

*image
not
available*

8° BS. 7. 247.

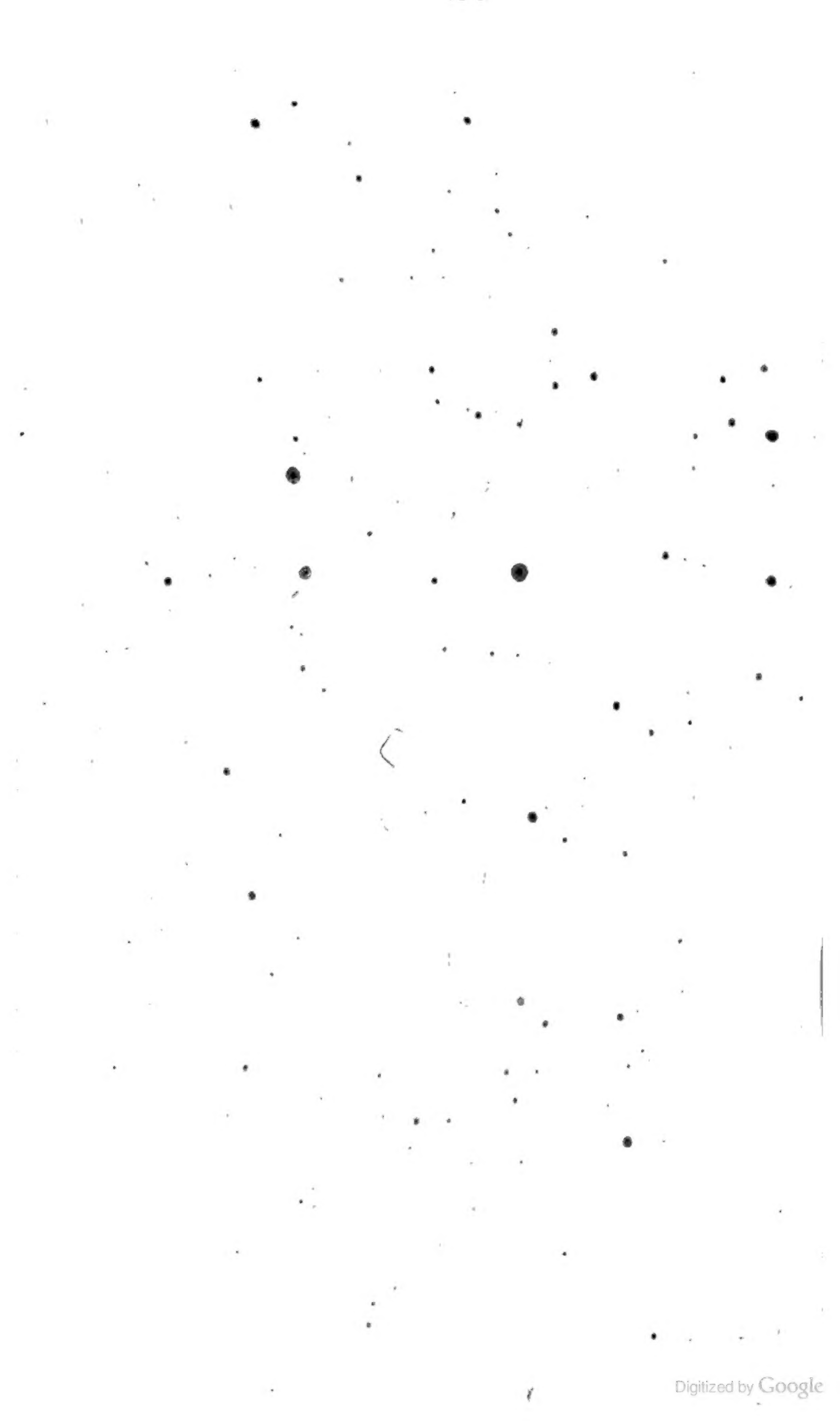
8° B. 7. 247.

26

8° BS. 7. 247.

8° B. 7. 247.

ANTIQUITATES
EBRAEORVM
DE
ISRAELITICAE
GENTIS

*Origine, Fatis; Rebus Sacris Ciuilibus & Domesticis;
Fide, Moribus; Ritibus & Consuetudinibus;
Antiquioribus, Recentioribus,
exponentes.*

VOL. II.

Ebraeorum Chronologiam, Historiam,
Sectas & Eruditionem sistit.

Delineante

ANDREA GEORG WAEHNER

LINGV. OR. P. P. O.

IN ACAD. GEORGIA AVGVSTA.

G O T T I N G A E

Apud ABRAM VANDENHOECK

Acad. Typogr. 1742.

SECTIONES.

V. CHRONOLOGIA.

VI. HISTORIA.

VII. SECTAE.

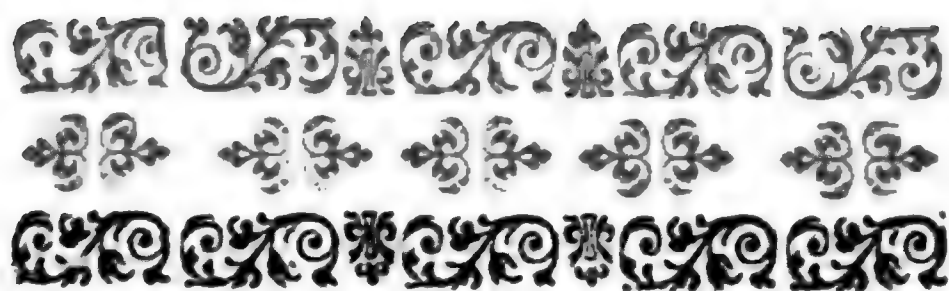
VIII. ERVDITIO.

SECTIO V.
DE
**CHRONOLOGIA
EBRAEORUM.**

SECTIO V.

Prooemium.

1. Dies.
2. Hebdomades.
3. Menses.
4. Anni.
5. Anni Cardines & tempestates.
6. Chronologia Patriarcharum.
7. Chronologia à Mose ad Babylonicum exilium.
8. Chronologia à Babylonico exilio ad Hillelem iuniorem.
9. Chronologia Iudaeorum Rabbanitarum.
10. Chronologia Karaeorum.
11. Incertae temporum periodi.
12. Aerae.
13. Annus Sabbathicus.
14. Annus Iubilaeus.
15. Calendarium Iudaicum.

DE
CHRONOLOGIA
EBRAEORVM.

PROOEMIUM.

§. 1.

Coecutit in historico studio, qui *chronologica scientia munitus* ad id non accedat. Aliter autem, atque nos id ordinare consueuimus, tempus describunt Ebraei. Hinc de rebus eorum gestis exposituri, non possumus non praemittere, quam habent, de tempore doctrinam.

Chronologia praemittenda historiae.

§. 2. Sunt certae temporum, ut *dierum, mensium, annorum, solstitiorum & aequinoctiorum*, vicissitudines, quas siderum diuersus ad terram situs, quem hunc ipsum in finem non semper eundem esse diuina voluit prouidentia, (a) metitur. Ad harum autem *epochas* in certo temporis puncto figendas; ad diuidendas eas in *partes* minores;

Diuersae temporis periodi.

[a] Gen. I, 14.

nones; ad componendas ex illis *longiores*, ut *hebdomadum*, *septenniorum*, *dimidiorum seculorum*, aliasque *periodos*; denique ad constituendas certas *aeras*, aliquid praeterea vel diuini vel humani arbitrii accessit. Nihil horum ignorare debet is, qui Ebraeorum in rebus hospes esse nolit.

Studii
Chronolo-
gici Ebrae-
orum fa-
ta.

§. 3. Quin à primis conditi orbis incubulis hae temporum mensurae ab hominibus sint obseruatae, non est cur dubitemus. Ex crebrioribus solertioribusque obseruationibus *chronologica scientia* est nata: Quae, cum simplicior priscis temporibus esset, cum tempore accuratior est facta. Ab illius inuentione & peritia *Aegyptii* [b] & *Chaldaei* [c] prae ceteris commendantur. A quibus solidior eius cognitio ad *Graecos* & *Romanos* serius peruenit. [d] Sed nec eadem semper apud *Ebraeos* huius scientiae facies fuit; nec apud omnes in hunc diem est. Quae quomodo quibusque temporibus immutata fuerit, inuestigasse operae quoque pretium

[b] *Herodot.* lib. II. c. 4. pag. 89. edit. Iac. Gronou. Lugd. Bat. 1715. *Macrob.* in *Somn.* Scip. lib. I. cap. 21. *Saturnal.* lib. I. c. 12. *Strabo*, lib. VII. pag. 1159. 1160. edit. Al-

melov. Amstel. 1707. [c] *Plin.* lib. VII. cap. 56. *Herodot.* lib. II. c. 109. pag. 127. [d] *Strabo*, loc. cit. lit. b. praeced. *Plin.* lib. XVIII. cap. 25.

tium sit. Quo hodie vtuntur, *chronologicus Iudaeorum calculus* multum artis habet. Is vero cum magnas adhuc in Christianorum scriptis lacunas habeat, an plenius illum explicare possemus, periculum fecimus.

CAP. I.

DE

DIE EIVSQUE PARTIBVS.

§. 4.

Dies (יום) vel *ciuilis* est, vel *naturalis*. Dici definitio.
Dies ciuilis est temporis spatium, quod vnica telluris vertigine absoluitur.
Dies naturalis est temporis spatium, quod cum solis ortu incipit, eiusdemque occasu finitur. Cui *nox* (לילה) opponitur. Vtrique ebraicum diei vocabulum Gen. I, 5. tribuitur.

§. 5. *Epochae* vocabulo latius accepto *Epocha* omne *temporis periodi*, siue longior illa quid sit. sit siue breuior, *initium* significamus. Strictius plerumque ita accipi solet, vt *aerae principium* eo veniat.

§. 6. Diei *ciuilis epocham* alii à *solis ortu*, Epocha diei ciuilis. vt *Babylonii*; alii à *meridie*, vt *Vmbri*; alii à *solis occasu*, vt *Athenienses*; alii à *media nocte*, vt *Aegyptii*, fecerunt. [e] Verosimile sit,

[e] Plin. lib. 2. cap. 77.

sit, antiquissimos Ebraeos à sole oriente eius initium fecisse. [f] Recentiores autem à solis occasu eum ordiuntur, & proavos suos id semper fecisse contendunt. [g] In sacris tamen comedendis & precibus vespertinis fundendis, noctem ad diem, quem ea consequitur, referunt. [h]

Initium &
finis diei
& noctis.

§. 7. Admodum curiosi recentiores Iudaei sunt in illo temporis puncto definiendo, quo dies naturalis & nox incipiunt & finiuntur. A stellarum ortu, siue eo momento, quo tres mediocres stellae vesperi conspiciuntur, noctis initium faciunt. [i] Et de *Vesperae* (ערב) siue *crepusculi vespertini* (בין השמשות, vel אורתא, vel נשף), quo dies à sequente nocte determinatur, duratione, num vnico momento longior sit necne, disputant. [k] Inter noctem quoque & redeuntem diem *Mane* (בקר) siue *diluculum* (נשף, vel צמרא) alii longius alii breuius interponunt. [l]

§. 8.

[f] Gen. I, §. 8. 13. 19.
23. 31.

[g] Rosch haschanah, fol. 20, 2. Tamid, fol. 32, 1. Chulin, fol. 83, 1. Abarb. Commentar. in Exod. XII, 2. fol. 120, 1. Conf. Ioh. Meyer, de Tempor. S. & Festis diebus Hebr. p. 65-67.

[h] Chulin. fol. 83, 1. Vid. Raschi ad h. l. Brachoth fol. 1, 1.

[i] Brachoth, fol. 1, 2. Schabbath, fol. 35, 2.

[k] Schabbath, fol. 34, 2. Brachoth, fol. 2, 2.

[l] Brachoth, fol. 3, 2.

§. 8. *Horae* (רעו) vel *astronomicae* sunt, *Horae.*
 vel *planetariae* (רעו הומניות). (m) *Astrono-*
mica vel *aequinoctialis* est $\frac{1}{24}$ diei ciuilis.
 His Iudaei in computo chronologico ho-
 die vtuntur; easque à tempore solis in
 aequinoctiis occidentis numerate incipi-
 unt. *Planetaria* vel *Iudaica* est $\frac{1}{12}$ diei na-
 turalis & $\frac{1}{12}$ noctis. (n) Diurnae nocturnis
 non nisi in aequinoctiis sunt aequales; ne-
 que vnius diei vel noctis horae alterius
 diei vel noctis horis. Hae sunt intelligen-
 dae, quoties in N. T. Mischna & Iosepho
 horarum mentio fit.

§. 9. Sunt, qui existimant, *veteres Ebraei* Num *ve-*
os horas ignorasse; (o) & Danielis (p) *schaab* *teret E-*
 (רעו) horam non significare: Quas Ebraei *braei ha-*
 recentiores à Romanis demum acceperint. *buerint*
horas.
 Ambabus largimur, neque ebraeum hoc
 neque graecum vocabulum horam semper
 significare. Cum vero horas habuerint
 Babylonii; (q) Hebraeos eas nesciuisse
 persuadere nobis non possumus.

§. 10.

[m] *Strab.* lib. II. p. 195. [o] *Iob. Scaliger*, de
 Emend. Temp. lib. I.

[n] *Abhodah Sarah*, fol. 3, 2. *Brachoth*, fol. 3, 2. [p] *Dan.* III, 6. 15. IV,
 16.

[q] *Herodot.* II, 109.

A 5

Scioterica. §. 10. Horologia, quae *scioterica* appellamus, satis quidem antiqua sunt. [r] Vtrum tamen *Achasi gradus* [כמלות] [s] sciotericon fuerint, an gradus, per quos ex regia in templum ascenderetur, non immerito dubitarunt viri celeberrimi. [t]

Scrupula
Chaldaica,
& momenta. §. 11. *Hora* ab astronomis nostris in 60. *minuta prima*; Minutum primum in 60. *secunda* diuiditur: Et sic proportionem sexagecupla porro subdividere pergunt. Iudaeis astronomis autem *hora astronomica* 1080. *scrupula Chaldaica*; [חלקים] [u] Et scrupulum Chaldaicum 76. *momenta Iudaea* (רגעים) [w] habet. (w) *Hora* igitur 82080. momentis consistit. Quos diuersos numeros Gemara habet, [x] non nili lus sunt.

Tempus
ante &
post meridiem. §. 12. *Tempus* diei naturalis *matutinum* & *pomeridianum* tam facile dignoscuntur; ut antiquissimis quoque Ebraeis haec distinctio incognita esse non potuerit. *Pomeridianum tempus* intelligi debere, quoties-

[r] P in. lib. 2. cap. 76.

Herodot. lib. 2, 109.

[s] 2 Reg XX, 9-11.
Ec. XXXVIII, 8.

[t] Iac. Vsserius, in Animalibus ad A. M. 3291.
Herm. v. d. Hardt, in Hiskiae & Alexandri Iannaci valetud. ad

illustr. Com. Oetting.

[u] Maimon. Kiddusch hachodesch, cap. 6. hal. 2.

[w] Ibid. cap. 10. hal. 1.

[x] Abhodah Sarah, fol. 4, 1. Brachoth, fol. 7, 1.

tiescunque in sacris litteris verba, *inter duas vespervas* [בין הערבים], [y] legantur, omnes Iudaei interpretes monent.

§. 13. In *tertias* [שלישית] antiquos Ebraeos diem diuississe, ex Ps. LV, 18. nonnulli colligunt. Quid vero, si ibi temporis puncta, non spatia, intelligi dicamus? Iudaei recentiores *tertiarum diei* mentionem nonnunquam iniiciunt. [z]

§. 14. *Quadrantes* [רביעית] diei naturalis & noctis habuerunt veteres Iudaei. Quadrantes diei.

[a] Has autem diei quadrantes *horas maiores* appellatas fuisse, nonnulli sine auctore contendunt. [b] *Horas compositas* Babylonii & Graeci, [c] necnon Romani, [d] ut videtur, habuerunt quidem: Apud Iudaeos autem eas receptas fuisse, demonstrari nequit.

§. 15. Ebraei cum antiquiores tum recentiores noctem in *vigilias* siue *custodias* Vigiliae noctis. [אשמורת vel משמורת] diuiserunt; [e] non diem

[y] Exod. XII, 6. XVI,	440. ed. Traiect. Bat.
12. XXIX, 39. 41. XXX,	1717.
8. Lev. XXIII, 5.	(c) Herodot. II, 109. pag.
Num. IX, 3. 5. 11.	127.
XXVIII, 4.	(d) Macrob. Saturnal.
(z) E. g. Bartenora, ad	lib. I. cap. 3.
Mischn. Brachoth, 1.	(e) Exod XIV, 24. Iud.
2.	VII, 19. 1 Sam. XI, 11.
(a) Neh. IX, 3.	Thren. II, 19. Matth.
(b) Vid. Reland. Antiqu.	XIV, 25. XXIV, 43.
Ebr. Part. IV. cap. I.	Marc. VI, 48. Luc.
§. 16. 17. pag. 438-	XII, 38.

diem civilem, quod vult Scaliger. (f) Harum autem utrum apud veteres Ebraeos tantummodo *tres*, an semper *quatuor*, numero fuerint; de eo & inter Iudaeos doctores (g) & inter Christianos philologos (h) disputatur. Tres numerasse priscos, ex Iud. VII, 19. verosimile sit. Quatuor noui foederis scriptores habent: *Vigilias vespertinam, mediae noctis, gallicinii, & matutinam.* (i)

CAP. II.

DE

HEBDOMADIBVS.

§. 16.

Hebdoma-
dum ori-
go.

Nullum est dubium, quin à sabbathi institutione (k) prima *hebdomadam* (שבועה vel שבוע) origo sit repetenda. Ut adeo ab Ebraeis Aegyptii ceteraeque orientis gentes eas acceperint. Recentior enim *Dio Cassius* est, (l) quam cui fides haberi possit, scribenti, Aegyptios earum esse inuentores;

(f) De Emendat. Temp.
lib. I. pag. 5. lib. VII.
pag. 637.

(g) Brachoth, fol. 3, 2.

(h) Vid. *Guilielm. Guisius*, ad Brachoth, cap. I. §. 1. *Lightfoot*, ad Matth. XIV, 25. *Bux-*

torf. Lex. Talmud. ad vocem שבוע. &c.

(i) Marc. XIII, 35.

(k) Gen. II, 2. 3.

(l) *Hist. Rom.* lib. XXXVII, pag 37. 38. ed. Hanov. 1606.

res; qui singulis septimanae diebus ab illo planetarum, qui primae cuiusque diei horae gubernator sit, nomina quam artificiosissime tribuerint.

§. 17. Iudaei, *hebdomadum periodo*, ab omnibus gentibus recepta, *mundi aeternitatem oppugnari* posse, existimant. [m] Cum vero ad nonnullas gentes serius pervenerint hebdomades; septenariiue dierum numeri diuersa ratio saltem fingi possit: pro bona causa hoc argumento minus strenue propugnare nobis quidem videntur.

Num iis mundi aeternitas oppugnari possit.

§. 18. *Hebdomadum vestigia* se iam in *Genesi* [n] reperire, nonnulli existimant. At vero non omnes septeni dies de recepta *hebdomadum periodo* testantur. *Ab Israelitarum ex Aegypto egressu* *hebdomadum periodum* apud Ebraeos semper fuisse, tam est certum quam quod certissimum.

Hebdomadum antiquitas.

§. 19. *Hebdomades* Ebraei, saltem recentiores, *post finitum Saturni diem* à solis occasu *ordiuntur*.

Epocha.

§. 20. Quoniam sabbathi diei septimanae apud Ebraeos originem debent; *inter* Sabba-
thum pro hebdomada de.

(m) Cosri, Part. I. §. 57. 58 pag. 26. Part. II. §. 20. pag. 88. seqq. Conf. Ioh. Meyer, de

Temp. Hebr. pag. 63. (n) Gen. IV, 3. VIII, 10. seq. XXIX, 27. 28.

gra interdum *septimana*, [o] & secundum quosdam etiam *singuli hebdomadis dies*, [p] *sabbathi* nomine apud eos per synecdochen venire solent. Qua in re eos imitati Christiani, ἑορτὰς, *ferias*, hebdomadis dies appellarunt.

Nomina
dierum
hebdoma-
dis.

§. 21. *Hebdomadis dies* Iudaei non planetarum nominibus, sed *numeris*, ordinarie denominant: *Primus septimanae dies* (אֶחָד בַּשָּׁבָע), [q] &c. Sic Christiani: *Feria prima*, &c. Quemadmodum autem nos *planetarum nomina* iam admisimus; ita in recentioribus quoque Iudaeorum scriptis ea nonnunquam inuenias.

Septima-
na septen-
nium
nonnun-
quam
significat.

§. 22. *Septenniis septimanarum* (שִׁבְעִיתִים vel שְׁבַעִים) nomen in sacris nonnunquam tribuitur. Quare inter *septimanas ordinarias* siue *communes*, [r] septem dierum, & *extraordinarias*, siue *propheticas*, [s] septem annorum, distinguere solent philologi. De septimanis Dan. IX, 24. seq. coniecturas suas permulti dederunt.

CAP.

(o) Leu. XXIII, 15. 16.

87, 1. fol. 156, 1.

(p) E. g. Marc. XVI, 2. Ioh. XX, 19. Sed Iudaei id ignorant. Nec allegata modo ex N. T. loca euincunt.

(r) E. g. Lev. XXIII, 15. Deut. XVI, 9. 10. Ezech. XLV, 21. Dan. X, 2. 3.

(q) Maccoth, fol. 5, 1. Schabbath, fol. 86, 1.

(s) Lev. XXV, 8. Dan. IX, 24. seq.

CAP. III. DE MENSIBVS.

§. 23.

M*ensis* (חַרֵשׁ) vel *Astronomicus* (חַרֵשׁ הַיִּקָּה) *Mensium* est, vel *Ciuis* (חַרֵשׁ יָמִים). Et vterque vel *solaris* (חַרֵשׁ הַשֶּׁמֶשׁ) est, vel *lunaris* (חַרֵשׁ הַיָּרֵחַ).

§. 24. *Mensis astronomicus solaris* est temporis spatium, quo sol vnum eclipticae signum percurrere videtur. *Mensis astronomicus solaris.*

§. 25. *Mensis ciuis solaris* est integrorum dierum systema, ad mensem astronomicum solarem proxime accedens. *Mensis ciuis solaris.*

§. 26. *Mensis astronomicus lunaris*, isque *synodicus*, est temporis interuallum inter duas proximas lunae cum sole coniunctiones intercedens. *Mensis lunaris synodicus.*

§. 27. *Mensis ciuis lunaris* est integrorum dierum systema, ad mensem synodicum lunarem proxime accedens. *Mensis ciuis lunaris.*

§. 28. *Mensis illuminationis* est temporis interuallum, quod à prima phasi, qua luna post nouilunium conspici possit, vsque ad primam phasim, qua post nouilunium proxime sequens denuo appareat, currit. *Mensis illuminationis.*

§. 29.

Menses
veterum.

§. 29. Mirandum non est, si vniuersus
orbis antiquus illuminationis menses habuit. (t)
In quorum locum vel lunares vel &
solares ciuiles substituerint alii citius, alii
serius.

Ebraeo-
rum vete-
rum.

§. 30. Habuerunt Ebraeorum proauī,
quos *patriarchas* appellare consueuimus,
iam ante & post diluuiū menses. (u) Hi
autem quales fuerint, & quot dierum, di-
ci non potest. Non maior de mensium,
quibus primi *Ebraei à Mose ad Babylonicum*
exilium vsi sunt, qualitate & quantitate
certitudo est. *Post Babylonicum exilium*
vsque ad chronologiam per Hillelem
Hannasi emendatam Iudaeos *illuminationis*
mensibus vsos esse, ex eo certum est, quod
eos mediante *phiseos lunae obseruatione*
(על פי הראיה) ordinarunt. (w)

Iudaeo-
rum re-
centio-
rum.

§. 31. Calculus (חשבון) Hillelianus Iu-
daeis *menses lunares astronomicos* dedit, &
lunares ciuiles. Hi *menses illuminationis*
veterum quodammodo *imitantur*. (x)

Menses
pleni &
caui.

§. 32. *Mensem* ciuilem 30. dierum *ple-*
num (חַרְשׁ מְעוּבָר, vel חַרְשׁ מָלֵא); *mensem*
autem

[t] De Romanis vid.

VIII, 4. §.

Macrob. Saturnal. lib.

I. cap. 15.

[u] Vid. Gen. VII, 11.

[w] Vid. infra Cap. VIII.

§. 71 - 78.

[x] Vid. infra Cap. XV.

autem 29. dierum *cauum* (חורש חסר) appellant. (y)

§. 33. *Menses duodecim* Iudaei dudum ^{Mensium} habuere: (z) Quibus saltem post Baby- ^{anni nu-} ^{merus.} lonicum exilium, *decimus tertius embolimus* nonnunquam accessit. Horum *primus* à Mosis temporibus est *Nisan*. (a)

§. 34. Ante Babylonicum exilium ^{Mensium} Ebraeorum *menses* vel *caruerunt nominibus*; ^{nomina.} quod *numeri*, quibus nominum loco distinguebantur, vero simile faciant: (b) vel alia saltem nomina quam nunc habuerunt. Quatuor, *Abhibh* (אביב), (c) *Siv* (זיו), (d) *Ethanim* (אתנים), (e) *Bul* (בול), (f) in sacris leguntur. *Hodierna* Iudaicorum mensium *nomina* *Babylonica* vel *Persica* sunt: Quae ex Babylonia secum attulisse proanos suos, ipsi Iudaei confitentur. (g)

§. 35.

[y] *Maimon. Kiddusch* sen, 2 Reg. XXV, 1.
hachodesch, cap. 8. &c.
hal. 2

[z] Deut. I, 3. 1 Reg. 1. XXIII, 15. XXXIV, 18.
IV, 7. 2 Reg. XXV, 18.

[a] Exod XII, 2. [d] 1 Reg. VI, 37.

[b] E. g. Ante Mosen. [e] 1 Reg. VIII, 2.

Gen. VII, 11. VIII, 4. [f] 1 Reg. VI, 38.

5. Sub Mose. Num. [g] Hierosol. Rosch ha-
XXXIII, 38. Post Mo-
schanah init. *Abarba-*
nel, ad Exod. XII, 2.

B

Schema
mensium
Iudaico-
rum.

§. 35. En! mensium Iudaicorum sche-
ma; Quod eorum nomina, ordinem,
quantitatem, & quibus Romanorum cir-
citer respondeant singuli, exhibet.

1. <i>Nisan</i> (אביב, ניסן) 30.	Martius.
2. <i>Iar</i> (זיו, אייר) 29.	Aprilis.
3. <i>Siuan</i> (סיון) 30.	Maius.
4. <i>Tammus</i> (תמוז) 29.	Iunius.
5. <i>Abh</i> (אב) 30.	Iulius.
6. <i>Elul</i> (אלול) 29.	Augustus.
7. <i>Tisri</i> (ירח האיתנים, תשרי) 30.	September.
8. <i>Marchesuan</i> [בול. חשון. מרחשון] 29.	(30) October.
9. <i>Kisleu</i> (כסליו) 30. (29.)	November.
10. <i>Tebherh</i> (שבח) 29.	December.
11. <i>Schebhat</i> (שבטן) 30.	Ianuarius.
12. <i>Adar</i> (אדר) 29. (30.)	Februarius.
13. <i>Veadar</i> (אדר בחראה, אדר שני, ואדר) 29.	Febr. & Mart.

Qui men-
ses nunc
pleni nunc
caui sint.

§. 36. Nonnunquam *mensēs* per totum
annum *alternatim sunt pleni & caui*. *Mar-
chesuan* autem & *Kisleu* nunc *ambo* sunt
pleni, nunc *ambo caui*. [h] In anno emboli-
maeo, *Adar* prior semper est *plenus*, & *Adar*
posterior semper *cauus*. [i]

'CAP.

[h] Erachin; fol. 8, 2;
seqq. Raschi ad San-
hedrin, fol. 13, 1.
Abarbanel, ad Exod.
XII, 2. *Maimon*. Kid-

usch hachodesch,
cap. 8. hal. 6.

[i] Disputatur hac de re
Rosch haschanah, fol.
19, 2.

CAP. IV.

DE

A N N I S.

§. 37.

Annus [שנה], si planetas, qui eum meti- Annorum
untur, spectes, vel *solaris* est, vel *luna-* diuifio.
ris. Vterque vel *astronomicus*, vel *ciuilis*.
Si ad tempestates attendas; vel *fixus* vel
vagus.

§. 38. *Annus solaris* aliquot mensium Annus so-
solarium systema est. laris.

§. 39. *Annus solaris tropicus* 12. mensium Annus so-
solarium astronomicorum systema est; vel laris tro-
temporis interuallum, quo sol integrum picus.
zodiacum percurrere videtur.

§. 40. *Annus solaris ciuilis* dicitur, qui Annus so-
ex integris diebus constans, ad solarem laris ciui-
tropicum quam proxime accedit. lis.

§. 41. *Annus lunaris* aliquot mensium Annus lu-
lunarium systema est. naris.

§. 42. *Annus lunaris coelestis* aliquot men- Annus lu-
tium lunarium synodicorum systema est. naris coe-
lestitis.

§. 43. *Annus lunaris ciuilis* aliquot men- Annus lu-
sium lunarium ciuiliu systema est. naris ciui-
lis.

§. 44. *Annus fixus* dicitur, cuius initium Annus
eidem semper anni solaris tropici tempe- fixus.
stati est affixum.

§. 45. *Annus vagus* dicitur, cuius initi- Annus
um per diuersas vel etiam omnes anni so- vagus.
laris tropici tempestates vagatur.

Intercalatio.

§. 46. *Intercalatio* [עיבור] dicitur, quando vel mensis vel annus vno pluribusue diebus, vel etiam vno pluribusue mensibus augetur; ne vagus sit annus, sed cum solari tropico in gratiam redeat.

Qui anni sint intercalandi.

§. 47. Hinc *anni*, cum *solares ciuiles*, tum *lunares coelestes* non minus quam *ciuiles*, *intercalatione indigent*, si vagi esse non debeant.

Anni veterum.

§. 48. Sunt, qui tradant, orbem antiquum annum diu ignorasse; & fuisse, qui *annum menstruum*, *trimestrem*, & *sex mensium*, habuerint. [k] Verosimile sane est, ante Olympiadas antiquos tantum non omnes maiorem lunae quam solis rationem, & *annos habuisse decemmesures*, eosque quam maxime vagos: Quos magnis iisque liberis intercalationibus in ordinem redigere tentarent. [l] Primi omnium *Aegyptii* certiore anni modum habuisse, quem *ad solis cursum* ordinarent, dicuntur. [m] *Graeci* vsque ad Eudoxi & Platonis tempora correctiorem annum ignorasse traduntur. [n] *Romani* vsque ad Iulii Caesaris tem-

[k] *Plin.* lib. VII. cap. 48. *Macrob.* Saturnal. lib. I. cap. 12.

[l] Vid. *Macrob.* loc. cit. lit. k. praeced.

[m] *Herodot.* lib. II. 4. *Macrob.* Saturnal. lib. I. cap. 13.

[n] *Strabo*, lib. VII. pag. 1159. 1160.

tempora anno lunari sunt vſi: Qui primus, Solſigenis Aegyptii mathematici opera, annum illis ſolarem dedit. [o]

§. 49. Quin annos *patriarchae* habuerint, nulli quidem dubitamus. Quales autem fuerint, ſolares an lunares; quot menſibus diebusque abſoluti fuerint; num intercalatione vſi ſint, necne, & quae huius fuerint leges, nos ignorare lubentes confitemur. Anni patriarcharum.

§. 50. *Ebraeos* à Moſe ad Babylonicum exilium vsque *annis lunaribus* vſos, & à Moſe cum annos lunares iniunctos, tum *lunares neomenias* conſtitutas eſſe, vulgo creditur. Anni Ebraeorum à Moſe ad Bab. exil. Quid vero de intercalatione?

[p] Nos *duodecim* anni *menſes* agnoſcimus.

[q] Cetera nescimus.

§. 51. Poſt Babylonicum exilium *lunares annos* habuerunt Iudaei. Quorum menſes *ad conſpectam lunae phaſin* ordinarunt. Anni Iudaeorum poſt Bab. exil. *Calculum aſtronomicum* (חשבון) tamen eos non ignorafſe, Iudaei contendunt. (r) Conponere ſane eos cum ſolaribus, quantum id quidem pro iſtorum temporum annos deſcribendi me-

[o] *Macrobius*. Saturnal. lib. I. cap. 14.

periuntur.

[p] Cuius nulla prorsus in ſacris veſtigia re-

[q] Vid. §. 33. lit. z. praeced.

[r] Vid. infra cap. VIII.

methodo fieri posset, laborauerunt. Quare vel dies vel mensem, vbi opus esse visum fuit, intercalarunt. Annorum *communium* minimus 352, maximus 356. dierum fuisse; *embolimaei* interdum non nisi 381. aut 382. dies habuisse, creduntur. (s) De quo tamen dubitamus.

Anni Iudaeorum post seculum tertium.

§. 52. Seculo à Christo nato III. & IV. anni cum solaris tum lunaris quantitatem & tempora ordinandi artificium publici inter Iudaeos iuris fecerunt viri astronomiae & chronologiae peritissimi; & in his *Hillel Hannasi*. (t) Quippe dederunt *circulum* 19. *annorum* (מחזור של י"ט שנה), cuius beneficio, *ad computum astronomicum* (על פי החשבון) anni Iudaeorum lunares, quibus se ex praescripto diuino uti contendunt, cum solaribus ita in gratiam redeunt, ut fere fixi sint. In hoc 19. annorum circulo anni 3. 6. 8. 11. 14. 17. 19. (*ג'ה' י"א י"ד י"ז י"ט*) *embolimaei* sunt; ceteri *communes*. Vtrique *ciuiles* nunc *deficientes* sunt, nunc *ordinarii*, nunc *abundantes*. (u)

Annorum commun. species.

§. 53. Annus ciuilis *Communis deficiens* 353. diebus; *Ordinarius* 354. diebus.

[s] Vid. *Reland*. Antiqu. Hebr. Part. IV. cap. I. §. 2. pag. 423.

[t] Vid. infra cap. IX.

[u] Vid. infra cap. XV.

us (שחרשיה כסדרן) 354. diebus; *Abundans* (שחרשיה שלמים) 355. diebus constat. (w)

§. 54. Annus ciuilis *Embolimaeus deficiens* 383. diebus; *Ordinarius* 384. diebus; *Abundans* 385. diebus constat. (x) Annorum embolimaecorum species.

§. 55. *Initium* anno non commodius quam in illo temporis puncto dari potest, quo *sol aliquod cardinalium zodiaci signorum ingreditur*. Hinc nullus quatuor anni cardinum est, quo non aliqua gens annum suum aliquando sit orsa. Epocha anni.

§. 56. De principio anni patriarcharum ante Mosen non omnes Christiani philologi idem sentiunt. (y) Iudaei eos, ut se, à Tisri annum orsos esse contendunt. (z) Nisan mensem sane anni principium apud Ebraeos ante Mosen non fuisse, admodum vero simile sit. (a) Attamen hac de re certi quid definire non audemus. Quare in dubio quoque relinquimus, à quo mensium in historiis ante Mosen numerati fuerint menses. (b) Patriarcharum;

§. 57.

[w] Maimon. Kiddusch hachodesch, cap. 8. hal. 6-7.

[x] Ibid. hal. 8.

[y] Vid. Ioh. Meyerus, de Temp. Hebr. p. 4. seqq.

[z] Vid. Abarban. Commentar. in Exod. XII, 2.

[a] Exod. XII, 2. Conf. Abarban. ad h. l.

[b] E.g. Gen. VII, 11. VIII, 4. 5.

Ebraeo-
rum ante
Bab. exi-
lium.

§. 57. Vel maior de *anni* apud Ebraeos à *Mose ad Babylonicum exilium principio* controuersia est. Iudaeorum doctores dicunt, esse & fuisse quidem *Nisan mensium anni primum, sed Tisri anni principium.* (c) Cum Iudaeis Christianorum non pauci faciunt, rationibusque variis aduersarios oppugnant. Multi tamen pro mense Nisan, quod ab huius principio annum sint orsi, Mosaicum mandatum pluraque sacri codicis loca afferunt. [d] Quibus & nos, nisi plura apud Israëlitas istis iam temporibus anni principia fuisse statuere velimus, subscribimus. Interim omnes largiuntur, vbi, in rerum ab Israëlitarum ex Aegypto exitu gestarum expositione, *mensis primi, secundi, &c.* mentio iniiciatur, [e] à *Nisan* numerari incipi debere.

Iudaeo-
rum post
Bab. exi-
lium.

§. 58. Quin à *Babylonico exilio* annum Iudaei à mense Tisri inchoauerint, nemo facile dubitauerit. Hoc anni principium esse debere, ex Mosaica traditione se scire, Iudaei contendunt. [f] *Quatuor tamen anni*

[c] Rosch haschanah fol. 2, 1. 7, 1. *Abarban.* ad Exod. XII 2.

[d] Vid. *Ioh. Meyerus,* de Temp. Hebr. p. 4-17.

[e] E. g. Num. XXVIII, (f) Vid. §. 57. lit. c.

16. XXIX, 1. 2 Reg. XXV, 8. &c. Disputatur hac de re Rosch haschanah, fol. 2, 1. 2. 3, 1. 2. 7, 1.

anni principia Talmudici [g] statuunt. [1] *Anni sacri*, à d. 1. Nisan. [2] *Anni politici*, à d. 1. Tisri. [3] *Anni pecoris decimandi*, à d. 1. Elul. (4) *Anni arborum*, à d. 1. vel 15. Schebhat.

§. 59. *Anni solaris principium* nos in *Epocha* calculo in *aequinoctii autumnalis puncto* ^{anni sola-} ^{ris.} [תקופת תשרי], vel, quod idem est, in mensis Tisri solaris initio ponemus: Talmudici autem in *aequinoctii verni puncto* [תקופת ניסן] ponunt. [h]

CAP. V.

DE

ANNI CARDINIBVS ET
TEMPESTATIBVS.

§. 60.

C*ardines anni solaris* [תקופות] sunt illa *Cardines* temporis momenta, quibus *sol punctum* ^{anni.} aliquod *cardinale zodiaci* ingreditur. Solet vero etiam *tempus* ita appellari, quo *sol à puncto cardinali uno ad proximum* progreditur.

§. 61. Dicitur Iudaeis *Tekuphath Tisri* *Cardinum* (תקופת תשרי), *aequinoctium autumnale*; ^{anni no-} ^{mina.} quo

(g) Rosch haschanah, [h] Rosch haschanah,
cap. I, 1. fol. 2, 1. fol. 12, 1.

quo sol *libram* (מאזניים) ingreditur. *Tékuphath Tebbeth* (תקופת טבת), *solstitium brumale*; quo *capricornum* (גרי). *Tékuphath Nisan* (תקופת ניסן), *aequinoctium vernum*; quo *arietem* (טלה). *Tékuphat Tammus* (תקופת תמוז), *solstitium aestivum*; quo *cancerum* (סרטן) attingit. (i)

Fabulae
de Teku-
photo.

§. 62. Fabulantur Iudaei, illo temporis puncto, quo sol punctum zodiaci cardinale attingat, *nouum* ei deputari *angelum directorem*: Interea autem temporis, dum alteri succedat alter, daemonas suam in aquas exercere tyrannidem. Quae Iudaeorum vulgus secundum litteram accipiens, aquae vel guttulam circa id tempus degustare non audet. Sanguinis quoque guttas destillare somniant. (k)

Tempesta-
tes anni.

§. 63. Mathematicae huic physica antiquorum Ebraeorum anni in tempestates diuisio, nimirum in *autumnum* (חורף), *hiemem* (חור), *ver* (חום), & *aestatem* (קיץ), quodammodo respondit. (l) Iudaei autem recentiores (m) annum in *sex tempestates* diuiserunt. Hae sunt: (1) *Sementis* (זרע); quae dimidium Tisri, Marchesuan, & dimidium Kisleu comprehendit. (2) *Hiems* (חורף); quae dimidium Kisleu, Tebbeth, &

(i) *Maimon. Kiddusch hachodesch*, cap. 9. hal 3.

(k) Vid. Not. ad ספר

עברניות, fol. 17, 1.

(l) Gen. VIII, 22.

(m) *Babha mezia*, fol.

106, 2.

& dimidium Schethath. (3) *Frigus* (קור); quod dimidium Schebhat, Adar, & dimidium Nisan. (4) *Messis* (קציר); quae dimidium Nisan, Iiar, & dimidium Siuan. (5) *Aestas* (קיץ); quae dimidium Siuan, Thammus, & dimidium Abh. (6) *Calor* (חום); qui dimidium Abh, Elul, & dimidium Tifri est complexus.

CAP. VI.

DE

CHRONOLOGIA PATRIARCHARUM ANTE MOSEN.

§. 64.

Iudaei artificium tempus annosque describendi (סור העיבור) ab ipso Adamo repertunt (n). Et vix quisquam patriarcharum est, quem astronomica & chronologica scientia excelluisse non dicant. Quo referendum est id, quod Iosephus de duabus Sethi columnis habet. (o)

Patriarcharum chronologia.

§. 65. Quam parum de patriarcharum chronologia, hebdomadibus, mensibus, annis, certi à nobis dici possit; supra (§. 18. 30. 49.) monuimus. Quare haec missa factu-

Parum certi de ea dici potest.

(n) Ialkut Schimoni, (o) Antiqu. Iud. lib. I. fol. 11, 4. ex Pirke R. Eliezer. cap. 3.

facturi, non nisi de *creationis & diluuii annis* pauca afferemus.

Annus
creationis.

§. 66. Mundum *circa aequinoctium ver-
num*, siue *menſe Niſan*, creatum eſſe, ex
Miſchnicis doctoribus *R. Iofua* ſtatuit.
Contra ea *R. Elieſar* eum *circa autumnale
aequinoctium*, siue *menſe Tiſri*, productum
ſuiſſe tradit. (p) Vterque ſuos in Iudaeis
& Chriſtianis inuenit ſequaces. (q) Hoc
diſſenſu non obſtante, de eo tamen Iudaei
conſentiunt, quod à Tiſri menſe annum
ſuum orſi ſint patriarchae. (r) Chriſtiani
autem hanc anni patriarcharum epocham
ponunt quiſque, quam mundo initium de-
diſſe opinantur.

Annus di-
luuii.

§. 67. *Diluuii anni ſchemata* Iudaei &
Chriſtiani eruditi dederunt. Ex illis *Iſaa-
cides*, (s) Ex his *Ioh. Lightfoot*, (t) *Ioh. Meye-
rus*, (u) alii. At vero quantum hi viri, in
re tam difficili, quod ſupponi non debe-
bat, ſupponunt! Nobis ex hoc anno didi-
ciſſe ſufficiat, patriarchas neque *menſtruos*
neque *trimeſtres annos* habuiſſe. *Decem
men-*

(p) Roſch haſchanah,
fol. 10, 2. & ſeqq.

(q) Vid *Ioh. Meyer*, de
Temp. Hebr. cap. I.
pag. 4 - 17.

(r) *Abarbanel*, ad Exod.
XII, 2.

(s) Raſchi ad Gen. VII,

11. Bibl. Baſ. fol. 9, 1.
Cap. VIII, 4. ſeqq. fol.
9, 2. Conf. Roſch
haſchanah, fol. 11, 2.
12, 1.

(t) Opp. Tom. I. p. 5-9.

(u) De Temp. Hebr.
cap. V. p. 31 - 35.

mensium mentio fit. (w). An plures habuerint, nemo facile dixerit. Ultra decem tamen menses protractum annum fuisse, certum est. (x)

CAP. VII.

DE

CHRONOLOGIA EBRAEORVM A
MOSE AD BABYLONICVM
EXILIVM.

§. 68.

De temporis periodis apud Ebraeos post *Mosen usque ad Babylonicum exilium* Mosis
chronologia. usitatis id, quod nobis innotuit, supra (§. 18. 30. 50.) exposuimus. Tradunt Iudaei, *Mosen & Aharonem chronologicam scientiam* non suo studio didicisse, sed *revelatione diuina* in monte Sinai sibi traditam accepisse. (y) Qui temporis ordinationem *synedrii magni iudicibus* demandaerint. (z) Non igitur est, cur mireris, eos gloriari, quod *sua*, non in mancis observationibus & ratiociniis, sed diuina auctoritate, innixa, *omni ceterarum gentium chronologica scientia* longe certior sit: quae
fidem

(w) Gen. VIII, 5.

[x] Gen. VIII, 6. 13.

[y] *Abarban.* ad Exod. XII, 2.[z] *Ialkut Schimoni* fol. 58, 1. 2. *Conf. Rosch haschanah*, fol. 22, 1. 25, 1.

fidem sola mereatur. (a) Esse Christianos, qui idem sentiant, (b) fortasse mireris. Nos merito dubitamus, an, praeter lunae & tempestatum observationes, chronologiam tum temporis calluerint Ebraei.

Issachari-
tarum &
Dauis
chronolo-
gia.

§. 69. *Issascharitarum* (c) quoque & *Dauis regis* (d) *chronologiae peritia* commendatur. Quae autem non minus suspecta nobis est. Vestigia tamen neomeniae festi per biduum ab Ebraeis iam tum celebrati in Dauis historia deprehendi concedimus.

Hiskiae
intercala-
tio.

§. 70. *Hiskiae* regi (e) Iudaei exprobrant, quod *Nisan secundum* anno *intercalauerit*. Sed rationes allegatae ad id probandum non sufficiunt.

CAP. VIII. DE CHRONOLOGIA IUDAEORVM A BABYLON. EXIL. AD HIL- LEM IVNIOREM.

§. 71.

Talmudi-
corum
doctorem
chronolo-
gia.

De *Mischnicorum & Gemaricorum doctorem chronologia* quod dicamus, habemus.

[a] Schabbath, fol. 75,
1.

[b] *Ioh. Meyerus*, de
Tempor. Hebr. prac-
fat. p. 5. 6. & Part. I.
pag. 1.

[c] Ex 1 Chron. XII, 32.

[d] Ex 1 Sam. XX, 5.
18. 27.

[e] Id quod ex 2 Chron.
XXX, 2. euincere co-
nantur.

mus. Quippe quomodo *menses & anni* ab illis *ordinati* fuerint, ipsorum fide expone-
mus. *Observatio phaseos lunae* (ראייה) vtramque faciebat paginam. Cui tamen *astronomicum calculum* (חשבון) iunctum fu-
isse, perhibent.

§. 72. *Iudicium erat, ordinare menses & annos.* [f] Quorum tanta erat auctoritas, vt, si vel iusto diutius eos tardari vel erro-
rem commisisse omnes intelligerent, nihi-
lo tamen minus eorum decretum expe-
ctandum & validum esset, festaque ex eo-
rum decreto celebrarentur. [g]

§. 73. *Nouilunium astronomicum* [מולד] *Nouilunii* est illud temporis punctum, quo *solis cum luna coniunctio* [קיבוץ החמה עם הלכנה] fit.
[h] *Nouilunium ciuile* [ראש חדש] autem il-
le dies esse debebat, quo ante solis occa-
sum noua luna primum conspecta esset.
[i] Nimirum si *tempestiue* luna videretur
[אם נראה בזמנו]; id est, die vel nocte à
praecedenti nouilunio *trigesima*, vel citius.
Quod si enim luna non nisi *iusto serius con-*
spiceretur [אם נראה בליל עבדו], id est,
nocte demum 31. à praecedenti nouilunio;
ap-

[f] Maimon. Kiddusch
hachodesch, cap. 1.
hal. 5. cap. 4. hal. 9.
10.

[g] Ibid. cap. 2. hal. 8.
10.

[h] Ibid. cap. 6. hal. 1.

(i) Rosch hashchanah,
fol. 20, 2.

apparitio eius non expectabatur: Quoniam mensem lunarem 30. dies non excedere cognitum habebant. [k] In Palaestina autem nouam lunam sex post nouilunii astronomici punctum horis conspici, contendunt. [1]

Iudices de nouilunio decernentes.

§. 74. *Iudices*, quibus negotium *mensis determinandi* [קדש וקבוע ראש חרש] daretur, viri *astronomiae & chronologiae peritissimi*, in Palaestina promoti, ad negotium hoc à synedrio magno deputati, non pauciores tribus, esse debebant. [m] Horum erat, [1] *calculus* pro astronomici nouilunii tempore [מולד] *inire*. [2] Ad audiendos testes *mature congregari*. [3] *Testes* aduolantes *examinare*. [4] *Diem nouilunii ciuilis* [ראש חרש] *determinare eundemque consecrare* [קדש], & [5] *publicare*. [n]

Testes.

§. 75. *Testes*, qui se nouam lunam vidisse nunciarent, [1] ad minimum *duo* requirebantur. Horum tamen quo plura paria aduolarent, eo erant acceptiores. [2] *Fide digni* [כשרים] esse debebant. [3] In conclauis *beth iasek* [בית יעקב] *examinabantur*; & [4] *conuiuio excipiebantur*. [5] Denique mensium Tisri & Nisan nouilunia

(k) Maimon. Kiddusch hachodesch, cap. 3. hal. 7.

(1) Rosch. haschanah, fol. 20. 2.

(m) Maimon. Kiddusch hachodesch, cap. 2. hal. 8. cap. 5. hal. 1.

(n) Ibid. cap. 1. hal. 6. 7.

uilunia nunciantibus *sabbatho iter facere*, siue pedibus siue in iumentis, *viatico & armis instructis*, licebat. (o)

§. 76. Examinatis testibus, eorumque *Confecra-
depositione cum calculo suo collata, iudi-
ces pro dignitatis ordine sententiam dice-
bant.* (p) Omnibus rite peractis, nouilunium, ubi ita visum esset, hac ratione adstantibus publicabant, ut iudicii illius praeses diceret: *Confecratum esto nouilunium* (מקורש) ! Quam vocem auditam praesens turba ingeminabat: *Confecratum esto, consecratum esto* (מקורש מקורש) ! Quo facto, ille ipse dies, quo id agebatur, noui mensis erat primus. *Confecratio* autem haec non nisi *interdiu* fieri debebat. (q) Quod si ante solis occasum, propter testes serius aduolantes, fieri non posset; mensis trigesimo die intercalabatur. (r)

§. 77. Si luna iusto tempore [כזמנו] *visa* *Intercala-
non esset; mensis conuiuium intercalationis* *tio mensis
[סעודת מצוה של עכור החדש], die 1. à prae-
cedenti nouilunio, per iudices 10. non
pauciores, erat intercalandus.* (s)

§. 78.

[o] Mischn. Rosch haschanah, cap. 1. 2. 3.

cap. 2. fol. 24, 1. cap. 3. fol. 25, 2.

[p] Maimon. Kiddusch hachodesch, cap. 4. hal. 10.

[r] Ibid. cap. 3. fol. 25, 2.

[s] Ibid. cap. 2. Maimon. Kiddusch hachodesch

[q] Rosch haschanah,

cap. 3. hal. 7.

Publicatio
nouilunii.

§. 78. Extra Hierosolymam & Palaestina-
nam habitantibus nouilunium per iudices
consecratum, antiquioribus temporibus,
per *faces* in oliueti monte agitata publi-
catum fuit. (t) Ex quo autem Cuthaei in-
tempestiuo tempore faces agitauerant; no-
uilunia mensium, vbi, vt id fieret, propter
festa opus esset, nimirum mensium *Nisan*,
Abh, *Elul*, *Tisri*, *Cisleu*, *Adar*, &, quam-
diu templum staret, *Iiar*, per emissos *nun-*
cios fuerunt annunciata. (u) His autem
nunciis sabbathi dierumque festorum
quietem violare nefas fuit. Quo illi pe-
netrare non possent, ibi *festa biduo* erant
celebranda. (w)

Intercali-
tio anni
propter
Nisan so-
larem.

§. 79. *Anni intercalatio* (עיבור השנה) pro-
pterea maiori cum sollicitudine, quam
mensium, erat peragenda, quo *paschatis*
initium nunquam non in *Nisan solarem*, &
scenopegiae festum in Tisri solarem incideret.
Hinc, si *aequinoctium vernum* in d. 15. Ni-
san lunaris incideret, mensis Adar vno tan-
tummodo die intercalabatur. Sin in d. 16.
Nisan lunaris incideret, vel serius; annus
mense *Veadar* addito erat intercalan-
dus. (x)

§. 80.

[t] Rosch haschanah,
cap. 2. fol. 22, 2.

[u] Ibid. cap. 1. fol. 18,
1.

(w) Maimon. Kiddusch
hachodesch cap. 3.
hal. 8. 11. 12.

(x) Sanhedrin, fol. 12,
2

§. 80. Erat haec praecipua anni intercalandi causa. Earum tamen plures alle-
gantur. Quae partim *primariae* (מפני הזמן), partim *secundariae* (מפני הצורך) fuerunt. *Primariae* erant: (1) Ne *aequinoctium ver-
num* in d. 15. Nisan, vel serius, nec *aequi-
noctium autumnale* post finitum scenopegiae
festum, incideret (תקופה); de quo dixi-
mus. (2) Si *bordeum* circa pascha *ad matu-
ritatem* non peruenturum videretur (אביב).
[3] Si *fructus arborum* iusto serius *ad
maturitatem* peruenturos intelligerent
(פירות האילן). *Secundariae* erant: (1) *Viae*
(גשרים), (2) *Pontes* (גשרים), (3) *Furni*
pro assandis agnis paschalibus (תנורי פסחים),
nondum reparati; & (4) *Exules Israëlitaе*
(גלות ישראל) ad paschatis festum domo
iam profecti. Praeter has non admitte-
bant alias; Quas tamen his interdum iun-
gebant. (y)

§. 81. *Anni intercalandi negotium non* Ordinatio
nisi deputatis ex ipso synedrii magni gremio anni per
dabatur: In qui- iudices.
bus ipse venerabilis huius tribunalis *prae-
ses* (נשיא) esse, saltem sine illius praescitu
nihil

2. 13, 1. 2. Rosch ha-
schanah, fol. 21, 1.
Vid. Raschi ad haec
loci.

(y) Sanhedrin, fol. 11, 1.
2. Maimon. Kiddusch
hachodesch, cap. 4.
hal. 1 - 8.

nihil decerni, debebat. *Regem & pontificem maximum* ab hoc negotio abesse iubent. Deputatorum non nisi *tres* erant. Qui si de anno ordinando non vnanimiter consentirent, duo illis adiungebantur; & si neque hi, alii duo. Hi iam *septem*, per votorum pluralitatem, annum vel communem vel embolimaicum esse debere decernebant. Sententiam inuerso ordine dicebant, initio ab eo facto, qui dignitate infimus esset (מתחילין מן הער). (z) Anni intercalatione facta, synedrium magnum per litteras, praesidis nomine scriptas, id publice edicebat. (a)

Quando
anni inter-
calatio fie-
ri debue-
rit.

§. 82. *Anni intercalatio ante diem 30. Adar* decerni debuit; vel hoc saltem die, dummodo *ante testium* nouam lunam à se visam annunciantium *aduentum* annus embolimaicus pronunciaretur. Post iam consecratum autem mensis Nisan nouilunium, menssem *Nisan secundum* (ניסן ב'ניסן) intercalare nefas habitum fuit. (b)

CAP.

(z) Sanhedrin, fol. 10,
2. 11. 1. Maimon. Kiddusch hachodesch, cap.
4. hal. 9-12.

hachodesch, cap. 4.
hal. 17.

(a) Sanhedrin, fol. 11, 1.
2. Maimon. Kiddusch

(b) Sanhedrin, fol. 12,
2. Maimon. Kiddusch
hachodesch, cap. 4.
hal. 14.

DE

§. 83.

**Speculatio
phaeos
lunae ab
rogata.**

**Mar Sa-
muel &
Rabh Ada
astronomi.**

hal. 12. cap. 5. hal.
1-5.

narium nouerant quantitatem: Verum etiam solaris anni quantitatem cognitam habuerunt. *Mar Samuel* (מר שמואל) enim, ab astronomica peritia *lunaris* (ירחינאה) cognominatus, qui seculo Christiano tertio medio Nehardeae in Babylonia obiit, solari anno 365. dies, 6. horas, dedit. (d) Quae quia eadem, quae anni Iuliani, mensura est; iam ante illis ignota esse non potuit. Propius ad veram anni solaris mensuram *Rabh Ada filius Ahabhae* (רב אדה בר אבהא), qui ab inclinante seculo Christiano secundo vsque ad medium quartum, nisi duo eiusdem nominis viri fuerunt, vixisse creditur, accessisse dicitur. Hunc enim anno solari 365. dies, 5. horas, 997. scrup. Chald. (חלקים), 48. momenta (רגעים), attribuisse, Iudaei affirmant. (e)

Hillel iunior enneadecaëterida dedit.

§. 85. Vixit denique seculo à Christo nato IV. medio *Hillel iunior* (הלל הנשיא), academiae in Babylonia rector. Hic cum illic quoque locorum Iudaeorum res inclinari videret, A. C. 357. celebratissimum illum *Cyclum decemnouennalem* (מחזור של י"ט שנה), cuius supra (§. 52.) men-

(d) Erubhin, fol. 56, 1.
Maimon. Kiddusch hachodesch cap. 9. hal. 1.

ed. Amstel. A. Iud. 5477. Maimon. Kiddusch hachodesch cap. 10. hal. 1.

(e) Iuchasin, fol. 55, 2.

mentionem iam fecimus, vel publici iuris fecit vel excogitavit. [f] Quo Iudaei Rabbanitae in hunc diem vtuntur. De anno solari Mar Samuelis hypothefin in calculo fequuntur.

§. 86. Hillel [1] *nouendecim annorum* *Calculi Hilleliani praecipua momenta.*
circulum dedit; quia, si illorum septem embolimaei sint, lunares & solares anni accuratissime propemodum in gratiam redeunt. (g) (2) Calculus hic *anni lunaris coelestis primi*, cuius postremis diebus mundus creatus sit, *fiſtum initium* (מולד תהו) in hebdomatis 2. d. 5. h. 204. scr. Ch. (בה"ר) figit. (h) (3) *Annum* orbis conditi *solarem tropicum primum* ante primum solarem 12. d. 20. h. 204. scr. Ch. (י"ב כ' ר"ר) initium habuisse ſupponit. (i) (4) *Anni solaris ſui principium* in d. 23. Sept. anni Iuliani ponit. (5) *Anni lunaris ciuilis principium* in dies 1. 4. 6. hebdomatis (א"ד), & *primum paſchatis diem* in dies 2. 4. 6. hebdomadis (ב"ד) incidere vetat. (k) Quae regula num ſtante templo iam obtinuerit, diſputatur. (l) Nec non propter alias quasdam

(f) Iuchasin, fol. 66, 2.

118. col. 2.

[g] Maimon. Kidduſch hachodeſch cap. 9. hal. 2. cap. 10. hal. 1.

[k] Maimon. Kidduſch hachodeſch, cap. 7. hal. 1.

[h] Ibid. cap. 6. hal. 8.

[1] Vid. Ioh. Meyer. de Temp. Hebr. Cap. X. §. 8 - 23. pag. 76-82.

[i] Lebhuſch, Part. Hachur, Hilchoth Roſch chodeſch, fol.

dam causas, *anni* lunaris astronomici principio inuento, *ciuilis principium* in diem vel proxime sequentem vel tertium *promouet.* (m) (6) Cetera in *caput de Calendario Iudaico* reſeruamus.

CAP. X.

DE

CHRONOLOGIA KARAEORVM.

§. 87.

Karaeorum
chronologia.

Karaei, hac in re maiorum consuetudinis tenaciores, *reiecto* penitus *astronomico calculo* (חשבון), ex sola *lunae phaseos observatione* (ראייה) menses & annos ordinari debere praecipunt. Qua sola, ii saltem, qui Palaestinam incolunt, hodiernum vtuntur. (n)

Disputatio
cum Rabbanitis.

§. 88 Argumentis, quae nobis quidem straminea videantur, hac de re *Karaei & Rabbanitae inter se* acerrime decertant. (o) Causam autem deteriore Karaeos defendere certum est. Quibus nec sine fundamento Rabbanitae exprobrant, quod, qui tantopere traditiones oppugnant, in suorum tamen doctorum traditionibus admit-
tendis

[m] Vid Cap XV. sequ.

[n] Vid. Io. *Christ. Wolf.*
Notit. Karacorum, p.
90. 91.

[o] Vid. *Abarban.* Com-
mentar. ad Exod. XII,
2.

tendis facillimi sint, imo *Rabbanitarum* quoque *enneadecaëterida* receperint.

CAP. XI.
DE
INCERTIS TEMPORIS PERIODIS.

§. 89.

Talmudici vel *naturalem diem* vel *noctem*, Vocabu
Onah
significa-
tus. non definituri vtrum horum intelli-
gant, *Onah* (*עונה*) appellant. [p] Verum
etiam *longiorem temporis periodum* hoc vo-
cabulum nonnunquam significat (q)

§. 90. Ebraei temporis *periodi partem pro* Periodi
pars pro
tota perio-
do. *integra periodo* numerare consueverunt:
Vt *diei partem pro integro die*; [r] vel
vnicum paucosue *mensis dies pro integro*
menſe; [s] Vnicum vel triginta *anni dies*
pro integro anno. [t] Quod qui non obser-
uauerit, in Iudaeorum & Israëlitarum re-
gum *chronologia*, multisque aliis in rebus
se extricare nullo modo poterit. Hinc
indicaturi, se de integra quadam periodo
loqui, phraſi, *meet laët* (*מת לנ*), id est,
à cer-

[p] Schabbath, fol. 86,
1. Ad quem locum
Raschi: <i>העונה או</i>
<i>יום או לילה</i> .	[r] Moëd <i>katan</i> , fol.
17, 2.
(s) Rosch haschanah,
fol. 10, 2.
(t) Rosch haschanah,
fol. 7, 2. 10, 2. Mac-
coth, fol. 3, 2.
[q] Raschi ad Gen.
XXXII, 15. Schbhüth
fol. 36, 1.	

à certo quodam temporis puncto ad idem temporis punctum, vtuntur. [u] Huc pertinent ea: *mensis dierum* (חֹדֶשׁ יָמִים), i. e. mensis integer: [w] *annus dierum* (שָׁנָה יָמִים), i. e. annus integer; & pro eo simpliciter, *dies* (יָמִים). [x]

Vocabuli
Olam
significa-
tus.

§. 91. Vocabulum *Olam* (עוֹלָם) non proprie *aeternitatem*, sed *diuturnum tempus*, significat. [y] *Tempus admodum longum*, vel etiam *aeternitas*, עוֹלָמִי עוֹלָמִים, [z] vel דורות, [b] עוֹלָם וְעַד, (a) עוֹלָמִי עַד, (c) עוֹלָם, (d) דוֹר וְדוֹר, (e) דוֹרֵי דוֹרִים, (d) vel דוֹר וְדוֹר, (e) appellatur.

Mikkez
iamim &
beachrith
haiiamim.

§. 92. Ebraeis, *mikkez iamim* (מִקֶּזֶץ יָמִים), i. e. à *fine dierum*, (f) significat: *post elapsum aliquod tempus*. Et, *beachrith haiiamim* (בְּאַחֲרִית הַיָּמִים), i. e. à *fine dierum*, (g) idem

(u) E. g. ליום ג. מיום
Rosch haschanah, fol.
6, 2. 7, 2. 12, 2.

(w) E. g. Gen. XXIX,
14. Num. XI, 20.
21.

(x) E. g. Iud. XXI, 19.

(y) E. g. Gen. XVII, 8.
Exod. XXI, 6.

(z) Neh. IX, 5. *Maimon.*
in Hilchoth Iesode
hattorah cap. 9. hal.
1.

(a) Es. XLV, 17.

(b) Mich. IV, 5.

(c) Gen. IX, 12.

(d) Rosch haschanah,

fol. 17, 1. Frachoth
fol. 17, 1. Item
עד סוף הדורות
Sbha-
chim, fol. 102, 1. Ioma,
fol. 87, 1.

[e] Deut. XXXII, 7.

[f] E. g. Gen. IV, 3.
1 Reg. XVII, 7. Ier.
XIII, 6.

(g) E. g. Gen. XLIX,
1. Num. XXIV, 14.
Deut. IV, 30. XXXI,
29. Es. II, 2. Ier.
XLIX, 39. Ezech.
XXXVIII, 16. Dan.
X, 14. Hof. III, 5.
Mich. IV, 1.

idem est quod, *post elapsum diuturnum tempus*. Vehementer errant, qui hac phrasi ad *Messiae tempora* semper respici contendunt.

§. 93. Si de magna quadam & *notabili* *Olam has-*
reuolutione sermo sit; tempus reuolutio-^{feh, &}
 nem illam praecedens, *Olam hassfeh* (עולם הַשֶּׁה) ^{Olam}
 (הוּה), i. e. tempus vel *seculum praesens*, quod ^{habba-}
 vero illam sequitur, *Olam habba* (עולם הבא),
 i. e. tempus vel *seculum futurum*, salutatur.
 Hinc *huius seculi vita & aeternitas* hisce
 phrasibus sibi saepissime opponuntur. (h)
 Significat autem *Olam habba* (עולם הבא)
 tam *statum animarum post mortem* (עולם
 נִשְׁמוֹת), quam *durationem post resurrectionem*
mortuorum (עולם חַתּוּחַיָּה). Nonnunquam
 etiam *tempus ante & post Messiam* hisce
 phrasibus distinguuntur. (i) Saepius tempus
Messiae, *iemoth hammafchich* (יְמֵי הַמָּשִׁיחַ),
 i. e. *dies Messiae*, appellantur. (k) Qui
 nunc *seculo praesenti* (עולם הוּה), (l) nunc
seculo futuro (עולם הבא), vel aeternae vi-
 tae

[h] Brachoth, fol. 17,
 1. Dicitur etiam
vita post mortem
 עלמא דאחי, Sanhe-
 drin fol. 98, 1. Item
 עתיד לבא, Brachoth
 fol. 4, 1. Schabbath,
 fol. 112, 2.

[i] Medrasch Coheleth
 ad Eccles. I, 7. Conf.

R. Issacharis Bebr ben
 Naphthali explicat. in
 מחנה דהונה fol. 72,
 3. Ktubhoth, fol. 111,
 2.

[k] Schabbath, fol. 63,
 1. 151, 2. Sanhedrin,
 fol. 11, 2. 99, 1.

[l] Vid. loca cit. lit. k.
 praeced.

tae, [m] opponuntur. Denique vel tempus Messiae vel ipse Messias, *leatid labbo* [לעתיד לבוא], i. e. *venturum* [tempus,] vel *venturus* (seruator,) frequentissime salutatur. [n] Sed nec Cabbalistarum, *Olam tohu* [עולם תהו], i. e. illam *durationem*, quae *uniuersi* huius *creationem praecessit*, [o] silentio praeteribimus.

CAP. XII.

DE

A E R I S.

§. 94.

Periodi
veterum.

Exigui in Iudaeorum rebus vsus sunt *Periodus Metonica*, [p] *Calippica*, [q] *Hipparchi*, [r] &c. Maximi autem, vt in omni chronologia, vsus est *Periodus Iuliana*.

Cyclus
lunae.

§. 95. *Cyclus lunae* est 19. annorum Iulianorum interuallum, quo elapso *nouilunia & plenilunia ad eundem anni Iuliani diem* restituuntur. Cycli huius *primus annus in annum Christi natiuitatem proxime* pra-

[m] Sbhachim, fol. 118,
2. Schabbath, fol.
113, 2.

[n] Sanhedrin, fol. 110,
1. Pfachim, fol. 119,
1. Abhodah Sarah, fol.
2, 1. fol. 3, 1. Vid.
Raschi ad h. l. fol. 3,
2.

[o] Vid. Scripta Cabbas-
listica.

[p] Vid. Ios. Scalig. de
Emendat. Temp. p. 72.
seqq.

[q] Ibid. p. 84. seqq.

[r] Ibid. p. 108. seqq.

praecedentem incidit. Numerus, qui indicat, quotus cycli lunae annus sit annus quilibet datus, *numerus aureus* dicitur.

§. 96. *Cyclus solis* est 28. annorum interuallum, quibus elapsis *dies dominicae*, *folis*. ceterique hebdomadam dies, *ad eosdem mensium dies* restituantur. *Epocha* cycli solis *nonus ante Christianam aeram annus* est.

§. 97. *Cyclus indictionum* est 15. annorum constanter in orbem redeuntium circulus. Qui quando & quem in finem à Romanis sit excogitatus, ignoratur. *Primus* cycli huius *annus, tertius ante Christianam aeram* est.

§. 98. *Periodus Iuliana* est 7980. annorum Iulianorum interuallum, *ex Cyclis Lunae, Solis & Indictionum in se ductis* *Periodus Iuliana.* ortum; Cuius *epocha* anni Iuliani *primus Ianuarii dies* est. Haec commune omnium epocharum receptaculum est. (s)

§. 99. *Aera* [אֵרָא] est certus annorum computus, à quorum primo ceteri numerantur. *Aera.*

§. 100. Quoniam & extranei de Iudaeorum rebus memoriae prodiderunt; & vix *extraneorum.* vlla *aera* est, cuius ipsi Iudaei suis in libris mentionem non fecerint: *extraneorum aerae*

[s] Ios. Scalig. de Emendat. Temp. p. 359. seq.

aerae nobis non sunt negligendae. (1) *Olympiadum*; quarum epocha in annum Per. Iul. 3938. incidit. (t) (z) *Ab urbe condita*; in annum Per. Iul. 3961. (u) (3) *Nabonassarea*; in annum Per. Iul. 3967. (w) [4] *Iuliana*; in annum Per. Iul. 4669. [x] [5] *Hispanica*; in annum Per. Iul. 4676. [y] [6] *Astiaca*; in annum Per. Iul. 4684. [z] [7] *Christiana*; in annum Per. Iul. 4714. [a] [8] *Diocletiana*, s. *Annorum gratiae*; in annum Per. Iul. 4997. (b) [9] *Hegirae*; in annum Per. Iul. 5335. (c) [10] *Yezdegerdica*; in annum Per. Iul. 5345. incidit. (d)

Aerae patriarcharum & antiquiss. ebraeorum.

§. 101. *Patriarchae & antiquissimi Ebraei* certam quandam & continuam aeram non habuerunt. Sed annos suos vel à *virorum clarorum natiuitate*, (e) vel *ab anno, quo reges ad principatum peruenerant*, (f) supputarunt.

Aerae ebraeorum celebrior.

§. 102. Vestigia tamen reperimus aerarum

[1] Ibid. p. 381. seqq.	(c) Ibid. p. 518. seqq.
[u] Ibid. p. 385. seqq.	(d) Ibid. p. 521. seqq.
[w] Ibid. p. 391. seqq.	(e) E. g. Gen. VII, 11. VIII, 13.
[x] Ibid. p. 438. seqq.	(f) E. g. 1 Reg. XV, 1. &c. Ab annis quoque regum extraneorum.
(y) Ibid. p. 445. seqq.	E. g. Efr. I, 1. Hagg. I, 1. Zach. I, 1. Dan. IX, 1. X, 1.
(z) Ibid. p. 453. seqq.	
(a) Ibid. p. 361.	
(b) Ibid. p. 494. seqq.	

rarum (1) *Ab exitu ex Aegypto*, (g) cuius epocha incidit in annum Per. Iul. 3222, secundum Vsserii & nostrum calculum; sed in annum Per. Iul. 3400. secundum Iudaeos. (2) *Ab exstructo Salomoneo templo*, (h) cuius epocha incidit in annum Per. Iul. 3701. secundum nostrum; & 3702. secundum Vsserii; sed 3830. secundum Iudaeorum calculum. (3) *A Babylo-nici exilii initio*; (i) cuius epocha in annum Per. Iul. 4109. incidit; secundum Iudaeos autem in annum 4290. Per. Iul. [4] *A dedicato templo secundo*. (k) Quod secundum nos anno 4197. Per. Iul. est factum; sed anno 4360. Per. Iul. secundum Iudaeos.

§. 103. Successit, tempore Graecorum *Aera Con-*
imperii, Aera Contractuum (מנין שטרות), *tractuum.*
siue Seleucidarum, Iudaeis imperii *Graeco-*
rum (מנין מלכות יון). Haec in anno 4401.
 Periodi Iulianae, quo *Seleucus Nicator* Sy-
 riae regno potitus est, epocham suam ha-
 bet. (1) Iudaeorum autem alii in anno
 4394.

(g) E. g. Exod. XIX,
 1. XL, 17. Num. I,
 1. IX, 1. XXXIII, 38.
 1 Reg. VI, 1.

(h) 1 Reg. IX, 10.
 2 Chron. VIII, 1.

(i) E. g. Ier. LII, 31.
 Ezech. I, 1. XXXIII,
 21. XL, 1.

(k) Seder Olam futa,
 p. 95. ed. Meyer.
 Conf. Reland. de
 Numm. vet. Hebr. p.
 8.

(1) V. Vsser. Annal.
 ad hunc annum. Conf.
 Ios Scalig. de Emend.
 Temp. p. 48. seqq.

4324, (m) alii in 4400, (n) alii denique in 4401. Per. Iul. eam figunt. Obseruat-
tum quoque fuit, quod *primi Maccabaeorum libri auctor* aerae contractuum annorum
initia in mensis Tisri initio ponat; quos *ce-*
teri, & in his *secundi Maccabaeorum libri*
auctor, à *Tisri* mense supputent. (o) Ce-
tera offendere hoc neminem debet, quod
Iudaei aerae Contractuum epocham ab illo
anno, quo *Alexander M. Hierosolymam ve-*
nit, numerari debere contendunt. [p] Fa-
ciunt id, quia graecarum rerum historiam
& chronologiam non satis cognitam ha-
bent. Id quod *R. Asarias* agnouit. (q)
Haec Contractuum aera apud Iudaeos per
multa secula viguit. Errantque, qui, post
inductam Chasmonaeorum aeram, eam in
desuetudinem venisse existimant. (r)

Aera Chaf-
monaeo-
rum).

§. 104. Quippe cum *Maccabaei gentem*
suam à Syrorum regum iniuriis & oppres-
sione *vindicassent*; Iudaei, maiorum more,
ab annis, quibus hi principes & pontifices
ad principatum & pontificatum peruenis-
sent, annos suos supputare denuo incede-
runt.

[m] Seder Olam suta,
p. 109.

[n] Iuchasin, pag. 8, 2.
Conf. Abhath sarah,
fol. 9, 1 10, 1.

[o] Ios. Scalig. de Emend.
Temp. p. 429. seqq.

[p] Iuchasin, pag. 8, 2.

(q) Meor Enaim, cap.
23. fol. 92, 2. seqq.

(r) Vid. *Adr. Reland. de*
Nummis veterum
Hebr. p. 9 - 18.

runt.(s) Quae *Chasmonaeorum aera* appellatur. Simul tamen aeram contractuum retinuerunt.

§. 105. Quae omnium antiquissima, *ab Aera ab orbe condito, aera* est; ab ea ultimo loco & orbe condito. ut videtur, non nisi aliquot demum post conscriptum Talmud seculis, annos suos supputare inceperunt Iudaei. Aerae huius epocham, pro diuerso calculo, diuersam dederunt viri eruditi. *Eusebius* in annum 486; *Ios. Scaliger* 764; (t) nos cum *Vsserio* in annum 710. Per. Iul. eam ponimus. Recentior *Iudaeis* orbis est: Ex quorum computo *Aera ab orbe condito* in annum 953. Per. Iul. incidit. (u) Multo antiquior *Isaaco Vossio*; (w) qui versionis graecae Alexandrinae auctoritate se abripi est passus. Iudaei hac aera vtentes millenarios plerumque omittunt: Quem *computum minorem*, [פרט קטן, id est, פ'ק] appellare consueuerunt.

§. 106. Plures in Iudaeorum libris, sed Aerae Iudaeorum non tam celebres, inueniet *aeras*, ut à di-luuio, à linguarum confusione, à natiuitate minus celebres. *Isaaci*, cet. qui eos euoluerit. [x]

§. 107.

- [s] 1 Macc. XII, 41. [u] Ibid. p. 363.
42. XIV, 27. Conf. [w] Dissert. de Vera
Rosch haschanah, cap. aetate mundi. Hagae
1. fol. 18, 2. comit. 1659.
[t] De Emendat. temp. [x] Vid. Seder olam su-
p. 369. ta. &c.

D

Periodi religiosae. §. 107. Habuerunt denique Ebraei, ex Mosaico instituto, *religiosas* certorum annorum *periodos*, septennia & 50. annorum circulos. Has iamiam lustrabimus.

CAP. XIII. DE ANNO SABBATHICO.

§. 108.

Anni septimi iura.

Annus quisque *septimus*, vi Mosaicae legis, Israëlitis eo respectu sacer erat, ut (1) *agricultura & messis intermitteri*, (2) *debita à creditoribus remitti*, & (3) *leges Mosaicae publice praelegi deberent*. (y) Errant, ut videtur, qui ad hunc annum (4) *manumissionem quoque servorum Ebraeorum* (שילוח עבדים vel שמיטת דרור) referri debere existimant. Neque satis commode annus sabbathicus & Iubilaeus festa certis annorum interuallis recurrentia nuncupantur. (z)

Nomina.

§. 109. Appellatur *annus septimus* (שנה השביעית); (a) *annus cessationis* (שנת (b) vel שבת שבתון vel שנת (c) vel שבתון);

[y] Exod. XXIII, 10. 11.
Lev. XXV, 1-7. Deut.
XV, 1 - 11. XXXI,
10-13.

[z] Vid. Ioh. Meyer, de

Tempor. Hebr. p. 328.

[a] Exod XXIII, 11.

[b] Lev. XXV, 2-4.

[c] Lev. XXV, 4.

(שבתון); (d) & *annus intermissionis vel remissionis* (שמיטה) (e) vel (f) *Annus* (שנת השמיטה). (f) *Annus* vero proxime praecedentem Iudaei *Vesperam anni septimi* (ערב שביעית), & proxime sequentem *Exitum anni septimi* (מצא שביעית) appellare consueverunt. (g)

§. 110. Iurium huius anni primum erat *Intermissio agriculturae & messis* (שמיטה) (שמיטה קרקע vel הארץ). De qua Moses praecepit: (1) *ut ab agricultura & messe abstinerent.* (2) *Ut eadem vinearum & oliueto-* Intermissio agriculturae & messis.
rum, quae aruorum, ratio esset. (3) *Ut sponte nata* (שבת vel ספיחים) *primis occupantibus, siue hominibus siue brutis, cederent.* (h)

§. 111. Talmudici doctores (1) omnia *Ex mente Talmudicorum.*
ea, quae ad agrorum & arborum culturam ullo modo spectent, ut agros stercorare, à lapidibus purgare, &c. prohibent. (i) (2) *Sub anni iam sexti finem ab agricultura abstinere iubent; & quam mature id fieri debeat, admodum curiose inquirunt.* [k] [3] *Necnon, quam mature anno septimo fimum, & quantum, in octavi anni usum,*
in

[d] Lev. XXV, 5.

(e) Deut XV, 1. 2.

[f] Deut. XV, 9. XXXI, 10.

[g] Rosch haschanah, fol. 9, 1.

[h] Exod. XXIII, 10. 11.

Lev. XXV, 1-7.

[i] Schbhiith fol. 39, 2.

[k] Schbhiith, fol. 34, 1. seq.

in agros efferre liceat. Et quae huius farinae sunt plura. [1] [4] Tantum tamen, quantum ad tributum exteris regibus pendendum [m] sufficiat, vel ipso sabbathico anno serere permittunt.

Sponte
nata.

§. 112. De sponte succrescentibus ita praecipiunt Talmudici doctores. [1] Ea publici iuris [הפקר] esse facienda; nec per agrorum hortorumque possesores ab eorum usu vel homines quoscunque vel bruta arceri debere. [n] [2] Solis tamen iis, quibus ad manipulum paschalem & panes pentecostales opus sit, custodes imponere permittunt. [o] [3] Sponte nata à nemine auare esse colligenda, nec in usum futurum asseruanda. Non enim collectis diutius frui permittunt, quam similes fruges fructusque in aruis, pratis, arboribusque reperiantur. [p] [4] Quam primum similes prouentus in agris esse desinant; ea, quae collegerant, esse perdenda: Quae *polluctura* [ב יור] appellatur. [q] [5] Quae quis collegit, ut ea vendat, quamdiu vesci iis liceat, permittunt quidem: Ne tamen
men-

[1] Schbhiith, 36, 2.
seq.

(m) Sanhedrin, fol. 26,
1.

[n] Maimon. Hilchoth
Schmittah, cap. 4.
hal. 24.

[o] Schecalim, cap. 4.

hal. 1. & cap. 5. hal. 2.

(p) Maimon. Hilchoth.
Schmittah, cap. 7.
hal. 1.

(q) Ib. conf. Schbhiith,
fol. 44, 2. & Mai-
mon. ad h.l.

mensura, pondere & numero vendantur, prohibent. (r) (6) Sponte natis anni septimi ad hominum pecudumque cibum vti permittunt: In vnctionem aliosque vsus ea, qui his vsibus ordinarie non inserviunt, conuertere vetant. (s) (7) Quae anno septimo non maturescunt, vel etiam, si maturuerint, vsque ad annum octauum, sine corruptionis periculo, in agris & arboribus relinqui possunt; ea ab anni septimi iuribus eximunt. (t)

§. 113. *Primitiua* (ביכורים) ex sponte natis anni septimi dare iubent. *Decimas* (מעשר) autem dari debere negant. (u)

Num pr
mitiua
danda &
decimae.

§. 114. Iurium anni septimi secundum erat *debitorum remissio* (שימיטת כספים). Praecipit hac de re Moses, (1) vt debita a pauperibus Israëlitis hoc anno non solum ne exigantur, verum etiam omnino remittantur. (2) Extraneos tamen priuilegio hoc frui non debere, disertis verbis monet. (3) Ne quis propter appropinquantem annum sabbathicum pauperibus mutuo dare recuset, hortatur. (w)

Debitorum re-
missio.

§. 115.

(r) Schbhiith, fol. 43, 1.

mischn. 1. fol. 60, 1.

(s) Ibid. fol. 42, 2.

Vid. Maimon. & Rab-

(t) Maimon. Hilchoth

benu Schimschon ad h.

Schmittah, cap. 4. hal.

l. Schabbath, fol. 68, 1.

5. seq.

(u) Maaferoth, cap. 1. (w) Deut. XV, 1 - 11.

Ex mente
Talmudi-
corum.

§. 115. Talmudici (1) praeceptum hoc de nominibus anno septimo remittendis ad omnes & singulos Israëlitas debitores, neque diuitibus exceptis, extendunt. (2) Laudant quidem debitorem, qui anno sabbathico debitum soluat: Cogi autem posse inuitum, ut id faciat, si vel possit, negant. (x) (3) Quin vetant, ne oblatam sibi solutionem accipiat creditor; nisi iuri suo sollemnissime renunciauerit debitor. (y) (4) *Remittendum vero nomen esse negant*, si post annum septimum, de quo inter eos conuenierit, demum incidat *solutionis tempus*. (z) (5) *Nihil* quidquam denique *proderat* creditori, siue *accepto chirographo* (בשטר) siue *sine chirographo* (שלא בשטר) mutuo dedisset. (a)

Exceptio-
nes.

§. 116. *Soluere* tamen, ex Talmudicorum doctorum statutis, debitor, non obstante anni septimi interuentu, *tenetur* (1) *Multas* vel *iudicata iudicium*. [b] [2] Si *pignus* creditori datum *recipere* cupiat. (c) [3] Creditori, qui *tabulas* suas [שטרות] *synedrio tradiderat*. [d] [4] Si denique creditor

(x) Schbhiith, cap. 10. mischn. 8.9. fol. 46, 2.

(y) Ibid

(z) Maccoth, fol. 3, 1. 2. Maimon. Hilchoth Schmittah, cap. 9. hal. 9.

[a] Schbhiith, cap. 10. mischn. 1. fol. 45, 2.

[b] Ibid. cap. 10. mischn. 2.

[c] Ibid.

[d] Ibid.

ditor haberet *chirographum auctoritate iudiciali conscriptum* (פרוסבול vel פרוכבול). Cuius rei autor *Hillel senior* fuit: Qui propter hoc statutum per nonnullos immitius accusatur. (e)

§. 117. *Debita* per totum annum septimum exigere adhuc licuisse, eaque non nisi *per eius finem extincta* fuisse, nonnulli contendunt. (f) Rectius autem, qui contrarium statuunt, (g) sentire videntur.

§. 118. Legem hanc de debitis anno septimo remittendis *extra terram* quoque *Israëliticam* (ברוך לארץ) observari debere, Iudaeorum nonnulli statuunt. (h)

§. 119. Lex tertia Mosaica erat, ut *leges divinae* in anni sabbathici tabernaculorum festo coctui vniuerso *publice praelegerentur*. (i) Quod vero septennii sequentis demum primo anno factum fuisse Iudaei contendunt. (k)

§. 120. A recentioribus Iudaeis regi id negotii datum fuit. Quippe volumen legis magna cum pompa promebatur, regi-
que

[e] Ibid. cap. 10. mischn. 3. fol. 46, 1.

[f] Erachin, fol. 28. 2. Maimon. Hilchoth Schmittah, cap. 9. hal. 4.

[g] Conf. *Aben Ezra*, ad

Deut. XV, 1.

[h] Maimon. Hilchoth Schmittah cap. 9. hal. 2. 3.

[i] Deut. XXXI, 10-13.

[k] Sotah, fol. 41, 1.

que in pulpito vel throno , *in mulierum atrio* hunc in finem erecto , constituto tra-
debatur: Qui aliquot ex eo Deuteronomii
sectiones, vel stans vel sedens, coetui publi-
ce praelegebat. [1]

Prophetæ
publice
dicebant.

§. 121. Denique *prophetæ* annis sabba-
thicis publice dicere & sacros suos *libellos*
edere consuevisse creduntur.

Rationes
instituti
anni sab-
bathici.

§. 122. *Rationes* instituti *anni sabbathici*
alias Iudæi, [m] alias Christiani [n] philo-
logi afferunt. Nos instituti huius eum
fuisse finem existimamus, ut Israëlitaë,
heptaëterida hanc religiose observantes,
memores essent, à summo numine, quod
intra sextiduum coelum & terram produ-
xerit, septimoque die quieverit, sibi ab
Aegyptiaco iugo liberatis *terrae* satis beatae
possessionem ea lege esse concessam, ut
ipsum deum illius *dominum* verumque pos-
sessorem, *se* autem non nisi *vasallos* & *co-*
lonos esse, agnoscerent; adeoque *in paupe-*
res liberales, & erga summum numen *reli-*
giosi, esse assuescerent.

Epocha
anni sab-
bathici.

§. 123. Cum anno sabbathico neque
serendum fuerit neque metendum; nul-
lum

[1] Ibid.

[m] Maimon. Moreh
Nebhochim, Part III.
cap. 39. fol 160, 2.
Abarbanel, Commen-
tar. in Lev. XXV. fol.

215, 3. 4. 216, 1. 2. 3.
4. 217, 1.

[n] E. g. Ioh. Mayer. de
Temp. Hebr. p. 340.
341.

lum est dubium, quin eius *principium in mensem Tisri* inciderit. Vulgo putant, primum mensis huius diem illius epocham fuisse. [o] Quam epocham 30. diebus *anticipandam* esse, Mosaica traditione [הלכה למשה מסיני] se accepisse tradunt Iudaei. Nobis autem, vel *post stenopegiae festum* vel in *aequinoctium autumnale* illius initium incidisse, verosimile videtur.

§. 124. De *primo anno sabbathico* nec Iu- Heptaëte-
ridum
epocha.
daeorum doctores nec Christiani philologi consentiunt. Certum est, non ante sabbathicum annum esse celebratum, quam Palaestinam subiugassent Israëlitae. Hinc annum 3263. Per. Iul. Iudaicis hisce heptaëteridibus epocham dari debere verosimile sit. Num vero primae heptaëteridos septimus annus, 3269. Per. Iul. [p] an secundae ultimus, 3276. Per. Iul; [q] an tertiae demum ultimus, 3283. Per. Iul. [r] primus sabbathicus fuerit; id nec de-
finiri

[o] Moëd katan, fol. 3, 2. 4, 1. *Maimon. Hilchoth Schmittah*, cap. 3. hal. 1.

[p] Vid. *Iac. Vsser. Anal. A. M.* 2554. & 2560.

[q] Vid. *Abarb. ad Ios.* XIV, 12. fol. 30, 1.

[r] Haec communis Iudaeorum traditio est. *Erachin*, fol. 12, 2. 13, 1. *Maimon. Hilchoth Schmittah*, fol. 10. hal. 2.

[r] Lev. XXVI, 33-35. Conf. *Abarb. ad h. l.* fol. 220, 1.

finiri posse, nec, si definiri posset, multum ex eo utilitatis sperandum esse, persuasum habemus.

Obserua-
tio anni
sabbathici.

§. 125. *Ne annum septimum observare negligerent*, Moses severe iniunxerat. (s) *Neglexisse* autem non raro *ante Babylonicum exilium* Ebraeos, ipsi Iudaei confitentur. (t) *Quin stante templo secundo accuratissime observatus* fuerit, nulli dubitamus. (u) Tradunt Iudaei, summo Hierosolymitano tribunali incubuisse, ut septenniorum annos solenniter numerarent.

Alexandri
M. laus.

§. 126. Laudatur *Alexander M.* quod petentibus Iudaeis *anni septimi tributum remiserit*. Quod idem tamen beneficium Samaritanis negauerit. (w)

CAP. XIV.

DE

ANNO IUBILAEI.

§. 127.

Anni iubi-
lai iura.

Annum quemque *quingagesimum* Israëlitis quoque *sacrum* esse iussit Moses, intuitu agrorum & servorum ebraeorum. *Agrorum*; (1) ut iis ab agricultura quies dare-

[s] Leu. XXVI, 33-35.

. Conf. *Abarban.* ad h. l. fol. 220, 1.

[t] Vid. *Abarb.* loc. cit. lit. 5. praeced.

[u] Erachin, fol. 13, 1.

[w] *Ioseph.* Antiq. Iud. lib. XI. c. 8. pag. 582. Hauere.

daretur; [2] & venditi ad pristinos suos possessores redirent. *Servorum*; [3] ut manumitterentur. (x)

§. 128. Appellabatur hic annus [1] *Iu-* Nomina.
bilaeus [יובל], secundum nonnullos ab inflanda *buccina arietina* [יובל]; secundum alios à *reducendo* [הוביל] [2] *Annus liber-*
tatis vel *manumissionis* [שנת הרפור]. [y]

§. 129. De huius anni iurium primo, *Intermis-*
ne agri colerentur, & ut *messis nulla esset*, su- sio agri-
pra [§. 110. 111. 112. 113.] fuit dictum. [z] *culturae*
Id enim huic anno cum sabbathico com- & *messis*.
mune fuit. Nisi forte de solis agris ad
pristinos possessores hoc anno redeuntibus
id intellexerit Moses.

§. 130. Quippe iurium anni Iubilaei *Restitutio*
secundum erat, ut *venditi agri* [a] nec non *praedio-*
pagorum & non munitorum oppidorum domus rum.
(b) possessoribus ab emptoribus restitueren-
tur. Vi legis Mosaicae autem (1) *sine ul-*
lo emptori restituendo emtionis pretio (c)
reddi debebant. (2) Hinc neque maioris
neque minoris, quam usus vel usufructus
temporis à venditione ad annum Iubilae-
um currentis pretio, vendi vel emi (d)
debeant. (3) *Excipiuntur urbis munitae*
domus;

[x] Lev. XXV, 8-55.

(b) Leu. XXV, 31.

[y] Ezech. XLVI, 17.

(c) Leu. XXV, 28.

Conf. Leu. XXV, 10.

(d) Leu. XXV, 14-17.

[z] Leu. XXV, 11. 12.

23.

(a) Leu. XXV, 23-28.

domus; [c] quas annus Iubilaeus non restituit. (4) *Leuitarum* tamen *in urbibus munitis aedes* non minus quam suburbiorum vel territorii urbium eorum praedia ad ipsos hoc anno *reuertebantur*. [f]

Ex mente
Talmudicorum.

§. 131. Monent Iudaei, (1) *cum* quingagesimi statim *anni principio* (g) *praedia vendita* ad veteres suos possessores *rediisse*. [2] *Dono datorum* (h) *eandem*, quam venditorum praediorum, fuisse *rationem*. (3) *Urbes munitas*, quarum domos possessoribus hic annus non restituerit, non nisi eas, quae *Iosuae iam temporibus* cinctae fuerint muris, (i) esse intelligendas. (4) Si quis filius vel cognatus vel alius agrum à patre vel cognato vel alio venditum redemerit; non minus hunc patri vel cognato vel *primo possessori* illum anno Iubilaeo *restituere* debuisse. (k) Et quae plures eiusmodi sunt cautela.

Servorum
manumissio.

§. 132. Lex Mosaica tertia erat, ut *serui ebraei* anno Iubilaeo *manumitterentur*, (l) (1) *ab heris ebraeis*, (m) (2) & ab heris *extraneis* (n) Palaestinam incolentibus; (3) & *gratis* (o) quidem. (4) Quare eintori *extraneo*

(c) Leu. XXV, 29. 30.

(f) Leu. XXV, 32-34.

(g) Erachin, fol. 28, 2.

(h) Bchoroth, fol. 5, 2.

(i) Erachin, fol. 32, 1. 2.

(k) Erachin, fol. 30, 1. 2.

(l) Leu. XXV, 10. 39-

46.

(m) Leu. XXV, 41.

(n) Leu. XXV, 47-55.

(o) Leu. XXV, 40-42.

50-55.

traneo cauendum erat, ne maioris seruum emeret, quam pro numero annorum ad Iubilaeum vsque residuorum.

§. 133. Bene obseruant Iudaei, [1] intuitu *herorum ebraeorum* praecipi de solis illis *seruis ebraeis, quorum seruitutis sexennium*, anno iubileo ingruente, *nondum effluxerit*; & qui, eo elapso, *ab hero discedere noluerint*. [p] [2] *Heros extraneos* intelligi eos, qui essent *aduenae incircumcisi*. [q] [3] Qui *his venditi* fuerint, nisi per cognatos redimerentur, seruitutis sexennio finito non fuisse manumittendos; sed *vsque ad Iubilaeum* iugum tolerare debuisse. (r)

Ex mente Iudaeorum.

§. 134. Annus Iubilaeus d. 10. *Tisri*, inflatis *lituis* (שופר) solenniter erat *publicandus*. (s) Vnde eum *ab hoc die*, non à d. 1. mensis *Tisri*, vt vulgo (t) creditur, vel paulo serius cum *aequinoctio autumnali*, vi *Mosaicae legis initium* sumsisse, nobis *vero simile sit*.

Publicatio Iubilaei, & initium.

§. 135. Tradunt Iudaei, [1] *Synedrii magni senatoribus* incubuisse, vt singulorum *heptaëteridum annos* vsque ad Iubilaeum *solenniter numerarent*; & hunc annum

Ex mente Iudaeorum.

- [p] Conf. Leu. XXV, 10. & Exod. XXI, 1-6. Kidduschin, fol. 15, 1.
[q] Leu. XXV, 47. Vid. Targum Onkelos & Raschi ad h. l.
[r] Leu. XXV, 54. Vid. Raschi ad h. l.
(s) Leu. XXV, 9.
(t) Rosch haschana h. fol. 2, 1. fol. 8, 2.

num consecrarent, dicendo: *Sacer esto hic annus!* (u) (2) *Lituos* autem non solum senatorum ministros nomine publico, verum etiam *singulos* priuatos, *per totam terram*, interdum, etiam *ipso sabbatho*, si in id expiationis dies incideret, *inflare*, debuisse. (w) Quorum sono audito, serui ebraei sui iuris sint facti. (x)

Rationes
instituti
anni Iubi-
laci.

§. 136. *Rationes anni quinquagesimi* ab Israëlitis hoc modo religiose obseruandi ab aliis minus probabiles allegantur, ab aliis probabiliore. (y) In his ea numerari possit, ut beneficii diuini, quo ipsis *lex* die 50. ab exitu ex Aegypto data esset, admonerentur: (z) Cui meditandae hoc anno diligentiolem operam darent; eiusque summam esse discerent, ut in pauperes, miseros & seruos benefici, beneuoli & mansueti essent. Sapientissime sane anni huius legibus prospectum erat, ut *Israëliitarum nemo* in perpetuum, nisi sua ipsius culpa, *ad incitas* redigi posset; & nemo nisi prae fractus legis diuinae contemptor, ceterorum *possessiones inuadere*.

§. 137.

[u] Maimon. Hilchoth Iobhel, cap. 10 hal. 1.	fol. 8, 2. Schabbath, fol. 131, 2.
Raschi, ad Leu. XXV, 10.	[y] Ioh Meyer. de Temp Hebr. p. 359. 360.
[w] Rosch haschanah, fol. 30, 1.	[z] Abarbanel, ad Leu. XXXV. fol. 216, 1-4.
[x] Rosch haschanah,	217, 1.

§. 137. Magna est inter philologos Christianos controuersia, fueritne *annus quadragesimus nonus* intuitu sabbathicorum *Iubilaeus*, an *quinquagesimus*. (a) Quin 50. fuerit, nos non dubitamus; cum is in tabulis Mosaicis diserte nominetur. Quam sententiam omnes quoque Iudaei, & Christianorum non pauci, amplectuntur. Illi autem, qui pro quinquagesimo pugnant, in partes iterum abeunt; illis statuentibus, quod *quinquagesimus* annus *prioris pentacontæteridos ultimus*, idemque *nouae tam heptaëteridos quam pentacontæteridos primus* fuerit: his contendentibus, quod *post finitum demum Iubilaeum*, anno *quinquagesimo primo*, *nouam heptaëterida & pentacontæterida* numerare inceperint. (b) Neutra nobis se satis probauit sententia; sed ita statuimus. (c) *Diversa systemata* fuerunt *heptaëterides & pentacontæterides*; quarum neutrum alterum ingrederetur, neutrum ad alterum se accommodaret, vel alterum turbaret. Quae licet *unam eandemque epocham* habuerint; non tamen nisi *post finitas septem pentacontæteridas* idem annus fuit iterum *pentacontæteridos & heptaëteridos primus*, eadem-

(a) Vid. Ioh. Meyerus, de Temp. Hebr. p. 347-358.

(b) Rosch haschanah, fol. 8, 2. 9, 1. Neda-

rim, fol. 61, 1.

(c) Conf. Raschi, ad Abhodah Sarah, fol. 9, 1.

Quotus
annus
fuerit Iu-
bilaeus.

eademque duorum horum circularum, quae antea fuerat, *facies*. Habuerunt 7. hi 50. annorum circuli 50. annos sabbathicos. Sex circularum priorum quilibet 7; septimus 8, inque his primum & ultimum. Intra septem hos circulos, siue 350. annos, sabbathicus & Iubilaeus annus non nisi bis se immediate exceperunt. Bis annus vnus, bis duo, bis tres, bis quatuor, bis quinque, bis sex, intermedii inter Iubilaeum proximosque sabbathicos interfuerunt. *Ultimus septimae pentacontæteridos Iubilaeus* simul & *sabbathicus* fuit. Si ita rem concipiamus; nulla pentateuchi verbis vis infertur: Nihil absurdi sequitur: Concidunt quoque, quae ab vtraque parte moueri solent, dubia.

Epocha
pentacon-
taëteri-
dum.

§. 138. Quis *primus Iubilaeus* annus fuerit, dictu difficile esse, ex eo, quod supra de primo anno sabbathico diximus, intelligitur. Si *annum 3263. Per. Iul.* communem vtriusque circuli *epocham* fuisse statuamus, à qua primae pentacontæteridos anni numerati statim fuerint; tum sane annus 3312. primus Iubilaeus fuit. Sin vero iis accedamus, qui heptaëteridum annos serius numerari coepisse contendunt; [§. 124.] & vtriusque circuli annos simul numerari coepisse statuamus: tum, pro diuersis de primo sabbathico anno [§. 124.] & Iubilaeo [§. 137.] sententiis, diuersi pro primo Iubilaeo anni prodibunt. §.

§. 139. *Israëlitas ante Babylonicum exilium* Observa-
um anni Iubilaei parum observantes fuisse, tio anni
ipsi Iudaei confitentur. (d) Ab Israëlita- Iubilaei.
rum trans Iordanem habitantium exilio eum
licite neglectum fuisse contendunt. Et quo-
niam hi in Palaestinam nunquam redie-
runt; post Babylonicum exilium annum Iu-
bilaeum heptaëteridum quidem supputa-
tionem inseruisse, iura autem eius & privile-
gia abolita fuisse tradunt. (e) Extra Pala-
stinam à Iudaeis anni huius leges tamdiu
observatas fuisse, quamdiu in Palaestina
valuerint, addunt. (f)

CAP. XV. DE CALENDARIO IUDAEICO.

§. 140.

Calendarium iudaicum (לוח) conscriptu- Requisita
rus, (1) calculum, (2) Festorum ordina- ad con-
tionem, & (3) quibus sabbathis sectiones scrib. ca-
sabbathicae assignandae sint, cognitum ha- lendar. iud.
bere debet. His instructus ad (4) Calen-
darii conscriptionem se accingat.

I. CAL.

(d) *Abarbanel*, ad Lev.
 XXVI, 34. 35. fol.
 220, 1.
 (e) *Erachin*, fol. 32, 2.

Maimon. Hilchoth Io.
bhel, cap. 10, hal. 8.
 (f) *Kidduschin*, fol. 38,
 2.

E

I. CALCULVS.

Diuisio
horarum
in partes.

§. 141. *Hora* ab astronomis nostris in 60. *minuta prima*; *Minutum primum* in 60. *secunda* diuiditur. Et sic porro proportionem sexagecupla pergunt. Hinc hora 3600. minutis secundis absoluitur.

Per Iudaeos.

§. 142. *Hora* (שע), secundum Iudaeorum astronomos, 1080. *scrupula Chaldaica* (חלקים); (g) *scrupulum Chaldaicum* 76 *momenta Iudaica* (רגעים); (h) *Hora* autem 82080. *momenta* habet.

Comparatio part.
hor. nostr.
cum Iud.

§. 143. *Minutum primum* nostrum 18. *scrupula Chaldaica* (חלקים); *Scrupulum Chaldaicum* (חלק) autem $3\frac{1}{3}$ *minuta secunda* nostra, siue 3", 20"; denique *minutum secundum* nostrum $22\frac{4}{5}$ *momenta Iudaica* (רגעים), continet. (§. 141. 142.)

Ex datis
diebus in-
ueniuntur hebdomadas;
& ex hebdomadibus dies.

§. 144. Cum *hebdomas* 7. *dierum intervallo* sit; inuenitur, quot hebdomadas datus dierum numerus comprehendat, si is per 7. diuidatur. Quippe quotiens *hebdomadas integras* dabit; *Residuum autem dies eas excedentes*. Contra ea si hebdomades per 7. multiplices; factum hebdomadum istarum dies dabit. Quo cum facto si dies 7. pauciores in summam colligan-

(g) Maimon. Kiddusch hachodesch, cap. 6. hal. 2.

(h) Ibid. cap. 10. hal. 1.

gantur; integrarum hebdomadum & excedentes dies habebis.

§. 145. *Distantia dierum* vel eiusdem vel diuersarum hebdomadum sequentem in modum inuenitur. (1) *Si eiusdem hebdomadis dies sint*; datum priorem à dato posteriori subtrahe. (2) *Sin diuersarum hebdomadum dies sint*; posterioris hebdomadis diem datum & 7. in summam collige, & ab hac summa datum prioris hebdomadis diem subtrahe. §. 144. In utroque casu, residuum dabit datorum dierum distantiam.

§. 146. Si (1) *prior hebdomadis dies & differentia data fuerint*; eorum summa dabit diem posteriorem. (2) *Sin septenarium superet summa*; subtrahe 7, vel diuide eam per 7; dabitque residuum diuersae hebdomadis diem. (§. 144.)

§. 147. Contra ea (1) *si à posteriori duorum hebdomadis dierum dato differentia subtrahatur*; tum residuum dabit diem priorem. (2) *Quodsi vero à dato posteriori die differentia subtrahi nequeat*; vel, facta subtractione, nullius diei mansurum residuum sit: datus ille posterior dies & 7 in summam colligantur, & tum subtractio fiat: prodibitque prior diuersae hebdomadis dies desideratus. (§. 144.)

§. 148. *Mensis lunaris synodicus* [חודש הלבנה], si motum medium spectes, secundum

Quantitas
mensis lu-
naris syno-
dum dici.

dum nostros astronomos, 29. d. 12. h.

44, 3, 11 est. Secundum Iudaeos, 29. d. 12. h. 793. scrup. Chald. (כ"ש י"ב חש"צג).

[i] Hinc Iudaeorum mensis nostrum 9 superat. (§. 143.)

Epactae.

§. 149. *Epactae* (יתרון שוה שאריות) apud Iudaeos sunt alicuius temporis *periodi supra integras hebdomadas excessus*. Quae inveniuntur, si datae periodi integri dies per 7. diuidantur. (§. 144.) Vel si datis periodi, cuius epactae quaeruntur, & periodi proxime sequentis principiis, illud ab hoc subtrahatur. (§. 145.) Hinc si periodi civilis epactae sint; vno pluribusue integris diebus constant. Sin periodi astronomicae; diebus cum horis earumque partibus.

Epactae mensis lunaris synodici.

§. 150. *Epactae menstruae* (שאריות חרש), puta mensis lunaris synodici, sunt dies cum horis earumque partibus, quibus mensis lunaris synodicus quatuor septimanas excedit. Harumque 1. d. 12. h. 793. scr. Ch. (א"יב חש"צג) quantitas est. (§. 148. 149.) (k)

Novilun. astron. & civile.

§. 151. *Novilunium astronomicum* (מולד) est illud temporis momentum, quo, si motum medium spectes, lunae cum sole coniunctio (קיבוץ הירח עם החמה) fit. *Novilunium*

(i) *Maimon. Kiddusch* hal. 3. cap. 8. hal. 1. *hachodesch*, cap. 6. (k) *Ibid. cap. 6. hal. 5.*

uilunium autem *ciuile* [ראש חודש] est ille dies, quem cuiusque mensis ciuilis primum Iudaei numerant.

§. 152. *Cognito*, in quem hebdomadis diem & quod eius momentum *mensis* alius cuius *nouilunium astronomicum* incidat; sequentem in modum, quem in hebdomadis diem & quod eius momentum *mensis proxime sequentis nouilunium astronomicum* incidat, *inuenitur*. [1] Cognito illud prioris mensis nouilunii tempus & epactas menstruas [§. 150.] in summam colligas. [2] Si dierum summa septenarium excedat; integram septimanam abiicias. [§. 146.] E. g. Anni Iudaici 5503, quem modo inchoarunt, *mensis Nisan* initium astronomicum in hebdomadis 2. d. 20. h. 725. scr. Chald. incidet. Hinc *mensis Iar* astronomicum initium in 4. d. 9 h. 438. scr. Ch. incidet.

Dato nouilun. astronomici, inuenire nouilun. astr. mensis sequentis.

§. 153. Ex iisdem datis, *proxime praecedentis nouilunii astronomici punctum* hunc in modum *inuenitur*. [1] Epactas menstruas [§. 150.] à dato nouilunio astronomico subtrahere. Tum residuum dabit nouilunium proxime praecedens. [2] Quod si vero à dato nouilunio epactae subtrahi nequeant; vel, iis ablatis, integer dies pro residuo mansurus non sit: Tum datum nouilunium & 7. in summam colligantur;

Dato nouilun. astr. mensis, inuenire nouilun. astr. mensis praecedentis.

E 3 . & ex

& ex hac summa demum subtractio fiat.
(§. 147.)

Anni luna-
ris species.

§. 154. *Annus lunaris tam astronomicus quam civilis vel communis est, vel embolimaus. Ille 12, hic 13. mensium lunarium.*

Quantitas
anni lunar.
astronom.
commu-
nis.

§. 155. *Annus lunaris astronomicus communis, ex nostrorum astronomorum computo, 354. d. 8. h. 48', 38'', 12''', comprehendit. Ex Iudaeorum sententia, 354. d. 8. h. 876. scr. Ch. (שנ"ד ח' תת' ע"ו) conficitur. (l) Quantitas igitur haec eam, quam nostri astronomi dant, 1'', 48''', excedit. (§. 148. 154.)*

Quantitas
anni lunar.
astronom.
emboli-
maci.

§. 156. *Annus lunaris astronomicus embolimaus, ex nostrorum astronomorum computo, 383. d. 21. h. 32', 41'', 23''', comprehendit. Ex Iudaeorum sententia, 383. d. 21. h. 589. scr. Ch. (שפ"ג כ"א תק"פ"ט) complectitur. (m) Quantitas igitur haec eam, quam nostri astronomi dant, 1'', 57''', excedit. (§. 148. 154.)*

Epactae
anni luna-
ris.

§. 157. *Epactae annuae (שארית שנת הלבנה) anni lunaris astronomici, sunt dies cum horis earumque partibus, quibus annus lunaris astronomicus integras hebdomadas excedit. Anni lunaris civilis autem, sunt integri dies, quibus annus lunaris civilis integras hebdomadas excedit. (§. 149.)*

§. 158.

[l] Ibid. cap. 6. hal. 4. [m] Ibidem.

§. 158. *Epactae anni lunaris astronomici communis* (שארית שנה פשוטה), 4. d. 8. h. 876. scr. Ch. (ר"ח תתי"עו) sunt. (§. 149. communis. 155.) (n)

§. 159. *Epactae anni lunaris astronomici embolimaei* (שארית שנה מעוברת), 5. d. 21. h. 589. scr. Ch. (ה'כ"א תק"פ"ט) sunt. (§. 149. embolim. 156.) (o)

§. 160. *Principium anni lunaris astronomicum* (מולד השנה) est illud temporis momentum, in quod anni astronomici principium incidit. *Principium autem anni ciuile* [ראש השנה] est ille dies, à quo annus ciuilis initium sumit.

§. 161. Vbi cognitum sit, in quem septimanae diem & quod eius momentum anni alicuius principium astronomicum [מולד השנה] incidat; sequentem in modum anni proxime sequentis astronomicum principium inueniatur. (1) Si annus, cuius datum astronomicum principium est, sit communis; datum eius principium & anni communis epactas (§. 158). in summam colligas. (2) Sin vero annus, cuius principium datum est, sit embolimaeus; datum eius principium & epactae anni embolimaei (§. 159.) in summam colligantur. (3) Si in aggregato dierum integrorum summa septenarium excedat; inte-

[n] Ibid. cap. 6. bal. 5. [o] Ibidem.

integram hebdomadem abiicias. [4] *Dabitque vel summa vel residuum punctum principii astronomici anni proxime sequentis.* [§. 146.] E. g. Anni Iudaici 5503. currentis communis principium astronomicum in hebdomadis 7. d. 16. h. 287. scr. Ch. incidit. Hinc anni Iudaici 5504. astronomicum principium in hebdomadis 5. d. 1. h. 83. scr. Ch. incidet.

Dato
princip.
astronom.
anni, inue-
nire anni
praeced.
principi-
um.

§. 162. Contra ea, *cognito anni alicuius astronomico principio, anni proxime praecedentis astronomicum principium* sequentem in modum est *investigandum*: (1) Si annus ille praecedens sit *communis*; à dato anni proxime sequentis astronomico principio *epactae anni communis* (§. 158.) subtrahantur. (2) Sin annus ille praecedens sit *embolimaecus*; à dato anni proxime sequentis principio astronomico *epactae anni embolimaeci* (§. 159.) subtrahantur. (3) Si ab anni dati initio *epactae* subtrahi nequeant; dies 7. illi addantur, & tum subtractio fiat. (4) Residuum dabit anni quaesiti principium astronomicum. (§. 147.) E. g. Anni Iudaici 5503. currentis principium astronomicum in hebdomadis 7. d. 16. h. 287. scr. Ch. incidit. Hinc anni Iudaici 5502. proxime elapsi embolimaeci astronomicum principium in hebdomadis 1. d. 18. h. 778. scr. Ch. incidisse intelligitur.

§. 163.

§. 163. *Annus solaris* [שנת החמה] *tropicus* Quantitas
 ex astronomorum nostrorum recentissi- anni solaris
 morum sententia, 365. d. 5. h. 49', com- tropici.
 prehendit. Iudaei autem in calculo suo
 vulgari chronologico *Mar Samuelis* sen-
 tentiam, qui anni Iuliani quantitatem,
 365. d. 6. h. [ו' ש"ס ח'] retinuit, sequun-
 tur. [p] Ex qua hypothese annus eorum
tropicus nostrum 11'. excedit.

§. 164. Ex hac hypothese, *annus solaris* Excessus
tropicus lunarem astronomicum communem anni solar.
 10. d. 21. h. 204. scr. Ch. [י"ב כ"ד ר"ד] su- tropici su-
 perat. [§. 155. 163.] [q] pra lunar.
 astr. com-
 mun.

§. 165. Ex eadem hypothese, *annus luna-* Excessus
ris astronomicus embolimaes solarem tropicum anni lun.
 18. d. 15. h. 539. scr. Ch. [י"ח ש"ו חק"פ] astr emb.
 excedit. [§. 156. 163.] supra sol.
 trop.

§. 166. *Anni 19. solares tropici*, ex recen- Quantitas
 tiorum astronomorum nostrorum senten- 19. ann.
 tia, 6939. d. 14. h. 31' complectuntur. tropico-
Ex Iuliana autem *Iudaeorum hypothese*, rum.
 6939. d. 18. h. [ו' תת קל"ט י"ח] compre-
 hendunt. [§. 163.] Hinc 19. annorum tro-
 picorum Iudaicorum circulus circulum
 totidem annorum nostrorum 3. h. 29', id
 est, 3. h. 522. scr. Ch. [ג' תת קכ"ב] ex-
 cedit.

§. 167.

[p] Ibid. cap. 6. hal. 4. [q] Ibidem.

E 5

Quantitas 19. ann. lunar. astr. communium. §. 167. *Anni 19. lunares astronomici communes, ex Iudaeorum sententia, 6732. d. 23. h. 444. scr. Ch. (ח' חש"ל כ"ג ח"מ) complectuntur. (§. 155.)*

Quantitas 7. mens. lunar. synodorum. §. 168. *Menses 7. lunares synodici, ex Iudaeorum sententia, 206. d. 17. h. 151. scr. Ch. (ז' ח"מ ק"נ) complectuntur. (§. 148.)*

Quantitas 12. ann. lunar. astr. commun. & 7. embol. §. 169. *Hinc, secundum Iudaeos, 19. anni lunares astronomici communes cum 7. mensibus lunaribus synodicis, id est, 12. anni lunares astronomici communes & 7. embolimaei, 6939. d. 16. h. 595. scr. Ch. (י' ח"מ קל"ט ט"ז חק"צ) conficiunt. (§. 167. 168.) (r)*

Fundamentum Enneadecaeteridos Hillelianae. §. 170. *Iam cum circulus 19. annorum lunarium astronomicorum, quorum 12. communes & 7. embolimaei sunt, ad circulum totidem annorum solarium tropicorum quam proxime accedat; (§. 166. 169.) adeoque hac ratione anni Iudaeorum lunares cum solaribus facillime in gratiam redigi possint: Cyclus Hillelianus siue Enneadecaeteris Iudaica (מחזור של י"ט שנה) annorum 19, quorum 12. communes & 7. embolimaei sint, est adoptatus. (s)*

Excessus 19. annor. tropic supra Cycl. Hillel. §. 171. *Attamen est aliquis Excessus Cycli 19. annorum solarium tropicorum supra cyclum Hillelianum. Nimirum cyclus 19. annorum solarium tropicorum enneadecaete-*

[r] Ibid. cap. 6. hal. 10. [s] Ibid. cap. 6. hal. 10. 11.

caëterida Iudaeorum, ex Iuliana ipsorum hypothefi, i. h. 485. scr. Ch. [אח"כ] superat. (§. 166. 169.) [t]

§. 172. Licet vero Iudaei in chronologico suo calculo anni Iuliani quantitatem retineant; non tamen ignorant, hanc iusto esse maiorem. Quippe agnoscunt, eam anni solaris tropici quantitatem, quam *Rabb Ada* dedisse dicitur, nimirum 365. d. 5 h. 997. scr. Ch. 48. mom. (ש"ס ה' תת"קצו מ"ח) = 365. d. 5. h. 55', 25" $\frac{25}{57}$, verio- rem esse. (u) Quomodo annus eorum tropicus nostrum emendatiorem non nisi 6', 25" $\frac{125}{57}$, excedit. (§. 163.)

Quantitas
anni solar.
trop. Rabb.
Adae.

§. 173. Secundum hanc *Rabb Adae* hypothefin, *Excessus anni solaris tropici supra lunarem astronomicum communem* (חוספת שנה) 10. d. 21. h. 121. scr. Ch. 48. mom. (י"א ק"כ מ"ח) est. (w) (§. 155. 172.)

Rabb Adae
exces. anni
solar. trop.
supra lun.
astr. com-
mun.

§. 174. Contra ea annus lunaris astronomicus embolimaicus solarem tropicum 18. d. 15. h. 671. scr. Ch. 28. mom. (תר"ץ ע"א כ"ח) superat. (§. 156. 172.)

Rabb Adae
exces. ann.
lunar. astr
embol. su-
pra solar.
tropic.

§. 175. Anni 19. solares tropici, ex hac hypothefi, 6939. d. 16. h. 5954. scr. Ch. 19. ann. tropic.

Rabb Adae
quantitas
19. ann.
tropic.

[t] Ibid. cap. 6. hal. 10. [u] Ibid. cap. 10. hal. 1.
cap. 9. hal. 1. 2. [w] Ibid. cap. 10. hal. 1.

Ch. (ח' תח"קלט ט"ז חק"צה) comprehendunt.
(§. 172.)

Eadem
quantitas
19. ann.
solar. &
cycli Hillel.
secundum
Rabh Ad.

§. 176. Adeoque inter enneadecaëterida Iudaicam & cyclum 19. annorum solarium tropicorum, secundum Rabh Adae hypothesein, nulla prorsus est differentia. (x) Quippe neuter circulus alterum vel vnico momento excedit. (§. 169. 175.)

Inuenire
cuius &
quotus en-
neadecaë-
teridos sit
annus Iud.

§. 177. Inuestigaturus, cuiusnam & quotus enneadecaëteridos annus sit annus Iudaicus datus, diuidas eum per 19. Dabitque quotiens, quot integrae enneadecaëterides effluxerint. Residuum dabit, quotus cycli currentis annus sit annus datus. Quodsi vero datum annorum numerum 19. exacte metiantur; annus datus circuli, quem quotiens dat, vltimus est. (§. 170.) E. g. Annus Iudaicus 5503. iam currens cycli 290. annus 12. est.

Epactae
enneadecaë-
teridos.

§. 178. Epactae enneadecaëteridos Iudaicae (שארית המחזור) sunt dies cum horis earumque partibus, quibus Cyclus Hillelianus integras hebdomadas excedit, (§. 149.) Hae 2. d. 16. h. 595. scr. Ch. (ב"יו חק"צה) constant. (§. 169. 170.) [y]

Dato
princip.
enneadec.
inuenire
sequentis
principi-
um.

§. 179. Vbi cognitum sit, in quem hebdomadis diem & quod eius momentum initium astronomicum alicuius enneadecaëteridos (מולד תחלת מחזור) incidat; sequentem in

[x] Ibid. cap. 10. hal. 1. [y] Ibid. cap. 6. hal. 12.

in modum, in quem hebdomadis diem & quod eius momentum *enneadecaëteridos* proxime *sequentis astronomicum initium* incidat, inuenitur. [1] Datum *enneadecaëteridos initium* & *epactae enneadecaëteridos* [§. 178.] in summam colligantur. [2] Si dierum summa septenarium excedat, integram septimanam abiicias. [3] Dabitque vel *summa* vel *residuum principium astronomicum enneadecaëteridos* proxime *sequentis*. [§. 146.] E. g. Cycli 290. epocha in 2. d. 12. h. 439. scr. Ch. fuit. Quare cycli 291. epocha in 5. d. 4. h. 1034. scr. Ch. incidet.

§. 180. Contra ea si cuius *cycli epocha astronomica* sit data, proxime *praecedentis enneadecaëteridos astronomicum principium* ita inuenitur. [1] Epactas *enneadecaeteridos* [§. 178.] à dato astronomico *enneadecaeteridos principio* subtrahe. Tum *residuum enneadecaeteridos* proxime *praecedentis epocham* dabit. [2] Quod si vero hae epactae à dato *enneadecaeteridos principio* subtrahi nequeant, ut vnus saltem integer dies pro residuo maneat; tum data *enneadecaëteridos epocha* & 7. in summam colligantur, & ex hac summa demum subtractio fiat. [§. 147.] E. g. Cycli 290. epocha in 2. d. 12. h. 439. scr. Ch. incidit. Quare Cycli 289. epocham in 6. d. 19. h. 924. scr. Ch. incidisse intelligitur.

§. 181.

Compara-
tio anno-
rum lunar.
& solar.
totius
cycli.

§. 131. Quotiescunque annus solaris lunarem integro mense lunari post se relikturus esset, nisi lunaris intercalaretur; *intercalatio mensis* 13. fieri debet. Hoc igitur *quibus cycli annis* fieri debeat, sequens schema, in quo totius cycli lunares & solares anni comparantur, dabit. Vbi in lunari cyclo bini numeri comparent; prior ostendit, quot cycli dies cum partibus completi forent, anno finito, si is annus communis esset; posterior, cui litteram E. praescripsimus, completos cycli dies cum partibus dat, si iste annus sit embolimaus.

	ANNI LVN.	ANNI SOL.
1.	354.d. 8.h.876.ch.	365.d. 6. h.
2.	708. 17. 672..	730. 12.
3.	1063. 2. 468.	1095. 18.
	E.1092. 15. 181.	
4.	1446. 23. 1057.	1461. -
5.	1801. 8. 853.	1826. 6.
6.	2155. 17. 649.	2191. 12.
	E. 2185. 6. 362.	
7.	2539. 15. 158.	2556. 18.
8.	2893. 23. 1034.	2922. -
	E. 2923. 11. 747.	
9.	3277. 20. 543.	3287. 6.
10.	3632. 5. 339.	3652. 12.
11.	3986. 14. 135.	4017. 18.
	E. 4016. 2. 928.	

12.	4370.	11.	724.	4383.	-
13.	4724.	20.	520.	4748.	6.
14.	5079.	5.	316.	5113.	12.
	E. 5108.	18.	29.		
15.	5463.	2.	905.	5478.	18.
16.	5817.	11.	701.	5844.	-
17.	6171.	20.	497.	6209.	6.
	E. 6201.	9.	210.		
18.	6555.	18.	6.	6574.	12.
19.	6910.	3.	882.	6939.	18.
	E. 6939.	16.	595.		

§. 182. Ex his ratio apparet, cur in *Qui cycli*
 quolibet *Cyclo Hilleliano*, cuius beneficio *Hillel. anni*
 anni Iudaeorum lunares cum solaribus *sint embol-*
 conciliantur, anni 3. 6. 8. 11. 14. 17. 19. *limaci.*
 (ג'ר"ח ארז"ט vel ג'ר"ח י"א י"ד י"ז י"ט) *em-*
bolimaci sint. (2)

§. 183. Quodsi igitur scire cupias, num *Inuenire*
 quis *annus datus* Iudaicus sit *communis*, an *speciem*
embolimaeus; (1) inuestigare oportet, quo- *anni astro-*
 tae is enneadecaeteridos, & quotus illius *nomici*
 annus sit. (§. 177.) (2) Videatur, num in *dati.*
embolimacis sit, necne. (§. 182.)

§. 184. *Enneadecaeteridos primae annus* *Cycli pri-*
primus est *aerae Iudaicae* ab orbe condito *mi annus*
annus primus. Cuius initium in *annum* *primus.*

953.

[2] Ibid. cap. 6. hal. 11,

953. *Periodi Iulianae* incidit; finis autem in annum 954. *Periodi Iulianae.*

Anni crea-
tionis so-
lar. & lunar.
diuerfa
principia.

§. 185. Licet *sidera die creationis quarto*, id est, *Mercurii*, in coelo comparuerint; Ex Iudaeorum tamen traditionibus & calculo, *annus* quidem *solaris* astronomicus statim hebdomadis 4. d. 15. h. (ט"ו); *Lunaris*, autem astronomicus non nisi 6. d. 14. h. (ט"ד) demum *initium* sumsit. Quoniam *lunam cum sole* per 1. d. 23. h. (כ"ג) in *coniunctione*, in qua in principio librae creati fuerint, *mansisse* credunt. (a)

Anni se-
cundi lu-
nar. & tro-
pici initi-
um.

§. 186. Ex eorum igitur sententia, qui *primum hominem die 1. mensis Tisri* anni *lunaris aerae Iudaicae* secundi, id est, d. 25. Sept. Iul. anni 954. *Per. Iulianae*, qui annus hebdomadis 6. d. 14. h. (ט"ד) epo-
cham astronomicam habuit, *conditum fuisse* credunt, *primus creationis dies* in d. 25. mensis Elul. anni aerae Iudaicae primi, id est, d. 20. Sept. Iuliani anni 954. *Periodi Iulianae*, incidit. Et *secundus annus tropicus* 28. d. 15. h. Elul, id est 23. Sept. Iuliani 15. h. *initium* habuit. [§. 185.] Quippe hi *pauci anni dies pro anno integro*, adeoque *anno mundi primo*, Iudaeorum more, numerantur, Hic igitur *primus mundi annus*, cuius vltimus demum diebus mundus condi-

(a) Lebhusch, Part. 1.
Hachur, Hilchoth

Rosch chodesch, fol.
128, 2.

condi coepit, *initium* non nisi *fictitium* habuit.

§. 187. *Molad tohu* (מולד תהו) est *fictitium primi lunaris orbis conditi anni astronomicum initium*. *Molad tohu* quid sit.

§. 188. Quia principium astronomicum *Anni primi lunaris initium* anni lunaris creationis secundi in hebdomadis 6. d. 14. h. (וי"ד) incidit, (§. 186.) id est, in d. 25. Sept. Iul. 14. h; *Molad tohu*, siue *fictitium anni lunaris orbis conditi primi astronomicum principium*, à quo primus primae enneadecaëteridos annus initium sumit, in hebdomadis 2. d. 5. h. 204. scr. Ch. (כה י"ד) figendum est; (§. 162.) (b) id est, in d. 6. Oct. Iul. 5. h. 204. scr. Ch. anni 953. Periodi Iulianae.

§. 189. His cognitis, in quemnam hebdomadis diem & quod eius momentum *enneadecaëteridos cuiuscunque, vel anni illius primi, astronomicum initium* incidat, *Inuenire cycli dati principium astronomicum.* inueniri potest. (1) Quaere, quotae enneadecaëteridos primus annus sit. [§. 177.] (2) Multiplica epactas enneadecaëteridos (§. 178.) per numerum enneadecaëteridum completarum. (3) Factum illud & *Molad tohu* [§. 188.] in summam collige. [4] Prodeuntis summae integros dies per 7. diui-

[b] Maimon. Kiddusch hal. 8.
hachodesch, cap. 6.

7. diuide, vt integrae septimanae abiiciantur. [5] Dabunt residui dies cum horis & earum partibus principium enneadecaeteridos desideratae astronomicum [§. 146.]

Inuenire
anni dati
principi-
um astro-
nomicum.

§. 190. In quem hebdomadis diem & quod eius momentum *anni* cuiuscunque *dati astronomicum initium* incidat, sequentem in modum *inuenire* licet. [1] Quaeratur, quotae enneadecaeteridos & quotas illius sit annus. [§. 177.] [2] Multiplica epactas enneadecaeteridos (§. 178.) per numerum enneadecaeteridum completarum. (3) Multiplica epactas anni communis (§. 158.) per numerum annorum communium enneadecaeteridos currentis elapforum. (4) Multiplica epactas anni embolimaei (§. 159.) per numerum annorum embolimaeorum enneadecaeteridos currentis elapforum. (5) Tria haec facta & Molad tohu (§. 188.) in summam collige. (6) Summae huius dies integros per 7. diuide; vt integrae hebdomades abiiciantur. (7) Dabunt residui dies cum horis earumque partibus principium anni dati astronomicum. (§. 146. 149.) E. g. Annus currens 5503. Iudaicus cycli 290. duodecimus est; illiusque principium astronomicum in hebdomadis 7. d. 16. h. 287. scr. Ch. incidit.

Menses ci-
uiles pleni
& caui.

§. 191. Quoniam *menses* synodici praeter integros dies horis earumque partibus con-

constant; (§. 148.) *lunares ciuiles* autem non nisi integros dies comprehendere debent: (§. 27.) non possunt non horum aliqui *caui* alii *pleni* esse.

§. 192. Si mensis synodicus accurate 29. d. 12. h. compleretur; *mensēs ciuiles* singuli singulorum annorum *alternatim pleni & caui* essent futuri. Iam vero cum 723. scr. Ch. (א"ת"ש"ג) in quolibet mense astronomico abundant; (§. 148.) adeoque 12. menses synodici totidem menses ciuiles alternatim plenos & cauos 8. h. 876. scr. Ch. [א"ת"ת"י"ו] superent; & 36. menses synodici totidem menses ciuiles 1. d. 2. h. 468. scr. Ch. (א"י"ב"ת"ס"ח) excedant: *interdum mensis cauus die* aliquo necessario est *intercalandus*. Quod alias quoque ob causas fieri debere; contra ea vero *a mense pleno diem* nonnunquam *auferri* debere, ex sequentibus intelligetur. [c] Hinc *annorum* nonnullorum *mensēs pleni cauos*, aliorum *caui plenos*, numero *superant*.

§. 193.

[c] Quia nimirum principium anni ciuile nonnunquam promouetur in diem sequentem vel & tertium.

Ex quo fit, vt anno, ciuili priori dies addi, & posteriori demidebeant.

Menses
ciuiles di-
uersae
quantita-
tis.

§. 193. *Intercalandus dies mensi Marchesuan* semper datur. In anno quoque embolimaeo *Adar prior* semper est plenus. *Dies à mense pleno auferendus à Cisleu* semper aufertur. [d]

Funda-
mentum
reiectionis
princip.
anniciuile
in diem
sequentem
propter
Iach.

§. 194. Cum menses ciuiles Iudaeorum sint menses illuminationis; [§. 31.] Lunam autem ante elapsas 6. horas post suam cum sole coniunctionem in Palaestina conspici nequiuisse tradant: [§. 73.] *Dies nouilunii ciuile non potest esse is; in cuius horam 18. completam (ר"ח) vel serius nouilunium astronomicum incidat.*

Tresanno-
rum com-
munium
species.

§. 195. *Annus ciuile communis ordinari-
us* est, qui sex mensibus cauis totidemque plenis constat; adeoque 354. dies comple-
ctitur. *Abundans* est, cuius Marchesuan die vno augetur; adeoque 355. dies ha-
bet. *Deficiens* est, cuius Cisleu die aliquo priuatur; adeoque ultra 353. dies non ex-
tenditur. [§. 192.] [e] Non vero pluribus diebus vel augeri vel minui potest annus ciuile communis: Adeoque pauciores quam 353, & plures quam 355, dies ha-
bere non debet.

Epactae
anni defi-
cientis
communis

§. 196. *Epactae anni communis deficientis,*
3. dierum sunt. [§. 149. 195.] [f]

§. 197.

[d] *Maimon. Kiddusch* [e] *Ibid. cap. 8. hal. 6.*
hachodesch, cap. 8. [f] *Ibid. cap. 8. hal.*
hal. 5. 6. 7 - 9.

§. 197. *Epactae anni communis ordinarii*, *Epactae*
4. dierum sunt. (§. 149. 197. (g)) *anni ord.*

§. 198. *Epactae anni communis abundan-* *comm.*
tis, 5. dierum sunt. (§. 149. 195.) (h) *Epactae*
anni abund

§. 199. Si annus civilis communis 352. *comm.*
dierum esse posset; epactae eius 2. d. es- *Epactae*
sent futurae. Si 356. dierum esse posset; *annor.*
epactae 6. dierum essent futurae. (§. 149.) *commun.*
Quia autem tot dierum anni communes es- *iusto mi-*
se nequeunt; (§. 395.) hae quoque eo- *norum &*
rum epactae esse nequeunt. *maiorum.*

§. 200. *Annus civilis embolimaus ordi-* *Tres anno-*
narius est, qui 7. mensibus plenis & 6. ca- *rum em-*
uis constat; adeoque 384. dies complecti- *bolimaeo-*
tur. *Abundans* est, cuius Marchesuan die *rum spe-*
vno augetur; adeoque 385. dies habet. *cies.*
Deficiens est, cuius Cisleu die aliquo pri-
uatur; adeoque ultra 383. dies non exten-
ditur. (§. 192. 193.) (i) Non vero pluri-
bus diebus vel augeri vel minui potest an-
nus civilis embolimaus: Adeoque pau-
ciores quam 383, & plures quam 385,
dies habere non debet.

§. 201. *Epactae anni embolimaei deficien-* *Epactae*
tis, 5 dierum sunt. [§. 149. 200.] [k] *anni def.*

§. 202. *Epactae anni embolimaei ordinarii*, *embolim.*
6. dierum sunt. (§. 149. 200.) [l] *Epactae*
anni ord.

§. 203. *embolim.*

[g] Ibid.

[k] Ibid.

[h] Ibid.

[l] Ibid.

[i] Ibid. cap. 8. hal. 8.

Epactae §. 203. *Epactae anni embolimaei abundan-*
anni abun- *tis, o. d. sunt. (§. 149. 200.) [m]*
dantis

embol. §. 204. Si annus civilis embolimaeus
Epactae 382. dierum esse posset; epactae eius 4.
annorum d. essent futurae. Si 386. dierum esse
embolim. posset; epactae 1. d. essent futurae. (§. 149.)
iusto mi- Quia autem tot dierum anni embolimaei
norum & esse nequeunt; (§. 200.) hae quoque eo-
maiorum. rum epactae esse nequeunt.

Inuenire §. 205. Dato principio anni civili, nec-
epactasan- non anni proxime sequentis civili princi-
norum pio, *anni prioris civilis epactae* sequentem
civilium. in modum *inueniuntur*. (1) Principium
 civile anni prioris à posterioris civili prin-
 cipio subtrahatur. (2) Quod si vero subtra-
 ctio fieri nequeat; posterioris principio 7.
 dies addantur, & tum subtractio fiat.
 [3] Dabit residuum desideratas anni civilis
 epactas. (§. 149.) E. g. Anni Iudaici
 5503. principium civile in 7. d. hebdo-
 madis incidit. Anni autem 5504. civile
 principium in 5. d. hebdomadis incidet.
 Anni igitur 5503. epactae 5. sunt.

Funda- §. 206. Si *principium anni civilis in 1. vel*
mentum 4. vel 6. *hebdomadis diem (י"ד)* incideret;
dierum festorum mensis Tisri aliquod pridie aut
reicula- postridie sabbathi foret celebrandum; vel
rum *Adu.* etiam futurum esset, vt dies scenopegiae
 testi

[m] Ibid.

festi septimus (הושענא רבה) in sabbathum incideret. (§. 256.)

§. 207. Si principium anni communis ciuile in septimanae 3. diem, & sequentis anni ciuile principium in septimanae 2. diem incideret; epactae 6. d. (§. 205.) adeoque annus 356. dierum esset futurus. (§. 199.)

Fundamentum reiectionis princip. anni ciuilis propter *Gatrad.*

§. 208. Si principium anni embolimaei ciuile in hebdomadis 5. diem, & sequentis anni principium in hebdomadis 2. diem incideret; epactae 4. d. (§. 205.) adeoque annus iste embolimaeus 382. dierum esset futurus. [§. 204.]

Fundam. reiectionis princip. anni ciuil. propter *Batu thak-par.*

§. 209. Incidit ciuile anni principium (ראש השנה) in eundem diem, in quem eius vel mensis Tisri astronomicum principium (מולד) incidat: Nisi dies reiicula sit. Quae si sit; ciuile anni principium in sequentem vel & tertium, necessitate eadem cogente, diem est *transferendum*.

In quo die princ. anni ciuile figendum sit.

§. 210. Quippe sunt certi epochae anni astronomicae dies, epochae illius ciuilis non patientes. Quare *Kbbioth* (קביעות), id est, dies neomeniae Tisri ciuili apti, vocantur illi nouilunii astronomici mensis Tisri dies, in quibus principium anni ciuile figi potest. *Dcbiioth* (רחייות) autem, id est, dies reiiculae, sunt illi principii anni astronomici dies, à quibus ciuile anni principium

Kbbioth & Dcbiioth quid?

cipium in sequentem promoueri debet. (n)
Quos iamiam lustrabimus.

Adu.

§. 211. Quia festa mensis Tisri pridie aut postridie sabbathi celebrari non debent; nec dies scenopegiae festi septimus in sabbathum incidere; Hoc autem euitari non posset, si ciuile anni principium in 1. 4. 6. א"ר"ו) *dies hebdomadis* incideret: [§. 206.] Hae *dies reiiculae sunt*; [§. 210.] & ciuile anni principium in diem proxime sequentem est promouendum. (§. 209.) (o)

Iach.

§. 212. Quoniam ciuilis anni epocha ante ciuilem mensis Tisri neomeniam figi non debet; Hoc autem fieret, si illa in *die*, in cuius *horam* 18. [ח"ו] completam *vel serius* nouilunium astronomicum Tisri incidit, figeretur: (§. 194.) Is quoque *dies reiiculus* est, [§. 210.] & ciuile anni principium in diem proximum, [§. 209.] vel si is 1. 4. 6. א"ר"ו) hebdomadis sit, in tertium [§. 211.] est transferendum. [p]

Gatrad.

§. 213. Quia *annus communis* dierum 356. esse non debet; [§. 195.] Tot autem dierum futurus esset, si, *principio astronomico in hebdomadis* 3. d. 9. h. 204. scr. Ch. [ג"ט ר"ד] *vel serius incidente*, principium eius ciuile in 3. d. hebdomadis figeretur: [§. 161. 209. 212. 207.] Is *dies reiiculus* est; [§. 210.]

[n] Ibid. cap. 7. hal. 7.

[p] Ibid. cap. 7. hal.

[o] Ibid. cap. 7. hal. 1.

2. 3.

[§. 210.] & ciuile anni principium non in 4, sed propter *Adu* [§. 211.] in 5. d. hebdomadis promoueri debet. [q]

§. 214. Quoniam *annus embolimaecus* 382. ^{Batu tak-pat.} dierum esse non debet; [§. 200.] Tot autem dierum futurus esset, si *anni proxime sequentis*, cuius *astronomicum principium in hebdomadis* 2. d. 15. h. 589. scr. Ch. *vel feriis* incidat, ciuile principium in hebdomadis 2. d. figeretur: (§. 162. 209. 212. 211. 208.) Iste *dies reiiculus* est; (§. 210.) annique huius embolimaecum proxime sequentis ciuile principium à 2. d. hebdomadis in illius 3. diem est transferendum. [§. 209.] (r)

§. 215. *Principium anni ciuile sequentem* ^{Inuenire ciuile anni principium.} in modum *inuestigatur*. [1] Quaeratur principium eius *astronomicum*. §. 190.] (2) In principii *astronomici* die ciuile quoque eius principium figatur. [§. 209.] [3] Sin iis *dies reiiculus* sit; (§. 211. 212. 213. 214.) ciuile anni principium promoueatur. (§. 209.)

§. 216. Vtrum *annus ciuilis* sit *deficiens*, ^{Inuenire speciem anni ciuilis.} *ordinarius*, an *abundans*, sequentem in modum *inuestigatur*. [1] Quaeratur, vtrum communis sit, an embolimaecus. (§. 183.) (2) Quaeratur *astronomicum* eius principium. [§. 190.] (3) Neque minus anni proxi-

[q] Ibid. cap. 7. hal. 4. [r] Ibid. cap. 7. hal. 5. 6.

proxime sequentis astronomicum principium. [§. 161.] Porro [4] utriusque civile principium. [§. 215.] (5) Quaerantur epactae anni civilis. (§. 205.) (6) Hae dabunt, num annus sit deficiens, ordinarius, an abundans, (§. 196. 197. 198. 201. 202. 203.)

Inuenire
civilia fin- §. 217. Si *civiles* anni Iudaici *mensēs or-*
gularum *dinare* cupias; (1) quaeras, cuius speciei
mensium fit annus civilis. (§. 216.) (2) Habebisque
principia singulorum mensium quantitatem. (§. 195.
200. 192. 193.)

Quantitas
cardinum §. 218. Quoniam annus solaris tropicus,
anni se- ex *Mar Samuelis* sententia, 365. d. 6. h.
cundum complectitur; [§. 163.] Vnumquodque
Mar Sa- *quatuor anni solaris tropici temporum*
muelelem. (תקופות) 91. d. 7. h. 540. scr. Ch. (ח'ו' א'צ')
conficitur. [s] Qua quantitate Iudaei in
calculo suo vtuntur.

Secundum §. 219. Secundum *Rabh Adam* autem,
Rabh qui annum solarem tropicum 365. d. 5. h.
Adam. 997. scr. Ch. 48. mom. circumscribit,
(§. 172.) vnumquodque quatuor anni
temporum 91. d. 7. h. 519. scr. Ch. 31.
mom. [א'צ' ו' תק"ט ל"א] complecti-
tur (t)

Quamdiu §. 220. Quoniam luna cum sole post
secundus primam creationem 1. d. 23. h. in coniun-
annus tro- ctione mansit; [§. 185.] *anni solaris tro-*
picus ante picus
secundum ante
lunarem
inceperit. [s] Ibid. c. 9. hal. 2. [t] Ibid. cap. 10. hal. 2.

pici à condito mundo secundi principium anni secundi lunaris principium 1. d. 23. h. (א' כ"ג) *praeceffit.*

§. 221 Hinc, cum excessus anni solaris tropici supra lunarem astronomicum communem 10. d. 21. h. 204. scr. Ch. sit; (§. 164.) *Anni mundi primi solaris tropici principium fictum anni primi lunaris astronomici fictum principium* s. Molad tohu 12. d. 20. h. 204. scr. Ch. (י"ב כ' ר"ד) *praeceffit.*

Quamdiu primus tropicus ante primum lunarem coeperit.

§. 222. Quanto temporis interuallo anni datae *enneadecaëteridos primi aequinoctium autumnale* (תקופת תשרי), vel *anni tropici principium, à nouilunio mensis Tisri astronomico* (מולד תשרי), siue anni lunaris primi eiusdem cycli astronomico principio, distet; si 214. & sequentium cyclorum primus annus sit, hunc in modum inuestigatur. [1] Multiplica excessum 19. annorum tropicorum supra cyclum Hillelianum [§. 171.] per numerum *enneadecaëteridum* completarum. [2] Ex hoc facto differentia initii primorum orbis conditi annorum lunaris astronomici & solaris tropici [§. 221.] subtrahatur. (3) Dabitque residuum, quo temporis momento anni tropici initium (תקופת תשרי) post nouilunium astronomicum Tisri (מולד תשרי) incidat. E. g. Initium primi *enneadecaëteridos* 290. tropici anni 4. d. 14. h.

Inuenire distantiam inter Te-kuphath Tisri & Molad Tisri anni primi *enneadecaëteridos*.

14. h. 641. scr. Ch. post anni lunaris astronomici principium (מולד תשרי) incidit.

Resolutio
eiusdem
problem.
in cyclis
213 ab
orbe con-
dito pri-
mi.

§. 223. Dicimus, si 214. & sequentium cyclorum primus annus sit, illius autumnale aequinoctium dicto modo inuestigari debere. In primis enim 213. cyclis, anni primi tropici initium (תקופת תשרי) anni lunaris astronomici principium semper praecessit. (§. 171. 221.) Quare pro *inueni-enda distantia initii anni tropici* (תקופת תשרי) *primi horum cyclorum ab anni primi lunaris astronomico principio* [מולד תשרי], [1] Excessus 19. annorum tropicorum supra cyclum Hillelianum [§. 171.] per numerum enneadecaeteridum completarum multiplicetur. [2] Hoc factum ex differentia initii primorum orbis conditi annorum lunaris astronomici & solaris tropici (§. 221.) subtrahatur. [3] Dabitque residuum, quanto interuallo primi enneadecaeteridos anni tropici initium [תקופת תשרי] primi anni lunaris astronomici principium (מולד תשרי) praecesserit.

Inuenire
distant. in-
ter Teku-
phath Tisri
& Molad.
Tisri cycli
sequentis.

§. 224. Data distantia inter anni primi enneadecaeteridos tropici & lunaris astronomici principium, *distantia inter anni primi enneadecaeteridos proxime sequentis tropici & lunaris astronomici principia* hunc in modum *inuenitur*. [1] Datam anni tropici enneadecaeteridos & lunaris astrono-
mici

inici primi distantiam & Excessum 19. annorum tropicorum supra cyclum Hillelianum (§. 171.) in summam collige. (2) Summa haec dat anni primi sequentis enneadecaëteridos tropici & lunaris astronomici initiorum distantiam. E. g. Primi cycli 290. anni tropici initium 4. d. 14. h. 641. scr. Ch. post anni lunaris astronomicum principium incidit. Ergo initium primi anni tropici enneadecaëteridos 291. post anni lunaris astronomicum principium 4. d. 16. h. 46. scr. Ch. incidit.

§. 225. Data distantia inter anni primi enneadecaëteridos tropici & lunaris astronomici principium, *distantia inter anni primi enneadecaëteridos proxime praecedentis tropici & lunaris astronomici principia* hunc in modum inuenitur. [1] Excessum 19. annorum tropicorum supra cyclum Hillelianum (§. 171.) ex data anni tropici enneadecaëteridos & lunaris astronomici primi distantia subtrahere. (2) Residuum dat anni primi praecedentis enneadecaëteridos tropici & lunaris astronomici initiorum distantiam. E. g. Primi cycli 290. anni tropici initium 4. d. 14. h. 641. scr. Ch. post anni lunaris astronomicum principium incidit. Ergo initium primi anni tropici enneadecaëteridos 289. post anni lunaris astronomicum principium 4. d. 13. h. 156. scr. Ch. incidit.

Inuenire
distant.
inter Te-
kupbat
Tisri &
Molad
Tisri cy-
cli praec-
edentis.

§. 226.

Inuenire
distant.
inter Te-
kuphath
Tisri &
Molad
Tisri anni,
quem in
isto cyclo
emboli-
maeus
nondum
praeceffit.

§. 226. *Quanta in anno, quem emboli-
maeus in isto cyclo nondum praeceffit, anni
tropici initii à lunaris astronomico initio di-
stantia sit, sequentem in modum inuesti-
gatur. (1) Quaere initii anni istius cy-
cli primi tropici à primi lunaris astrono-
mico initio distantiam. (§. 222. 223.) (2)
Excessum anni solaris tropici supra luna-
rem astronomicum communem [§. 164.]
multiplica per numerum annorum istius
cycli completorum. [3] Hoc factum &
inuentam per num. 1. initii anni istius cy-
cli primi tropici à primi lunaris astrono-
mico initio distantiam in summam colli-
ge. (4) Dabit haec summa anni dati
tropici & lunaris astronomici principio-
rum distantiam. E. g. In anno Iud. 5494,
qui cycli 290. tertius est, annus tropicus
26. d. 8. h. 1094. scr. Ch. post lunarem
astronomicum initium habet.*

Inuenire
distant.
inter Te-
kuphath
Tisri &
Molad
Tisri anni
cuiuscun-
que.

§. 227. *Quantum anni cuiuscunque luna-
ris astronomicum principium à solaris tropici
initio distet, sequentem in modum inue-
stigatur. (1) Quaere cuius cycli, & quo-
tus illius, annus sit. (§. 177.) (2) Quae-
re, quantum anni istius cycli primi tro-
pici initium à primi lunaris astronomico
initio distet. (§. 222. 223.) (3) Exces-
sum anni solaris tropici supra lunarem
astronomicum communem per numerum
anno-*

annorum communium istius cycli completorum multiplica. [4] Hoc per num. 3. inuentum factum & primi cycli istius anni tropici initii à primi lunaris astronomico initio distantiam, per num. 2. inventam, in summam collige. [5] Excessum anni lunaris astronomici embolimaei supra tropicum [§. 165.] per numerum annorum embolimaeorum istius cycli completorum multiplica. [6] Hoc factum subtrahe ex summa per num. 4. inventa. [7] Residuum dabit, quantum anni dati lunaris astronomicum principium à solaris tropici initio distet. E. g. In anno iam currente Iudaico 5503, qui cycli 290. duodecimus est, annus tropicus 6. d. 4. h. 793. scr. Ch. post lunarem astronomicum initium habuit.

§. 228. *Distantia inter anni lunaris astronomici & ciuilis principium sequentem in modum inuenitur.* [1] Si annus ciuilis astronomicum anticipet; integris astronomici principii diebus adiectae horae earumque partes differentia sunt. [2] Sin astronomicus ciuilem anticipet; illius principium (מולד תשרי) ab huius principio (ראש השנה) subtrahe. Dabitque residuum, quantum alterius principium ab alterius principio distet. [§. 145.]

Distantiam inter anni lunaris astron. & ciuile princip. inuenire.

§. 229.

Inuenire,
in quem
mensis
Tisri ciui-
lis diem
princip.
anni sola-
ris inci-
dat.

§. 229. *In quam horam à mensis Tisri ci-
vili principio anni solaris principium incidat,*
sequentem in modum inuestigatur. [1]
Quaere anni lunaris dati astronomicum
principium. [§. 190.] [2] Quaere ciui-
le eiusdem principium. (§. 215.) (3)
Quaere, quantum horum principiorum
alterum ab altero distet. [§. 228.] [4]
Quaere, quanto interuallo anni lunaris
astronomicum principium ab anni tropici
principio distet. [§. 222. 226. 227.) [5]
Si Tisri ciuilis principium $\tau\tilde{8}$ Tisri astro-
nomicum principium praecedat; horum
principiorum differentiam per num. 3.
inuentam & distantiam inter anni lunaris
astronomici & anni tropici principia per
num. 4. inuentam in summam collige.
Dabitque haec summa, in quem à mensis
Tisri ciuilis initio diem & quam illius ho-
ram anni tropici initium incidat. 6) Sin
astronomicum principium mensis Tisri
principium illius ciuile praecedat; sub-
trahe differentiam horum principiorum
per num. 3. inuentam ex distantia inter
anni lunaris astronomici & anni tropici
principia per num. 4. inuenta. Dabitque
residuum diem à mensis Tisri ciuilis initio,
& illius horam, in quam anni tropici in-
itium incidat. E.g. Anni lunaris Iud. 5503.
currentis principium astronomicum in 7.
d. 16. h. 287. scr. Ch. incidit. Ciuile au-
tem

tem eius principium in 7. d. Ergo anni tropici initium in 6. d. 21. h. mensis Tisri incidit.

§. 230. Si hoc modo inueniatur, quod mensis Tisri vel anni lunaris civile principium (ראש השנה) anni solaris principium (תקופת תשרי) ultra 30. d. anticipet; (1) ex inuentis per §. 229. integris diebus 30. dies subtrahantur. (2) Dabitque residuum diem mensis *Marchesuan*, & illius horam, in quam anni tropici initium incidit.

§. 231. *Distantia inter ultimum mensis civilis Elul diem & anni lunaris sequentis astronomicum principium* hunc in modum inuenitur. (1) Si datum astronomicum anni lunaris principium post ultimi mensis Elul diei initium incidat; ultimus hic mensis Elul dies ex dato astronomico sequentis anni principio subtrahatur. Dabitque residuum differentiam. (2) Sin datum astronomicum anni lunaris principium praecedat; illud ex ultimo mensis Elul die subtrahatur. Dabitque residuum differentiam, (§. 145.)

§. 232. Si anni dati tropici initium anticipet anni lunaris principium; sequentem in modum inuenitur, in quam horam ab anni praecedentis mensis Elul civili principio id incidat. (1) Quaere anni dati lunaris astronomicum principium. (§. 190.) (2) Quaere etiam civile eius principium; (§. 215.) ut

G

scias,

Nonnunquam anni solaris initium in Marchesuan incidit,

Inuenire distant. inter ultimum Elul diem & princip. anni lunar. astr.

Inuenire, in quam mensis Elul diem anni trop. init. incidat.

scias, quis ultimus mensis Elul dies sit. (3)
 Quaere distantiam inter ultimum mensis
 ciuilis Elul anni praecedentis diem & anni
 dati astronomicum initium. [§. 231.] (4)
 Quaere porro, quanto interuallo anni se-
 quentis lunaris astronomicum principium
 ab anni tropici principio distet. (§. 223.)
 (5) Si astronomicum anni dati lunaris
 principium (מולר חשרי) post ultimi men-
 sis Elul diei initium incidat; inuentam per
 num. 3. differentiam & 29. mensis Elul
 ciuilis dies in summam collige; Ex qua
 per num. 4. inuentam anni tropici & lu-
 naris astronomici principiorum differen-
 tiam subtrahas. Dabitque residuum, in
 quem mensis Elul ciuilis diem anni dati
 tropici initium (תקופת חשרי) incidat.
 (6) Sin astronomicum anni dati lunaris
 principium (מולר חשרי) ultimi mensis Elul
 diei initium anticipet; inuentas per num.
 3. & 4. differentias in summam collige;
 quam ex 29. mensis Elul ciuilis diebus sub-
 trahas. Dabitque residuum, in quem
 mensis Elul ciuilis diem anni dati tropici
 initium (תקופת חשרי) incidat.

Inuenire
 princip.
 anni trop.
 sequentis.

§. 233. Dato temporis puncto, à mensis
 Tisri ciuilis principio, in quod anni tropi-
 ci initium vel *aequinoctium autumnale*
 (תקופת חשרי) incidit; in quod temporis
 punctum idem hoc anni proxime sequentis
aequinoctium à ciuilis mensis Tisri princi-
 pio

pio (ראש השנה) incidat; sequentem in modum inuestigatur. (1) Anni illius, cuius datum aequinoctium est, species inquiretur. (§. 216.) (2) Datum aequinoctii autumnalis punctum & anni tropici quantitas (§. 163.) in summam colligantur. (3) Ex hac summa inuenta per num. 1. anni lunaris ciuilis quantitas subtrahatur. (4) Dabit residuum, in quod temporis punctum à ciuili mensis Nisan principio anni proxime sequentis aequinoctium autumnale incidat. E.g. Anni 5503. Iudaici currentis, qui communis abundans est, aequinoctium autumnale in mensis Tisri 6. d. 21. h. incidit. Hinc anni 5504. aequinoctium autumnale in mensis Tisri 17. d. 3. h. incidet. [5] Quodsi vero anni dati aequinoctium autumnale in praecedentis anni mensem Elul inciderit; Residuum per num. 4. inuentum dabit punctum à ciuili mensis Elul anni dati principio, in quod anni proxime sequentis autumnale aequinoctium incidat. [6] Sin residuum per num. 4. inuentum 29. dies excedat; 29. dies mensis Elul. ex illo aufer. Dabitque residuum aequinoctii autumnalis punctum ab anni sequentis ciuili mensis Tisri initio.

§. 234. Contra ea dato temporis puncto Inuenire à ciuili mensis Tisri principio, in quod anni tropici initium vel aequinoctium autumnale

princip.
anni trop.
praecedentis.

tumnale [תקופת תשרי] incidat; in quod temporis punctum idem hoc *anni proxime praecedentis aequinoctium* à civili mensis Tisri principio [ראש השנה] incidat, sequentem in modum inuestigatur. [1] Anni proxime praecedentis, cuius autumnale aequinoctium quaeritur, species inquiretur. [§. 216.] [2] Datum aequinoctii autumnalis punctum & inuenta per num. 1. anni praecedentis civilis quantitas in summam colligantur. [3] Ex hac summa anni solaris tropici quantitas (§. 163.) subtrahatur. (4) Residuum dabit, in quod temporis punctum à civili mensis Nisan principio anni proxime praecedentis aequinoctium autumnale incidat. E. g. Anni 5503. Iudaici aequinoctium autumnale in mensis Tisri 6. d. 21. h. incidit. Hinc anni Iud. 5502, qui embolimaeus deficiens fuit, aequinoctium autumnale in mensis Tisri 24. d. 15. h. incidit. (5) Sin summa per num. 2. inuenta tanta non sit, ut anni tropici quantitas ex ea subtrahi possit; cum hac summa 29. dies in summam colligantur: Et tum demum subtractio fiat. Dabitque residuum, in quem mensis civilis *Elul* anni praecedentis tertii diem quaesitum autumnale aequinoctium incidat. (6) Ita etiam, si datum autumnale aequinoctium in mensem *Elul* incidat; residuum per num. 4. inuentum, dabit men-

mensis *Elul* diem, in quem anni praecedentis idem aequinoctium incidat. E. g. Cum annus tropicus ab orbe condito secundus 28. d. 15. h. mensis *Elul* civilis initium habuerit; [§. 186.] primi principium in 17. d. 9. h. *Elul*. id est, 23. Sept. Iul. 9. hor. Per. Iul. 953. initium habuit.

§. 235. Dato temporis puncto, à mensis ^{Inuenire} alicuius civili principio, in quod aequino- ^{Tekuphah} ctium vel solstitium incidit; punctum ^{sequen-} temporis, in quod proxime *sequens solstitium vel aequinoctium* à mensis quarti civili principio incidat, sequentem in modum inuestigatur. [1] Quaeratur species anni; [§. 216.] ut de mensium civilium numero & quantitate constet. [2] Datum aequinoctii vel solstitii punctum & anni solaris tropici vna quarta [§. 218.] in summam colligantur. 3] Ex hac summa tres menses lunares civiles subtrahantur. [4] Residuum dabit diem mensis quarti civilis, in quem proxime sequens solstitium vel aequinoctium incidit. E. g. Anni currentis Iud. 5503, qui communis abundans est, *Aequinoctium autumnale* [תקופת חשרי] in mensis *Tisri* 6. d. 21. h. incidit. Hinc illius *solstitium brumale* [תקופת טבת] in mensis *Tebheth* 8. d. 4. h. 540. scr. Ch. *Aequinoctium vernum* [תקופת ניסן] in mensis *Nisan* 11. d. 12. h. *Solstitium aestivum* [תקופת תמוז]

G 3

(תקופת תמוז) in mensis Thammus 13. d. 19. h. 540. scr. Ch. incident.

Inuenire
Tekuphah
praecedentem.

§. 236. Contra ea dato mensis ciuilis die, in quem aequinoctium vel solstitium aliquod incidit; punctum temporis, in quod proxime *praecedens solstitium vel aequinoctium* à mensis praeteriti quarti ciuili principio inciderit, sequentem in modum inuestigatur. (1) Quaeratur species anni; (§. 216.) vt de mensium ciuiliū numero & quantitate constet. (2) Datum aequinoctii vel solstitii punctum & tres menses lunares ciuiles in summam colligantur. (3) Ex hac summa anni solaris tropici vna quarta subtrahatur. (4) Residuum dabit diem mensis ciuilis praeteriti quarti, in quem proxime praecedens solstitium vel aequinoctium incidit.

Mensis
solar. astr.
quantitas

§. 237. *Mensis solaris astronomicus*, ex *Mar Samuelis* sententia, 30. d. 10. h. 540. scr. Ch. (תק"ל י' חק") comprehendit. (§. 163. 218.)

Secundum
Rab
Adam.

§. 238. Secundum *Rab Adam* autem mensis solaris astronomicus 30. d. 10. h. 533. scr. Ch. $10\frac{1}{3}$ mom. [תק"לג י' ושלש רגע] comprehendit. [§. 172. 219.]

Inuenire
mensium
solar. initia.

§. 239. Dato aequinoctii autumnalis puncto, [§. 229. 230. 232.] quo cuiusque mensis lunaris ciuilis die sol nouum zodiaci signum ingrediatur, vel, quod idem est,

nouus

nouus mensis solaris astronomicus incipiat, sequentem in modum inuestigatur. [1] Datum aequinoctii autumnalis punctum & mensis solaris quantitas [§. 237.] in summam colligantur. [2] Ex hac summa mensis ciuilis lunaris, in quem aequinoctium autumnale incidit, quantitas subtrahatur. [3] Dabit residuum, quo mensis lunaris ciuilis sequentis die sol nouum zodiaci signum ingrediatur. [4] Eodem modo, ex inuento huius mensis solaris initio, mensis porro sequentis solaris initium inuenitur. Similiterque omnium sequentium solarium mensium principia inuestigantur. E. g. In anno 5503. Iud. sol libram ingreditur 6. d. 21. h. Tisri. Hinc scorpionem, 7. d. 7. h. 540. scr. Ch. Marchesuan. Sagittarium 7. d. 18. h. Kisleu. Capricornum, 8. d. 4. h. 540. scr. Ch. Tebheh. Et sic porro.

§. 240. *Calendario suo Iudaei his in terris nostrum iungere solent. Quare de anno quoque Iuliano solliciti esse debemus. Qui in emendatiorem nostrum facili negotio dein commutari potest.*

§. 241. *Anni ab orbe condito primi Iudaici principium in anni Periodi Iulianae 953. propemodum finem incidit. (§. 105.) Anni autem aerae Christianae vulgaris principium in Periodi Iulianae 4714. anni principium. (§. 100.) Hinc aera Iudaica ultra 3760. annos, non integris 3761. annis,*

G 4

Chri-

Quo in-
teruallo
aera Iud.
ab orbe
cond. Chri-
stianam
anticipet.

Christiana antiquior est: Et annus 3762. aerae Iudaicae in anni aerae Christianae vulgaris primi autumnum incidit.

Inuenire
annum
iudaicum
ex dato
Christiano.

§. 242. *Dato anno aerae Christianae, annus Iudaicus ei respondens sequentem in modum inuenitur.* [1] Annus aerae Christianae datus & 3761. in summam colligantur. [2] Dabit haec summa annum aerae Iudaicae in anni aerae Christianae dati autumnum incidentem. E. g. In anni 1742. aerae Christianae autumnum anni 5503. Iudaici principium incidit. Sin annum Iudaicum, qui Christiano incipiente currat, cupias; [1] annum aerae Christianae datae & 3760. in summam collige [2] Dabit haec summa annum Iudaicum, qui, Christiano incipiente, currat. [§. 241.] E. g. Anno 1742. aerae Christianae incipiente, Iudaicus 5502. currebat.

Inuenire
annum
Christianum
ex dato
Iudaico.

§. 243. Contra ea si 3761. ex *anno Iudaico dato* subtrahas; *prodibit Christianus*, in cuius autumnum datus Iudaicus incidat. Sin 3760. ex anno Iudaico dato subtrahas; *prodibit Christianus*, cuius initium in annum Iudaicum datum incidat. [§. 241.]

Quomodo
anni solaris
intercalatio
per
Iudaeos
fiat.

§. 244. *Intercalatio anni solaris, Iudaeorum* computo, non ita fit, vt quarto quoque anno integer dies inseratur; sed *quotannis*, praeter 365. integros dies, 6 horae dato anni proxime praecedentis solaris principio, pro sequentis initio inueniendo, addun-

adduntur. (§. 233.) Quo fit, vt, *anno quarto finito, dies integer sit intercalatus.*

§. 245. Cum anni orbis conditi *primi tropici principium* fictum in horam nonam incidat; [§. 234.] anno ab orbe condito tertio integer iam dies est intercalatus; & anni tropici *quarti principium* in horam tertiam incidit. [§. 233.] In quam tertiam horam singulorum tropicorum annorum quartorum, qui illum, in quo integri diei intercalatio facta iam est, proxime sequuntur, principia incidunt. [§. 233.]

Quoties-
cunque
Tekuph.
T. tri in 3.
h. incidit,
dies iam
integer est
intercalatus.

§. 246. Cum anni 3764. aerae ab orbe condito Iudaicae solaris astronomicum principium in horam tertiam incidat; [§. 229] adeoque hic annus illum, in quo integri diei intercalatio facta iam est, proxime sequatur; [§. 245.] Hic autem annus, in anni aerae Christianae tertii autumnum incidens, tertii Christiani finem comprehendat & quarti principium; [§. 243.] Cuius quarti anni Februario mense, intercalatio integri diei, nostro intercalandi more, demum fieri debet: Sequitur, integri diei in annum solarem intercalationem, quae per Iudaeos fit, intercalationem nostram aliquot mensibus anticipare.

Integri diei
in annum
trop. inter-
calatio per
Iudaeos
intercala-
tionem no-
stram pau-
cis mensi-
bus anti-
cipat.

§. 247. Cum ex Iudaeorum calculo anni solaris principium in diem 23. Sept. anni Iuliani incidat; [§. 186. 234.] Eorum autem integri diei intercalatio nostram ali-

In quem
anni Iulia-
ni diem
anni tro-
pici Iud.

G 5

quot

initium
incidat.

quot mensibus anticipet: [§. 246.] *Anni tropici Iudaici illum, quo integri diei intercalatio peracta est, proxime sequentis principium in anni Iuliani d. 24. Sept. 3. h. incidit. [§. 245.]*

Inuenire
diem anni
Iuliani,
in quem
anni Iud.
lunaris
princip.
ciuile in-
cidat.

§. 248. *Dies anni Iuliani, in quem anni Iudaici lunaris principium ciuile, siue d. 1. Tisri, incidat, sequentem in modum inuestigatur. (1) Quaeratur, in quem mensis Tisri vel Marchesuan ciuilis diem solstitium autumnale (הקופת תשרי), siue, quod idem est, anni tropici principium incidat. [§. 229. 230.] (2) Integri mensis Tisri ciuilis, vel Tisri & Marchesuan, dies, aequinoctii diem praecedentes, ex d. 23. Sept. si vero aequinoctium in tertiam horam incidat, ex d. 24. Sept. anni Iuliani, subtrahantur. [§. 247.] [3] Quodsi vero dierum Tisri ciuilis, vel Tisri & Marchesuan, aequinoctium praecedentium numerus tantus sit, vt subtractio fieri nequeat, vel ea facta nihil residui maneat; Dies hi 23. vel 24. Septembris & 31 totius Augusti dies in summam colligantur; & ex hac summa subtractio fiat. (4) Residuum per num. 2. vel 3. inuentum dabit vel Septembris vel Augusti Iuliani diem, in quem anni lunaris Iudaici vel mensis Tisri ciuile principium incidat. E. g. Anni Iud. 5503. currentis lunaris ciuile principium in d. 18. Sept. Iuliani incidit.*

§. 249.

§. 249. *Sin anni tropici principium antici-* Idem
pet anni lunaris ciuilis principium; dies anni probl. re-
Iuliani, in quem anni lunaris principium ciuile soluere, si
(ראש השנה) incidat, hunc in modum anni trop.
inuestigatur. (1) Quaere differentiam in- princip.
ter diem mensis Elul ciuilis, in quem anni anni lun.
tropici initium incidit, & anni proxime ciu. princ.
sequentis lunaris principium. [2] Hanc anticipet.
differentiam & 23. vel 24. Sept: in sum-
mam collige. Dabit ista summa diem
Septembris Iuliani, in quem anni lunaris
Iudaici ciuile principium incidat. [3] Sin
summa per num. 2. inuenta 30. excedat;
Ex illa 30. subtrahe. Dabitque residuum
diem Octobris Iuliani, in quem anni luna-
ris Iudaici principium ciuile incidat.

§. 250. Die anni Iuliani, in quem anni Proble-
 Iudaici lunaris ciuile principium incidit, mata cu-
 dato, inuentu facillimum est: (1) *In quos* riosiora
anni Iuliani dies singulae anni Iudaici neo- quam vti-
meniae incidant. (2) In quem anni Iuliani lora.
diem dies quicunque datus anni Iudaici in-
cidat. (3) In quem anni Iudaici diem dies
quicunque anni Iuliani datus incidat.
 Quare his, quae curiosiora sunt quam vti-
 liora, non immoramur.

§. 251. Quoniam à mense Nisan ad Paschatis
 anni finem menses semper alternatim ple- lud. pri-
 ni & caui sunt; (§. 35.) Pascha Iudaicum mus dies
 autem diei 15. Nisan affixum est: (§. 256.) a fine anni
 A primi paschatis diei initio ad anni finem 162. die-
 bus distat.
 163.

163. dies, ab eius autem fine 162. dies, singulis annis numerantur.

Inuenire
anni Iuliani
diem, in
quem
pascha Iud.
incidat. §. 252. *In quem anni Iuliani diem pascha Iudaeorum incidat*, sequentem in modum inuestigatur. (1) Quaere, in quem anni Iuliani diem anni Iudaici proxime sequentis principium incidat. (§. 248. 249.) (2) Dies anni Iuliani inuentum hunc diem praecedentes in summam collige. (3) Ab hac summa 162. subtrahe. Dabitque residuum, in quod ab anni Iuliani calendis Ianuariis diem pascha Iudaicum incidat. (§. 251.) (4) Tot primorum anni Iuliani integrorum mensium dies in summam collige, quot ex residuo per num. 3. inuento subtrahi possunt. (5) Horum dierum summam ex residuo per num. 3. inuento subtrahe. (6) Residuum dabit mensis proxime sequentis diem, in quem pascha Iudaicum incidat. E. g. Anni 5503. Iudaici pascha in d. 29. April. anni Iuliani aerae Christianae 1743. incidet.

II. FESTORVM ORDINATIO.

Sabbatha,
eorumque
initia. §. 253. *In festis Iudaeorum diebus praecipui sunt sabbatha siue Saturni dies. Quae tam reuerenter habent, ut religiosissime prouideant, ne iusto serius, sed vel ante*

ante solis occasum eorum figantur *initia*.
 [u] Hinc inuestigandum est, *quo in zodiaci signo sol decurrat*; (§. 239.) ut defini-
 ri possit, *circa quam horam sabbatha sint incipienda*.

§. 254. *Sabbatha nonnulla cognominibus* Sabbath
insignia sunt. [1] *Sabbathum poenitentiale* cognomi-
 (שבת תשובה); quod Expiationis diem pro- nibus in-
 xime praecedit. [2] *Sabbatha in festorum* signia.
maiorum intermedios dies incidentia (שבת חול
 מעור). [3] *Sabbathum primae Pentateuchi*
sectionis (שבת בראשית), quod festum Gau-
 dii legis proxime sequitur. [4] *Sabbathum*
Cantici (שבת שירה), quo Sect. XVI. pen-
 tateuchi solenniter praelegitur. [5] *Sab-*
bathum Encaeniorum festi (שבת חנוכה). (6)
Sabbathum coelebs (שבת פנויה), primum
 post neomeniam Nisan Sabbathum dici-
 tur; si inter eam & pascha duo sabbatha
 intercedant. (7) *Sabbathum magnum*
 (שבת הגדול), quod paschatis festum pro-
 xime praecedit. [8] *Sabbathum vaticinii*
 (שבת חזון), quod diem פ. Abh proxime
 praecedit. [9] *Sabbathum consolationis*
 (שבת נחמו), quod diem 9. Abh proxime
 sequitur. [10] In quae sabbatha inci-
 dunt festa, ea à festis illis cognominari
 solent. [11] Lucae [w] *Sabbathum*
 dev-

(u) Schabbath, fol. 34, schanah, fol. 9, 1,
 1. 35, 2. Rosch ha- (w) Luc. VI, 1.

δευτερόπρωτον iungi his possit. De quo diuersissimae interpretum coniecturae sunt. Sed quale fuerit, nos adhuc ignorare confiteri cogimur.

Neomeniae.

§. 255. *Neomeniae festum* (ראש חדש) Iudaei primo cuiusque mensis ciuilis die celebrant. Si vero mensis praecedens fuerit plenus; ultimus illius desinentis & primus incipientis mensis dies ambo sunt feriati. [x]

Festa, dies feriati, & ieiunia.

§. 256. *Festa & minoris dignitatis feriati dies* Iudaeorum, necnon *piorum virorum emortuales dies* (ימי מיתת צדיקים) vel & aliis de causis *Israëliticae genti infau- stos* (שאירעו בהם צרות לאבותינו), quibus religiosiores ieiunare solent, sequens schema dabit. In quo minoris dignitatis feriati dies asterisco, & dies genti infausti crucis signo sunt notati.

VII. TISRI. (תשרי).

1. *Festi noui anni dies primus.*

(א' רראש השנה) (y)

2. *Festi noui anni dies secundus.*

(ב' רראש השנה) (z)

* 3. *Ieiunium Gedaliae.* (צום גדליה). (a)

† §.

(x) Rosch haschanah,
fol. 30, 2. Bezah,
fol. 5, 1. 2.

(y) Lev. XXIII, 24.

25. Num. XXIX, 1.

(z) Bezah, fol. 4, 2.

(a) Rosch haschanah,
fol. 18, 2.

- † 5. Ieiunium ob R. Akibam in vincula datum. (b)
- † 7. Ieiun. ob sententiam in vituli aurei cultores latam. (c)
10. *Festum Expiationis*. (צום כיפיר). (d)
15. *Festum Tabernaculorum*. (סוכות). (e)
16. *Festi tabernaculorum dies secundus*. (בי רסוכות). (f)
- * 21. *Festum palmarum*. (הושענא רבה). (g)
22. *Dies octauus festi scenopegiae*. [שמיני]. [עצרת]. [h]
23. *Festum Gaudii legis*. (שמחת תורה). (i)
- VIII. MARCHESVAN. [מרחשון]
- † 6. Ieiun. ob excoecatum Zedekiam regem. [k]

IX. KISLEV. [כסליו]

- * 25. *Festum Encaeniorum*. [חנוכה]. [l]
- † 28. Ieiun. ob codicem à Ioiakimo rege combustum. [m]

X. TE-

- (b) Schulchan aruch, Orach chaim, Hilchoth Taanith, cap. 580.
- (c) Ibid.
- [d] Leu. XXIII, 26-32. Num. XXIX, 7-11.
- [e] Leu. XXIII, 33-44. Num. XXIX, 12-34.
- [f] Vid. lit. z. praeced.
- [g] Succah, fol. 42, 2. 43, 2. 44, 1. 2.
- [h] Leu. XXIII, 36. Num. XXIX, 35-39.
- [i] Vid. lit. z. praeced.
- [k] Vid. loc. cit. lit. b. praeced.
- (l) Schabbath, fol. 21, 2.
- (m) Vid. loc. cit. lit. b. praeced.

X. TEBHETH.

- * 2. *Festum dedicationis altaris.* [חנוכה
המזבח]. [n]
- † 8. *Ieiun. ob versionem Pentateuchi
graecam Alexandrinam.* (o)
- † 9. *Ieiun. ob Esrae mortem.* (p)
- * 10. *Ieiun. propter obsessam per Nebucad-
nezatem Hierosolymam.* [עשרה
בשבט]. (q)

XI. SCHEBHAT. (שבט)

- † 5. *Ieiun. ob gentis Israëliticae sena-
torum mortem.* (r)
- * 15. *Initium anni orborum.* (ראש השנה
לאלנות). (s)
- † 23. *Ieiun. ob bellum contra Beniami-
nitas susceptum.* (t)

XII. ADAR. (אדר)

- † 7. *Ieiun. ob Mosis mortem.* (u)
- † 9. *Ieiun. ob Hillelianorum & Scham-
maeanorum schisma ortum.* (w)

* 13.

<p>(n) Est octauus Encae-
niorum festi dies.
Vid lit. l. praeced.</p>	<p>[r] Vid. loc. cit. lit. b.
praeced.</p>
<p>[o] Vid. loc. cit. lit. b.
praeced.</p>	<p>[s] Rosch haschanah,
fol. 2, 1.</p>
[p] Ibid.	<p>[t] Vid. loc. cit. lit. b.
praeced.</p>
<p>[q] Rosch haschanah,
fol. 18, 2.</p>	[u] Ibid.
	[w] Ibid.

- * 13. *Ieiunium Estherae.* (חעניית אסתר) (x)
- * 14. *Festum Bacchanaliorum.* (פורים) (yy)
- * 15. *Festi Bacchanaliorum secundus dies.* (שני פורים) [zz]

NB. Si *annus embolimaecus* sit; haec mensis Adar festa ad *Adar posteriorem* reiciuntur. Mensis tamen *Adar prioris* 14. & 15. die *Festum bacchanaliorum minus* (פורים קטן) celebratur. (aa)

I. NISAN. (ניסן)

- † 1. *Ieiun. ob mortem filiorum Aharonis.* [bb]
- † 10. *Ieiun. ob mortem Miriam.* [cc]
- 15. *Pascha.* (פסח) (dd)
- 16. *Paschatis dies secundus.* (ב' רפסח) (ee)
- 21. *Paschatis dies septimus.* (ז' רפסח) (ff)
- 22. *Paschatis dies octauus.* (ח' רפסח) (gg)
- * 23. *Retentio festi.* [אסרו חג] [hh]
- † 26.

[x] Megillah, fol. 2, 1.
Vid. Rabbenu Ascher
ad h. l.

[yy] Esth. IX, 19-22.

[zz] Ibid.

[aa] Megillah, fol. 6, 2.

[bb] Vid. loc. cit. lit. b.
praeced.

[cc] Ibid.

[dd] Exod. XII, 6-20.
XIII, 1-16. XXIII,

15. XXXIV, 18. Lev.
XXIII, 4-14. Num.
XXVIII, 16-25.

[ee] Vid. lit. z. praeced.

[ff] Lev. XXII, 8. Num.
XXVIII, 25.

[gg] Vid. lit. z. praeced.

[hh] Schulchan aruch,
Orach chaim, Hil-
choth Pesach, cap.
429.

H

† 26. Ieiun. ob Iosuae mortem. (ii)

II. IIA R. (אייר)

† 10. Ieiun. ob Eli mortem. (kk)

* 18. *Dies 33. ab oblato manipulo paschali.*
(ל"ג בעומר) (ll)

† 28. Ieiun. ob Samuelis mortem. [lll]

III. SIVAN. [סיון]

* 3. } *Tres dies separationis.* (ג' ימי הגבלה)
* 4. } [mm]
* 5. }

6. *Pentecoste.* [חח] [שבועות]

7. *Pentecostes dies secundus.* [ב' רשבועות]
(oo).

† 25. Ieiun. ob defectionem 10. tribuum
ad vitulorum cultum sub Iero-
boamo rege. (pp)

† 25. Ieiun. ob martyrum celebrium à
Romanis occisorum supplici-
um. (qq)

26. Ieiun. ob R. Chaninae filii Tera-
dionis

[ii] Vid. loc. cit. lit. b.
praeced.

[kk] Ibid.

[ll] Schulchan Aruch,
Orach chaim, Hil-
choth. Pefach, cap.
493.

[lll] Vid. loc. cit. lit. b.
praeced.

[mm] In memoriam 3.
dierum ante latam le-

gem : de quibus Exod.
XIX, 10-15.

[nn] Exod. XXIII, 16.
XXXIV, 22. Leu.
XXIII, 15-22. Num.
XXVIII. 26-31.

[oo] Vid. lit. z. praeced.

[pp] Vid. loc. cit. lit.
b praeced.

[qq] Ibid.

dionis cum sacro codice combustionem. (rr)

IV. THAMMVS. (חמון)

- * 17. *Ieiunium propter fractas tabulas legis.*
(חמון בחמון) (ss)

V. ABH. (אב)

- † 1. *Ieiunium ob Aharonis mortem.*
(tt)
- † 2. *Ieiun. ob latam contra Israëlitas,
quod Palaestinam ingressuri non
essent, sententiam.* (uu)
- * 9. *Ieiun. propter deletum templum.*
(חשעה באב) (ww)
- * 15. *Dies gaudii.* (חמשה עשר באב) (xx)
- † 18. *Ieiun. ob extinctam, tempore
Achasi regis, lucernam occiden-
talem.* (yyy)

VI.

[rr] Ibid.

[ss] Rosch haschanah,
fol. 18, 2. Taanith,
fol. 26, 1. 2.

[tt] Vid. loc. cit. lit. b.
praeced.

[uu] Ita Reland. Ant.
Ebr. Part. IV. cap. 10.
§. 7. pag. 546. habet.
Sed in Talmude id

ad d. 9. Abh refertur.
Taanith, fol. 26, 2.

[ww] Rosch haschanah,
fol. 18, 2. Taanith,
fol. 26, 2.

[xx] Taanith, fol. 26,
2. Sabha bathra, fol.
121, 1. 2.

[yyy] Vid. loc. cit. lit.
b. praeced.

VI. E L V L. (אלול)

† 17. Ieiun. ob exploratorum Palaestinae mortem. (zzz)

Ieiunia
propter
sabbathum
transfe-
runtur.

§. 257. Si *ieiunia post latam legem* insti-
tuta in sabbathum incidant; *in proximum*
solis diem transferuntur. *Ieiunium autem*
Estherae (תענית אסתר), si in sabbathum
incidat, *praecedenti Iouis die* anticipatur.
(a)

Dies poe-
nitentia-
les.

§. 258. *Decem primi noui anni dies poe-
nitentiales* (ימי תשובה) sunt; quibus *ieiui-
nant & preces poenitenciales* (סליחות) reci-
tant. Quoniam autem in his diebus qua-
tuor sunt, quibus ieiunare non licet; ie-
iunia haec & precum poenitentialium re-
citatio anno praecedenti anticipantur:
Cuius die solis ultimo, si ab eo quatuor
vel plures anni dies supersint, preces has
recitare incipiunt. Quodsi vero ab eo
quatuor anni dies non supersint; preces
illas à die solis anni penultimo recitare
iam incipiunt. Ieiunare autem anno hoc
exeunte non nisi quatuor diebus tenen-
tur. (b)

§. 257.

[zzz] Ibid.

Tische beabh, cap.
550.

(a) Megillah, fol. 5, 1.
Vid. Raschi ad h. l.
Schulchan aruch, O-
rach chaim, Hilchoth

(b) Schulchan aruch,
orach chaim, Hil-
choth Rosch hascha-
nah, cap. 581.

§. 259. Mensibus *Marchesuan* & *Iar*, ^{Ieiunia} ^{dierum} ^{Lunae &} ^{Iouis.} duobus *Lunae* & vno *Iouis* die [כ"ב] ieiunant. Quorum ieiuniorum postrema in dies *Lunae* nouilunium *Kisleu* & diem 33. ab oblato manipulo paschali proxime praecedentes, apud Germanos Iudaeos, incidunt. [c] Et haec quidem ieiunia sabbatho primum eorum proxime praecedenti in synagogis publice intimantur. Religiosiores singulis quoque *Lunae* & *Iouis* diebus post pentateuchi sectiones XIII-XX. solenniter praelectas ieiunare solent. Qui denique religione ceteros antecellere student, singulis per totum annum *Lunae* & *Iouis* diebus ieiunia sibi indicunt. [d]

III. SECTIONES SABBATHICAE.

§. 260. *Sectionum LIV. sabbathicarum* ^{Sectiones} ^{pentateu-} ^{chi certis} ^{sabbathis} ^{alligatae.} [סדרית], in quas pentateuchus in praelectionum solennium usum est diuisus, nonnullae *certis sabbathis* sunt *alligatae*. [1] Sect. I. sabbatho, quod festum gaudii legis proxime sequitur. [2] Si *annus communis* sit; Sect. XXV. sabbatho magno. [פקדו ופסחו]. [3] Sin *annus embolimaeus* sit;

(c) Schulchan aruch, Orach chajim, Hilchoth Pesach, cap. 491.

[d] Schulchan aruch, Orach chajim, Hilchoth Taanith, cap. 580.

H 3

fit; Sect. XXVIII. sabbatho magno (סגרו ופסחו). Si vero *annus embolimaus* sit *abundans*, & *anni principium* in hebdomadis 5. *diem* incidat (הש"ג); vel si *annus embolimaus* sit *deficiens*, & *anni principium* in hebdomadis 5. *diem* incidat (הח"א) sect. XXIX. sabbatho magno. (4) Sect. XXXIII. semper sabbatho ante pentecosten penultimo. (5) Sect. XXXIV. sabbatho pentecosten proxime praecedenti. (מנו ועצורו) (6) Sect. XLIV. sabbatho d. 9. Abh proxime praecedenti; Vel si hic dies in sabbathum incidat, eidem huic sabbatho. (7) Sect. XLV. sabbatho d. 9. Abh proxime sequenti. (צומו ועלו.) (8) Sect. L. sabbatho anni penultimo. (9) Sect. LI. sabbatho anni ultimo. (קומו ותקעו.) (10), Sectio LIV. ultima, non sabbatho, sed *festo gaudii legis* [שמחת תורה] praelegitur. (e)

Quibus sabbathis certae sectiones praelegi non debeant.

§. 261. Sunt *sectiones*, quae *certis sabbathis praelegi non debent*. [1] Sect. XXI. nunquam sabbatho neomeniam Adar proxime praecedente; sed vel maturius, vel serius. (f) (2) Sect. XL. nunquam post diem 17. Thamimus; sed vel ante hunc diem, vel etiam ipso hoc die, si sabbathum in eum incidat. (g)

§. 262.

[e] Schulchan aruch, Orach chaim, Hilchoth Rosch chodesch, cap. 428.

[f] Maimon. Hilchoth Tphillah, cap. 13. hal.

22. Conf. Commentar. ad h. l.

[g] Vt Sect. XLIV. semper ante ieiun d. 9. Abh, & Sect. XLV. sem-

§. 262. *Non praeleguntur sectiones ordinariae* sabbatho, [1] in quod *anni principium* incidit [שבת ראש השנה]. [2] In quod *dies expiationis* incidit [שבת צום כפור]. [3] In quae *tria festa maiora* incidunt. [h]

Quibus sabbathis sectiones sabbathicae non praelegantur. Sectiones combinandae.

§. 263. Cum tamen totus pentateuchus singulis annis hodie [i] sit absolendus; *sectiones* sequentes ea lege, vt binarum coniunctio per supra dicta [§. 260. 261. 262.] dirigatur, *coniungi* possunt & debent. [1] Sect. XIX. & XX. [2] Sect. XXII. & XXIII. [3] Sect. XXVII. & XXVIII. [4] Sect. XXIX. & XXX. (5) Sect. XXXII. & XXXIII. (6) Sect. XXXIX. & XL. [7] Sect. XLII. & XLIII. (8) Sect. LI. & LII. (k)

§. 264. Si *anni principium* in 2. vel 3. *hebdomadis diem* incidat; duo inter anni principium & scenopegiae festum sabbatha, quibus praelectio fieri potest, intercedunt. Adeoque istis annis *sectiones LI. & LII*, quae alias semper combinari solent, sunt *separandae*. (l)

Quando Sect. 51. & 52. sint separandae,

semper post hoc ieiunium legatur. Vid. §. 260. praeced.

[h] Maimon. Hilchoth Tphillah, cap. 13. hal. 8. Megillah, fol. 30. 2. 31, 1.

[i] Quondam enim solennis pentateuchi

praelectio à nonnullis intra triennium tantummodo fuit absoluta. Megillah, fol. 29, 2. Maimon. Hilchoth Tphillah, cap. 13. h. 1.

[k] Vid. עברות.

[l] Schulchan aruch, Orach

Quatuor
sabbatha,
quibus
praeter or-
dinarias
sectiones
minores
leguntur.

§. 265. *Quatuor anni sabbatha sunt, quibus pentateuchi ordinariis sectionibus paruae sectiunculae* [פרשיות פרטיות] *subiunguntur.* (1) Sabbatho *neomeniam* mensis *Adar*, in embolimaeo autem anno mensis *Veadar*, proxime *praecedente*; vel si haec neomenia in sabbathum incidat, hoc ipso neomeniae sabbatho, Exod. XXX, 11-16. [פרשה שקלים]. (2) Sabbatho *Bacchanaliorum festum* proxime *praecedente*, Deut. XXV, 17-19. [פרשה זכור]. (3) Sabbatho *ante neomeniam Nisan penultimo*; vel, si neomenia Nisan in sabbathum incidat, *proxime praecedente*, Num. XIX, 1-22. [פרשה פרה]. (4) Sabbatho denique *novilunium* mensis *Nisan* proxime *praecedente*; vel, si neomenia Nisan in sabbathum incidat, ipso illo *neomeniae sabbatho*, Exod. XII, 1-20. [פרשה החדש]. Quae autem inter quatuor haec intercedunt sabbatha, eiusmodi sectiunculis destituta, ea sabbatha *cessationis* (הפסקה) appellantur. (m)

Pericopae
prophet.
nonnullorum
sabbathorum.

§. 266. *Pericopas propheticas* [הפסוקות] *trium sabbathorum* inter d. 17. Thammus & d. 9. Abh intercedentium, vtpote inuectiuas, in fastis Iudaeorum adscriptas quoque inuenias.

§. 267.

Orach ch-iim; Hil-
choth Rosch cho-
desch, cap. 428.

(m) Schulchan aruch,

Orach* ch-iim, Hil-
choth Chnuccah, cap.
685.

§. 267. *Quinque* sic dicta volumina mi- *Quinque*
nora (ה' מגלות) sacri codicis certis etiam volumina
 diebus in synagogis praeleguntur. (1) *minora*
Canticum canticorum (שיר השירים) *sabbatho* quando le-
guntur, quod in pascha incidit: Sed si duo pa-
 schalia sabbatha sint, *posteriore*. (2) *Ruthae*
liber (רות) *die secundo pentecostes*. (3) *Threni*
 (איכה) *d. 9. Abb.* [4] *Ecclesiastes* (קהלת)
sabbatho, quod in scenopegiae festum incidit:
 Quorum si duo sint, *posteriore*. [5] *Estherae*
liber (מגלת אסתר) in *Bacchanaliorum fe-*
sto. [11]

§. 268. Legunt denique Iudaei in syna- *Quando*
 gogis suis, *tempore brumali*, *Pf. CIV.* *Pf. 104.*
 [ברכי נפשי] *necnon* 15. *Psalms graduum* *Psalmi*
 [ש"ו שירי מעלות]. Cuius lectionis initium *graduum*
sabbatho post gaudii legis festum primo, *& Apo-*
 finem autem *sabbatho* ante pascha penul- *phthegma.*
 timo, faciunt. Quorum loco, *per aestatem* *ta patrum*
Apophthegmata patrum [פרקי אבות] legunt, *legantur.*
 initium *sabbatho* post pascha primo faci-
 entes. Finem huic lectioni alii post 16.
 hebdomadas, alii breui ante anni noui ini-
 tium, imponunt. (o)

§. 269.

(n) Schulchan aruch,
 Orach chaiim, Hil-
 choth Pesach, cap.
 490. Ibid. Hilchoth
 Tischah beabh, cap.
 559. Ibid. Hilchoth

Megillah, cap. 687.
 seqq.

(o) Schulchan aruch,
 Orach chaiim, Hil-
 choth Schabbath, cap.
 292.

H 5

Supplica-
tio pro
impetran-
dis pluuiis.

§. 269. Die scenopegiae festi octauo, in precibus suis *imbrium* (גשם) *mentionem* (הזכרה) iniicere incipiunt. Et die ab aequinoctio autumnali sexagesimo, *supplicationem pro concedendis rore & pluuiis* (שאלה) recitare incipiunt. Vtrumque vsque ad paschatis festum fit. (p)

Erubh
tabhschi-
lin.

§. 270. Si dies festus sabbathum immediate praecedat; pridie festi illius ferula duo coquenda sunt & *precatiuncula*, ut reliquos cibos sabbatho consumendos die festi coquere liceat est recitanda. (עירוב חמשי ליל) (q)

Precatiun-
cula in
nouilu-
nium.

§. 271. Sabbathis nouilunia proxime praecedentibus, *precatiuncula in nouilunium proxime futurum* (ברכת החדש) recitatur. Quod tamen non fit sabbatho anni principium proxime praecedente. (r)

IV. CALENDARIJ CONSCRIPTIO.

In calenda-
rio con-
scribenda.

§. 272. *Calendarium* (לוח) Iudaicum conscripturus ea, quae sequuntur, inuestigare & in eo conscribere debet.

(1) Quaerat, cui *aerae Christianae anno* datus Iudaicus respondeat. (§. 243.)

(2) Quaerat, *cuiusnam & quotus ennea-decaëteridos annus*, (§. 177.) necnon vtrum *communis an embolimaeus* sit. (§. 183.) (3)

(p) Taanith, fol. 2, 1.
fol. 10, 1. Schulchan
aruch, Orach, chaiim,
Hilchoth Tybillah,
cap. 114. 117.

(q) Bezah, fol. 15, 2.
Schulchan aruch, O-

rach chaiim, Hilchoth
Iom tobh, cap. 525.

(r) Beer hetibh ad Schul-
chan aruch, Hilchoth
Rosch chodesch, cap.
417.

(3) Quaerat *anni principium astronomicum* (§. 189. 190.) & *ciuile*. (§. 215.)

(4) Quaerat *anni proxime sequentis principium astronomicum* (§. 161.) & *ciuile* (§. 215.)

(5) Inuestiget, *utrum annus ciuilis ordinarius sit, an deficiens, an abundans.* (§. 216.)

(6) Det *mensibus singulis suos dies* (§. 217.) & iuxta eos *singularum hebdomadam dies scribat.*

[7] Quaerat, *in quem anni Iuliani diem Iudaici principium incidat;* (§. 248. 249.) & *anni Iuliani mensium dies iuxta dies anni Iudaici scribat.*

(8) Quaerat *principia astronomica* (מולדות) *singulorum mensium lunarium,* (§. 152.) *eaque singulis superscribat.*

[9] Quaerat *singula solstitia & aequinoctia* (תקופות); (§. 229. 230. 231. 232. 235.) *eaque suis diebus adscribat. Horas quoque, in quas incidunt, annotet.*

[10] Quaerat, & *singulis mensibus superscribat, quodnam zodiaci signum sol ingrediatur.* (§. 239.)

(11) *Festa, dies feriatos & ieiunia Iudaeorum diebus suis adscribat.* (§. 255. 256. 257. 258. 259.)

(12) *Sabbathis, si qua habeant, sua cognomina,* (§. 254.) *tempus initii,* (§. 253.) *sectiones ordinarias,* (§. 260. 261. 262. 263. 264.) & *sestiunculas adscribat; & sabbatha*
cessa-

cessationis [הפסקה] notet. [§. 265.] Addat *peritopas propheticas* eas, quae in fastis scribi solent. [§. 266.] Quando *Psalmi CIV. & graduum* necnon *Apophthegmata patrum* legi incipiant, [§. 268.] adiungat. Denique quibus sabbathis *precatiuncula in novilunium* sit recitanda. [§. 271.]

[13] Notentur dies, quibus *quinque volumina minora* sint praelegenda. [§. 267.] Quibus *pluviarum mentionem* facere & pro iis impetrandis *supplicari* incipiatur. [§. 269.] Quibus *precatiunculas*, ut *cibos die festo praeparatos sabbatho comedere liceat*, recitare oporteat. (§. 270.)

(14) Praecipua *Christianorum festa* [חגאות] & celebriorum urbium *nundinae* (ירידים) adscribantur.

[15] Notenter variae *Iudaeorum aerae*, necnon emortuales piorum & *infausti dies* [§. 256.] denique *principum nostrorum dies* & anni *natales*, quibusque *ad principatum* peruenerint.

[16.] *Vaticinia* non minus *astrologica* diesque *medicinae* & *chirurgicis* operationibus apti adscribi solent.

Astronomicum
calculus
inire res
officii est.

§. 273. Eum, qui astronomiae prorsus imperitus non sit, *chronologicum* pro ordinandis temporibus *calculus inire* iubent doctores Talmudici. Id qui non faciat, hunc segnem diuinorum operum speculatorem & admiratorem esse pronunciant. [s]

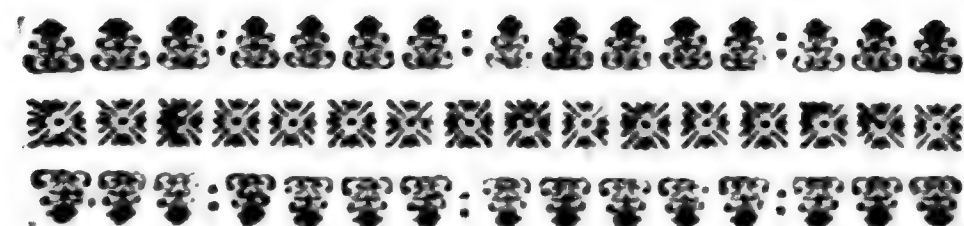
(s) Schabbath, fol. 75, 1.

SECTIO VI.
DE
**HISTORIA
EBRAEORUM.**

SECTIO VI.

Prooemium.

1. Ab orbe condito ad Noachi diluuium.
2. A diluuio ad Abrahamum.
3. Ab Abrahamo ad exitum ex Aegypto.
4. Ab exitu ex Aegypto ad introitum in Palaestinam.
5. Ab introitu in Palaestinam ad Ebraeorum reges.
6. A regibus ad exilium Babylonicum.
7. A Babylonico exilio ad deletam per Romanos Hierosolymam.
8. Ab Hierosolymorum excidio ad nostra tempora.

DE HISTORIA EBRAEO- RVM.

PROOEMIUM.

§. 1.

Antequam ad exponendam Ebraeo-
rum *historiam* nos accingamus, de ^{Supputa-}
chronologicis scandalis hoc in stu- ^{tiones}
dio se offerentibus non possumus ^{chronolo-}
^{gicae}
non paucis praefari. Quot enim capita ^{diuersae.}
tot fere *diuersae de aetate mundi sunt sen-*
tentiae. Quas quidem singulas examina-
re, non huius est loci. Nos *Iac. Vsserii*
chronologiam sequimur; à qua non nisi
in perpaucis discedimus. Sed nec *Iudaeo-*
rum supputatio silentio praeteriri à nobis
debet; quo historici eorum libri rectius
intelligi possint. Denique portentosam
Is. Vossii supputationem subiungemus.
Chronologicarum *supputationum diuersita-*
tis fontes sunt: (1) Quod certo semper dici
nequit, ubi de *completis* vel *currentibus an-*
nis sacri codicis numeri sint accipiendi.
(2) Quod

[2] Quod *numerus rotundus* nonnunquam adhibetur; vbi pauci anni vel deficiunt vel excedunt. [3] Quod nonnullas *in chronologia lacunas* sacer codex nobis relinquit. [4] *Sacri codicis ebraei & versionis Alexandrinae graecae, Samaritanae, & Iosephi dissensus.* Quibus addi possit [5] *Historiarum exterarum cum sacris comparatio.*

Data ad
chronolo-
gicum
compu-
tum in-
cundum.

§. 2. *Sacrum codicem ebraeum nos & Iudaei sequimur.* Quibus nos N. T. iungimus. In sacro igitur codice ebraeo, [1] Patriarcharum *ab orbe condito usque ad Terachi, Abrahavi patris, obitum* chronologia *filo non interrupto* [a] datur. [2] *Abrahami autem natiuitatis annus incertus est.* [b] Quae prima est lacuna. [3] Abrahami posteris 400. *annorum incertas sedes* summum numen praedixit: [c] Et *Israëlitae 430. annis in Aegypto* commorati dicuntur. [d] Quorum 430. annorum initium cur *ab Abrahami in Palaestinam aduentu* nos cum Iudaeis numeremus, sat praegnantes sunt rationes. [e] [4] Ex Aegypto egressi *Israëlitae 40. annos in itinere* consumserunt, antequam Palaestinam ingrederen-

(a) Gen. V, 1-32. VII,
11. XI, 10-32.

(c) Gen. XV, 13.

(d) Exod. XII, 40.

(b) Cont. Gen. XI, 26.
& XII, 4.

41.

(e) Gal. III, 17.

derentur. f) 5] *Ab exitu ex Aegypto* 480. propemodum annos ante effluxisse, quam templum aedificare inciperet Salomo, g) certum est. 6] *Ab exstructo templo* usque ad illius excidium continuo quidem filo chronologia in sacris datur; ita tamen, ut regum Iudaeorum & Israëlitarum anni sollicite comparari debeant; ne parachronismus committatur. Quia aliquot annorum *mensēs* vel & pauci *dies* pro integro anno non raro numerantur: & *filius cum patre* nonnunquam vno vel & pluribus annis simul imperavit. 7] *Ab exilii Babylo-nici initio* usque ad Iudaeorum in Palaestina sub Serubabele *reditum* 70. anni h) effluxerunt. 8) In hoc autem reditu sacri codicis chronologia definit. Quare in sequentibus chronologiam scriptorum exterorum, qui de Persarum, Graecorum & Romanorum rebus exposuerunt, sequi oportet.

§. 3. Nos igitur 1) *ab orbe condito ad Terachi*, Abrahami patris, *finem*, annos 2083, sacri codicis ebraei auctoritate praeunte, numeramus. 2) *Abrahamum post patris demum obitum in Palaestinam abiisse* Iac. Vsserii & nostra supputatio.
suppo-

f) Ios. V, 6.

g) 1. Reg. VI, 1.

h) Ier. XXIX, 1 Dan.

IX, 2. Conf. Megillah, fol. 11, 2.

supponimus. i] A cuius in hanc terram aduentu ad Israëlitarum ex Aegypto exitum cum 430. anni effluxerint; [§. 2.] *Exitus ex Aegypto* in A. M. 2513. erit ponendus. 3) Anno ab exitu ex Aegypto quadragesimo *Palaestinam* sunt ingressi. [§. 2.] Hoc igitur A. M. 2552. est factum. 4] Quoniam anno 480. ab exitu ex Aegypto structurae templi per Salomonem regem factum initium est; [§. 2.] *templum* A. M. 2992. *condi est coeptum*. 5] Quoniam *Salomo templi structuram anno regni sui quarto orsus est*; k) Pater vero eius David annis 40. imperavit, l) totidemque Saul rex; m) si utriusque regni annos plenos non fuisse supponamus, *Saul* A. M. 2911. *imperare coepit*. Adeoque *iudicum* à Iosua vsque ad Saulem *dominatio* ultra 359. annos non duravit. Quare amanuensium incuria deprauatum *Pauli effatum* est, quo iudices 450. annis praefuisse dicuntur. n) Numero quoque rotundo *Iiphtach* iudex utitur, dicens, sua aetate Israëlitas terras trans Iordanem, quas Moabitis Emorrhaei, his autem Israëlitae eripuerant, 300. iam annis possedisse. o) Tria enim secula integra nondum effluxerant. 6] A quarto Salomonis anno vsque ad quartum Ioiakimi

i) Act. VII, 4.

k) 1. Reg. VI, 1.

l) 1. Reg. II, 11.

m) Act. XIII, 21.

n) Act. XIII, 20.

o) Iud. XI, 26.

Ioiakimi regis annum, 408. annos fluxisse,
 ex Iudaeorum & Israëlitarum regum syn-
 chronismo intelligimus. In *quarto* autem
Ioiakimi regis anno Babylonici exilii initium
 ponimus. Id igitur in A. M. 3400. inci-
 dit. 7] Et post finitos 69. exilii annos,
septuagesimi, quo sub Serubabele in *Palae-*
stinam sunt reuersi, initium in A. M. 3468,
 qui Cyri orientis monarchae primus fuit, p)
 incidit. 8 A Cyro ad deuictum per
 Alexandrum M. Darium Codomannum,
Persae per 207. annos orientis domini fuerunt.
 A qua Alexandri Macedonis victoria ad
occupatum per Seleucum Nicatorum Syriae
regnum, anni 18. effluxerunt. Is igitur
 isto regno A. M. 3692. est potitus; qui
primus Aerae Contractuum annus est.

§. 4. Videamus iam, ubi & quibus de Iudaeorum
causis Iudaei q] à nobis dissentiant. 1) *Te-* suppu-
rachum, Abrahami patrem, A. M. 2083. *tatio.*
diem suum obiisse largiuntur. 2] *Abraha-*
num autem Teracho annum 70. aetatis
 agenti *natum* esse; r] adeoque *ante patris*
obitum, A. M. 2023, in *Palaestinam* com-
 migrasse;

p) Efr. I, 1.

ba & Suta, in Sepher

 q) Vid. tota haec Iu-
 daeorum supputatio
 in Seder Olam Rab-

Iuehasin, &c.

r) Gen. XI, 26.

migrasse; s) *quinquennio autem ante*, A. M. 2018, certiore diuinitus factum esse, quod *posteris* sui 400. *annis incertas sedes* sint habituri & deinceps Palaestina potituri, contendunt. Hinc *exitus* Israelitarum *ex Aegypto*, secundum eorum computum, annis 430. post acceptum illud oraculum, annisque 400. ab Isaaci natiuitate factus, in A. M. 2448. incidit. Qui primus nodus est. Sic ab orbe condito ad exitum ex Aegypto annis 65. nobis sunt inferiores. 3) Post completos 40. annos proauos suos, A. M. 2489, *Palaestinam ingressos* esse, supputant. Manet 63. annorum differentia. 4) A completis 480. annis ab exitu ex Aegypto, secundum eos A. M. 2928, *templum aedificari* est *coeptum*. En! 64. annorum differentiam! 5) *Saul*, ex ipsorum sententia, *non nisi biennio resignauit*. t) Hinc A. M. 2882. ad regnum peruenit. Adeoque *iudices* à Iosuae ad Saulis regni initium 394. annis *res administrarunt*. 6) *Quartus Ioiakimi regis annus, exilii Babylonici primus*, illis A. M. 3320. est. Quare iam 80. annorum differentiam habemus. 7) Post annos 70. completos, ex eorum sententia, A. M. 3390, *Palaestinam*, Serubabele duce, *repetierunt*.
Manet

s) Gen. XI, 26. 32. t) Id quod ex 1. Sam. XII, 4. XIII, 1. euincunt.

Manet 78. annorum distantia. 8) *Persarum* à Cyro ad Alexandrum M. per *Asiam dominationi* alii 52, alii 58, alii 59. annos tribuunt: Et in anno, quo *Alexander M. Hierosolymam* venit, *aerae Contractuum epocham* figunt; Illi in A. M. 3442; isti in A. M. 3448; hi in A. M. 3449. Non obstantibus tamen diuersis huius *aerae epochis*, rationes ita ducunt singuli, vt, qui nobis A. M. 3692. est, illis A. M. 3449. fit; & vt ulterius à nobis diuortium non faciant. Quare *orbis*, secundum illos, 243. annis recentior est, quam secundum nostrum computum. Quodsi vero *Persarum & Graecorum* res rectius cognitas habuissent; differentia 78. annos excellura non fuisset.

§. 5. Nemo est, qui ignoret, in *versione* Is. Vossii *graeca Alexandrina* multo plures ab *orbe* ^{supputatio.} *condito ad diluuium*, & ab hoc vsque ad *Abrahamum* numerari annos, quam in *ebraeo codice*. Illius calculum genuinum esse, condendit Is. Vossius; u] *ebraei codicis*,

u) In dissert. de Vera aetate mundi. Hagae Comit. 1659. Quam cum Georg. Hornius oppugnasset; dedit Castigationes ad scriptum Georg. Hornii

de aetate mundi. Hagae Com. 1659. Necnon Auctarium Castigationum ad scriptum de aetate mundi. Ibid.

dicis, corruptum. Producit igitur ex hae versione annos 2262. *ab orbe condito ad diluuium*; quos tamen ad 2256. reducit. *A diluuiio ad Abrahamum* 1072. annos; vel si Abrahamum anno 130. Terachi natum statuamus, 1132. annos numerat. *A diluuiio ad Mosis finem*, 1718. annos; adeoque *ab orbe condito ad Mosis obitum*, 3974. annos. Denique *ab vniuersi huius creatione usque ad monarchiae Alexandri M. initium*, 5266. annos effluxisse statuit. Suspiciatur Vossius, *Flauii Iosephi & Samaritani codicis* de plerisque *consensum* euincere, quod emendatiori, quam hodierni ebraei sint, codice vti sint interpretes Alexandrini. At vero sublestae fidei suspectorum scriptorum multitudo auctoritatem errori non conciliat. Quam genuina ea, quae hodie superest, *graeca translatio* sit, nemo facile dixerit. *Samaritanam* vnde originem habeat, omnino ignoramus. *Iosephi* autem fidem licet in sui temporis rebus non damnemus; dispar tamen in illis, quae ipso antiquiora sunt, ratio est. *Contradictionum* sane *Iosephum* ipse Vossius absoluere nequit. Quae num ab ipso, an ab aliis sint profectae, excutere non huius est loci. Contra ea *ante Iosephi tempora* summo studio in id iam incubuerunt doctores Iudaei, vt *illibatam sacri codicis ebraei* conseruarent *integritatem*. Sola igitur il-
lius

lius auctoritas contra incertae fidei & integritatis libros sat ponderis habet. Ne minimum quidem nos mouent omnia illa, quae pro se Vossius affert; si id tantummodo exceperis, quod *Cainanem* in patriarchis post diluuium *Lucas w)* quoque habet. Quam facile autem hoc nomen per infelicem criticum, ebraea ignorantem, inferi potuit? Nulla nobis contra sacrum codicem *Chaldaeorum, Aegyptiorum & Serrum* siue *Sinensium* chronologiae auctoritas est. Quin si idem nobis, quod sibi Vossius, sumamus; hanc cum sacri codicis ebraei non minus chronologia, quam cum versionis Alexandrinae, conciliari posse confidimus.

§. 6. Nos igitur *sacri codicis ebraei chronologiae stricte inhaesuri*, illis quidem paragraphis numeros adscribemus, qui res continent, quarum annum nos certo scire confidimus. Vbi vero certus annus definiri nequeat; ibi vacuum in margine relinquetur spatium. *Fabulas* nonnunquam & *traditiones Iudaicas* inferemus eas, quarum aliquam vel in exegesi sacra vel in eorum intelligendis libris utilitatem futuram intellexerimus. Cetera quam fieri poterit *breuissime ex nostra mente cuncta persequemur*; de eorum, qui aliter sentiant,

Methodus
tractandi
historiam:

w) Luc. III, 36.

tiant, *dissensu* parum solliciti. Hasce enim disputationes *breue*, quale hoc esse debet, *historiae compendium* non capit. Silentio quoque *exterorum res gestas* studio praeteribimus; quo intra paucarum horarum spatium beneuolus lector totam gentis ebraeae historiarum seriem à capite ad calcem eo expeditius percurrere possit. Consulat de vicinarum gentium, quae Ebraeorum historiam illustrant, rebus *Iac. Vsserii Annales & Humphr. Pridauii Harmoniam*, cui volupe fuerit. Nos quoque suo tempore & loco de singularum rebus, pari breuitate, separatim exponemus.

Diuisio in
Periodos
& capita.

§. 7. Placuit nobis, cum hoc à cuiusuis arbitrio pendeat, totam *Ebraeorum* ab orbe condito ad nostra tempora *historiam* in VIII. diuidere *Periodos*; harumque quamlibet in III. subdiuidere *capita*; quarum primum *res ciuiles*, secundum *res fidei & morum*, tertium *res litterarias & artis* pertractet. Incerta vel non attingimus, vel nos ignorare non diffitemur. *Virorum* eruditionis laude *celebrium* non nisi *nomina* damus; ne iusto longius exspatiari cogamur. Vel solis tamen nominibus, in specie *Gemaricorum doctorem*, ad sua secula referendis nos aliquid praestitisse existimamus. Quae de illis annotari merentur, suo loco facile inueniantur.

PERIO-

PERIODVS I.

A. M.

AB ORBE CONDITO AD NOA-
CHI DILVVIVM.

1656. annorum.

CAP. I.

DE

REBVS CIVILIBVS.

§. 8.

Visibilium in hoc rerum vniuerso *creatio* 1.
sex dierum interuallo à summo numi-
ne est confecta; eo ordine, vt, quae prius
producta essent, dein producendorum
conseruationi inseruirent.

§. 9. Cum deus *coelum & terram* creaf-
set, *chao similis terra* erat, aequore ex tene-
bris & tempestatibus tristi & turbulento.
Quo rerum statu, *lucis ortu*, *occalu* & re-
ditu *primus dies* descriptus fuit. x) *Secundo*,
nubes aëri innatare coeperunt, terrae glo-
bo aquis vndiquaque adhuc immerso. y)
Tertius aquis terram nudauit, maribusque
& fluminibus suos limites posuit. Mox
quoque *germina, herbas & arbores* produ-
xit. z) *Quartus sidera*, terram collustrap-
tia,

x] Gen. I, 1 - 5.

y] Gen. I, 6 - 8.

z] Gen. I, 9 - 13. II,

4 - 6.

A. M.

1.

tia, & temporum periodis metiendis inferuientia, conspicienda dedit. a) *Quintus aquatilibus & volucribus vitam dedit. b) Sexto animalia terrestria & primum hominum par natales debent. c) Sic omnibus iis, quae hoc rerum vniuersum iam habet, artificiosissime elaboratis, septimo die noua producere desit summum numen. In cuius rei memoriam, septimum quemque diem feriatum Ebraeis esse iussit. d)*

§. 10. Ab his ordiundo, Ebraeorum gentis proauorumque eius historiam ab huius vniuersi incunabulis sacrae litterae repetunt. *Decem* ab orbe condito ad diluuium, totidemque à diluuiio ad Abrahamum *generationes* numerant Talmudici doctores. e) Septem hominum, *Adami, Methusalechi, Semi, Iacobi, Amrami, Achiiæ Siloniae, & Eliae*, qui mortis expers adhuc in viuis sit, vitas omnem mundi durationem metiri, Iudaei obseruant. f) De primorum *hominum longaeuitate* diuersimode disputatur. *Colonias* in virorum nominibus se inuenisse, multi suspicantur. Quorum sententiae in nonnullis post diluuium genealo-

a) Gen. I, 14-19.

b) Gen. I, 20-23.

c) Gen. I, 24-31. II, 4-7.

d) Gen. II, 1-3.

e) Pirke Abhoth, cap. 5. fol. 31, 3.

f) Seder olam rabba, cap. 1. pag. 4.

genealogiis non possumus non acce- A. M.
dere.

A D A M V S.

Creat. A. M. 1. Ob. A. M. 930.

§. 11. *Primum hominem ex terra quidem & ex costarum illius aliqua uxorem, ad suam tamen imaginem, deus effinxit. Quibus, ad summi numinis nutum, matrimonio iunctis, amoenissima omnique rerum copia abundantissima regio, cuius situs, nisi in Aegypto fuerit, ignoratur, habitatum & in cetera animantia concessum dominum est. g)*

§. 12. *Cum homines, seducente serpente, ex vetita arbore comedissent, facti eos mox poenituit puduitque. Qua quidem in historia nonnulla symbolica esse nos non dubitamus. Multavit summum numen cum serpentis peruicaciam, tum hominum imprudentiam, solatio tamen aliquo his relictis, eosque amoenissima sua sede eiecit. h)*

§. 13. *Infelices ex Caino & Habele filiis protoplastae, hunc caede, illum exilio, amiserunt. i)*

§. 14. *Cum Adamus 130. vitae suae annum vel ageret vel compleuisset, Sethum filium*

g) Gen. I, 26 - 30. II, h) Gen. III.

7-25.

i) Gen. IV, 1-16.

A. M. filium suscepit. Genuit praeterea filios
 filiasque; multos nepotes & pronepotes,
 & in his *Lamechum*, vidit. Tandem, cum
 230. ad 930. annos vitam perduxisset, diem
 suum obiit. k)

§. 15. Adamum in illis numerant Iudaei,
 qui *sine praeputio* sint nati. l) Inque spe-
 lunca ea, quam Abraham sibi in sepul-
 chrum elegit, sepultum esse tradunt. m)

CAINVS ET ILLIVS POSTERITAS.

§. 16. *Cainus* (קַיִן) agriculturam exer-
 cuit; moribus autem fuit minus probatis.
 Cuius prauam indolem descripturi Iudaei,
 cum *ex Sammaële* (שַׁמַּאֵל) cacodaemone
natum esse tradunt. n) Quare cum obla-
 tionem aliquando offerret, eamque non
 aeque gratam esse, atque Habelis fratris,
 viri pii & rei pecuariae operam dantis, do-
 num, intellexisset; impius, neglecta salu-
 tari admonitione, *fraterno sanguine manus*
commaculauit. o)

§. 17. Quod grande delictum, licet *ve-*
niam anxie peteret, non tulit impune; sed
exilio

k) Gen. V, 1-5.

l) Abhoth R. Na-
 than. cit. Ialkut
 Schimoni, fol. 5,

1.

m) Erybhin, fol. 53,

1. Babla bathra, fol.
 58, 1.

u) Pirke R. Eliesar. cit.
 Ialkut Schimoni, fol.
 10, 3.

o) Gen. IV, 1-8.

exilio multatus est: Monitus, si limites sibi A. M.
prohibitos ingredi auderet, ceterorum
vindictae se esse expositurum. p)

§. 18. *Exul Cainus* in terram *Nod.* (נוד) se recepit. Vbi urbem *Chanoch* (חנוך) à filii nomine dictam condidit. q)

§. 19. *Cainus Chanochum* (חנוך) filium; hic *Iradum* (ירד); hic *Mechuiaëlem* (מחויאעל); hic *Metbuschaëlem* (מחושאעל); hic *Lamechum* (למך) filium genuit. r)

§. 20. *Lamechus* bigamus, incertum an polygamiae autor, ex *Ada* (עדה) vxore *Iubalem* (יובל), nomadicae vitae inter Cainitas autorem, & *Iubalem* (יובל) musices inuentorem; Ex *Zilla* (צלה) autem *Tubalcainum* (תובל קין), qui ferrum tractare armaque fabricari homines docuit, & *Naamam* (נעם) filiam suscepit. *Tubalcaini* artem carmine decantauit. s) Quod occasionem dedit, ut *Cainum* ab illo per errorem occisum esse nonnulli suspicarentur. t)

SETHVS.

Nat. A. M. 130. Ob. A. M. 1042.

§. 21. *Sethus* (שֵׁת), Adamo patri similis filius, annos 105. natus genuit *Enoschum*. 130.

p] Gen. IV, 9 - 16.

q] Gen. IV, 16. 17.

r] Gen. IV, 17. 18.

s] Gen. IV, 19 - 24.

t] Iakut Schimoni, fol.

11, 2.

A. M. 235. 1042. *schum.* Postquam complures filios filiasque genuerat, & ex posteris *Lamechum* viderat, anno aetatis 912. diem suum obiit. u)

ENOSCHVS.

Nat. A. M. 235. Ob. A. M. 1140.

235. 325. 1140. §. 22. *Enoschus* (אנוש), Sethi filius, annos 90. natus genuit *Kenanem*. Postquam complures filios filiasque genuerat, & ex posteris *Noachum* viderat, anno aetatis 905. diem suum obiit. w)

§. 23. Enoschi temporibus *oracula edere* vel publice *docere* coeptum est. x) *Diluvio* tertiam orbis terrarum partem ista aetate inundatam fuisse, tradunt Iudaei. y)

K E N A N.

Nat. A. M. 325. Ob. A. M. 1235.

325. 395. 1235. §. 24. *Kenan* (קנין), Enoschi filius, annos 70. natus genuit *Mahalalelem*. Postquam complures filios filiasque genuerat, & ex posteris *Noachum* viderat, anno aetatis 910. diem suum obiit. z)

MAHA-

u) Gen. IV, 25. 26. V, 6 - 8. y) Breschith rabba, cit. Ialkut Schimoni, fol. 11, 3.
w) Gen. IV, 26. V, 9 - 11. z) Gen. V, 12 - 14.
x) Gen. IV, 26.

M A H A L A L E L. A. M.

Nat. A. M. 395. Ob. A. M. 1290.

§. 25. *Mahalalel* (מהללאל), Kenanis 395.
filius, annos 65. natus, genuit *Iaredum*. 460.
Postquam complures filios filiasque genuerat, & ex posteris *Noachum* viderat, anno aetatis 895. diem suum obiit. a) 1290.

I A R E D V S.

Nat. A. M. 460. Ob. A. M. 1422.

§. 26. *Iaredus* (ירר), Mahalalelis filius, 460.
annos 162. natus, genuit *Chanochum*. 622.
Postquam complures filios filiasque genuerat, & ex posteris *Noachum* viderat, anno aetatis 962. diem suum obiit. b) 1422.

C H A N O C H V S.

Nat. A. M. 622. Ab. A. M. 987.

§. 27. *Chanochus* (חנוך), Iaredi filius, 622.
annos 65. natus genuit *Methuschalachum*. 687.
Ex singulari pietate commendatur. Postquam complures filios filiasque genuerat, & *Lamechum* nepotem viderat, anno aetatis 365, mortis expers, ex hominum consortio ablatum fuit. c) 987.

§. 28:

a) Gen. V, 15 - 17. c) Gen. V, 21 - 34.

b) Gen. V, 18 - 20.

A. M. §. 28. Inconstantiae in pietate à Iudaeorum nonnullis accusatur. d) Contra ea ab aliis ut *egregius doctor* (כפירא רבא), cui in coelitem consortio venerandum *Metatronis* (מטטרון) nomen obtigerit, laudatur. e)

METHVUSCHALACHVS.

Nat. A. M. 687. Ob. A. M. 1656.

687. §. 29. *Methuschalachus* (חושלח), Chanochi filius, annos 187. natus genuit *Lamechum*. Postquam complures filios filiasque genuerat, & ex posteris *Semum*, *Chamum* & *Iaphetum* viderat, anno aetatis 969, breui ante diluuium, diem suum obiit. f)

§. 30. Hunc 243. annis Adami discipulum fuisse, g) & septiduo ante diluuium ex viuis emigrasse, h) tradunt Iudaei.

LAMECHVS.

Nat. A. M. 874. Ob. A. M. 1651.

874. §. 31. *Lamechus* (למך), *Methuschalachi* filius, annos 182. natus, genuit *Noachum*. Postquam complures filios filiasque genuerat,

d) Breschith rabba, cit.

Ialkut Schimoni, fol. 12. 1.

e) Targum Jonathan, Gen. V, 24.

f) Gen. V, 25 - 27.

g) Seder olam rabba, cap. 1. pag. 4.

h) Sanhedrin, fol. 108, 2.

nuerat, & nepotes *Semum*, *Chamum* & *Ia-* A. M. *phetum* viderat, anno aetatis 777. diem 1651. suum obiit. i)

N O A C H V S.

*Nat. A. M. 1056. Diluu. A. M. 1656. Ob.
A. M. 2006.*

§. 32. *Noachus* [נח], *Lamechi* filius, 1056. annos 500. natus, *Iaphetum*, *Semum* & 1556. *Chamum* filios genuit. k)

§. 33. Praegrandia mortalium peccata interitum illis accelerarunt. Cum enim 120. annis, quos deus ipsis, ut ad frugem 1536. redirent, permiserat, meliores facti non essent; deus genus humanum *diluvio* dele-re decrevit. Solum *Noachum*, propter probitatem, cum suis delendorum numero exemit. Hic igitur cum familia & animalium terrestrium certo numero, ne diluvii aquis submergerentur, magnam quandam *navim conscendere* diuino oraculo iussus fuit. l)

§. 34. Quo facto, aetatis Noachi 600. an- 1656. no, mensis secundi die 17, oceano & fluviis intumescantibus, vehementissimisque 40. dierum imbribus effusis, terrae totius, an ab hominibus inhabitatae, superficies ita fuit inun-

i] Gen. V, 28 - 31.

k] Gen. V, 31.

l] Gen. VI,

- A. M. inundata, ut altissimorum quoque montium iuga aqua tegerentur. Cum 150. inundationis incrementi dies effluxissent; aquae decrescere inceperunt; & mensis septimi d. 17. navis in monte *Ararat* [אררט] consedit. Mensis decimi die 1, montium cacumina sunt conspecta. Quibus visis, post 40. dies Noachus corvum & deinceps tres columbas emisit, exploraturus num aquis terra nudata sit. Donec
1657. tandem anno sequenti, mensis secundi die 27, terrarum superficies exsiccata esset. m)

CAP. II.

DE

REBUS FIDEI ET MORVM.

§. 35.

Status innocentiae.

Ad imaginem diuinam primos homines condidit benignissimum numen; n) id est, non solum ceteris animantibus longe perfectiores, in quae dominium exercendi facultate pollerent, quibus praerogatiuis adhuc gaudemus; verum etiam iis animi dotibus instructos, ut, si debite illis vterentur, possent non errare, & non peccare. Qua in sanctitate si cum posteris suis

m] Gen. VII. VIII, 1. n] Gen. I, 26-30.

suis perstitissent protoplastae; tot huius seculi calamitatum, quibuscum nobis colluctandum iam est, ipsiusque mortis acerbitalis expertes, laeti ad aeterna gaudia, nemine excepto, fuissent transaturi.

§. 36. Culpa autem primorum horum *Peccatum*. hominum *peccatum* venit in mundum; & *mors* per peccatum. o) Quos eodem illo die, quo conditi fuerint, in deum statim deliquisse, Iudaei tradunt. p) De commissi autem *primi peccati tempore* frustra disputari, nos quidem existimamus. Non magis responderi posse credimus ad quaestiones: 1) *Proprie an figurate illa de arbore cognitionis boni & mali* (עץ הדעת טוב ורע) sint intelligenda; & 2) *quaenam illa arborum species fuerit*. 3) *Quisnam ille serpens seductor fuerit*; & 4) *quale illius cum vxore colloquium*. Quae autem ex ista historia satis clare discimus momenta, sequentia sunt. 1) *Seduci se primum passam esse uxorem*, ut de voluntate diuina, quam probe cognitam haberet, dubitare inciperet; eamque mox prauis suis cupiditatibus postponeret. 2) *Vxoris illecebris*, an dolo, ad idem peccatum seductum fuisse *maritum*. 3) *Perpetrato facinore*, eos mox intellexisse,

o] Rom. V, 12.

p] Sanhedrin, fol. 38, 2.

lexisse, ex qua exciderint felicitate; & *conscientiae tranquillitatem* repositamque in summi numinis clementia *fiduciam amississe.* q)

Messiae promissio. §. 37. Hanc humani generis miseriam misertus deus, *Messiam* promittit; qui inclinatas hominum res sit restauraturus. r) De quo ibi sermonem esse, Chaldaeus quoque interpretes agnouit. Minime tamen Chauuae Cainum enixae verba s) huc trahi debere putamus. *Nomen Messiae* (שמו של משיח) in septem illis rebus est, de quibus summum numen ante orbem conditum cogitasse Iudaei tradunt. t)

Poenitentia. §. 38. De *seria primi hominis*, quam per 130. annos egerit, *poenitentia* multa nobis Iudaei narrant. u)

Angeli. §. 39. Quod *angelorum & cacodaemonum cognitionem* primi iam homines habuerint, non negamus quidem; attamen ex lapsus historia w) id satis euidenter demonstrari posse dubitamus. Quae de *Sammaële, Lilith, & Chauuae cum daemonibus*, horumque cum mulieribus *commercio* apud Iudaeos leguntur, ea cabbalistica sunt, à nobis non intelligenda.

§. 40.

q] Gen. III, 1-10.

r] Gen. III, 14. 15.

s] Gen. IV, 1.

t] Pfachim, fol. 54, 1.

u] Iebhamoth, fol. 61.

2. Erubhin, fol. 18. 2.

w] Gen. III, 1. 24.

§. 40. Qua ratione primo homini *vo-* Reuelatio.
luntatem suam *manifestauerit* *summum nu-*
men, dici nequit. Post lapsum tremenda
inter tonitrua audita voce territus fuit. x)
In *prophetis Adamum* Iudaei numerant; qui
vniuersalem rerum per incendium & aquas
interitum praenunciauerit. y) Habuit sa-
ne haec periodus suos *prophetas*; in qui-
bus non postremi *Chanochus* z) & *Noachus*
a) fuerunt.

§. 41. *Sabbathi* in creationis historia *Sabba-*
mentio fit. Quare illud ab Adamo, etiamsi *thum.*
nunquam peccasset, obseruandum fuisse
nonnulli suspicantur. Quia tamen nulla
prorsus celebrati sabbathi in patriarcha-
rum historiis vestigia reperimus; & sat
praegnantem scriptor sacer habebat ratio-
nem, cur per prolepsin sabbathi hoc loco
mentionem faceret: b) *rectius* eos sentire
credimus, qui *ante Mosén sabbathum fuisse*
negant.

§. 42. Num *victimas* antiquus ante di- *Victimae.*
luuium orbis deo iam obtulerit, pro certo
dici nequit. Caini enim & Abelis *donaria*
(מנחה) [c] ad id probandum non suffici-
ciunt. Neque magis doceri potest, iussu
diuino

x] Gen. III, 8.9.

a] Gen. VI, 13.

y] Ioseph. Ant. Iud. 1,

b] Conf. Gen. II, 3. &
Exod. XX, 11.

z] Ep. Iudae, v. 14.15.

c] Gen. IV, 3-5

diuino an suo ipsorum consilio primae ab hominibus victimae fuerint mactatae. Sacerdotii honorem patrifamilias & primogenitis competiisse, vno ore & Iudaei & Christiani contendunt. d)

Carnes
comestae.

§. 43. *Carnes comedisse* ante diluuium homines, multi strenue negarunt. Quorum vero argumentis nihil probari, nobis certum est. Nobis quidem persuasissimum est, in Noachi historia e) *animalia munda* dici ea, quorum carnibus iam tum vescerentur homines; *immunda* autem, quibus non vescerentur. Sed 1) quis eos hoc docuit discrimen? 2) Num eadem illis, quae Mosi deinceps, munda & immunda fuerunt? Et 3) num omnes idem de mundis & immundis animalibus iudicium tulerunt?

Matrimo-
nium.

§. 44. Quoniam non nisi cum *femella sibi simili* consuescendum sibi esse primus homo intelligebat; talem diuina liberalitate nactus, *matrimonio* sibi iunxit. f) Cui quibus *officiis* obstrictus sit maritus, subiungitur; g) Adami an Mosi verbis? *Mariti* autem *imperium* agnoscere eam iussit summum numen. h) *Arctissima consanguinitate coniuncti legitime* primis hisce temporibus *matrimonia inierunt*; nisi Adami filiis uxores & filia-

d] Sbhachim, fol. 112, f] Gen. II, 18 - 23.

2.

e] Gen. VII, 2. g] Gen. II, 24.

h] Gen. III, 16.

& filiabus mariti deesse deberent. Quae libertas num limitibus ante Mosē circumscripta fuerit, dici nequit. Fuit tamen *unicuique*, ad Adami exemplum, *sua uxor*; quam ceteris non permetteret. *Polygamiae* autem in primis hisce temporibus iam deprehendimus *vestigia*. i) Cuius auctor *Lamech* Cainita vulgo creditur.

§. 45. Caini *fratricidae* impium facinus *exilio* punitum fuit. k) Quam *ordinariam homicidii poenam* ante diluuium fuisse, satisque multos huius se criminis reos fecisse, verosimile sit. Homicidium.

§. 46. Primus hic Cainus est, de cuius *Iniustitia*. post hominis lapsum facinore relatum legimus. Breui autem vniuersi humani generis res in deterius ruere coeperunt. Hinc scriptor sacer homines in *filios dei* [בני אלהים], i. e. pios, qui antiquam probitatem verumque cultum seruarent, & *filios hominum* [בני האדם], i. e. improbos cultusque contemptores, distinguit. l) Hi *idololatriae* [עבודה זרה] criminis vulgo accusan-

i) Gen. IV, 19.

k) Gen. IV, 11 - 16.

l) Gen. VI, 2. Iudaei per בני אלהים intelligunt *procerum filios*, qui ignobiliorum

filias & sponfas vitiauerint. Vid. Breschith rabba, cit. Ial-
kut Schimoni fol. 12,
2

accusantur. m) Id vero incertum est. Quod vero virtutis studii negligentiores, *iniustitia & rapinis* omnia impleuerint, n) *impiisque bellis* debiliores oppresserint potentiores, o) ex disertis sacri scriptoris verbis intelligitur. Eminueruntque inter improbos *Nephilaei* (נפילים). p) Pios patriarchas omni studio id egisse, ut improborum filiorum nepotumque coërcerent proteruiam, edocemur. q) Inita autem *cum improborum filiabus matrimonia* efficiebant, ut *malum serperet*; adeo ut ne diuinis quidem minis de delendo per inundationem vniuerso humano genere emendari possent. Quam diuinam vindictam qui effugeret, vix Noachus cum sua familia dignus reputabatur.

CAP. III.

DE

RE LITTERARIA ET ARTIS.

§. 47.

Sermo.

Cum *sermone* non magis quam alimentis carere homines possint; nullum est dubium, quin in primis primorum parentum

m) Breschith rabba, cit.
Ialkut Schimoni fol.
11, 3.

n) Gen. VI, 5. 13.

o) Gen. IV, 23. 24.

p) Gen. VI, 4.

q) Gen. IV. 26. VI, 3.

tum moliminibus id fuerit, ut, qua se pol-
lere intelligerent, *excolerent loquendi facul-
tatem, linguamque* addiscerent, qua cogita-
ta alter alteri exponerent. Quae autem
qualis fuerit, *ebraea an alia*; num superstes
sit an perierit; curiosius quam verius a
multis disputatur. Quin *vocabulorum* illi-
us *significatus arbitrarius* fuerit, dubitare
non potest, qui sono rerum naturam ex-
primi nequire intelligit. Quare in *impo-
sitis iustis* ab Adamo *animalibus nominibus*,
quo scriptoris sacri verba r) perperam tra-
hi credimus, non est quaerenda Adami sa-
pientia.

§. 48. *Scribendi artificii* nulla tam anti- Scribendi
artificium.
qua in sacris vestigia deprehendimus. Vix
tamen ullus patriarcharum ante diluvium
est, cui scripta cum Iudaei tum alii non
tribuant: ut *Adamo, Setho, Kenani, Cha-
nocho, Noacho.* s) Nos, quae certius sciri
nequeunt, in dubio relinquimus.

§. 49. *Astronomiae scientiam* (סוד עיבור) Astrono-
mia.
Adamum à summo numine accepisse; à
quo ad Chanochum, Noachum, Semum,
Eberum, Abrahamum, Isaacum, Iacobum,
Iosephum, propagata fuerit, in Aegypto
autem perierit, per Moysen restituenda;
tra-

r) Gen. II, 19. 20.

s) Vid. Wolfii Biblioth.
Hebr.

tradunt Iudaei. t) Additque Iosephus, u) Sethi posteros astronomiae diligentissime operam dedisse, & inuenta *duabus columnis*, alteri *lateritiae* (πλινθίνη), alteri *lapideae* (λιθίνη) inscripsisse; quarum haec ad suam usque aetatem in Syria superstes fuerit.

Musica. §. 50. *Musices* inuentorem fuisse *Iubha-lem* sacer scriptor diserte testatur. w) Num vero solius instrumentalis, an quorundam tantummodo instrumentorum, an vocalis etiam, an denique musices tantummodo in sacris adhibendae, nostrum non est definire.

Agricultura. §. 51. *Agriculturam* in paradiso Adamus iam tractavit. x) Maiori cum molestia eandem deinceps *Cainus*, y) & pari necessitate coacti ceteri, exercuerunt.

Res pecuaria. §. 52. *Rei pecuariae* Abel operam dedit. z) *Nomadum*, quibus tanta gregum cura esset, ut pascua sedesque subinde mutare cogerentur, auctor fuit *Iabhal*. a)

Ars sartoria. §. 53. De *vestibus conficiendis* ipsi protoplastae solliciti iam fuerunt. b) Mira de pelliceis Adami vestibus, quae ad Nimrodum

t) Pirke R. Eliesar. cit.
Ialkut Schimoni fol.
11, 4.

u) Antiqu. Iud. I, 3.

w) Gen. IV, 21.

x) Gen. II, 15.

y) Gen. IV, 2.

z) Ibid.

a) Gen. IV, 20.

b) Gen. III, 7. 21.

dum tandem peruenerint, Iudaei narrant. c)

§. 54. *Urbem Cainus* iam extruxit. d) *Archite-*
Num omnium primus, non dixerim. Ne-
que magis, qualis tum *architecturae* ratio
fuerit. *Architecturam nauticam* in Noachi
naui, quam arcam appellare consueuimus,
iam deprehendimus.

§. 55. *Ferrum tractare*, & arma cudere, *Metallur-*
Tubalcainus docuit. e) Quare, ut istis iam *gia.*
seculis aliquam *metallurgiae* peritiam tri-
buamus, necesse est.

§. 56. Alios si audiamus, vix vlla *scien-* *Scientiae*
tiarum artiumque pars est, quam huius *artesque*
aetatis homines ignorauerint. Quibus
nos quidem non strenue contradicimus;
cum scriptori sacro propositum non fuerit,
litterariam & artificialem istorum tempo-
rum dare historiam. Cum tamen neque
fidem aliorum coniecturis temere adhi-
beamus; ea, de quibus certi quid dici non
posse credimus, silentio transire consultius
ducimus.

§. 57. Quin liberos suos in fide bonis- *Scholae.*
que scientiis & artibus vel ipsi instituerint
patres, vel institui curauerint, nullum est
dubium. Publice docuisse & monitores
egisse

[c] Pirke R. Eliesar. cit. d] Gen. IV, 17.

Ialkut Schimoni, fol. e] Gen. IV, 22.

A. M. egisse viros diuinos, ex sacris monumentis intelligitur. De patriarcharum ante diluuium *lyceis* (בתי מדרשות) apud Iudaeos nihil reperire potuimus: Quare neque nos ea fingimus.

PERIODVS II.
A NOACHI DILVUIO AD
ABRAHAMI IN PALAESTI-
NAM ADVENTVM,

427. annorum.

CAP. I.
DE
REBUS CIVILIBVS.

§. 58.

1657.

Noachum in naui reliqueramus. Hac egressus, *victimas* deo obtulit. f) Nouus terrae incola, *in eam & animalia* de nouo *dominium* est nactus. g) Diuina auctoritate *legēs de non comedendo sanguine* vel *animalis viui membro & vindicando per supplicium homicidio* promulgauit. h) Certiorque per deum est factus, terram diluio non amplius esse perdendam: In quam

f) Gen. VIII, 15-22.

h) Gen. IX, 3-7.

g) Gen. IX, 1. 2.

quam si imbres in posterum effundantur, A. M. fore, ut, iis cessantibus soleque nubibus se subducente, *iris* & sudum mox coelum conspiciatur. i)

§. 59. *Agriculturae & vitibus ferendis* operam dedit. Vino sepultus, atrocissime *in se delinquendi* occasionem *Chamo* filio praebeuit. Quod is impune non tulit: Pater enim, cum Semo & Iapheto fratribus benediceret, huius filio *Canaani* (כנען) male est precatus. Noachus tandem, 950. 1006. annos natus, cum ex Semi posteris *Tera-ctum* vidisset, diem suum obiit. k) Secundum Iudaeorum autem computum, *Abrahamus* 58. annorum iam fuit, cum Noachus vita fungeretur.

§. 60. Noachum ipsum post diluvium liberos genuisse non legimus. Filiorum autem eius longa genealogia datur; l) Quae tamen non tam singulorum virorum, quam coloniarum potius, nomina esse, verosimile sit.

S E M V S.

Nat. A. M. 1558. Ob. A. M. 2158.

§. 61. *Semus* (שם), ille ex Noachi fili- 1558. is, cui Ebraeorum gens originem debet, biennio post diluvium, annos 100. natus, genuit

i) Gen. IX, 8-17. l) Gen. X.

k) Gen. IX, 18-29.

A. M. 1658. genuit *Arphachsadum* [אַרְפַּכְשָׁד]. Postquam complures filios filiasque genuerat, & ex posteris *Isaacum* viderat, anno aetatis 600. 2158. diem suum obiit. m) Secundum Iudaeorum computum, dimidio demum seculo post *Iacobi* & *Esaui* natiuitatem rebus humanis fuit ereptus.

§. 62. Tradunt Iudaei, Semum 98. annis Methuschalachi discipulum fuisse. n) Eumque *Melchisedecum* esse credunt. o)

ARPHACHSADVS.

Nat. A. M. 1658. Ob. A. M. 2096.

1658. §. 63. *Arphachsadus* [אַרְפַּכְשָׁד], Semi filius, annos 35. natus, genuit *Schalachum* 1693. [שָׁלַח]. Postquam complures filios filiasque genuerat, & ex posteris *Abrahamum* 2096. viderat, anno aetatis 438. diem suum obiit. p)

§. 64. Alexandrinus interpres graecus *Cainanem* Arphachsadi filium facit; & *Schalachum* illius ex Cainane nepotem. q)

SCHA-

m) Gen. XI, 10. 11. Vid. Raschi ad h. l.
n) Seder olam rabba, p) Gen. XI, 12. 13.
cap. 1. p. 3. q) Gen. XI, 12. 13. graec.
o) Nedarim, fol. 32, 2.

SCHALACHVS. A. M.

Nat. A. M. 1693. Ob. A. M. 2126.

§. 65. *Schalachus* [שלח] . Arphachfadi 1693. filius, annos 30. natus genuit *Eberum* (עבר). Postquam complures filios filiasque 1723. genuerat, & ex posteris *Isaacum* viderat, anno aetatis 433. diem suum obiit. r) 2126.

E B E R V S.

Nat. A. M. 1723. Ob. A. M. 2187.

§. 66. *Eberus* [עבר], *Schalachi* filius, 1723. annos 34. natus, genuit *Pelegum* [פלג]. 1757. Postquam complures filios filiasque genuerat, & ex posteris *Esaum* & *Iacobum* viderat, anno aetatis 464. diem suum 2187. obiit. s)

§. 67. Propter ominosum *Pelego* filio inditum nomen à Iudaeis in prophetis numeratur. t)

P E L E G V S.

Nat. A. M. 1757. Ob. A. M. 1996.

§. 68. *Pelegus* (פלג), *Eberi* filius, annos 1757. 30. natus gennit *Rehu* (רעו) Postquam 1787. complures filios filiasque genuerat, & ex posteris *Haranem* *Terachi* filium viderat, anno aetatis 239. diem suum obiit. u) Secundum 1996.

r) Gen. XI, 14. 15.

t) Seder olam rabba, cap. 1. p. 1.

s) Gen. XI, 16. 17.

u) Gen. XI. 18. 19.

A. M. cundum Iudaeorum calculum, *Abrahamus* annorum 48. iam fuit, cum Pelegus ex viuis emigraret.

§. 69. Anno vitae Pelegi postremo, qui 340. post diluvium fuit, *gentium dispersionem* [הפלגה] factam esse, Iudaei contendunt. w)

R E H V.

Nat. A. M. 1787. Ob. A. M. 2026.

1787. §. 70. *Rehu* [רעו], Pelegi filius, annos
1819. 32. natus, genuit *Serugum* [שרוג]. Postquam complures filios filiasque genuerat, & ex posteris *Abrahamum* viderat, anno
2026. aetatis 239. diem suum obiit. x)

S E R V G V S.

Nat. A. M. 1819. Ob. A. M. 2049.

1819. §. 71. *Serugus* [שרוג], *Rehu* filius, an-
1849. nos 30. natus, genuit *Nachorem* (נחור). Postquam complures filios filiasque genuerat, & ex posteris *Abrahamum* viderat, anno aetatis 230. diem suum obiit. y)

2049.

N A C H O R.

Nat. A. M. 1849. Ob. A. M. 1997.

1849. §. 72. *Nachor* [נחור], *Serugi* filius, annos

w) Seder olam rabba, cap. 1. p. 1.

x) Gen. XI, 20. 21.

y) Gen. XI, 22. 23.

nos 29. natus, genuit *Terachum* [תרח]. A. M. 1878.
 Postquam complures filios filiasque genuerat, & ex posteris *Haranem* viderat,
 anno aetatis 148. diem suum obiit. z) 1997.

T E R A C H V S.

Nat. A. M. 1878. Ob. A. M. 2083.

§. 73. *Terachus* (תרח), Nachoris filius, 1878.
 annos 70. natus, *Haranem* (הרן); annos 1948.
 ut videtur, 130. natus, *Abramum* (אברם); 2008.
 & incertum quo anno, *Nachorem* [נחור],
 filios genuit. a) Ex alia denique vxore *Sa-*
ram (שרי) filiam suscepit. b) 2018.

§. 74. *Haranem* [הרן] filium, qui *Lotum*
 [לוט] & duas filias, *Milcam* [מלכה] &
Iiskam [יסכה], procreauerat, praematura
 morte amisit. c)

§. 75. Harane mortuo, Terachus cum
 familia *Gessure* [גזר] ad Iordanis
 fontes *Charanem* (חרן) abiit. Vbi, cum
 205. annos vixisset, diem suum obiit. d) 2083.

§. 76. Idololatriae accusatur *Terachus*,
 & quod *idolorum fabricator* fuerit. Quae
 cum confregisset Abramus filius; ab insa-
 niente patre Nimrodi saeuitiae fuisse ex-
 positum.

z) Gen. XI, 24. 25.

c) Gen. XI, 27-29.

a) Gen. XI, 26. 27.

d) Gen. XI, 31. 32.

b) Gen. XX, 12.

positum. Cuius iussu in ignem coniectus, saluus euaserit. Periisse autem Haranem fratrem, propter fidei imbecillitatem. e)

CAP. II.

DE

REBUS FIDEI ET MORVM.

§. 77.

Foedus
dei cum
Noacho.

Noacho illiusque familiae arca egressis orbis terrarum possessionem & in illius res dominium de nouo concessit benignissimum numen; addita per oraculum *promissione*, quod vniuersum humanum genus per diluuium non amplius sit perdendum. Certas vero etiam praescripsit *leges*, quas obseruare deberent, si deo placere vellent, beatamque viuere vitam. f)

Poena ho-
micii
capitalis.

§. 78. Ne crebrioribus, quod ante diluuium factum videatur, homines in semet homicidiis saeuirent, *homicidis poena decreta fuit capitalis*. g)

Restrictio
libertatis
in come-
dendis ani-
malibus.

§. 79. Non accedimus iis, qui *libertatem comedendi animalium carnes* Noacho post diluuium demum concessam fuisse existimant. Sed certis potius *legibus*, quae ante diluuium non obseruarentur, eam *circum-*

e) Breschith rabba, cit. Ialkut Schimoni, fol. 17, 1.

f) Gen. VIII, 21. 22. IX, 1 - 17.

g) Gen. IX, 5 - 7.

circumscriptam fuisse credimus. Nimirum *ne sanguine nec amputatis ex viuo animali membris vescerentur.* h)

§. 80. *Septem praecepta* (שבע מצוות) *Praecepta*
Noacho omnibusque illius posteris (בני נח) *Noachida-*
iniuncta fuisse, vel horum sex Adamo iam rum.
data & septimum nunc additum fuisse,
Iudaei i) tradunt. 1) *De fugienda idolola-*
tria [על עבודה זרה]. 2) *De non commit-*
tendo incestu [על גלוי עריות]. 3) *De non*
perpetrando homicidio [שפיכת דמים]. 4)
Ne rapina violenta alter alterius res sibi
vindicaret [על הגזל]. 5) *Ne blasphemi in*
summum numen essent [ברכת השם]. 6) *Vt*
iudicum decretis lites suas componi pate-
rentur [על הדינים]. 7) *Ne animalis vini*
membro vescerentur [אבר טון הווי]. Quibus
 plura addunt alii. 8) *Ne vel homines vel*
bruta castrarent [סירוס]. 9) *Ne magicis ar-*
tibus operam darent [כישוף]. 10.) *Vt fa-*
ciendis animalium plantarumque miscellis
abstinerent (כלאים). Quin de *triginta*
Noachidarum praeceptis in Talmude k) le-
 gimus; quorum autem non nisi *tria obser-*
uare dicuntur. Nimirum haec tria. 1)
 Ne

h) Gen. lX, 3. 4.

k) Chulin, fol. 92, 1.

i) Sanhedrin, fol. 56, 1.

2.

2.

Ne mas marem sibi desponderet [שאין כותבין] 2] *Ne carnem mortuorum hominum in macellis venum exponerent* [שאין שוקלין בשר המת במקולין] 3] *Vt legem diuinam reuerenter haberent* [שמכבדין את התורה].

Victimae.

§. 81. De cultu publico horum temporum quod dicamus, non habemus. *Victimas* tamen in summi numinis honorem mactatas iam fuisse, certum est. 1] *Quas ex animalibus mundis oblatas fuisse*, scriptor sacer diserte monet.

Peccata.

§. 82. Vniuerso propemodum humani generis excidio non ita reprimi *hominum prauitas* potuit, quin vel per errorem vel ex proaeresi summi numinis vindictam peccatis prouocarent. *Ebrietate* peccauit ipse *Noachus*. m] *Paternum*, vt videtur, *zorum Chamus* violauit. n] Quin vrbe *Babele munienda* praua sua consilia mox prodidit numerosa colonia. Quae quoniam piis & probitati fatalis futura erat; immissa discordia, ne, quod molirentur, emoliri possent, summum numen effecit. o]

§. 83.

1] Gen. VIII, 20. 21.

Discurs. II.

m] Gen. IX, 21.

o] Gen. XI, 1 - 9. Conf.

n] Gen. X, 21 - 29.

H. v. d. Harde Ephemer.

Conf. H. v. d. Harde Ephemer. philolog.

philolog. Discurs. III.

§. 83. *Idololatrias* [עובדי עבודה זרה] hosce *Idolola-*
homines fuisse Iudaei tradunt. p] Neque *tria.*
est, cur valde refragemur. In hac enim
periodo *idololatriae* [עבודה זרה] *ortum* re-
cte poni verosimile sit. A qua quidem,
praeter pios patriarchas, hisce temporibus
plures adhuc abhorruisse, persuasum ha-
bemus. Attamen *ex ipsis patriarchis* non-
nulli huius se criminis reos fecisse videan-
tur. pp)

CAP. III. DE RE LITTERARIA ET ARTIS.

§. 84.

Qua lingua primi post diluvium homines *Lingua-*
vsi fuerint, non magis exploratum
habemus, quam qua ante diluvium sint
loquuti. Pro *Ebraea* minus feliciter pu-
gnatur argumento eo, quod ab Ebero sit
cognominata. *Coloniae* in diuersas orbis
terrarum partes *emigrantes* non potuerunt
non *diuersas* orbi dare *dialectos*. Quare
effectum, quae causa erat, facere illi vi-
dentur, qui *linguarum* in Babylonica turre
confusione coactos fuisse homines existi-
mant,

p) Sanhedrin, fol. 109. pp) Ios. XXIV, 2. 3.

1.

L 3

mant, vt diuerſas ſedes quaerere. Minime tamen bellum indicimus illis, qui Moſis verba q] ita interpretantur. Diuerſarum enim in ſacrum codicem non iniuriarum interpretationum vnamquamque ſine bile moderate ferri debere exiſtimamus.

Aſtronomia.

§. 85. *Obſervationum aſtronicarum Chaldaeorum initia* in haec tempora incidunt. r] Sed de rebus ad Ebraeos non pertinentibus hic non dicemus.

Phyſica.

§. 86. De *rerum naturalium* peritia teſtatur, quod, quando *iris* appareret, cognitum haberent. s] Neque minus *coquendorum laterum*, eosque *bitumine* interlinendi, inuenta. t]

Politica.

§. 87. *Politicae ſcientiae* ignari non fuerunt, qui primi, vt Nimrodus, u) perſuadere ceteris potuerunt, vt ſuam *tyrannidem* non inuiti tolerarent. Dum vero primam hic regnorum facimus mentionem; ea iam ante diluuium extitiſſe minime negamus. Non enim coniecturis indulgemus quidem: Attamen à ſacri codicis ſilentio argumenta pro negatiua peti non debere, probe nouimus.

§. 88.

q) Gen. XI, 7.

r) *Simplic. lib. 2. de Caelo.*

s) Gen. IX, 13.

t) Gen. XI, 3.

u) Gen. X, 8-10.

§. 88. Quantos in *architectura* iam tum Archite-
fecerint progressus, ex superbissimis Ba-ctura.
bylonis vrbis moeniis, propugnaculis &
palatiis videre est. w)

§. 89. *Statuariam* quoque artem iam Statuaria.
calluerunt; si verum sit, quod idolorum
simulachra sunt fabricati.

§. 90. Quod Noachus *serendis vitibus* Agricul-
operam dederit, per sacrum scriptorem tura.
edocemur. x) Vites autem & inebrian-
tem vini virtutem ante diluuium incogni-
tas hominibus fuisse, nobis persuaderi
non patimur.

§. 91. *Scholas* (בתי מדרשות) post dilu-Scholae.
vium aperuisse patriarchas, Iudaei tradunt.
In quibus *lycea Semi & Eberi* celebran-
tur. y)

PE-

w) Gen. XI, 4.
x) Gen. IX, 20.

y) Megillah, fol. 16,
2. 17, 1.

A. M.

PERIODVS III.

AB ABRAHAMI IN PALAESTINAM
ADVENTV AD EXITVM EX
AEGYPTO,

430. annorum.

CAP. I.

DE

REBVS CIVILIBVS.

ABRAHAMVS.

*Nat. A. M. 2008. In Palaestinam abiit
A. M. 2083. Ob. A. M. 2183.*

§. 92.

Venimus nunc ad celeberrimum illum
Ebraeae gentis conditorem; sed non
solum Ebraeorum, verum etiam *Ismaëli-*
tarum, Idumaeorum, compluriumque Ara-
biae felicit coloniarum. Qui fide sua & pro-
bitate promeruit, vt *Dei amicus, 2) fide-*
liumque profelytorum pater, a] & à Iudaeis
dei peculium, (קנין) b) salutaretur. Da-
mascenorum regem fuisse, narrat Iustinus.
c) Quod quidem valeat, quantum pos-
sit.

a] *Eccl. XLI, 8. Iac. II,*
23.

a] *Rom. IV, 11. Chagi-*
gah, fol. 3, 1. Succah,
fol. 49, 2.

b] *Pirke Abhoth, cap.*
6. fol. 33, 4. De

pluribus dei peculiis
vid. *Pfachim, fol.*
87, 2.

c] *Lib. XXXVI. cap. 2.*
Conf. Ioseph. Antiqu.
lib. I. cap. 8.

fit. *Magnum* sane sui temporis principem fuisse, non est cur dubitemus. d) A. M.

§. 93. *Abramum* (אַבְרָם) Teracho anno 70. aetatis natus esse Iudaei contendunt. e] Nos autem non possumus non statuere, eum, patre 130. annos nato, primam lucem vidisse. f] Tradunt Iudaei, astrologos Chaldaeos ex peculiari à se visa stella Nimrodo praedixisse, quod natus Teracho filius vir potens & cum regis imperio tum idololatriae perniciosus sit futurus. Quo factum sit, ut pater eum, ne per regem occideretur, per 13. annos occultare cogeretur. g] 2008.

§. 94. Sororem germanam, *Sarai* [שָׂרַי], uxorem ducit; h] feminam ad 90. aetatis annum ad minimum formae pulchritudine excellentissimam. Iudaei tradunt, eam Haranis fratris filiam, *Iskam* [יִסְכָּה], fuisse: i] Quam traditionem Christianorum non pauci adoptarunt.

§. 95. Cum patre *Gessure* [אֲדָמָה] Cha-

d] Gen. XIV. XXIII, 6. h] Gen. XI, 29. XX,

e] Gen. XI, 26.

12.

f] Conf. Gen. XI, 31. XII, 4. Act. VIII, 4.

g] Pirke R. Eliezar, cit. Ialkut, Schimoni, fol. 18, 1.

i] Sanhedrin, fol. 69, 2. Megillah, fol. 14, 1. Seder olam rabba, cap. 2. pag. 7. Joseph. Ant. lib. I, cap. 8.

A. M. 2083. *Charanem* [חרן] sedes transfert. k) A patris autem obitu, *Abramus*, annos 75. natus, deo iubente, in *Palaestinam* (אֶרֶץ כְּנָעַן) mouet; *Loto* (לוֹט), ex fratre nepote, comite. l) Statuunt Iudaei, eum, 52. m) & 70. annos natum, *Charanem* abiisse. Anno quoque aetatis illius 70, deum foedus inter dissectorum animalium membra (ברית בין הבתרים) cum illo pepigisse. Dein, quinquennio exacto, patre adhuc superstite *Charane* relicto, in *Palaestinam* esse profectum. n)

§. 96. Confidet primum prope *Sichemum* (שֵׁכֶם), in planitie *Moreh* (מֹרֶה). Vbi vero deo, per quem possidendae aliquando Cananaeae promissione beatur, altare exstruit. Inde *Bethalem* abit; confidens inter vrbes *Bethel* (בֵּית אֵל) & *Ai* (אֵי); Vbi similiter altare condit. Dein versus austrum pergit. o)

§. 97. Fame coactus in *Aegyptum* (מִצְרַיִם) abit. Vbi propter vxoris pulchritudinem vitae suae metuens, sororem eam appellat. Quod eius factum nonnulli probant, alii damnant. Hanc *Ianias* rex in gynaeceum

k) Gen. XI, 30. 31.

m) Abhodah Sarah, fol. 9, 1.

l) Gen. XII, 1-5. Ios. XXV, 2. 3. Act. VII, 2-4.

n) Seder olam rabba, cap. 1. pag. 2.

o) Gen. XII, 6-9.

ceum quidem adsciscit: Mox tamen, ma- A. M.
lis repentinis diuinitus percussus, marito
intactam restituit. p) Iosephus q) scribit,
per sacerdotes Aegyptios certiore fa-
ctum esse regem, quod, per laesa in
Abrahami vxore hospitii iura, diuinam
solicitaauerit vindictam. Post redditam
ipli Saram, Abramum quam maximis in
honoribus ab Aegyptiis habitum fuisse;
quos numerorum & siderum scientiam
docuerit.

§. 98. Ex Aegypto in Cananaeam re-
dux, in *prouinciis eius australioribus* (נגב)
aliquamdiu moratur. Mox tamen ad pri-
stinam sedem, inter *Bethelem* (בית אל) &
Ai (עיי), reuertitur. *Lotus*, ab eo sece-
dens, *Sodomam* (סדום) abit. *Abrahamus*
autem *nouis diuinis promissionibus* beatur. r)

§. 99. *Loti*, in captiuitatem per Syros
reges rapti, calamitatem *non tulit Abra-*
mus. Sed victores exigua sua & sociorum
manu aggressus, prope *Daphnen* (דפן) fun-
dit, & vsque ad *Chobham* (חובה), Damal-
co vicinam urbem, persequitur. *Melchi-*
zedeco, Hierosolymorum regi, quem Se-
mum fuisse Iudaei tradunt, à victoria re-
duci sibi occurrenti, lautoque convivio
se cum suis excipienti, *decimas ex tota*
praeda

p) Gen. XII. 10-12. r) Gen. XIII.

q) Antiqu. lib. I. cap. 9.

A. M. *praeda* dari curat *Abramus*. Sodomae quoque regi cum ciues tum praedam ab hostibus reductam liberaliter restituit. s)

§. 100. Per quietem, oblata visione facti *inter dissectorum animalium membra foederis* [ברית בין הבתרים] ipsi filius & gens numerosissima ex illo oritura per deum promittitur. Praedicitur simul, posterorum ipsius in Aegypto seruitus, sed & in Cananaeam reditus; Quam haereditatis iure sint possessuri. t]

2093. §. 101. Incertus *Abramus*, vtrum ex Sara an ex alia vxore promissum sibi à deo filium sit suscepturus, *Hagarem* [הגר] Aegyptiam, Sarah monente, *secundariam* sibi *vxorem* in matrimonium adiungit; postquam 10. annis Palaestinam incoluerant. Cuius arrogantiam Sara castigat.

2094. Ex ea *Ismaël* (ישמעאל) Abramo, annos 86. nato, nascitur. u]

2107. §. 102. Annos 99. nati *Abrami* cum ipsius tum *vxoris nomina*, boni ominis causa à deo paululum immutantur; *filiusque* ipsi ex Sara promittitur. *Circumcisio* illi iniungitur; Et ipse, cum Ismaële omnibusque domus suae maribus, circumciditur. w] Quod illo die, qui post
Mosen

s) Gen. XIV.

t) Gen. XV.

u) Gen. XVI.

w) Gen. XVII.

Mosen expiationis festo sacer fuit, factum A. M. esse Iudaei tradunt. x] Bene observat Iosephus, y] Arabum filios aetatis 13. anno circumcidi; quod isto anno Ismaël circumcissus fuerat.

§. 103. *Tres viros divinos hospitio excipit Abrahamus. Quos Michaëlem, Raphaëlem & Gabrielem archangelos fuisse, Iudaei tradunt. z]* Per hos *promissio de Isaaco* ex Sara suscipiendo repetitur, & Sarae incredulitas reprehenditur. Abrahamus autem *pentapoleos ad Asphaltiten lacum*, propter enormia delicta coelitus delendae, eversioem deprecatur. a] Quoniam autem in Sodomae vrbe decem pii viri non sunt inveni; fulmine ictus, deplorando excidio exustus fuit ille pentapoleos tractus ex cineribus nunquam resurrecturus, sed perpetuum orbi seuerae divinae vindictae monumentum futurus. Solum *Zoar* [זר] oppidum, Loti precibus, fuit conseruatum. b] *Sodomam* non

x) Pirke R. Eliesar, cit. Ialkut Schimoni, fol. 22, 1.

y) Antiqu. Iud. lib. I. cap. 13.

z) Babha mezia, fol. 88, 2. Ioma, fol. 37, 1.

a) Gen. XVIII.

b) Gen. XIX. Ioseph. Ant. Iud. lib. I. cap. 12. De Bell. Iud. lib. V. c. 5. alias lib. IV. c. 27. C. Corn. Tacit. Hist. lib. V. cap. 6. 7.

A. M. non nisi 52. annis stetit Iudaei putant. c)

§. 104. Abrahamo, *Rhinocoruram* (גרר) peregrinatum abeunti, vxor, quam ibi quoque pro sorore venditauerat, ab *Abimelecho* (אבימלך) rege eripitur. Quam tamen & hic, coelitus punitus, & oraculo monitus, inuiolatam magnificeque donatam reddit. d)

2108. §. 105. Abrahamo tandem centenario ex nonagenaria Sara, quae sterilis adhuc fuerat, *Isaacus* (יצחק) nascitur. Quo ablactato, *Ismaël*, propter iniuriam in fratrem, cum *Hagare* matre, ex Abrahami familia eiicitur. Qui, diuina promissione erectus, in *deserto Eziongebrensi* (עֶזְרוֹן) sedem figit. Abrahamus autem cum *Abimelecho*, *Rhinocoruritarum* rege foedus init. e)

§. 106. Abrahamus, *Isaacum* filium, ex praecepto diuino, *immolaturus*, per ipsum summum numen impeditur. Et, in tantae obedientiae praemium, amplissimis *promissionibus* ornatur. Tentationis huius diuinae causam *Satanae calumnias* fuisse, in *Talmude* narratur. f) *Isaacum* autem

c) Schabbath, fol. 10,

2.

d) Gen. XX.

e) Gen. XXI.

f) Sanhedrin, fol. 89, 2.

autem immolandum 25. g) vel 37. h) an- A. M.
norum fuisse, Iudaei tradunt. *Beersabam*
(באר שבע) cum filio *reuersus Abraham*, de
liberis & nepotibus *Nachori* fratri natis
certior redditur. i)

§. 107. *Chebronem* (חברון), prope Siche-
mum, reuertitur Abrahamus. Vbi *Saram* 2145.
uxorem, annos 127. natam, amittit; eam-
que *Machpela* (מכפלה), in praedio ab
Ephrone coëmpto, *sepelit*. k)

§. 108. De filii nuptiis sollicitus Abra- 2147:
hamus, *Eliesarem* ministrum in *Aramaeam*
interamnensem (ארם נהרים) ablegat. Qui
Rebecam (רבקה) ei in matrimonium im-
petrauit. l)

§. 109. Ipse Abrahamus, tertiis nuptiis,
Keturam (קטורה), quam Hagarem fuisse
Iudaei suspicantur, m) ducit; ex qua *sex*
filios suscipit. Isaacum haeredem ex asse
instituit; reliquos autem liberos liberali-
ter donatos aliorsum ablegat. n)

§. 110. Paucis ante Abrahami obitum
annis, *Hycsi*, Aegypto eie&ti, in *Pal aestina*
maritima sedes figunt. o)

§. 111.

g) *Ioseph. Ant. lib. I. cap.*

14.

h) *Seder olam rabba,*

cap. 1. p. 3.

i) *Gen. XXII.*

k) *Gen. XXIII.*

l) *Gen. XXIV.*

m) *Fieschith rabba, fol.*

59, 4.

n) *Gen. XXV, 1 - 6.*

o) *Vid. iac. Vsser. Annal*

ad A. M. 2179.

- A. M. 2183. §. 111. Annos 175. natus *Abrahamus* diem suum tandem obit; & Machpelae ab Isaaco & Ismaële filiis sepelitur. p) Videbat autem *Iacobum* & *Esaum* nepotes: Ante quorum natiuitatem eum vita functum esse; Iosephus per errorem scribit.

I S A A C V S.

Nat. A. M. 2108. Ob. A. M. 2287.

2108. §. 112. *Isaacus* (יצחק) Abrahamo centenario ex Sara natus, & primus octauo à natiuitate die circumciscus est. q) Die 15. Nisan natum esse, tradunt Talmudici doctores. r)
2147. §. 113. Annum aetatis 40. agens, patre procurante, *Rebeccam* (רבקה) uxorem ducit. Quam, cum Isaaco nuberet, Iudaeorum alii 3, alii 14. annorum, fuisse tradunt. s) Ex hac sexagenarius, patre etiam tum viuo, gemellos, *Esaum* (עשו) & *Iacobum* (יעקב) sulcipit. Mater, grauiditatis tempore multa passa, deum consulit, & oraculum de duarum gentium ex se nascendis conditoribus, quorum natu maior minori sit seruiturus, impetrat. Euentus vaticinio breui respondere incepit. *Esaus* enim,

p) Gen. XXV, 1-11.

q) Gen. XXI, 1-8.

r) Rosch hashanah, fol 10, 2. 11. 1.

s) Tosephoth ad Iebhamoth fol. 64, 1.

Seder olam rabba, cap. 1. pag. 3.

enim, venationibus & agriculturae deditus A. M. *Iacobo*, domi latitanti, *primogeniturae ius* vili pretio *vendidit*. t) Quo ipso die *Esaum* quinque detestanda flagitia commisisse, Talmudici narrant. Quae ne videret, isto die ad superos euocatum fuisse *Abrahamum aum*. u)

§. 114. *Isaacus*, fame cogente, *Rhinocoruram* (גרר) ad *Philistaeos* diuertit; deo, ne in *Aegyptum* abiret, prohibente, & benedictiones paternas in eum deuolvente. Patris ad exemplum, uxorem pro sorore venditat; *Abimelecho* rege dolum detegente & exprobrante. Opibus ibidem auctus, à *Philistaeis* in *vallem Rhinocoruritarum* (נהל גרר), & inde *Beersebam* (באר שבע) emigrare cogitur, variisque modis vexatur. Mox tamen *Abimelech* rex *Beersebam* venit, ibique foedus cum illo init. w)

§. 115. *Esausus* filius uxores *Chittaeas* ducit. x) *Iacobus* *Esaui* fratri benedictionem paternam suffuratur. Vnde odio inter fratres orto, *Iacobus* in *Aramaeam* (ארם) abire, & ex *Labanis* filiabus uxorem ducere iubetur. Cum igitur *Esausus* videret, vxores

t) Gen. XXV, 19 - 34.

w) Gen. XXVI, 1-33.

u) Babla bathra, fol. 15, 2.

x) Gen. XXVI, 34. 35.

A. M. vxores suas Cananaeas parentibus displicere; ipse quoque *Machlatham* (מחל'ת), Ismaëlis filiam, vxoribus suis superinducit. y)

§. 116. Abit dein *Chebronem Isaacus*. Vbi, cum Iacobus ex Aramaea ad eum rediisset, annos 180. natus, cum omnes Iacobi filios & non paucos etiam eiusdem nepotes vidisset, diem obit supremum; & à Iacobo & Esauo filiis Machpelae sepelitur. z)

I A C O B V S.

Nat. A. M. 2167. Abit in Aeg. 2296. Ob. A. M. 2313.

2167. §. 117. *Iacobus*, Isaaco sexagenario natus, Esau fratris primogeniti calcaneum manu tenuit. Vnde nomen *Iacobi* (יעקב) est adeptus. a)

2243. §. 118. Cum Esauum fratrem iratum sibi fecisset, vindictam eius metuens, annos 77. natus, in *Aramaeum* (ארם נהרים vel ארם פון) abit. b) Narrant Iudaei, Iacobum aetatis annum 63. egisse, cum paternam impetraret benedictionem. Dein 14. annis in Eberi lyceo bonis litteris operam ante dedisse, quam in Aramaeam moueret. c)

§. 119.

y) Gen. XXVII. XXVIII, 1-9. b) Gen. XXVII. XXVIII, 1-10.

z) Gen. XXXV, 27-29. c) Megillah, fol. 16, 2.

a) Gen. XXV, 26. 17, 1.

§. 119. In itinere, prope *Bethelm* A. M. (לון בית אל vel לו), visione diuina beatus, certior redditur de fausto suo in Cananaeam reditu; ibidemque lapidem vngit, & promittit, se sacellum summo numini ibi aliquando esse exstructurum. d)

§. 120. Cum *Charanem* (חרן) venisset, primam *Rachelem*, (רחל) Labanis auunculi filiam natu minorem in agro obuiam habet. A Labane autem hospitaliter excipitur. Rachelis amore incensus, 14. annorum seruitio & hanc & *Leam* (לאה) sororem vxores impetrat. Gemellas, annos 22. natas, cum nubarent, has sorores fuisse, Iudaei tradunt. e) Quarum illa initio sterilis est: *Lea* autem *Rubenem* (ראובן), *Simeonem* (שמעון), *Leui* (לוי) & *Iudam* (יהודה) parit. f)

§. 121. Cum, vxorum rogatu, harum *famulas* Iacobus *secundarias vxores* adsciunisset; ex *Bilha* (בלהה) *Danem* [דן] & *Naphtalimum* [נפתלי]; ex *Silpa* [זפלה] *Gadum* [גד] & *Ascherem* [אשר] filios suscipit. Has vxorum Iacobi famulas ingenuas, Labanis quoque ex pellicibus filias, non mancipia, fuisse, Iudaei monent. g)

Lea,

d) Gen. XXVIII, 11-22. g) *Ioseph. Antiqu. lib. I.*
 e) *Seder olam rabba*, cap. 19. *Breschith*
 cap. 2. pag. 5. *rabba*, fol. 73, 4.
 f) Gen. XXIX.

A. M. Lea, cum, vt maritus ad se diuerteret, per *Dudaim* [דודאים] à sorore impetrasset, *Iffasbarem* [ישכר] & *Sebulonem* [זבולון] filios, *Dinamque* [דינה] filiam, parit. *Iosepho* [יוסף] tandem ex Rachele nato, Iacobus reditum in patriam parat. Precibus tamen Labanis soceri commotus, manet, diuitiasque permagnas acquirit. h]

§. 122. *Partus septemmessæ* singulos Iacobi filios fuisse, quibuscum singulis *sorores gemellæ* editæ sint, quas vxores duxerint fratres; omnesque, vno Beniamine excepto, *intra secundum* commorationis Iacobi in Aramaea *septennium* natos fuisse, Iudæi tradunt. i] Verosimilius autem sit, quod Iacobus statim post suum in Aramaeam aduentum nuptias fecerit.

§. 123. Cum 20. annos in Aramaea exegisset; tandem, inscio Labane, *fuga se* cum suis *subducit*. Quem persequutus Laban, in *Gileadiside* [גלעד], septimo à fuga die, assequitur. Reprehensus Iacobus, quod clam aufugerit, & Labanis idola abstulerit, innocentiam suam docet. *Limiteo* tandem *monumento* posito, reconciliati alter ab altero discedunt. k]

§. 124.

h) Gen. XXX.

k) Gen. XXXI, XXXII.

i) Seder olam rabba, 1.
cap. 2. pag. 5

§. 124. Diuini legati Iacobo obuui fiunt A. M. prope *Machanaim* [מַחֲנַיִם] urbem. Ipse legatos ad *Esaum* mittit. Cuius cum 400. viris aduentu perterritus, dona ei mittit, gregesque suos, cum *Iabocum* (יַבֹּק) amnem superassent, diuersa ingredi itinera iubet. Ipse, haud procul *Zartane* [זַרְתָּנֶה] vrbe, cum viro quodam colluctatus, superior euadit; bonique ominis ergo ab Illo *Israël* (יִשְׂרָאֵל) cognominatur. l)

§. 125. Ab obuio *Esaue* amicissime excipitur Iacobus. Quo in *Seiritidem* (שְׁעִיר) reuerso, Iacobus *Succotham* [סֻכּוֹת] pergit. Vbi cum aliquantis per domicilium habuisset; tandem in *Palaestinam* redit, & prope *Sichemum* [שִׁכֶּם] urbem habitat, praedio ibi coempto & altari exstructo. m)

§. 126. Propter *Dinam* per *Sichemum* vitiatam, vrbs *Sichem* (שִׁכֶּם) per Iacobi filios, vindictae intempestivae affectum potius quam prudentiam & aequitatem sequentes, deletur; Iacobo patre id admodum indigne ferente. n) Propter cuius urbis excidium, Cananaeos dein dirissimum Iacobo bellum indixisse, in quo hic, filiorum virtute, superior euaserit, Iudaei narrant. o)

§. 127.

l) Gen. XXXII.

m) Gen. XXXIII.

n) Gen. XXXIV.

o) Ialkut Schimoni, fol. 40, 4. 41, 1. 2.

A. M. §. 127. Deleta Sichemi vrbe, Iacobus suos idola remouere iubet, & *Bethalem* [בית אל] se confert; vbi altare exstruit. *Bethele* autem austrum verlus profecto, in via *Ephratam* [אפרתה] ducente, ex *Rachele Benjamin* [בנימן] nalcitur. Quo in partu vxorem hanc dilectissimam amittit, ibidemque sepelit. Dein *Ephratam* [מגרל ערר] pergit; ibique aliquamdiu commoratur. Vbi *Ruben* incestu *Bilham* vitiat. Tandem ad Isaacum patrem *Chebronem* (ממרא vel קרית ארבע vel חברון) rediens Iacob, pie defuncto vna cum Esau fratre exequias agit. p)

§. 128. *Iosephus*, fratrum scelere pro mancipio venditus, in Aegyptum deportatur, patre eum vt mortuum lugente. q) *Iuda*, à patre & fratribus discedens, fata varia experitur. r) *Iosephus* autem in Aegypto primum Potipherae seruus, dein innocens in vincula coniectus, cum Pharaoni regi sua de 7. copiae & 7. inopiae annis infomnia exposuisset, toti ab eo Aegypto praeficitur. s)

2286. §. 129. *Septem*, quos Iosephus praesagiuerat, *copiae annis* elapsis, *septem anni* incipiunt, quibus *fame* cum Aegyptus tum maxime

p) Gen. XXXV.

q) Gen. XXXVII.

r) Gen. XXXVIII.

s) Gen. XXXIX. XL. XLI.

maxime vicinae regiones premerentur. t) A. M. *Iosephus fratres suos, ad coëmendam annonam in Aegyptum venientes, durissime habet, exploratores eos appellans; Simeonem in vinculis detinet, & Beniaminem adduci iubet* u] *Cum Beniamine in Aegyptum reuersi fratres bene habentur, & lauto conuiuio à Iosepho excipiuntur.* w] *Sequenti autem die eos furti reos facit, & Beniaminem se mancipium detenturum simulat. Cuius loco vt sibi seruitutem lubere liceat, Iuda rogat.* x) *Cognito emendatiori fratrum animo, tandem se seum, qui erat, profitetur Iosephus. Dimittensque eos in pace, patrem omnesque suos in Aegyptum deportare iubet. Vbi in provincia Phacufensi (יפא) sedem ipsis & annonam, pro alendis familiis, sit daturus. Hi reuersi laetum patri nuncium perferunt.* y.)

§. 130. *Iacobus cum tota 70 capitum familia, deo in visione id permittente, Chebrone, per Beersabam, in Phacufensem Aegypti regionem abit; Vbi Iosephum laetus amplectitur.* z] *Iacobus, annos 130. natus, & filiorum aliqui, per Iosephum, Pharaoni sistuntur. Rex sedes ipsis in regione*

t) Gen. XLI.
u) Gen. XLII.
w) Gen. XLIII.

x) Gen. XLIV.
y) Gen. XLV.
z) Gen. XLVI.

A. M. gione *Phacufenfi* (פַּחֻסֵּנִי) & circa *Heracleopolin parvam* (רַעְמֶסֶס) lubens concedit. Ibi-
que Iosephus eos cum suis sustentat. *Aegyptios* autem, solis sacerdotibus excep-
tis, perpetuae *Pharaonis servituti* addicit.
a) Ab hoc Iacobi aduentu vsque ad exitum sub Mose, Israëlitae in Aegypto 218. annis haeserunt.

2313. §. 131. Tandem *Iacobus*, annos 147. natus, cum 17. annos in Aegypto vixisset, morbo *implicitus*, se moriturum intelligit. Quare Iosephum adiurat, vt extincti ossa *Lebonam* in Palaestinam deferat. b) Duos *Iosephi filios adoptat*, Manassî Ephraimum praeferendo, *geminamque illis terrae portionem testamento legat*. c) Vaticinatur de seris posterorum suorum fatiis, quid ab illis fieri velit praecipit, iisque bene precatur. Repetitoque de sepultura sua prope *Lebonam* (מִכְבֶּלָה) in Palaestina mandato, placida morte piam deo animam reddit. d)

§. 132. Defuncti *patris corpus* aromati-
bus, Aegyptiorum more, *conditum* Iosephus ceterique filii in *Palaestinam deducunt*, & *Lebonae condunt*, iter per *Peraeam* facientes. Cui sepulturae Esauum se opposuisse, resistentemque occisum esse, Iudaei
tra-

a) Gen. XLVII.

c) Gen. XLVIII.

b) Gen. XLVII.

d) Gen. XLIX.

tradunt. e) Iustis patris funeri solutis, *fratres* cum Iosepho in Aegyptum reuertes iniuriarum ipsi illatarum *veniam* de-
nuo supplices *petunt*, & facile impetrant. Quod Bilha intercedente factum esse, Iu-
daei narrant. f) Viuunt dein in Aegypto felices, & liberis multis augentur. g) De
ceteris nihil ad nos peruenit. De 12 au-
tem *Iacobi filiis* quod dicamus, habe-
mus.

§. 133. Ad quos antequam transeamus, monendum est, in haec tempora referri *Iobum*. Quem, cum Iacobus in Aegyptum descenderet, natum esse; cum autem Israëlitae Aegypto egrederentur, diem suum obiisse, tradunt Iudaei. h) Qua in tradi-
tione symbolici quid latere videatur.

R V B E N.

§. 134. *Ruben* (רֹאשׁוֹן), primogenitus *Iacobi* ex *Lea* filius, in *Aramaea* natus est. i)

§. 135. Cum aliquando *Dudaim* (דֹּדַיִם) in agro inuenisset, *ad Leam matrem* ea ap-
portauit. Quorum partem cum *Rahel*
soror

e) Sotah, fol. 13, 1.

f) Ialkut Schimoni, fol.
50, 2.

g) Gen. L.

h) Seder olam rabba,
cap. 3. pag. 8.

i) Gen. XXIX, 32.

A. M. soror appeteret; mariti contubernium Lea iis redemit. k)

§. 136. Cum *Bilha*, patris pellice, *concumbendo*, in patrem pessime deliquit. l) Ab hoc autem facinore eum absoluunt *Iudaei*; dicentes, eum *Bilhae tentorium destruendo*, effecisse, ut ad Leam matrem suam diuertere cogeretur pater; quam, à Rachelis obitu, *Bilhae* quoque postpositurus videretur. m)

§. 137. In *Iosephum* fratrem ceteris fratribus *mitior* fuit. Quem ne occiderent, sed *in foueam* coniicerent, suavit; eo consilio, ut *ad patrem* eum *reduceret*. Quod cum non succederet; aegre admodum tulit, ita ut nec dissimulare consilium suum posset, n) Quare etiam *fratribus*, cum in Aegypto à Iosepho durius haberentur, agnoscentibus se propter illatam Iosepho iniuriam iuste puniri, *pertinaciam* acerbè *exprobrat*. o) Cum in Aegyptum iter secundo pararent; patri duos suos filios, nisi Beniaminem reducat, occidendos offert. p)

§. 138.

k] Gen. XXX, 14-16.

30. *Ioseph. Ant.* lib. II.

l] Gen. XXXV, 22.

cap. 3.

m] Schabbath, fol. 55,

o] Gen. XLII, 21. 22.

2.

p] Gen. XLII, 37.

n] Gen. XXXVII, 21-

§. 138. *Liberos quatuor* in Palaeſtina ge- A. M.
nuit. q)

§. 139. Propter facinus in Bilha com-
miſſum, per patrem *primogeniturae iure*
privatus fuit. r)

S I M E O N.

§. 140. *Simeon* (שִׁמְעוֹן), ſecundus *Iacobi*
ex *Lea* filius, in *Aramaea* natus eſt. s)

§. 141. Cum *Sichemitae* delerentur; hic
ceterorum dux fuit. t)

§. 142. In *Iosephum* quoque ceteris in-
iustior fuiſſe creditur. Is ſane fuit, quem
Iosephus, vsque ad ceterorum cum Benia-
mine reditum, in *vinculis* detinuit. u)

§. 143. *Liberos sex* in Palaeſtina ge-
nuit. w]

§. 144. Propter indignum in *Sichemi-*
tas facinus, *primogeniturae iuribus*, Ru-
beni ademptis, beatus non fuit. Quin
ſtatuit pater, vt *ſedes* ſuas inter ceteros
diſperſi haberent *Simeonitae*. x]

L E V I.

§. 145. *Leui* [לֵוִי], tertius *Iacobi* ex *Lea*
filius in *Aramaea* natus eſt. y)

§. 146.

q] Gen. XLVI, 9.

r] Gen. XLIX, 3. 4.

s] Gen. XXIX, 33.

t] Gen. XXXIV, 25.

u] Gen. XLII, 24. XLIII,
23.

w] Gen. XLVI, 10.

x] Gen. XLIX, 5-7.

y] Gen. XX. X, 34.

A. M. §. 146. Eiusdem, cuius Simeon, *Sichemitarum excidio*, criminis se reum fecit. z)

§. 147. *Liberos tres* in Palaestina genuit. a] Illius quoque filia *Iochebbed* [יוכבד], Moſis mater, fuit. b] Quam circa id tempus, quo Iacob cum familia in Aegyptum peruenit, natam eſſe, in Talmude habetur. c]

§. 148. Propter commune delictum, non magis hic quam Simeon primogeniturae iura obtinuit. Sed decrevit pater, ut *dispersi per Iſraëlitas* habitarent *Leuitae*. d]

§. 149. Leui annos 137. viuendo compleuit. e]

I V D A.

§. 150. *Iuda* [יהודה], quartus *Iacobi ex Lea* filius, in *Aramaea* natus eſt. f]

§. 151. Fratrum ſaeuitiae *Iosephum* ſubtracturus, auctor fuit, ut *Iſmaëlitis mercatoribus* venderetur. g]

§. 152. *Adullam* (אדולם) abiens, *Suhae* [שוע] cuiusdam, *Cananaei*, filiam ducit. Non

z] Gen. XXXIV, 25.

a] Gen. XLVI, 11.

b] Exod. VI, 20.

c] Babha bathra, fol. 123, 2. Sotah, fol. 12, 1.

d] Gen. XLIX, 5-7.

e] Exod. VI, 16.

f] Gen. XXIX, 35.

g] Gen. XXXVII, 25-27.

Non Cananaei, sed *mercatoris extranei*, fili- A. M.
 liam fuisse, contendunt Iudaei. h] Ex qua
Erum [ער], *Onanem* [אונן], & *Selam* [שלה]
 filios suscipit. *Er* & *Onan* improbi, prae-
 matura morte ex vita abeunt. *Thamar*
 [תמר] nurui Iuda tertiarum cum Sela fi-
 lio nuptiarum spem facit. Haec autem
 cum eum promissis stare nolle videret;
 illius ipsius, se non agnoscentis, ad ouium
 tonsores *Tamnam* [תמנה] proficiscentis,
 complexibus se offert. Ex qua *Perezum*
 (פרץ) & *Serachum* (ורח) gemellos pro-
 treauit. i] Ex Perez nepotes, *Chezronem*
 [חזרון] & *Chamulem* [חמול] in Palaestina
 vidit. k

§. 153. Cum secundo in Aegyptum, an-
 nonae coëmendae causa, iter pararent Ia-
 cobi filii; huius consilio persuaderi se pas-
 sus est pater, ut *Beniaminem* cum ipsis mit-
 teret; postquam eius reducendi sponfor
 factus erat. l) *Srenue* quoque *Beniaminis*
causam apud Iosephum egit. m) A patre,
 ad Aegypti fines appropinquante, ut suum
 aduentum nunciaret, Iosepho obuiam
Phacusam [פשן] mittitur. n)

§. 154.

h] Breschith rabba, fol.

83, 3. Ialkut Schimo-
ni, fol 43. 4.

i] Gen. XXVIII.

k] Gen. XLVI, 12.

l] Gen. XLIII, 1-14.

m] Gen. XLIV, 18-34.
Ioseph. Antiqu. lib. II.
cap. 3.

n] Gen. XLVI, 18.

A. M.

§. 154. Huic pater *potiora primogeniturae iura* adiudicans, 1) *principatum*, 2) *Messiam* ex posteris eius proditurum, & 4) *terrae* portionem *vitibus & pascuis abundantissimam* promittit. o] Iudaei, quae de Messia Iacobus vaticinatus est, ad Dauidem vel aliorum trahunt. p]

ISSASCHAR.

§. 155. *Iffaschar* (יששכר), quintus *Iacobi* ex *Lea* filius, in *Aramaea* natus est. q)

§. 156. *Liberos quatuor* in *Palaeestina* genuit. r) Num filius eius *Iobus* (יוב) is est, cuius librum habemus? s]

§. 157. Huic pater *regionem inter montium iuga* sitam, & *strenuum in Cananaeos imperium*, promisit. t)

SEBVLON.

§. 158. *Sebulon* (זבולון), sextus *Iacobi* ex *Lea* filius, in *Aramaea* natus est. u)

§. 159. *Liberos tres* in *Palaeestina* genuit. w)

§. 160. Terra, quae *celebres portus* habet, per patrem ipsi promittitur. x)

IOSE-

o] Gen. XLIX, 8-12.

philolog. Disc. V.

p] Sanhedr. fol. 5, 1. 2

t] Gen. XLIX, 14-15.

q] Gen. XXX, 17. 18.

u] Gen. XXX, 19. 20.

r] Gen. XLVI, 13.

w] Gen. XLVI, 14.

s] H. v. d. Hards Ephem.

x] Gen. XLIX, 13.

IOSEPHVS.

A. M.

§. 161. *Iosephus* (יוסף), primogenitus *Iacobi* ex *Rachele* filius, in *Aramaea* natus est. y)]

§. 162. *Amor patris* in *Iosephum* tenerimus ceterorum fratrum inuidiam accendebat. Quae, expositis suis per *Iosephum* *insomniis*, incrementa sumsit. A patre igitur *Chebrone* [חברון] ad se *Sichemum* [שכם] missum caede, prope *Dothanem* [דוּתָן], ex medio tollere parant improbi. Mitiora tamen consilia, *Iudae* persuasionibus, praeferentes, *mercatoribus* *Ismaëlitis* vendunt, seruum in *Aegyptum* deportandum. Patri persuadent, eum per feram esse lacertum. z]

§. 163. *Iosephus* in *Aegypto* contemptae formae vxoris *Potipherae* poenam luens, in vincula coniicitur. a]

§. 164. In carcere duobus *Pharaonis* *aulicis*, quae eos in tertium diem fata expectent, ex ipsorum *insomniis*, praenunciat. b)] *Iudaei* tradunt, *Iosephum* 12. mensibus *Potipherae* seruum fuisse, & 12. annis carceris squalorem pertulisse. c]

§. 165. Annos 30. natus, felix *insomnio*- 2286.
rum regis *interpres*, & prudens de frugibus
tem-

y] Gen. XXX, 22-24.

b] Gen. XL.

z] Gen. XXXVII.

c] Seder olam rabba, cap.

a] Gen. XXXIX.

2. pag. 5. 6.

- A. M. tempestive coaceruandis consiliarius, *Aegypti prorex* creatur. *Asnatham* [אסנת] ducit; & ex ea *Manassen* [מנשה] & *Ephraim* (אפרים) filios procreat. d) Patrem autem cum familia in Aegyptum vocat, ibique sustentat.
- 2296, 2313. §. 166. *Pater* morti vicinus *duos eius filios adoptat*. e) Quaedam *primogeniturae iura* in eum transfert; posteris eius *regnum victricia* contra inimicos *arma*, *terrae portiones fertilissimas*, & *numerofam progeniem* auguratur. f) *Ephraimi filii à Gathitis* aliquid sunt passi; incertum quo tempore. g)
2366. §. 167. *Fratres*, post patris obitum, liberaliter *sustentare* pergit Iosephus. An- nos tandem 110. natus, cum pronepotes ex filiis vidisset, placida morte obit, & ut ossa sua in Palaestinam deferantur, ibique sepeliantur, imperat. h) Quod mandatum *Moses & Iosua* exsequeuti sunt. Quorum hic prope *Sichmum* (שכם) eum sepeliuit. i) Sed & ceterorum *Iacobi filiorum ossa* in *Palaestinam* deportata dicuntur. k)

BENIA-

d) Gen. XLI.XLVI, 20.	i) Exod. XIII, 9. Ios.
e) Gen. XLI.VIII.	XXIV, 32.
f) Gen. XLIX, 22-26.	k) Ioseph. Ant. Iud. lib.
g) 1. Chron. VII, 21. 22.	II, cap. 14. Ialkut
23.	Schimoni, fol. 61, 1.
h) Gen. L.	

B E N I A M I N.

A. M.

§. 168. *Beniamin* (בִּנְיָמִין), secundus *Iacobi* ex *Rachele* filius, in *Pal aestina* natus, à matre in partu exspirante *Benoni* (בֶּן אֲוֵנִי), à patre autem *Beniamin*, appellatus fuit. l)

§. 169. *Pater* eum impenfissime *amabat*. Quare in *Aegyptum* cum ceteris filiis *mittere noluit*. m) Quod cum in secundo itinere facere cogeretur; aegre tamen ut faceret impetrare à se potuit. n) *Iosepho* non minus *carus*, non alium in finem *furti* ab eo *accusabatur*, quam ut ceterorum fratrum erga illum animum exploraret. o)

§. 170. *Filios decem* in *Pal aestina* genuit. p)

§. 171. *Pater* ominatus est, posteros eius *instar luporum fore rapaces*. q)

D A N.

§. 172. *Dan* (דָּן), primogenitus *Iacobi* ex *Bilha* concubina filius, in *Aramaea* natus est. r)

§. 173. *Filium unicum* in *Pal aestina* genuit. s)

§. 174.

l) Gen. xxxv, 16-18.

xlv.

m) Gen. xlii, 4.

p) Gen. xlvii, 21.

n) Gen. xlii, 36-38.

q) Gen. xlix, 27.

xliii, 1-14.

r) Gen. xxx, 5. 6.

o) Gen. xliii, 29-31.

s) Gen. xlvii, 23.

A. M. §. 174. Pater auguratus est, posteros eius *fortissimos* futuros, & *optime rempublicam administraturos* esse. t)

N A P H T A L I M V S.

§. 175. *Naphtalimus* (נפחלי) secundus *Iacobi* ex *Bilha* concubina filius, in *Aramaea* natus est. u)

§. 176. *Liberos quatuor* in *Palaeftina* genuit. w)

§. 177. Pater ipsi *planiciem amplissimam* pro sedibus assignavit. x)

G A D.

§. 178. *Gadus* (גד), primogenitus *Iacobi* ex *Silpa* concubina filius, in *Aramaea* natus est. y)

§. 179. *Liberos septem* in *Palaeftina* genuit. z)

§. 180. Pater auguratur, posteros eius frequentibus *hostiam incursionibus* vexatum iri; Quibus tamen *postremo superiores* sint futuri. a)

A S C H E R.

§. 181. *Ascher* (אשר), secundus *Iacobi* ex *Silpa* concubina filius, in *Aramaea* natus est. b)

§. 182. *Liberos quinque* in *Palaeftina* genuit.

t] Gen. XLIX, 16-18.

u] Gen. XXX, 7. 8.

w] Gen. XLVI, 24.

x] Gen. XLIX, 21.

y] Gen. XXX, 9-11.

z] Gen. XLVI, 16.

a] Gen. XLIX, 19.

b] Gen. XXX, 12. 13.

nuit. c) In his *Seracham* (שרח) filiam; A. M. quam aui precibus immortalitate donatam esse Iudaei tradunt. d)

§. 183. Pater *regionem* posteris eius promisit, quae *oleo* sit *abundatura*, & *purpurae venatione* celebris futura. e)

ISRAELITARVM IN AEGYPTO CALAMITATES.

§. 184. Satis diu in Aegypto bene habitati sunt Israëlitae, & in numerosissimam gentem excreuerunt. *Rameesses Miamun* autem regno potitus, consilia de iis opprimendis init. Quare eos vrbes *Leontopolin* (פתח) & *Heracleopolin paruum* [רעמסס] seruili opera munire cogit; & obstetrices Ebraeas *pueros* recens natos *interficere* iubet. f)

§. 185. Circa hoc tempus *Amram* (עמרם) *Iochebhedam* (יוכבר) uxorem duxit. Ex qua *Aharonem* (אהרן) filium & *Mariam* (מרים) filiam suscepit. g)

§. 186. Cum obstetrices Ebraeae morem regi non gererent; magistratibus Aegypti rex iniunxit, vt *Israëlitarum filios Nili vndis* suffocarent. h) Quod consilium Aegypti-

e) Gen. XLVI, 17.

Gen. XLVI, 17.

d) Massecheth Derech

e) Gen. XLIX, 20.

erez. sutā, cap. 1. fol.

f) Exod. I, 8-17.

19, 1. Sotah, fol 13, 1.

g) Exod. VII, 20.

Conf. Tosephoth ad h.

h) Exod. I, 17-22.

l. Targum Jonathan

A. M. Aegyptium aliquem *ιερογραμματέα*, qui Israëlitis liberatorem natum iri prae-nunciauerit, dedisse, Iosephus monet. i) *Bileamum* fuisse, Iudaei tradunt. Qui suf-focationem per aquam suaserit, quod, vi promissi diuini, per diluuium poena talio-nis timenda non sit. k]

§. 187. Hac de causa *Amramum* vxorem suam repudiaturum fuisse narrant; nisi li-beri restitissent. l) Quippe *vaticinatam* fu-isse *Mariam* filiam, quod ex suis parenti-bus liberator sit nascendus. m) *Amramo* id *per visionem* innotuisse, dicit Iose-phus. n)

M O S E S.

Nat. A. M. 2433. Ob. A. M. 2552.

2433. §. 188. Illo igitur mandato edito, *Moses* (מֹשֶׁה) *Amramo* nascitur; secundum Iu-daeos, d. 7. Adar. o) Qui, eximiae pul-chritudinis puer, trimestri spatio clam do-mi educatus, cum occultari diutius nequi-ret, in fiscella conditus, in algam in Nili littore à matre exponitur. Quod d. 6. Si-uan factum esse Iudaei tradunt. p) A *Ther-muthi*

i) Antiqu. Iud. lib. II. cap. 5. r. Megillah, fol. 11, 1.
 k) Sotah, fol. 11, 1. n) Antiqu. Iud. lib. II. cap. 5.
 l) Sotah, fol. 12, 1. o) Sotah, fol. 12, 2.
 m) Sotah, fol. 12, 2. 13. p) Ibid.

muti q) vel *Batia*, r) regis filia, inuentus, A. M.
matri alendus traditur; quae abla&tatum
Thermuthi eum reddit. s) Eum non nisi
matris mammis inhaerere voluisse narrat
Iosephus. t)

§. 189. *Thermuthis Mosén ut filium ha-*
bet; eumque Aegyptiorum sapientia eru-
diri curat. u) Narrant Iudaei, Mosén tres
annos natum regis coronam capite detra-
&tam pedibus calcasse. Suasisse igitur ma-
gum illum, ut occideretur. Hoc autem
Thermuthin non permisisse; nec ipsum
regem, ut fieret, valde vrsisse. w) *Batia*,
propter beneficia in Mosén, in iis, qui
mortui non sint, numeratur. x)

§. 190. *Aethiopus, bello Aegyptum*
deuastans, Mosés dux proelio vicisse, eo-
rumque regnum sui iuris fecisse, dici-*
tur. y)

§. 191. *Mosés, annos 40. natus, Aegypti-*
um, qui Isra&elitam percusserat, caedit. Li-
tem

q) *Ioseph. Ant. Iud. lib.*
II. cap. 5.

r) *Massecheth Derech*
erez suta, cap. 1. fol.
19, 1. *Megillah, fol.*
13, 1.

s) *Exod. II, 1 - 10.*

t) *Ant. Iud. lib. II. cap.*
5.

u) *Exod. II, 10.*

iv) *Ioseph. Ant. Iud. lib.*

II. cap. 5. *Ialkut, Schi-*
moni, fol. 52, 1.

1.

x) *Massecheth Derech*
erez suta, cap. 1. fol.
19, 1.

y) *Ioseph. Ant. Iud. lib.*
II. cap. 5. *Ialkut*
Schimoni, fol. 52, 3.

4. 53, 1.

A. M. *tem* dein *inter duos Ebraeos*, qui Dathan & Abiram fuisse dicuntur, z] *composituro* Aegyptii viri caedes ab altero exprobratur. De qua cum ad regem etiam perlatum esse intelligeret Moses; in *Midianitidem* (מדין) ad *Reguelem* (רעואל), cognomine *Iethronem* (יתרו), *Dimonae principem* (כהן מדין), se confert. Cuius filiam *Zipporam* [צפורה] uxorem ducit. Ex qua ipsi *Gerschom* [גרשם] nascitur, a] & *Elieser* [אליעזר]. b]

§. 192. Mortuo *Ramesse Miamum* rege Israëlitarum fata sub *Amenophi* filio non tolerabilia sunt facta. c)

§. 193. Qua re commotus *deus, Mosens*, à quo boni ominis causa *dumus vrens* neque tamen flamma consumptus fuerat visus, cum imperio ad Israëlitas & Pharaonem *ablegat*. Se, summum numen, deum illum, quem Abraham, Isaac & Iacob coluerint, *Israëlitas*, quos rex aegre dimissurus sit, ab iniusto Aegyptiorum iugo, accepta ab illis iusta praestitarum operum mercede, potentissime *liberaturum* promittit. d] Si fidem Mosi non habeant Israëlitae; *miraculis* scipionis in serpentem conuersi, manus subito lepra infectae & iterum

z] Nedarim, fol. 64, b] Exod. XVIII, 3. 4.

2.

c] Exod. II, 23-25.

a] Exod. II, 22.

d] Exod. III, 1-22.

iterum sanatae, & aquarum in sanguinem A. M. conuersarum, incredulitatem eorum oppugnare iubetur. Cum, munus hoc deprecatus, *exiguam* suam causaretur *facundiam*; ab irato numine *Aharone* fratre interprete uti iubetur. e] Hac sua tergiuersatione eum effecisse, ut sacerdotio, sibi destinato, potiretur Aharon, Iudaei contendunt. f]

§. 194. *Moses*, à socero dimissus, *iter in Aegyptum* ingreditur. Quo in itinere cum filium circumcidere diuinitus cogere-
tur; *Zippora* vxor indignabunda *contemptim de circumcissione* loquitur. g) Propter quam morositatem eam ad patrem cum filiis remisisse videatur. h]

§. 195. Cum *Aharone* fratre, sibi obuio, *in Aegyptum* pergens, *Israëlitas* de diuina voluntate certiores facit. Qui laeti nuncium hunc venerantur. i]

§. 196. Cum autem *Amenophis* rex, contemptis diuinis mandatis, *duriori seruitute* *Israëlitas* *premeret*; praefecti horum impatientes de noxiis sibi potius quam salutaribus *Mosis* consiliis conqueruntur; Et
popu-

e) Exod. IV, 1-17.

g) Exod. IV, 18-26.

f) *Sbhachim*, fol. 101,

h) Exod. XVIII, 2-4.

i.

i) Exod. IV, 27-31.

A. M. populus repetitis diuinis promissionibus fidem denegat. k]

§. 197. Praedicat deus, regem non nisi summa necessitate coactum Israëlitas dimissurum. Iubet tamen, *miracula* coram eo edere. Quae edita Aegyptiorum *ἱερογραμματεῖς Iannes & Iambres*, l] quos Bileami filios fuisse Iudaei credunt, m] eludere conantur. *Baculus* Aharonis in *serpentem* abit. Rex autem, incantatorum suorum praestigiis deceptus, Israëlitas dimittere recusat. n)

§. 198. *Aquae* per totum Aegyptum in *sanguinem* conuertuntur. Verum nec hoc regem mouet. o)

§. 199. *Ranis* (עררעים) Aegyptus impletur, A quibus vt se Moses & Aharon liberent, rex rogat; promittens, se Israëlitas dimissurum. Cui tamen non stat promisso. p)

§. 200. *Cinyphes* [כנים] Aegyptiis immittuntur. Quos cum producere *Aegyptiorum magi* nequirent; *per numina sua* illos immisos esse, calumniantur. q)

§. 201. *Serpentibus volatilibus* [ערב] soli vexantur Aegyptii. Qua re motus rex, per-

k). Exod. V. VI, 1-9.

l) Targum Jonathan, Exod. VII, 11.

m) Ialkut Schimoni, fol. 52, 4.

n) Exod. VI, 10-13, 28-

30. VII, 1-13.

o) Exod. VII, 14-25.

p) Exod. VII, 26-29, VIII, 1-11.

q) Exod. VIII, 12-15.

permittere vult, vt in *Aegypto sacra* deo A. M. suo faciant Israëlitae. Abitum vero Moſe & Aharone vrgentibus, & hunc in breue tempus ſe conſellurum ſpondet. At vero nec huic ſtat promiſſo. r)

§. 202. *Peſte* [רבר] multa ſolorum Aegyptiorum *animalia pereunt*. Quod regem non mouet. s)

§. 203. *Ulcer*a [שחין] in hominibus & pecoribus efflorefcunt. Sed & ſic immotus rex. t)

§. 204. Ingentis magnitudinis *grando* (ברד כבד) homines & bruta in agro obuia enecat, arbores frangit, hordeum & linum perdit. Phacufenſem aurem regionem non tangit. Rex, ſe Israëlitae dimiſſurum, promittit: Sed non facit. u)

§. 205. Cum per *locuſtas* (ארבד) reliquas Aegyptiorum fruges depaſcendas Moſes praediceret; amicorum luasu rex Israëlitae dimittendi conſilium capit; hac tamen lege, vt *uxores, liberos & bona in Aegypto relinquant*. Quae conditio cum à Moſe non acciperetur; locuſtae Aegyptum depaſcunt. w)

§. 206. Cum tandem denſiſſimis *tenebris* (חשך) Aegyptus affligeretur; vxorum quoque & liberorum abitum rex conſeſſurus, ſola Israëlitarum *bona*, in certi redditus pignus, *retinere vult*. Quam conditionem

r) Exod. VIII, 16-28.

u) Exod. IX, 13-35.

s) Exod. IX, 1-7.

w) Exod. X, 1-20.

t) Exod. IX, 8-12.

N 5

tionem cum Moses respueret; *rex ipsi, si ad se redeat, capitis supplicium minatur.* x) Denunciata igitur proxime sequutura primogenitorum caede, Moses iratus ex Pharaonis conspectu abit. y]

§. 207. *Israëlitae agnum paschalem die 14. mensis Nisan, qui primus apud illos anni mensis constituitur, mactare, eumque sequenti nocte, & per septiduum azyma, comedere iubentur. Qua ipsa nocte Aegyptiorum primogenitis caesis, regno ab illis, qui eos dimittere antea recusauerant, expelluntur.* z] In memoriam autem caesorum primogenitorum Aegyptiorum, seruatorumque suorum, *Israëlitae primogenita sua deo consecrare iubentur.* a)

CAP. II.

DE

REBUS FIDEI ET MORVM.

§. 208.

Improb-
tatis in-
crementa.

Quanta circa haec tempora hominum *improbilas sumserit incrementa, pentapoleos ad asphaltiten lacum rudera testantur.*

b) In qua qui perierunt, horum vlli *vitae aeternae*

x) Exod. x, 21-29.

a) Exod. xiii, 1-16.

y) Exod. xi.

b) Gen. xix.

z) Exod. xii.

aeternae spem (חלק לעולם הבא) superesse Iudaei negant. c] *Laban*, fratris Abrahami nepos, pessimus *idolorum cultor* erat. d) Cuius *traphim* (תרפים) primogenitorum amputata capita fuisse, quae virtute schedulae linguae suppositae loquendi facultate pollerent, Iudaei fabulantur; e) *Imagines* fuisse, alii credunt. f) *Deum*, cuius mandatis sibi obtemperandum esset, *ignorabat Pharaon* rex. g) Calamitatibusque diuinitus sibi immixtis dirissimis permoueri cum purpuratis non poterat, ut genti, quam iniustissime sub iugum miserant, redderent libertatem.

§. 209. Equidem *non omnem humanitatem exuerant* omnes. *Adulterii* agnoscabant foeditatem. Restituebantque Abrahamo uxorem non inuiti, quam in gynaecea sua inscii traxerant, Pharaon h) & Abimelech i) reges. Violentas detestabantur *rapinas*. k) *Furtique* poena seruitus fuisse videatur. l) *Foedera* pangebant, m) & sanctius fortasse, quam hodie fit, pacta seruabant. De solennitatibus adhiberi solitis

Virtutis
reliquiae
rarissimae.

ex

c] Sanhedrin. fol. 107, 2109, 1.

d] Gen. xxxi, 19.

e] Pirke R. Elieser, cit. Ialkut Schimoni, fol. 38, 2.

f] Aben Ezra, ad Gen. xxxi, 19.

g] Exod. V, 2.

h] Gen. XII, 15-20.

i] Gen. XX.

k] Gen. xxxi, 26. 27.

l] Gen. xlii, 10. 17.

m] Gen. xxxi, 22-34. xxvi, 26-33. xxxi, 44-54.

ex Gen. XV. fortasse iudicium ferri possit. Non obstante idololatrico cultu, *diuinis* tamen *monitis morem gerebat* Laban. n) Et *Abimelechi probitati* tale testimonium diuinitus perhibetur, o) vt non immerito dubitare possis, vtrum is improbis & idololatræ sit accensendus. De *Melchizedeco*, p) quia Semum fuisse verosimile sit, nihil iam dicemus. Sed hi rari fuerunt.

Abrahami
vocatio.

§. 210. Eminuit prae ceteris *Abrahami pietas*. Quem annos 3 natum *agnoscere summum numen* incepisse (הכיר את בוראו), tradunt Iudaei. Cum annum aetatis 40. vel 48 compleuisset, vltiores in summi numinis cognitione fecisse progressus. Cum denique ad 52 aetatis annum peruenisset, *officiis* in deum & homines *inuestigandis operam dedisse* (התרויל לררוש התורה). q) Tantaе vero constantiae virum fuisse, qui in 10. *tentationibus non succumberet*, gloriantur. r) Is sane fuit, quem dignum reputaret deus, vt in *illius familia fides & virtutis studium*, cui ceteros omnes breui valedicturos praeuidebat, conseruaretur. Quare eum ex patria in Palaestinam, ecclesiae sedem futuram, emigrare iubet: *Filioque*

n) Gen. XXXI, 24.

29.

o) Gen. XX, 4-6.

p) Gen. XIV, 18.

q) Sepher Iuchasin, fol.

3, 1. 2.

r) Pirke Abhoth, cap. 5. fol. 31, 3. Vid. *Maim.* ad h. l.

lioque & nepote patriae virtutis aemulis beat. Quorum industriae acceptum habere debebant posteris, quod nunquam inter illos deinceps deessent, qui auitis vestigiis insisterent. Qua felicitate omnes frui potuissent, si morigeri esse voluissent. *Israëliticam* sane gentem filii sui primogeniti (בכור) nomine, illis non magis quam nobis laeto, deus est dignatus. s)

§. 211. Indulsi huius ecclesiae suae primi *visiones propheticas & insomnia diuina*, quibus de officiis admonerentur, & fiducia in deum reponenda erigeretur, benignissimum numen: Vt Abrahamo, t) vt Isaaco, u) vt Iacobo, w) vt Mosi, x) vt Iosepho. y) Et hunc admiranda *insomnia interpretandi facultate* donauit. z)

§. 212. Singularis suae indubia illis *Miracula: providentiae testimonia* dedit. Sarah, Abrahamo bis erepta, restitui intacta debebat. Idem parua manu quatuor reges in fugam coniecit. Quae sterilis antea fuerat Sarah, centenario Abrahamo filium peperit nonagenaria. Labanis & Esau rabiem cohibuit, ne Iacobo nocerent. Terrorem panicum Cananaeis incussit, ne imprudens filiorum facinus in Iacobo vlciscerentur. a)

Boni

s) Exod. IV, 22.

x) Exod. III, 2-5.

t) Gen. XV.

y) Gen. XXXVII, 5-11.

u) Gen. XXVI, 2-5.

z) Gen. XL. & LI.

w) Gen. XXVIII, 10 & 22.

a) Gen. XXXV, 5.

Boni ominis causa, Abrahami, Sarae, b) & Iacobi c) nomina mutauit. Per quot quaeso discrimina rerum ad regiam propemodum dignitatem Iosephus peruenit; ne pater cum suis fame perirent! Vndis & patris sacuitiae Mosen subtraxit filia; Qui *miraculorum multitudine* suum nomen Aegyptiis immortale fecit. Quam virtutem in illius scipione Iudaei quaerunt: & illum creationis sextiduo à deo hunc in finem creatum fuisse, perque multorum manus ad Mosen tandem peruenisse, narrant. d) Inueniet plura sedulus monumentorum sacrorum scrutator.

Summi
numinis
agnitio.

§. 213. Haec praemia fuerunt *abiuratae idololatriae*, e) *agnitique dominii* solius istius numinis, quod hoc rerum vniuersum condidit. Huic à primo Abrahamo f) in sacris paginis nomen *Iehouah* (יהוה) & *domini* (אדני) tribui obseruant Iudaei. g) Cuius nominis virtutem, proavis suis incompertam, experturos Israëlitas, deus Mosi promittit. h) Simul autem seuerè interdicit, ne qua sibi praeterea tribuant nomina

b) Gen. XVII, 5. 15.

Schimoni, fol. 54.

c) Gen. XXXII, 29.
XXXV, 10.

2.
e) Gen. XXXV, 2-4.

f) Gen. XV, 2.

d) Pirke Abhoth, cap. 5. fol. 31, 4. Psachim, fol. 54, 1. Ialkut

g) Brachoth, fol. 7.

2.
h) Exod. VI, 2. 3.

mina praeter hoc & nomen *dei Abrahami, Isaaci & Iacobi*. i) Simile nomen est, ipsi à viris diuinis deinceps impositum, *Dei exercituum* (יְהוָה צְבָאוֹת), ab Israëlitarum exercitu (צְבָאוֹת), k) quem ab Aegyptiorum iugo potentissime liberauerat.

§. 214. *Vi&imas* in summi numinis hono- Vi&imae.
rem Abrahamus, l) Isaacus, m) Iacobus, n)
obtulerunt. Israëlitis in Aegypto id non li-
citur fuisse videatur. o) De *diebus festis*
ante Moſen p) nihil legimus.

§. 215. *Decimas* ex manubiis Abraha- Decimae.
mus dedit Melchizedeko; q) quem sum-
mum istorum temporum summi numinis
pontificem venerabatur. Decimas se deo
daturum Iacobus promittit. r) *Quintae*,
quas, ex Iosephi instituto, regibus suis da-
re cogebantur Aegyptii, s) huc non per-
tinent.

§. 216. *Circumcisio* diuino oraculo Circum-
Abrahamo iniuncta fuit; his legibus, vt cisio.
non solum omnes suae posteritatis mares,
verum etiam serui & mancipia, circumci-
derentur. t) Quae num *ad Aegyptiorum*
imita-

i) Exod. III, 14. 15.

k) Exod. VI, 26. VII,

4.

l) Gen. XII, 7. 8. XIII,

18. XXII, 13.

m) Gen. XXVI, 25.

n) Gen. XXXIII, 20.

o) Exod. VIII, 22.

p) Exod. V, 1. Gentiles

ſeſta iam ante cele-

braſſe, ex Ioseph. Ant.

lib. II. cap. 3. appa-

ret.

q) Gen. XIV, 20.

r) Gen. XXVIII, 22.

s) Gen. XLVII, 24.

imitationem Abrahamo sit iniuncta; habueritne *causas físicas*, necne; & num *antiqui foederis sacramentum* credi debeat, disputatum ab eruditis fuit. Probari sane nequit, eam ab vlla gente ante Abrahamum receptam fuisse; licet negari quoque non possit. Causas físicas Ismael, quem Abrahamus praeputiatus genuerat, oppugnare videatur. u] De sacramento neque affirmatiuae neque negatiuae accedere audemus. Sacramentum, a quo sequior sexus non posset non excludi, deum eligere voluisse, nullam verosimilitudinis speciem habere videatur. Quod incircumcisi mares inter Abrahami posteros inque eorum familiis tolerari non debuerint, certum est. w] Fuitque in causis, quae impedirent, *ne cum ceteris gentibus miscerentur, nec à fide sua deficerent*, non postrema circumcisio. Quantum ei tribuant Iudaei, quam primarium cultus sui faciunt momentum, nec prolelytum admittunt, nisi circumcidatur, suo loco videbimus. Per apostolos, ob causas praegnant, illam, ob quam Abrahamo iniuncta fuerat, vincentes, profelyti ex gentilibus ab

t] Gen. XVII, 10 - 15. & XVII, 24.

23 - 27.

w] Gen. XVII, 14.

u] Conf Gen. XVI, 16.

ab ea absoluti fuerunt. In Sichemitarum causa Iacobi filii ea pessime sunt abusi. x)

§. 217. Religiose Iudaei in hunc diem Nerus cauent, ne *neruo coxendicis* (גֵּיר הַנְּשֵׁה) ve-^{coxendi-}scantur. y) Quod rem quidem praecepti esse, non merae consuetudinis, contendunt. Num vero ab ipso Iacobo patriarcha id acceperint, inter ipsos disputatur. z)

§. 218. *Ceteros quoque suos ritus patri-* Ritus alii.
archis incognitos non fuisse, Iudaei contendunt; nisi forte figurate eorum verba sint accipienda. Abrahamum *mixturam ciborum* (עֵירוּב חֲבֻשִׁילִין) a) & *atriorum* (עֵירוּב חֲצֵרוֹת) b) iam instituisse, narrant. Ex quo efficitur, sabbatha quoque & festa ab illo celebrata iam fuisse. c) Iosephum, cum à patre discederet à fratribus vendendus, cum illo de *vitula decollanda* (עֲגֵלָה עֲרִיפָה) colloquutum fuisse, legimus. d) Et quae eiusmodi sunt plura. *Abrahamum* laudant, quod *toti legi obedientiam praestit-*

x) Gen. XXXIV, 13-16.

y) Gen. XXXII, 33.

z) Sanhedrin, fol. 59, 1. Chulin, fol. 100, 2. 101. 1. Conf. Ioseph. Ant. lib. I, cap. 19.

a) Ioma, fol. 28, 2.

b) Breschith rabba, parschah Toldoth, fol.

61, 1.

c) Quae multorum quoque Christianorum sententia est.

d) Ialkut Schimoni, fol. 48, 2.

praestiterit (קיים כל התורה כולה). e)
Et quod illius *de sola idololatria doctrina*
(גמרה) 400. capitibus absoluta fuerit. f)

Fides.

§. 219. Quod summo numini in Abrahamo piisque illius nepotibus placuit, & ab hominibus non potest non suspici, *fides* eorum fuit & *virtutis studium*. Fides in Abrahamo fuit plane singularis. Patriam deo iubente, relinquit, & Palaestinam, quam potentissimae gentes tenebant, non sibi quidem, sed posteris suis in possessionem concedendam confidit, improles sterilemque habens vxorem, g] Quatuor reges bello aggressus, quoniam pro iusta causa pugnabat, de victoria, deo fides, non desperat. h] Sed quid multa? Dilectissimum filium pro victima mactare, deo praecipiente, non dubitat. i] Silentio praeterimus, quod Iudaei narrant, per Nimrodum in furnum candentem coniectum flammis non extimuisse. k]

Preces.

§. 220. Suam in deo repositam fiduciam piis testati sunt *precibus*: Quarum prima in Abrahami historia l] facta mentio est. Imitati hanc Abrahami pietetem sunt Elie-

c] Ioma, fol. 28, 2.

f] Abhodah Sarah, fol. 14, 2.

g] Gen. XI, 30. XII, 1-5. XV.

h] Gen. XIV.

i] Gen. XXII.

k] Psachim, fol. 118, 1.

l] Gen. XV, 2. 3. XVII, 18-22. XVIII, 23-33. XX, 7. 17.

Eliesar, m] Isaacus, n] Rachel, o] Iacobus, p] Moses, q] ceteri. Tradunt Iudaei, Abrahamum *precum matutinarum* [שחרית], Isaacum *pomeridianarum* [מנחה], Iacobum *vespertinarum* [ערבית], esse auctores; r] quae illis in hunc diem *tria precum* *stata tempora* [שמן נ' תפלות] sunt.

§. 221. *Precum species vota* [נדרים] *Vota* sunt. Suscipiebat in se votum Iacobus in Aramaeam abiturus: s) quod ut praestaret redux admonebatur. t) Observant Iudaei, u) quatuor esse, de quorum votis in sacris relatum legatur. Horum duos fuisse infelices, Iacobum w] & Iiphtachum; x) felices duos, Israëlitas y) & Channam. z]

§. 222. *Iure iurando* fidem suam, ubi *Ius iurandi* requireretur, confirmare; & ut sibi condum. firmaretur petere, pii hi viri non dubitarunt. a) Quin *iure iurando* promissiones suas Abrahamo, Isaaco & Iacobo factas
ipse

m] Gen. XXIV, 12-14.

n] Gen. XXIV, 63. XXV, 21.

o] Gen. XXX, 24.

p] Gen. XXXII, 10-13.

q] Exod. VIII, 4-6.

r] Brachoth, fol. 26, 2.

s] Gen. XXVIII, 20-22.

t] Gen. XXXV, 1.

u] Breschith rabba, fol.

69, 2. Ialkut Schimoni, fol. 36, 1.

w] Gen. XXXV, 18, 19.

x] Iud. XI, 30. 35-40.

y] Num. XXI, 2. 3.

z] 1. Sam. I, 11-20.

a] Gen. XXI, 22-31.

XXIV, 1-9. XXVI,

28-31. XXXI, 53.

XLVII, 29-31.

ipse deus confirmasse dicitur. b) De *solemnitatibus* adhiberi solitis Iudaeorum interpretes consuli possunt. c) Valde viri summe venerabilis, de orientis rebus meritissimi, *Herm. v. d. Hardt* sententia, quod *dextrae carpum* alter alterius contrahendo iurauerint, se nobis probavit. d)

Officia in
proximum.

§. 223. Non maior horum virorum summi numinis veneratio quam *in homines pietas* fuit. Loti, ex fratre nepotis, instar filii curam gerit *Abrahamus*; e) natis litibus, illi cedit, maior minori; f) captivum non sine periculo liberat. g) Sodomae regi reductam praedam sua sponte reddit. h) Pentapoleos ad asphaltiten lacum excidium ardentissimis precibus deprecatur. i) Officiorum in singulos usque eo observantissimus fuit, ut totam illius exscribere historiam deberemus, si omnia recensere vellemus. Iungimus illi *Iosephum*; qui fratribus

b) Gen. XXII, 16.

c) Qui existimant, Eliesarem & Iosephum per circumcisionem iurasse. Breschith rabba, fol. 57, 4. Ialkut Schlmoni, fol. 30, 2. *Aben Ezra* putat, adiuratum adiurantibus manum subdidisse, in signum obedientiae. Vid. Com-

mentar. ad Gen. XXIV,

2

d) Vid. *H. v. d. Hardt* Dissert. de iuramento per *dextrae carpum*, non per *femur*. Helmst 1711.

e) Gen XII, 4. 5.

f) Gen. XIII, 8-11.

g) Gen. XIV.

h) Ibid.

i) Gen. XVIII, 13-33.

tribus pessime de se meritis non solum lubens ignovit, verum etiam in illos fuit beneficentissimus.

§. 224. Officiorum nullum maius censendum est industria & studio ad veri dei cognitionem & cultum perducendi in tenebris oberrantes. k] Fecerunt hoc Abrahamus l) & Isaacus. m) Abrahami in faciendis proselytis industriam satis depraedicare nequeunt Iudaei; neque minus Sarae in docendis feminis studium laudant. n) Non minorem pio huic studio operam dedisse Isaacum & Iacobum, narrant. o) Idem Abrahamum, Isaacum & Iacobum prophetas, eorumque uxores prophetissas, fuisse contendunt. p] Proselytorum nomen Sicheimitae q) non merentur. Quod de lapide pretioso (אבן טובה), ex collo Abrahami pendente, quo conspecto convaluerint aegroti, post illius autem obitum in sole suspenso, Talmudici fabulantur, id de illius non-

k) Sanhedrin, fol. 99, 2.	38, 4. Ialkut Schimoni, fol. 17, 4.
l) Gen. XIII, 4. XXI, 33. Conf. Sotah, fol. 10, 1. 2.	o) Ialkut Schimoni, fol. 42, 4.
m) Gen. XXVI, 25.	p) Ialkut Schimoni, fol. 34, 3.
n) Sotah, fol. 10, 1. Breschith rabba fol.	q) Gen. XXXIV.

non solum probitate & fide, verum etiam doctrina interpretamur. r)

Matrimo-
nium.

§. 225. *Coniugum officiorum* probe memores, in Saram mitissimus erat Abrahamus: s) Hunc illa dominum appellabat. t) *Adulterium* illi quoque, qui extra Abrahami familiam erant, detestabantur. u) Quare tolerabilius pio Iosepho visum fuit, carceris tolerare squalorem, quam huius se criminis reum facere. w) *Polygamiam* autem ne ipsi quidem pii, Abrahamus, x) & Iacobus, y) auersabantur. Cumque *ancillas* in torum quoque adsciscerent; *primi* [אֲשֵׁרָא] & *secundi ordinis* [אֲשֵׁרָאִים] uxores habebant. Harum liberi, si pater vellet, ut Abrahamus, inferiores erant dignitate & iuribus; z) sin pater nollet, ut Iacobus, pari passu cum ceteris ambulabant. *Matrimonia cum cognatis*, quae & Iudaeis & nobis illicita sunt, contrahere illis turpe non fuit. *Sororem germanam* uxorem habuit Abrahamus; a) *Duas sorores simul* Iacobus; b) *Ami-*

r) Babha bathra, fol. 16, x) Gen. XVI.

a.

y) Gen. XXIX, 27. 28.

s) Gen. XVI, 5. 6.

XXX, 3. 4. 9.

t) Gen. XVIII, 12.

z) Gen. XXI, 10. XXV,

u) Gen. XII, 12. 18-20.

i - 6.

XX. XXVI, 10. 11.

w) Gen. XXXIX, 7 -

a) Gen. XX, 12.

20.

b) *Amitam* Amramus. c) *Matrimonia* autem cum *Cananaeis* fugiebant. d) *Iuris leuiratus* hic iamprehendimus vestigia. e) Non minus *diuortii*; nam vxoris precibus & diuino oraculo monitus Hagarem eiecit Abrahamus. f)

§. 226. *Scortationi* infideles deditos fuisse. Scortatio. se, nec eam in criminibus posuisse, verosimile fit. g) Quod vero pii idem senserint, neque *stuprum violentum Dinae* oblatum, h) neque *Iudae facinus*, i) euincunt. *Poenam* huic crimini decretam non fuisse, largimur. Vindictae enim filiorum Iacobi ratio erat, quod vir Cananaeus sororem vitiauerat. Et Iuda k) *Thamarem* ad rogam trahere voluisse videatur, quod leuiratus iura violasset. Pudicitiae an lasciuiae signa *pepla* fuerunt: Quae Sarae commendat Abimelech rex; l) & Rebeccam) atque Thamar n) sumserunt.

§. 227. *Fornicatione incestuosa* (ערוה) Incestus. peccarunt *Lotus*, o) *Ruben*, p) & *Iuda*, q) Cri-

b] Gen. XXIX, 27. 28.	h] Gen. XXXIV.
c] Exod. II, 1. VI, 20.	i] Gen. XXXV III, 15.
d] Gen. XXIV, 3. 4.	16.
37. 38. XXVI 34. 35.	k] Gen. XXXVIII, 24.
XXVII, 46. XXVIII, 2.	l] Gen. XX, 16.
8. 9. XXXIV.	m] Gen. XXIV, 65.
e] Gen. XXXVIII, 8. 24.	n] Gen. xxxviii, 14.
f] Gen. XXI, 10-14.	o] Gen. xix, 30-38.
g] Gen. XXVI, 10. 11.	p] Gen. xxv, 22.

q) Crimen autem hoc detestatos esse pios, ex Loti filiarum clandestinis artibus videre est; & ex eo, quod Iuda incestuosum illum coitum dein non iteravit. Rubenem autem, propter hoc delictum, pater primogeniturae iuribus priuavit. r) Loti filias excusant Iudaei, quod totum humanum genus interiisse existimauerint, solis se cum patre superstitibus: s) Rubenem autem, quod incestu non peccauerit. §. 136.]

Crimen
Onaniti-
cum.

§. 228. Quale *Onanis delictum* t) fuerit, pro certo dici nequit; vtrum semen non immiserit, an infantes tollere noluerit. Diuina vindicta periit.

Officia pa-
rentum &
liberorum.

§. 229. *Liberorum suorum amantissimi* erant parentes; quos pie educarent, nec in degeneres quidem essent iusto seueriores. u) *Reuerentiaeque parentibus debitae obseruantissimi* erant liberi. Quorum benedictionem anxie quaerebant. w) Non indignabantur, si alios *adoptarent*, x) vel *primogeniturae iura* ab vno ad alterum *transferrent*. y) Parentum *testamenta* sibi legem

q) Gen. xxxviii, 14-26.

r) Gen. xlix, 3. 4.

s) Gen. xix, 31. 32.

Ioseph. Ant. lib. I. cap.

12. *Babha kama fol.*

38, 2. *Nafir, fol. 23,*

2. 24, 1.

t) Gen. xxxviii, 9.

u) Gen. xxi, 11. xxv, 28.

w) Gen. xxvii.

x) Gen. xlviii, 5.

y) Gen. xlviii, 14-20. xlix, 3. 4.

legem esse censebant; & vita functorum quoque mandata pie exequiebantur. z]

§. 230. Quae *primogenitorum* fuerint *Primogeniturae iura.* *praerogativae*, in sacris non exponitur. Non contemnendas tamen fuisse, ex Iacobi & Esau historia a] intelligitur. Secundum Iudaeos, primogenito i] *principatus*, b) 2] *pontificatus*, c) & 3] *dupla haereditatis portio* d] cessit.

§. 231. *Defunctos* quoque pietate prosequiebantur. *Lugebant* suos magnosque viros fato functos; vt Abrahamus Saram uxorem; e] Isaacus matrem; f] Iacobus Iosephum, quem periisse putabat; g] Iuda uxorem; h] filii & Aegyptii Iacobum. i] Iacobum & Iosephum, in Palaestinam transportandos, Aegyptiorum more condiebant. k) *Ossa* denique *monumentis* inferebantur. Vxorumque funera mariti, parentum liberi curabant. l)

§. 232. *Mancipia* antiquus hic orbis iam habuit. Hos heri *emebant* (מקנה כסף);
eorum-

z] Gen. L. 5. 16. Exod. XIII, 19.

a] Gen. XXV, 24. 31. 34.

b] Ktubhoth, fol. 103, 2,

c] Sbhachim, fol. 112, 2.

d] Brachoth, fol. 7, 2.

e] Gen. XXIII, 2.

f] Gen. XXIV, 67.

g] Gen. XXXVII, 33. 35.

h] Gen. XXXVIII, 12.

i] Gen. L, 3. 10. 11.

k] Gen. L, 2. 26.

l) Gen. XXIII. XXV, 9.

XXXV, 20. 28. 29.

XLVI, 7. XLIX, 31.

eorumque *liberi* (ילידי בית) in *paterna servitute* detinebantur. Hanc sortem Iosephus, à fratribus venditus, est expertus. m) Eiusmodi autem *seruos* Abrahamus quoque non paucos habuit. n)

Arbitri & iudices. §. 233. Si quae lites obortae essent, per *arbitros* componebantur. o) *Iudicium* quoque mentionem fieri legimus. p) Per quos *ad supplicium rei* trahebantur. q)

Bellum. §. 234. *Bello* reges Syros persequi, qui suum ex fratre nepotem captivum fecerant, Abrahamus non dubitavit. r) *Iniustum* bellum fuit, quo Iacobi filii *Sichemitas* deleverunt; per patrem propterea *seuerissime* reprehensi. s)

Piorum peccata. §. 235. Sunt, qui immitius de viris deo caris sentiunt; Abrahamo t) & Isaaco u) *mendacia*, Iacobo autem praeter *mendacia* w) *illicitas* quoque *artes* x) *exprobrantes*. Absoluendi fortasse essent, si causam eorum defendendam suscipere vellemus. Vera enim omnia dixerunt; sed non omnem veritatem intempestive effutiendam esse prudenter iudicarunt. Nec quidquam fece-

m] Gen. XXXVII.

n] Gen. XIV, 14. 15. XVII, 13. 27.

o] Gen. xxxi, 37.

p] Gen. xix, 9. Exod. II, 14.

q] Gen. xxxviii, 24.

r] Gen. xiv.

s] Gen. xxxiv, 25 - 30. XLIX, 5. 7.

t] Gen. xii, 10. 20. xx.

u] Gen. xxvi, 7. 9.

w] Gen. xxvii, 19.

x] Gen. xxx, 37. 43.

fecerunt, quo fidem suam vacillare proderent. Sapientissime simulavit Iosephus, quo fratrum animos exploraret. y) Esto autem, eos peccasse. Homines enim erant. Nos eorum virtutes imitemur; vitia fugiamus; & nisi omni crimine careamus, in eos dicere ne simus parati.

§. 236. Vnicum virum fuisse vidimus, Ecclesiae in cuius familia ecclesiam sibi instaurare deformatio. vellet deus. Huius autem industria in suis erudiendis adhibita efficere nequiuit, ut sui similes essent omnes. Nihil *Ismaëlitis* profuit, quod ab Abrahamo genus ducerent: qui mox *ad idololatriam desciverunt*. Licet ipsum Ismaëlem seria poenitentia ad frugem rediisse Iudaei tradant. z) Non felicius Isaacus, *Esauum* genuit Ismaele deteriore; cuius quoque *posterii ad idolorum cultum* statim sunt *reuerfi*. Felicius *Iacobus* quidem; in cuius *filiis* nemo fuit, qui paternam & avitam abnegaret confessionem; plerique tamen *minus probatis fuerunt moribus*; a) ceu ex illis, quae paulo ante de iis sunt dicta patebit. Horum autem *nepotes in Aegypto* in eas inciderunt tenebras, ut *non nisi perpauci* in iis essent, qui *aiti dei adhuc haberent cognitionem*. b)

§. 237.

y] Gen. XLII, XLIII. a) Gen. XXXVII, 2.

XLIV.

b) Exod. III, 13.

z] Babha bathra, fol. 16, 2.

Ecclesiae
reforma-
tio.

§. 237. Huius igitur eorum miseriae, in quam aliena verius quam sua culpa inciderant, misertus benignissimus *deus*, *virum excitavit diuinissimum*, per quem Israeliticae & reipublicae & ecclesiae fata redderentur sereniora, *Mosen*.

CAP. III.

DE

RE LITTERARIA ET ARTIS

§. 238.

Lingua.

D*iuersas in Abrahami familia* deprehendimus *linguas*. *Ebraea* Iacobus, *Chaldaea* illius socer Laban est loquutus. c) Iam cum sedes Abrahamus mutauerit, Laban autem in Syria, quam antea Abrahamus quoque incoluerat, substitit; verosimile sit, Abrahami filios & nepotes *Cananaeam*, quae in nouis suis sedibus vernacula esset, linguam fecisse suam, à se *Ebraeam* deinceps cognominandam. Hanc in Aegypto retinuerunt; quia Phacusensem regionem incolentes, Aegyptiis non miscbantur. Eandemque adeo in Palaestinam secum iterum deportarunt.

Ars scri-
bendi.

§. 239. Quod *scribendi ars* hisce seculis inuenta iam fuerit, disertis quidem sacri
codi-

c) Gen. xxxi, 47.

codicis testimoniis doceri nequit. Testari tamen de illa *Iudae sigillum* videatur. d)

§. 240. *Physicam Iacobi scientiam* illius *Physica*. artes produnt, quibus iniustam soceri avaritiam elusit. e) Non sane est cur miremur, cum gregibus isto aevo praecipua suarum diuitiarum incrementa deberent opulenti, eaque de causa *principes viri & feminae pastoritia vita delectarentur*, f) quod hi artes calluerint, quas nostri hodie pastores, ex infima plebe homines, & physici quoque speculationum quam praxeos amantiores, ignorent.

§. 241. His *Aegyptiorum magorum* subiungimus *praestigias*; quibus vera Mosis miracula imitaturi, incauti regis oculos callidi fefellerunt. g)

§. 242. Quanti in *pharmaceutica* fuerint, *Pharmaceutica*. *Aegyptiorum differta odoribus cadauera humana*, ut per multa secula conseruarentur, testantur. h)

§. 243. Nisi *mechanicam* excultam iam *Mechanica*. habuissent; *plaustra* patri mittere Iosephus non potuisset. i)

§. 244.

d) Gen. xxxviii, 18. g) Exod. VII, 11.

25.

&c.

e) Gen. xxx, 37-43. h) Gen. L, 1. 26.

f) Gen. xxi, 9. xxx, 1) Gen. xlv, 21.

31 - 43.

Musica. §. 244. *Musica instrumenta* nominantur, quibus Iacobi abitum se honoraturum fuisse dicit Laban; k) quorum inuentio an Iubhali tribui debeat, dubitari possit.

Nummi. §. 245. *Mercatura* orbem, quamdiu stetit, carere nequiuisse credimus. Primis autem temporibus eam non nisi mercium permutatione peractam fuisse, admodum verosimile sit. Abrahami aetas *nummos* iam habuit. l) Quos, quidem *non signatos* fuisse, credimus. Quod vero monetam cudi Abrahamus iam curauerit, in Talmude narratur. m)

A. M.

PERIODVS IV.

AB EXITV EX AEGYPTO AD INTROITVM IN PALAESTINAM.

40. annorum.

CAP. I.

DE

REBVS CIVILIBVS.

§. 246.

2513. **I**lla ipsa nocte, qua agnum paschalem comederant Israelitae, & Aegyptiorum primo-

k) Gen. xxxi, 27.

m) Babha Kama, fol.

l) Gen. xxiii, 16. xxxiii, 19. xlii, 25.

97, 2.

primogeniti caesi fuerant, *Aegypto egressi* A. M. *sunt Israëlitae*. Antequam vero agno paschali iis vesci liceret; *circumcidi & baptizari* debuerint. n]

§. 247. Anno itaque 430. ab Abrahami ex patria in *Palaestinam* aduentu, qui 218. fuit, ex quo *Iacobus* cum familia in *Aegyptum* descenderat, d. 15. mensis *Nisan*, 600000. *Israelitarum*, Mose duce, iter ingressi, *Palaestinam* versus mouerunt; vasa aurea & argentea, quae mutuo ab *Aegyptiis* sumserant, secum absportantes. o] Quo in itinere 45 statua habuerunt. p]

§. 248. Abiturus *Moses*, *Iosephi* cadaver secum absportauit. q] Quod per *Aegyptios* in *Nilum* demersum fuisse; *Iudaei* tradunt. r]

§. 249. Die 15. *Nisan*, 1] *Heracleopoli parua* [רעמסס] profecti, 11] prope *Pentashoenum* [סכת] prima castra locant. s] *Veneris* diem [ערב שבת] fuisse, quo iter ingrederentur, tradunt *Iudaei*. t]

§. 250. Ne *Philistaeorum* armis perterriti de reditu in *Aegyptum* meditarentur; non via breuissima per ecregma in *Palaestinam* maritimam erant deducendi.

Quare

n] *Iebhamoth*, fol. 46,

1. 2. *Crithuth*, fol. 9, 1.

o] *Exod.* xii. 34-42.

p] *Num.* xxxiii.

q] *Exod.* xiii, 19.

r] *Sotah*, fol. 13, 1.

s] *Exod.* xii, 37. *Num.*

xxxiii, 3-5.

t] *Seder olam rabba*, cap.

6. pag. 15.

A. M. Quare orientem versus declinantes , III.)
2513. castra in *isthmo* (אח) locant; columna
nubis & ignis ipsos praecedente. u)

§. 251. Cum Aegyptii eos persequerentur; IV.) iuxta *ostium ecregmatis* [פי החירות] inter *Magdolum* [מגדול] *Sirbonidis lacum* [ים], è regione *Casii* montis & urbis [בצל צפון], castra locare iubentur. w) Geographiae antiquae peritus non mirabitur, nos virum summe venerabilem *Herm.* v. d. *Hardt* ducem huc sequi. Licet Alexandrini interpretes x) & Iosephus y) *mare rubrum* (θάλασσαν ἐρυθράν) habeant, ubi in ebraeo textu iam *suph* (סוף,) est. Quippe hi *sinum Arabicum*, cui *maris rubri* nomen tribuunt, in animo habuerunt. Retinuerunt Alexandrini verba N. T. scriptores; z) non vero *Arabicum sinum*, sed *mare mediterraneum* vel *Phoenicium*, cuius finus lacus Sirbonis erat, intellexisse videantur. Non solum praesentia Israelitarum castra, verum etiam sequentia, pro nostra sententia pugnant.

§. 252. Israëlitae, apud quos res prope seditionem erat, sicco pede per *Sirbonidis lacum*

u) Exod. xlii, 19-22.
Num. xxxiii, 6.

w) Exod. xiv, 1-4.
Num. xxxiii, 7.

x) E. g. Exod. xiii, 18.
xv, 4. 22. Similiter

in libris apocryphis,
Sap. x, 18. xix, 7.

1. Macc. iv, 9.

y) Antiqu. lib. II, cap. 5.

z) Act. vii, 36. Hebr. xi, 29.

lacum [יַם סוּף] transeunt. Quos *Aegyptii* A. M. eadem via sequuturi, fulguribus & fulminibus perstrepentibus, *sepeliuntur undis.* a] Quo facto, Moses & Israëlitæ laeto *cantico* diuinam depraedicant clementiam. b) Die Veneris, qui postremus paschatis fuerit, factum id esse Iudaei narrant. c] Si Iosepho credimus, submersorum Aegyptiorum *armis* Israëlitæ, qui inermes iter ingressi fuerant, diuina prouidentia sunt potiti. d]

§. 253. Traiecto *Sirbonidis lacu* (יַם סוּף) per desertum *Ostracinense occidentale* (מרבר שור), quod in isthmo inter mare mediterraneum & Sirbonidem lacum erat, per triduum, *dulci aqua deficiente*, vagantur. e) Quare prophetas constituisse dicunt Iudaei, vt *singulis hebdomadibus ter ex pentateucho praelegeretur.* f) V.) Ad urbem *Deuedar* [מרה] delati, castra prope eam faciunt. g) Certa *ligna*, per Mosen edocti, *aquae amaræ iniiciunt*; per quæ potabilis facta est. h) Qualia haec fuerint ligna, doctores Talmudici disputant. i)

§. 254.

a) Exod. xiv.

b) Exod. xv, 1-21.

c) Seder olam rabba, cap. 5, p. 15.

d) Ioseph. Ant. lib. II. cap. 7.

e) Exod. xv, 22. Num. xxxiii, 8.

f) Babha kama, fol. 82, 1.

g) Exod. xv, 23. Num. xxxiii, 8.

h) Exod. xv, 23-25.

i) Vid. Ialkut Schimoni, fol. 73, 2. Targum Iouathan & Hierosol. Exod. xv, 25.

A. M.
2513.

§. 254. Ibi *leges* per Moſen ſunt latae. In quibus legem de celebrando *sabbathô* fuiſſe, admodum verofiſmile ſit. k)

§. 255. Caſtra mouent, & VI.) ad oppidum *Catie* (אילי) perueniunt. Vbi quoniam 12. dulcium aquarum fontes & 70. palmas inueniunt, per aliquot dies comorantur. l)

§. 256. Inde profecti, VII.) ad *Sirbonidis lacus* [ים סוף] interiorem ſinum, prope Oſtracinem, caſtra ponunt. m)

§. 257. Iſthmo egreſſi, VIII.) d. 15. Iiar menſis in *deſerto Oſtracinenſi boreali* [מרבר סין] caſtra locant. Conſumpto victu, quem ex Aegypto deportauerant, *seleucide* [שלו] aue & *manna* [מן] veſcuntur. n) Sabbathum fuiſſe, quo mannam peterent, quae die Lunae primum deſcenderit, Talmudici narrant. o)

§. 258. De *manna* non omnes idem ſentiunt. Rorem, ſublucanis horis coelitus deſcendentem, breuique temporis ſpatio in grumos concreſcentem, eſſe, quo regio iſta ſua quoque aetate irroretur, ſcribit Iosephus.

k) Exod. xv, 25. - 27. xvi, 22. Seder olam rabba, cap. 5. pag. 17.

l) Exod. xv, 72. Num. xxxiii, 9.

m) Num. xxxiii, 10.

n) Exod. xvi, Num. xxxiii, 11.

o) Schabbath, fol. 87. 2.

sephus. p] Appellānt eam Iudaei *panem* A. M. vel *cibum spiritualem* [לחם הרוחני vel 2513. q] qui totus in chylum succumque & sanguinem conuertatur, nec excrementa generet; r] quo angeli vescantur; s] quemque commolentes angeli in cibum aeternum seruandis praeparent. t)

§. 259. Iter persequentes, in Cananaeae limitibus IX.) *Facidiam* (רפקה) & X) *Elusam* (אלוש) vrbes attingunt. u) Hic *primum sabbathum* à proavis suis *celebratum* fuisse, Iudaei tradunt. w)

§. 260. Ibi locorum autem Palaestinam ingredi non ausi; XI.) *Adoram* [רפירם] pergunt. x] Vbi, propter *aquae defectum*, controuersiam Mosi mouet seditiosa turba. Qui, diuino iussu, ex petra aquam elicit. y] Nisi id anticipatiue hoc loco narretur.

§. 261. Ibidem *bellum cum Amalekitis*, qui Gobolitidem & Petram urbem, secundum

p) Ioseph. Ant. lib. III. cap. 1.	t) Chagigah, fol. 12, 2.
q) Herm. v. d. Hardt Ephemer. philolog. Discurs. VII. de Pane spirituali in deserto.	u) Num. XXXIII, 12. 13.
r) Ioma, fol. 75, 2.	w) Exod. XVI, 30. Seder olam rabbai. cap 5. pag. 17.
s) Ibid.	x) Exod. XVII, 1. Num. XXXIII, 14.
	y) Exod. XVI 1, 2 - 7. Num. xxxiii, 14.

A. M.
2513.

dum Iosephum, 2] incoherent, ancipiti Marte geritur. Quorum tamen ferociam Iosua tandem frangit. Ab his magnam auri, argenti, armorum, & textilium praedam reportasse Israëlitae, Iosepho facile credimus. Iussu diuino monumentum erigitur, in memoriam *delendae* aliquando *Amalekitarum gentis*. a] Haec in sacris legimus. Addunt Talmudici, iniunctum quoque fuisse Israëlitis, ut Palaestinam ingressi *regem* sibi crearent, & templum exstruerent. b]

§. 262. *Iethro*, Mosis socer, in Israëuitarum castra in desertum Saracenicum *venit*, Mosisque uxorem & filios ad eum reducit. Plures aduentus illius causae in Talmude leguntur. c] Israëuitarum procures conuiuio sacro excipit; generoque consilium dat de iudicibus subalternis constituendis. d]

§. 263. Anni ab exitu ex Aegypto primi, *mensis tertio*, d. 1. Siuan, Israëlitae XII.] in *deserto Saracenco* [מרבר סיני] ad *montanum Saracenicum* [הר סיני] accesserunt. e] Cuius iugum Moyses *septies* conscendit.

§. 264. Cum *primo* montem conscendisset Moyses; dei ad populum perfert promissiones, quod ipsius *peculium* [כבוד] esse

2] Ant. Iud. Lib. III. cap. 2.

a] Exod. xvii, 9-16.

b] Sanhedrin, fol. 20, 2.

c] Sbhachim, fol. 116, 1.

d] Exod. xviii.

e] Exod. xix, 1. 2. Num. xxxiii, 15.

esse debeant, si mandatis suis sint parituri. A. M.
Quod illi se facturos spondent. f] 2513.

§. 265. *Secundo* in montem ascendit, & populo iniungere iubetur, vt, lotis & mundatis vestibibus, coituque abstinentes, *decalogi promulgationem* in tertium diem expectent; ne tamen ad montem accedere audeant. g)

§. 266. *Die tertio*, inter tonitrua & fulgura tubarumque clangorem, *decalogus promulgatur*. Quibus rebus territi Israëlitae, Moſen rogant, vt ipſe dei ad ſe perferat mandata internuncius: ſequē illi dicto audientes futuros ſpondent. h] *Die ſabbathi* decalogum promulgatum fuiſſe, Talmudici tradunt. Num vero dies 6. an 7. Si uan fuerit, de eo diſputatur. i) Promulgationem ita factam fuiſſe, vt vnico momento totus decalogus ſimul & ſemel audiretur, addunt. k)

§. 267. Moſes *tertio* montem conſcendens, l) *leges morales ciuilesque multas*, nonnullas quoque ad cultum publicum pertinentes, à deo accipit. m) Tandem descen-

f] Exod. XIX, 3. 8. 2. Ialkut Schimoni,

g] Exod. XIX, 9-15. fol. 80, 3.

h] Exod. XIX, 16 - 19. l] Exod. XIX, 20. XX, 21.

i) Schabbath, fol. 86, m Exod. XX, 22 - 26. XXI. XXII. XXXIII.

k] Schbhuoth, fol 20,

A. M. 2513. descensurus, Aharonem Israëlitarumque proceres in montem secum deducere iubetur. n)

§. 268. *Leges à deo acceptas Moses in libro conscribit, multitudinique exponit. Quibus cum se parituros promississent; duodecim columnas & altare erigit, victimasque mactari curat; quarum sanguinis dimidiam altari aspergit, alteram dimidiam versus turbam spargit. Et hac ratione dei nomine foedus cum Israëlítico populo pangit; vi cuius illi legum sibi propositarum observationem in se suosque posteros sancte suscipiunt. o)*

§. 269. *Quarto Moles montem conscendit, populi proceribus ipsum comitantibus. Qui deum eminus venerantur, & deinceps laeti epulantur. p)*

§. 270. *Quinto montem conscensurus Moses, solo Iosua comite, summam rerum, quoniam ibi per 40. dies erat commoraturus, interea temporis Aharoni & Churi, qui Calebi ex Maria Mosis & Aharonis sorore filius fuisse dicitur, q] dat administrandam. r] Vbi mandata de tabernaculo sacro exstruendo, vasisque eius & pontificis sacerdotumque ornatu parandis, de illis inaugu-*

n] Exod. XIX, 21-25.
XXIV, 1. 2.

o] Exod. XXIV, 3-8.

p] Exod. XXIV, 9. 11.

q] Raschi ad Exod. XXXV, 30.

r] Exod. XXIV, 12-18.

augurandis, *cultuque publico* rite admini- A. M.
strando, denique *duas tabulas*, in quibus 2513.
decalogus conscriptus esset, accipit. s]
Mira de his tabulis narrant Iudaei: Quas
primae statim creationis tempore creatas
fuisse tradunt. t)

§. 271. Multitudo, expectandae à Mo-
se in Aegypto promissae festiuitatis impa-
tiens, *Isidem* format, eique sacra in castris
facit; *Aharone* id *impedire non audente*.
Qui tamen festum id in summi numinis
honorem celebrari debere, edicit. u) In
cacodaemonem criminis huius culpam
rejiciunt Iudaei, qui magnis moliminibus
turbae persuaserit, Mosén vita emigras-
se. w) *Aegyptiam* quoque *turbam*, quae
cum Israëlitis, Mosi indultu, iter ingressa
fuerit, facinoris *auctores* faciunt. x) In
Aharonis excusationem dicunt, quod Chu-
rem collegam; qui coeptis eorum se oppo-
suerit, occiderit insana multitudo. Eum
igitur tempori prudenter inseruiendum
esse statuisse; non tam suae vitae timen-
tem, quam ne sua quoque caede vindictam
diui-

s] Exod. XXV. XXVI.
XXVII. XXVIII. XXIX.
XXX. XXXI.

t] Pirke Abhoth, cap. 5.
fol. 31, 4. Psachim,
fol. 54, 1.

u] Exod. XXXII, 1-6.

w] Schabbath, fol. 89,
1.

x] *Raschi*, ad Exod.
XXXII, 7.

A. M. diuinam nimium sollicitaret imprudens
2513. turba. y) *Excusandus* sane videatur *Aha-*
ron. z)

§. 272. Ex monte descensurus *Moses*,
hisce de rebus certior factus, pro populo
apud deum *deprecatur*. Cum propius ac-
cessisset; *decalogi tabulas* ad montis radices
iratus *frangit*. Deauratum *vitulum* igni
immittit, comminuit, & puluerem in vici-
num torrentem coniici curat. *Aharonem*
increpat: Qui vero omnem à se culpam
remouet. Tum *Leuitas*, quos in seditione
hac implicitos fuisse Talmudici negant,
a) *vitulantibus immittit*: Qui eorum 3000.
trucidant. b) Die 17. Thammus hoc fa-
ctum esse, Talmudici tradunt. c)

§. 273. Postridie *sexto* montem conscen-
dit *Moses*, & submisit pro populo depre-
catur. Ferens responsum, quod deus
Israëlitarum peccatum sit vindicaturus, de-
scendit, *Israëlitasque ornatum suum depone-*
re iubet. Id quod illi faciunt. d)

§. 274.

y) Sanhedrin, fol. 7, 1.	Israëlitis.
Targum Jonathan &	a) Ioma, fol. 66, 2.
Hierosol. ad Exod.	b) Exod. XXXII, 7 - 29.
XXXII, 5.	Deut. IX, 8 - 17 21.
z) Vid. <i>Herm. v. d. Hardt</i>	c) Ioma, fol. 4, 2. Taa-
<i>Ephemer. philolog.</i>	nith, fol. 28, 2.
<i>Discurs. IX. de Vi-</i>	d) Exod XXXII, 30-35.
<i>tulantibus in deserto</i>	XXXIII, 1-6.

§. 274. Moses suum *tabernaculum* A. M. *conuentus* (אהל מועד) extra castra erigit. 2513.

Vbi vltiori sua pro populo intercessione deum tandem placat; ea tamen lege, vt impenitentes iustam vindictam expecturos praediceret. e) Observant Iudaei, Aegypto egressorum ducem fuisse ipsum deum; iam, postquam peccauerant, non nisi angelum. Vsu igitur illis venisse, quod prouerbio dicatur: כד הוין In infantia viri eramus; iam adulti, sumus infantes. f)

§. 275. Iussu diuino, *nonas tabulas* parat Moses. Quas ex pretiosissimis lapidibus excisas fuisse, Talmudici narrant. g) Cum his *septimo* montem conscendit. Vbi *gloriam dei videt*, legesque audit, sub quibus Israëlitas in gratiam recipere velit deus. Tandem elapsis, quos ibi commoratus fuerat, 40. diebus, *radiante vultu* monte descendit. h) De tabularum scriptura & mensura, qualis fuerit, Iudaei multa disputant. i) Mosen cum iis *die expiationis* (יום כיפור) monte descendisse, tradunt. k)

§. 276.

e] Exod. XXXIII, 6-23.

f] Babha kama, fol. 92, 2. 93, 1.

g] Nedarim, fol. 38, 1.

h] Exod. XXXIV, 1-35. Deut. IX, 18-20. 25-29. X, 1-5.

i] Schkalim, fol. 10, 3.

4. Schabbath, fol. 104, 1. Megillah, fol.

2, 2. 3, 1. Babha bathra, fol. 14, 1.

k] Babha bathra, fol. 121, 1.

A. M. §. 276. *Supellex sacra, per Bezalaëlem,*
2514. *Churis ex Vri filio nepotem, & collegas,*
apparatur. l)

§. 277. *Anni 2. ab exitu ex Aegypto*
mensis 1. die 1. tabernaculum sacrum susci-
tatur, eiusque vasa vnumquodque suo loco
reponuntur. m) *In quo leges de variis vi-*
ctimarum speciebus feruntur. n)

§. 278. *Tabernaculum sacrum eiusque*
vasa necnon Aharon pontifex & illius filii
sacerdotes per septiduum per Mosén inaugu-
rantur: o) *Qui isto septiduo summi pon-*
tificis officio est functus. Fuerunt in Tal-
mudicis doctoribus, qui Mosén vsque ad
obitum suum summi pontificis dignitatem
tenuisse existimarent. p)

§. 279. *Octavo inaugurationis die, ipse*
Aharon & eius filii sacra facere incipiunt.
q) *Quo Nadab & Abihu, Aharonis filii na-*
tu maiores, propter commissa in sacris fa-
ciendis delicta & suffitum sacrum non rite
factum, quibus plura addunt Talmudici, r)
morte plectuntur. Ipse quoque Aharon,
propter nonnulla non legitime admini-
strata, per Mosén reprehenditur. s)

§. 280.

l] Exod. XXXV. XXXVI.
XXXVII. XXXVIII.
XXXIX.

m] Exod. XL.

n] Lev. I. II. III. IV. V.
VI. VII.

o] Lev. VIII, 1-36.

p] Sbhachim, fol. 102,
1.

q] Lev. IX, 1-24.

r] Sanhedrin, fol. 52,
1.

s] Lev. X, 102.

§. 280. *Leges variae, de immunditierum A. M. speciebus, t) de expiationis diei sacris, u) de cibis sacris & communibus, w) de incestu, x) de bonis moribus, y) de sacerdotum officiis, z) de diebus festis, a) de lychnucho & mensa tabernaculi sacri rite instruendis, b) feruntur.*

§. 281. *Iuuenis, in iudices & deum maledicus, lapidibus necatur. c) Hunc, feminae Danitidis Schlomith filiae Dibhri filium, ex adulterio susceptum fuisse, Iudaei narrant; Qui iudicum, propter natiuitatis maculam ex Israëlitarum coetu se excludentium, decreto tam intempestiua se arrogancia opposuerit. d)*

§. 282. *Paschatis festum, secundo hoc anno, suo tempore rite celebratur. e)*

§. 283. *Feruntur leges de anno sabbathico & Iubilaeo, f) de idololatria gentilium fugienda, g) & de votis. h)*

§. 284.

t) Lev. XI. XII. XIII. XIV. XV.

u) Lev. XVI.

w) Lev. XVII.

x) Lev. XVIII.

y) Lev. XIX. XX.

z) Lev. XXI. XXII.

a) Lev. XXIII.

b) Lev. XXIV, 1 - 9.

c) Lev. XXIV, 10-23.

d) Pirke R. Elieser, & Torath Cehanim, cit. Ialkut Schimoni, fol. 189, 4. 190, 1. Targum Jonathan, Lev. XXIV, 11.

e) Num. IX, 1 - 8.

f) Lev. XXV.

g) Lev. XXVI.

h) Lev. XXVII.

A. M. §. 284. Die primo mensis secundi hu-
2514. ius anni Moses *populum* Israëliticum lu-
strat. i)

§. 285. *Castra* iusto ordine *locan-*
tur. k]

§. 286. *Leuitae* *lustrantur*, *legesque* illis
praescribuntur. l]

§. 287. *Leprosi* & *immundi* *extra castra*
habitare iubentur. m]

§. 288. Feruntur *leges* de restituendis
iniusto titulo acquisitis, n] de *femina adulte-*
rii suspecta, o] & *Nasiraeis*. p] *Formula*
quoque benedictionis sacerdotalis prae-
scribitur. q]

§. 289. Duodecim tribuum *principes*
successiuis 12. diebus *dona* sua in taberna-
culo sacro *offerunt.* r) Pentateuchi ordi-
nem lequuti, factam hanc oblationem hoc
ordine recensemus; cum parum intersit,
eam paucis diebus maturius an serius fa-
ctam esse statuamus. Iudaei tradunt,
Nachschonem, tribus Iudae principem, die
1. Nisan, quo tabernaculum sacrum susci-
tatum

i] Num. I.

k] Num. II.

l] Num. III. IV.

m] Num. V, 1-4.

n] Num. V, 5-10.

o] Num. V, 11-31.

p] Num. VI, 1-21.

q] Num. VI, 22-27.

r] Num. VII.

tatum fuit, (§. 277.) dona sua obtulisse. s) A. M. Quibus cur strenue contradicamus, non 2514. habemus.

§. 290. *Lychnuchi sacri lampades ad diuinum mandatum adornantur, t) & Leuitae inaugurantur. u)*

§. 291. *Pascha secundum d. 15. mensis Iiar ab illis, qui praecedenti mense immundi fuerant, celebratur. w)*

§. 292. Cum per integrum fere annum ad Saracenicum montem Israelitae sedissent, abitumque illinc pararent; *duces subordinatosque iudices*, ad Iethronis consilium, [§. 262.] populo dat Moses. x) Hi quomodo sorte electi fuerint, & quis *Eldad & Medad* fuerint, quidque illi vaticinati sint, apud Iudaeos euolui potest. y) Hanc lupremi sui tribunalis vel *synedrii magni* primam originem esse, existimant. Num vero Moses, venerandi huius tribunalis primus praeses, in 70. illis iudicibus numeratus fuerit, an vero is septuagesimus primus fuerit, ab illis in vtramque partem disputatur. z)

§. 293.

s) Siphri, cit. Ialkut Schimoni, fol. 214, 2. 3.

t) Num. VIII, 1-4.

u) Num. VIII, 5-26.

w) Num. IX, 9-14.

x) Exod. XVIII, 25-26.

Num. XI, 11. 16. 17.

23-29. Deut. I, 9-18.

y) Sanhedrin, fol. 17, 1.

Targum Ionathau,

Num. XI, 26.

z) Sanhedrin, fol. 2, 1.

16, 2. 17, 1.

A. M. §. 293. Mensis 2. d. 20, à Saracenico
2514 montano *Pharanem* [פָּאָרָן] tendentes
Israelitae, castra mouent; *Chobhabho* per
vastum Arabiae Petreae desertum itineris
duce. a]

§. 294. Quo in itinere, XIII.] in loco
Kibbroth hattaavah [כִּבְרוֹת הַתָּאוֹבָה], id est,
sepulchris appetentiae, prima castra locant. b]
Qui locus ex eo nomen est consequutus,
quod carnum desiderio peccarunt, easque
adepti, morbo epidemico multos amise-
runt. c)

§. 295. Hinc profecti, XIV.) in *Chaze-
roth* [חֲצֵרוֹת] castra ponunt. d] Vbi *Abaron*
& *Maria* soror *litem Mosi* mouent, & haec
lepra punitur. e] Eos Mosi exprobrasse,
quod uxori debitum coniugale non prae-
staret, narrant Iudaei. f]

§. 296. De sequentibus 18. stationibus
praeter sola nomina nihil legimus. Sunt
stationum nomina: XV.) *Rhithma* (רִיתְמָה);
XVI.) *Rimmon Parex* (רִמּוֹן פָּרֵס); XVII.)
Libhna (לִבְנָה); XVIII.) *Riffa* (רִיסָה); XIX.)
Khelata (כְּהֵלָתָה); XX.) *Har schapher*
(הַר שָׁפֵר); XXI.) *Charada* (חֲרָדָה); XXII.)
Make

a] Num. IX, 15-23. X,
1-36. Deut. I. 6-8. 19.

b] Num. XXXIII, 16.

c] Num. XI. 1-34. Deut.
I, 9-18. IX, 22.

d] Num. XI, 35. XXXIII,
17.

e] Num. XII.

f] Siphri, cit. Ialkut
Schimoni, fol. 221,
3. 4.

Makbeloth [מקהלות]; XXIII.) *Tacht* (תחת); A. M. XXIV.) *Tarach* (תרח); XXV.) *Mithkah* 2514. (מתכה); XXVI.) *Chaschmonah* (חשמנה); XXVII.) *Moseroth* (מוסרות); XXVIII.) *Cain* (בני יעקן); XXIX.) *Iagur* [הר הגרגר] XXX.) *Nibhschan* [ישבשה]; XXXI.) *Acra-*
battinie [עברנה]; XXXII.) *Eziongeber* [ג] [עצין גבר]

§. 297. Itinere per has stationes confecto, XXXIII.] in *deserto zin* [מדבר צן] prope *Cadytin* (קדש) urbem castra ponunt. Vbi diu haerent; Palaestinam non nisi post 38. demum annos ingressuri. h]

§. 298. Quippe ex castris prope *Cadytin*, multitudinis rogatu, 12. *exploratores* Moses in Palaestinam ablegat. Qui, ea à Cadesbarnea ad fontes vsque Iordanis, 40. dierum spatio, lustrata, reuersi terram quidem laudant, de nobilissimis eius fructibus nonnullos secum absportantes; occupationem vero eius difficillimam futuram nunciant. i] Quare facta seditio est. Quam deus 40. annorum in itinere commorationis poena, intra quod tempus omnes, qui vigesimum iam annum compleuerint, perire debeant, castigat. *Exploratores* autem, exceptis Iosua & Calebo, *subitanea morte* è medio

g] Num. XXXIII, 18.

Deut. I, 46.

35.

i] Num. XIII. Deut. I;

h] Num. XXXIII, 36.

20 - 25.

A. M.
2514.

medio tolluntur. k] Calebi prudentiam laudant Talmudici, qui in itinere, ne quid ab illis pateretur, se cum ceteris exploratoribus consentire simulauerit; in castra autem reuersus illis contradixerit; &, quo seditiosam turbam facilius compesceret, Mosi laudes enarrauerit, cum in illum dicturus videretur. l] Idem tradunt, exploratores hos d. 29. Siuan iter suum esse ingressos, & die 9. Abh in castra rediisse, suoque nuncio multitudinem concitasse. m)

§. 299. Reprehensorum *Israëliitarum* satis magnus *exercitus* armata manu *Palae-
stinam ingredi tentans*, nec obtemperans Mosi hanc expeditionem dissuadenti, *in
fugam coniicitur*, non paucis per hostes caesis. n]

2515.

§. 300. Sequuntur iam anni 37, quibus *eodem in loco Israëlitae federunt*; & quibus nihil memoria dignum ab illis gestum videatur. Quibus annis qui sunt nati, *non sunt circumcisi*. Nec *sacra* quoque deo, non saltem à *priuatis*, *facta* videantur. *Pascha* hisce annis *celebratum non fuisse*; ipsi Iudaei confitentur. o]

§. 301,

k] Num. XLV, 1-39.
Deut. I, 25-36. 39.
40. IX, 23. 24.

l] Sotha, fol. 34, 2. 35,
1.

m] Taanith, fol. 29, 1.
Conf. Schbhuoth, fol.

10, 1. Sotha, fol. 35,
1.

n] Num. XLV, 43-45.
Deut. I, 41-46.

o] Iebhamoth fol. 71,
2. 72, 1. Tosephoth
ad Kidduschin, fol.
37, 2.

§. 301. Moſes de *fertis*, p) *placenta* ſa- A. M, cerdotibus ſeparanda, q) & *sacrificiis pro delicto* per errorem commiſſo, r) prae- cipit.

§. 302. *Vir* quidam, qui *sabbathi die ligna collegerat*, *lapidibus obruitur*, s) Infelice- cem hunc fuiſſe *Zelapbechadum*, ex Iudaeis aliqui ſuſpicati ſunt. Fabulantur, eum non pertinaciter peccaſſe, ſed eo conſilio, ut ex malis moribus naſcerentur bonae le- ges. Leui quodam delicto in ſe non ita gra- uiter animaduertendi occaſionem dare voluiſſe; ut perpetuae in ſabbathi contem- ptores poenae decernerentur. Impruden- tem autem ſabbatho feciſſe opus (מלאכה), quod mitiori quam ſupplicii poena puniri nequiu- erit. t)

§. 303. Lex de *veſtium peniculamentis* fertur. u)

§. 304. *Korachus Leuita*, cui *Dathan & Abiram ex Rubenitarum tribu* pluresque principes viri ſocios ſe iunxerant, *ſeditio- nem* mouet. Quae ſeuere vindicatur; coniu- ratorum nonnullis viujs terra ſepul- tis,

p) Num. XV, 1 - 16.

q) Num. XV, 17 - 21.

r) Num. XV, 22 - 31.

s) Num. XV, 32 - 36.

t) Schabbath, fol. 96, 2.

97, 1. Targum Iona- than, ad Num. xv, 32.

u) Num. XV, 37 - 41.

A. M. tis, ceteris fulmine ictis. w) Quod indigne ferente multitudine, 14700. pereunt. x) Pro confirmando autem Aharoni sacerdotio, *virga* ipsius floret & *amygdala* producit. y) Narrant Iudaei, Korachum, instigante vxore, ad faciendam seditionem fuisse accensum; quod Elizaphanem Moses ipsi in magistratu praetulerit. Exprobrasse Mosi, quod in populum liberum tyrannidem vsurpet; quem legibus iusto durioribus coërceat, perque eas Aharoni fratri ceterorum opes iniuste vindicare studeat. Risisse denique legem de vestium peniculamentis nouissime datam. Num seditiosis his salutis aeternae spes (חלק לעולם הבא) reliqua manserit, disputatur. z)

§. 305. De *sacerdotum Leuitarumque officiiis redditibusque* praecipitur. a)

§. 306. Lex de comburenda *vacca rufa* fertur. b)

§. 307. *Maria* (מרים), Mosi soror, *diem suum obit*. c) Factum hoc est anno ab exitu ex Aegypto quadragesimo; & quidem, secundum Iudaeos, mensis Nisan die primo

w] Num. XVI, XVII, 1-5.

Tanchuma, cit. Ial-
kut Schimoni, fol.

x] Num. XVII, 6-15.

229, 3. 4.

y] Num. XVII, 16-28.

a] Num. XVIII.

z] Sanhedrin, fol. 108,

b] Num. XIX.

1. 109, 2. 110, 1. c] Num. XXI, 1.

primo vel decimo. d) Luctu propter eam A. M. finito, populum vaccae rufae cineribus primo lustratum fuisse, narrat Iosephus. e)

§. 308. Propter aquae defectum turba seditionem mouet. Quam ex silice, diuino iussu, Moses elicit. Quoniam autem ὀλιγοπισία vel incaute loquendo *Moses & Aharon* hoc in negotio peccauerant; poena, quod *Palaestinam ingressuri non sint*, illis dictatur. f) De Mosis delicto non idem sentiunt Iudaei. Diuersae coniecturae apud *Abarbanelem* g) legi possunt. Quarum vna est, quod petram alloqui iussus, ut aquam daret, eam percussit. Quare etiam primo ictu sanguinem, repetito secundo aquam demum elicitam fuisse, fabulantur. h) Eundem hunc puteum esse, de quo *Exod. XVII, 1-7. & Num. XXI, 16-18.* narratur, contendunt. Quippe narrant, *petram*, ex qua aqua proflueret, voluntando se, per omnes stationes in deserto Israëliticum exercitum esse *comitatam*; &, ubi castra locarent, substituisse. Castris positis,

- d) Taanith, fol. 9, 1. 21. 22. IX, 22. XXXII, 50.
Ioseph. Ant. lib. IV, g) Commentar. in Pen-
cap. 4. tateuch. fol. 243, 4.
e) Ibid. apud. Iosephum. 244, 1.
f) Num. XX, 2 - 13. h) Targum Ionthan,
Deut. I, 37. 38. IV, Num. XX, 11.

A. M. sitis, singularum tribuum *principes* ad fontem accessisse, *baculisque* suis tenuem *sulcum* quemlibet à fonte ad sua castra *duxisse*. Ad harum linearum ductum tam copiosos se diffudisse riuos, ut cum vicina colloquutura femina scapha opus habuerit, qua ad proxima castra veheretur. In alueorum ripis *arbores*, omnis generis fructibus, iisque delicatissimis, abundantissimas, excreuisse. Et quae sunt plura huius farinae. Dicunt, cum hic fons per Moysen aperiretur, *totum exercitum* ex millenis constantem, coram rupe in tam arctum coactum fuisse spatium, ut *intra quatuor cubitos*, quae fontis amplitudo fuerit, constitueret. Quippe *locum* illum Moysi scipione *spiritualem*, ut tantam turbam capere posset, redditum fuisse. Quare etiam *aqua spiritualis* (מֵי רוּחַיִם) vel *fons spiritualis* (בְּאֵר הַרוּחַיִם) appellari solet. Quoniam *Mariae*, sororis Moysi & Aharonis, *pietati* (זִכְרוֹת) id dederit deus, ut larga hac aquarum copia Israëlitas bearet; *Fons* quoque *Mariae* perennis (בְּאֵר שֶׁל מַרְיָם) cognominatur. Hinc factum esse dicunt, ut petra aquam, postquam fatis Maria functa esset, eructare desineret. Quam tamen deinceps, propter *Moysi & Aharonis probitatem* (זִכְרוֹת) reddiderit. Hunc puteum spectaturum in *Carmeli* promontorii iugum ablegant

gant Talmudici. i) *Symbolica* haec esse, A. M. quilibet facile intelliget.

§. 309. Anno hoc 40 ab exitu ex Aegypto, *Moses*, in Palaestinam tandem penetraturus, ab *Idumaeorum* rege transitum per ipsius terras amice petit. Quo negato; nec, ut manu armata illum sibi aperirent, deo permittente; versus *Asphaltiten lacum* (ים סוף) castra mouent, per Peraeam in Palaestinam irrupturi. k)

§. 310. Cadyte igitur orientem versus profecti, XXXIV.] ad *Montem ferreum* (הר החר) prima castra faciunt. l) Ibi *Aharon*, annos 123 natus, mensis quinti die primo, diem suum obit. Cui *Eleasar* filius in pontificatu sufficitur. m) Narrant Talmudici, ab Aharonis obitu columnam nubis & ignis, quam illius pietas (וכוח) genti suae procurauerit, ab Israëliticis castris recessisse

i) Taanith, fol. 9, 1.
Confer <i>Raschi</i> ad h. l.
Schabbath fol. 35, 1.
Conf. <i>Raschi</i> ad h. l.
Targum <i>Jonathan</i> ,
Num. XXI, 16 - 18.
Tanchuma, cit. Ialkut
Schimoni, fol. 240,
4. Herm. v. d. <i>Hardt</i>
Ephemer. philolog.
Discurs. VIII. de Aqua | spirituall in deserto &
petra populum se-
quente.
k) Num. XX, 14 - 21.
Deut. II, 1-9.
l) Num. XXXIII, 37.
m) Num. XX, 22-29.
XXXIII, 37-39. Deut.
X, 6. |
|---|---|

A. M. *recessisse*; Mosis tamen precibus fuisse *reductam*. n)

§. 311. *Aradi* (ערד) *rex* bello Israelitas aggreditur. *Vincitur* autem, & regni illius vrbes solo aequantur. o)

§. 312. Pergunt XXXV.) *Zalmonam* (צלמנה), p) & inde XXXVI.) *Phoenonem* (פוןן). q) Vbi *rebeldes serpentibus venenatis* puniuntur. Quibus *remedium serpens aeneus* à Mose opponitur. r)

§. 313. *Phoenone* abeuntes, XXXVII.) prope *Obboth* (אבּוּת) castra locant, s) Moabitaram regionem non attingere iussi. t] Illinc profecti, XXXVIII.) *Arcopoli* Moabitidis [עייִם] siue [עייִ העבריים] ad orientem castra metantur. u] Porro XXXIX.) ad *fluvium Sared* [נהל זרד]; w] quem traiciunt. Et hoc superato, XL.) prope *Arnonem* (ארנון), x) ad *Beer Elim* (באר). y) Quo cum peruenissent; Ammonitarum regiones non ingredi, sed Arnonem traicere iubentur. z)

§. 314.

n) Taanith, fol. 9, 1.

Rosch haschanah, fol.

3, 1.

o) Num. XXI, 1-3.

XXXIII, 40.

p) Num. XXXIII, 41.

q) Num. XXXIII, 42.

r) Num. XXI, 4-9.

s) Num. XXI, 10. XXXII,

43.

t) Deut. II, 9-22.

u) Num. XXI, 11. XXXIII,

44.

w) Num. XVI, 12. Deut.

II, 13-15.

x) Num. XXI, 13-15.

y) Num. XXI, 16-18.

z) Deut. II, 16-25.

§. 314. *Sichon*, Emorrhaeorum rex, transi- A. M.
tum per terras suas petentibus negat. a)
Illi vero, Arnone superato, castra ponunt,
XLl.) apud *Mattanam* (דיִּטָן siue מַתָּנָה), b)
& ulterius progressi, XLll.) apud *Elalem*
(חֶלְיָאל). c)

§. 315. *Sichonem*, ad *Iabzam* (יַחְצָה) cum
exercitu sibi obuium, acie *vincunt*, illius-
que regnum, quod ipse Moabitis eripue-
rat, sibi subiiciunt. d) Quod Sichoni ere-
ptum sui iuris licite fecerunt Israelitae; ab
ipsis non occupandum, si Moabitarum in
potestate adhuc fuisset. e)

§. 316. Promouent castra XLlll.) ad
Bamoth (עֲלֵמוֹ רִבְלָתִים siue בְּמוֹת); f) Inde
XLlV.) in vallem ad *montanum Nebuntis*
(פֶּסְגַּה הָרִי הָעֵבְרִי), g) Tandem XLV.)
in *planiciem Moabitidis* [עֲרֵבוֹת מוֹאָב], inter
vrbes *Beth - Ieschimoth* [בֵּית הַיְּשִׁימוֹת] &
Abilam [אֲבֵל הַשִּׁימֹן]. h)

§. 317. *Ogum* quoque, Batanaeae regem,
proelio *superant*, eiusque regnum suae di-
tionis faciunt. i) *Ogum* regem k) *Sicho-*
nis

a) Num. xxi, 21-23.

b) Num. xxi, 12.

c) Num. xxi, 19.

d) Num. xxi, 23 - 32.
Deut. II, 26-37.

e) Chulin, fol. 60, 2.

f) Num. xxi, 19. xxxiii,
46.

g) Num. xxi, 20. xxxiii,
47.

h) Num. xxi, 20.
xxxiii, 48. 49.

i) Oum. xxi, 33 - 35.
xxii, 1. Deut. III, 1-
11.

k) Niddah, fol. 61, 1.

A. M. nis fratrem fuisse, Iudaei tradunt. *Misa* de illo narrant. Eum Abrahami temporibus in viuis iam fuisse. l] Israëlitas debellantem magnum fustulisse montem, trium parasangarum longitudinem & latitudinem habentem; eo consilio, vt tota Israelitarum castra sub illo sepeliret. Id vero frustra molientem per Moysen fuisse occisum. m) Sed haec figurata sunt.

§. 318. *Balacus*, Moabitarum rex, *Bileami* incantationibus Israelitas debellare frustra tentat. Qui *Iabruda* (יברודה) arcessitus, primo venire recusat. n) Secundo vocatus, venit quidem; oraculis tamen & ominibus praemunitus, ne quid temere ageret; asina quoque vatis auaritiam redarguente. o] *Balacus* infausta contra Israelitas praesagia ab illo impetrare aliquoties frustra tentat. Tandem in Israelitarum laudes *Bileamus* erumpit, bene illis precatur, & Moabitarum dominos aliquando futuros praedicit. Quo facto, *Balacus* eum iratus dimittit. p]

§. 319. *Consilio* tamen *Bileami*, q] Moabitarum & Medäbenorum feminae *Israëlitas* ad idololatriam & scortationem seducunt. Quare

l) Ibid.

o) Num. xxii, 15-41.

m) Brachoth, fol. 54,

p) Num. xxiii. xxiv.

1. 2.

q) Num. xxxi, 16.

n) Num. xxii, 2-14.

Quare Moses Israelitarum principes su- A. M.
spendio punit, multosque caedit. In qui-
bus *Simri* fuit, per *Phinechalem* interem-
ptus: Cuius seditiosam in Mosen oratio-
nem *Iosephus*, r] ex traditione an suo inge-
nio, habet. Contra *Medabenos* autem
bellum decernitur. s]

§. 320. *Israëlitae* per Mosen & Eleaza-
rem *lustrantur*. t)

§. 321. *Filiabus Zelophechadi haereditas*
decernitur; & *lex de successionis iure* fertur.
u] Mox tamen interdicitur, ne filiae prae-
diorum haeredes viro ex diuersa tribu nu-
bant. w]

§. 322. Moses in monte *Abarim* Palae-
stinam oculis subiicere, utque *Iosuae* duci
post suum obitum pareatur, praecipere iu-
betur. x]

§. 323. Moses de *sacrificiis & oblationi-*
bus publicis & priuatis praecipit. y]

§. 324. *Bellum Medabenis inferunt* *Israe-*
litae; omnesque, solis virginibus exceptis,
occidunt. Ingentem ab illis praedam re-
portant; Cuius partem deo consecrant. z]
Bilea-

t) Antiqu. Iud. lib. IV,
cap. 6.

s) Num. xxv.

t) Num. xxvi.

u) Num. xxvii, 1-11.

w) Num. xxxvi.

x) Num. xxvii, 12-23.
Deut. III, 23-29.

y) Num. xxviii, xxix,
xxx.

z) Num. xxxi.

A. M. *Bileamus* vates, in Medabenorum castris praesens, *inter caesos* perit. a] Hunc in intimis Pharaonis regis consiliariis fuisse, traditio Iudaica fert. b] Alii, cum caederetur, annum aetatis 33 non excessisse, suspicati sunt. c] Ad Midianitas tum venisse, ut suppetitati de seducendis per fornicationem & idololatriam Israelitis consilii praemium absportaret. d] Iustam mercedem Pinchasi manu ipsi fuisse perlolutam. e]

§. 325. *Rubenitis, Gaditis, & Manassitis*, petentibus regiones trans Iordanem occupatae, ea lege ut ceteris Palaestinam occupaturis suppetias ferant, in haereditatem per Molen addicuntur. f]

§. 326. *Moses Cananaeos* ex Palaestina eliminare, eorumque idola frangere iubet. g] *Terrae Abrahamo promissae limites* describit. h] Viros denominat, qui terram ipsis distribuere debeant. i] De *Leuitarum urbibus, asylis*, horumque iuribus, praecipit. k]

§. 327.

a) Num. xxxi, 8.	Targum. Jonathan, Num. xxxi, 8.
b) Sanhedrin, fol. 106, 1. Sotah, fol. 11, 1.	f) Num. xxxii. Deut. III, 12-22.
c) Sanhedrin, 106, 2, Vid. <i>Raschi</i> . ad h. l.	g) Num. XXXIII, 50-56.
d) Sanhedrin, fol. 106, 1.	h) Num. XXXIV, 1-15.
e) Sanhedrin. 106, 2.	i) Num. XXXIV. 16-29.
	k) Num. xxxv.

§. 327. Breui ante obitum suum *Moses* A. M. in solenni panegyri aliquoties *populum commonefacit*, vt, beneficiorum à deo in ipsos id minime merentes collatorum memores, leges à se latas sancte obseruent, summumque numen pie colant. Quod si faciant, felices esse futuros: Sin minus, seueram dei vindictam experturos. *Leges* praecipuas repetit, explicat, nonnullasque illis superaddit. l]

§. 328. Quarum ne posterì quoque obliuiscerentur; *leges in monte Ebal* solenniter promulgari lapidibusque incidi iubet. m]

§. 329. *Iosua* sibi successorem in solenni panegyri constituit. n]

§. 330. *Carmen emphaticum* conscribit; quod *Israëlitae* memoriae mandare iubet. o]

§. 331. *Nebuntem* montem conscendere, & *Palaeestinae*, quam ingressurus non sit, lustrandis *amoenitatibus oculos pascere* iubetur. p]

§. 332. Quo mandato accepto, singulis *Israëlitarum* tribubus bene precatur, &, quae illos expectent, fata praeauguratur. q]

§. 333

l] Deut. I. seqq. xxxviii, 69.

m] Deut. XXVII, 1-26.

n] Deut. XXXI, 7-30.

o] Deut. XXXII, 1-43.

p] Deut. XXXII, 47-

51.

q] Deut. XXXIII.

A. M.

§. 333. Quo facto, totam *Palaestinam* ex monte lustrat. Dein *piam deo animam reddit*, annos 120. natus; in planicie *Moabitica* sepelitur; & ab Israelitis per 30 dies lugetur. r] Eum d. 7. Adar, quo natus fuerat, ad coelites quoque abiisse, tradunt Iudaei. s) Iidem de Mosis morte narrant, quod, illa appropinquante, *Sammaël* [סמאל], angelus mortis, dixerit, breui futurum, ut ipse gaudeat, *Michaël* autem archangelus lugeat. Tum *Michaelem* respondisse, se *Mosis* quidem funus debito luctu esse honoraturum; attamen non infelicius *Iosuae* regimen gaudii materiam sibi esse suppetitaturum. t] *Gabrielem* & *Michaelem* archangelos dei mandatum, ut *Mosis* animam ab ipso ablatam ad deum perferrent, deprecatos esse. *Sammaelem* autem caco-daemonem, *Mose* animam suam ipsi tradere recusante, id exequi nequiuisse. u] *Piam* igitur suam animam *Mosen* ipsi deo per *neschikah* [נשיקה] reddidisse. w] *Osculum* vulgo redditur: Sed *adhaesionem* rectius significet. Quo mortis genere *Aharon* quoque & *Maria* soror obiisse dicuntur. x]

§. 334.

r] Deut. XXXIV.

304, 2.

s] Sotah, fol. 12, 2.

u] Ibid. fol. 304. 2. 3.

Kidduschin, fol. 38,

w] Moëd katan, fol. 28, 1.

1. Megillah, fol. 13, 2.

x] Ibid. Ialkut Schimo-

t] Ialkut Schimoni, fol.

ni, fol. 309, 3.

§. 334. Sic igitur *magnus ille Israelita* A. M. *rum dux*, omniumque *prophetarum antesignanus*, postquam gentem suam ad *Pa- laestinae* limites perduxerat, anno ab exitu ex *Aegypto* 40, rebus humanis est ereptus. Quem tot popularium seditiones non fati- gauerant, quo minus plus quam paterno amore eos constanter prosequeretur. Cu- ius pietati hoc per deum fuit datum, ut tanto exercitui in difficillimo per inculta deserta itinere *cibus & potus nunquam dees- sent* & vestes vetustate non detererentur. y] *Mosis* ab obitu *mannam*, quam *Mosis pie- tas* [זכור] genti suae procurauerit, non amplius descendisse, & *Mariae* quoque *fontem columnamque nubis & ignis* ab ipsis recessisse, Talmudici monent. z]

CAP. II.

DE

REBUS FIDEI ET MORVM.

§. 335.

I*sraeliticae gentis rem publicam & sacram* *Mosis* vir-
instauraturum deum ter optimum ma- tutes
ximum,

y] Deut. VIII, 4. XXIX
4. Conf. Herm. v. d.
Hards Ephemer. philol.
Discurs. XII. de Vesti-

bus Israelitarum non
detritis in deserto.
z] Taanith, fol. 9, 1.

ximum, in conficiendo arduo hoc negotio viro vsum esse prorsus *incomparabili*, vidimus. Cuius futuram praestantiam ipso natiuitatis momento summum numen iam praesignificasse, tradunt Talmudici. Quippe totam *domum*, nato Mose, splendidissimis *lucis radiis effulsisse*. a] Admirandum ipsi per deum tribuitur encomium, quod sit *seruus in tota dei domo fidelis*, quem *praesens praesentem deus alloquatur*; b] id est, qui ceteris omnibus multo perfectiorem habeat diuinae voluntatis cognitionem. Quam suam *fidem* multis modis vir optimus demonstratam dedit. Plane singularis in administrandis rebus illius erat *diligentia*; inuincibilis in expectando tempestiuo diuino auxilio *fiducia*; admiranda in perferendis iniuriis *patientia*; qui vir omnium, quos terra ferebat, *mitissimus* esset. c] Pro conuiciis quibus innocens proscindebatur, non reddebat conuicia; sed iratum numen, ipse impudentissime laesus, supplex deprecabatur. Non tamen tam felici esse tanto viro contigit, vt, Palaestina intraret; A qua, propter vnicum aliquando commissum peccatum, quod quale fuerit non satis cognitum habemus, fuit exclusus. Quod cum ipsi petenti negatum

a] Sotah, fol. 12, 1.

c] Num. XII, 3.

b] Num. XII, 7. 8.

tum fuisset; *negotiosissimum* tamen *postremis* *vitae suae diebus* se praebuit; quo diuturna gens sua hac sibi negata frueretur felicitate. Dignus ob tanta merita, qui *mediator* (סרסור) inter deum & Israeliticam gentem cognominaretur; d]& à Iudaeis in hunc diem, *Moses doctor noster qui quiescat in pace.* [משה רבינו ע"ה].

§. 336. Infinitis propemodum *miraculis* Miracula tanti ducis moliminibus suppetias tulit benignissimum numen. In quibus primum teneat locum, quod tot millium *exercitus* in vastissimis desertis per 40. annos *victu & amictu non destituerentur.* In *transitu per mare & promulgato decalogo* plus proavos suos, quam vllum prophetarum, qui deinceps fuerunt, vidisse, gloriantur Iudaei. e] Idem narrant, in *bello cum Sichone* Moysi iussu *solem & lunam immobiles stetisse.* f] De *miraculis* statuunt Iudaei, deum, sapientissimum huius vniuersi conditorem, qui ab aeterno omnia euentura certo praeuiderit, talem in *prima statim creatione* sapientissime ordinasse *rerum omnium nexum*, vt suo tempore & loco non potuerint non produci prodigiosi euentus. g] §.

d] Debharin rabba. Sect.

3. fol. 254, 4. Ialkut Schimoni, fol. 79, 4.

e] Raschi, ad Exod. xv, 2.

f] Abhedah sorah, fol. 25, 1. Conf. Raschi

ad h. l.

g) Maimon. ad Pirke Abboth, cap. 5. fol. 31, 4. Breschith rabba, fol. 121, 1. Ialkut Schimoni, fol. 69, 2.

Israëllita-
rum reni-
rentia.

§. 337. Sed Abrahami quidem filios, non vero illius fide & probitate instructos, duxit Moyses. Haec ducis probitas & certissima prorsus singularis diuinæ prouidentiae vestigia *offusas Israelicae gentis mentibus nebulas* dissipare nequiverunt, vt salutaribus pii ducis monitis parere discerent; In quem, si quibus affligerentur necessitatibus, *iniuriosissimis inuolare dictæis* parati erant. *Bis idololatria* turpissime peccarunt. Qui *legibus* diuina auctoritate latis impudentissime *se opponerent*, vel *contra eas delinquerent*, non defuerunt. Omne id, quod ab *ingratissimo* quoque expectari possit, fecerunt.

Leges la-
tae.

§. 338. Gentis tam contumacis proteruia *seuerissimis legibus* erat coërcenda. Hae per Moysen sunt latae satis multae. Quas hoc loco recensere singulas & explicare cum instituti nostri ratio non patiatur, nec rerum de illis dicendarum multitudo; in sequentia quidem volumina id erit differendum. Hoc loco tantummodo monebimus, fuisse earum alias *morales*, alias *ceremoniales*, alias *forenses*; praecipuasque harum classes dabimus. Gloriantur Iudaei, has leges, ceteris nationibus per deum frustra oblatis, à solis suis proauis fuisse admittas. h] Inque prima creatione
deum

h) Abhodah Sarah, fol. 2, 2.

deum hoc vniuersum ea lege creasse, vt, si Israëlitae legem in se susciperent, confisteret; sin minus, in chaos suum reuertetur. i) *In publicandis legibus*, in specie autem *decalogo*, admodum *negotiosos* fuisse *angelos* tradunt; qui singuli quoque Mosen alicuius arcani reuelatione sapientiore reddiderint. k)

§. 339. *Morales leges* illae sunt, quae in *decalogo* comparent, quarumque ex monte *Ebal* publicationem repeti debere Moses iussit. l) Alibi quoque per *pentateuchum* passim sparsas sedulus voluntatis diuinæ scrutator à ceteris facile dignoscet. Hae, de officiis in deum & homines praecipientes, non tam huius quam futuri potissimum seculi felicitatem spectant. Quare, cum peccatorum fugam vrgeant, sincerumque virtutis studium, à nobis non minus quam Israelitis, sed vel magis, sunt obseruandae.

Leges morales.

§. 340. *Decalogi praecepta* ita distinguunt Iudaei, vt primum de vno vero deo praecipiat; m) secundum, de idololatria & iconolatria fugienda; n) Tertium, de periurio. Et sic porro. o)

§. 341.

i) Schabbath, fol. 88, 1) Deut. xvii, 11-26.

l. Abhodah sarah, fol. m) Exod. xx, 2.

3, 1.

n) Exod. xx, 3-6.

k) Schabbath, fol. 88,

o) Ioseph. Antiqu. lib. III.

1. 2. 89, 1.

cap. 4.

R

Incellus.

§. 341. Huc quoque leges *incestum* prohibentes sunt referendae: Quae quam maxime sunt morales. Quo propinquior enim sit is, in quem delinquere non verearis; eo grauius erit delictum. Accendit vero vagam libidinem consuetudo & communis conuictus, occasionesque mille facilius propinquis, quam ceteris, abutendi subministrat. Quo igitur detestabiliora hominibus haec flagitia essent; ipsa quoque *matrimonia* personarum certis *consanguinitatis vel affinitatis gradibus* se contingentium, ut *incestiosa* (*מרת*), fuerunt interdicta. p) Quae de adulterio & incestu leges ex criminum numero non eximunt *fornicationem*. Nam & huic mulctam Mosaicae leges decernunt: q) Non vero, ut adulterio & incestui, poenam capitalem.

Matrimonium.

§. 342. *Diuortium* & *polygamiam* Israelitis Mosaicae leges indulgent.

Leges ceremoniales.

§. 343. Secundum legum Mosaicarum genus illarum erat, quae *ceremoniales* à nobis appellari solent. Hae ad *cultum Israelitarum publicum* pertinebant. Non errare illos existimamus, qui harum plerasque non iniunctiuas, sed *permissiuas*, fuisse dicunt. Ita enim benignissimum numen agere cum hominibus solet, ut indulgeat ad tempus, si qua nimium appeti, quae indulgeri

p) Lev. xviii.

q) Exod. xxii, 15.

geri possint, videat, ne in peius ruant; ut filio crepundias pater, quo à ceterorum per plateas vagantium consortio abstrahatur. Viderant Aegyptiorum festiuitates Israelitae. Temperare sibi non poterant, cum sperato diutius Moses in monte moraretur, quin festum per Moysen in Aegypto promissum indicerent; non numini, sed gulae, seruituri. Hoscine vero homines cultum, qui sine victimarum epulis laetisque festiuitatibus esset, admissuros fuisse, imaginari possis? Neque tamen cogere, sed persuadere, eos volebat deus. *Victimas* igitur illis permittebat; *cultumque* praescribi iubebat satis *pomposum*. Hunc vero iis legibus circumscribebat, quibus *ab idololatria ceterisque sceleribus abstraherentur*; eosque ordinabat *ritus*, qui *cultus interni, fidei, bonorumque morum*, per eos promouendorum, *symbola* essent. Ipsos prophetas, r) optimos legum Mosaicarum interpretes, qui euoluerit, idem dicere conuincetur. *Magnus* igitur, imo *maximus*, *huius cultus istis temporibus fuit usus*; quamdiu ad idololatriam immodestius ferrentur Israelitae. Huius autem postquam agnoscere vanitatem & detestari didicerant; carere illo potuissent. Licet ita
compa-

r) E. g. Es. I, 10-17.

comparatus esset, vt retineri quoque posset; dummodo illo totum summi numinis cultum, cuius potior pars fides & virtutis studium sunt, non absolui intelligerent. Quare non est cur miremur, quod *apostoli* primis ad Christum *ex Iudaismo conuersis* hunc cultum, vsque ad Hierosolymorum per Titum excidium, *indulserunt*. Cur enim indulgeri non potuisset? Contra ea *ex gentilibus conuersos cogi noluerunt*, vt iugo huic ceruicem submitterent; cuius nullus iam amplius esset vsus; & sine quo ad salutem aeternam perueniri non posse male contenderent Iudaei, externis hisce ritibus fidem & virtutis studium longe postponentes. Sic *usum* interdum *tollit abusus*.

Taberna-
culum sa-
crum.

§. 344. Dedit hic cultus Israelitis *tabernaculum sacrum* (אהל מועד) cum suo atrio & vasis. s) Quorum praecipua erant *arca foederis* (ארון העדות), t) cum decalogi *tabulis* (לוחות העדות), *candelabrum* aureum (מנורה), u) *mensa* panum propositionis (שולחן), w) *altare suffitus* (מזבח הקטורת), x) *altare holocausti* (מזבח העולה), y) & *labrum* (חור). z) Quibus *lituos* (שופר) a) & *tubas* argenteas (חצרות) b) addas. §.

(s) Exod. xxvi. xxvii, 9 - 19. y) Exod. XX, 24 : 26. XXVII, 1 - 8.

t) Exod. xxv, 10-22. z) Exod. XXX, 17-21.

u) Exod. XXV, 31-40. a) Lev. XXV, 9.

w) Exod. XXV, 23-30. b) Num. X, 1-10.

x) Exod. XXX, 1-10.

§. 345. Ante latam in Sinai monte le- ^{Sacerdo-}
gem ad *primogenitos* (בכורים) *sacerdotium* ^{tium.}
(כהונה) adhuc pertinebat. c) Dein
vero Aharon *pontifex maximus* (כהן הגדול)
fuit creatus, huiusque filii *sacerdotes*
(כהנים); d) ea lege, vt pontificatus &
sacerdotium solis Aharonis posteris haere-
ditarium esset. His ceteri *Leuitae* (לויים)
ministri dabantur; e) Leuitisque, Talmu-
dicorum iudicio, sui *serui* (נתינים). f)
Pontifex maximus magnificentissimo *orna-*
tu superbiebat; g) Satis quoque splendi-
dae ceterorum sacerdotum vestes sacrae
erant. h) Primi horum temporum *ponti-*
fices Aharon & post illum *Eleasar* filius fue-
runt.

§. 346. Solus *pontifex maximus* in taber- ^{Sacra &}
naculi sacri *adyto sacra facere* iullus fuit. i) ^{victimae.}
In basilica & atrio ceteri sacerdotes. Quo-
rum erat, *suffitum* sacrum (קטורה) adolere
k) & *victimas* offerre. *Sacrificia* partim pu-
blica erant, partim *priuatorum*; alia *nobilio-*
ra (קרשי קרשים), erant, alia *ignobiliora*
(קרשים קלים). Alia *tota cremabantur*;
aliorum

c) Exod. XXIV, 5.

d) Exod. XXVIII, 1.

e) Num. III, 11 - 13.
VIII, 5-26. XVIII, 2-
7.

f) Deut. XXIX, u. Conf.

Ichhamoth, fol. 79,

1.

g) Exod. XXVIII.

h) Exod. XXIX, 8. 9.

i) Lev. XVI.

k) Exod. XXX, 21-38.

aliorum non nisi *adepts*, carnesque vel solis sacerdotibus, vel & his & offerentibus, in fercula cedebant. *Victimae* proprie sic dictae fuerunt *holocausta* (עולה), l) *sacrificia piacularia* (חטאת), m) *sacrificia pro delicto* (אשם), n) *sacrificia eucharistica* (שלמים), o) *primogenita* (בכור), p) *decimae pecorum* (מעשר), q) *agnus paschalis* (פסח). r) *Victimis ferta* (מנחה) & *libamina* (נסכים) addebantur. s) In victimis numerari proprie nequeunt *vacca rufa* comburenda [פרה אדומה], t) *vitula decollanda* [עגלה ערפה], u) & *aries in desertum eiiciendus* [שעיר לעזאזל]. w)

Agnus paschalis, & baptismi. §. 347. *Agnum paschalem* [קרבן פסח] ecclesiae Israeliticae sacramentum fuisse, vulgo dicitur. Dicitur, inquam. Quod enim iure hoc ipsi nomen competat, doceri nequit. Symbolum erat, quod eos commonefaceret, suos primogenitos in Aegypto servatos fuisse, cum omnes Aegyptiorum primogeniti vna nocte perirent.

l) Lev. I. VI, 1-6.

m) Lev. IV. VI, 17-23.

n) Lev. V, 14 - 26. VII, 1-10.

o) Lev. III. VII, 11-36.

p) Exod. XII, 11-15. Lev.

XXVII, 26. Num.

XVIII, 17. 18. Deut.

XV, 19-23.

q) Lev. XXVII, 32. 33.

r) Exod. XII.

s) Lev. II. VI, 7 - 16.

Num. XXVIII. XXIX.

t) Num. XIX.

u) Deut. XXI, 1-9.

w) Lev. XVI, 5 - 10.

15-23.

rent. Non magis *baptismi* variaeque *illustrationes* [טבילה] Mosaicae sacramenti naturam habuerunt; sed nudi fuerunt ritus.

§. 348. Satis largi *reditus sacerdoti*. Reditus *bus* sunt prospecti. *Sacerdotum reditus* sacerdotum, & [מתנות כהונה] 24. numerantur. x] *Leuitis decimae primae* [מעשר ראשון] cesserunt. y] *Secundae* [מעשר שני] enim ab ipsis dantibus illo in loco, vbi tabernaculum sacrum esset, consumi, & ad illa conuiuia *pauperes* adhiberi debebant. z) In quos *eleemosynae* praeterea largissimae erant erogandae. Cuius officii cum negligentiores esse homines soleant; certa *dona pauperibus* fuerunt adiudicata, quae vi legis illis vel inuiti dare tenerentur. a] Silentio denique praetereundi non sunt *dimidii sicti* [חצי השקל], quos pro sumptibus in tabernaculum sacrum & cultum publicum impendendis singuli quotannis conferre tenerentur. b] Dummodo satis certum sit, hanc legem esse Mosaicam.

§. 349.

x] Babba kama, fol. 110, 2.

y] Num. XVlll, 21.

z] Deut. XlV, 22-27.

a] Leu. XXlll, 2. Deut.

XlV, 28. 29. &c.

b] Exod. XXX, 11-16.

Conf. Maimon. Hil-

choth Schekalim, cap.

1. hal. 1.

[שומאח ור] ; p) *ex pollutione nocturna* (שומאח קרי) ; q) *ex fluxu menstruo* (שומאח מדי) . r) Quarum immunditierum aliqua qui laboraret , illi *aditus ad tabernaculum sacrum non patebat*. Leprosi autem ex *Israë- litarum* quoque *castris* erant eiiciendi. Sed de his, eorumque *purificationibus*, suo loco.

§. 351. Referimus huc *leges de agricul- tura*; de *re pecuaria*; de *cibis & potionibus*, mundis, immundis; s) de *vestibus*, harum- que *peniculamentis*, (ציצית), t) & *phylacte- riis* [תפלין] ; u) de *corporis cultu*; de *aedibus* quarum *tecta cancellis* [מעקה] erant muni- enda, w) & *forium postes schedis* [מוזה] instruendae. x) Non ignoramus, esse in his, quae aliter explicent viri eruditi. Sed de eo suo loco. Leges hae omnes & sin- gulae admonitionem de officiis & indefes- sum *legum diuinarum studium* [תלמוד תורה], quod Moses Israëlitis iterum iterumque commendauit, pro fine habuerunt.

§. 352. Cum denique salua ecclesia esse difficulter posset, nisi salutaribus quoque respublica legibus ordinaretur; non solum de

p) Lev. XV, 1-15.

q) Lev. XV, 16-18.

r) Lev. XII. XV, 19-

33.

s) E. g. Lev. XI.

t) Num. XV, 37-41.

u) Exod. XIII, 16. &c.

w) Deut. XXII, 8.

x) Deut. XI, 20.

de iure publico, de iure belli & pacis, y] de Imperantium & civium officiis, de re uxoria, de successionibus, z] multoque plures huius naturae leges in pentateucho passim obviae sunt; verum etiam *leges forenses* quam plurimae per Moysen sunt latae. Huc pertinent, quae de *tribunalibus, delictis* eorumque *poenis*, praecipiuntur. Quae, pro diuersa temporum rerumque publicarum nostrarum ratione, nos non cogunt.

Iudices.

§. 353. *Iudex* gentis suae *summus* fuit *Moses*. Qui 70. *virorum confessum* sibi adiunxit. a] Qui *iudices* [זקנים] suos *ministros* siue *exactores* (שוטרים) habuerunt.

Delicta.

§. 354. *Delictorum* quatuor summae constitui possunt classes. Quae sunt 1] delicta in deum & cultum commissa [עבודה זרה]; 2] *Lasciua* & in specie *incestus* (שפיכת רמים); 3] *Homicidium* (גילוי עריות) & iniuriae alterius corpori illatae; 4] *Defraudationes* (לקיחת ממון אסור).

Poenae.

§. 355. *Poenae* lege Mosaica statutae sunt: 1] *Fustuarium* [מלקות] b] 2] *Exilium* [גלות]; c] 3] *Mulctae* (ממון); d] 4] *Poenae talionis*; e] Quam vero de mulcta pecuniaria

y] Deut. XX.

z] Num. XXVII, 6-11.

a] Deut. XI, 16-17. 24. 26.

b] Deut. XXV, 1-4.

c] Deut. XIX, 1-13.

d] E.g. Exod. XXI. XXII, 1-26.

e] Exod. XXI, 23-25.

niaria Iudaei interpretantur. f) *Suppliciorum* genera erant. g) *Combustio* (שריפה); h) *Lapidatio* (סקילה); i) *Suspendium*; j) Sed non nisi alio supplicii genere è medio iam sublato fuisse suspensos, Iudaei contendunt. k) Quae apud recentiores usitatae fuerunt *strangulatio* (חנק) & *decollatio* (סיף), has originem Mosi quoque debere, statuunt Talmudici doctores. l) De eo vero dubitari possit; cum nulla eorum in pentateucho fiat mentio.

§. 356. Hisce legibus ut pareretur, *solenni* Foedus inter deum & Israëliticam gentem inito & Israëlitas. *foedere* cautum fuit. m) Ex quo legum temeratores poenis, pro delicti ratione, coerciti fuerunt.

§. 357. De *legum Mosaicarum*, praecipue Legum rationes earum, quae de ritibus & consuetudinibus praecipiunt, *rationibus* inter eruditos & Iudaeos & Christianos vehementer fuit disputatum. Fuerunt, qui earum nullam, praeter summi numinis arbitrium, vel esse, vel investigari posse aut debere rationem contenderent. Monentque Talmudici, Salomoni regi rationis legum cognitionem in vxorum & equorum multitudine peccandi

f) Babhakama, fol. 83, 2. 84, 1.

g) Lev. xx, 14.

h) Lev. xx, 27.

i) Num. xxv, 4.

k) Sanhedrin, fol. 45, 2. 46, 1. 2.

l) Sanhedrin, fol. 41, 2. seqq.

m) Exod. xxiv, 3-8.

candi causam fuisse. n) Contra ea in legum harum rationes inuestigarunt alii; In quibus ex Iudaeis *Maimonides* o) & ex Christianis *Spencerus* p) eminent. Neque hi male egisse nobis quidem videntur: Licet nostrum ipsis calculum non in omnibus adiiciamus. Vti enim sapientissimum numen nihil sine sufficienti agit ratione; ita nec à creaturarum illa, quam rationis usu cetera animantia antecellere voluit, brutum sibi obsequium praestari voluisse censendum videtur. Quare harum legum rationis inuestigationem & incundam & pulchram & utilem & necessariam esse pronunciamus. In qua tamen à vero facillime aberrari posse, confitemur: eaque de causa nec Maimonidi nec Spencero nec nobis fidem temere adhiberi iubemus. Cui ita felici esse contigerit, ut causas veras inueniat; is demum intelliget, sanctissimas hasce *leges tempori isti gentisque moribus accommodatissimas* fuisse. Intelliget, quae earum *iuunctivae* fuerint, quae *permissivae*. Intelliget, quaenam, quomodoque illae & quo sensu, *Christi* & noui foederis rerum *symbola* fuerint & *typi*. Intelliget,

n) Sanhedrin, fol. 21, 1. 2. p) De Legibus Hebraeorum ritualibus & earum rationibus.
o) In Moreh Nebhochim.

telliget, quaenam bene à *Iudaeis* post *Babylonicum* exilium doctoribus, & quae male, sint *immutatae*. Intelliget denique, quare & quo consilio *per apostolos* sint *abrogatae*; nonnullae autem *ad tempus servatae*.

§. 358. Tres *constitutiones* (תקנות) *Mosi* Constitu-
tribuunt doctores *Talmudici*. 1) *Gratia-* riones.
rum actionem post sumtum cibum [ברכת הון] *Moh tri-*
q) 2) Vt quolibet die festo ediscen- butae.
dis festi istius ritibus operam darent
(. r 3) Vt
tabernaculi sacri custodiae rite agerentur
[משמרות של אלעזר ואיתמר] s) Addunt
nonnulli, *Mosen* quoque praecipisse, vt
luctus & nuptiae per septiduum durarent
(. ז . שבעת ימי אבלות ושבעת ימי משחה)

§. 359. *Mosi* quoque *explicationem pen-* Lex oralis
tateuchi & interpretationem, quae in cete- *Moh tri-*
ris sacri codicis libris, inque *Mischna* & buitur.
Gemara habentur, tribuunt *Iudaei*. Quam
enarrauerit primum soli *Aharoni*; dein
huic atque *Eleasari & Ithamari*; porro
his & 70. *senioribus*; quarto his &
piis omnibus, qui *ex turba* accesserint.
Discedente *Mole*, quater audita repetisse
Aharonem; hoc quoque discedente, *Elea-*
sarem

q] Brachoth, fol. 48, s] Taanith, fol. 27, 1.

2.

r] Maimon. Hilchoth

r] Megillah, fol. 4, 1. Abhel, cap. 1. hal. 1.

32, 1.

sarem & Ithamarem eadem repetiisse; his discedentibus, 70 senatores repetiisse. Ut adeo singuli quater hanc interpretationem audiuerint. Dein domum digressos singulos eam docuisse suos. Pentateuchi textum per Mosen conscriptum eos diligentissime legisse & relegisse; traditionem autem ore acceptam memoriae mandasse, pari- que fide ad posteros propagasse. u]

Profelyti.

§. 360. *Profelytum factum esse Iethronem narrant Talmudici: w]* Quem tamen, ut profelyti soleant, liuidum in Israëlitas fuisse contendunt. x) *Ex quacunque sane gente admitti quis ad verum dei cultum Israëliticamque ecclesiam peteret, per Mosen ad missus videatur. Excludit tamen pentateuchus, ad certas generationes, Moabitas, Ammonitas, Idumaeos, Aegyptios. y]*

Theocra-
tia.

§. 361. *Regiminis forma apud Israelitas theocratica fuit. z)* Quippe ad diuinarum legum praescriptum omnia fuerunt admi- stranda: In quibus vel minimum inmutare, iis addere vel demere, imperantibus integrum non fuit. Cetera *monarchicum Mosis imperium fuit &, qui illum sequuti sunt, iudicum; non minus quam regum.*

Id

u] Brachoth, fol. 5, 1.

Erubhin, fol. 54, 2.

Maimen. Praefat. ad
Mischnaioth.

w] Sbhachim, fol. 116, 1.

x] Sanhedrin, fol. 94, 1.

y] Deut. xxiii, 4. 8. 9.

z] Exod. xix, 6. 1. Sam.
xii, 12.

Id tantummodo discriminis fuit, quod non in illorum, ut horum, filios hereditario iure regnum deuolueretur.

CA P. III.

DE

RE LITTERARIA ET ARTIS.

§. 362.

Scripta sacra per Moſen habere inceperunt Iſraelitae. a) Sed non ſolum *Pentateuchus*, verum etiam *Iobi liber*, b) quae tamen incertiſſima coniectura eſt, huc per multos refertur.

§. 363. *Moſen* quotidie certis horis publice docuiſſe, tradunt Iudaei. c) Id quod de pluribus narrant. Et in rationibus, cur tot annis in deſerto Iſraelitis fuerit commorandum, non poſtremam ponunt eam, ut legis ſtudio rectius vacare poſſent. d)

§. 364. *Prophetarum* (נביאים) ſive doctorum ſummus fuit *Moſes*. Cui ad latus ponuntur *Aharon* & *Maria* ſoror, prophetiſſa. e)

a) Exod. XXIV, 4. 1. Conf. Deut. XXXI, 22.

b) Babba bathra, fol. 14, 2. d) Mechilta, cit. Ialkut Schimoni, fol. 66, 3.

c) Schabbath, fol. 10,

tissa. e) Et hi quidem praecipui fuerunt. Quibus iunguntur *Eldad, Medad*, ceterique per Moſen creati *ſenatores*. f) *Sacerdotibus & Leuitis* prae ceteris id negotii dedit Moſes, ut ſtatuta diuina turbam edocerent. g)

Astronomia.

§. 365. *Aſtronomicam & chronologicam* ſcientiam (סִיר עֵיבוֹר), quae apud Iſraelitas in Aegypto perierit, *Moſen* iterum edocuſſe ſummum numen contendunt Iudaei. h) In perpetuam liberationis ab Aegyptiorum iugo memoriam, menſem *Niſan primum* anni facere *menſem* iuſſi fuerunt. i) A quo etiam anni exitus ex Aegypto in ſacris numerantur.

Phyſica

§. 366. *Phyſicam* Iſraelitarum peritiam diuinum beneficium auxit; quo *mannae & lignorum*, quibus aquae iniectis amara vel ſaſa dulceſceret, virtutem didicerunt.

Chemia.

§. 367. *Chemicam Moſis artem* multi celebrant; qua aureum vitulum in cineres redegerit. k) Quis vero imaginetur, virum diuinum in tam ancipiti rerum ſtatu chemicis operationibus tempus perdere voluiſſe?

e] Megillah, fol. 14.

i. Conf. Raſchi ad h. l.

f] Num. XI, 16. 17. 24. 27.

g] Deut. XXXIII, 10.

h] Pirke R. Elieſar, cit.

Ialkut Schimoni, fol.

11. 4.

i] Evod. XII, 2.

k] Vid. Io. Franciſc. Budaei Hiſt. eccleſ. V. T. Tom. I. pag. 517.

voluisse? Sed nec opus fuit. Ligneus enim vitulus fuit, auro obductus, aureisque stragulis ornatus.

§. 368. Quod *varia artificia* istis temporibus bene exculta fuerint, de eo *tabernaculum sacrum illiusque vasa* testantur. Quae qualia fuerint, qui exponere cupiat, is tabernaculi sacri *sacerdotumque ornatus* singulas partes cogitando percurrat.

§. 369. Pharaonis regis *apparatus bellicus* magnus sane fuit. Qui *currus falcatos* iam habuit.

PERIODVS V. A. M.
AB INTROITU IN PALAESTINAM
AD EBRAEORVM REGES,
360. annorum.

CAP. I.
DE
REBUS CIVILIBVS.

I O S V A.

Dux.

§. 370.

Iosua (יהושע) siue *Hoseas* siue *Iesus*, 2552.
Mosis, dum viueret, minister & bellidux fuerat. Quem Moses breui ante obitum successorem in imperio declarauerat. Hic igitur post Mosen rerum potitus, cuncta

A. M. Eta disponit, vt *Iordanem traicere* possent. l) Quod vero antequam fieret, duos *Abila exploratores Hierichuntem* mittit: Qui *Rachabae* beneficio salui ad ipsum reuertuntur. m) Hos *Pinchasum & Calebui* fuisse, Iudaei tradunt. n)

§. 371. Die 10. mensis Nisan *Iordanem* Israëlitae *traiecerunt*. o) Quod quo ordine sit factum, Talmudici exponunt p) In cuius transitus memoriam 1 2. lapides in medio Iordane, totidemque è Iordane sublato in proxima *Gilgalis* [גלגל] statione, erigunt. q]

§. 372. *Gilgale* Israëlitae *circumciduntur*. r]

§. 373. Ibidem d. 14. Nisan *agnum paschalem* mactant, & pascha celebrant. *Manna* vero cessat. s) Quod die 7. Adar, quo Moses diem suum obierit, factum iam esse, narrant Talmudici; tantam vero illius copiam, vt vsque ad d. 16. Nisan sufficeret, isto die descendisse. t) Iidem movent, *manipulum paschalem* [פסח] ante oblatum

l) Ios. 1.

m) Ios. II.

n) Tanchuma, cit. Ial-
kut Schimoni, part. 2.
fol. 3, 1.

o) Ios. IV, 19.

p) Sotah, fol. 33, 2.

q) Ios. III, IV.

r) Ios. V. 1-9.

s) Ios. V, 10-12.

t) Kidduschin, fol. 38, 1.

latum fuisse, quam terrae frugibus vesci A. M. inciperent. u)

§. 374. *Vir* aliquis cum *stricto gladio* à Iosua conspicitur. Qui se *exercitus dei ducem* esse profitetur. w) Hunc tria delicta Iosuae exprobrasse narrant Talmudici. x)

§. 375. *Hiericho* (רִיחֹו) expugnatur. In qua sola *Rachaba* cum familia servatur. Cuius urbis munimentorum restauratio- nem Iosua sub imprecationibus vetat. y) *Rachaba*, *profelyta* facta, *Iosuae* nupsisse di- citur. z) Ex illius posteris octo *prophetas* numerant Talmudici, *Neriam*, *Baruchum*, *Seraiam*, *Mechasiam*, *Ieremiam*, *Chilkiam*, *Chanamaëlem*, *Sallumum*, & *Chuldam* pro- phetissam. a) Ex N. T. discimus, *Salmonem* ex ea suscepisse *Boasum*. b)

§. 376. Propter commissum per *Acha- nem*, in Hierichantina praede *sacrilegium* Israëlitae contra *Aiam* (י) urbem infeli- citer pugnant. Punito autem sacrilego, *Ai* per insidias capitur. c) Plura Achanis delicta recensent Talmudici. Salute ta- men aeterna eum potitum esse existi- mant. d)

§. 377.

u) Rosch haschanah, fol. 13, 1. Kidduschin, fol. 38, 1.

w) Ios. V, 13-15.

x) Megillah, fol. 3, 1, 2. Erubhin, fol. 63, 2.

y) Ios. VI,

z) Megillah, fol. 14, 2.

a) Megillah, fol. 14, 2.

b) Matth. I, 5.

c) Ios. VII. VIII, 1-29.

d) Sanhedrin, fol. 43, 2; 44, 1. 2.

S 2

A. M. §. 377. Altare in monte *Ebal* (עִבְלָה) erigitur; in quo sacrificatur. *Decalogus* lapidibus illic erigendis inscribitur. *Benedictiones & maledictiones* ex montibus *Garrifim* (גַּרְזִים) & *Ebal* recitantur; legumque liber vniuerso populo praelegitur. e) Quo ordine exercitus steterit, Talmudici narrant. f)

§. 378. Cananaei contra Israëlitas conspirant. *Gibeonitae* [גִּבְעוֹנִים] autem foedus & vitam astu ab illis impetrant. g]

§. 379. Quod Gibeonitarum facinus indigne ferentes vicini, *quinque reges* Gibeonem obsident. Iosua autem, soluta obsidione, magnam ab illis victoriam reportat. Quo in bello *solem & lunam subsistere* iubet. Quinque isti reges, qui in speluncam quandam prope Maccadam se abdiderant, protracti trucidantur. Vrbes vero *Maccada* [מַכְדָּה], *Libna* [לִבְנָה], *Lachisa* [לַחִישָׁה], *Eglon* [עֲגִלוֹן], *Chebron* [חֶבְרוֹן] & *Debira* [דִּבְרָה] expugnantur. Subiicitque sibi Iosua omnem *Palaestinam australem* vsque ad Gibeonem. Quo facto, *Gilgalem* in castra reuertitur. h]

§. 380.

e] Ios. VIII, 30-35. g] Ios. IX.

f] Sotah, fol. 31, 1. 36, h] Ios. X,

1.2. 37, 1. 2.

§. 380. Iabine, *Chazoris* (חצור) rege, A. M. foedus cum vicinis contra Israelitas inenunte, & numerosissimum exercitum cogente; hos quoque Iosua prope *Cendeniam* lacum [מי מרון] fundit, reliquamque *septentrionalem Palaestinam* sui iuris facit. i]

§. 381. Supererant quidem munitae *vrbes* complures *nondum expugnatae*. Maxima tamen *Palaestinae* parte per Iosuam *intra septennium subiugata*, ceteris opportunitiori tempori *releruatis*; Iosua *terram* singulis *tribubus assignare* iubetur. Qua diuisione *alterum septennium* consumptum fuisse, Talmudici tradunt. k] Idem exponunt, qua ratione terrae diuisio sit facta; l] totidemque factas esse *portiones*, quot *familiarum capita Aegypto* sint egressa. ms Primo loco Moſis decretum de *terrīs tranſ Iordanem ſitis, Rubenitis, Gaditis & dimidiaſ Manaffitarum tribui* in haereditatem ceſſuris Iosua confirmat. n]

§. 382. Regio circa *Chebronem* (חברון) *Calebo* tribuitur; o] ipsa vrbe sacerdotibus cedente.

§. 383.

i] Ios. XI. XII.

122, 1.

k] Sbhachim, fol. 118, 2. Erachin, fol. 12, 2. 13,

m] Babha bathra, fol. 117, 1. 2. 118, 1. 2.

1.

n] Ios. XIII.

l] Babha bathra, fol.

o] Ios. XIV. Iud. I, 20.

A. M. §. 383. *Sors tribuum Iudae, (p Ephraimi q) & dimidia Manassitarum tribus r) describitur.*

§. 384. *Tabernaculum sacrum Silante (של) erigitur. s Quod finitis 14. ab aduentu in Palaestinam annis factum, annumque 15. annorum sabbathicorum & Iubilaeorum epocham fuisse, Iudaei tradunt. t]*

§. 385. *Ceteris quoque septem tribubus, Beniaminis, u] Simeonis, (w Sebulonis, x) Issascharis, y Aseris, z) Naphtalim a] & Danis b) terrae assignantur.*

§. 386. *Iosuae denique vrbs Tamna (תמנת סרח) in Ephraimitide datur. c]*

§. 387. *Sex vrbes in asyla designantur. d] Sacerdotibus quoque & Leuitis vrbes suae assignantur. e]*

§. 388. *Rubenitae, Gaditae & Manassitae, qui bellorum socii futuri cum ceteris Israelitis transierant in Cananaeam, dimissi, altare ad Iordanis ripam exstruunt in Peraea.*

Quod

p] Ios. XV.

q] Ios. XVI.

r] Ios. XVII.

s] Ios. XVIII, 1.

t] Erachin, fol. 12, 2.

Seder olam rabba, cap.

11.

u] Ios. XVIII.

w] Ios. XIX, 1 - 9.

x] Ios. XIX, 10-16.

y] Ios. XIX, 17-23.

z] Ios. XIX, 24-31.

a] Ios. XIX, 32-39.

b] Ios. XIX, 40-45.

c] Ios. XIX, 49-51.

d] Ios. XX.

e] Ios. XXI.

Quod aegre ferentes ceteri, mox, facti A. M. ratione exposita, placantur. f)

§. 389. Ante vitae finem *Iosua* senatores & multitudinem aliquoties *convocat*, hortaturque, ut deum pie colere legesque eius sancte observare pergant. Tandemque, incertum quo anno, 110, annos natus, placida morte *e vita emigrat*. g]

§. 390. Quot annis *Iosua* res administraverit, ignoratur. Tribuunt illi *Iudaeorum* alii 14, alii 28. annos. h) *Filios nullos, sed filias tantummodo*, reliquisse dicitur. i]

ISRAELITAE SINE DVCE.

§. 391. Post *Iosuae* obitum *Israëlitae* in subiuganda *Palaeſtina* & urbibus eius expugnandis *occupati* adhuc fuerunt. Quod negotium prima omnium *Iudae* tribus est adgressa, *Simeonitis* in auxilium adscitis. k]

§. 392. Non vero omnes *veteres incolae* expulerunt; sed sedes iis inter se permiserunt. Planiciei enim incolis sedes suas reli-

f) *Ios. XXII, Conf. Ioseph,*

4. 1. 7.

Ant. Iud. lib. V, cap.

1.

i) *Megillah, fol. 14, 2.*

Erubhin, fol. 63.

g) *Ios. XXIII. XXIV.*

1. 2.

h) *Sepher Iuchasin, fol.*

k) *Iud. I, 1-21.*

A. M. reliquit *tribus Iuda*. l) Iebusaeis permiserunt *Beniaminitae*, ut in Hierosolymorum urbe, cuius castellum expugnare nequiverant, secum habitarent. m) Totas quoque urbes intactas reliquerunt *Manassitae*, n) *Ephraimitae*, o) *Sebulonitae*, p) *Ascheritae*, q) *Naphtalitae*, r) *Danitae*. s) Quamobrem per diuinum quendam *legatum* acerbè fuerunt *reprehensi*: t) Quem *Pinchasum* fuisse Iudaei suspicantur. u)

§. 393. *Kenaei*, soceri Moſis poſteri, qui cum Iſraelitis in Palaſtinam habitatum conceſſerant, in tribu Iudae australiori prope Aradum ſedes inuenerunt. w]

§. 394. In cultu per Moſen praſcripto conſtantes fuerunt *Iſraëlitae*, quamdiu iſtius generationis proceres ſuperfuerunt. Ex quibus *Eleaſar* vita functus *Pinchaſo* filio pontificatum reliquit. x) His vero piis monitoribus ad ſuperos euocatis, inconsiderati poſteri *Apollinis*, *Veneris*, ceterorumque *idolorum cultum* admiferunt, & cum *Cananaeis affinitatem* contraxerunt. y]

§. 395.

l) Iud. I, 19.

m) Iud. I, 8. 21. *Ioſeph*.
Ant. lib. V. cap. 2.

n) Iud. I, 27. 28.

o) Iud. I, 29.

p) Iud. I, 30.

q) Iud. I, 31. 32.

r) Iud. I, 33.

s) Iud. I, 34-36.

t) Iud. II, 1-5.

u) Tanchuma, cit. Ialkut Schimoni, part. 2. fol. 8, 4.

w) Iud. I, 16.

x) Iof. XXIV, 33. *Ioſeph*.
Ant. lib. V. cap. 11.

y) Iud. II, 6 - 23. III. 1-16.

§. 395. Circa hoc tempus *Micha* idolum A. M. suum fecisse creditur. Quod *Danitae*, *Daphnen* (דפן) urbem occupaturi, rapuerunt. z) Tradunt Talmudici, *Leuitam* illum, quem *Micha* & deinceps *Danitae* pontificem suum crearunt, fuisse *Jonathanem*, *Mosis* ex *Gersone* filio nepotem. a)

§. 396. Huc quoque referunt indignum *Gibeitarum* facinus; Ex quo bellum civile conflatum: per quod tota fere *Beniaminitarum* tribus deleta fuit. b)

O T H N I E L

Dux 40. ann.

§. 397. Israelitarum improbitate commotus deus, eos per octennium sub *Cuschanis Rischataim*, *Aramaeae* regis, iugum miserat. Quem ex *Labanis* posteris fuisse, Talmudici tradunt. c) Contra hunc *Othniel* *Calebi* ex fratre nepos & gener, arma sumsit, effecitque, ut vsque ad *quadragessimum* ex quo subiugati per *Aramaeum* fuerant, annum pace & tranquillitate fruerentur. d)

§. 398.

z) Iud. XVII. XVIII.	Iud XVIII, 30.
<i>Ioseph. Ant. lib. V. cap. 2.</i>	b) Iud. XIX. XX. XXI. <i>Ioseph. Ant. lib. V. cap. 2.</i>
a) <i>Babha bathra</i> , fol. 109, 2. 110, 1. Conf.	c) <i>Sanhedrin</i> , fol. 105, 1.
	d) Iud. III, 7-11.

A. M.

E H V D.

Dux 80. ann.

§. 398. Ab Othnielis obitu, nouis peccatis Israëlitaë diuinam vindictam prouocant. Quare *Moabitarum rex Eglon*, qui Ammonitas & Amalekitas socios sibi adiunxerat, eos sub iugum mittit. Cui per 18. annos parere coguntur. Hunc autem *Ehud* è medio tollit, & 10000. Moabitarum proelio fundit. Per quem restituta pax & quies vsque in *octogesimum annum*, à facta per Moabitas subiugatione, durat. e)

§. 399. A *Philistaeis* Israëlitaë quoque premebantur. Quorum 600, armis rusticis, *Samgare* duce, occiduntur. f)

§. 400. In haec quoque tempora refertur *decennalis illa fames*, quae *Elimelechum* Bethlehemitam cum suis in *Moabitidem* secedere compulit. Cuius viduam in Palaestinam reducem *Rutha* nurus comitata *Boaso* nubit. Ex cuius posteris *David* rex prodiit. g) Rutham Eglonis, Moabitarum regis, filiam fuisse, Iudaei tradunt. h) Ad Eli pontificis tempora Ruthae historiam male refert Iosephus. i)

DEBO-

e) Iud. III, 12-30

f) Iud. III, 31. *Ioseph.*
Ant. lib. V. cap. 5.

g) Ruth. l. II. III. IV.

h) Tanchuma, cit. Ial.
kut Schimoni, part.
2. fol. 9, 1.

i) Ant. Iud. lib. V, cap. 11.

DEBORA ET BARAC.

A. M.

Duces 40. ann.

§. 401. Iabin, *Chazoris* (חצור) rex, iugo saeuissimo Israelitas, per 20 annos, premit. Huius exercitum *Baracus*, prophetissa *Debora* monente, fundit. *Sifera* dux per *Iaëlem* feminam obtruncatur. Quam Israëlitarum salutis, quam suae pudicitiae, studiosiorem fuisse, Talmudici narrant. k) Debora autem & Barac victoriam *epinicio* concelebrant. Iosephus l) scribit, Baracum *Chazorem* urbem *solo* *aequasse*. Haec Israëlitis felicitas usque ad *quadragesimum* ab illo tempore, quo Iabinis iugo colum submittere coacti fuerant, *annum* durauit. m)

G I D E O N.

Dux 40. ann.

§. 402. *Midianitae* Israelitas per 7. annos subiugant, terrasque eorum deuastant. n) Qua de re conquesti, *per prophetam reprehenduntur*. o)

§. 403. *Gideoni* tamen per nuncium diuinum animus additur, ut Midianitis bellum

k) Nafir, fol. 23, 2. l) Ant. Iud. lib. V. cap. 6. Iebhamoth, fol. 103, m) Iud. IV. V. 1. Horioth, fol. 10, n) Iud. VI, 1 - 6. 2. o) Iud. VI, 7 - 10.

A. M. bellum inferat. Hic aram idoli destruit; unde *Ierubbaal* cognominatus, popularium vindictam vix effugit. Laeta à deo pro impetranda victoria symbola impetrat. p)
 §. 404. Exercitum 32000. virorum cogit. Quem vero dimittere iubetur, non nisi 300 retentis. Cum his Midianitarum castra inuadit. Hostes panico terrore perterriti, in se inuicem ruentes caduntur. Quos insequentes *Ephraimitae*, duces *Orebum* & *Seebum* captos interficiunt. Gideon Ephraimitarum iram, ægre ferentium quod in belli principio ad expeditionem vocati non essent, blanda oratione demulcet. q) *Sebachum* & *Zalmunam*, Midianitarum reges, insequutus allequitur & trucidat. *Succotenses* & *Pnuelenses*, qui exercitui suo commeatum negauerant, seuerè castigat. r)

§. 405. *Regnum* sibi oblatum *recusat Gideon*. Ex cimeliis autem Midianitis ereptis *epomidem* pro cultu priuato, contra Moisaicam legem, confici curat. s)

§. 406. Filiis 70 & *Abimelecho*, quem ex concubina susceperat, relictis, vita fungitur. Quies autem per illum parta, si à iugi Midianitici principio numeres, vsque in *quadragessimum annum* durauit. t)

§. 407.

p) Iud. VI, 11 - 40.

q) Iud. VII, VIII, 1-3.

r) Iud. VIII, 4 - 21.

s) Iud. VIII, 22-27.

t) Iud. VIII, 28-31.

§. 407. Gideone ad superos euocato, A. M. Israëlitae ad idololatriam reuertuntur, & in Gideonis familiam ingrati sunt. u)

A B I M E L E C H.

Rex 3. ann.

§. 408. *Abimelechus* enim, fratribus Sichemitarum opera caesis, *regnum inuadit*. Cum autem *triennio* imperium in Israëlitas tenuisset, Sichemitae contra eum coniurant, Quare *Sichemum* (שכֶם) urbem penitus euertit. Ipse autem, cum *Theben* (חֶבֶן) oppidum oppugnaret, saxo per mulierem ictus perit. Atque ita vaticinium *Iothami* fratris natu minimi impletur. w)

T H O L A.

Dux 23. ann.

§. 409. Post Abimelechum, *Tbola* (חִלְעָה) Issascharita iudex factus, annis 23. res administrat. x)

I A I R.

Dux 22. ann.

§. 410. *Iair* (יֵאִיר) Gileadita Tholam sequutus est, & 22 annis Israëlitis praefuit. Hic magnum Gileaditidis tractum sui iuris fecit. y)

ISRAE-

u) Iud. VIII, 32-35.

w) Iud. IX.

x) Iud. X, 1. 2.

y) Iud. X, 3-5.

A. M₁ ISRAELITAE SINE DVCE

18. ann.

§. 411. Israëlitaë, quia ad idololatriam denuo defecerant, à *Philistaeis* & *Ammonitis* vexantur. Quare contra Ammonitas *Iphthachi* operam implorant. z)

I I P H T A C H:

Dux 6. ann.

§. 412. *Iphthach* (יפתח), ex concubina natus, haereditate paterna à fratribus expulsus fuerat. A Gileaditarum autem proceribus ea lege exercitui praeficitur, vt, victis Ammonitis, ducis dignitatem inter illos obtineret. a)] A Talmudicis parum laudatur; qui factiosus fuerit. b)]

§. 413. Missis ad *Ammonitas* legatis, rationibus bellum componere studet; postulans, vt *terrarum trans Iordanem*, quas ante 300. propemodum annos, non Moabitis nec Ammonitis, sed *Emorrhæis*, eripuerint, quieta possessio concedatur Israëlitis. c)

§. 414. Pace frustra tentata, armis *Ammonitas* vincit & subiugat. d)

§. 415.

z) Iud. x, 6-18.

27.

a) Iud. xi, 1-11.

c) Iud. xi, 12-28.

b) Babha kama, fol. 92,

d) Iud. xi, 28-33.

§. 415. Victor domum redux, *unicam* A. M. *filiam*, vi suscepti voti, *deo consecrat*. e] In *victimam* oblatam fuisse male suspicatur *Iosephus*. f)

§. 416. *Ephraimitarum*, leui de causa litem sibi mouentium, 42000. caedit. g)

§. 417. *Sex annis* Israëlitis imperauit. h]

I B H Z A N.

Dux 7. ann.

§. 418. *Ibhzan* [יבצן] Bethlehemita, numerosissimae familiae pater, succedit Iiphtacho, & *septem annis* praest. i]

§. 419. Hunc *Boasum* fuisse, Talmudici tradunt. Adduntque, eum, occasione natorum sibi filiorum inque liberorum nuptiis opipara conuiuia instruere solitum, ad ea *Manoam* nunquam adhibuisse; quod ab illo improle in simili casu inuitari non potuerit. k)

E L O N.

Dux 10. ann.

§. 420. *Elon* (אילון) Sebulonita sequitur, & 10. annis res administrat. l]

ABDON

e] Iud. XI, 34-40.

f] Ant. Iud. lib. V. cap.

9.

g] Iud. XII, 1-6.

h] Iud. XII, 7.

i] Iud. XII, 8-10.

k] Babba bathra, fol.

91, 1.

l] Iud. XII, 11-12.

A. M.

A B D O N.

Dux 8. ann.

§. 421. *Abdon* (עבדון) succedit. Qui octo annis Israëlitis praefuit. m)

E L I.

Dux & pontifex, 40. ann.

§. 422. *Eli* (עלי) pontifex principatum obtinet, eumque 40. annis tenet. n)

§. 423. Sub toto illius principatu *Philistaei* Israëlitis vexarunt. o)

§. 424. Dum *Eli* res administraret, *Simson* & *Samuel* vixerunt. Quorum vterque ipso pontifice rebus gestis clarior fuit.

§. 425. *Simsonis* [שמסון] filii natiuitas matri eius & *Manoae* patri per legatum diuinum praenunciatur. Quem per totam vitam suam *Nasiraeum* esse iubet; & vindictam à *Philistaeis* sumtutum pollicetur. p)

§. 426. *Simson*, uxorem *Philistaeam* ducturus, *Timnam* [תמנה] proficiscens, leonem, in itinere sibi armis non instructo obuium, occidit. In nuptiali conuiuio aenigma proponit. Cuius explicationi, per sponsae dolum proditae, propositum praemium ex *Ascalonitarum* per se caesorum exuviis soluit; vxore autem apud parentes

m) Iud. xii, 13-15.

n) 1. Sam. IV, 18.

o) Iud. xiii, i.

p) Iud. xiii.

rētes relicta, domum reuertitur. Quae A. M. cum alii per patrem elocata esset; hanc ignominiam ulturus, *Philistaeorum segetes accendit*. Quo facto, Philistaei socerum eius cum familia comburunt. Simson autem id facinus seuerē vindicat. q)

§. 427. Iudaei *Simsonem Philistaeis tradere* coguntur. Ille vero, arrepta *asini maxilla*, 1000 Philistaeos occidit. Post quam pugnam siti periisset; nisi in *loco isto*, qui à *maxilla nomen adeptus est*, fontem ipsi diuina prouidentia ostendisset. r)

§. 428. Cum *Gazae* (גזר) insidiae illi per Philistaeos struerentur; portae urbis valuas vi effringit, easque in montem *Chebronem* spectantem absporat. s)

§. 429. Cum per 20. annos bella cum Philistaeis gessisset; per *Delilam* concubinam proditus, in Philistaeorum venit potestatem. Per quos *excoecatus, carceri includitur*. Tandem, in festiuitate publica, *theatrum publicum subuertens*, Philistaeos permultos secum sub ruinis sepelit. t)

§. 430. *Samuel* (שמעון) *Elkanae* patri, *Leuitae*, ex *Hanna* vxore, quae sterilis antea

q] Iud. XIV. XV. 1-8. s] Iud. XVI, 1-3.

r] Iud. XV, 9-20. Ioseph. t] Iud. XVI, 4-31.

Ant. lib. V. cap. 10.

A. M. antea fuerat, nascitur. Deo consecratus, per parentes ad Eli pontificem *Siluntem* deportatur. u) Iudaeis si credimus, hic quoque *Nasiraeus* fuit. w) Propter huius natiuitatem *Hanna* mater *carmine* deum concelebrat. x) Ex qua Elkana tres praeterea filios duasque filias deinceps suscepit. y)

§. 431. Pontificis filii flagitiosissimi sunt. In quos quoniam nimia indulgentia utitur pater, per legatum diuinum acerbè reprehenditur. z) Tandem Samuel quoque, oraculo monitus, seueram diuinam vindictam illi annunciat. a)

§. 432. In bello cum Philistaeis succumbentes Israelitae, *arcam foederis* in castra deferunt. Acie denuo victi, amissis 30000. virorum in proelio, & in his duobus Eli filiis *Chophni* & *Pinchaso*, fugam capessunt. Philistaei autem arcam sacram rapiunt. Quo nuncio audito, *Eli pontifex*, fracta ceruice, *moritur*. *Pinchasi* quoque vxor, *Isabodum* enixa, in partu perit. b)

§. 433. Philistaei *arcam sacram* 7. mensibus in terris suis detinent. Quam primum *Azotum* [אשרון] delatam in *Dagonis* templum reponunt. Quo facto, *Dagon* loco suo

u) 1. Sam. I.

w) Nasir, fol. 66, 1.
Conf. Maimon. ad hanc
Mischnam.

x) 1. Sam. II, 1-10.

y) 1. Sam. II, 18-21.

z) 1. Sam. II, 12-17. 22-36.

a) 1. Sam. III.

b) 1. Sam. IV.

suo deturbatur , tandemque capite mani- A. M.
busque truncatur. Urbis incolae autem vel
dysenteria vel *haemorrhoidum* morbo pu-
niuntur. Quare *Gathum* (גת), & illinc
Accaronem (עקרון), deducitur arca. Quia
autem dolorosus & foedus morbus eam
vbique sequitur ; ad *Israëlitas* eam cum
muneribus remittendi consilium capiunt
Philistaei. Quam ad urbem *Emmauntem*
(בית שמש) delatam urbis huius incolarum
curiosius introsipientium non pauci per-
eunt. Horum igitur rogatu, *Kiriathieari-*
num (קרית יערים) deportata, in *Abinadabi*
aedibus reponitur. c)

S A M V E L.

Dux.

§. 434. Post Eli pontificis obitum, *Sam-*
uel [שמעאל] vates rempublicam admini-
strat. Hunc solum 12. annis praefuisse,
& deinde, Saule regnante, adhuc 18. annos
vixisse, scribit Iosephus. cc) Cuius hortatu,
remotis idolis, solum summum numen co-
lunt *Israëlitae*. d)

§. 435. Huius auspiciis, *Israëlitae* me-
morabilem à *Philistaeis* victoriam repor-
tantes,

c] 1. Sam. V. VI. VII, cap. 14.

1. 2.

cc] Ant. Iud. lib. VI.

d] 1. Sam. VII, 3. 4. 15.

17.

A. M. tantes, post quam partam non paucae ad ipsos vrbes reuertuntur, iugum illorum excutiunt, libertate sub Samuele vsque ad Saulis regis tempora fruentes. e)

§. 436. *Samuel senescens filios sibi iudices adiungit.* Horum vero *auaritia* factum est, vt *regem* sibi dari *populus* postularet. Dissuadet in principio Samuel, incommoda exponens, quae sub regio imperio sint experturi. Cum autem nihil efficeret; regem ipsis à deo datum iri promittens, domum singulos ablegat. f)

CAP. II.

DE

REBUS FIDEI ET MORVM.

§. 437.

Iosuae
merita.

Immortalia post Mosen in Israëliticam gentem *Iosuae merita* fuerunt; per quem *quietas* illi diuina prouidentia in *Palæstina* sedes procurauit. Huic eandem, quam Mose praestiterant, multitudo *obedientiam* pollicetur. g) Ipse vero omnia non solum *fortis* verum etiam *pri ducis officia* est exsequutus. Quam primum fieri poterat, in monte *Ebal* sacra fecit, & *leges Mosaicas* solenniter, vt iussus

e) 1. Sam. VII, 5-14

g) Ios. I, 16-18.

f) 1. Sam. VIII.

iussus fuerat, in nouis sedibus *publicari* curauit. h] Senex mortique vicinus summo studio id egit, vt in *comitiis publicis* auitam *pietatem Mosaicumque cultum* genti suae de meliori *commendaret*. i]

§. 438. Pio duci ceterisque istius aetatis *Apostasia* senatoribus morem gesserunt, qui tum ^{a cultu} erant, homines. *Breui* autem ab horum ^{Mosaico.} integritate *defecerunt liberi & nepotes*. Prima malorum causa fuit, quod *sedibus migrare non cogerent veteres colonos*. Quam ob causam seuerissime diuinitus fuerunt reprehensi, k] Per hos seducti *ad idololatriam defecit* rerum innouandarum studiosissima *turba*, quotiescunque tranquillitate fruerentur, non nisi eorum, quorum vanum cultum adsciuerant, armis & intolerabili iugo corrigendi. l] Quin tanta obstinatio erat, vt *Gideonem*, qui idoli simulachrum confregerat & lucum exciderat, *ad suppliciam poscere* non vererentur. m] Impune *idololatricum cultum* sibi instruxit *Micha* quidam. Cuius idolum cum apparatu rapientes *Danitae*, eiusdem delicti per diuturnum tempus se reos fecerunt. n] *Cultus idolola-*

h] Ios. VIII. 30-35.

VIII. 33-35. X, 6.

i] Ios. XXIII. XXIV.

7.

k] Iud. I, 27-36. II, 1.

m] Iud. VI, 28-32.

l] E. g. Iud. II, 11-23.

n] Iud. XVII. XVIII.

idololatrici quidem *absoluendus* videatur *Gideon*. Priuatum tamen sibi exstruendo sacellum, effecit, ut ciues tabernaculum sacrum publicum minus frequentarent. o) Equidem *non totam gentem apostasiae accusare* videantur scriptores sacri, quando de idololatriis conqueruntur. *Sacra* enim *Mosaica in tabernaculo sacro* eiusque atrio per sacerdotes *constanter facta* esse, & solum hunc cultum sequutos esse prudentiores, persuasum habemus. Tam *turbulenta* tamen *reipublicae facies* erat, ut, non obstantibus seuerissimis Mosaicis poenis, quibus idololatrias coërcere iusserat, *idolis impune litaretur*.

Improb-
itas.

§. 439. *Apostasiae* indiuiduos *comites* detestanda *flagitia* fuisse, quid dubitemus? At vero non in solis ea deprehendimus idololatriis. *Achanis sacrilegium* genti suae cladis, illique ipsi supplicii, causa fuit. p) Tam *parum hospitales* fuerunt *Gibae ciues*, ut in platea pernoctandum fuisset *Leuitae* cum pellice, nisi apud virum senem, qui aliunde illuc diuerterat, diuersorium inuenisset. q) Quod tamen *Leuitae pellici* securitatem praestare nequiuit, quo minus *lasciuorum nebulonum* stupris animam efflare cogeretur. r) Quos *lasciuos ad supplicium trahere*

o) Iud. VII, 27.

p) Ios. VII.

q) Iud. XIX, 15-21.

r) Iud. XIX, 22-25.

trahere Beniaminitarum procures recusarunt:
 s) Pessimus parricida *Abimelech* 70. fratrum
 sanguine improbas manus commaculauit.
 t) *Eli* pontificis filii, contra Mosaicas leges,
victimarum carnes intempestiue rapuerunt;
Israëliticasque uxores sacra facientes vitia-
runt. u) Quos tamen commissi adulterii
 absolui posse, Talmudici crediderunt. w)
 Tanta vero in tolerandis filiorum crimini-
 bus *pontificis indulgentia* fuit, vt ea & sibi
 & familiae interitum acceleraret. x) Ne
 quid de *vagis Simsonis amoribus* dicamus;
 qui Philistaeam uxorem duxit, & mox de-
 feruit; y) scortorumque illecebris se irre-
 tiri passus, z) oculos per ea amisit &
 vitam.

§. 440. Hi mores fuerunt gentis, in cuius
 gratiam *Jordanis undas represserat* benigni-
 simum numen, quo sicco per illius alueum
 itinere in oppositam ripam penetrare pos-
 sent. a) *Iosuae* quoque *precibus* id dederat,
 vt sol ante *non occideret*, quam hostium exer-
 citum internecone penitus deleuissent. b)
 Qui ceteras per ipsos sub Iosua & sequen-
 tibus

Beneficia
 diuina.

s) Iud. XX, 12-13.

t) Iud. IX, 5.

u) 1. Sam. 11, 12 - 17.

22.

w) Schabbath, fol. 55,
 2.

x) 1. Sam. 11, 22 - 36.

III.

y) Iud. XIV.

z) Iud. XVI, 1. 5.

a) Ios. III. IV.

b) Ios. X, 12 - 14.

tibus ducibus reportatas *victorias* confideret; non illos, sed ipsum *Deum* pugnas-
 se, bellaque confecisse, confiteri cogetur.
 In rebus quoque mirandis numerari me-
 retur, quod *fortibus* Achanis *sacrilegium*
proditum fuit. c)

Circum-
 cisio.

§. 441. Quoniam in itinere ex Aegy-
 pto in Palaestinam nati circumcisi non
 fuerant; *Palaestinam ingressi* omnes cir-
 cumcidi debuerunt. d] Tradunt Talmudici,
 Iosuae temporibus coeptum esse, ut, *quae*
glandem adhuc *contegeret*, vnguibus *dila-*
ceraretur cuticula [סריעה]

Quando ad
 leges obli-
 gati fue-
 rint.

§. 442. Narrant Iudaei, f] proavos
 suos Palaestinam ingressos hoc ordine ad
Mosaicas leges obligatos fuisse. 1) Simul at-
 que *Iordanem transierint*, ut ex massa *sacer-*
dotibus placentam darent (חלה); ne *arbo-*
rum, quos primo ex quo plantatae essent,
triennio, producerent, *fructibus vesceren-*
tur (ערלה); ne *novis terrae prouentibus ante*
datum manipulum paschalem fruerentur.
 (הרש). 2.) Die igitur 16. Nisan *mani-*
pulum paschalem (עומר) offerri debuisse.
 3.) Diebus 50. post, *duos panes penteco-*
stales (שתי הלחם). 4.) Finitis 14. annis
 ab introitu in Palestinam, *decimas*
 [מעשר] dari debuisse. 5.) Finitis 21. an-
 nis, *primum celebratum fuisse annum Sab-*
ba-

c) Ios. VII, 16. - 18.

d) Ios. V, 2 - 9.

e) Iebhamoth, fol. 71, 2.

f) Siphri, fol. 262, 2.

bathicum [שביעית], Finitisque 64] annis, *primum Iubilaeum* [יובל].

§. 443. *Gilgale*, d. 15. Nisan, primum Pascha. in Palestina *pascha* celebrarunt. g]

§. 444. *Tabernaculum sacrum* Mosai- Taberna-
cum, usque ad exstructum per Salomo- culum sa-
nem templum, 479 annis stetit. Cui crum.
has Talmudici h] *sedes* tribuunt: 1] *In*
deserto, 39 annis; 2) *Gilgale*, 14 annis;
3) *Silunte* 369 annis, usque ad Eli pon-
tificis obitum; i) 4) *Nobae* k) & 5) *Gi-*
beone, l) 57 annis. *Silunte* intra mu-
ros, qui tamen tecto carerent, stetisse
dicitur. m) Illinc vero, propter filio-
rum Eli improbitatem, Noben transla-
tum esse creditur. n)

§. 445. Quot annis tabernaculum sa- Arca sa-
crum, totidem annis *arca sacra*, in de- cra.
serto, *Gilgale*, & *Silunte* fuit: si 7 men-
ses excipias, quibus *Philistaei* eam ha-
buerunt. o) Ex Philistaeorum terris *Ki-*
riathiearimum fuit deportata, p) Vbi &
Hierosolymis q) in aede per Daudem re-
gem illi aptata 57 annis stetisse creditur;
deinceps per *Salomonem* in templum trans-
por-

g) Ios. V, 10 - 12.

h) Sbhachim, fol. 118, 2.

i) Ios. XVIII, 1.

k) 1. Sam. XXI, 1. 5. 7.

l) 1. Rég. III, 4.

m) Sbhachim, fol. 112, 2.

n) Ioma, fol. 9, 1. 2.

o) 1. Sam. VI, 1.

p) 1. Sam. VI, 21. VII, 1.

q) 2. Sam. VI, 12. 17.

§. 447. Huius temporis periodi *pontifi-* Pontifices-
ces maximi fuisse creduntur, *Eleasar*
 [אלעזר]; *Pinchas* [פינחס] filius; *Abieser*
 (אבישוע) filius; *Boccias* [בוקי] filius;
Ozis (עזי) filius. Post hunc, ex Itha-
 maris posteris, *Eli* (עלי). b) In Eli fa-
 milia usque ad Salomonis tempora ponti-
 ficatum mansisse Iosephus scribit. c) Ex
 qua *Achitubh* (אחישוב), *Acbias* (אחיה)
Achimelech [אחימלך], *Abhiathar* (אביתר)
 successerunt. d]

§. 448. Duos celeberrimos haec aetas *Nafiraci*.
Nafiraeos habuit, *Simsonem* e) & *Samue-*
lem. f.)

§. 449. Profelyti facti sunt *Rachaba* Profelyti.
 cum familia; g) *Gibeonitae*, qui tamen
Leuitis perpetui serui (נתינים) sunt dati; h)
Rutha, Moabitis, ex qua David rex est
 prognatus. Cum qua quo iure prioris
 mariti praedia ad *Boasum*, peruenerint,
 explicatu difficilior erit; nisi *ius leuita-*
tus proximos quoque cognatos obligasse
 statuamus. Id vero ex huius historia di-
 scimus, quod *Mosaicae leges de dandis ex*
messe

b] *Ioseph. Ant. Iud. lib. cap. 12.*

V. cap. 12. Conf. 1. d] 2. Sam. XLV, 3.

Chron. V, 29-31. VI, e] Iud. XIII, 4. 5. 7. 13.

35. 36. Efr. VII, 1-5. 14.

Tosephoth ad Ioma, f] 1. Sam. I, II.

fol. 9, 1. g] Ios. VI, 22. 23. 25;

c] Ant. Iud. lib. V, h] Ios. IX, 18-27.

messe pauperibus eleemosynis ista aete nec incognitae nec à religiosis neglectae fuerint i)

Constitu-
tiones Io-
suac.

§. 450. *Precatiunculis post sumtum cibum recitandis Iosuam eam, quae birchath haarez (ברכת הארץ) cognominatur, addidisse, tradunt Talmudici. k) Ad Channae, matris Samuelis, imitationem autem, de precibus varia praecipiunt. l) Idem narrant, Iosuam, cum terrarum portiones tribubus assignaret, decem tamen iura singulis reseruasse (עשרה חנאין החנה יהושע).*
 1. *Vt in syluis pascere cuiuis liceret.* 2. *Vt ligna & gramina in aruis colligere.* 3. *Vt furculum ex alterius arbore amputare.* 4. *Vt aquam petere liceret ex fonte, qui in alterius fundo priuato eruperit.* 5. *Vt hamis, non tamen retibus, in Genesarithico lacu piscari cuiuis liceret.* 6. *Vt ad alterius sepem aluum exonerare liceret, si vel croco consitus ager sit.* 7. *Vt usque ad secundam quadrantem [רביעה שניה] viae compendium per agros facere liceret.* 8. *Vt, necessitate urgente à semita trita declinare viatori liceret.* 9. *Vt inter vineas vel hortos oberranti exitum sibi quaerere, quomodocunque posset, liceret.* 10. *Vt ubique caesus [מת מצוה] inueniatur, ibidem*

i) Ruth, I. II. III. IV.

k) Brachoth, fol. 48, 2.

l) Brachoth, fol. 31,

1. 2.

dem sepeliatur. m) Plura habent; n) quae recensere non lubet.

§. 451. Per hanc periodum *doctrinam* Lex oralis: ex Mosis ore acceptam 1] Iosua & Pinchasum, 2] Senatores, Iosuae discipulos, 3] Eli pontificem, & 4] Samuelem vatem propagasse tradunt Iudaei. o) A Mosis obitu 3000. doctrinae ore traditae *decisiones* (הלכות) *obliuioni traditas* fuisse, narrant Talmudici. Multa quoque multis de rebus *orta esse dubia*: quae vero Othniel, Kenasi filius, *soluerit.* p)

§. 452. In bellis gerendis *arcam sacram* Bella. castra comitari solitam esse, legimus. q) Quod vero num semper fieri debuerit, an nonnunquam extra ordinem tantummodo sit factum, definire non audemus. Disputatur à Talmudicis, num *duae* fuerint *arcae sacrae*, in quarum vna priorum. decalogi *tabularum fragmenta* (שבתי לוחות) reconditae fuerint, quamque in castris, bella gerentes, secum duxerint. Sed plerique non nisi vnam agnoscunt. r) *Fidem Gibeonitis datam sanctissime seruauit* Io-

m] Babha Kama, fol. 80, 2, 81, 1. p] Tmurah, fol. 15, 2. 16, 1.

n] Babha kama, fol. 81, 2. 82, 1. q] Ios. VI, 4. Iud. XX, 27. 1. Sam. IV, 3-8.

o] Maimon. Praefat. ad Iad chafakah. r] Schkalim, cap. 6, fol. 10, 1.

Iosua. s) Quod *in veri numinis sanctissimaequae* suae religionis *honorem* (משיים קרושת השם) factum esse, Talmudici observant. t) Notari denique meretur, quod *praedae* ex occupanda Palaestina reportatae *primitias* sibi *sacras* (חרם) esse summum numen iussit. u]

Samuelis
reformatio.

§. 453. *Samueli* vati tam felici esse contingit, vt ipsius *monitu* *idola* tandem *remouerent* *Israëlitae*, summique numinis cultum repurgarent. Quam *reformationem* auspicatus, multitudinem *Mizpam* conuocauit: Vbi *dies poenitentialis* fuit indictus, & *aquae* Deo sunt *libatae*. w) Id quod de *lacrymis* Iudaei interpretantur. x) Idem populo, regem poscenti, prolixè exposuit, quam *durum regium iugum* sit futurum, & quid sibi *reges* sint sumturi. y) Cuius tamen admonitionis impatienibus stetit sententia.

CAP.

s) Ios. IX, 8 - 27.

w) 1. Sam. VII, 2 - 6.

t) Gittin, fol. 40, 1.
Conf. Tosephoth ad
h. l.

x) Vid. *Abarbanel*, ad 1.
Sam. VII, 6.

y) 1. Sam. VIII, 11-18.

u) Ios. VI, 17. 24.

CAP. III.

DE

RE LITTERARIA ET ARTIS

§. 454.

Doctores, qui deinceps *prophetæ* [נביאים], Prophetæ. hisce temporibus *videntes* [ראים] fuerunt salutati. 2] In præcipuis à Iudæis numerantur, *Iosua, Pinchas, Elkana, Eli, Samuel*; & prophetissæ, *Debora & Channa*. a] Eximia quoque *Osnielis* eruditio commendatur. b]

§. 455. *Prophetarum scholas* [כתי מדרשות] Scholæ [הוראים] tunc temporis floruisse, ex Saulis historia c] colligi posse videatur. Prophetarum.

§. 456. Narrant Iudæi, *Samuelem*, Samuel re- quod *præfente Eli* præceptore suo *de casu* sponsum. *dubio respondere* ausus fuerit [מורה הכלה] dat. [בפני רבו] supplicium meruisse. Quam tamen poenam Eli, Channæ matris precibus commotus, ipsi remisit. d]

§. 457. *Linguae* vel consuetudinis *vitium in Ephraimitis* fecit, ut eadem, qua plures lin- ceteri, lingua Ebraea loquentes, dignosci guæ E- tamen per *diuersam dialectum* possent. e] braeae.

§. 458.

2] 1. Sam. IX, 9.

a] Megillah, fol. 14, 1.
& Raschi ad h. l.

b] Tmurah, fol. 16, 1.

c] 1. Sam. X, §. 6. 10.

13

d] Brachoth, fol. 31, 2.

e] Iud, XII, §. 6.

Geome-
tria.

§. 458. *Geometricam* virorum, quos ad dimetiendam Palaestinam miserit Iosua, *scientiam* laudat Iosephus. f]

A. M.

PERIODVS VI.
AB EBRAEORVM REGIBVS AD
EXILII BABYLONICI
FINEM.

557. annorum.

CAP. I.

DE

REBVS CIVILIBVS.

S A V L.

Rex 40. ann. g)

§. 459.

2911.

Cum Samuel de dando Israëlitis rege meditaretur; vir quidam Beniaminita *Kis* asinas suas amittit: Ad quas quaerendas *Saulem* [הַשָּׂוֹי] filium cum seruo mittit. *Saul*, cum aliquamdiu per Beniaminitidem frustra oberrasset, tandem, seruo monente, *Samuelem* consultum abit. Per quem conuiuius exceptus, & non nisi postmodum dimissus, *rex* ungitur; eorumque, quae in itinere sibi euentura erant, praenuncia-

f] Ant. Iud. lib. V. cap. i. g] Act. XIII. 21.

nunciatione de diuina voluntate certus A. M. redditur. h]

§. 460. *Saul Mizpae*, per Samuelem, solenniter *rex creatur*. Quem seditiosi nonnulli contemnunt. i]

§. 461. Gileaditidis vrbis *Iabes* [יִישׁ 2911. גִּלְגַּד], quae ab Ammonitarum rege Nachascho obsidebatur, *obsidionem Saul soluit*; magnamque inter *Ammonitas stragem* edit. k]

§. 462. Quā noui regis virtute mota multitudo, ad supplicium trahere vult illius contemtores. Et fecisset, nisi Saul restitisset. Samuel autem hoc multitudinis studio opportune vsus, regis inaugurationem *Gilgale* repetit. l]

§. 463. Anno regni secundo, Saul sibi 2912. *satellites militemue perpetuum* legit. m)

§. 464. *Jonathan* filius *Philistaeorum praefidiarios Gibeae* trucidat. Quod facinus vindicaturi *Philistaei*, numerosissima castra prope *Michmasch* urbem locant. *Israëlitae* & animo & armis destituti, in speluncas & montes confugiunt. *Saul* vero, qui & ipse exercitum coëgerat, sine Samuele *sacra facit*: Qua de causa ab hoc tandem aduen-
tante

h] 1. Sam. IX. X. 1-16.

i] 1. Sam. X, 17-27.

k] 1. Sam. XI, 1-11.

l] 1. Sam. XI, 12 - 15.

XII.

m] 1. Sam. XIII, 1.

A. M. tante reprehenditur; ipsique, quod regnum suum haereditarium futurum non sit, nunciatur. Ex Philistaeorum castris tres caeteruae, Israëliticam terram depraedatum, ablegantur. n] *Jonathan* autem cum pedissequo suo *Philistaeorum* castra adgressus, ingentem inter illos stragem edit. Quo viso, *Saul* quoque cum exercitu & illi, qui prae timore antra paulo ante quaesierant, aduolantes, plenam à *Philistaeis* victoriam reportant. Quos insequutus *Saul*, diris deuouet illos, qui ante deletos hostes quicquam cibi gustare sint ausuri. Cuius interdicti paterni infcius *Jonathan*, paululum mellis degustat; ea de causa ad supplicium per patrem rapiendus, nisi exercitus suffragiis seruatus fuisset. o]

§. 465. Post hoc tempus *Saul* res suas strenue agere pergens, vicinis terrorem incutere incepit. Ex familia quoque felix, trium filiorum duarumque filiarum pater fuit. Cum *Philistaeis* bella perpetua gerit. p]

§. 466. *Samuel* *Saulem* contra *Amalekitas* expeditionem suscipere, totamque horum gentem, ne pecoribus quidem exceptis, funditus delere iubet. *Saul* cum exercitu profectus, *Kenaeos*, ne vna perirent, *Amalekitarum* regione egredi iubet. Dein totam
Amale-

n] 1. Sam. XIII, 2-23.

p] 1. Sam. XIV, 46. 52.

o] 1. Sam. XIV, 1-45.

Amalekitidem deuastat, hominesque omnes A. M. trucidat, Agagum tamen regem uiuum conseruat, & meliora pecora praedam agit. Denique, bello confecto, tropaeum sibi statuit. Samuel autem, diuino oraculo accepto, hanc ipsi auaritiam seuerissime exprobrat, regnumque ab ipsius familia ablatum iri denuo nunciat; cumque sacrificiis destinata pecora esse rex causaretur, deum obedientiam sacrificiis longe praeferre nunciat. Agagum autem regem caedit. Quo facto, domum digressus Samuel, ad Saullem regem deinceps non rediit. q)

§. 467. *Samuel, iussu diuino, Dauidem Bethlehemi regem ungit. r)*

§. 468. *Dauid in aulam regiam vocatur, ut arte sua musica Saulis melancholiam leniret. s) Cuius consilii auctorem fuisse Doëgum, Talmudici narrant. t)*

§. 469. *Philistaei bellum Israelitis inferentes, castra prope Maccedam (מַכְּדָם) ponunt; & Goliath Israelitis impudentissime insultat. Goliathum formosissimum virum, matrem autem eius lasciuum prostibulum fuisse, narrant Talmudici. u) Hoc per Dauidem caeso, Israelitae Philistaeos in fugam*

q) 1. Sam. XV. 23.

r) 1. Sam. XVI, 1- t) Sanhedrin, fol. 93; 13. 2.

s) 1. Sam. XVI, 14- u) Sotah, fol. 42, 2.

A. M. *fugam coniciunt, & usque ad Accaronis portas persequuntur. w)*

§. 470. Saul de *Dauidis* victoris familia curiosius percontatus, x) eum in curia manere iubet. Quo consilio in *Dauidis* proavos inquiri iusserit rex, & quod, disputatione de legitima illius natiuitate orta ex Israelitarum coetu illum excludi voluerit *Doeg*, narrant Talmudici. y) *Ionathan* arctissimam cum *Dauid* amicitiam contrahit. *Saul* autem *feminarum epiniciis*, quae maiorem *Dauidi* quam sibi laudem tribuerant, *offensus*, odio illum persequi incipit. z)

§. 471. *Dauidem*, instrumenta musica tractantem, *Saul lancea petere* tentat. Quem, curia exulare iussu, *chiliarcham* facit. Hortaturque, ut contra *Philistaeos* fortiter dimicet; *nuptiarum filiae* suae natu maioris *Merabb* spe facta: Quam tamen *Adrieli* cuidam elocat. Hic ex ea *quinque filios* suscepit; qui tempore regni *Dauidis* per *Gibeonitas* sunt *suspensi*. a) Impetrat tamen *Dauid Michalem*, filiam regis natu minorem;

w) 1. Sam. XVII, 1- z) 1. Sam. XVIII, 1-

54.
x) 1. Sam. XVII, 55. a) 2. Sam. XXI, 8.
58. Conf. Sanhedrin, fol.

y) Iebhamoth, fol. 76, 19, 2.

2. 77, 1.

norem; ducentis Philistaeorum praeputiis A. M. sibi desponsatam. b)

§. 472. *Saulem*, Daudis caedem adhuc meditantem, *Jonathan* filius ipsi conciliat. c]

§. 473. Cum *David* de nouo stragem inter Philistaeos edidisset; *Saul* eum *lancea petere* pergit. Domum igitur suam abiens, Michalis vxoris arte fuga saluus euadit, & ad Samuelem *Gabam* prope Ramam [נווית ברמה] se recipit. Vnde vt eum reducerent, ter missi *Saulis legati*, & tandem ipse *Saul* illuc abiens, *Samuelis* doctrina delectati, ob quod venerant, obliti propositi, *discipulorum illius numero se immiscuerunt*. d]

§. 474. *Jonathan* in neomeniae festo patris sui in Daudem *animum explorat*. Cumque cognouisset, quod eum caedi destinauerit; fuga salutem quaerere iubet. e]

§. 475. *David* in fuga *panes sacros* & *Goliathi gladium* ab *Achimelecho* pontifice Noebae impetrat. Id quod *Doëg* Idumaeus, ad tabernaculum sacrum tum praesens, videt.

b] 1. Sam. XVIII, 10-30. d] 1. Sam. XIX, 8 - 24.
Conf. Ioseph. Ant. Conf. Ioseph. Ant. lib.
lib. VI. cap. 11. | VI. cap. 14.

c] 1. Sam. XIX, 1-7. e] 1. Sam. XX.

A. M. det. f) Quem mularum regiarum curatorem fuisse, Iosephus scribit. g]

§. 476. *David* fuga *Gathum*, ad Philistaeorum regem Achisum, delatus; cum principum Philistaeorum vindictam timeret, se *mente captum* simulat. h)

§. 477. Illinc *David Adullamum* pergit. Quo pater cum familia & 400. viri ad eum digressi, ducem illum sibi constituunt. Quibuscum *Barin Machaeruntis* (מעפדה מואב) abit; Moabitarumque regis tutelae patrem cum familia commendat. i) *Davidis* autem patrem & matrem fratresque, non nisi unico fuga ad Ammonitas salutem inueniente, post filii abitum, per Moabitas trucidatos esse, tradunt Iudaei. k)

§. 478. Quippe Gado propheta monente, *David* in Iudaeam *Bethzuram* (יער חרת) redit. l)

§. 479. Doëgo proditore, *Saul Achimelechum pontificem* cum tota sua familia occidit, totamque urbem *Nobam delet*. Unicus tamen Achimelechi filius, *Abhiathar* saluus ad *Davidem* euadit. m) Simili crudelitate
in

f] i. Sam. XXI, 1-10.

g] Ant. Iud. lib VI. cap.

14.

h] i. Sam. XXI, 11-16.

i] i. Sam. XXII, 14.

k] Bammidbar rabba, Sect. 14. fol. 222, 3.

cit. *Abarban.* ad 2.

Sam. VIII, 2. Conf.

Kimchi & *Raschi* ad

h. 1.

l] i. Sam. XXII, 5.

m] i. Sam. XXII, 6-23.

in *Gibeonitas*, incertum quo tempore, A. M. saeuit. n) Quod huc trahentes Talmudici, eum *Gibeonitas* trucidasse negant; quos per sacerdotum caedem victu, quo vitam sustentarent, priuauerit. o)

§. 480. *David Kegilam* [קעגילה] à Philistaeorum obsidione liberat. Vnde tamen, certior factus, quod Saul se obsessum cum exercitu venturus sit, cum 600. viris in *Sipphenensium desertum* abit. Quo *Jonathan* accedens, foedus cum illo renouat. p)

§. 481. *Sipphenensibus proditoribus*, David cum suis per Saulem prehensus fuisset; nisi ex improviso nunciata *Philistaeorum inuasio* fuisset. q)

§. 482. Finito bello contra Philistaeos, Saul Dauidem in *deserto Engedi* quaerit. Cum hic vero, extremitate à regis pallio *abscissa*, saluum eum dimisisset; Saul, fide eius laudata, domum abit, inito cum illo pacto, ne David rex factus in suam familiam saeuiret. r) Narrant Iudaei, *Samuelem*, cum Saul prophetam retenturus vestem illius lacerasset, regi praedixisse, quod hunc in regno successorum sit habiturus, qui

n) 2. Sam. XXI, 1. p) 1. Sam. XXIII, 1-18.

scqq.

o) Iebhamoth, fol. 78. q) 1. Sam. XXIII, 19.

28.

2. Babha kama, fol. 119, 1. r) 1. Sam. XXIV.

119, 1.

A. M. qui vestis ipsius laciniam sit ablaturus. s] Parum tamen hoc Daudis facinus laudant Talmudici; quo promeruerit, ut senex per vestes calefieri nequiret. t)

§. 483. *Samuel diem suum obit, & ab Israelitis lugetur.* u)

§. 484. *David in desertum Eziongebrense* [זיון גבר פא] *diuertens, à Nabale male habetur. A quo sibi illatam iniuriam vindicaturus, per Abigailis prudentiam mitigatur. Quam, Nabale mortuo, uxorem ducit.* w] Qui prolixam Abigailis cum Dauide disputationem, qua ipsi expeditionem in suos dissuaserit, legere cupit, Talmudicos adeat. x)

§. 485. *Saul Michalem filiam Paltiel uxorem dat.* y) Tantam huius viri continentiam, quanta vix ullius praeter ipsum fuerit, laudant Talmudici; qui religiosissimus cum ea Dauidi iniuste erepta rem non habuerit. z)

§. 486. *Sipphenenses vel Eziongebrenses Davidem denuo produnt. In quo persequendo cum Saul occupatus esset; David castra eius noctu ingressus, lanceam illius & scyphum aufert, rege non laeso. Quo facto*

s) Talkut Schimoni, part. 2. fol. 19, 3.

t) Brachoth, fol. 62. 2.

u) 1. Sam. XXV, 1.

w) 1. Sam. XXV, 1-43.

x) Megillah, fol. 14. 1. 2.

y) 1. Sam. XXV, 44.

z) Sanhedrin, fol. 19, 2.

facto Saulem mouit, vt à se persequendo A. M.
tum quoque desisteret. a]

§. 487. *Dauid* timens, ne in Saulis aliquando manus incideret, ad *Achisum*, Philistaeorum regem, fugit. Quocum *Gathi* aliquamdiu habitat. Dein vero rex *Sicellam* [צקלג] oppidum illi habitandum dat. Peregrinatus est *Dauid* apud Philistaeos per unum annum & quatuor menses. Quo tempore quotidianas in vicinos incursiones fecit. b]

§. 488. Philistaei bellum contra Israelitas decernunt. Cuius socium *Dauidem* esse *Achis* rex iubet. Quam ob rem timore perculsus *Saul*, cum oraculo deus illum dignari nollet, per praestigiatricem *Endorensem* sibi impudentissime illudi patitur. c]

§. 489. Philistaeorum principibus vrgentibus, *Achis* rex *Dauidem* ex castris *Sicellam* remittere cogitur. d] Quo cum venirent, oppidum per *Amalekitas* exustum vxoresque suas & liberos captiuos abductos, vident. Ducenti *Dauidis* militum ex itinere lassì ad torrentem *Besor* substiterunt. Quare cum 400. reliquis *Dauid*, seruo *Aegyptio* duce, praedones insequutus, eos ad internecionem fundit; omnes vxores libe-

a) 1. Sam. XXVI.

b) 1. Sam. XXVII.

c) 1. Sam. XXVIII.

d) 1. Sam. XXIX.

A. M. liberosque reducit, maximamque praeterea ab illis praedam reportat. Cuius non solum aequalem partem 200 illis, qui lassī substituerant, adiudicat; verum etiam dona ex illa amicis mittit. e)

§. 490. Interea temporis autem *Philistaei* Saulis exercitum prope *Gilboam montem* fundunt. Quo in proelio tres *Saulis filii*, & in his *Jonathan*, ipseque *Saul* αὐτόχειρ, pereunt. Saulis filiorumque cadavera ex *Scythopoleos* (בית שן) moeniis *Philistaei* suspendunt. Quae noctu ablata urbis *Iabes* incolae condunt; iustisque illis persolutis, per septiduum eos lugent. f)

§. 491. *Saul*, primus legitimus *Israëli-tarum rex*, ex *Beniaminitarum* tribu oriundus, patrem habuit *Kis* (קיש), virum fortem & strenuum; g) uxorem *Achinoam* (אחינעם), ex qua suscepit filios, *Jonathanem* [יונתן], *Iischvi* (ושׂי), *Malhischuam* (מלכישוע), & *Abhinadabhum* (אבינדר) & *Ishbosethum* (אשבשׂת) sive *Eschbaalem* (אשבעל), filiasque *Merabb* (מרב) & *Michalem* (מיקל); h) Ex *Rizpa* [רצפה] concubina autem *Admonaeum* [ארמני] & *Mephibosethum*

e) 1. Sam. XXX,

f) 1. Sam. XXXI, 1.
Chron. X.

g) 1. Sam. IX, 1. 2.

h) 1. Sam. XIV, 49. 50.

1. Cron. VIII, 33. IX, 39.

chum (מפישח) filios genuit. i) *Abhner* A. M.
[אבנר], quo exercitus duce est usus,
Neri (נר) patruī filius fuit. k] Laudant
singularem *Saulis pietatem* Talmudici;
qui ipso *Dauide* fuerit religiosior. l)

D A V I D.

Rex 40. ann. m)

§. 492. Tertio post reditum ab expedi- 2950:
tione contra *Amalekitas* die iuuenis *Amale-*
kita *Dauidi de exercitus Israëlitici* per *Phili-*
staeos facta *strage Saulisque & filiorum morte*.
nuncium affert, *regni quae insignia* ad eum
perfert. Quem, quia *Saulem* regem sua manu
periisse nunciauerat, *Dauid* (דוד) *truci-*
dari iubet. *Saulem* autem cum suis *luger*
lessum quae illis canit. n)

§. 493. *Dauid* *Sicella Chebronem* (דברין)
abit. Vbi, 30 annos natus, per *tribus*
Iudae *proceres rex* vngitur. Quae vrbs
ipsi, ante expugnatum *Hierosolymorum*
castellum, per 7 annos & 6 menses *se-*
dem regiam praebuit. o)

§. 494. *Legatos* ad vrbs *Iabes* in *Gi-*
leaditide *incolas* mittit; eorumque faci-
nus

i] 2. Sam. XXI, 8.

k] 1. Sam. XIV, 50. 51.

l] Moëd katan, fol. 16,

2.

m] 2. Sam. V, 4. 5. 1.

Reg II, 11. 1. Chron.

XXIX, 26. 27.

n] 2. Sam. I.

o] 2. Sam. II, 1-4. II. V.

4. 5. 1. Chron. XI, 1-3.

A. M. nus laudat, quod Saulis filiorumque eius funeribus iusta persoluerint; denique sibi per tribus Iudae procures imperium delatum esse, nunciari curat. p)

§. 495. Per Abnerum autem *Isboseth*, Saulis filius, annos 40 natus, *Israëlitum rex* creatur. Qui non nisi per biennium regnavit. q)

§. 496. *Bellum inter Davidem & Isbosethum* geritur. In quo ab utraque parte 12 iuvenes *μονόμαχοι* pereunt. In fugam dein *Abner* per *Ioabum* coniicitur. In qua *Abner Asabelem* confodit. Tandem, cum collem occupassent fugientes Beniaminitae; Abnero monente, *Ioab* receptui canit. Sed & deinceps in isto bello *Dauid* superior semper discessit. r)

§. 497. *Chebrone Dauidi sex filii* nascuntur. s)

§. 498. Per *Isbosethum*, qui indigne ferret, quod patris Saulis pellicem haberet, *offensus Abner*, *Dauidi amicitiam* suam offert. Quam hic ea lege accipit, ut *Michal* vxor sibi reddatur. Hanc repetitam *Isboseth* mittit. *Abnerque* *Israëlitis*, ut *Dauidem regem* agnoscant, auctor est. Quo facto, *Chebronem* profectus, à *Dauide* humanissime lauto conuiuio

p) 2. Sam. II, 5-7.

q) 2. Sam. II, 8-10.

r) 2. Sam. II, 12-32. III, 1.

s) 2. Sam. III, 2-5.

uiuio excipitur, saluusque dimittitur. *A. M.*
Ioabi autem *dolo* reuocatus, insidiole *inter-*
fiscitur. Quod *Dauid* admodum indi-
 gne fert, & *caesum* acerbe *luget.* De
Ioabi quidem facinore conqueritur: pu-
 nire tamen illud non audet. t)

§. 499. *Isboseth* rex domi suae per im-
 probos latrones *obtruncatur.* Quos huius
 caput ad se perferentes *Dauid* supplicio è
 medio tollit. u)

§. 500. Caeso *Isbosetho*, *tota Israëlitarum*
gens Dauidis imperio se submittit. w)

§. 501. *Dauid Hierosolymorum castellum*
expugnat; *Iebusaeis* eum frustra ridenti-
 bus. Cuius muros primus capiens *Ioabus*,
exercitus ducis dignitatem impetrat. x) *Ie-*
busaeos, propugnaculorum firmitate fi-
 sos, non nisi claudos, coecos & mutilos
 urbem defensuros *Dauidi* opposuisse, nar-
 rat *Iosephus.* y)

§. 502. *Dauid palatium* sibi *Hierosoly-*
mis extrui curat; *Chiramo*, Tyrriorum
 rege, ligna cedrina & operarios submi-
 nistrante. z)

§. 503. *Hierosolymis Dauid* plures
 uxo-

t) 2. Sam. III. 6-39.

u) 2. Sam. IV.

w) 2. Sam. V. 1-5.

x) 2. Sam. V, 10. 1. Chron.

XI, 4-9.

y) Ant. Iud. lib. VII. cap.

2.

z) 2. Sam. V, 11. 12. 1.

Chron. XIV, 1. 2.

A. M. *uxores pellicesque ducit: ex quibus liberos suscipit.* a)

§. 504. *Philistaeos in valle Rephaim bis fundit Dauid. Perpetuumque militem auget.* b)

§. 505. *Rex arcam foederis Kiriathiearimo Hierosolymam transportari curat. Quae propter Uſae mortem, primum in Obed-Edomi aedibus reponitur. Post tres autem menses magno cum gaudio in urbem Davidis defertur. Quod cum factum esset; Michal vxor Dauidi exprobrat, quod maiestati regiae parcere non didicerit.* c)

§. 506. *Dauid templum exstructurus, per Nathanem vatem id facere prohibetur. Cui rex morem gerit, & humillimas Deo supplex preces fundit.* d)

§. 507. *Subiugat Dauid Philistaeos; eorumque metropolin Gath (גת vel גת) sui iuris facit.* e)

§. 508. *Moabitas quoque vincit. In quos*

a)	2. Sam. V, 13. 16.	1. Chron. XIII XV.
	1. Chron. XIV, 3-7.	XVI.
b)	2. Sam. V, 17-25. VI,	d) 2. Sam. VII. 1. Chron.
	1. 1. Chron. XIV, 8.	XVII.
	17.	e) 2. Sam. VIII, 1. 1.
c)	2. Sam. VI, 2-23.	Chron. XVIII, 1.

quos seuerus quidem est ; *non* tamen *crude- A. M.*
lis : eosque tributarios sibi facit. f]

§. 509. Vincit & *Hadadesarem*, *Ara-*
maeae Zobae (צובה) regem, &, qui huic
 suppetias ferre volebat, *Aramaeae Da-*
mafcende regem. Hostium multa millia
 occidit, magnamque ab illis praedam re-
 portat. Quam victoriam *Tohi*, *Heliopo-*
leos rex, illi per filium gratulatur, simul-
 que munera mittit. g)

§. 510. *Idumaeam* sui quoque iuris fa-
 cit David ; inque illius vrbibus sua locat
 praesida. Et hanc quidem intra 6 men-
 sium spatium, omnibus in ea maribus
 occisis, Ioab Davidi subiecit. h] Cuius
 praeceptoris culpa factum esse, vt femel-
 lae in vita conseruarentur. narrant Tal-
 mudici. i)

§. 511. Omnem ab hostibus reporta-
 tam *praedam Deo consecrat* David ; & iu-
 stissime imperat. k)

§. 512. *Mephibosetho*, Ionathanis filio,
 cui-

f) 2. Sam. VIII, 2. 1.
 Chron. XVIII, 2 Conf.
 Diff. nostr. qua David
 Moabitum victor
 crudeliter numero
 eximitur.

g) 2. Sam. VIII, 3 - 10.
 1. Chron. XVIII, 3 - 11.

h) 2. Sam. VIII, 14. 1.
 Reg. XI, 15. 16. 1.
 Chron. XVIII, 12 - 13.

i) Babha bathra, fol. 21.
 1. 2.

k) 2. Sam. VIII, 13 - 18.
 1. Chron. XVIII, 11.

A. M. auita praedia restituit, eumque ad regiam mensam cibum sumere iubet. l)

§. 513. Daud legatos ad *Cbannunem*, *Ammonitarum* regem, mittit, qui ipsum propter Nachaschi patris, quocum amicissime Daud vixerat, obitum consolarentur. Hos autem ille ignominiosissime habitos remittit. Conducuntque *Ammonitae Aramaeas copias*, Daudis vindictam timentes. Ad internecionem vsque autem per Ioabum funduntur. m)

§. 514. *Aramaei*, hanc iniuriam vindicaturi, quam maximas copias cogunt. *Ioab* autem tanta strage eos affligit, ut deinceps lubentes Daudis iugo colla submitterent. n)

§. 515. Anno sequenti *Ioab* cum exercitu mittitur, ad expugnandam *Rabbam* (רבה), *Ammonitarum metropolin*. o)

§. 516. *Daud Bathsebam*, *Vriae* uxorem, quam improbi *Achitophelis* neptem fuisse Talmudici p) tradunt, vitiat. Quod facinus quo tegeretur, *Vriam* ex castris ad se mitti iubet. Is vero cum nullis persuasionibus artibusque adduci posset, ut domum suam abiret; ita rem instruit,

ut

l) 2. Sam. lX.

1. Chron. xix, 16-19.

m) 2. Sam. X, 1-14. 1.

o) 2. Sam. xi, 1.

Chron. lX, 1-15.

p) Sanhedrin, fol. 69,

n) 2. Sam, x, 15-19.

2.

vt in eruptione per Ammonitas facta illi A. M. esset pereundum. Illiusque deinceps *viduam rex ducit uxorem.* q) Quam ob rem per *Nathanem* vatem acerbissime reprehensum serio poenitet. *Infans* ex adulterio conceptus *moritur.* Qui dum aegrotaret, ardentissimis inter ieiunia precibus David pro illius salute Deum implorauerat. Mortuo autem, ornatum regium sumit, & cibum capit. r) Davidis hoc facinus quodammodo excusare satagunt Talmudici, dicentes, Bathsebae per *maritum libellum repudii sub conditione* (גט על תנאי) datum fuisse; ipsumque *Vriam* supplicium promeruisse. s) Iidem tamen monent, *Davidem* propter hoc delictum non solum *quatuor filiis orbatum* fuisse, sed *semestri etiam spatio leprosum* (מצרע) *gratiosa summi numinis praesentia* (שכינה) & *supremi tribunalis iudicium* (סנהדרי גדולה) *conuersatione carere debuisse,* t)

§. 517. *Salomonem* filium ex Bathseba suscipit David. u)

§. 518. In *Ammonitidem* proficiscitur rex; quo suis auspiciis *Rabbath* metropolis expu-

q) 2. Sam. x1, 2 - 27. t) Ioma, fol. 22, 2.

r) 2. Sam. x11, 1 - 23. u) 2. Sam. x11, 24. 25.

s) Schabbath, fol. 56, i.

A. M.

pugnaretur. Cuius expugnatae *ciues operis seruilibus durissimis castigantur.* w)

§. 519. *Amnon Thamarem*, suam ex patre, Absolomi autem ex utroque parente, sororem vitiat, & dein expellit. Quare post biennium per offensum fratrem occiditur. *Absolom* autem, post commissum fratricidium, per triennium *Gesure* exulare cogitur, x)

§. 520. Prudentis feminae *Tekoensis* persuasionibus, Ioabus regem mouit, ut in Absolomi reditum consentiret. Cui tamen per integrum biennium regem salutare non licuit. y)

§. 521. In regis gratiam admissus *Absolom*, ad seditionem omnia praeparat. Finitoque quadriennio, impetrata à rege *Chebronem* proficiscendi venia, regem se proclamari curat. Narrant Iudaei, z) eum a patre decretum impetrasse, quo duo senatores cum ipso *Chebronem* proficisci iuberentur. Illum vero, isto decreto abusum, multos secum illuc deduxisse. His auditis, *Dauid* cum suis Hierosolymis fugit; decem pellicibus ad custodiendam do-

w) 2. Sam. XII, 26-31.

1. Chron. XX, 1-3.

Conf. *Ioh Andr Dan-**zii* *Dauidis* in *Am-**monitas* deuictas mi-*tigata* crudelitas. *Ien.*

1710.

x) 2. Sam. XIII.

y) 2. Sam. XV.

z) *Bammidbar* *rabba*,

sect. 9. fol. 203, 1.

Ialkut Schimoni, part.

2. fol. 23, 1.

A. M.

domum ibi relictis. *Itraeum*, ne fugae taedia secum sustinere cogatur, Hierosolymis manere iubet: Quod vero ille facere recusat. *Zadokum* pontificem cum arca foederis Hierosolymis manere iubet; sibi vero per legatos, quaenam ibi rerum facies sit, nunciare. *Chusaeum* tibi obuium Hierosolymam abire iubet; quo simulata amicitia Absolomum falleret. a] *Ziba*, Mephibosethi seruns, Dauidi obuius, varios commeatus affert; herumque calumniatus, illius praedia à rege impetrat. *Emmauntem* (בחורים) progressum regem teterrimis conuiciis proscindit Simei; rege id patientissime ferente. Narrant Talmudici, b) eum Dauidi exprobrasse, quod sit *adulter* (נואף), *Moabita* (מואבי) *homicida* (רוצח), *tyrannus* (צורר) *abominabilis* (תועבה). *Chusaeus Absolomum*, Hierosolymam venientem, simulata amicitia salutat. Qui, *Achithophelis consilio*, relictas ibi à patre pellices nefando facinore constuprat. c) De persequendo autem Dauide cum diuersa Achitophel & Chusaeus suasissent; huius praefertur consilium. Id quod is Dauidi nunciari curat; quos legatos intercipere frustra conatur Absolom. *Ahitophel* autem, de Absolomi rebus desperans, *suspensio*

vi-

a] 2. Sam. XV.

c] 2. Sam. XVI.

b] Schabbath, fol. 105, 1.

A. M *vitam finit*. Liberis suis testamento iniunxisse dicitur d], ne regibus ex Dauidis familia se opponere auderent. *Dauid*, traiecto Iordane, *Machanaimum* venit: Vbi per nonnullos, in quibus *Barsillaeus* erat, necessaria ipsi supeditantur. Quem persequens *Absolom*, cum numerofo quoque exercitu, cuius ducem fecerat *Amasam*, *Iordanem transiit*. e)

§. 522. Cum prope *Gennabrin* (גִּנְנָבְרִין) pugnaretur, *Absolomi* exercitus acie vincitur. Ibsèque *Absolom* à quercu casu suspensus *per Ioabum confoditur*. Quo nuncio ad *Dauidem* perlato, hic filium acerbissime luget. Donec tandem, *Ioabo* monente, à suis se saluari pateretur. f]

§. 523. *Dauid* rex. vnanimi populi consensu, *Hierosolymam* reducit. *Simei* ad *Iordanem* illi obuius, delictum suum deprecatur; & veniam impetrat. *Mephibosetho* exprobrans rex, quod se secutus non sit, excusatione illius non admissa, praediorum illius dimidiam *Zibae* adiudicat. Qua per eum pronunciata iusto duriore sententia, auditam diuinitus vocem [בַּת קוֹל] dixisse, tradunt Talmudici, g) quod talionis poena regni dimidia ab ipsius posteris sit auferenda. *Barsillaeum*, ad *Iordanem* se comitantem, *Hie-*
TO-

d) Babha bathra, fol. 147,

1.

e) 2. Sam. XVII.

f) 2. Sam. XVIII. XIX, 1-9.

g) Schabbath, fol. 56, 2.

Ioma, fol. 22, 2.

rosolymam secum deducere cupit rex: A. M.
 Illo autem renitente, filium eius *Kimham*
mun deducit. Cetera infelices propter
 reducendi regis honorem *inter Iudaeos &*
Israelitas rixae oriuntur. h]

§. 524. Qua opportunitate vsus impro-
 bus quidam, *Seba* nomine, Israelitas ad
 defectionem sollicitat. Pellices per Ab-
 solomum vitiatas David perpetua in vidui-
 tate vivere iubet. Dein de persequendo
 Seba cogitat; isto in bello *Amasam* cum
 imperio missurus. Quo iusto diutius tar-
 dante, *Abisaeum* imperatorem cum exer-
 citu mittit. Ad quos cum *Amasa* cum suis
 accessisset; per *Ioabum* dolose interficitur.
 Hic dein cum Abisaeo *Abilam* (אבלה בית
 המערכה), in quam Seba cum suis se conie-
 cerat, obsident. Cum vero ciues ampu-
 tatum Sebae caput illis tradidissent; con-
 fecto bello, receptui canentes Hieroso-
 lymam reuertuntur; Ioabo imperatoris
 dignitatem tuente. i]

§. 525. Cum per triennium *fames* Pa-
 laestinam premeret, propter laesos per
 Saulem *Gibeonitas*; David his poscentibus
septem ex Saulis familia suspendendos tradit.
 Quo facto, *fames* cessat. k)

§. 526.

- h) 2. Sam. XLX, 10-44. k) 2. Sam. XXI, 1-14.
 i) 2. Sam. XX. Cont. Iebhamoth, fol.
 78, 2. 79, 1.

A. M. §. 526. Iiraëlitae cum *Philistaeis*, prope *Nobam* & *Gathum*, quater propitio Marte pugnant. l)

§. 527. Infelici consilio David *populum lustrari* iubet. Quam rem aegre aggressus Ioabus, parere tamen coactus fuit. Inuenti sunt bello apti 800000. Israëlitarum, & 500000 Iudaeorum. Propter quod regis delictum, praedicente *Gado* vate, triduo *pestilentia* punita fuit Palaestina; qua 77000. perierunt. Oblatis vero per Davidem victimis, morbus cessavit. m) Ea in re deliquisse Davidem putat Iosephus, n) quod, cum populus censeretur, dimidium siclum à singulis aerario sacro solui non curauerit.

§. 528. Cum David senio confectus naturalem calorem amitteret; *Abisag* puella ipsi datur, quae calefaciendi regis curam gereret. Quacum rem ille non habuit. o) Id quod eam indigne tulisse, Talmudici narrant. p)

§. 529. *Adonia*, Ioabo & Abiathare in suas partes tractis, *ad regnum adspirat*; lautoque conuiuium fratres, solo Salomone excepto, suarumque partium magnates excipit. Qua re vero per *Bathsebam* &
Na-

l) 2. Sam. XXI, 15-22. n) Ant. Iud. lib. VII.
1. Chron. XX, 4-8. cap. 10.

m) 2. Sam. XXIV, 1. o) 1. Reg. I, 1-4.
Chron. XXI. p) Sanhedrin, fol. 22, 1.

Nathanem vatem *Dauidi* denunciata, hu- A. M.
ius iussu *Salomo* (הַלֵּוִי) solenniter *rex* sa-
lutatur. Accepto hoc nuncio, *Adoniae*
conuiuiae in diuersa abeunt. Ipse vero *A-*
donia ea lege, si quid innouare deinceps
non audeat, veniam à *Salomone* impe-
trat, q]

§. 530. *Dauid* *Salomoni* iniungit, vt
legum diuinarum nunquam non *obseruantis-*
simus sit, summoque numini *templum ex-*
struat. Vt à *Ioabo* & *Simei* vindictam su-
mat, rogat; & vt *beneficus* in *Barsillaei*
filios sit. r]

§. 531. Numerantur, *Dauidis* iussu,
Leuitae. *Sacerdotes* in 24 *classes* vel *ephe-*
merias distribuuntur. In totidem *classes*
Leuitae; quorum alii *cantores* & *musici*,
alii *ianitores*, alii *thesaurarii*, constituun-
tur. s] *Regiorum reddituum* 12 *curatores*
creantur; singularumque *tribuum* prin-
cipes necnon *regii praefecti* enumeran-
tur. t] Conuocatae multitudini *Salomo-*
nem filium condendique *templi structuram*
commendat rex: Cuius vasorumque sacro-
rum descriptionem filio tradit. *Thesau-*
ros huic operi à se destinatos profert: Quos
donis spontaneis multitudo auget. Deni-
que

q] 1. Reg. I, 5-53.

r] 1. Reg. II, 1-9. 1.

Chron. XXII.

s] 1. Chron. XXIII. XXIV.

xxv. xxvi.

t] 1. Chron. xxvii.

A. M. que publicis plausibus *Salomo in regno confirmatur.* u]

§. 532. Breui ante obitum, clementiam diuinam sibi domuique suae exhibitam concelebrat Dauid. w)

2989. §. 533. Reddit tandem piam deo animam rex; postquam 40. annis regnauerat, anno 70 aetatis. x) *Sabbatho* die ad superiores eum emigrasse, narrant Talmudici. y) Qui heros fortissimus ipse *heroibus* inuictae fortitudinis permultis nunquam non fuerat cinctus. z) Qui tamen fata sua prospera, non suae virtuti, sed *diuinae prouidentiae*, tribuit. a) Quam ut concelebraret, psalmorum in volumine obuiarum *odorum multarum*, non omnium *auctor* fuit: Vnde *elegantissimi Israëlitarum poëtae* (נעים ומירות ישראל) cognomen ipsi obtigit. b) Et propter pietatem, *viri qualem deus optaret.* c) Omnia enim boni regis officia impleuit. Et si qua in re peccasset, boni consilii patientissimus, benefactis emendare malefacta maximopere studuit.

§. 534. Narrat Iosephus, d) *in Dauidis patris monumento* quam maximos *thesauros* per Salomonem fuisse reconditos. Quos post

u] 1. Chron. XXVIII. XXIX.

w] 2. Sam. XXIII, 1-7.

x] 1 Reg. II, 11.

y] Schabbath, fol. 30, 1.

z] 2. Sam. XXIII, 8-39.

a) 2. Sam. XXI.

b) 2. Sam. XXIII, 1.

c) 1. Sam. XIII, 14. 1. Reg. XI, 4. 6.

d) Ant. Iud. lib. VII, cap. 12.

post multa demum secula *Hyrchanus* & *Herodes* depromserint. A. M.

§. 535. *Numerosissima* *Dauidi* regi familia fuit; qui vxoribus, pellicibus & vtriusque sexus prole abundaret. *Vxoribus* octo sunt celebriores, quarum ad nos nomina peruenerunt. 1) *MICHAL* (מיכל), Saulis regis filia; ex qua prolem non vidit. Laudatur à Talmudicis illius religio; quae *phylacteria* [תפלין] gestauerit. e) 2) *ACHINOAMA* (אחינעם), Iesraëlitis: ex qua *Ammonem* (אמנון) procreauit. 3) *ABIGAIL* (אביגיל), Nabalidis vidua: ex qua *Kilabhum* (כלאב) vel *Danielem* (דניאל) suscepit; cuius eximiam eruditionem Talmudici commendant. f) 4) *MAACHA* (מעכה), Ptolomaei Gessuritarum regis filia; quae *Absolomum* [אבשלום] & *Thamarem* [תמר] filiam peperit. 5) *CHAGGITH* [חגיית]; quae *Adoniam* [אדניה] filium habuit. 6) *ABHITAL* [אביטל]; quae *Schepharthae* (שפטיה) mater fuit. 7) *Egla* (עגלה); ex qua *Itream* (יתרעם) natus fuit. 8) *BATHSEBA* (בת שבע), Vriae vidua, cuius filii fuerunt, *Schammus* (שמוע), *Schobhabh* (שובב), *Nathan* (נתן), & *Salomo* [שלמה]. Superfunt filii, quorum nomina cognita habemus,

e) Erubhin, fol. 96, 1.

f) Brachoth, fol. 4, 1.

A. M. mus, sed matres ignorantur, *Iibhchar* [יִבְחָר], *Elifchu* [אֱלִישׁוּעַ], *Nogab* [נֹגַב], *Nepheg* [נֶפֶג], *Iaphi* [יָפִיעַ], *Elifchama* [אֱלִישַׁמָּע], cuius nominis num duo Dauidi filii fuerint dubitari possit, *Eliada* [אֱלִיאָדָה], *Elipheletb* [אֱלִיפְהֵלֶט], quod nomen duo habuisse videantur. g]

S A L O M O.

Rex 40. ann. h]

2989. §. 536. Post Dauidis obitum, *Adonia Abisagem* sibi vxorem à Solomone fratre per Bathlebam *perit*. Quae *ipsius & Ioabi supplicii* causa fuit, & *Abhiatharis exilii*. i] Obseruant Talmudici, errasse Ioabum, qui altare sibi pro alylo futurum sperauerit. k] Idem narrant, eum trucidandum disertissime capitis causam dixisse; eiusque eruditionem multasque virtutes laudant. l]

§. 537. *Simei* Hierosolymis habitare iussus, nec illinc vnquam discedere, cum Gathum aliquando, ad reuocandos seruos, abiisset, *debitas poenas luit*. m) Hunc Salomo

- g) 2 Sam. III, 2-5. V, 13-16. 1. Chron. III, 1-9. XIV, 3-7. k) Maccoth, fol. 12, 1. 49, 1. l) Sanhedrin, fol. 48, 2. m) 1. Reg. II, 36-46. i) 1. Reg. II, 13-35.

lomonis praeceptorem fuisse, quo viuo **A. M.**
extraneorum vxorum amore aliisque rebus
non peccauerit, tradunt Talmudici. n)

§. 538. *Aegyptiorum regis filiam ducit Sa-*
lomo. o) Quo facto, calamitates in Israël-
iticam gentem per potentiores extraneos
diuinitus decretas fuisse, tradunt Talmudi-
ci. p) Iidem narrant, *Asmodaeum* daemo-
nem Salomoni fatalem fuisse. q) Hanc ta-
men ceterasque *extraneas* Salomonis *uxo-*
res proselytas factas esse, contendunt. r)

§. 539. Cum Salomo *Gibeone* aliquando
sacra faceret, per insomnium *sapientiam* à
deo petiit. Cuius multorumque praeterca
bonorum adipiscendorum promissionem à
deo impetrat. s)

s. 540. *Litem inter duas feminas* de filiis
suis disceptantes rex sapientissime *compo-*
nit t)

§. 541. Salomo viros optimos sibi ini-
nistros, & 12 *annonae curatores* per totidem
regni

n) Brachoth, fol. 8, 1. r) Iebhamoth, fol. 76,

o) 2. Reg. III, 1. h. 2.

p) Schabbath, fol. 56, s) 2. Reg. III, 2-15.

2. Brachoth, fol. 8, 1. t) 2. Reg. III, 18-22.

q) Gittin, fol. 68, 1. 2.

A. M. regni toparchias, sibi constituit. Omniaque ita ordinat, ut & sibi & ciuibus omnium rerum copia suppeteret. u)

§. 542. *Salomonis sapientia* rerumque physicarum cognitio tanta fuit, ut eam omnes mirarentur. w) Fabulatur Iosephus, eum daemonum coniurationes & incantationes, quibus morbi pellerentur, conscripsisse. x)

§. 543. Cum *Chiramo*, Tyrriorum rege, de procurandis ad templi structuram *cedrinis lignis* agit. Quem ipsum in finem ipse quoque ingentis molis *marmora* conuehi curat. y) Salomonis & Chirami, quas alter alteri scripserint in Iudaeorum & Tyrriorum annalibus ad suam aetatem superfuisse epistolas, testatur Iosephus. z)

2992. §. 544. Anno 480. ab exitu ex Aegypto id est, anno 4 regni Salomonis, *templum Hierosolymitanum* magnificentissime extrui coeptum, *intra septennium*, anno 11 regni Salomonis, fuit perfectum. a) Ante cuius ostium duas aeneas columnas, *Iachin* [יָכִין] & *Boas* [בּוֹאָס], rex poni curauit. b) In atrium autem ingens *mare aeneum* reposuit, c) *decemque bases*

u) 1. Reg. IV. V, i-8.
Conf. Ioseph. Antiqu.
Iud. lib. VIII. cap. 2.

w) 1. Reg. V, 9-1.

x) Antiqu. Iud. lib. VIII.
cap. 2.

y) 1. Reg. V, 15-32.

z) Antiqu. Iud. lib. VIII.
cap. 2.

a) 1. Reg. VI.

b) 1. Reg. VII, 13-22.

c) 1. Reg. VII, 23-26.

bases, quibus totidem *labra* imponderentur. A. M.

d) Cetera quoque vasa & aenea & aurea ad cultum publicum necessaria, parauit, suisque locis reposuit. e) Dein magno populi coetu coacto, *arcam foederis in templum* deportari curauit, *templumque inauguraui*; preces ardentissimas ad deum fundendo, multitudini bene precando, multas victimas caedendo, hilariterque per 14 dies epulando. f) Quo facto, deus per visionem Salomoni fata faustissima promittit, si voluntati suae obtemperauerint; contra ea dirissima minatur, si ei refragentur. g) *Festum dedicationis templi* d. 7. Tisri celebrari coeptum esse, nec ipso expiationis die ab hilaritate & epulis cessatum fuisse, tradunt Talmudici. h) Adyti portam nimis angustam fuisse narrant, per quam arca sacra penetrare nequiverit. Tandem tamen, Salomonis precibus, eam introitum inuenisse per miraculum; quo deus publice demonstraerit, Dauidi peccata sua esse remissa. i]

§. 545.

d] 1. Reg. VII, 27-39.

e] 1. Reg. VII, 40-51.

f] 1. Reg. VIII.

g] 1. Reg. IX, 1-9.

h] Moed. katan. fol. 9,

i) Schabbath, fol. 30, 1.

A. M.
2999.

§. 545. Sibi quoque splendidissimum *palatium* exstruit Salomo. Cui condendo annos 13 insumit k)

§. 546. His aedificiis intra 20 annos exstructis Salomo *Chiramo* 20 Galilaeae vrbes in praemium dat. Quae cum *Chiramo* parum placerent, *erez chabhul* [ארץ כבול] sunt cognominatae. *Chiramus* autem ipsi magnam auri copiam mittit. l]

§. 547. Pharao *Gazoram* [גזר] urbem expugnauerat; quam filiae pro dote dederat. Hanc *pluresque vrbes* Salomo ornat, omnesque *Cananaeorum reliquias* sibi *tributarias* facit. m] Salomonis praedium *Hettan*, viridariis & aquaeductibus conspicuum laudat Iosephus. Vias quoque Hierosolymam ducentes silice per eum constratos fuisse, narrat. n]

§. 548. Salomo *ter* quotannis in templo *victimas* solenniter offert. o]

§. 549. *Ornithopoli* [עציון גבר] classem rex cum Phoenicibus *Ophiram* (אופיר) mittit.

k] 1. Reg. VII, 1-12.

illb VIII. cap. 2.

l] 1. Reg. IX, 10 15. Conf.

n] Ibid.

Schabbath. fol. 54, 1.

m] 1. Reg. IX, 16-22.

o] 1. Reg. IX, 25.

Conf. Ioseph. Ant. Iud.

tit. Vnde ingens auri pondus aliaque pre- A. M.
tiosa singulis tribus annis apportant. p)
Portum Salomonis ad Arabicum sinum, &
Ophiram in Indiae Aurea terra, quaerit Io-
sephus; q¹ diuerſas enim recentiorum
coniecturas, qui ad eundem sinum portum
positum fuisse suspicati ſunt, ſilentio prae-
terimus. Nobis ſane in mediterraneo mari
Salomonis nautae inueſtigandi videntur;
& vel Hispania r] vel Iberia Colchica s]
Ophirae nomine intelligenda.

§. 550. *Sabae* [שבא] *regina*, Salomonis
ſapientiae fama commota, iter in Palaesti-
nam ſuſcipit. Mirata regis ipſam famam
ſuperantem ſapientiam, dona illi pretioſiſſi-
ma offert, & ab illo accipit. t] In reginae
donis *balsami plantam* fuiſſe, Iosephus con-
tendit. u] Reginam fuiſſe, quae Hieroso-
lymam venerit, Iudaei negant. w]

§. 551. Salomo quam maximas coaceruat
diuitias vsque eo vt nullum argenti, prae
auri copia, eſſet pretium. *Equorum* quo-
que ingentem ſibi numerum comparat. x]
Auri

p] 1. Reg. IX, 26-28.
X, 11. 12. 27.

q] Antiqu. lib VIII. cap. 2.

r] Vid. Ioh. Oldermann:
Disput. de regione
Ophir. Hemſt. 1714.
Hards.

s] Ita ſentit H v. d. Hards.

t] 1. Reg. X, 1-13.

u] Antiqu. Iud. lib. XIII.
cap. 2.

w] Ial'ut Schimoni,
part. 2. fol. 31, 1.

x] 1. Reg. X 14-29.

A. M. Auri ramentis Salomonis aetatae capillos conspersos fuisse, narrat Iosephus. y]

§. 552. Nimio autem *extranearum feminarum amore* ductus Salomo, 700 vxorum & 300 pellicum gregem aluit. Quae à se ne facile impetrarunt, vt *idolorum fana* prope Hierosolymam conderet. z] Ipsum Salomonein idololatria peccasse negant Talmudici: Cui in sacris tantummodo tribuatur id, quod cum potuerit & debuerit, non impediuerit. a]

§. 553. Qua re offensus deus, minatus ipsi est, quod post ipsius obitum 10. *tribuum imperium* posterius eius sint *amissuri*. b)

§. 554. Turbas ipsi fecit *Hadad*, Idumaei sanguinis princeps; qui tempore belli per Ioabum in Idumaea gesti fuga elapsus, iam reuersus auitum regnum recuperare tentauit. c]

§. 555. Aduersarium quoque nactus est *Resonem* Syrum; qui Damascum sui iuris fecit; Israëlitisque, Salomone rege, grauis fuit. d)

§. 556.

y] Antiqu. Iud. lib. VIII. b] 1. Reg. XI, 11-13.

z] 1. Reg. XI, 1-10. c] 1. Reg. XI, 14-22.

a] Schabbath, fol. 56, 2. d] 1. Reg. XI, 23-25.

§. 556. Denique *Achiia* vates *Ieroboa-* A. M.
mo obtinendi in 10. tribus regni spem fe-
 cit. Quem cum occidere Salomo vellet,
 fuga in Aegyptum salutem quaesivit. e)
 Narrant Talmudici, Ieroboamum Salomo-
 nis in se conuertisse indignationem, quod
 nimiam Pharaonis filiae licentiam indul-
 gentem reprehenderit. f)

§. 557. Cum per 40 annos totius Israë- 3028.
 litarum gentis rex fuisset Salomo, fato est
 functus. g) Eum 80 annos regnasse, & ad
 94 annos vitam perduxisse, narrat Iosephus.
 h) Post quem cum *regnum* in *Iudaicum* &
Israëliticum sit diuisum; pro chronologiae
 ordine, vtriusque regni reges eorumque
 res gestas in paginis oppositis ex aduerso
 ponemus.

RE-

e) 1. Reg. XI, 25-40. g) 1. Reg. XI, 41-43.

f) Sanhedrin, fol. 101, h) Antiqu. Iud. lib. VIII
 2, cap. 3.

Y

A. M. REGNUM IYDAICVM
RECHABEAM.

Rex 17. ann. i]

3028. §. 558. Post Salomonis obitum, tota
Israëlitarum gens *Sichemum* confluit, ut
Rechabeamum, (רחבעם) illius ex Naama
Ammonitide filium, annos 41 natum, re-
gem crearent. Ab illo vero petunt, ut
mitius sibi, quam pater fecerit, *imperet*.
Quorum precibus cum *rex*, prudenti pa-
tris sui purpuratorum consilio reiecto, *im-
prudentissimum aequalium consilium praeferens*,
annuere nollet; 10 *tribus* ab illo *deficiunt*,
& regis thesaurarium ad se missum lapidi-
bus obruunt, ipso rege subitanea fuga
Hierosolymam elabente. k)

§. 560. *Rechabeam*, numerosissimo coa-
cto exercitu, *Israëlitas sub iugum reuocare*
conatur. Dehortante vero *Semaia* vate,
â consilio desistit. l)

§. 561. Multas regni sui urbes munit.
Nempe *Bethlehemum* (בית לחם), Etam
(עֵיטָם), *Thekoam* [חֲקוֹעַ], *Bethzuram*
(בֵּית זִיֹּר), *Achsibh* (שׁוֹכִי), *Adüllam* (עֲדֻלָּה),
Gath (גַּת), *Maresam* (מַרְשָׁה), *Siph* (זִיפּוֹר).
Chor-

i] 1. Reg. XIV, 21. 2.
Chron. XII, 13.
k] 1. Reg. XII, 1-19.
XIV, 21. 2. Chron. x.

xii, 13.
l] 1. Reg. xii, 21-24.
2. Chron. xi, 1-4.

REGNUM ISRAËLITICVM. A. M.
IEROBOAM.

Rex 22. ann. aa)

§. 559. Cum Rechabeam Esraëlitas Si- 3028.
chemi offendisset ; 10 tribus , illinc di-
lapsae , *Ieroboamam* , [ורבעם] Ephraimi-
taur , Zereda oriundum , Zeruae viduae
filium , bb] ex Aegypto reducem , regem
creant. cc) Patrem eius *Nebat* (נבש) eun-
dem fuisse quem *Sebam* filium Bichri , tra-
dunt Talmudici. Iidem narrant , virum do-
ctissimum fuisse Ieroboamum. dd)

§. 562. Ieroboam *Sichemum* (שבם) mu-
nit & ornat , sedemque regiam facit ;
deinceps vero *Zartanem* (זרתנל). ee)

§. 563.

aa] i. Reg. XIV, 20.

bb] i. Reg. XI, 26.

cc] i. Reg. XII, 20.

dd] Sanhedrin , fol.

101, 2.

ee] i. Reg. XII, 25.

Y 2

A. M. *Chormam* (צורמים), *Lachischam* [לכיש],
Asecam (עוקה), *Zoram* (צרעה), *Eleuthero-*
polin (אילון), *Chebronem* (חברון) *Iudaeae*,
 compluraque praeterea per agros castella.
 Quibus singulis de necessario conmeatu
 bellicae apparatus prospicit. m]

§. 564. *Sacerdotes & Levitae*, ex Iero-
 boami regno *emigrantes*, Rechabeami par-
 tes sequentium numerum augent; regi-
 que, ut auitum cultum illibatum seruet,
 auctores sunt. n]

§. 567.

m] 2. Chron. XI, 5. n] 2. Chron. XI, 13-
 12. 17.

A. M.

§. 563. Veritus Ieroboam, ne Israëlitae, Hierosolymam ad facienda sacra aduolantes, cum Rechabeamo in gratiam redeant, aureos vitulos *Bethele* [בית אל] & *Daphnae* (דפנה) poni curat. *Tabernaculorum festum in octauum mensem* prorogat. Idolisque suis sacerdotes ex tribu Leui non oriundos constituit. ff] Quare *Leuitae* & *sacerdotes* ex illius terris in Rechabeami regnum emigrant. gg)

§. 565. *Propheta* ex Iudaea, cui *Iadonis* nomen fuisse scribit Iosephus, hh] *Bethelē veniens*, praenunciat altare idololatrium, quod Ieroboamus ibi suscitauerat, aliquando per Iosiam destructum iri. Contra quem cum manum extenderet rex, arida fiebat. Ipse vates, quod ad alium vatem Bethelē habitantem diuerterat, per leonem occiditur; non comeditur. Rex autem idololatriam exercere pergit. ii) Nar-

ff] 1. Reg. XII, 26-33.

gg] 2. Chron. XI, 13-16.

hh] Antiq. Iud. lib. VIII. cap. 3.

ii] 1. Reg. XIII.

Y 3

A. M.

§. 567. Et his quidem primis tribus regni sui annis rex paret. o) Anno autem
 3031. quarto regni, cultum Mosaicum negligere coepit. Quare Iudaei quoque in lucis & fanis per regionem suam excitatis sacra faciunt, & scortationibus dediti improbos gentilium mores imitantur. p)

§. 568.

o) 2. Chron. XI, 17.

2. Chron. XII, 1.

p) 1. Reg. XIV, 22-24.

Narrat Iosephus, kk] vatem Bethele habitantem improbum & idololatriae patronum fuisse. Qui eo consilio Iadonem, vt redux secum cibum sumeret, inuitaverit; quo is neglecti diuini interdicti poenam daret; ipse vero regem seducere posset, vt in idololatrico cultu perseueraret; qui sibi neganti, quod Iado diuinitus missus fuerit, illius morte commotus, aures facilius esset daturus. A. M.

§. 566. Cum regis filius *Abia*, Iosepho *Obimes*, aegrotaret; regina Tharse Siluntem ad *Achiam* vatem profecta, ab illo dirissima vaticinia de filii morte, de totius familiae Ieroboami extirpatione, & de Israëlitarum Assyriaco exilio audit. ll; In hoc Ieroboami filio, de cuius morbo consultum vatem profecta fuerat regina, laudant Talmudici, quod Hierosolymam ad celebranda festa abituros non impediuerit. mm]

§. 573.

kk] Loc. cit. lit. hh. cap. 4.
praced. mm] Moëd katan, fol.
ll] 1. Reg. xiv, 1-18. 28, 1.
Ioseph. Ant. lib. VIII.

A. M. 3032. §. 568. Id quod Deus *bello* per *Sisacum*, Aegypti regem, Rechabeamo, anno 5 regni sui, illato vindicat; qui Hierosolymorum urbem regiam & templum depraedatur. *Semaia* propheta igitur eos increpante, rex & turba se peccasse dolent. q] *Sisaci* in *Asiam expeditionem ab Herodoto Sesostri* per errorem tribui, monet Iosephus. r)

§. 569. *Bella* perpetua inter *Rechabeamum* & *Ieroboamum* sunt gesta. s)

§. 570. Rechabeam 18 vxores & 60 pellices aluit. Ex quibus 28 filios & 60 filias suscepit. t)

A B I A M.

Rex 3. ann. u)

3045. §. 571. Anno 18 Ieroboami regis, *Abiam* [אבִיָּא], quem ex Maacha Absolomi filia susceperat, Rechabeamo patri succedit. w)

§. 572. *Bellum* inter eum & Ieroboamum conflat. Quo 500000 Israëlitarum

q] 1. Reg. XIV, 25. 26.

2. Chron. XII, 2-12.

r] Antiqu. Iud. lib. VIII, cap. 4.

s] 1. Reg. XV, 30.

t] 2. Chron. XI, 18-23.

Conf. Ioseph. Ant. lib.

VIII. cap. 3.

u] 1. Reg. XV, 1. 2.

2. Chron. XIII, 2.

w] 1. Reg. XV, 1. 2.

2. Chron. XII, 16.

XIII, 1. 2.

§. 573. Contra *Abiamum* infeliciter pugnat. Quo proelio non solum Israëli-
tarum exercitus est fusus, nonnullaeque
vrbes sunt expugnatae; verum etiam ita
Israëliitarum vires sunt fractae, ut superio-
res deinceps esse Iudaei coeperint. nn]

NA-

nn] 1. Reg. XV, 7. 2. Chron. XIII, 2-22.

Y §

A. M. rum acie fundit; & Ieroboamo vrbes, *Bethalem* [בית אל], *Iefchanam* [ישכנה] & *Guphnam* [עפרון] eripit. x]

§. 574. Vxores 14 duxit. Ex quibus 22 filios & 16 filias suscepit. y]

A S A.

Rex 41. ann. z)

3047. §. 375. *Afa* (אפא), Abiami ex Maacha Absolomi filia filius, anno 20. Ieroboami Iudaeis praesse coepit; vir probus & religiosus. a)

§. 580.

x) 1. Reg. XV, 7. 2.

Chron. XVI, 13.

Chron. XIII, 2. 22.

a) 1. Reg. XV, 9 - 16.

y) 2. Chron. XIII, 21.

2. Chron. XIII, 23.

z) 1. Reg. XV, 10. 2.

XIV, 1.

N A D A B.

Rex 2. ann. oo)

§. 576. *Nadab* (נָדָב), anno 2 *Asae*, Iero- 3048.
boamo patri in regno sufficitur. pp)

§. 577. Anno regni secundo, per *Baësam* 3049.
successorem, prope *Gibbetonem* (גִּבְתוֹן)
trucidatur; omnisque Ieroboami familia
deletur. qq)

B A E S A.

Rex 24. ann. rr)

§. 578. *Baesa* (בַּעְשָׁא), *Achijae* cuiusdam 3049.
Issascharitae filius, anno 3. *Asae* regis,
Israëliticum regnum inuadit. ss]

§. 579. Quia Ieroboami, cuius familiam
extinxerat, idololatriam imitabatur; per
Iehu filium Chanani prophetam seuerissime
reprehenditur; suaeque etiam familiae
extirpatio ipsi praenunciatur. tt]

§. 583.

oo]	1. Reg. XV, 25.	ss]	1. Reg. XV, 27.
pp]	Ibid.		33.
qq]	1. Reg. XV, 27-31.	tt]	1. Reg. XV, 34.
rr]	1. Reg. XV, 33.		XVI, 1-4.

A. M. §. 580. Vsque ad *decimi regni Asae anni*
3056. finem regnum Iudaicum perpetua pace
& tranquillitate fruitur. b)

§. 581. *Serach, Hycforum* (רשעים) rex,
ingenti exercitu impressionem in Iudaeam
facit. Quem Asa prope *Maresam* profligat,
omnesque Hycforum vrbes circa
Rhinocoruram [גרר] vastat. c]

§. 582. Qua memorabili victoria repor-
tata, per *Asariam, Odedi filium*, vatem mo-
netur, vt cultum publicum repurget. Cui
3061. obtemperans, anno 15 regni, *cinaedos*
(קרשים) expellit; idola cum lucis suis de-
struit, matrisque suae *miphlezeth* (מפלצת)
flammis tradit. *Lucos* tamen deo sacros
seruat. d)

§. 584. Contra Baësam sibi grauem Ben-
hadadi, Damascenorum regis, opem im-
plorat & impetrat. Quo impressionem
in Galilaeam faciente, Baësa à munienda
Rama desistere cogitur. Tum Asa, dirutis
Ramae munitionibus, lapidibus lignisque
ad eam muniendam congestis vrbes *Gabam*
(גבע בנימן) & *Mizpam* (מצפה) munit. e)

§. 586.

b] 2. Chron. XIII, 23.

XV, 1 - 19.

c] 2. Chron. XIV, 9-14.

e] 1. Reg. XV, 18 - 22.

d] 1. Reg. XV, 11-14.

2, Chron. XVI, 2-6.

a. Chron. XIV, 2-5.

§. 583. Baësa munit *Ramam* (רמה) contra Iudaos. uu)

§. 585. Damasci rege autem Asae auxilium ferente, & *Paneadem* (עיון), *Daphnen*, (רן) & *Abilam* (אבל מים), pluraque Naphtalitidis castella expugnante; incepto tum quidem desistere cogitur. ww) Perpetua tamen deinceps inter Baësam & Asam bella fuerunt. xx]

ELA.

uu] 1. Reg. XV, 17. 22. 2. Chron. XVI,
2. Chron. XVI, 1. 4. 5.
[ww 1. Reg. XV, 18. 22] 1. Reg. 1, VH, 16.23

R. IVD. 350 Sect. VI. Per. VI. §. 586.

A. M. §. 586. *Chanani* vatem, sibi exprobrantem, quod Aramaeorum opem implo-
rauerit, in vincula coniicit *Asa*, f)

§. 593 .

f] 2. Chron. xv 1, 7 - 10.

A. M.

E L A.

Rex 2. ann. yy]

§. 587. Anno 26 Asae regis, *Elah* (גלה) 3072, patris dignitatem capit; Quam fere per biennium tenet. Quippe anno regni secundo, anno 27. Asae regis, per *Simri* vino sepultus trucidatur; qui vniuersam quoque regiam familiam delet. zz]

S I M R I.

Rex 7. dies. aa]

§. 588. *Simri* (זמרי), regni usurpatori, 3073. non diuturnius 7. diebus illud fastigium fuit. Quippe obsidebat Israëlitarum exercitus *Gibbethonem* (גבתון), Philistaeis eam erepturi. Qui, fama de regicidio perlata, exercitus duci *Amri* regiam dignitatem decernentes, Gibbethonis obsidionem soluunt, & *Simri* Tharsae obsident. Qui flammis se regiamque committens, poenam improbitati suae debitam luit. bb]

IN-

yy] 1. Reg. xvi, 8.

aa] 1. Reg. xvi, 15.

zz] 1. Reg. xvi, 9-14.

bb] 1. Reg. xvi, 15-20.

R. IVD. 352 Sect. VI. Per. V. §. 593.

A. M.

§. 593. *Afa*, anno 39. regni sui, *pedibus*
3085. *laborare* incipit. Et biennio post diem
3087. suum obit. g)

IOSAPH.

g) 2. Chron. xvi, 12-14.

INTER REGNUM

A. M.

3. ann. cc)

§. 589. Israëlitis in partes scissis, altera 3074
populi pars *Tibhni* quendam *Amri*
praeferre conatur. Quocum hic de regno
decertans, illum vincit & trucidat. dd)

AMRI.

Rex 12. ann. ee]

§. 590. Quo civili bello finito, *Amri* 3077.
[עמרי], anno 31. *Asae* regis, regno poti-
tur; primisque annis *Tharsae* habitat. Con-
dit autem *Samariam* (שמרון); quo sedem
regiam transfert. ff]

§. 591. Hic quoque in Ieroboami ido-
latria perseverat. gg)

ACHAB.

Rex 22. ann. hh]

§. 592. *Achab* [אחאב], anno 38 *Asae* 3084.
regis, patris regnum occupat Ducit *Isa-
belem*, Ethbaalis Sidoniorum regis filiam.
In cuius gratiam *Apollini* [בעל] lucos & al-
taria

cc] Conf. 1. Reg. xvi, 23.
15. & 1. Reg. xvi, 23. 24.
23. gg] Ibid.
dd] 1. Reg. xvi, 21. 22. hh] 1. Reg. xvi, 29.

A. M.

I O S A P H A T.

Rex 25. ann. h)

3087

§. 594. *Iosaphat* (יהושפט), *Asae* ex *Asubha* vxore filius, annos 35 natus, anno *Acha-*
bi regis quarto, patri in imperio suffici-

§. 595. Veri cultus amans, *cinaedorum*
(קדשים) reliquias ex regno suo eliminat.
Lucos tamen *seruat*, k] Quos vero, poten-

3089

tior factus, & ipsos *extirpat*. l] Annoque
regni tertio per regnum suum mittit, qui
populum legem diuinam docerent. m]

§. 596. Cum *Israëlitis* perpetuam pacem
colit. n] Praesidia in vrbes munitas col-
locat, numerosumque exercitum alit.
Quare *Philistaei* & *Raphii* [ערביים] tri-
buta illi pendere coguntur. o]

§. 597. *Chiel* quidam, *Hierichuntis* muni-
menta restaurans, filios natu maximum &
minimum amittit. p] Omnes eius filios
à maximo ad minimum periisse, licet non
ipsam restaurauerit *Hierichuntem*, sed
nouae

h] 1. Reg. x xii, 42.

2. Chron. xx, 31.

i] 2. Reg. xxi, 41. 42.

52. 2. Chron. xx, 31.

k] 1. Reg. xxii, 43-47.

2. Chron. xx, 32. 33.

l] 2. Chron. xvii, 6.

m] 2. Chron. xvii, 7-9.

n] 1. Reg. xxii, 45.

o] 2. Chron. xvi, 2.

10 - 19.

p] 1. Reg. xvi, 34.

taria Samariae consecrat, ii] Haec cultui A. M.
 Mosaico infensissima femina omnes dei
 prophetas trucidari curat: Quorum 100
Obadias in speluncis occultat & alit. kk]
 Regem, virum non malum, illecebris suis
 mouit, vt, fide auita abnegata, idolis o-
 mnia impleret. Quare Talmudici con-
 tendunt, maximum Ieroboami peccatum
 minimo Achabi minus fuisse. ll]

§. 598.

ii] 1. Reg. XVI, 28 - 34. ll] Sanhedrin, fol. 102,
 kk] 1. Reg. XVIII, 4. 2.
 13.

R. IVD. 356 Sect. VI. Per. VI. §. 527.

A. M. .uouae à se conditae vrbi hoc tantum-
modo nomen indiderit, narrant Talmu-
dici. q)

§. 608.

q] Sanhedrin, fol. 113, l.

§. 598. *Elias* vates *siccitatem* Achabo A. M. minatur. Qua durante, vates ad torrentem *Critb* abit; per coruos, an vrbis *Debirae* ciues (ערבים), alendus? Qua de re in Talmude disputatur. mm) Qui coruos malunt, ex Achabi regis culina per eos Eliae cibos apportatos fuisse tradunt. nn) Illinc ad *viduam Sareptanam* diuertit. Cui, illius precibus, perpetuus famis tempore victus suppeditatur. Filiumque eius ex mortuis reuocat vates. oo)

§. 599. Postquam *triennio* *fames* durauerat; Elias, iussu diuino, ad Achabum regem accedit. Quem acerbè increpat. Coacto populi coetu, in *Carmeli promontorio* Apollinis sacrificulos deo suo sacra facere iuber, & ignem, qui victimas consumat, coelitus expectare. Quo frustra expectato, ipse quoque summo numini victimam caedit; quae igne coelitus delapso consumitur. Tum turba in partes illius eunte, *Apollinis sacrificulos* prehendi & ad Kischonem amnem *caedi* iubet. Quo facto, copiosissimis *imbribus* terra recreatur. pp)

§. 600.

mm]	Chulin, fol. 5, 1.	fol. 113, 1.
	Conf. Tosephoth ad	oo] 1. Reg. xvii.
	h. l.	pp] 1. Reg. xviii.
nn]	Ibid. Sanhedrin,	

Z 3

R. IVD. 358

Se&. VI. Per. VI.

A. M.

§. 600. Egregio hoc Eliae facinore of- A. M.
fensa Isabel regina, supplicium illi mina-
tur. Quod ut effugeret, *Beerfabam* abit.
Vbi in deserto sub *iunipero* [רתם] cubanti
cibus & potus diuina prouidentia procura-
tur. Inde ad *Chorebum* montem pergat. Vbi,
post accepta voluntatis diuinae fatorum-
que secutorum symbola, *Chasaëlem* Ara-
maeae regem, *Iehul* *Israëuitarum* regem, & *Eli-
saeum* prophetam creare iubetur. Certus
quoque redditur, superesse 7000 *Israëlita-
rum*, qui ad Apollinis cultum non defece-
rint. qq]

§. 601. In Palaestinam reuersus, *Eli-
saeum* prophetam vngit. rr]

§. 602. *Benhadad*, Aramaeae rex, bis
Israëliticum regnum inuadit: Totidemque
funditur. Captus ipse, vitam ab Achabo
impetrat; & pax his legibus initur, ut A-
ramaeus *Israelitis* vrbes per patrem suum
his ereptas redderet. Vates autem Acha-
bo exprobrat, quod viuum *Benhadadum*
dimiserit. ss) *Micham* fuisse, qui propter-
ea, *Achabi* iussu, in carcerem detrusus sit,
scribit Iosephus. tt]

§. 603. *Naboth*, qui regi vineam suam
vendere nolebat, Isabelis artibus *obruitur
lapidibus*. Cuius vineam occupatum cum
Achab

qq] 1. Reg. xix, 1-18.

rr] 1. Reg. xix, 19-21.

ss] 1. Reg. xx.

tt] Antiqu. Iud. lib. VIII,
cap. 8.

A. M.

§. 605. *Iosophat* rex *Achabo*, Israelitarum regi, in bello contra *Aramaeos* socium se iungit. In quo parum aberat, quin ab Aramaeorum sagittariis, Israelitarum regem esse credentibus, telorum iactu confossus fuisset. r] Propter quam cum impio Achabo initam societatem redux per *Iehu* vatem leuere reprehenditur. s)

§. 606. *Iudices* per regnum suum constituit. Quibus, ut iustitiam sancte administrent, iniungit. t)

§. 609.

r] 1. Reg. xxii, 1-40.
2. Chron. xvi 11.

s] 2. Chron. xix, 1-3.
t] 2. Chron. xix, 4. 11.

Achab abiisset, per *Eliam* vatem acerrime A. M. reprehenditur, ipsiusque & familiae excidium ipsi praenunciatur. Quo audito, commissum facinus dolet. uu]

§. 604. *Achab* rex, inito foedere cum Iosaphato Iudaeorum rege, bellum *Aramaeis* infert, *Amathuntem* (רמות גלעד) urbem illis erepturus; *Michas* vatis monitis, expeditionem dissuadentis, non parens. Quo in bello, vulnere lethali accepto, perit. ww)

ACHASIA.

Rex 2. ann. xx)

§. 607. *Achasia* (אחזיהו), patre Achabo non melior, anno 17 *Iosaphati*, patri in regno succedit. yy)

§. 608.

uu] 1. Reg. xxi.

xx] 1. Reg. XXII, 52.

ww] 1. Reg. xxii, 1-40.

yy] 1. Reg. XXII, 52-

2. Chron. xviii.

54.

Z 5

A. M.

§. 609. *Moabitae* [בני מואב] *Ammonitae* (בני עמון) & *Menoenses* [עמנים] Iosaphatum debellant. A quibus hic nobilissimam, diuino auxilio adiutus, prope *Engedi* urbem, victoriam reportat. u]

§. 610. *Classem* instruit, *Ophiram* abituram. Quam vero in *Ornithopoleos* [עציון גבר] portu amittit. w]

§. 616.

u) 2. Chron. xx, 1-30.

2. Chron. XX, 35-

w) 1. Reg. XXII, 48. 49. 37.

§. 608. Hoc rege, *Moabitae* Israelita- *A. M.*
rum *ingum excutiunt.* zz)

§. 611. Cum *Achafias* ex lapsu aegrotaret; *Baalsebubbnm consultum* mittit. Nunciis obuius *Elias* vates, regi propter id facinus mortem nunciari iubet. Quas minas ipse quoque, aegre ad regem delatus, repetit; rege breui post diem suum obeunte. aa]

IORAM.

Rex 12. ann. bb)

§. 612. *Ioram* (יהורם), *Achasiae*, qui improles obierat, frater, anno 18. *Iosaphati* 3105 regis succedit. cc) Hic *Apollinis* quidem statuas remouet; cultum tamen idololatricum per *Ieroboamum* institutum imitatur dd

§. 613.

az] 2. Reg. I, 1.

aa] 2. Reg. I, 2-17.

bb] 2. Reg. II, 1.

cc] 2. Reg. I, 17. III,

dd] 2. Reg. III, 2. 3.

R. IVD. 364 Sect. VI. Per. VI. §. 616.

A. M.

§. 616. *Ioram*, Israëlitarum regi, in
bello aduersus Moabitas, *suppetias fert. x*)

IO.

x] 2. Reg. III, 4. 27.

§. 613. *Elias* cum *Elisaeo*, à se recede- *A. M.*
re nolente, sicco pede per Iordanem tran-
sit. Ilo in coelum suscepto, *Elisa* *Hieri-*
chuntem redit. ee)

§. 614. *Elisa Hierichuntinas* insalubres
aquas reddit salutiferas. ff) *Bethete* pueri
illi illudentes per vrsos lacerantur. Ille
autem illinc in *Carmeli promontorium* & *Sa-*
mariam pergit. gg)

§. 615. *Mesam*, *Moabitarum* regem,
debellat *Ioram*us; *Iosaphato* & *Idumaeo-*
rum rege belli sociis. Quo in bello *Elisaei*
vatis beneficio aquam, quae deficiebat, exer-
citus impetrauit. Idem victoriam praenun-
ciauit, quam à *Moabitis* reportarunt. hh)

§. 617. *Elisaei* beneficio *vidua obaerata*
tanta olei copia beatur, vt creditoribus
satisfacere posset, & haberet vnde cum suis
viueret. ii) Hanc *Obadiae* purpurati *A-*
chabi regis, qui *Isabelis* reginae saeuitiae
prophetas subtraxerit, viduam fuisse *Iu-*
*dae*i tradunt. kk) *Feminae Sunamitidi*, a-
pud quam diuerterat, *Elisa* filium promittit;
quem mortuum in vitam revocat ll Idem
olera amara edulcorat; mm) & viginti pa-
nibus centum viros ad saturitatem cibat,
ita

ee) 2. Reg. II, i-18.

ff) 2. Reg. II, 19-22.

gg) 2. Reg. II, 23-25.

hh) 2. Reg. III, 4-27.

ii) 2. Reg. IV, 1-7.

kk) *Ioseph. Ant. Iud. lib.*

IX. cap. 2.

ll 2. Reg. IV, 8-37.

mm) 2. Reg. IV, 38-41.

A. M.

IORAM.

Rex 8. ann. y)

§. 620. Anno 5. Iorami Israëlitarum regis, *Ioramus* (יהורם), Iosaphati filius, annos 32. natus, Iudaico regno potitur. z) Qui *improbis* omnes suos *fratres* multosque Iudaeorum *proceres trucidat*. a) *Lucos* quoque sacros inter Iudaeos *reflaurat*. b) Quare scripto quodam Eliae vatis ad ipsum perlato acerbe reprehenditur, & seuerissima diuina vindicta illi annuntiatur. c)

§. 623.

y) 2. Reg. VIII, 17.

2. Chron. XXI, 5. 20.

z) 2. Reg. VIII, 16. 17.

a) 2. Chron. XXI, 1-5.

b) 2. Reg. VIII, 18.

2. Chron. XXI, 11.

c) 2. Chron. XXI, 12-15.

ita ut ne consumere quidem omnia possent. nn) *Naamanem Syrum* à lepra liberat; qua *Gechasi* minister propter auaritiam inficitur. oo] Hunc multorum praeterea delictorum reum faciunt Talmudici. pp] Efficit porro Elisa, ut *securis in Iordanem prolapsa aquae innataret*. qq)

§. 618. Elisa *Aramaeos*, se *Dothane* captivum facturos, in mediam *Samariae* urbem deducit. rr)

619. *Benhadad* *Samariam* obsidet; unde dirissima in illa *fames*. Rerum omnium copia eam mox abundaturam praedicit Elisa. Quod postero die factum: postquam terrore panico perterriti fugam ceperant *Aramaei*. ss)

§. 621.

- nn) 2. Reg. IV, 42-44. qq) 2. Reg. VI, 1-7.
 oo) 2. Reg. V. rr) 2. Reg. VI, 8-23.
 pp) Sanhedrin, fol. 107, 2. ss) 2. Reg. VI, 24-33. VII.

A. M.

§. 623. Saeuus est in *Idumaeos*. Quare hi, Iudaeorum iugum excutientes, suum sibi regem creant. *Eleutheropolis* (לְבִנְיָה) quoque vrbs Iudaeorum regum imperio se subtrahit. d)

§. 624. *Philistaei & Raphii* (עַרְבִים) impressionem in Iudaeam facientes, magnam ex illa praedam abigunt; regis quoque vxores omnesque filios, solo natu minimo excepto, captiuos abducunt. e)

§. 625.

d] 2. Reg. VIII, 20 - 22. e] 2. Chron. XXI, 6-
2. Chron. XXI, 8 - 10. 17.

§. 301. *Decem loca pentateuchi, u) & quin-* Vocabula
que in ceteris libris w] sunt, in quibus vox ^{superne}
aliqua punctis superne est notata. In his ^{punctata,}
mysteria Iudaei quaerunt. x] Sed hae non
 nisi ingeniosae sunt explicationes, vel ve-
 rius ingenii lusus.

§. 302. *Allusionibus* viros diuinos dele- Allusiones.
 ctatos iam fuisse, ignorare nequit, qui
 prophetarum scripta sedula manu voluat.
 His Talmudici doctores non raro quoque
 luserunt. E. g. Nomen montis *Sinai* (סיני)
 à verbo *sane* (שנא), id est, odio habere, de-
 riuant. Nimirum hunc montem ita di-
 ctum esse, quoniam iram diuinam in se
 conuerterint ceterae gentes (אומות העולם),
 quod latam in illo legem non recepe-
 rint. y)

§. 303. Quae per scriptorem sacrum de Applicatio
certa quadam re specialiter dicta sunt, ea ad ^{effati ad}
res plane diuersas, neglecto sensu litterali, ^{res diuer-}
verbisque extra contextum sumtis, non sine ^{fas.}
sale saepe applicantur : modo eum, qui id
 faciat, non interpretem, sed oratorem age-
 re,

u) Gen XVI, 5. XVIII,
 19. XIX, 33. XXXIII,
 4. XXXVII, 12. N,
 I, 44. XIX, 10. XXI.
 30. XXIX, 15. Deut.
 XXIX, 29.

w) 2. Sam. XIX, 20. Esa.
 XLIV, 9, Ezech. XLI,
 20. XLVI, 22. Psa

XLVII, 13.

x) Massechet Sophrim,
 cap. 6. fol. 11, 1. Pirke
 R Nathan, cap. 34, fol.
 8, 1, 2. Babha mezia, fol.
 85, 1. Vid. Tosephoth
 ad h. l.

y) Schabbath, fol. 89,
 1.

A a

re, memores simus. E. g. Quod Hab. I, 7. dicitur, id in *Adamum, Pharaonem, regnum Idumaeorum, Sancheribum, & Nebucadnezarem*, applicatur. 2] *His singulis usu venisse* dicitur, quod ibi propheta dicat. Nos illum, qui sacri codicis phrasas hoc modo trahit, quo secundum sensum litteralem non pertinebant, *cum sacra scriptura loqui* dicimus. Frequentissime id Iudaeorum doctores fecerunt.

Allegoricae rituum
explicationes.

§. 304. Huc quoque referendae sunt *allegoricae rituum explicationes*. E. g. Dicunt, *ornatu pontificis maximi* non minus, quam victimis, *peccata expiari*. *Caligis* (מכנסים בר), incestum; *toga* (כתנת), homicidium; *epomide* (אפוד), idololatriam; *balteo* (אבנט), meditationes & molitiones pravas (הירדהור הלב); *pallio* [מעיל], maledictionem; *tiara* (מענפת), superbiam; *frontali* (ציץ), praefrictam frontem. a)

Sensus per
ratiocinia
elicitus
litteralem
tollere non
debet.

§. 305. Non sine ratione diximus, (§. 276.) *sensum ratiocinatum* esse sensum illatum, *qui cum litterali stare posse debeat*. Quippe per ratiocinia sensum vel allegorias, ad thesin aliquam rite probandam, elicere, quibuscum sensus litteralis stare nequeat, vetant. Quando enim dicunt, אין המקרא יוצא מירי פשוטו, verba ita sunt

2) Tanchuma, fol. 48, 4. cit. Surenhus. p. 51. a) Erachin, fol. 16, 1. Sbhachim, fol. 88, 2.

sunt accipienda: *At effati litteralis sensus negligi non debet.* Non dicitur, prolatam explicationem *rationatiuam* vel *allegoricam* [מדרש] non esse: Sed quaeritur, num ea talis sit, quacum *sensus* verborum *litteralis* (פשוט) stare possit. b) Si per *argumentum à vocabulorum conuenientia* (גורה שוה) explicatio elicit sit; quaeri solet: *Num vero per hoc argumentum à vocabulorum conuenientia sensus litteralis penitus euertitur?* Respondetur, id minime fieri; sed *sensum litteralem* (פשוט) saluum manere. c) Et si qua per *rationia* prolata explicatio sit; quaeri solet, פשטיה דקרא במאי כתיב *Quis vero huius effati sensus litteralis est?* d]

§. 306. Nonnunquam *Gemara* rem *probat* (מייתי), probatione ab effati alicuius *sensu illato* (דרשה) petita; cum tamen *aliud effatum* non deesset, cuius *sensu litterali* eadem res *rectius probari* posset. Facit id, si cuius effati verba ita sint comparata, vt extra contextum sumpta illuc commodissime trahi possint. e]

§. 307.

b) E. g. Schabbath, fol. 63, 1. Halichoth olam, p. 47.

c) E. g. Ktubhoth, fol. 38, 2.

d) E. g. Chulin, fol. 6, 1.

e) E. g. Kidduschin, fol. 5, 1. Halichoth olam, p. 78. 79.

A a 2

Probatio-
nis ex sa-
cris duae
species.

§. 307. *Probationis rei per scripturae sacrae effata duae sunt species. Altera, Raaiah [ראיה], id est, Ratio vel probatio. Altera, Asmachta [אסמכתא], id est, Fulcimentum.*

Probatio
vera.

§. 308. *Raaiah (ראיה), probatio, dicitur, si per ipsissima sacri codicis verba eorumque sensum litteralem thesis aliqua probe-
tur. Neque minus si per consequentiam ex sacri codicis verbis legitimo modo elicita, sensumue ratiocinatum, (דרש) quaestio de-
cidatur. Talis probatio haec est. Orna-
tu (תכשיטין) indutum sabbatho in pu-
blicum prodire licet. Iam ex Pl.
XV, 4. discitur, gladium esse herois
ornamentum. [§. 274.] Ergo gladium sab-
batho incedere nihil vetat. f] Et hae qui-
dem genuinarum probationum nomine ve-
niunt.*

Probatio
spuria.

§. 309. *Asmachta (אסמכתא), fulcimen-
tum, autem dicitur probatio spuria; qua re
vera nihil probatur; sed scripturae effata
ingeniosa quadam accommodatione, vel alle-
goria, quo non pertinent, trahuntur. Id
quod memoriae causa fieri solet; ut ista
scripturae loca legens rei simul, ad quam
applicata sint, recordetur. Haec igitur
probationis simulachrum quidem est; non
autem vera probatio. Fulcimenti nomen
id arguit. Sacri codicis effatum non esse in-*

f) Schabbath, fol. 63, r.

instar immobilis fundamenti, cui ista thesis superstructa sit; sed tantummodo instar fulcimenti, cui quomodocunque innitatur. Formulae sunt: *ואסמכיהו רבנן אקראי*, *Doctores huic thesi fulcimentum ex sacrae scripturae effatis quaesiverunt.* Vel: *וקרא ואסמכתא בעלמא*, *Hoc autem effatum non nisi nudum fulcimentum est.* Spuriae huius probationis aliquot exempla dabimus.

§. 310. Quod *doctorum fuerit, legem diuinam sepimento munire* (לעשות סייג לחורה), *Exemplum I.*
ex Lev. XVIII, 30. probant. Quia ibi dicatur, *ושמרתם את משמרתִי*, *Et obseruabitis obseruanda mea.* Quasi verborum sensus sit: *Sepem meam* (משמרתִי), qua ego agenda & omittenda circumscripsi, *vos noua quadam & ampliore sepe circumscribetis* [ושמרתם]. Id est, statutis nouis cauebitis praeceptis meis, ut ab horum transgressione homines quam longissime arceantur. g]

§. 311. Deut. VIII, 8. *septem frugum & fructuum species*, quibus Palaeestina abundet, enumerantur. *Exemplum II.* Has species singulatim recensere opus fuisse negant: cum ex ceteris ibi dictis satis intelligatur, Palaestinam res omnes ad vitae commoditatem facientes abunde suppeditare. Eo igitur con-

g) Iebhamoth, fol. 21, 1.

A a 3

consilio fruges illas & fructus ibi enumerari dicunt, ut intelligeretur, *rerum*, quarum per leges quantitas accurate definienda sit, *mensuris* (שיעורין) singulas hasce species *inferuire debere*. h] Non nisi spuriam hanc probationem esse debere, vel ex eo intelligatur, quod has rerum *mensuras* (הלכה) *traditionem Mosi ex Sinai* (שיעורין) esse alibi i] dicitur. (§. 17.)

Exemplum III.

§. 312. Eam *studendi methodum* observari debere, ut *una temporis tertia sacri codicis, altera Mischnae, tertia Gemarae, lectioni* impendatur, ex Deut. VI, 7. euincunt. Quam tergemina operam per Mosén iniunctam esse, hunc in modum docetur. Prima, ut lex diuina discatur, iniuncta verbis: *Et sunt verba haec, quae ego tibi hodie iniungo, in corde tuo*. Altera, ut repetatur, verbis: *Et inculcabis ea*. Tertia, ut iterum repetatur, geminatione litterae נ, in vocabulo ושננתם; quod pro ושניתם positum sit. *Discatur igitur lex, sacri codicis lectione. Repetatur, in Mischna. Denuo repetatur, in Gemara.* k)

Statuta doctorum quomodo ex sacro codice probentur.

§. 313. Cum probationis huius naturalis sit; non est cur miremur, *pentateuchi* vel *sacri codicis effato* saepius probari, quae *per doctores recentius sunt instituta* (מררבתן.) De

h] Brachoth, fol. 41, 2.

i] Erubh'in, fol. 4, 1. 2.

k] Kidduschin, fol. 30,

1. Cont. Raschi ad h.l.

De consanguinitatis gradibus per doctores prohibitis (שניות) supra (§. 277.) vidimus. *Matrimonio cum femina, quam defuncti mariti frater leviratus inre ducere recusaverit, (חלוצה), sacerdotem interdixerunt doctores.* Et tamen hoc interdictum ex abundanti, verborum, ואשה גרושה, Lev. XXI, 7. probatur. l) Eiusmodi igitur probationes non nisi spurias (אסמכתות) haberi debere, quilibet facile intelliget. m)

§. 314. Satis iam de scripturae sacrae sensu, & probationibus ex illa petitis, dixisse videri poteramus. Sed praecipua restant; nimirum *Doctorem Gemaricorum, R. Iosue Galilaei, & R. Ismaëlis, hermeneutica axiomata.* Quibus rectius examinatis, de probationibus per *rationem & sensum illatum* (דרשות) iudicium ferre demum poterimus. n)

CAP.

l] Iebhamoth, fol. 24, 1.

m] Halichoth olam, p. 110.

n] Euolui de his possunt: R. Simsonis ex Kenon Sepher Crithuth. R. Ieschuae filii Iosephi

Levitae Halichoth olam. 10. Iulii Strusii

Rudimenta Logicae Ebraeorum, len. 1697.

Hunc vero, in rebus tam abstrusis, à recta via saepius declinasse, monere debemus.

CAP. XII.

DE

REGVLIS HERMENEVTI-
CIS DOCTORVM GEMA-
RICORVM.

§. 315.

Axioma-
tum herm.
doctorum
Talmud.
obiectum.

Hermeneutica doctorum *Talmudicorum*,
cei vulgo appellari solent, *axiomata*,
pro inueniendis nunc sensu ratiocinatio,
nunc accommodatione, probationibusque
nunc genuinis nunc spuris, (מרות
חכמי הגמרא במדרשותיהן ואסמכתותיהן
ובמקראותיהן) pro obiecto habent: 1.
Textus lectionem; 2. Quae in illo abundare
videantur; 3. *Ordinem* sectionum, verbo-
rum, & litterarum; 4. *Coniungenda &*
disiungenda; 5. Certas *praeceptorum* spe-
cies. o]

I.

Lectio
signis vo-
calibus
consona
& dissona.

§. 316. I. אמם למקרא ואם למסורה.
Lectio vocabuli secundum signa vocalia, qui-
bus consonae animatae sunt, & *lectio diuer-*
sa secundum nudas consonas, non exiguum
doctorum *Talmudicorum* exegeseos mo-
men-

o] Halichoth olah, p. 115. 116.

mentum fuit; aliis hanc, aliis illam praeferebantibus. p)

§. 317. *Mikra* (מקרא), *lectio*, appellatur *Regulae* illa vocabulorum *lectio*, quae vulgo obtinebat [מהקריאה]; & quae per adiecta vocalium signa ad nos quoque est propagata. E. g. Quod Exod. XXII, 8. ירשיען *legi* debeat, *iarschiün*. *Masoreth* (מסורת), *traditio*, dicitur vocabulorum per nudas consonas scriptio, quam à Mose ceterisque viris diuinis acceperant [ע"פ הכתב], quae diuersam nonnunquam lectionem patitur. E. g. Exod. XXII, 8. ירשיען quoque, *iarschian*, *legi* potest. q] *Em* (אם) idem hic valet quod עיקר, praecipium, praesferendum, praestantius. Quatenam igitur in eiusmodi vocabulis, quae bifariam legi possint, praeferenda lectio sit, disputatur.

§. 318. *R. Iuda sanctus*, *R. Iuda filius* Doctores *Roëzi*, *Schammaeani*, *R. Simeon*, & *R.* circa lectionem *Akiba* statuerunt, אם למקרא, *lectionem* vulgo obtinentem, secundum signa vocalia, dissensus. *esse praesferendam*. Ceteri autem doctores statuerunt, אם למסורת, *lectionem* diuersam, quae neglectis signis vocalibus obtinere possit, *esse praesferendam*. Quod tamen cum restrictione, de solis illis vocabulis,

p) Halichoth olam, p. 187. 188. q) Sanhedrin, fol. 3, 2. 4. 1.

lis, quae vel *plene* vel *defectiue* scribi possunt, accipiendum est. E. g. (ר; ירשיען & ירשיעון. g. item סכות & טשפת & טושפת. s) item [u; קרנת & קרנות. n; סכת & c. Sin vero *duo diuersa vocabula*, vel saltem *duae diuersae eiusdem vocabuli formae*, non nisi iisdem consonis scribi possint; vt e. g. חלב vel *chalabb*, id est, *lac*, vel *chelebb*, id est, *sebum*, legitur; item ירהה vel *iireh* in Kal vel *ieraëh* in Niphal legitur: tum *lectionem secundum puncta vocalia sequendam* esse ceteri quoque *doctores* statuunt; &, si res ita ferat, dicunt: יש אם למקרא ויש אם למסורת. Et *lectionem*, quam *expressa signa vocalia* dant, *sequi oportet*; & illam, quae per *solas consonas* locum habere possit. x] Raschi, si *neutra lectio alteri contradicat*, *utramque sequi iubet*; quia sine ratione ita, vt *bifariam* legi possint, *vocabula scripta* non sint *cenfenda*. (דהיכא דיש לקיים שניהם). רורשים מקרא ומסורת לר"ע ולא לחנ"י. y].

Diuer-
rum ex
hoc dissen-
su natarum
explicatio-
num
Exem-
plum I.

§. 319. *Diuerfas ex duplici hac lectione*
explicationes eliciunt doctores. E. g. De
expli-

r) Exod. XXII, 8.

s) Deut. VI, 8. XI, 18.

t) Lev. XXIII, 42. 43.

u) Lev. IV, 7. 25.

w) Lev. XII, 5.

x) Sanhedrin, fol. 4, 1.
2.

y) Halichoth olam, p.
158.

explicatione verborum, Exod. XII, 46: כבית אחר יאכל, dissentiunt. R. Simeon verbum יאכל, *ieachel*, secundum adiecta puncta vocalia [אם למקרא] legi debere contendit. Iam quoniam, ut passium, cum agno paschali comedendo hoc verbum construitur; ita verba interpretatur, quod *agnus ille à tota societate* (חבורה), in cuius nomen mactatus sit, *in diuersos coetus non diuisa*, eodem in loco comedi debeat. Cetera nihil impedire, quo minus *tota illa societas inter conuiuandum locum mutet*, & in aliud conclaue vel etiam in aliam domum commigret: *dummodo societas non separetur*. R. Iuda autem verbum יאכל, *iochal*, mutatis vocalibus, [אם למסורת], legi debere contendit. Adeoque cum, ut actium, cum comedente construatur; *societatem* [חבורה], vel aliquem ex illa, *locum inter comedendum mutare vetat*. Ante conuiuii initium autem nihil impedire ait, quo minus *societas* (חבורה), in cuius nomen agnus mactatus sit, *in plures coetus separetur*, qui conuiuium illud in diuersis vel conclauiibus vel domibus celebrent. z)

§. 320. Lev. XXIII, vbi de scenopegiae Exempto praecipitur, vocabulum סכות *ter* legitur. *Semel plene*, v. 34; & *bis defectiue*, v. 42.

z) Pfachim; fol. 86, 1. 21

v. 42. Ceteri igitur *doctores*, qui ad vocalium signa attendi debere negant, (יש אים למסורת), ex defectiua hac scriptione euincunt, quod *tabernaculum ex tribus parietibus*, quorum tertius non nisi palmi mensuram habeat, *recte construat*. R. Simeon autem, qui lectionem receptam secundum vocales praeferri debere statuit (יש אים למקרא), ad minimum quatuor parietibus, quorum vnus palmi mensuram habere possit, opus esse contendit. a)

Exempla
huc non
pertinen-
tia.

§. 321. Serio ita disputant doctores. Quare *vocabula punctis superne notata per Struuium b)* huc male trahuntur. In his enim lusum ipsi agnoscunt.

II.

Res duae,
de quibus
idem prae-
cipitur.

§. 322. II. שני כתובים הבאים כאחד, *Res similes duae, de quibus idem praecipitur.* Res similes, de quarum alterutra si id praeceptum tantummodo fuisset, ab ea ad alteram inferri potuisset, intelliguntur. c)

Num ab
his ad res
ceteras si-
miles per
argumen-
tum ab
exemplo
inferatur.

§. 323. *Ab eiusmodi duabus rebus, de quibus idem in pentateucho praecipitur, ad res ceteras similes per argumentum ab exemplo (בנין אב) inferri debere negant.* (שני כתובים הבאים כאחד אין מלמדין)

Cuius

a) Sanhedrin, fol. 4, v.

b) Logic. Ebr. p. 155.
156.

c) Halichoth olam, p.
188-190.

Cuius *axiomatis* haec *ratio* est, quod *nihil superflue in pentateucho* scriptum esse statuunt: superflue autem scriptum esse id, quod per *rationem* ex alio effato euinci possit. Quare de duarum illarum rerum utraque id eo consilio praeceptum esse supponunt, ut intelligeretur, de nulla ceterarum similium rerum id valere; sed *has à similibus ceteris hoc in passu excipi debere*. Sunt tamen, qui statuunt, ab eiusmodi duabus rebus ad ceteras inferri posse (מלמד); non vero à tribus. Quoniam de duabus rebus, praecipue si tanta eorum similitudo non sit, ut ab una ad alteram commode inferri possit, pentateuchus idem interdum praecipere soleat; nunquam vero de tribus vel pluribus, nisi id *exceptionis gratia* fiat. Dicitur igitur solet: הניחא למאן דאמר שני כתובים הבאים כאחד אין מלמד. אלא למאן דאמר מלמד למה? Recte se id quidem habet secundum illos, qui à duabus rebus, de quibus idem praecipitur, ad similes ceteras inferri debere negant. Secundum illos autem, qui ab illis inferri posse affirmant, quid dicemus? Et tum quidem tertia res, de qua idem praecipitur, proferri solet. d]

Exem-
plum.

§. 324. Cuius notum est, quod *feminae* per Iudaeos à *praeceptis iniunctiuis*, quorum *obseruatio certo tempore alligata est*, *absoluantur*. Iam verò ex Deut. XVI, 3. per *argumentum à combinatione* (הי"קש) euincitur, in paschatis festo *feminas* non minus *azyma comedere*, quam fermento abstinere, *teneri*. (מצה) Infertur igitur, quemadmodum de hoc, ita de ceteris quoque *praeceptis iniunctiuis certo tempore alligatis*, *teneri feminas*. Respondetur, esse praeterea aliquod *praeceptum iniunctiuum certo tempore alligatum*, quod *feminae quoque obseruare iubeantur*. Nimirum Deut. XXXI, 12. praecipi, vt *pentateuchi praelectioni anno septimo intersint*. (הקהל) Ad exceptionem, quod à duobus hisce *praeceptis ad cetera inferri possit*, regeritur, non deesse tertium, ad quod *feminae per pentateuchum quoque obligentur*; nempe Deut. XVI, 14. ad *laetitiam scenopegiae festi*. (שמחה). Effectum igitur est, à *praeceptis iniunctiuis certo tempore alligatis absolui feminas*: *Excipi autem haec tria, quae ad feminas quoque extendantur*. e)

III.

Ordo sectionum
pentateuchi non
est chronologicus.

§. 325. III. אין מוקדם ומאחר בתורה.
Pentateuchus chronologico ordine non est conscriptus.

e) Kidduschin, fol. 34. 2. 35. 1.

scriptus. f) De sectionibus longius à se inuicem distantibus hoc intelligendum videatur. Quodsi vero de sectionibus se immediate sequentibus accipiendum quoque sit; inter hoc & *trigesimum R. Iosae Galilaei axioma* nullum discrimen est. De sectionibus Num. I, 1. & IX, 1. id extra controuersiam est positum. g)

§. 326. Ne tamen axioma hoc iusto longius extendatur; ita sollicitè praecipiunt: Attamen eiusdem sectionis.

ה"מ בחרי ענייני אבל בחר עניינא מאי דמוקדם מוקדם ומאי דמאוחר מאוחר. *Hoc vero non nisi de diuersis sectionibus accipiendum est. Eandem enim sectionem inuerso ordine scriptam quoque esse, credi non debet.*

§. 327. Propter *argumenta a genere & specie* (כללי ופרטי) hoc sollicitè est obseruandum. Per quae ex diuersis sectionibus inferre non licet. *Vfus huius axiomatis.*

IV.

§. 328. IV. עירוב פרשיות, *Commixtio sectionum*, vel *Verba alieno loco inserta* dicuntur, si qua verba in aliqua pentateuchi sectione compareant, quae non ad hanc, in qua scripta sunt, sed ad aliam quandam sectionem, referenda censentur. *Commixtio sectionum.*
E. g.

f) Halichoth olam, p. g) Pfachim, fol. 6, 1.
190.

E. g. Exod. XXII, 8. vbi de *deposito* (פקדון) praecipitur, leguntur verba: אשר יאמר כי הוא זה וכו'. Quae explicant: *Quodsi (reus) dicat, non nisi tantam esse summam, &c.* Eo igitur sensu de depositi speciebus, de quibus in textu sermo sit, illa accipi posse negant. Referri igitur haec verba iubent post Exod. XXII, 24. vbi de *mutuo dato & accepto* praecipitur. Eorumque sensum esse, si *debitor partem mutuo dati se accepisse confiteatur, de parte autem confiteri nolit; rem ad iudices esse perferendam.* h)

Vfus.

§. 329. Huius sectionum commixtionis eum usum esse dicunt, *ne, quod duabus de rebus praecipi debebat, bis poni opus esset.* Quo igitur loco de re vtraque praecipitur, ibi inseri nonnulla verba, quae ad illam rem non pertinere manibus palpari possit, eo consilio, ut de re, ad quam haec verba pertineant, ibi quoque praecipi intelligatur. Sic e. g. Exod. xxii, 8. verba, אשר יאמר כי הוא זה, loco alieno inserta esse, ad indicandum, *uti in causa depositi, ita quoque in causa mutui, per tres iudices cognosci debere.* i)

§. 330.

h) Babha kama, fol. 107, 190. 191.
i) Ibid.
Sanhedrin, fol. 2, Halichoth olam, p.

§. 330. Statuit *Raschi*, *verba illa* in sectione, in qua alieno loco compareant, *non scripta esse consenda*; sed *ad genuinum suum locum referri* debere. (פסוק שהוא מפרשה אחרת ונתערב בכאן שאינו מקומו עוקרין אותו מזו ונותנין אותו במקומו. *Alii* autem *verba* ex sectione, in qua compareant, *tolli debere negant*. Hoc enim si fieri deberet, non *confusionem sectionum* (עירוב פרשיות), sed *extirpationem ex sectione* [עיקור פרשיות], dicendam fuisse contendunt. Quare *verba illa in utraque sectione scripta censeri debere* dicunt. Esse igitur. *Commixtionem sectionum*, si qua in sectione *verba* compareant, quae in alia quadam rectius quidem scribi potuissent, *ad utramque tamen sint referenda*. (רד"ק עירוב פרשיות אינו עוקר לגמרי הפסוק מהפרשה שנכתב בה דא"כ אין זה עירוב פרשיות כי אם עיקור פרשיות אלא ר"ל רקאי הכא והכא והיינו עירוב פרשיות k] שמערב הפרשיות ועומד בשניהם

Diffensus
doctorum
de sectionum
commixtione.

§. 331. In totum aberrat *Struuius*. 1) *Struuius* qui exemplum de sectione Num. X, 35. 36. error. huc pertinere suspicatus est. Ad axioma III. de ordine pentateuchi sectionum contra chronologiam impingente (§. 325.) id est referendum.

V.

k] Ibid.

1] Logic. Ebr. p. 102. seq.

B b

V.

Litterarum transpositio. §. 332. V. *Litterarum transpositio fiat, ad sensum elicendum.* De solis litteris a voce aliqua auferendis, & ad aliam transferendis, vel nouo aliquo vocabulo ex illis conflando, accipi haec debent; licet axiomatis verba generalius sonent. m)

Exempla. §. 333. Quod maritus vxoris haeres esse debeat, ex Num. XXVII, 11. probatur; pro נחלת שארו לו legendo נחלתו לשארו (m) Verba Lev. IV, 5: מרם הפך explicare iubent, quasi scriptum esset מהפך; quoniam v. 7. ואת כל רם הפך. o)

Vsus axiomatis. §. 334. Per hoc axioma sensui litterali verborum nonnunquam vis infertur. Quare probationes ex hoc fonte petitae *prospuriis* (אסמכתות) plerumque sunt habendae: quibus non vtuntur, nisi meliores in promptu sint, si *praeceptum* aliquod *Mosaicum* (מראורייתא) sit probandum. Quale illud est, quod maritus vxoris haeres esse debeat.

VI.

Verborum ordo inuertendus. §. 335. VI. סרס מקרא ודרשהו. *Verba textus inuerso ordine ponantur.* Ita verba translocare iubent, vt, quae *postrema* sint, *primi-*

m] Halichoth olam, p.

111. 2.

191-193.

o] loma, fol. 48, i.

n] Babha bathra, fol.

primum locum occupent. p) Differt igitur hoc axioma ab *undecimo Iosae Galilaei*; quo, verba nonnulla in constructione non naturali posita esse, monetur. Neque minus ab eiusdem *vicefimo nono axioma*; quo verba nonnulla propositioni, tanquam parenthesi inclusa, interdum inserta dicuntur.

§. 336. Verba Pl. CXIX, 126: *Exemplum.*
 עת לעשות ליהוה הפרו תורתך, sic inuertere iubent: הפרו תורתך (משום) עת לעשות ליהוה, [Pii] *legem tuam transgrediuntur, si temporis ratio, ut in summi numinis honorem id fiat, requirat.* q) Verba Num. IX, 6. וקרבו לפני משה ולפני אהרן, hunc in modum invertere iubent, וקרבו לפני אהרן ולפני משה; quoniam de iis, ad quae Moyses respondere nequiverit, Aharonem consulere velle superuacaneum futurum fuisset. r) Similiter verba Num. XXVII, 2. invertere iubent. s)

VII.

p) Halichoth olam, p. 193.

q) Brachoth, fol. 54, 1. Cont. fol. 63, 1. Vbi hanc propositionem conuertibilem esse do-

cetur.

r) Siphri, cit. Talkut Schimoni, part. I. fol. 216, 4.

s) Babha bathra, fol. 11, 2.

VII.

Relatio §. 337. VII. דין מקרא נדרש לפניו
verborum לפניו ופניו *Inquiritur, num verba ad sola*
ad antec- *proxime antecedentia, an quoque ad remotius*
dentia. *antecedentia, sint referenda. t)*

Exem- §. 338. Quaeritur e. g. num *promissio*
plum. Deut. XI, 21. למען ירבו וגו' , ad solum
verbum praecedentem 20. de *scheda postu-*
bus affigenda (מוחה), an vero etiam ad v.
19. de *studio legis sacrae* (תלמוד תורה),
referri debeat. Est, qui dicat: לפניו ולא
לפניו פניו , *Ad proxime praecedentia, non*
vero ad remotius praecedentia, est referenda.
Est vero etiam, qui dicat: לפניו ולפני פניו ,
Ad proxime & remotius praecedentia est re-
ferenda. u)

VIII.

Relatio §. 339. VIII. מקרא נדרש לפניו ולאחריו ,
verborum *Inquiritur, num verba ad antecedentia, an*
ad antec. *ad consequentia, sint referenda. w)*
& conf.

Exem- §. 340. Quaeritur e. g. num verba Leu.
plum. II, 2. והביאה אל בני אהרן הכהנים : 2. ad
v. 1. praecedentem referri quoque de-
beant; id est, num *fertis oleum per sacer-*
dotes quoque *affundi* debeat. An vero ad
sola sequentia haec verba referenda sint;
vt

t] Halichoth olam, p. 193. w] Halichoth olam, p. 193.

u] Schabbath, fol. 32, 2.

vt adeo oleum ferto per ipsum offerentem af-
fundi queat. Est, qui dicat: מקרא נדרש , לבניו ולא ריו , *Verba haec & ad anteceden-
tia & ad consequentia referri debent.* Est
vero etiam, qui dicat: מקרא נדרש לאחריו , *Haec verba ad sola consequentia sunt refe-
renda. x)*

IX.

§. 341. IX. דירשין תחלית , *Num voca-* Numerus
bulum primo loco positum, ad conficiendum ex saepius
ex illius repetitione numerum, connume- repetito
rari debeat, quaeritur. Si enim vocabu- vocabulo
lum aliquod in eadem pentateuchi sectio- elicitus.
ne saepius occurrat; certum rei per id vo-
cabulum designatae numerum elicere so-
lent doctores Iudaei, dicendo: תלת פדוני , *Vocabulum hoc e. g.*
ter scriptum est. E. g. Exod. XXII, 6-8.
vocabulary אלהים ter legitur. Ex quo
conficitur, *quot iudices in causa depositi co-*
gnoscere debeant. Iam vero, cum, ad de-
signandam rem, de qua sermo est, voca-
bulum illud non potuerit non semel poni
[המקרא הראשון לגופיה איצטריך]; docto-
res negant, vocabulum illud aliquoties re-
petitum, pro eliciendo numero, primo
loco

x] Mnachoth, fol. 19, 1. Conf. Tosephoth ad
h. l.

loco positum numerari debere; sed *ex sola illius repetitione numerum esse efficiendum* [אין דורשין תחלות]. Fuerunt vero etiam, qui *toties vocabulum, quoties positum sit, numerari debere* suspicarentur [דורשין תחלות].
y] X.

Inclusionis
repetitio
exceptionem ar-
guit.

§. 342. X. זין ריבוי אחר ריבוי אלא למעט
Inclusionis repetitio exceptionem arguit. Id
est, si quid bis in pentateucho iniungatur
vel praecipiatur; iniunctio posterior
exceptionis vel imminutionis vim ha-
bet. z)

Exem-
plum.

§. 343. Ex Exod XXI, 35. intelligitur,
bouem quemlibet, licet petulcus non sit,
(שמירה) *solicite esse custodiendum* (שור חם)
(מעולה). Idem v. 36. de *boue notorie petul-*
co (שור מוער) *repetitur.* Concludunt
igitur, propter factam hanc repetitionem
verba, ולא ישמרנו, *non* intelligi debere de
accuratiore illa custodia (שמירה מעולה),
sed de *qualicunque custodia* (שמירה פחותה),
bouisque petulci possessorem de integro
damno refundendo non teneri, nisi quali-
tercunque eum custodire quoque negle-
xerit. Dicunt igitur, si quis stabuli por-
tam bene clauserit; & *bos non petulcus*
(שור חם), ea effracta, *damnum intulerit;*
damni

y] Sanhedrin, fol. 3, 2. Halichoth olam, [p. 193.

194.

z) Halichoth olam, p. 194. 195.

damni dimidium esse refundendum. Sin vero *bos notorie petulcus* (שׁוֹר מוֹעֵר), ea effracta damnum intulerit; id *refundendum non esse*: id est, bouis possessorem *non nisi de damni dimidia refundenda teneri*, quae propter damnum per *bouem non petulcum* (שׁוֹר חַם) illatum solui quoque deberet; ab altera dimidia eum absolui. a)

XI.

§. 344. XI. מִיֵּעוֹשׁ אַחֵר מִיֵּעוֹשׁ אֶלֶּמָּה Exceptionis repetitio inclusionem arguit. Id est, si quid bis in pentateucho excipiat; exceptio posterior id includit, quod per exceptionem priorem excipi videri possit. b)

§. 345. Num. XXXV, 22-25. propter homicidium inimico animo non commissum exilium decernitur. Quo in praecepto v. 23. verba בְּלֹא רָאוֹת leguntur. Id quod ita explicant. Exilio homicidam puniri debere, quod non speculatus fuerit, vtrum adesset homo, qui proiecto lapide necari potuerit. Hisce igitur verbis *coecum* [סוּמָא], qui speculari nequiverit, excipi & ab exilio liberari statuunt. Quare hunc excepturi essent;

a) Babha kama, fol. 45, 2. b) Halichoth olam, p. 194. 195.

sent; nisi Deut. XIX, 4. verba בלי רעה legerentur; per quae *coecus secundo* excipi videatur. Propter hanc iam repetitam exclusionem, *coecum* [סומא], qui homicidium per errorem commiserit, exilii poenam non minus, quam ceteros, subire debere statuunt. c)

XII.

Verba propter diuersam circumstantiam repetita.

§. 346. XII. פרשה שנאמרה ונשנית בשביל רבר שנתחורש בה, *Eadem vel synonyma verba propter diuersam circumstantiam repeti solent.* d) Vt huius axiomatis vsus intelligatur; obseruetur, Iudaeos statuere, quod *nihil* in pentateucho *superflue* scriptum sit, nisi eo consilio, vt *ratiocinia* ex illis, quae abundant, eliciantur. (§. 259.) Haec iam *ex verbis propter diuersam circumstantiam repetitis elici debere negant.*

Exemplum,

§. 347. Lev. XIV, 15-17, vbi de purificatione leprosi praecipitur, *manus sinistrae*. (שמאלית), *manus* (יד), *pedis* [רגל], & *auris* [אוזן], mentio fit. Eadem verba Lev. XIV, 25-28. vbi de leprosi pauperis purificatione [קרבן ענין] praecipitur, *repetuntur*. Ex hisce repetitis verbis *ratiocinia* formari debere negant; quod *propter diuersitatem sacrificii pauperis purificandi repeti debuerint*. Dicunt-

c] Maccoth, fol. 9, 2.

d] Halichoth olam, p. 195.

Dicuntque: כל פרשה שנאמרה ונשנית לא
 ישנית אלא בשביל דבר שנתחדש בה.
Quicquid hic repetitur, non nisi propter diuer-
sam circumstantiam repetitur: minime autem
eo consilio, vt ex repetitis ratiocinando
inferatur. e)

XIII.

§. 348. XIII. הפסיק חענין, *Disiunctio re-* Disiunctio
rum. Auctor Halichoth olam multas *dis-* rerum.
iunctionis (הפסק) species habet. 1. *Vacuum*
inter sectiones spatium. 2. *Additum in se-*
ctionis sine superfluum versum, e. g. Num.
 XXX, 1. qui eam à sequenti sectione di-
 stinguat. 3. *Vnicum versui subiunctum*
abundans vocabulum, e. g. הרזו. Num.
 XXXI, 17. per quod à sequenti separetur.
 4. *Modulationem vel accentus.* His missis,
 de illa disiunctione rerum dicemus, quae
 per *particulam* את fit. Quam tamen per
praefixum, huic particulae praemissum ite-
 rum tolli statuunt. Formulae sunt:
 את פסקיה קרא, *Particula את has res dis-*
iungit. Respondetur, וי adfit: ויין ערביה
 קרא, *At vero praefixum ו has res iterum con-*
iungit. f)

§. 349.

e) Mnachoth, fol. 10, 1.

f) Halichoth olam, p. 196.

Vsus axio-
matis.

§. 349. Si de pluribus rebus in eodem effato praecipiat; eandem earum rationem esse, per *argumentum à combinatione* (היקש) concluditur. Docetur igitur per hoc axioma, si cui istarum rerum particula אח praemissa sit; à ceteris ad eam per *argumentum à combinatione* (היקש) inferri non debere.

Exem-
plum.

§. 350. E. g. Lev. V, 24. 25. praecipitur de iniuste partis vel retentis: ושלם אחו בראשו וחמשתיו יוסף עליו לאשר הוא לו יתנו ביום אשמתו : ואת אשמו יביא ליהיה וגו'. *Soluet ipsam summam, cum superaddita parte illius quinta; dabitque illi cuius est, quo tempore sacrificium pro delicto offerat. Et sacrificium suum pro delicto offeret deo, &c.* Iam quo in casu *duplum* (כפל) restitui debet, *quintam summae* [חמשיית] superaddere opus non est. Quaeritur igitur, num per היקש inferri possit, quod hoc in casu neque *sacrificium pro delicto* [אשם] offerre opus sit. Negant doctores, per היקש inferri debere; quod particula אח *sacrificio pro delicto* [אשם] praemissa id disiungat. Dicit autem R. Simeon filius Iochai, praefixum, huic particulae praemissum tollere istam *disiunctionem* [הפסק]; ut adeo per היקש omnino inferri possit. g]

XIV.

g] Babha kama, fol. 65, 1.

XIV.

§. 351. XIV. במקראות, *Diuersorum propter vsum loquendi cumulatō.* Haec quoque regula docet, ex diuersis propter vsum loquendi cumulatis per ratiocinia inferri non debere. Quæritur: פלוני למה לי, *Cui bono hoc quoque ponitur?* Respondetur: פלוני, *Quoniam illud scriptum est; hoc quoque, pro communi loquendi usu, additur.* h]

§. 352. Quaeritur, cur Exod. XXI, 24. *Exem-
25. dicatur: ונתתה נפש תחת נפש : עין* *plum.*
תחת עין שן תחת שן יד תחת יד רגל
תחת רגל וכו', Vitam pro vita pendito, oculo
pro oculo, dentem pro dente, manum pro
manu, pedem pro pede, &c. Cum tamen
horum vnum posuisse suffecisset: siqui-
dem ab vno ad cetera inferri potuisset.
Respondetur, haec coniuncta esse, quoniam
vulgari loquendi usu ita coniungi sole-
ant. i]

XV.

§. 353. XV. דברה תורה כלשון בני אדם. Scriptura
Loquitur codex sacer ut homines loqui con- sacra more
sueuerunt. Ita dici solet, si quod vocabu- hominum
lum diuersis in formis repetatur, & ex repe- loquitur.
titione

h] Halichoth olam, p. 196. 197. i] Babha kama, fol. 84. 1.

titione illa per ratiocinia nihil effici debeat. E. g. Deut. XV, 8: והעבש תעבישנו. Deut. XV, 14: כִּי תִעָוֶה תַעֲוִיֶּה k)

Doctorem
de prae-
ceptis
axiomata.

§. 354. Doctorem de certis *praeceptorum speciebus axiomata*, quoniam ad codicis sacri interpretationem proprie non pertinent, in commodiorem locum differimus.

CAP. XIII.

D. E

REGVLIS XXXII. HERME- NEVTICIS R. IOSAE GALILAEI.

§. 355.

R. Iosae
Galilaei
axiomata
herme-
neutica.

Ad 32. *hermeneutica axiomata R. Iosae Galilaei* [ל"ב מדות שההגרה נדרשת בהן] accedimus. Res, circa quas haec axiomata versantur, ad *nouem summa capita* reduci poterant. 1. *Vocabulorum* certorum *significatus* inuestigatur. 2. *Phraseologia* insolentior examinatur. 3. *Ellipses*, & 4. *Pleonasmus* examinantur. 5. De *verborum, propositionum & sectionum situ & ordine* disputatur. 6. De *similibus, comparationibus, parabolis & aenigmatibus* praecipitur. 7. Quo-
modo

k] Babha mezia, fol. 31, 2.

modo contradictiones apparentes tollendae sint, docetur. 8. De ratiociniis nonnullis praecipitur. 9. Cabbalistici aliqui modi scripturam interpretandi exponuntur. Relinquimus lectori, ut axiomata illa ad haec, vel commodiora, si id fieri posse existimet, capita reducat. Nos ordinem, quem apud Iudaeos inuenimus, sequimur.

I.

§. 356. I. ריבוי *Particulae ampliandi vel* *Particulae ampliandi*
includendi virtutem habentes, sunt את *includendi*
 גם *etiam, vel, quin etiam.* Hae plura *virtutem*
includere [לרבות] *creduntur, praeter id*
quod in textu exprimitur. l] *habentes.*

§. 357. Gen. XXI, 1: וַיָּבֹא אֵת וַיְהִי עֶקֶר אֶת שָׂרָה וְגו' *Deus visitauit Saram.* Si particula אֵת abellet; sola Sara foecunda facta diceretur. Haec autem particula indicat, omnes steriles una cum illa foecundatas fuisse. R. Simeon Haamfuni, quid per particulam אֵת includeretur, per totum pentateuchum inuestigare aggressus fuit. Cum vero ad locum Deut. VI, 2: לִרְאוֹת חַיִּים אֵת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ, *ut reueraris dominum deum tuum,* peruenisset; dubius haesit. Sed & hoc in loco R. Akibha se expediuit; dicendo, *doctores* includi: m] cum non minus docto-

[1] Halichoth olam, p. 175. 176.

m] Babha kama, fol. 41. 2,

doctores quam ipsi summo numini reuerentia debeatur. [מורה רבך במורה שמים].

גם §. 358. Exod. XII, 32 : גם צאנכם גם בקרכם קחו. Si particula גם abesset; diceretur, Pharaonem permisisse, ut sua pecora secum abducerent Israëlites. Addita autem particula גם indicat, Pharaonem de suis ipsius gregibus dona quoque Israëlitis dedisse. Id quod futurum, Moſen Exod. X, 25. praedixisse contendunt.

אף §. 359. 2. Reg. II, 14 : אף הוא ויכה את המים, *VEL SOLVS* ille *aquas percussit*. Si particula אף abesset; diceretur, Elifaeum iam idem, quod antea Eliam, praestitisse. Iam vero particula אף indicat, plus, quam Eliam, praestitisse Elifaeum. Antea enim utrisque, Eliae & Elifaeo, deum id dedisse, ut Iordanis undae exsiccarentur: iam autem soli Elifaeo.

II.

Particulae imminuendi virtutem habentes. §. 360. II. מיעוט. *Particulae imminuendi virtutem habentes, sunt אף vix ac ne vix quidem, רק tantum non, מן ex.* Hae imminuere vel de illis, quae dicantur, *detrahere* (למעט) dicuntur. n)

§. 361.

n) Halichoth olam, p. 176. 177.

אֶד וַיִּשְׁאָר אֶד נַח : 23 Gen. VII, 361. *Vix ac ne vix quidem seruatus fuit Noachus.* Quippe pulmonibus eum laborasse tradunt.

רַק כִּי אָמַרְתִּי רַק : 11 Gen. XXII, 362. *Quoniam suspicabar, tantum non omnem summi numinis reuerentiam abiēcisse harum regionum homines.* Tam improbos homines esse suspicabar, vt vix vlla summi numinis apud illos reuerentia superellet.

מִן וַיַּעֲמֹד הָעָם : 13 Exod. XVIII, 363. *Turba Moſen circumſtitit ab horis matutinis vsque ad vesp̄eram.* Particula מִן indicat, Moſen non a summo mane vsque ad vesp̄eram in cognoscendis causis occupatum fuisse; attamen aliquam etiam matutinarum horarum partem huic negotio impendisse. Aliquot enim diei horas eum erudiendis discipulis dedisse tradunt.

III.

§. 364. III. רִיבֵי אַחֵר רִיבֵי. *Si particulae includendi virtutem habentes cumulentur; indicatur, tot res includi debere, quot eiusmodi particulae compareant.* E. g. *גַּם אֶרֶץ הָאֲרִי גַם הָרֹב :* 36 Sam. XVII, 1. *הִכָּה עֲבָדךָ.* Per tres illas includendi virtutem habentes particulas; גַּם, porro גַּם, & iterum גַּם, indicari contendunt, quod

quod Dauid non solos leonem & vrfum, sed simul duos leonis & vnum vrfi catulos, occiderit. o)

IV.

Particula-
rum im-
minuen-
tium cu-
mulatio.

§. 365. IV. מיעוט אחר מיעוט. *Si particulae imminuendi virtutem habentes cum-
lentur; res, de qua sermo est, toties im-
minuitur, vel aliquid de ea detrahitur,
quot eiusmodi particulae comparent. E. g.
Num. XII, 2: וְהָיָה בְּמֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וְמָרְיָם
הָרֹקֵק אֶתְּכֶם בְּעֵינֵי הָאֱלֹהִים. Per duas imminuentes
particulas, אֶתְּכֶם & רֹקֵק, indicari volunt,
Mosen prophetico munere *serius* fungi in-
cepisse, quam Aharonem & Mariam;
quin *ne tum quidem natum fuisse*, cum hi
prophetico munere iam fungerentur. p)*

V.

Argumen-
tum à dis-
pari ex-
plicitum.

§. 366. V. קל וחומר מפורש. *Argumen-
tum à dispari explicitum* dicitur, cuius con-
clusio disertis verbis per sacros scriptores
exprimitur. E. g. Jer. XII, 5. *Cam pe-
ditibus cucurristi, & defatigatus es? Quo-
modo igitur equis te miscere audeas?* Esther.
IX, 12: *In Susorum metropoli 500. viros
& 10. Hamanis filios occiderunt Iudaei.
Quid quaeso in ceteris regni urbibus eos fecis-
se putes?* q)

VI.

o) Halichoth olam, p.

177. 178.

177.

q) Halichoth olam, p.

p) Halichoth olam, p.

178,

VI.

§. 367. VI. ק"ו סתום. *Argumentum à dispari implicitum* dicitur, cuius conclusio non exprimitur; sed lectori formanda relinquitur. E. g. Pl. XV, 4: נשבע להרע, ולא ימיר, *Qui, quod se affligere velit, iurauerit; & non mutet sententiam.* Quaeritur, cur David non simpliciter laudet illum, qui iuramentum seruet; sed illum tantummodo, qui id seruet, si se afflicturn iurauerit. Respondetur, per argumentum à dispari inferri debere; qui iuramentum seruet, quo se afflicturn sponderit; illum multo magis id seruaturum, quo nihil, quod se affligat, promiserit. r)

VII.

§. 368. VII. נזרה שזה. *Argumentum à vocabulorum conuenientia* est, quo ex eodem de duabus rebus vsurpato vocabulo colligunt, eandem vtriusque rei esse rationem vel naturam. E. g. Iud. XIII, 5. de Simsone dicitur: ומורה לא יעלה על ראשו. *Et nouacula ne transito super caput eius; quia Nasiraeus dei puer erit ab incunabulis.* Similiter 1 Sam. I, 11. de Samuele dicitur: ומורה לא יעלה על ראשו. *Et nouacula ne transito super caput eius.* Ex duobus his locis

r) Halichoth olam, p. 178.

locis hunc in modum argumentantur: De utroque vocabulum מורה, *nouacula*, legitur. Iam vero Simson Nasiraeus fuit. Ergo Samuel quoque Nasiraeus fuit. s]

VIII.

Argumen-
tum ab ex-
emplo.

§. 369. VIII. כניין אב. *Argumentum ab exemplo* hoc loco est, quo docetur, quae vocabuli vel phraseos semel sit, eam semper deinceps esse rationem. E. g. Exod. III, 4. legitur: ויקרא אליו אלהים מחך, *Vocauit eum deus ex dumo, dicendo: Moses, Moses! Tum ille respondit: Ecce! adsum.* Colligunt ex hoc loco, quoties dicatur, ויקרא אליו אלהים; id est, quoties deus Mosen vocasse dicatur: toties verba, *Moses, Moses!* audita fuisse; totiesque Mosen respondisse: *Ecce! adsum.* t]

Quando
per id in-
feratur.

§. 370. Monent autem, à tali loco per argumentum ab exemplo ad nullum eorum qui illum praecedant, sed ad sola illa, quae sequantur, inferri debere.

IX.

Compen-
dium di-
ctionis.

§. 371. IX. ררך קצרה, *Compendium dictionis* dicitur, si vnus pluriumue vocabulorum *ellipsis* sit supplenda. E. gr. 1 Chron.

s) Halichoth olam, p. 178. 179
t) Halichoth olam, p. 178.

וְאֶהְיֶה מֵאֵלָּהּ. Chron. XVII, 5. legitur: וְאֶהְיֶה מֵאֵלָּהּ. Ut oratio plena sit, supplendum est: אֵל מֵשֶׁכֶן. In supplendis tamen ellipsis temerarios esse non debere, monent. u)

X.

§. 372. X. דָּבַר שְׁמוֹנָה שָׁנִי. *Argumentum à repetitione* est, quando ab iisdem rebus vel verbis saepius repetitis infertur. *Argumentum à repetitione.*
E. g. Gen. XXI, 3. septem vaccae septem penuriae annorum symbolum sunt; & v. 7. septem spicae totidem annorum. Ex his igitur versibus 14. penuriae anni prodeunt. Ex repetitione insomniorum per Pharaonem v. 19. & 23. facta, noui 14. penuriae anni prodeunt. Totidemque tertio ex facta v. 27. per Iosephum repetitione prodeunt. Ex quo colligitur, 42 annorum famem deum per haec insomnia Aegyptiis esse minatum. Quos tamen, propter Jacobi in Aegyptum aduentum, ad 7. annos reductos esse dicunt. Vel etiam Iosephi deprecationi hanc mitigationem tribuunt. Verba enim illius v. 27: יִהְיוּ שִׁבְעַ שָׁנִי רָעָב, vt deprecationem interpretantur: *Sint, quaeso, non nisi septem penuriae anni!* Suo tamen tempore Aegyptios

u) Halichoth olam, P. 179.

ptios diuinas hasce minas non effugisse mo-
nent. De quo Ezech. XXIX, 12. w)

XI.

§. 373. XI. סידור שנחלק. *Verba ordi-*
Disturba- *ne disturbato* nonnunquam posita esse, ob-
tus verbo-
rum ordo-
leruant. Quae in suum ordinem redige-
re iubent. In eo tamen negotio temera-
rios esse vetant. x)

Exem-
plum.

§. 374. E. g. 2. Chron. XXX, 18. 19.
legitur: כי מרבית העם רבת מאפרים
ומנשה יששכר חבלון לא השהו כי אכלו
את הפסח בלא ככתוב כי התפלל יחזקיהו
עליהם לאמור יהוה השוב יכפר בער: כל
לבבו הכין לדרוש האלהים יהוה אלהי
Quae ver-
ba hunc in modum transponere
iubet *Isaacides*: כי מרבית - כי אכלו ארז
הפסח בלא ככתוב ולא בשהרת הקדש כי התפלל
יחזקיהו עליהם לאמור יהוה השוב יכפר בער
כל לבבו הכין לדרוש האלהים יהוה אלהי אכתיו
Hunc vero in modum *Aben Ezra* haec
verba in iustum ordinem redigenda esse
putat. כי מרבית - כי אכלו את הפסח
בלא ככתוב כי התפלל יחזקיהו (כל לבבו
הכין לדרוש האלהים יהוה אלהי אכתיו)
עליהם לאמור יהוה השוב יכפר בער [אכלו
ארז הפסח בלא ככתוב] ולא בשהרת הקדש:
Nobis autem verba in suo ordine relicta
commodum sensum spirare videntur.

XII.

w) Halichoth olam, p. 179. 180. x) Halichoth olam, p. 180.

XII.

§. 375. XII. רכר שהזו בא ללמד ונמצא Illustratio comparatorum reciproca.
למר. Si res duae comparentur, nonnunquam fit, vt illi, per quam illustrari debebat altera, plus lucis per hanc affundatur. y)

§. 376, De Aegypto dicitur Jer. XLVI, Exemplum I.
22; קולה כנחש ילך, Clamor eius tanquam serpentis edetur. Iam vero de serpentis clamore nusquam legitur. Concludunt igitur, quemadmodum Aegyptiorum delictorum clamor vniuersum peruasit orbem, ita serpentis quoque seductoris, cum per angelos manus ipsi pedesque praeciderentur, clamorem peruasisse orbem vniuersum.

§. 377. Puella desponsata, cuius pudicitiae in agro vis illata sit, comparatur Exemplum II.
cum homine, qui in impij homicidae manus inciderit. Adduntur verba, ואין מושיע לר, & nemo adsuit, qui eam eriperet. Ex quibus verbis cogunt, si quis adsit, qui puellae desponsatae vim inferri vident, hunc vel per improbi stupratoris caedem illius pudicitiae consulere teneri. Iam porro, vi factae comparisonis, concludunt, licere tertio superuenienti occidere impium aggressorem, qui ab alterius caede verbis retrahi nequeat. z).

XIII.

y) Halichoth olam, p. 180. z) Sanhedrin, fol. 73, 1.

XIII.

Res eadem §. 378. XIII. כלל שאחריו מעשה והוא פרשו של ראשון. *Res eadem nonnunquam primo generalius & dein specialius exponitur.* Axiomatis huius usus est, vbi de diuersis rebus exponi videri possit; cum tamen expositio posterior non nisi specialius persequatur ea, quae prior generalius tantummodo attigerat. a)

Exempla. §. 379. Sic de primorum hominum creatione Gen. I, 27. paucis exponitur. Specialiora autem huius historiae momenta Gen. II, 7. 21. 22. subiunguntur. Quod Esaias Vssia rege prophetico munere fungi inceperit, ex Es. I, intelligitur. Quod vero isto demum anno, quo Vssias rex fati functus est, hoc ipsi munus diuinitus demandatum sit, ex Es. VI, 1. euincitur.

XIV.

Omne simile dissimile est. §. 380. XIV. יבר גרול שהוא נחלדה. ברבר קטן הימנו להשמיע לאוזן כדרך שקויה שומעת. *Res nobilior cum multo ignobiliore nonnunquam comparatur; pro lectorum captu.* Quoniam legentium vel audientium multorum tantus animi torpor est, vt sine hac comparatione rei nobilioris dignitatem prorsus non essent intellecturi. E. g. Deut. XXXII, 2. cum pluuia comparatur

a) Halichoth olam, p. 180.

ratur doctrina; licet haec illa multo sit praestantior. Quippe docere vult Moses, doctrina vel minus quam pluuia carere posse orbem. Pluuiae autem necessitatem omnes intelligunt; doctrinae non item. b)

XV.

§. 381. XV. שני כתובים המכחישים זה את זה. Contradictio duo-
 Si duo sacri codicis loca sibi contra-
 dicere videantur; locus tertius est quaeren-
 dum, per quem loca illa concilientur, ut
 contradictio apparens tollatur. c) rum sacri
 codicis
 locorum
 apparens.

§. 382. Si loca 1. Chron. XXI, 5. & 2. Exem-
 Sam. XXIV, 9. conferantur; differentia plum.
 300000. numeratorum per Dauidem Israë-
 litarum prodit. Quippe 1. Chron. XXI,
 5. dicitur, fuisse summam numeratorum,
 1100000 Israelitarum, & 470000. Iudaeo-
 rum. Sed 2. Sam. XXIV, 9. dicitur, fuis-
 se 800000 Israelitarum, & 500000 Iu-
 daeorum. De Iudaeis non est cur valde
 solliciti simus; cum differentia non nisi
 30000 virorum sit. Nimirum dici potest,
 in Chronicorum libro eorum numerum
 accurate dari; libri autem Samuelis aucto-
 ri numerum placuisse rotundum. De
 Israelitis autem quid fiet? In auxilium
 aduo-

b) Halichoth olam, p. 180. 181.

c) Halichoth olam, p. 181.

aduocant 1. Chron. XXVII, 1; vbi ministro-
rum regionum vno mense ministrantium
24000. fuisse dicuntur. Per 12 igitur
menses, vel totum annum, 288000. regio-
rum ministrorum numerus prodit. Hi
cum numero Israëlitarum in Samuelis li-
bro obuius in summam colligantur: &
1088000 habebis. Non igitur nisi 12000
in numero 1. Chron. XXI, 5. expresso de-
siderantur. Tot vero Israëlitarum prin-
cipes (נשיאי ישראל) fuisse contendunt.
Iam in Samuelis libro numerum regis iussu
tum numeratorum dari dicunt; in quibus
regii ministri & populi principes non fue-
rint, vtpote quorum nomina in regis ar-
chiuis iam ante fuerint scripta. In Chro-
nicorum autem libro totam summam, his
quoque inclusis, exprimi contendunt.

XVI.

Vocabu-
lum em-
phatice
positum.

§. 383. XVI. רבה שהוא מיוחד במקומו
*Vocabulum aliquod, cuius loco aliud adhi-
beri potuisset, cum singulari emphasi non-
nunquam poni (נחיתר), observant. d)*

Exem-
plum.

§. 384. Channa preces suas, 1. Sam. I, 11.
orditur verbis: יהוה צבאות, O! *domine
exercituum!* In hac dei appellatione hanc
emphasin quaerunt: O! deus, tu duos
creasti mundos; superiorem, in quo pro-
les

d) Halichoth olam, p. 181. 182.

Exempla. §. 392. Ne in benedictione Mosaica Simeonitae neglecti videantur; verba Deut. XXXIII, 7: וַיֹּאמֶר לֵיהֹרָה, *Idem Iudae dixit*, de Simeonitis accipere iubent, hoc sensu: Idem, quod Rubenitis dixerat Moses, Simeonitis quoque dixit. Huc consuetudinem referimus, qua, si quid mali vel infausti de Israëlitis praedicandum sit, id, boni ominis causa, non de ipsis, sed de illorum inimicis, praedicatur. [כאדם שמקלל את עצמו וחולה קללתו בחביריו m]

XXI.

Similia vltra tertium comparationis ne extendantur. §. 393. XXI. דבר שהוקש לשתי מדות. וַיֹּאמֶר נֹחַן לוֹ הֵכָּה הִנֵּה שְׂבַשְׁתִּיהָ. Si qua res duabus cum rebus comparetur; vtriusque non nisi ea praedicata, quae illius naturae conuenientia sint, illi tribuantur. Si res bona sit, bonae vtriusque rei proprietates illi tribuantur; sin mala sit, malae. n]

Exemplum,

§. 394. Comparatur iustus Ps. LII, 13. cum palma & cedro. Cum palma eum comparari dicunt, intuitu dulcissimorum fructuum; minime vero intuitu eius, quod umbram non det, & conficiendis ex ea vasis inepta sit. Cum cedro autem eum comparari dicunt, intuitu umbrae quam det, & quae

m) Sotah, fol. 11, 1. n) Halichoth olam, p. Vid. & Raschi, ad 184. Exod. 1, 10.

quae ex illius lignis parari possint *vasorum*,
minime vero intuitu sterilitatis.

XXII.

§. 395. XXII. דבר שחבירו מוכיח עליו. Ellipsis ex
Ex antecedentibus intelligitur, sicubi *elli-* anteceden-
psis sit; eaque *ex antecedentibus* est *supplen-* tibus *sup-*
da. o) Idem est, quod Aben-Esra dicere *plenda*:
solet: ושך עצמו ואחר עמו. *Vocabulum*
id huc pertinet; sed & ad sequentia.

§. 396. Dabimus exempla, vocibus in- Exem-
serendis parenthesi inclusis. Prou XXI, 14: *Pla.*
מתן בסתר יכפה אף ושחר בחק (יכפה)
אני יהוה הוא: El. XLII, 8. חמדה עודה
שמי וכבורי לאחר לא אתן ותהלתי לפסילים
כי לא לנצח ישכח: Pl. IX, 19. [לא אתן]
אביון תקות עניים [לא] תאבד לער

XXIII.

§. 397. דבר שהוא מוכיח על. Species la.
Nonnunquam non nisi *de re una* co generis
vel specie dicitur, quod de pluribus vel toto *posita.*
genere est intelligendum. p) Dicit quoque
solet: חרם מחרי או מחלת נקיט חרם לשאר
Non nisi *unum ex duobus vel tribus ponitur.*
Par autem ceterorum omnium ratio est.

§. 398. Pl. XXIX. 8. 9. deus fulmi- Exem-
nibus & fulguribus *cervas sylvarum terri-* plum.
um-

o) Halichoth olam, p. 184. p) Halichoth olam, p. 185.

turus dicitur. Ponuntur autem *ceruae pro omnibus feris* in sylvis obuiis, quae sint trepidaturae. Solas autem ceruas poni existimant, quod hae, propter pedum pernicitatem, ad capiendam celerrimam fugam, ceteris sint aptiores.

XXIV.

Species eminentior generi subiuncta. §. 399. XXIV. דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד על עצמו. *Generi species, vel toti pars aliqua subiungi solet, ut ceteris eam praestantiores esse intelligatur.* q)

Exemplum.

§. 400. Sic Ios. II, 1. dicitur: *Ite, & explore terram, & Hierichuntem.* Hierichuntina vrbs, licet terrae pars esset, separatim nominari creditur, quod non minoris haec, quam tota reliqua terra, momenti esset.

XXV.

Species exceptionis causa separatim posita.

Exemplum.

§. 401. XXV. דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד על חבריו. *De specie aliqua separatim nonnunquam praecipitur, ut diuersam ceterarum rationem esse intelligatur.* r)

§. 402. Homicida est sub genere eorum, qui alterius corpori damnum inferunt. De his Leu. XXIV, 19. praecipitur: *Quemadmodum alteri fecit ita ipsi fiet.* De homicida autem Num. XXXV, 31. hunc

q) Halichoth olam, p. 185. r) Halichoth olam, p. 185.

XXVII.

Ratio ex ante actis petenda. §. 406. XXVII. ממעל. *Ex ante actis rei vel dicti alicuius ratio non raro est petenda.* u)

Exemplum. §. 407. Regi Iehu 2. Reg. X, 30. per deum promittitur, quod *quatuor* illius *generationes* regnum in Israëlitas sint obtenturae. Rationem, cur de quatuor praecise generationibus promittatur, ex eo petendam esse existimant, quod totidem ex Achabi familia, quam Iehu diuino iussu deleuerit, generationes regno praefuerint.

XXVIII.

Ratio ex moribus praesentibus petita. §. 408. XXVIII. מכנגר. *Ex moribus praesentibus rei vel dicti alicuius ratio nonnunquam est petenda.* w) Quo trahi illud quodammodo possit: מידה כנגר מידה. במידה שאדם מורד בה מורדין לו. *Qua mensura mensi fueritis, eadem vobis remetietur.* x) In subiungendis exemplis vocabula, quae ad hanc regulam illustrandam faciunt, parenthesibus breuitatis studio includemus.

Exemplum I. §. 409. Num. XIV, 34. deus Israëlitis 40 *annorum* in desertis commorationem minatur; quod exploratores, qui ad seditionem sollicitauerant turbam, in exploranda Palaestina 40 *dies* consumserant.

§. 410.

u) Halichoth olam, p. 185. 186.

w) Halichoth olam, p. 186.

x) Sotah, fol. 8, 2.

§. 410. Huc pertinet illud, Ier. XXIII, Exem-
plum II. 38. 39: [משא] יהוה תאמרו לכן : כה אמר יהוה יען אמרכם את הרבר הזה
משא יהוה ואשלח אליכם לאמור לא תאמרו
משא יהוה : לכן הנני [נשיתי] אתכם נשא
ונשיתי אתכם וגו'.

§. 411. Simile illud est, Eccl. XXX, 16: Exem-
plum III. ותאמרו לא כי על סוס [ננוס] על כן [תנוסון]
ועל (קל) נרכב על כן [יקלו] רדפיכם.

XXIX.

§. 412. XXIX. מוקדם ומאוחר שהוא Paren-
thesis. Verba per parenthesis in me-
thetis. diam propositionem nonnunquam ponun-
tur: quae si illi subiungerentur, diluci-
diora essent futura. y]

§. 413. Huc non male fortasse trahitur Exem-
plum. וגר אלהים טרם יכבה : 1. Sam. III, 3: *Et lucerna
dei nondum deleta erat in aede dei, cum Sa-
muel cubitum iuisset.* Cur haec ita expli-
cent, id rationis subest, quod praeter fa-
miliam Davidis nemini in aede sacra sede-
re, nedum cubare, fas fuerit.

XXX.

§. 414. XXX. מוקדם ומאוחר שהוא Pentateu-
chi sectiones chronologice dispositae.
Non omnes pentateuchi sectiones
chronologice dispositae.
y] Halichoth olam, p. 187.

chronologico ordine sunt dispositae. Quin binarum immediate sibi succedentium prior res serius, & posterior res citius gestas, nonnunquam exponit. z)

Exem-
plum.

§. 415. E. g. Gen. xiv. describitur historia devictorum per Abrahamum regum Syrorum. Gen. xv. autem *visio de foedere*, quod deus cum Abrahamo *inter dissectorum animalium membra* pepigerit, (ענין בן הבתרים) exponitur. Iam vero foedus hoc deum cum Abrahamo septuagenario, quinque annis ante pepigisse, quam Charane in Palaestinam commigraret, contendunt: quoniam, nisi id statuatur, 430. illi exilii anni, Exod. xii, 40, non sint prodituri. A regibus autem Syris victoriam demum reportavit, cum Palaestinae incola aliquamdiu iam fuisset. a)

XXXI.

Notaricon. §. 416. XXXI. נוטריקון. *Notaricon*, dicitur illa explicatio, qua vel unum vocabulum in plura disincitur; vel ex singulis illius litteris singulae voces construuntur. b)

§. 417.

2] Vid. 32. reg. herm. R. Iosae Galilaei tractui Brachoth subiunctas, fol 98, 2.

a] Vid. Tosepnoth ad Schabbath, fol. 10,

2. & Seder olam rabba, p. 2. seqq.

b] Halichoth olam, p. 186. 187. Schabbath, fol. 105, 1.

§. 417. Ad ipsorum scriptorum sacro- Exem-
rum imitationem se id facere dicunt. Cum Plum I,
Gen. XVII, 5. vocabulum אברהם per
אב המון גוים, patrem multitudinis genti-
um, explicetur. c)

§. 418. Vocabulum כרמל, id est, fru- Exem-
mentum quod nondum ad plenam maturita- plum II,
tem perductum est, explicant per רך מל, id
est, רבך שהוא רך ונמלל ביד, rem quae ad-
huc tenera manu conteri potest. d)

§. 419. David vindictam à Simei su- Exem-
mendam Salomoni filio commendat, di- plum III.
cendo 1. Reg. II, 8: והוא קללני קללה
נמרצת. Vbi vocabulum נמרצת explicant,
נואף מואבי רוצח צורר חועבה
adul-
terum, Moabitam, homicidam, tyrannum,
abominabilem, esse dixit. e)

§. 420. Num. XXXII, 32. angelus Bi- Exem-
leamo dixit: Cur iam ter asinam tuam per- plum IV.
cussisti? Ecce! ego exii, ut tibi resisterem.
כי ירש הדרך לנגרי. Vocabulum ירש expli-
cant, יראה ראתה נשתה, Timuit asina tua,
quia me vidit; & propterea de via decli-
navit. f)

XXXII.

§. 421. XXXII. גמטריא. Geometria, Geome-
an Arithmetica? Ita dicuntur illi explican- tria.
di

c] Ibid.
d] Ibid.

e] Ibid.
f] Ibid.

di modi, quibus vel *ex vocabuli litteris* certus aliquis *numerus* elicitur (חשבון האותיות); vel *varia consonantium permutatio* (חילוף זו בזו) instituitur. g)

Argumen-
tatio ex
numerico
litterarum
valore.

§. 422. Exemplum *argumentationis ex numerico litterarum valore* (חשבון האותיות) hoc sit. Gen. xiv, 14. Abraham 318. suorum contra reges Syros armasse, illorumque virtute hos in fugam coniecisse dicitur. Iam vero nominis אליעזר litterae 318. conficiunt. Cum solo igitur Eliesare suo Abraham reges istos fuisse creditur.

Littera-
rum per-
mutatio.

§. 423. *Litterarum permutationis* (תמורת האותיות) infinitae fere species sunt. Nos eas tantummodo recensēbimus, quarum in Talmude vestigia reperimus: nempe *alphabetha* (לשונות), quae *Atbasch* (אח"בש) & *Atbach* (אש"בח) appellantur.

Atbasch.

§. 424. *Alphabetum Atbasch* (לשון אח"בש) ita constructum est, ut alphabethi extremae & singulae binae ab extremis aequaliter distantes litterae sibi inuicem hunc in modum substituantur:

א ב ג ד ה ו ז ח ט י כ
ח ש ר ק צ פ ע ס נ מ ל

Per hoc alphabetum euincunt, Jer. LI, 1. per verba כשרים לב קמי significari
Chal-

g] Halichoth olam, p. 186.

Chaldaeos. Item pro מנא חקל ופרסין מנא
apud Danielelem cap. V, 25. scriptum fuisse
tradunt, ישת ישת ארד פוגחמט; quae
causa fuerit, cur à Chaldaeis scriptura illa
legi nequiverit. h)

§. 425. *Alphabetum Atbach* (לשון אטבח) *Atbach.*
ita elaboratum est, vt litterae vnarios si-
gnificantes eae sibi substituantur, quarum
summa *denarium* efficit; denarios signifi-
cantium eae, quarum summa *centenarium*
efficit; centenarium significantes cum fi-
nalibus ita permutentur, vt ex permu-
tandarum summa *millenarius* prodeat.
Praeterea ה & נ sibi quandoque substi-
tuuntur.

ה	ח	ש	ר	ק	מ	ל	י	כ	ר	ג	ב	א
נ	ס	ז	ף	ץ	ס	ע	פ	צ	ו	ז	ח	ט

Ope huius alphabeti, Prov. xxix, 21. ex
(i) סהרה faciunt מנון

CAP.

h] Sanhedrin, fol. 22, i] Succah, fol. 52. 2.

1.

D d 3

CAP. XIV.

DE

REGVLIS XIII. HERMENEV-
TICIS R. ISMAELIS.

§. 426.

Tredecim
argumenta
R. Ismaë-
lis.

Venimus nunc ad fortissimum illud *do-*
ctrinae Iudaicae castellum, tredecim pro-
pugnaculis instructum, ex quibus eam ca-
sumque in pentateucho non obuias, sed
per doctores factas, decisiones fortiter
propugnant. Et si dicendum sit, quod
res est, infeliciter Christianorum plerique
arietes admouerunt, quod munitionum
naturam vix vlli satis perspectam habue-
runt. Iudaeis tam sacra haec sunt, vt in
precibus matutinis id, quod sequitur, Exo-
ticorum effatum quotidie recitent. k)
רבי ישמעאל אומר בשלש עשרה מדורות
התורה נדרשת בהם. מקל וחומר. ומגזירה
שורה. מכנין אב מכתוב אחר ומבנין אב
משני כתובים. מכלל ופרט. ומפרט וכלל.
כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין
הפרט. מכלל שהוא צריך לפרט ומפרט שהוא
צריך לכלל. וכל דבר שהיה בכלל ויצא מן
הכלל ללמד לא ללמד על עצמו יצא אלא
ללמד על הכלל כולו יצא. וכל דבר שהיה
בכלל ויצא לטעון טען אחר שהוא
כענינו יצא להקל ולא להחמיר. וכל
דבר שהיה בכלל ויצא לטעון טען אחר שלא
כענינו

k] Vid. Seder Tphilloth, in Schachrith.

כענינו יצא להקל ולהחמיר. וכל דבר שהיה בכלל ויצא לדון בדבר החדש אי אתה יכול להחזירו לכללו עד שיחזירנו הכתוב לכללו בפירושי דבר הלמד מענינו ודבר הלמד מסופו. וכן שני כתובים המכחישין זה את זה. עד שיבוא הכתוב השלישי ויכריע ביניהם.

R. Ismaël dixit: Tredecim argumentorum species sunt, per quae ex pentateucho infer-tur. 1. Per argumentum à dispari. 2. Per argumentum à vocabulorum conuenientia. 3. Per argumentum ab exemplo ex una & ex duabus pentateuchi sectionibus. 4. Per argumentum à genere & specie. 5. Per argu-mentum à specie & genere. 6. Per argumen-tum à genere & specie & genere; per quod non nisi ad species similes inferri debet. 7. Per argumentum à genere indigente specie & à specie indigente genere. 8. Per argumentum, quo euincitur, si de qua specie de nouo quid specialiter praecipitur, id de ceteris singulis sub eodem genere comprehensis similibus specie-bus valere. 9. Per argumentum à specie, de qua aliquid, non vero omne id, quod de ge-nere, praecipitur. 10. Per argumentum à specie, cui penitus diuersa tribuuntur; quo euincitur, huic speciei sola ea, quae de ea praedicantur, siue leuiores sint, siue grauiora, competere. 11. Per argumentum à specie, de qua contradictoria praedicantur, quod ea ad genus referri non debeat, nisi pentateuchus il-lam disertis verbis ad id referat. 12. Per

argumentum ab antecedentibus & consequentibus. 13. Per argumentum, quo docetur, quod duorum locorum contradictio apparens per locum tertium tolli debeat,

Quorum
plura sunt,
si accurate
distinguan-
tur.

§. 427. Observant Iudaei, in Talmude *plures*, si accurate distinguantur, quam tredecim *argumentandi modos* inueniri. l) Vnde nemo mirari debet, quod nos in sequentibus capitibus philosophiae Iudaicae *vinginti argumenta* exponamus.

Sunt tra-
ditio Mosis
ex Sinai.

§. 428. *Philosophiae suae auctorem faciunt Mosen, ipsumque deum. Tredecim enim illas ratiociniorum species traditionem Mosis ex Sinai esse contendunt.* (ג' מדות [הלכה למשה מסיני]. m)

Ex solo
pentateu-
cho per ea
inferatur.

§. 429. Per haec autem ratiocinia non nisi ex pentateucho inferre iubent. Ex traditionibus autem Mosis ex Sinai per illa inferre vetant. Quippe dicunt: כי אגמריה למשה על הפסוק הוא ראגמריה ולא על ההלכה, *Deus Mosen argumenta haec edocuit, ut ex pentateucho per ea inferretur; non vero ex traditionibus Mosis ex Sinai.* n)

Ne temere
per ea in-
feratur,

§. 430. Quin negavit *Raschi*, vlli doctorum hodie integrum esse, istis ratiociniis uti, si vnicum argumentum à dispari excipias. Sed quae veteres per ea effecerint,

l) Halichoth olam; p. 113. m) Halichoth olam; p. 142.

n) Ibid.

sint, ea teneri debere. *Auctores* autem *תוֹנֵי תוספתא* statuunt, quemlibet doctorem per illa hodie quoque suo ipsius iudicio recte argumentari. Attamen hi quoque argumentum à vocabulorum convenientia (גזירה שויה) excipiunt. o)

CAP. XV.

DE

ARGUMENTO A DISPARI.

§. 431.

D*isparia* (קלין וחמורין) dicuntur, quae *Disparia*. certo quidem respectu similia sunt, quorum vero alterum *maius*, vel *gravius*, vel *dignius*, vel *nobilius* est; alterum *minus*, vel *leuius*, vel *vilius*, vel *ignobilius*. Sunt igitur diuersarum saltem specierum res. E. g. Peccatum in deum commissum gravius est; peccatum autem in homines commissum leuius est.

§. 432. *Nobilitas* (חומרא) Iudaeis est *Maius*. obligatio, crimen, virtus, poena, retributio, &c. harumue rerum eminentior gradus (מעלת חומרא). Hinc *maius*, *gravius* vel *nobilius* (חמור vel חומר) est res, cui talis nobilitas, quae alii cuidam rei desit, com-

o] Halichoth olam, p. 139. 140.

competat. Et rem *aggravare* (החמיר) dicitur, qui de ea talem nobilitatem praedicet vel affirmet.

Minus.

§. 433. *Ignobilitas* (קולא) Iudaeis est obligationis, criminis, virtutis, poenae, retributionis, &c. negatio, vel saltem harum rerum inferior gradus (מעלת קולא). Hinc *minus*, *levius*, vel *ignobilius* [קל] est res, cui nobilitas talis, quae alii cuidam rei insit, non competat: seu, quod idem est, cui ignobilitas competat, quae alii cuidam rei non competat. Et rem *elevare* (הרל) dicitur, qui talem nobilitatem ei competere neget; vel qui ignobilitatem de ea praedicet.

Praedicatum quaecunque.

§. 434. *Praedicatum quaecunque* [כל דהו] dicitur, quod rem, cui competit, nobilio-rem; eamque, cui non competit, ignobiliorem non facit.

Nobilitas & ignobilitas *certa* & *dubia*.

§. 435. Cum nobilitas tum ignobilitas vel *certa* est, vel *dubia*. *Certa*, quam rei competere constat. *Dubia*, de qua, num rei competat an non competat, non constat.

Nobilitas & ignobilitas *communis* & *propria*.

§. 436. Cum nobilitas tum ignobilitas vel *communis* est, vel *propria*. *Communis*, quae maiori & minori, pluribusque rerum speciebus, ex aequo competit. *Propria*, quae horum alterutri, vel soli speciei cui id subordinatur, inest, alteri deest.

§. 437.

§. 437. *Ratio disparitatis* (מאיזה כח אחת) *Ratio di-*
 est nobilitas vel ignobilitas *sparitatis.*
 propria, quatenus ex ea intelligitur, vtra
 duarum certo respectu similium rerum ma-
 ius vel minus quid sit. Diciturque illius in-
 tuitu, *Ratio nobilitatis*; huius autem intuitu
Ratio ignobilitatis. E.g. Damnum bouis denti-
 bus & pedibus illatum leuius quid est: Da-
 mnum autem cornibus illatum, grauius.
Ratio disparitatis est, quoniam bouis
 possessor illud in loco publico illatum re-
 fundere non tenetur; huius autem dimi-
 diam refundere debet.

§. 438. *Ratio disparitatis vel per commu-* *Rationum*
nem discursum, duce ratione, (מסברא); *disparitatis*
 vel per pentateuchum, illius quodam prae- *fontes.*
 cepto vel effato eam suppeditante, (מרין
 vel מרין החורה), inuenitur. Quam com-
 munis discursus suppeditat, ea non ma-
 gni apud Iudaeos momenti est. Sed prae-
 ualet ea, quae per pentateuchum suppe-
 ditatur. p]

§. 439. *Duarum rerum B & C utraque,* *Simplici-*
diuerso respectu, maius & minus esse potest. *ter & re-*
 Infit nobilitas A rei B, quae rei Z desit; *spectiue*
 Erit, respectu huius rationis nobilitatis A, *maius &*
 res B maius, & res Z minus. (§. 437.) *minus.*
 Contra ea desit nobilitas E rei B, quae rei
 Z infit; Erit, respectu huius rationis no-
 bili-

p) Sepher Crithuth, fol. 4, 2. Halichoth
 Part. I. cap. 1. §. 7. olam, p. 125. 126.

bilitatis E, res B minus, & res Z maius. (§. 437.) E. g. Mater hoedi caprini maius quid est quam vacca & ovis; illo respectu, quod matrem cum hoedo suo die eodem mactare peccatum est, vaccam autem & ouem cum illo eodem die mactare licet. Contra ea mater hoedi caprini minus quid est quam vacca & ovis; illo respectu, quod coitus matris cum hoedo caprino licitus est, vaccae autem vel ovis cum illo coitus illicitus. Hinc *simpliciter maius & minus* est, quod intuitu omnium disparitatis rationum tale est. *Respectu* autem *maius* vel *minus* est, quod intuitu unius rationis disparitatis *maius* est; intuitu autem alterius *minus*.

Rationes
disparitatis
pugnantes.

§. 440. *Rationes disparitatis* A & E, per quas euincitur, duarum rerum B & Z utramque diuerso respectu maius & minus esse, appellantur *pugnantes*.

Ratio di-
sparitatis
aliquid ef-
ficiens &
nihil effi-
ciens.

§. 441. *Ratio disparitatis* vel *efficit*, quod efficere debebat; vel *nihil efficit*. *Ratio nobilitatis vel ignobilitatis aliquid efficiens* (חומר או קולא שגורמת הרין) est, qua in disparium alterutro posita, alia quaedam nobilitas vel ignobilitas ponitur. *Ratio nobilitatis vel ignobilitatis nihil efficiens* (חומר או קולא שאינה גורמת הרין) est, qua in disparium alterutro posita, alia quaedam nobilitas vel ignobilitas non ponitur.

§. 442.

§. 442. Quod *ratio nobilitatis* vel *ignobilitatis rei Z* nihil efficiat, docetur per *instantiam rei similis C*, cui cum illa *ratio nobilitatis* vel *ignobilitatis* competat, aliam tamen quandam nobilitatem vel ignobilitatem non competere certum sit. E. g. *Ratio nobilitatis*, quod vaccae vel ovis cum hoedo caprino coitus illicitus sit, non efficit, quod cum illarum lacte huius carnes coquere illicitum sit. Quoniam animalium immundorum quoque coitus cum hoedo caprino illicitus est: nihiloque tamen minus cum illorum lacte huius carnes coquere licitum est.

quod ratio
disparita-
tis nihil
efficiat.

§. 443. Contra ea *rationem nobilitatis* vel *ignobilitatis aliquid efficere* supponitur, quamdiu talis instantia dari nequeat. Vel si, ea data, doceri possit, rem C, à qua illa petita sit, rei Z dissimilem esse.

Docere,
quod ratio
disparitatis
aliquid
efficiat.

§. 444. *Argumentum à dispari* (ק"ו id est קל וחומר) est, quo vel à minori ad maius vel à maiori ad minus, pro nobilitate vel ignobilitate aliqua rei utriusque ex aequo competente, infertur. (לומר) Huiusque argumenti duae sunt species: *Argumentum à minori ad maius*, & *argumentum à maiori ad minus*. q)

Argumen-
tum à di-
spari.

§. 445. *Argumentum à minori ad maius* est, per quod infertur, nobilitatem, quae de

Arg. à mi-
nori ad
maius.

q) Halichoth olam, p.
116. Sepher Grithuth,

Part. I. cap. 1. §. 1.
fol. 4, 1.

de re minori praedicetur, de re maiori vel magis esse praedicandam (לומרין חמור מקל) (להחמיר). r) E. g. Cum hoedi caprini matris, cui tamen cum illo coire licet, lacte illius carnes coquere illicitum est. Ergo cum vaccae vel ovis, quibus cum hoedo caprino coire non licet, lacte huius carnes coquere vel magis illicitum est. s)

Arg. a
maiori ad
minus.

§. 446. *Argumentum à maiori ad minus* est, per quod infertur, nobilitatem, quae de re maiori negetur, de re minori vel magis esse negandam. (לומרין קל מחמור) (להקל). t) E. g. Damnum per bouis cornu in loco publico illatum refundendum est; & tamen in fundo illud patientis priuato illatum non nisi dimidium restituitur. Iam vero damnum per bouis dentes vel pedes in loco publico illatum non refunditur. Ergo id in fundo illud patientis priuato illatum non nisi dimidium restitui debet. u)

Termini
argumen-
tia dispari.

§. 447. *Quatuor argumenti à dispari termini* sunt. 1. *Minus* aliquod vel *maius* B, a quo ad rem aliam Z infertur. (מלמד vel נדון). 2. *Maius* aliquod vel *minus* Z, ad quod à re B infertur. בנ

r) Ibid.

s) Chulin, fol. 114, 1.

t) Halichoth olam, p. 116. Sepher Grithuth,

Part. I. cap. 1. §. 11
fol. 4, 1.

u) Babha kama, fol. 26, 1.

(למר vel בא מן הרין). 3. *Ratio disparitatis* A (מאיזה כח אחת בא ללמוד): Quae pro conditione rei, ad quam infer- tur, vel nobilitatis vel ignobilitatis ratio appellatur. 4. *Nobilitas* aliqua vel *igno- bilitas* Y, pro qua inferitur, quae quidem intuitu rei B certa, intuitu autem rei Z dubia est; quam rei Z & B communem esse, illique non minus quam huic com- petere, docetur (רין).

§. 448. Quoniam *ratio nobilitatis vel i-* Ratio di-
gnobilitatis *medius terminus* est, vi cuius rei, ad *sparitatis*
quam inferitur, nobilitas vel ignobilitas, pro *efficiens*
qua inferitur, vel magis competere debet; *esto.*
sola illa disparitatis ratio, quae aliquid effi-
cit, in argumento a dispari adhiberi debet:
nihil efficientis autem nullus usus est.
(§. 441.)

§. 449. *Duae* argumenti à dispari *proposi-* Proposi-
tiones sunt. *Praemissa* (תחלת דינא vel *tiones* ar-
(עיקרא דינא) docet, rem B, à qua infer- *gumenti a*
tur, minus vel maius quid esse; & tamen *dispari.*
nobilitatem vel ignobilitatem Y, pro qua
inferitur, illi competere. *Conclusio* (סוף
(דינא) docet, rem Z, ad quam inferitur,
maius vel minus quid esse; adeoque illam
nobilitatem vel ignobilitatem Y illi vel
magis competere. w)

§. 450. *Argumentum a dispari categori-* Arg. a di-
cum (ק"ו של מקומות) dicitur, in quo *spari cate-*
res *goricum.*

w) Halichoth clam, p. 123.

res, à qua infertur, & ad quam infertur, reticentur; & solius rationis disparitatis beneficio pro nobilitate vel ignobilitate aliqua infertur. x) E. g. Vbicunque interius spatium immunditiem non contrahit, superficies tamen immunditiem contrahit. Ergo ubi interius spatium immunditiem contrahit, ibi superficies vel magis immunditiem contrahit. y)

Arg. à dispari inutile.

§. 451. *Argumentum à dispari inutile* (ק"י שמופד) dicitur, per quod nihil efficitur, nisi quod in ipso quoque pentateucho praecipitur. (ולא מהני לן הק"ו רלא) (גמרין ביה מילתא רלא כתיבא). z)

Argumenta à dispari in sacris obuia.

§. 452. Monent Iudaei, non solum *ratione duce* [מן הרעת], verum etiam *expentateucho* (מן התורה), intelligi, quod per *argumentum à dispari recte inferatur*. a) Quoniam ipse deus à delicto in patrem ad delictum in se argumentetur. b) Imo 10. argumenta à dispari in sacris numerant. c)

Principium argumenti à dispari.

§. 453. *Principium argumenti à minori ad maius* hoc constituunt. *A re simpliciter minori ad simpliciter maiorem, per rationem dispa-*

x] Halichoth olam, p. 136. 137.

y] Tosephoth ad Chulin, fol. 25, 1.

z] Halichoth olam, p. 118. 119.

a] Halichoth olam, p. 116. Sepher Crithuth, Part. I. cap. 1. §. 1. fol. 4, 1.

b] Num. XII, 14.

c] Gen. XLIV, 8. Exod. VI, 12. Num. XII, 14. Deut. XXXI, 27. 1 Sam. XXIII, 3. Jer. XII, 4. 5. Ezech. XV, 4. 5. Prou. XI, 31. Esth. IX, 12. Vid. Jalkut Schimoni, Part. II, fol. 19, 2.

disparitatis aliquid efficientem, recte inferitur, quod huic nobilitas dubia, quae illi, non minus competat; adeoque illi non propria, sed utrique communis sit. Et argumenti à maiori ad minus hoc faciunt principium. A re simpliciter maiori ad simpliciter minorem, per rationem disparitatis aliquid efficientem, recte inferitur, quod huic nobilitas dubia non magis quam illi competat; adeoque ignobilitas utrique communis sit. Cum vero intelligi semper nequeat, utrum disparitatis ratio, cuius beneficio inferitur, aliquid efficiat, an nihil efficiat; (§. 442. 443.) à re respectue minori ad respectue maiorem, & vice versa, sine oppositi formidine inferri negant; si vel ingenti rationum disparitatis numero non nisi vnica pugnans opponi possit. Fieri enim posse, ut vnica haec pugnans disparitatis ratio ceteris omnibus praeualeat, ad efficiendum, ut nobilitas vel ignobilitas dubia, de qua quaeritur, rei, à qua inferitur, vel soli speciei, ad quam illa pertinet, propria sit. (שמא אותה חומרא או קולא עריסא מכל שכנגדה לגרום אותו דבר). d]

§. 454. Intelligitur ex his, à minori ad A minori maius pro ignobilitate, & à maiori ad minus ad maius pro ignobilitate, &

d) Halichoth olam, p. 121. 122. Sepher

Crithuth, Part. I. cap. 1. §. 2. fol. 4, 1.

à maiori ad minus pro nobilitate ne inferatur. *pro nobilitate*, inferri minime debere. Negant vero etiam Talmudici, per argumentum à minori ad maius *pro nobilitate*, cuius indiuiduus comes ignobilitas sit, & per argumentum à maiori ad minus *pro ignobilitate*, cuius indiuiduus comes nobilitas sit, inferri debere. (כל דין שאתה דין תחלתו להחמיר) (ע) (וסופו להקל אינו דין)

Exceptionum principia. §. 455. Argumentando à dispari peccatur, 1. si à *respectiue minori ad respectiue maius*, & *vice versa* inferatur. [§. 453.] Quod si factum esse vel per unicam disparitatis rationem pugnantem doceri possit; argumentum a dispari infringitur. (נסתר). Peccatur quoque 2. si ope *disparitatis rationis nihil efficientis* inferatur. [§. 448.]

Exceptionum duae species. §. 456. *Exceptionum* contra argumentum à dispari [תשובה על הק"ו] vel (פירכא ארינא), ad infringendum illud, [ליסתור הדין], duae sunt species. 1. *Exceptio contra praemissam* [פירכא מעיקרא דרינא], & 2. *Exceptio contra conclusionem* [פירכא אסוף דינא]. f)

Exceptio contra praemissam. §. 457. *Exceptione contra praemissam* (פירכא מעיקרא דרינא) docetur, res, à quarum una ad alteram infertur, non nisi *respectiue minus & maius esse*. Quippe *pro-*

e) Pfachim; fol. 27, 2. f) Halichoth olam, p. 121-123.

proferatur ratio nobilitatis vel ignobilitatis pugnans, quae rei à qua infertur competat (אעיקר דדינא פרכין מגופיה), quam vero rei, ad quam infertur, non competere certum sit. Quippe hunc in modum excipitur: מה לפלוני שכן חמור או קל בכך וכך חמור בזה שאינו חמור או קל בכך וכך. *Quomodo quaeso a re B, cui nobilitas vel ignobilitas E competit, ad rem Z, cui illa nobilitas vel ignobilitas non competit, inferre audeas?* g) E. g. Contra argumenti, per quod ab interdicta carniū hoedi capri- ni cum matris suae lacte coctione infertur, quod neque cum vaccae vel ovis lacte hoedi capri- ni carnes coquere liceat, (§. 445.) praemissam excipitur: Quomodo quaeso à matre, quam neque eodem die cum hoedo suo mactare licet, ad vaccam vel ouem, quas cum hoedo caprino eodem die mactare licet, inferre audeas? h)

§. 458. *Exceptio à ratione disparitatis pugnante, quae non per pentateuchum, sed communem discursum, suppeditata sit, admodum debilis & infirma habetur.* Exceptio non ex pentateu- cho petita. [§. 438.]

§. 459. Interdum *exceptio ex pentateu- cho petita formatur, quae prorsus non quadrat; & quae ab aliqua nobilitatis vel igno-* Exceptio, quae non quadrare videatur.

g) Halichoth olam, p. 121, 122. h) Chulin, fol. 114, 1.

E c 2

ignobilitatis ratione, quae rei alterutri per naturam suam competere nequit, est desumpta. i) E. g. Infertur: Femina, quae ad Israëlitarum coetum pertinet, ad testimonium dandum inepta est. Ergo servus, qui ad Israëlitarum coetum non pertinet, ad testimonium dandum vel magis ineptus est. Excipitur: A femina, quae circumcisa non est, ad servum, qui circumciscus est, inferre non licet. k]

Exceptio à nobilitate rei non facile existente reii-
citur.

§. 460. Nihil valet *exceptio a nobilitate* rei, à qua infertur, eminentiori quidem, *non vero facile existente*, contra nobilitatem rei, ad quam infertur, inferioris quidem gradus, quae vero frequentius obuia est. l]

Responsio-
nes ad ex-
ceptionem
contra
praemissam.

§. 461. *Quatuor exceptionem* contra argumenti à dispari praemissam *eludendi, modi sunt*. Quorum si quis adhiberi possit; *argumentum a dispari in saluo manet* [ק"ו במקומו עומד]: vel saltem *transitus ad argumentum a pari* [מה מצינו] *datur*. Sin ad nullum eorum confugi possit; disputans victas manus opponenti dare debet.

Responsio
prima.

§. 462. Si opposita *ratio disparitatis pugnans ex pentateucho petita non sit*, [מילתא רליא כתיבא בתורה], sed *per communem* *discur-*

i) Sepher Crithuth; Part. I. cap. 1. §. 12. fol. 5, 1.

l) Sepher Crithuth; Part. I. cap. 1. §. 20. fol. 5, 2.

k) Babha kama, fol. 88, 1.

discursum suppeditata (סכרא בעלמא); illam per disputantem *argumento à dispari insertam id vel magis corroborare*, Iudaeorum philosophi contendunt. (מכניסין אותה) בתוך הק"ו ומבליעין אותה בו שלא הועיל לכלום. (Id quod *Inclusio exceptionis* (הכנסת פירכא) appellatur. Quae huiusmodi est. Rei B, quae, non obstante nobilitate E per communem discursum suppeditata, per rationem disparitatis A minus quid tamen est, nobilitas Y, pro qua inferitur, competit. Ergo rei Z, quae per rationem disparitatis A maius quid est, nobilitas illa Y vel magis competit. m) E. g. *Inferitur*: Quia damnum per bouis dentes vel pedes, quod in loco publico illatum prorsus non refunditur, totum refundi debet, si in loco priuato illatum sit; Ergo damnum per bouis cornu, cuius in loco publico illati dimidia refundi debet, in loco priuato illatum vel magis totum refundi debet. *Excipitur*: At *frequentius* contingit, ut per bouis dentes vel pedes damnum inferatur, quam per cornu. *Respondetur*: Licet damnum per bouis dentes vel pedes frequentius inferatur; in loco tamen publico illatum prorsus non refundi-

m) Halichoth olam, p. 125. 126. 138. Sepher

Crithuth, Part. I, cap. 1. §. 7. fol. 4, 2.

refunditur: At vero in fundo priuato illatum totum refundi debet. Iam vero damni per bouis cornu in loco publico illati dimidia refundi debet: Ergo hoc, si in atrio priuato illatum sit, totum vel magis refundi debet. n) Talis vero *exceptionis inclusio locum non habet*, si opposita *disparitatis ratio pugnans ex pentateucho petita* [מילתא רכחיבא בחורה] sit. o)

Responsio
secunda.

§. 463. Si igitur ex pentateucho illa sit petita, *per aliud argumentum à dispari*, si fieri possit, *doceatur*, nobilitatem illam vel ignobilitatem E rei quoque Z, ad quam inferatur, esse communem. Cum igitur E ratio disparitatis non sit; (§. 437.) demonstratum non esse, quod res B et Z, à quarum illa ad hanc inferatur, respectiue maius & minus sint, (§. 439.) Adeoque argumentum à dispari firmis talis inniti; quin etiam per argumentum à pari pro eadem conclusione inferri posse. Formula huius responsionis est: *היא נשפא תיחי בק"ו*. At vero per argumentum à dispari doceri potest, hanc quoque nobilitatem vel ignobilitatem rei, ad quam infertur, communem esse. p)

Responsio
tertia.

§. 464. Hoc si doceri nequeat; concedi quidem debet, nobilitatem vel ignobilitatem

n) Tosephoth ad Babha 126. 138.

kama, fol. 25, 1.

p) Halichoth olam, p.

o) Halichoth olam, p. 122.

tem E oppositam esse rationem disparitatis pignantem; (§. 440.) adeoque argumentum à dispari non procedere. [§. 455.] Detur vero instantia rei C, cui opposita nobilitas vel ignobilitas E non magis competat, quam rei Z, ad quam infertur; cui tamen nobilitatem vel ignobilitatem Y, pro qua infertur, competere constet. Et tum ab hac re C ad rem Z, pro nobilitate vel ignobilitate Y, per argumentum à pari [מה מצינו] inferatur. q]

§. 465. Vel denique disputans argumentum suum in *argumentum à dispari categoricum* [ק"ו של מקומות], contra quod exceptio à respectiue minori & maiori formari nequit, [§. 450.] conuertat. r] E. g. *Infertur*: Omnium ceterorum vasorum, quorum interius spatium immunditiem non contrahit, superficies tamen immunditiem contrahit. Iam vero vasorum fictilium interius spatium immunditiem contrahit. Ergo superficies eorum vel magis immunditiem contrahit. *Excipitur*: A ceteris vasis ad vasa fictilia inferri non potest; quoniam illa השומאה אב fiunt, id est, *primi gradus immunditiem contrahunt*; haec autem non nisi השומאה ולד fiunt, id est, *non*

q] Halichoth olam, p. 126. r] Halichoth olam, p. 136. 137.

non nisi secundi gradus immunditiam contrahunt. Ad quam exceptionem eludendam hoc argumentum incategoricum, quod supra [§. 450.] dedimus, conuertitur. s] Observant Iudaeorum philosophi, ubicunque in Talmude talis argumenti in categoricum commutatio non fiat; ibi contra hoc excipi quoque potuisse. t]

Exceptio
contra
conclusionem.

§. 466. *Exceptionem contra argumenti à dispari conclusionem* (פירכא מסוף דינא) docetur, rationem disparitatis nihil efficere. Id quod fit per instantiam rei, C, cui ratione nobilitatis vel ignobilitatis A competente, nobilitatem tamen vel ignobilitatem Y, pro qua infertur, non competere, constet. [אסוף דינא מעלמא פרכין]. [§. 442.] Id quod fit formula: פלוני יוכיח, *Res tertia C. conuincet te, hanc disparitatis rationem nihil efficere.* u) E. g. Infertur: Ancilla Ebraea B, quae coitu non acquiritur, argento tamen acquiritur. Vxor Z igitur, quae coitu acquiritur, A, argento vel magis acquiritur. Y. Excipitur: At fratria, C, conuincet te, ita non recte inferri: Quoniam fratria, C, coitu quidem acquiritur, A, argento autem non acquiritur. Y. w]

§. 467.

s] Chulin. fol. 25, l.
Conf. Tosephoth ad
h. l.

t] Halichoth olam, p. 137.

u] Halichoth olam, p.
22-24.

w] Kiddushin, fol. 4, 2.

§. 467. *Eluditur haec exceptio per rationem disparitatis* E, qua rem C rerum disparium B & Z neutri similem, sed prorsus heterogeneam, esse docetur. Qualis instantiae à re heterogenea petita cum contra rationem disparitatis nulla vis sit; ratio disparitatis A, quod debebat, efficit. [§. 443.] E. g. At vero fratria, C, instrumento acquiri E nequit, quo ancilla ebraea C & vxor, Z acquiri possunt. x]

Responso ad hanc exceptionem.

§. 468. *Exceptio alia, quam per instantiam, contra conclusionem* moueri non solet. Quare id alicubi in Gemara y] factum esse, Iudaeorum philosophi mirantur. z]

Exceptio alia contra conclusionem.

§. 469. *Argumentum à dispari categoricum oppugnaturus*, inuestiget, quaenam illa, quae reticetur, res sit, à qua infertur. Quam vbi inuenerit, eodem modo, quo contra vulgaris argumenti à dispari praemissam exceptionem formet. [§. 457.] a]

Exceptio prima contra arg. à disp. categoricum

§. 470. Istis autem ambagibus opus non est, vbi per instantiam infringi possit conclusio. E. g. *Inferatur*: Vbicunque nullus coitus valor est, ibi tamen argenti valor est; [nimirum in acquirenda ancilla Ebraea.] Ergo vbi coitus valor est, [e. g. in acquirenda vxore,] ibi vel magis argenti

Exceptio secunda.

x] Ibid.

y] Chulin, fol. 114, 2.

z] Halichoth olam, p. 124.

a] Vid. exemplum

Sbhachim, fol. 40,

2.

ti valor est. *Excipitur*: At vero fratria, quae coitu acquiritur, argento acquiri nequit. b)

Respon-
siones.

§. 471. Quomodo ad has exceptiones responderi possit, ex ante dictis [§. 462. 463. 464. 467.] intelligitur.

ריו
אחחלת
דינא

§. 472. *De re, ad quam infertur, ne plus inferatur, quam de re, a qua infertur, praedicatur.* (ריו, vel plenius, מן הרין, ריו לבא מן הרין, vel plenius, מן הרין, להיות כנרו). Id se discere dicunt ex argumento à dispari in pentateucho: c) Si patrem offendisset, per septem dies prae pudore abscondi deberet; quanto magis, cum deum offenderit, per septem dies abscondi debet Maria. Non per plures dies propter peccatum in deum, quam propter peccatum in patrem, abscondi iubetur; licet patre infinite dignior deus sit. Et haec quidem regula, ne plus de re, ad quam infertur, quam de ea, à qua infertur, praedicetur, Iudaeis ריו אחחלת דינא, id est, Sufficit ad argumenti praemissam, dicitur. d)

ריו
אסוף
דינא

§. 473. Quin si ratio nobilitatis, quae de re, à qua infertur, absolute negatur, rei, ad quam infertur, non nisi secundum quid competat: nobilitatem quoque, pro qua infertur, licet ea rei, à qua infertur, absolute compe-

b) Halichoth olam, p. 137. d) Halichoth olam, p. 117-121.

c) Num. XII, 14.

competat, rei tamen, ad quam infertur, non nisi secundum quid tribui debere contendunt. Quae regula ריו מסוף דינא, id est, Sufficit ad argumenti conclusionem, dicitur. E. g. Per argumentum, quo à bouis pedibus & dentibus ad cornu infertur, (§. 462.) inferre iubent: Ergo damni per bouis cornu, cuius in loco publico illati dimidia refundi debet, in loco quoque priuato illati dimidia refundi debet. e) Hanc tamen regulam in Talmude non raro negligi obseruant. f)

§. 474. Neque vero de vtraque hac regula idem senserunt doctores. Quippe ^{Dissensus doctorum de ריו.} distinguere debere censuerunt, vtrum inutile [§. 451.] per eas argumentum redderetur, necne. 1. Vbi per eas inutile non redderetur, obseruari illas debere, vnanimiter statuerunt. (היכא דלא מפריך ק"ו כ"ע). g) In censum enim non venit doctor aliquis, qui hoc quoque in casu eas locum habere negauit. (היכא דלא מפריך ק"ו איכא חנא דלירא ליה ריו h) 2. Sin inutile per has regulas argumen-
tum

e] Babha kama, fol. 25,

i.

f] Halichoth olam, p. 119. 121.

g] Babha kama, fol. 25, 1. 2. Sepher Crithuth, Part. L cap. 1. §. 3.

fol. 4, 1. §. 8, fol. 4,

2. Halichoth olam, p. 117. 118.

h] Babha mezia, fol. 95,

1. Halichoth olam, p. 119.

tum reddatur, distinguunt. Nimirum locum eas habere statuunt, si pro casus decisione in pentateucho non obuia inferatur:

שייך לומר דיו היכא שהק'ו אחת (לרבות) i) Sin vero per argumentum à dispari pro decisione aliqua non inferatur; sed per id res aliqua tantummodo declaretur vel explicetur; has regulas exulare iubent. (היכא דעיקר ק'ו לא אחי כי אם לפרושי ולגלוי מילתא בעלמא לא שייך לומר דיו k]

Quid faciendum, si haec regula negligatur.

§. 475. Vbi haec regula negligatur; plus tamen quam vnicum gradum [מעלה אחת], praeter id, quod rei, à qua infertur, competat, de re, ad quam infertur, praedicare vetant. Quod proportio, qua rerum, à qua & ad quam infertur, altera alteram antecellat, inuentu difficillima sit. E. g. Licet deus infinitis modis praestantior hominibus sit; Si tamen haec regula negligi deberet, à 7. dierum poena propter offensum patrem non nisi ad 14. dierum poenam propter offensum deum inferri debere contendunt. l]

Arg. à disp. non valet contra pentateuchum.

§. 476. Argumentum à dispari, quod in pentateucho diserte scriptis aduerletur, nul.

i] Halichoth olam , p. 120. 121.
k] Ibid.

l] Sepher Crithuth, Part. I. cap. 1. §. 3. fol. 41.

nullum est. Hinc tale argumentum infringitur, vbi pentateuchi auctoritas illi opponatur. m]

§. 477. *Argumenta à dispari sibi contradicentia* [קלין וחמורין סותרין זה את זה לגמרי] *Argumen- ta à dispari sibi contradicentia,* quae ita comparata sunt, vt vnus conclusio alterius praemissam vel rationem

disparitatis aperta contradictione euertat.

Haec argumenta vel ex pentateuchi silentio vel ex incertis ex illo deductis consequentiis formantur. Qualia haec sunt. n)

Primum, quo probatur, *sacerdoti gregario in luctu constituto victimam publicam offerre licere.* Immundities, quae pontificem maximum à victima priuati offerenda arcet, sacerdotem gregarium à victima publica offerenda non arcet. Ergo luctus, qui pontificem maximum à victima priuati offerenda non arcet, sacerdotem gregarium à victima publica offerenda vel minus arcet. Secundum, quo probatur, *pontificem maximum in luctu constitutum, victimam priuati offerre non debere.* Immundities, quae sacerdotem gregarium à victima publica offerenda non arcet, pontificem maximum tamen à victima priuati offerenda arcet. Ergo luctus, qui sacerdo-

tem

m] E. g. Babha kama, fol. 35, 2. 26, 1.

n] Sbhachim, fol. 16, 2.

17, 1. Conf. Tosephoth ad h. l,

tem gregarium à victima publica offerenda arcet, pontificem maximum à victima priuati offerenda vel magis arcet. Tertium, quo probatur, *immunditiem a victima priuati offerenda non arcere pontificem maximum*. Luctus, qui sacerdotem gregarium à victima publica offerenda arcet, pontificem maximum à victima priuati offerenda non arcet. Ergo immundities, quae sacerdotem gregarium à victima publica offerenda non arcet, pontificem maximum à victima priuati offerenda vel minus arcet. Quartum, quo probatur, *immunditiem a victima publica offerenda arcere sacerdotem gregarium*. Luctus, qui pontificem maximum à victima priuati offerenda non arcet, sacerdotem gregarium à victima publica offerenda arcet. Ergo immundities, quae pontificem maximum à victima priuati offerenda arcet, sacerdotem gregarium à victima publica offerenda vel magis arcet. Eiusmodi argumenta, quoniam ex incertis praemissis & rationibus disparitatis infertur, nulla sunt. Quare in Gemara dicitur: כל חרם וחרם חסרו ברוכתה *Quicquid de his pentateuchus habet, id obseruetur; ab uno autem ad alterum ne inferatur.* o)

§. 478.

o) Sepher Crithuth, Part. I, cap. 1. §. 19. fol.

5, 2. Halichot olam, p. 138. 139.

§. 478. *Argumenta* autem a dispari sibi *Argumenta*
quidem *opposita*, non tamen *contradicientia* ta à dispa-
[שאינם מכחישים ויותרין זה את זה לגמרי] ri sibi op-
dicuntur, quorum ea conditio est, vt ar- posita, non
gumenti vnus conclusio alterius praemis- tamen
sam vel rationem disparitatis non penitus contradi-
evertat; sed vt simul stare possint. Qua- centia.
lia haec sunt. p] Primum: *Fratrīa*, quam
libello repudii repudiari posse non dicitur,
exuendo calceo tamen *repudiari potest*. Ergo
uxor, quae libello repudii repudiari posse
dicitur, *exuendo calceo vel magis repudiari*
potest. Alterum: *Vxor*, quam exuendo
calceo repudiari posse non dicitur, *libello*
tamen *repudii repudiari potest*. Ergo *fra-*
trīa, quae exuendo calceo repudiari potest,
libello repudii vel magis repudiari potest. Si
talibus argumentis per pentateuchum non
contradicatur, vtrumque stare posse sta-
tuunt. Licet enim à dispari argumentan-
do legitime non inferatur; argumento ta-
men à pari vtramque conclusionem stabi-
liri posse. q]

§. 479. *Validae* quidem sunt per argu- *Decisio-*
mentum a dispari factae decisiones. Quia num per
tamen argumentando aberrari facile po- arg. a di-
test; decisionum harum transgressores spari factae
admonitio sub poenae periculo facta poenae non rum valor,
subii-

p) Kidduschin , fol. 14, q) Halichoth olah , p.
1. 138. 139.

subiicit. Neque poena corporis afflictiva per argumentum a dispari decerni potest. [אין
[. מהירין ואין עונשין מן הרין

A traditione
ne Mosis
ex Sinai
per arg. a
disp. ne
inferatur.

§. 480. Quia tredecim argumentandi modi (י"ג מידות) eum in finem à deo tantummodo sunt datae, ut ex pentateucho per illos inferretur; [§. 429.] à constitutione Mosaica ex Sinai per argumentum à dispari inferre, vel ab ea contra hoc argumentum exceptiones vel responsiones ad exceptiones petere, non licet. (אין דנין
s) (ק"ו מהלכה

A statutis
doctorum
per arg. a
disp. ne
inferatur.

§. 481. Quoniam doctores statuta sua ita fecerunt, prout sepes legi diuinae facienda, ne homines incauti eam transgredirentur, id requirere visa est; *non argumentandum est per argumentum à dispari a statutis doctorum ad statuta pentateuchi; neque a statutis pentateuchi ad statuta doctorum; neque ab uno doctorum statuto ad alterum eorum statutum.* (אין דנין דברי תורה מדברי
סופרים ולא דברי סופרים מדברי תורה וכן
[ז. לא דברי סופרים מדברי סופרים

Arg. a dis-
pari alii
ratiocinio
superstru-
ctum.

§. 482. Inquiritur, num à decisione per ratiocinium elicita pro decisione alia per argumentum à dispari inferre liceat; vel, num ratiocinio alii, & cui, argumentum à dispari superstrui possit. Statuuntque,
1. *Argu-*

r) Halichoth olam, p. 141. 142.

s) Ibid. p. 142.

t) Ibid. p. 140. 141.

1. *Argumento à dispari* (קל וחומר), 2. *Argumento à vocabulorum conuenientia* (גורה שורה), 3. *Argumento a combinatione* (היקש) *argumentum a dispari superstrui posse.* Num vero id etiam *argumento ab exemplo* (כנין וצב) superstrui possit, dubitatur. u)

§. 483. *Argumentum a dispari* cuilibet suo ipsius iudicio formare licet. Neque opus est, vt per traditionem à suo praeceptore illud acceperit. w)

Arg. a disp. quilibet ipse formare potest.

CAP. XVI.

DE

ARGVMENTO A PARI.

§. 484.

Similia vel *paria* (רומות) dicuntur res, *Similia.* quae in characteribus vel praedicatis conueniunt; vel in pluribus, vt eiusdem speciei res; vel in paucioribus, vt diuersarum quidem specierum, eidem tamen generi subordinatarum, res. Hinc *similitudo* (הרמות) est plurium rerum in characteribus vel praedicatis conuenientia: Quae perfectior in eiusdem speciei, imperfectior in diuersarum specierum eidem generi subordinatarum rebus est. Et *res* compa-

u] Sepher Crithuth, w] Halichoth olam, p. Part. II. pag. 18. 19. 139. 140.

comparare (השוות), est, docere, eadem illis criteria vel praedicata conuenire.

Similitudo certa & dubia. §. 485. *Similitudo vel certa est vel dubia. Certa*, est rerum plurium in praedicto aliquo conuenientia, de qua constat. *Dubia*, de qua non constat.

Ratio similitudinis. §. 486. *Ratio similitudinis* (הער השוה) est similitudo certa, quatenus ex ea intelligitur, res plures esse similes. Per quam adeo docetur, vel saltem innuitur, res vel ad eandem speciem pertinere, vel saltem ad idem genus proximum vel remotius. [§. 484.]

Ratio similitudinis aliquid efficiens & nihil efficiens. §. 487. *Ratio similitudinis vel efficit*, quod efficere debebat; vel *nihil efficit*. *Ratio similitudinis aliquid efficiens* est, qua in perfectius similibus posita ponitur alia quaedam similitudo. *Ratio similitudinis nihil efficiens* est, qua in perfectius similibus posita, alia similitudo non semper ponitur.

Docere, quod ratio similitudinis nihil efficiat. §. 488. *Rationem similitudinis nihil efficere*, docetur per *instantiam* rei perfectius similis, cui cum ratio similitudinis competat, alia tamen quaedam similitudo non competat. [§. 487.]

Docere, quod ratio similitudinis aliquid efficiat. §. 489. *Rationem similitudinis aliquid efficere* supponitur, quamdiu talis instantia dari nequeat. Vel si ea data, doceri possit, rem illam dissimilem esse.

§. 490. *Res ad eandem speciem pertinere*, Eiusdem docetur, si ratio similitudinis proferatur, speciei res, quae non nisi eiusdem speciei rebus communis sit. [מה מצינו].

§. 491. *Res ad idem genus vel proximum* Eiusdem vel remotius pertinere, docetur, si ratio generis similitudinis proferatur, quae non nisi eiusdem generis rebus communis sit. [אחיה במה הצר].

§. 492. *Res ad diuersas species pertinere*, Diuersa docetur, si praedicatum pluribus rebus commune proferatur, quod rei alteri competere, alteri vero non competere, certum sit. [מה לפלוני שכן כך וכך].

§. 493. *Res ad diuersa genera pertinere*, Diuersa docetur, si proferatur praedicatum, quod singulis istius generis, cui res altera subest, rebus competere, rei vero alteri non competere, certum sit. [מה לצר השוה שבהן]. [שכן כך וכך].

§. 494. Praedicatum illud, per quod docetur, res ad diuersas species vel ad diuersa genera pertinere, appellatur *ratio dissimilitudinis*. Quod quidem praedicatum quaecunque esse possit. Rectius tamen doceri, quod res dissimiles sint, statuunt, si rei alteri *nobilitatem* (חומרא), vel *ignobilitatem* (קולא), quae alteri non competat, competere doceri possit.

Argumentum a pari.

§. 495. *Argumentum a pari* (מה מצונו vel מה הער) est, quo à re simili vna vel pluribus ad rem vnicam aliquam similem infertur, quod huic idem aliquod praedicatum, nobilitas, vel ignobilitas, competat, quae illi, vel illis. E. g. Ex Aegypto, quae extra Palaestinam est, decimae pauperum anno septimo dari debent. Ergo ex Ammonitide quoque & Moabitide, quae extra Palaestinam sunt, decimae pauperum anno septimo dari debent. x)

Termini argumenti a pari.

§. 496. *Quatuor* argumenti à pari termini sunt. 1. *Res similis B*, a qua ad rem similem Z infertur. (כלמר). 2. *Res similis Z*, ad quam à re simili B infertur. (למר). 3. *Ratio similitudinis A* (הער השוה שבהן). 4. *Similitudo Y*, pro qua infertur; quae quidem intuitu rei B certa, intuitu autem rei Z dubia sit: quam rei Z & B communem esse, illique non minus quam huic competere, docetur (רין).

Propositiones argumenti a pari.

§. 497. *Duae* argumenti à pari propositiones sunt. *Praemissa* (חולת רינא) docet, rei B, cui ratio similitudinis A competat, nobilitatem vel ignobilitatem Y, de qua quaestio est, competere. *Conclusio* (סוף רינא) docet, rei Z eandem rationem similitudinis competere; ergo nobilitatem vel ignobilitatem Y illi quoque non minus competere. §. 498.

x) Iadaim, cap. 4. mischn. 3. fol. 172, 2.

§. 498. Argumentum à pari, quo à re- Arg. a pari
 bus pluribus ad rem aliquam similem in- argumento
 fertur (מה הער), vel argumento à pari, a dispari
 quo à re vnica ad alteram illatum fuerat, superstru-
 vel argumento à dispari superstruitur. tum.
 [בניי על מה מצינו או על קל וחומר]

§. 499. Argumentum à pari innititur Funda-
 isti axiomatici: *Par parium ratio est.* mentum
 vero haec regula suas patitur exceptiones, argumenti
 si res, à quarum vna ad alteram infertur, a pari.
 non satis similes sint; argumentum à pari
 impugnari potest. Isque recte demum à
 pari argumentatus est, qui exceptiones
 eludere, & docere possit, res, à qua & ad
 quam infertur, si non vni speciei, saltem
 generi, cuius singulis speciebus nobilitas
 vel ignobilitas, pro qua infertur, compe-
 tat, subordinari.

§. 500. *Duae exceptionum contra argu-* Exceptio-
 mentum à pari *species sunt.* 1. Qua argu- nes contra
 menti *praemissa*, 2. Qua illius *conclusio im-* arg. a pari.
pugnatur.

§. 501. *Conclusio impugnatur, si per in-* Exceptio
stantiam (מלמא) doceatur, quod ratio si- contra
 militudinis nihil efficiat. (§. 488.) Quam conclusio-
 tamen exceptionem formari tantummodo nem.
 iubent, si à re simili vna ad alteram infe-
 ratur. Sin à pluribus inferatur; eam op-
 pone-

7) Halichoth olam, p. 131.

F f ;

נקשינן דכל מה הער מגופיה) (ז) (פרכין אכל מעלמא לא פרכין)

Responsio
ad hanc
exceptio-
nem.

§. 502. Haec exceptio ita eluditur, ut doceatur, rem illam, à qua instantia petita sit, esse dissimilem; utpote cuius aliqua nobilitas vel ignobilitas propria rebus B & Z, a qua & ad quam inferatur, non competat. (§. 489.) Hoc vero si doceri nequeat; inquiritur, num res Z ad quam inferitur, rei B, à qua per argumentum à pari illatum fuerat, an rei C, à qua instantia petita, similior sit: ut intelligatur, à quanam harum ad rem Z rectius inferatur. a)

Exceptio
I. contra
praemis-
sam.

§. 503. Praemissa argumenti à pari impugnatur, si ratio disparitatis E rerum B, à qua inferitur, & Z, ad quam inferitur, proferatur. Quia hac ratione docetur, eas diuersarum specierum vel etiam diuersorum generum res esse: (§. 492. 493.) à quarum adeo vna ad alteram per argumentum à pari inferri nequeat. (§. 495.)

Si pro no-
bilitate in-
feratur.

§. 505. Si per argumentum à pari pro nobilitate I inferatur; excipiat, rei, B, à qua inferitur, aliam nobilitatem E competere, quae rei Z, ad quam inferitur, non competat: Adeoque neque per argumentum à pa-

z) Ibid. p. 130.

a) Iadain, fol. 172, 2.

à pari, (§. 495.) neque per argumentum à dispari, (§. 454.) recte inferri. b)

§. 505. Si per argumentum à pari *pro* Si pro ignobilitate Y inferatur; excipiat, rei B, ignobilitate inferatur. à qua infertur, nobilitatem aliquam E non competere, quae rei, ad quam infertur, competat: Adeoque neque per argumentum à pari, (§. 495.) neque per argumentum à dispari, (§. 454.) recte inferri. c)

§. 506. Quando *exceptio a qualicunque* Exceptio qualiscunque dissimilitudine peti possit, & non possit, suis que dissimilitudinis locis videbimus. d) Primam exceptionem, si non nisi ab vna ad alteram rem argumentetur disputans, à qualicunque dissimilitudine peti non debere, docent Iudaeorum philosophi. (נקטין רכל חרם) מחרם קולא וחומר פרכין כל דהוא לא (פרכין). e) Non desunt tamen exempla, ubi à re satis leui haec exceptio sit petita. Interdum quoque exceptio huic lenior, quae illi satis magni momenti, esse videtur.

§. 507. Quoniam, per nobilitatem vel Respon- ignobilitatem E rei B, à qua infertur, pro- sio I. priam, argumentum à pari inuertitur; (§. 495.) pronocetur ad rem aliam similem C, cui

b) Halichoth olam, p. d) §. 508. 511. 513.

131.

e) Halichoth olam, p.

c) Ibid.

131.

C, cui illa nobilitas vel ignobilitas E non magis quam rei Z, ad quam inferatur, competat; & quae nobilitatem vel ignobilitatem Y, pro qua inferatur, cum re B communem habeat: atque *ab hac iam re C ad rem Z inferatur.* f) Qua in responsione si opponens acquiescat; disputans *brevi manu* (בפלגא דינא) rem confecisse dicitur. g)

Exce-
ptio. II.

§. 508. Sin aliqua nobilitas vel ignobilitas I rei C insit, quae rei Z, ad quam inferatur, non competat; hanc proferat opponens; eaque doceat, neque C & Z eiusdem speciei res esse. (§. 492.) Hanc exceptionem à qualicunque quoque praedicato (כל דהו), quod rei alteri competat, alteri non competat, recte peti, Iudaeorum philosophi observant. על דא מחרתי אפילו כל דהו פרכינן. ואפילו קורב שחור הרין ולא באנו ערין (להצר השוה). h)

Respon-
sio II.

§. 509. Respondeat disputans, si possit, nobilitatem hanc vel ignobilitatem I, rei B non magis quam rei Z competere; cui tamen nobilitatem vel ignobilitatem Y, pro qua inferatur, competere certum sit. Quia vero iam

f) Halichoth olam p. 126.

fol. 5. 1.

g) Sepher Crithuth, Part. I. cap. I. §. 16.

h) Halichoth olam, p. 131. 132. 134.

iam neque à sola re B, (§. 503.) neque à sola re C, (§. 508.) utpote disparibus, ad rem Z inferri potest; (§. 495.) hunc in modum inferat: *Res B & C diuersarum specierum res sunt.* Quippe rei B nobilitas vel ignobilitas E competit, quae rei C non competit; contra ea rei C nobilitas vel ignobilitas I competit, quae rei B non competit. *Diuersarum autem hae specierum res generi, cui nobilitas vel ignobilitas A vel A A competit, subordinantur; de quo genere nobilitas vel ignobilitas Y, pro qua infertur, praedicatur.* Huic iam generi res Z, ad quam infertur, non minus subest. Ergo nobilitas vel ignobilitas Y, pro qua infertur, de illa quoque praedicatur. (לא ראי זה כראי זה ולא ראי זה כראי זה הצד השווה שבהם וכו' i) Et tum demum disputans *per iustum ratiocinium* (בכולו דינא) rem confecisse dicitur. k)

§. 510. Sin rei B nobilitas vel ignobilitas I non minus quam rei C competat; Responsio
alia. *prouocet disputans ad rem similem tertiam D, cui nobilitates vel ignobilitates E & I non magis quam rei Z competant; cum tamen nobilitatem vel ignobilitatem Y, pro qua infertur, illi competere certum sit. Qua-*

i) Halichoth olam, p. Part. I. cap. 1. §. 16.
126. 127. fol. 5. 1.

k) Sepher Crithuth,

re iam ab hac re D ad rem Z per argumentum à pari inferri potest. 1)

Exceptio
ad hanc
responsio-
nem.

§. 511. Hanc *responsionem impugnat*ur *doceat*, rei D competere nobilitatem vel ignobilitatem O, quae rei Z, ad quam infer-
tur, non competat. Cum adeo haec quo-
que dissimilia sint; (§. 492.) à re D ad
rem Z inferri non polle. (§. 495.) Mo-
nent Iudaeorum philosophi, hanc *exce-*
ptionem à nobilitate vel ignobilitate, non vero
à qualicunque praedicato, peti debere.
[ודא מחלת כל מה דלא הדר דינא לא
[פרכין כל דהו אלא תשובת קולא וחומרא
m]

Responsio
ad hanc
exceptio-
nem.

§. 512. Respondeatur, nobilitatem hanc
vel ignobilitatem O rei B, vel rebus B & C,
non magis quam rei Z, competere. Quia
vero non à sola re.B, neque à sola re C,
neque ab his coniunctim, neque à sola
re D, utpote disparibus, ad rem Z infer-
ri potest; doceatur, eas singulas, neque
minus rem Z, ad quam infertur, sub uno
genere, cui nobilitas vel ignobilitas A vel
AA competat, comprehendendi. (§. 491.)
Cui generi cum nobilitas vel ignobilitas
Y, pro qua infertur, competat; rei quo-
que Z, ad quam infertur, eam compete-
re inferatur.

§. 513.

l) Halichoth olam, p. m) Ibid. p. 132-135.

§. 513. *Impugnaturus* responsiones §. Exceptio
509. vel §. 512. datas, doceat, rem Z, pro^{III.}
qua infertur, ad idem genus, ad quod res
B & C, vel res B & C & D, non pertinere.
Eumque in finem *praedicatum* V. proferat,
quod rebus B & C, vel rebus B & C & D,
commune sit; rei autem Z, ad quam infertur,
non competat. n) *Praedicatum* dicimus;
quia à *qualicumque praedicato* (כל דהו) hanc
exceptionem recte formari Iudaeorum
philosophi largiuntur. (חרא מחלת אי)
הרר דינא ואתי במה הצר פרכינן בל דהו
(על מה הצר). o)

§. 514. *Exceptio* haec peti debet à *novo* Qualis esse
aliquo praedicato V, quod singulis illis re-
bus B & C, vel B & C & D, commune sit. ^{debeat.}
Nec sufficit, ut nobilitates vel ignobilita-
tes E & I & O, quarum illa rei B, ista rei
C, & haec rei D, propria est, coniunctim re-
petantur. Non tamen desunt in Talmu-
de loca, ubi hoc fiat: p) id quod Iudaeo-
rum philosophos male habet. q)

§. 515. Disputans det *instantiam rei F*, ^{Responso}
cui nobilitas haec vel ignobilitas V. non^{III.}
magis quam rei Z, ad quam infertur, com-
petat; cum tamen nobilitatem vel igno-
bilitatem Y, pro qua infertur, illi com-
petere

n) Ibid. p. 128.

o) Ibid. p. 132-135.

p) Ktubhoth, fol. 32,

1. Conf. Tosephoth ad
h. l.

q) Halichoth olam, p.
128-130.

petere certum sit. Et sic a re hac F ad rem Z per argumentum à pari inferat.

Exceptio
IV.

§. 516. *Ulterius excepturus*, proferat *nobilitatem vel ignobilitatem* E E, rei F competentem, quae rei Z, ad quam infertur, non competat. Cum igitur hoc ipso demonstratum sit, res dissimiles esse; (§. 492.) ab illa ad hanc per argumentum à pari inferri nequit. (§. 495.)

Responsio
IV.

§. 517. doceat disputans, 1. hanc *nobilitatem vel ignobilitatem* V rebus B & C & D, saltem vni earum, non magis quam rei Z competere. 2. Res B & C & D & F, à quibus, & Z, ad quam infertur, vni *cui-dam generi*, cui nobilitas vel ignobilitas AA vel AAA competat, *subesse*. Vnde 3. recte inferatur, quod illis quoque nobilitas vel ignobilitas Y, pro qua infertur, ex aequo competat.

Disputatio
ulterior.

§. 518. Si *ulterius* opponi possit; *eodem modo excipi & responderi* pergatur. Reliquum est, ut ea, quae dicta sunt, exemplis ex Talmude illustremus.

Exem-
plum I.

§. 519. Quod *carnem cum lacte coctam* in usus suos non magis conuertere quam comedere liceat, hunc in modum probatur. 1) *Fructus arborum trium primorum annorum*, circa quos peccatum non fuit, in usus tamen suos conuertere nefas est. Er-

1) Chulin, fol. 115, 2. 116, 1.

Ergo carnem cum lacte coctam, circa quam coctione peccatum iam fuit, in usus suos convertere vel magis nefas est. (§. 445.) Exc. I. At fructus arborum trium primorum annorum semper illiciti fuerunt. Caro autem cum lacte cocta ante coctionem illicita non fuit. (§. 457.) RESP. I. At vero *fermentum paschatis* licitum aliquando fuit; & tamen in usus suos id convertere nefas est. Ergo carnem quoque cum lacte coctam, licet illa licita aliquando fuerit, in usus suos convertere nefas est. (§. 464.) Exc. II. At fermenti paschatis comestio excidio punitur. Carnis autem cum lacte comestio excidio non punitur. (§. 508.) RESP. II. At vero *miscellarum vineae* comestio excidio non punitur: Et tamen in usus suos eas convertere nefas est. (§. 510.)

§. 520. *Copulatione uxorem acquiri ne-* Exem-
gant. Sequenti tamen ratiocinio id euin- plum II.
cere conantur. s] *Argento*, quo matrimo-
nium non consummatur, vxor acquiritur.
Ergo copulatione, qua matrimonium
consummatur, vxor vel magis acquiritur.
[§. 445.] Exc. I. At argento res deo sa-
erae & decimae secundae redimi possunt.
Hae autem copulatione redimi nequeunt.
[§. 457.] RESP. I. At vero *coitus* res deo
sa-

s) Kidduschin, fol. 5, 1, 2;

sacrae & decimae secundae non magis redimi possunt; eoque tamen vxor acquiritur. Ergo copulatione quoque, licet ea res deo sacrae & decimae secundae redimi nequeant, vxor acquiritur. [§. 464.]

EXC. II. At coitu fratria quoque acquiritur; quae copulatione acquiri nequit. [§. 508.]

RESP. II. At argento fratria non magis acquiri potest. Quare iam hunc in modum argumentor: Argento fratria acquiri nequit, quae coitu acquiri potest. Coitu autem res deo sacrae & decimae secundae redimi nequeunt, quae argento redimi possunt. Quia vero ambo sub genere rerum, quibus aliquid acquiri potest, comprehenduntur; vxor quoque illis acquiritur: Iam copulatio huic generi non minus subest. Ergo opulatione vxor quoque acquiritur. [§. 509.]

EXC. III. At argenti & coitus multiplex vsus est; copulationis autem multiplex vsus non est. [§. 513.]

RESP. III. At vero non magis *instrumenti* multiplex vsus est; & tamen vxor illo acquiritur. Ergo copulatione quoque, licet illius multiplex vsus non sit, vxor acquiritur. (§. 515.)

Exc. IV. At instrumento vxor repudiari quoque potest; quae copulatione repudiari nequit. (§. 516.)

RESP. IV. At vero argento quoque & coitu vxor repudiari nequit. Quare hunc in modum

ite-

iterum argumentor : Argento & coitu
 vxor repudiari nequit , quae instrumen-
 to repudiari potest. Contra ea instru-
 menti non est multiplex vsus, qui est ar-
 genti & coitus. Haec tria autem sub ge-
 nere rerum sunt , quibus aliquid acquiri
 potest; adeoque vxor illis quoque acqui-
 ritur. Iam vero copulatio sub eodem
 genere est. Ergo copulatione vxor quo-
 que acquiritur. (§. 517.)

§. 521. Ex iis , quae capite hoc & Arg. a
 praecedenti dicta sunt , apparet, argu- disp. & pa-
 menta à pari & dispari sibi inuicem iup- ri consen-
 petias ferre; verum etiam se inuicem op- sus & dis-
 pugnare. sensus.

CAP. XVII.

DE

ARGUMENTO A VOCABULORVM CONVENIENTIA.

§. 522.

Argumentum à vocabulorum convenientia Definitio.
 (ג'שׁ, id est גזרה שוה) est , quo vo-
 cabuli eiusdem , vel etiam vocabulorum
 synonymorum , in diuersis pentateuchi locis
 de diuersis rebus scriptorum beneficio , ab
 harum rerum vna ad alteram , quasi per-
 fecte similes essent , inferunt; & quod de
 earum vna dictum est , de altera quoque
 valere debere contendunt. שתי חיבות רומות)
 שכתבו בתורה בשני מקומות והם מגזרות שוות
 ללמד

§. 525. *Superfluae voces illae, quarum* Abundent
vocalula,
per quae
inferatur.
vi per argumentum à vocabulorum con-
uenientia inferatur, in textu esse debent.
Id est, abesse posse debebant, utpote ad
rem ibi explicandam non necessariae. Vel
etiam totus, in quo comparent, versus
abesse posse debebat; re in illo exposita
iam aliunde cognita. Vel aliqua saltem
vocis, vi cuius inferitur, littera abesse
posse debet. Interdum ex ipso illo versu,
an vocabulum abundet, intelligi potest.
Interdum autem, num abundet necne,
per longas disputationes inquiritur. 2)

§. 526. Quodsi *vocabulum*, cuius vir- Vocabu-
lum abunde
dans in vo-
troque loco
tute inferitur, utroque in versu abundet;
non solum recte à re altera ad alteram in-
fertur; verum etiam nulla contra argu-
mentum exceptio quidquam valet. [גורדן
4]. שיה מופנה משני צדדין למרים ואין משיבין

§. 527. Si *binæ voces alterutro in versu* Binæ voi-
ces in al-
terutro lo-
co abun-
dantes.
abundent; idem valet, ac si una aliqua vox
in utroque versu superflua esset. (אי איכא שתי
חיבור מופנה מצד אחד מהני כמו שתי
b). הפנאות משני צדדין)

§. 528. Sin *alterutro tantummodo in* Vocabu-
lum alte-
rutro in
loco abun-
dans.
loco vocabulum abundet; *argumentatio recte*
se quidem habet; si, rerum alteram nobi-
liorem alteram vero ignobiliorem esse,
exci-

2] Babha kama fol. 25. 2. b] Ibid. p. 144.

a] Halichoth olah, p. 142.

excipi nequeat. Quodsi autem fieri id possit, *recte excipitur*. (גורד שזה מופנה.) c] Sunt tamen, qui statuant, neque hic exceptionibus istis locum esse. Praeferunt tamen argumentum à vocabulorum conuenientia, vbi vocabulum vtroque abundet. Nimirum si a re A ad rem Z vocabulo non nisi alterutro in loco abundante, sed & a re B ad eandem rem Z vocabulo vtroque abundante, inferri possit; tum non à re A, sed à re B, ad rem Z inferre iubent. d]

Vocabu-
lum neu-
tro in lo-
co abun-
dans.

§. 529. Quodsi vero *vocabulum*, vi cuius inferri debebat, *neutro in loco abundet*; *argumentum* à vocabulorum conuenientia *locum habere negant*. (ג"ש אינה מופנה.) e] Sunt tamen, qui sic quoque inferri posse contendunt. Huic autem argumento nobilitatem vel ignobilitatem rei, à qua inferatur, opponi posse statuunt. f]

Si vocabu-
lum id de
re, ad quam
inferitur,
prorsus
non lega-
tur.

§. 530. Si *vocabulum*, vi cuius inferri debebat, *de re ipsa, ad quam inferitur, in pentateucho non legatur*; licet id ei competere ex pentateucho per bonam consequentiam doceri possit: per argumentum à vo-

c] Ibid. p. 142.

d] Ibid. p. 143. 144.

e] Ibid. p. 142.

f] Sepher Crithuth, P.
I. cap. 2: §. 7. fol.
7, 1.

à vocabulorum conuenientia inferre ve-
rant. g)

§. 531. Quotiescunque ad rem aliquam A re nobia
& a re ignobili & à re nobiliori per liori po-
argumentum à vocabulorum conuenien- tius infe-
tia inferri possit; à re nobiliori ad eam in- ratur quam
feratur. Nisi forte praegnans ratio in liori.
promptu sit, quae à re ignobili ad eam
potius inferri debere suadeat. h)

§. 532. Per argumentum à vocabulo- Infertur
rum conuenientia ordinarie euincitur, quod pro prae-
rei, ad quam infertur, eadem nobilitas dicato.
vel ignobilitas, quae rei à qua infertur,
competat. E. g. Deut. XXII, 28. 29. prae-
cipitur, illum, qui puellae non despon-
satae violentum stuprum obtulerit [אונס]
patri illius 50 argenteos pendere debere.
Exod. XXII, 15. 16. praecipitur, illum,
qui puellam non desponsatam vitiauerit
consentientem [מפתה], pecuniam patri
illius pendere debere; non addita summae
quantitate. Quoniam vero utrobique ver-
ba, אשר לא ארשה, comparent; hunc
quoque 50 argenteos pendere debere, con-
cludunt. i)

§. 533. Non desunt vero exempla, vbi Infertur
per argumentum à vocabulorum conue- pro subie-
nien- cto.

g] Ibid. §. 16. fol. 8, v.

I. cap. 2. §. 19. 20.

Vid. exemplum Sbha-

fol. 8, i.

chim, fol. 16, i.

i] Ktubhoth, fol. 38,

h] Sepher Crithuth, P.

1.

G g 2

nientia doceatur, de quonam subiecto pentateuchus loquatur. k) E. g. dubitatur, vtrum Deut. XIX, 17. per שני האנשים litigantes de re aliqua intelligendi sint, an testes. Concluditur, quoniam hic vocabulum שני, quod Deut. XIX, 15. de testibus, legatur; ergo hic de testibus quoque sermonem esse. l)

Ne im-
perfecte
inferatur.

§. 534. Praecipiunt, אין ג'ש למחצה, non ex parte, sed perfecte, per argumentum à vocabulorum conuenientia inferri debere. m) Quorum verborum duplex sensus est; inq; eorum utroque sunt accipienda. 1. Praecipitur, de re, ad quam inferatur, omne id, quod de re, à qua inferatur, statui debere. E. g. Leu. IV, 2. peccans per errorem [בשגגה] sacrificii piacularis [חטאת] damnatur. Leu. V, 17. is, qui dubitat num qua in re deliquerit necne [בספק], sacrificii pro delicto dubio [אשם חלוי] damnatur. Vtrobique vocabulum מצות legitur; quare ab vno ad alterum inferunt. Iam aliunde euincunt, quod Leu. IV, 2. de eo tantummodo sermo sit, qui peccatum tale per errorem commiserit, quod ex proaeresi commissum [במזיד] exterminationem diuinam [כרת]

k) Sepher Crithuth; Part. I. cap. 2. §. 10. f. 7, 1. 2.

l) Schbhuth, fol. 30, 1.

m) Sepher Crithuth; Part. I. cap. 2. §. 11. fol. 7, 2.

[כרת] mereatur; & *ex errore commissum* [בשוגג] *sacrificio maius & minus non agnoscente* [קרבו קבוע] expiari debeat. Concludunt igitur per argumentum à vocabulorum conuenientia, Leu. V, 17. illum tantummodo sacrificium pro delicto dubio [אשם חלוי] offerre iuberi, qui dubitet, an tale commiserit *delictum*, quod *ex proaeresi commissum* [במזיד] *exterminationem diuinam* [כרת] mereatur; & *ex errore commissum* [בשוגג] *sacrificio maius & minus non agnoscente* [קרבו קבוע] expiari debeat. Si quis igitur per hoc argumentum à vocabulorum conuenientia euincere velit, illum quoque sacrificium pro delicto dubio [קרבו חלוי] offerre iuberi, qui dubitet, vtrum peccatum commiserit, quod quidem per errorem commissum [בשגגה] *sacrificio maius & minus non agnoscente* [קרבו קבוע] expiari debeat, cuius vero ex proaeresi commissi poena exterminatio diuina (כרת) non sit; is imperfecte per argumentum a vocabulorum conuenientia infert. Id quod fieri non debet. n) 2. Praecipitur, *non solum à re A ad rem B, sed inuerso quoque ordine à re B ad rem A, inferri debere*. E. g. Vidi-mus, (§. 532.) ab illo, qui puellam non de-

n) Crithuth, fol. 21, 2.

Exceptio-
nes.

§. 536. Contra quae argumenta à vocabulorum conuenientia excipi potest, (§. 528. 529.) eodem modo, quo contra argumentorum a dispari & pari praemissam, excipitur. Nimirum si pro nobilitate aliqua inferatur; docetur, rei, a qua inferatur, competere nobilitatem, quam rei, ad quam inferatur, non competere certum sit. Sin pro ignobilitate aliqua inferatur; docetur, rei, ad quam inferatur, competere nobilitatem, quam rei, à qua inferatur, non competere certum sit. (אם יש להישב ממעלת המלמד על הלמד משיבין כדרך שמשויבין). r]. Excipi quoque solet, non a re illa, a qua disputans inferat, sed a re alia, vel non ad rem illam, ad quam disputans inferat, sed ad rem aliam, per argumentum a vocabulorum conuenientia inferri debere. (§. 524. 528. 531.)

Argumen-
ta a voc.
conu.
spuria.

§. 537. Duae argumentorum a vocabulorum conuenientia species sunt, quae genuinae non habentur, 1. Vbi pluribus opus sit pentateuchi effatis. 2. Quorum formula sit, dicitur superius, & dicitur inferius. Haec, saltem priorem speciem, genuinae probationis virtutem habere negant; sed probationis spuriae (אסמכתא בעלמא) instar esse largiuntur. s]

§. 538.

r] Halichoth olam, p. 142. 143.

s] Halichoth olam, p. 147. 148.

tur ea , de quibus hac formula vtuntur,
נאמר למעלה ונאמר למטה, *Vocabulum*
hoc legitur superius, & legitur inferius; con-
cluduntque, id utrobique in eodem si-
gnificatu esse accipiendum, vel utrobique
idem de eo esse statuendum. w)

Per hoc
arg. ne e-
vineatur,
quod alio
modo
euinci
possit.

§. 540. *Quod per aliud argumentum euin-*
ci possit, per argumentum a vocabulorum
conuenientia ne euincatur. Sed id tantum-
modo euincatur, quod per alia argumen-
ta euinci nequeat. Opus autem non est,
ut de re, à qua infertur, [מלמר], id pro
quo infertur (דין) disertis verbis in penta-
teucho legatur; dummodo id illi conue-
nire per bonam consequentiam doceri
possit. E. g. A pastore (שומר שׂכר) ad
depositarium [שומר חנם] per argumentum
à vocabulorum conuenientia inferri pot-
est; quoniam de utroque verba, אם לא
שלח ידו, leguntur. Euinci autem non
debet, depositarii haeredes à restitutio-
ne depositi, si de eo lis sit orta, ab-
solui, ut pastoris haeredes absoluuntur:
Quoniam id per argumentum à dispari
euinci potest. Pastor (שומר שׂכר) autem
in pentateucho a restitutione absoluitur, si
iurare possit, pecus fidei suae commissum
sua culpa non periisse. Ex quo per pro-
nam consequentiam colligitur, eum, si du-
bius

w] Halichoth olam , p. 145. 146.

bis id iurare nequeat, damnum refundere debere. Recte igitur per argumentum à vocabulorum conuenientia infertur: Ut pastor, si pecus nulla sua culpa periisse iurare nequeat, restitutione tenetur; ita depositarius quoque, si iuramento purgare se nequeat, restitutione tenetur. x)

§. 541. *Sua ipsius auctoritate nemini argumentum à vocabulorum conuenientia formare licet. Sed traditione perpetua, per primos doctores ab ipso Mose accepta, singula argumenta à vocabulorum conuenientia ad se peruenisse contendunt.*

Singula argumenta a voc. conuen. sunt traditio Mosi ex Sinai.

אין אדם דן גזרה שזה מעצמו אלא אם
(ג. כן) קבלה מרבו

§. 542. *Licet vero omnes à vocabulorum conuenientia argumentationes traditione acceptae dicantur; aliquid tamen doctorum inuestigationi fuit reliquum.*

Inuestigatio doctorum circa argumenta a voc.

1. In nonnullis enim *sola vocabula abundantia*, quorum beneficio pro decisione aliqua inferri debeat, *data* dicuntur: E. g. שומאחו שומאחו. Quo in casu dispiciendum fuit, quatenam illae res essent, à quarum vna ad alteram inferri deberet. 2. In nonnullis autem *non nisi res datae* dicuntur, à quarum altera ad alteram sit argumentandum. Quo in casu dispiciendum fuit docto-

x] Sepher Crithuth, y] Halichoth olah, p. Part. I. cap. 2. §. 1. 145. 146. fol. 6, 2.

bat. Quippe dicunt: ומסקא ג'ש אחיה לא ליה לקרא מפשטיה לגמרי, *Argumentum à vocabulorum conuenientia sensum litteralem penitus euertere non debet.* Id est, licet vocabula illa abundant; ad ea tamen in sensu litterali eruendo penitus attendi non debere, censendum non est. Statuunt igitur doctores, licet verba אשר לא אורשה propter argumentum à vocabulorum conuenientia abundant; non tamen nisi propter compressam eam, quae nunquam desponsata fuerit, argumentum patri solui debere. c]

§. 544. Disputatur, vtrum argumentum Num arg. à vocabulorum conuenientia (גזירה שוה) hoc argu- an à combinatione (חיקש) praestantius sit. mento à combina- R. Ismaëlein argumentum à combinatione praetulerit, extra controuersiam est po- ferendum situm. d)

§. 545. Inquiritur, num *rationibus aliis*, Quibus ar- & quibusnam, argumentum à vocabulorum gumentis conuenientia superstrui possit. Diciturque superstrui possit. 1. *Argumento à dispari* (קל וחומר) argu- mentum à vocabulorum conuenientia (גזירה שוה) superstrui posse. 2. Neque minus *argumento à vocabulorum conuenientia* (ג'ש) vni argumentum à vocabulorum conuenientia (ג'ש) alterum. Num vero *argumento à combinatione* [חיקש] argumen- tum

c] Ibid.

d] Halichoth olam, p. 149. 150.

tum à vocabulorum conuenientia (ג"ש) superstrui possit, ita dubitant, vt ad negatiuam propius inclinent. e)

CAP. XVIII.

DE

ARGUMENTO A COMBINATIONE.

§. 546.

Combi-
nata.

Per *pentateuchum combinata* (המוקשים) dicuntur res, de quibus in eodem pentateuchi versu vel commate, saltem in eadem sectione, praecipitur. Quorum parem rationem esse contendunt.

Argumen-
tum à
combina-
tione.

§. 547. *Argumentum à combinatione* (היקש) est, per quod infertur, duarum pluriumue rerum, quarum in eodem vel vicinis eiusdem pentateuchi sectionis versibus mentio est facta, alteri omne id, quod alteri, competere. (כל שני דברים) המוקשים בפסוק אחר רד"ש להו בכל (התורה כולה דהוקשו ללמוד זה מזה f) E. g. Deut. XVI, 16. tria festa maiora in eodem commate combinantur. Concludunt igitur, quemadmodum in ceteris festis sacrificia in festi honorem offerenda [חגיגה] per totum festorum septiduum offerre liceat, ita sacrificia quoque in pente-

e] *Sepher Crithuth*, Part. II. f] *Halichoth olah*, p. 149.

pentecostes festi honorem offerenda per totum septiduum offerre licere. g]

§. 548. Dantur exempla, ut *per unicum* Res plures in vñco
vocabulum res plures, de quibus idem sta- vocabulo
 tuendum sit, *indigitari* contendant. h] combina-
 E. g. Lev. XXI, 15. pontifex maximus tac.
 matrimonio cum certis personis interdi-
 citur; ne ad sacerdotium ineptum faciat
semen suum [וְיָרָא]. Ex tali igitur matrimo-
 nio susceptus filius ad peragendas functio-
 nes sacerdotales ineptus, & filia ad nu-
 bendum sacerdoti inepta est. Quia vero
 non וְיָרָא, sed וְיָרָא dicitur; neptim quo-
 que ex filio à matrimonio cum sacerdote
 ineundo excludi, per argumentum à
 combinatione euincunt. i]

§. 549. Axioma est: *Per argumentum à* Per arg. à
combinatione, rerum in pentateucho combina- combina-
tarum illi omnia ea quae de hac, & huic vi- tione per-
cissim omnia ea quae de illa praedicantur, fecte infe-
tribui debent. [קיימא לן דאין היקש למחצה]. ratur.

k] Non tamen extendi hoc debet ad
 exempla, vbi liquido pateat, res eo con-
 silio esse combinatas, ut à re altera ad
 alteram non nisi pro praeceptorum illi,
 in quo exponendo per pentateuchum
 combinantur, cognatorum communione
 infe-

g] Rosch hasschanah,
 fol. 4, 2, 5, 1.

fol. 7, 2.

h] Sepher Crithuth,
 Part. I. cap. 2. §. 15,

i] Kidduschin, fol. 77. 1.

k] Halichoth elam, p.
 150.

inferatur. l] E. g. Deut. V, 14, vbi de quiete sabbathica praecipitur, homines, bos & asinus combinantur. Iam bouem & asinum eidem aratro alligare nefas est. Non tamen nefas esse, vt homo cum his aratrum coniunctim trahat, statuunt. Quoniam homines & animalia bruta non nisi intuitu legum de quiete sabbathica combinata sint: minime vero eum in finem, vt ab illis ad haec, vel vice versa, in diuersis quoque legibus per argumentum à combinatione inferretur. m]

A combi-
natorum
nobilliori
inferatur.

§. 550. Ad rem cum nobiliori & ignobiliori combinatam à nobiliori inferri debet. [קולא וחומר לחומר מקשינן]. Nisi praegnans ratio suadeat, vt potius ab ignobiliori ad eam inferatur. n]

Summa
arg. à
combin.
dignitas.

§. 551. Argumenti à combinatione eandem vim esse contendunt, ac si id, pro quo infertur, de utraque re in pentateucho disertis verbis praeciperetur. [היקש הוי כמאן] s] [רכתיב בקרא בהריא]

Exceptio-
nes non
forman-
tur.

§. 552. Hinc contra hoc argumentum exceptiones formari debere negant. [קיימא] p] [לן ראין משיבין על ההקש]

§. 553.

l] Sepher Crithuth, Part I cap. 2. §. 21. fol. 8. r.

m] Babha kama, fol. 5. 2.

n] Halichoth olam, p.

150. 151. Sepher Crithuth, Part I. cap. 2. §. 19. 20. fol. 8, r.

o] Halichoth olam, p. 149.

p] Ibid.

§. 553. Eademque de causa *argumentum* *à combinatione argumento à vocabulorum* *conuenientia praeferunt.* (היקש עריך מגזירה) *Argumen-* *to a voc.* *conu.prae-* *fertur.* (שור). q)

§. 554. Hanc quoque rationem esse, cur *Cur in 13.* *per R. Ismaëlem in XIII.* *argumentandi* *arg. mo-* *dis non* *modorum numerum relatum non sit, non-* *numere-* *nulli suspicantur.* *Cuius tamen rei alias* *tur.* *causas afferunt alii.* r)

§. 555. Num *argumento à vocabulorum* *Num alii* *conuenientia* (גורה שור) *argumentum à com-* *arg super-* *binatione* (היקש) *superstrui possit, dubita-* *struatur.* *tur.* s)

CAP. XIX.

DE

ARGUMENTO A CONNEXIONE.

§. 556.

C*onnexa* (סמוכין) dicuntur vicinae penta- *Connexa* *teuchi sectiones, vel etiam res de qui-* *bus in vicinis pentateuchi sectionibus* *praecipitur.* *Quarum parem rationem* *esse contendunt.*

§. 557. *Argumentum a connexis* (סמיכה) *Argumen-* *vel* (סמוכין) *est, per quod à rerum, de qui-* *tum à con-* *bus in vicinis pentateuchi sectionibus* *nexis.* *prae-*

q] Halichoth olam, p. fol. 7, 2.

149. 150.

s] Sepher Crithuth,

r] Sepher Crithuth, Part. II.

Part. I. cap. 2. §. 13.

praecipitur, altera ad alteram, quod huius eadem quae illius ratio sit, infertur. [שני מקראות הסמוכים זה לזה ניתנו לדרוש] t) E. g. Deut. XXV, 4. sectio definit in interdicto, quod trituranti boui os non sit obturandum. In sequenti sectione v. §. seqq. de iure leuiratus praecipitur. Iam quaeritur, num cogenda fratria sit, ut scabioso vel leproso leuiro nubat. Id quod per argumentum à connexis negatur. Vti enim in bouem triturantem, ita in fratriam quoque clementia esse vtendum. u)

Non multum differt ab arg. à combinatione.

§. 558. Non multum differunt *argumenta à combinatione* (היקש) & *à connexis* (סמוכין). Quare nomina quoque non raro confunduntur.

R. Iuda eo uti dissuadet.

§. 559. R. Iuda censuit, argumento hoc vtendum non esse, nisi ubi ipse pentateuchus id fieri debere innuat, vel aliquid abundet; ut in Deuteronomio. w)

Praeteritur a R. Ismaële.

§. 560. Et hanc rationem esse, nonnulli suspicati sunt, cur illi in suis argumentandi modis locum non dederit R. Ismaël, quod R. Iudae accederet, nec nisi ea argumenta, quorum per totum pentateuchum usus esset, recensere voluerit. x)

CAP.

t) Halichoth olam, p. x] Sepher Critbuth,

151.

u) Iebhamoth, fol. 4. 1.

Part. I. cap. 2. §. 14.

w) Halichoth olam p.

fol. 7, 2,

151.

CAP. XX.

DE

ARGUMENTO AB EXEMPLO.

§. 561.

Argumentum ab exemplo (בנין אב) est, Arg. ab per quod vel ab vna vel duabus rebus exemplo. ad ceteras res omnes similes infertur, his idem quod illis competere. Dissimilibus autem id non competere, porro inferri solet. y)

§. 562. Denominatio, qua Iudaei hoc argumentum insigniunt, *Structura* vel *constitutio patris* (בנין אב), figurata est. Quam ipsorum philosophi ita interpretantur, quod *pater* [אב], id est, res à quibus infertur, per *matrem*, id est, rationem similitudinis, progignat *filios* sui similes, de quibus idem praedicetur. *Structurae* [בנין] vocabulum autem ideo adhiberi existimant plerique, quod non ab vna, sed à duabus rebus, ad ceteras similes per hoc argumentum inferri debeat: quemadmodum in aedificando non later lateri, sed binis dimidiis lateribus later, imponatur. z)

§. 563. Per argumentum ab exemplo Eodem

eo modo quo

y) Sepher Crithuth, 2) Ibid. §. 2. fol. 8, 2. per arg. à pari, infer-
Part. I. cap. 3. §. 1. 9, 1. tur.
2. fol. 8, 2. 9, 1.

H h 2

eodem modo, quo per argumentum à pari, inferitur. Nimirum quaeritur *ratio similitudinis* (הצר השוה שבהם), quae, quod debebat, efficiat; per quam doceatur; res, à quibus & ad quas inferitur, similes esse. Et per quam, si à duabus rebus inferatur, eae ad idem genus, cuius singulis speciebus similitudo, pro qua inferitur, competat, referantur. a)

Discrimen
inter argu-
menta a
pari & ab
exemplo.

§. 564. Qui per hoc argumentum necessario à duabus rebus inferri debere contendunt, illi existimant, hoc inter argumentum à pari (מה מצינו) & argumentum ab exemplo (בנין אב) interesse, quod per illud a re unica ad secundam (הרא מחורא) per hoc autem a binis rebus ad tertiam (הרא מתרתי) inferatur. Neque tamen negare sultinent, in Talmude saepissime argumentum ab exemplo (בנין אב) appellari, per quod non nisi ab vnica re inferatur. Id quod agnoscentes alii, cur R. Ismaël in Torath cohanim id silentio praeterierit, inquirunt. Sunt, qui existiment, factum id esse, quod id argumentum ab exemplo, quo non nisi ab vnica re ad ceteras similes inferatur, nobilius (עדיף) esset eo, quo à duabus rebus ad eas inferatur, & tam frequens, vt illius specialiter mentionem facere superuacaneum duxerit. Verior igitur argumentorum a pari (מה מצינו) & ab exemplo (בנין אב) differ-

a) Ibid. §. 1. 2. fol. 8, 2.

ferentia haec sit, quod per illud vel ab vnica vel à pluribus rebus *ad rem vnā simi-*
lem, (§. 495.) per hoc autem vel ab vnica
vel à duabus rebus (מלמדין) *ad res omnes*
similes (§. 561.) inferatur. Duorum ta-
men horum argumentorum nominibus Iu-
daeos promiscue vti, eaque non raro con-
fundere, lubentes largimur. b)

§. 565. Argumenti ab exemplo duae Duae spe-
species sunt. 1. *Argumentum ab exemplo ex* cias argu-
vnā pentateuchi sectione (בנין אב מכתוב אחר). menti ab
2. *Argumentum ab exemplo ex duabus penta-* exemplo.
teuchi sectionibus. (בנין אב משני כתובים). c)

§. 566. *Argumentum ab exemplo ex vnā* Arg. ab
pentateuchi sectione (בנין אב מכתוב אחר) est, exemplo
si à re vna B, vel duabus rebus B & C, vir- ex vna
tute rationis similitudinis A, ad res cete- pentateu-
ras omnes, quibus illa ratio similitudinis chi sectio-
A competat, inferatur pro similitudine vna ne.
Y, vel pro similitudinibus pluribus Y &
YY, quae de rebus B & C, à quibus ad cete-
ras infertur, in eadem pentateuchi sectione
eodemque praecepto praedicantur. d)

§. 567. Exemplum argumenti ex vna Exem-
pentateuchi sectione, per quod à re vnica plum I.
infertur, hoc sit. Deut. XIV, 4. dicitur,
שה כשבים ושה עוים. Iam, cum non
dicatur שה כשבים ועוים; intelligitur,
vocabulum שה ibi explicari, quod *agnum*
signi-

b) Ibid. §. 1. 2. 3. 4. fol. 8. 2. 9, 1. d) Sopher Crithuch,
Part. I. cap. 3. §. 1. 2.
c) Halichoth olam, p. fol. 8, 2. 9, 1. cap. 4.
151. 152. §. 4. fol. 10, 1.

significet, cuius uterque parens vel ex genere ouino vel caprino sit. Ergo quotiescunque vocabulum שֶׁה legitur, agnum significat, cuius uterque parens vel ex genere ouino vel caprino sit. e)

Exem-
plum II.

§. 568. Exemplum argumenti ex vna pentateuchi sectione, per quod à duabus rebus infertur, hoc sit. Lev. XV, 4. seqq. dicitur, lectum (מִשְׁכָּב) & sedile (מוֹשָׁב) per gonorrhea laborantem immunda reddi, & immunditiem propagare. Iam igitur hunc in modum infertur. Lectus (מִשְׁכָּב) & sedile (מוֹשָׁב), quae suppellectilia sunt cum praecise in finem facta ut homo in illis requiescat (עֲשׂוּיִם לְנַחֵחַ אָדָם לְבָרוֹ), immunditiem per gonorrhea laborantem contractam ad contractantem & gestantem (בְּמַגַּע וּבְמִשָּׁח) & ad vestes propagant. Ergo omnia suppellectilia, quae cum praecise in finem facta sunt, ut homo in illis requiescat (עֲשׂוּיִם לְנַחֵחַ אָדָם לְבָרוֹ), immunditiem per gonorrhea laborantem contractam ad contractantem & gestantem [בְּמַגַּע וּבְמִשָּׁח] & ad vestes propagant. Excipitur igitur e. g. currus (מִרְכָּבָה), qui cum praecise in finem, ut homo in illo requiescat, non est factus. f)

Arg ab
exemplo
ex duabus
pentateu-
chi sectio-
nibus.

§. 569. Argumentum ab exemplo ex duabus pentateuchi sectionibus (בֵּינֵן אֶבֶן מִשְׁנֵי) est, si à duabus rebus B & C, vi rationis similitudinis A, ad res ceteras omnes,

e) Babha kama fol. 77, f) Sepher Crithuth, Part. 2. Chulin, fol. 78. 2. I. cap. 3. §. 1. fol. 8. 2

omnes, quibus illa ratio similitudinis A competit, inferatur pro similitudinibus pluribus Y & YY, quae de rebus B & C, à quibus ad ceteras infertur, in diuersis pentateuchi sectionibus diuersisque praeceptis praedicantur. g)

§. 570. Exemplum hoc esto. Exod. Exem-
XXVII, 20. 21. Moses iubetur, Israëlitis *iniungere* (מצוה), ut oleum suppeditent, quod lucernis sacris inseruiat, quae *in perpetuum* (לדורות) accendi debeant. Num. V, 2. Moses iubetur, Israëlitis *iniungere* (צו), ut immundos ex castris relegent. Id quod eos *statim* (מיר) fecisse, v. 4. subiungitur. Iam à praecepto de accendendis lucernis sacris ad praeceptum de relegandis ex castris immundis inferunt, quod hi *in perpetuum* (לדורות) quoque sint relegandi. Vicissim à praecepto de relegandis immundis ad praeceptum de accendendis lucernis inferunt, quod hae *statim* (מיר) quoque accendi debuerint. Quo facto, per argumentum demum ab exemplo ab his duobus praeceptis ad cetera omnia praecepta, de quibus verbum *iniungendi* (צוה) legitur, hunc in modum infertur. *Praecepta de lucernis sacris & relegandis immundis de quibus verbum iniungendi legitur (בצו), statim obseruanda fuerunt, & in perpetuum sunt*

g) Ibid, cap. 4. §. 1. 4. fol. 9. 2. 10, 1.

sunt observanda. (מִיד וּלְדִרֹּרוֹת). Ergo omnia praecepta, de quibus verbum iniungendi legitur, (בְּצִוּ), statim observanda fuerunt, & in perpetuum sunt observanda. (ה). (מִיד וּלְדִרֹּרוֹת).

Quando a §. 571. At à rebus duabus, de quibus idem duabus re- in pentateucho praecipitur, ad res ceteras bus inferri possit. *similes inferri non debet.* [שְׁנֵי כְּתוּבִים הַבָּאִים]. [§. 323.] At vero haec regula locum tantummodo habet, si duae illae res perfectius similes sint; ut, si ab una ad alteram per argumentum à pari & ab una earum ad ceteras similes omnes per argumentum ab exemplo inferatur, nobilitas vel ignobilitas rei, à qua inferatur, opponi nequeat. Quodsi vero non nisi imperfectius similes sint, & exceptiones nobilitatis vel ignobilitatis rei, à qua inferatur, formari possint; tum regula haec locum non habet. i]

Quando per arg. ab §. 572. In triplici igitur casu per argu- exemplo mentum ab exemplo ex duabus pentateuchi sectionibus [בִּנְיָן אֶב מִשְׁנֵי כְּתוּבִים] inferri ex duabus pentateuchi sectionibus inferri potest. 1. Si de utraque re, B & C, à quibus inferendum sit, utraque similitudo Y & YY, pro quibus inferatur, in pentateucho quidem praedicetur; per argumentum à pari autem ab harum rerum altera B ad alteram C, & vice versa, inferri nequeat, neque

h) Ibid. cap. 4. §. 1. fol. 9. 2. i) Ibid. cap. 4. §. 4. fol. 10. 1.

que magis ab harum rerum alterutra ad res ceteras, similes per argumentum ab exemplo; quia sit quod excipi possit. Tum, si nihil excipi possit, ab utraque hac re B & C ad ceteras res omnes similes, pro similitudinibus Y & YY, per argumentum ab exemplo recte infertur. k] 2. Sin de rerum, à quibus infertur, altera B non nisi alterutrum praedicatum Y, & de altera C non nisi alterum praedicatum YY, in sacris praedicetur; à re B autem ad rem C pro praedicato Y, & vicissim à re C ad rem B pro praedicato YY, per argumentum à pari rite illatum sit: recte quoque dein ab utraque re B & C, pro utroque praedicato Y & YY, ad ceteras res similes omnes per argumentum ab exemplo infertur. l] 3. Si denique de rerum, à quibus infertur, altera B utrumque praedicatum Y & YY in sacris praedicetur, de re altera C vero non nisi unum horum praedicatorum Y; à re B autem ad rem C, pro praedicato altero YY, per argumentum à pari rite illatum sit: recte dein ab utraque re B & C, pro utroque praedicato Y & YY, ad ceteras res similes omnes, licet à re B sola id fieri nequiverit, per argumentum ab exemplo infertur. m]

§. 573.

k) Sepher Crithuth, Part. I. cap. 4. §. 1. fol. 9, 2, 10, 1.

l) Ibid. §. 2. fol. 9, 2, 10, 1.

m) Ibid. §. 3. fol. 9, 2, 10, 1.

Exceptiones & responsiones.

§. 573. Contra argumentum ab exemplo eodem modo, quo contra argumentum à pari, excipitur. Eodemque modo, quo ibi, ad exceptiones respondetur.

A re simili-
lioni ad si-
miliores
inferatur.

§. 574. Si a diuersis rebus, pro diuersis conclusionibus, per argumentum ab exemplo inferri possit; ab illa inferatur, inter quam & res, ad quas inferri debet, plures rationes similitudinis intercedunt. Quae autem rebus, ad quas inferri debet, impertectius similis est, ab illa ne inferatur. E. g. A placentis sacrificii eucharistici [לחמי תורה] ad cetera fecta inferitur, quod placentarum decem numero esse debeant: quia sex similitudinis rationes sunt. Contra ea à panibus in aede sacra exponendis [לחם הפנים] inferri, quod duodecim numero placentae esse debeant, debere negant: quod non nisi quatuor similitudinis rationes inueniantur. n]

Quibus argumentis
superstrui
possit.

§. 575. Inquiritur, num aliis, & quibus argumentis argumentum ab exemplo [בנין אב] superstrui possit. Nimirum 1. Argumento a combinatione, [היקש], & 2. argumento ab exemplo [בנין אב] vni argumentum ab exemplo (בנין אב) alterum superstrui potest. Num. 1. argumento a dispari (קל וחומר), vel 2. argumento a vocabulorum conuenientia (גמרא שמה), argumen-

n) Mnachoth, fol. 76, 1.

mentum ab exemplo (בנין אב) super-
strui possit, *in dubio relinquitur.* o)

CAP. XXI.

DE

ARGUMENTORVM A GENE-
RE ET SPECIE DIVER-
SIS SPECIEBVS.

§. 576.

Characteres, ex quorum identitate vel Characteres
diuersitate de rerum similitudine & res simili-
dissimilitudine iudicium fertur, distinguun- tudinis &
tur 1. in *characteres nobiliores* (העררים, תודinis re-
החשובים, vel ער), qui omnibus eiusdem rum.
generis superioris subalternis generibus
communes sunt. 2. In *characteres ignobilio-
res* (הער הגרוע vel ער שני), qui omni-
bus generis quoque inferioris subalter-
nis generibus vel speciebus communes
sunt. 3. Et *characteres minaris momenti*
(ער שלישי vel ער גרוע מן הגרוע), qui
non nisi generis infimi speciebus, vel spe-
ciei indiuiduis, communes sunt. p)

§. 577. *Genus longius remotum* est, quod Genera &
pauciores characteres nobiliores consti- species.
tuunt. Cui quae subsunt, illis non nisi
infimus similitudinis gradus competere dici-
tur, (שאינם דומים אלא מקצת הערדין),
(החשובין). *Genus non tam longe remotum*
est,

o) Sepher Crithuth, Part. II. p) Halichoth Olam, p.
156-159.

§. 578. *Genus non 'plenum* [כלל שאינו מלא] *Genus non plenum.* dicitur, quod certo quodam nomine non significatur; sed vocabulo, quod sine sequentibus plenum sensum non fundat. E. g. Si dicatur, וכי יתן, *si quis dederit*, pro, *res quaelibet quae alteri dari possit*. Num tale genus ut genus considerari, & ab illo inferri debeat, disputatur; aliis id affirmantibus, aliis negantibus. s]

§. 579. Par *specierum* ratio est, ut ob- *Species* *scurius* nonnunquam *exprimantur*. E. g. *obscurius* *Species* *vicem* nonnunquam *subit* parti- *expressa.* *cula*, מן, *ex*; id est, aliqua generis subse- quentis species. E. g. מן הבקר, *aliqua boum species.* t]

§. 580. Coniunguntur *vario ordine* in *Genera &* *pentateucho* *genus* [כלל] & *species* [פרט]; *Species va-* *rio ordine* *ut nunc* *genus & dein* *species*, *nunc* *spe-* *in penta-* *cies & dein* *genus*, *nunc* *genus* *dein* *spe-* *teucho* *cies & iterum* *genus*, *nunc* *species* *dein* *ponuntur* *genus & iterum* *species*, *posita* *reperian-* *tur.*

§. 581. Eum, in *generibus & speciebus* *Non te-* *hoc vel illo ordine* *locandis*, à *scriptore* *sa-* *mere ta-* *cro* *semper* *observatum* *esse ordinem*, ut *ex* *eo* *intelligi* *possit*, *utrum* *de* *solis* *expressis* *speciebus*, *an* *de* *pluribus*, & *de* *qualibus* *praete-*

s) Halichoth olam, p. fol. 10, 2. 11, 1.
161. Sepher Crithuth, v) Lev. 1, 2.
Part. I. cap. 6. §. 4.

praeterea, sub genere comprehensis loquatur, contendunt Iudaei.

Argumen-
ta à genere
& specie
atque ab
inclusione
& excep-
tione.

In argu-
mentis à
gen. &
specie, ge-
neris ante
speciem &
post eam
positi vir-
tus.

Generis
primo &
postremo,
vel medio
inter spe-
cies loco
positi vir-
tus.

§. 582. Diuerſam autem doctores eo-
rum viam ingrediuntur; his *argumentatio-
nibus à genere & specie* [כללי ופרטי], illis
vero *ab inclusione & exceptione* [רובוי
& ומיעוטי], rem conficiendam esse existi-
mantibus. u)

§. 583. *Argumentationes à genere & spe-
cie* sunt, quibus species generi subiunctae
huius *explicatio* (פירוש) esse, id est, indi-
care, quod praeter expressas nullae cetera-
rum sub praemisso genere comprehensa-
rum intelligendae sint, supponuntur.
Quasi dicas: *Res sub isto genere comprehen-
sae, nimirum hae species, sed nullae praete-
rea.* Genus vero speciebus subiunctum
earum *destructio* (סתירה) esse, quasi illae
scriptae non essent, creditur; adeoque
genera subordinata omnia speciesque
omnes generi illi subordinatas esse intelli-
gendas statuunt. Quasi dicas: *Hae spe-
cies, & in uniuersum species omnes sub hoc
genere comprehensae.* w)

§. 584. Hinc *ubi genus dein species & ite-
rum genus* comparent; species priori ge-
neri in pentateucho subiunctae excludunt
ceteras species illi generi subordinatas.
Genus posterius speciebus subiunctum in-
cludit

u) Halichoth olam, p. 161. 162. w) Halichoth olam, p. 162. 163.

cludit ceteras species. (§. 583.) Quod cum contradictio futura esset, si de omnibus & singulis speciebus, quae reticentur, utrumque esset intelligendum: *species dissimiles excluduntur, similes includuntur*. Similiter, ubi species dein genus & iterum species comparent; genus prioribus speciebus subiunctum includit species similes; & species posteriores generi subiunctae excludunt species dissimiles. x)

§. 585. *Argumentationes ab inclusione & exceptione* sunt, quibus nunquam ceterae species omnes vel excluduntur vel includuntur; sed supponitur, genus in quocunque situ omnia genera inferiora contentasque sub illis species includere; species autem expressas in quocunque situ nonnullas, vel saltem unicam, earum, quae reticentur, excipere. Ita tamen, ut, pro diuerso generum & specierum situ & numero, nunc pauciores species vel includantur vel excludantur. y)

§. 586. Si genus & species longiori intervallo à se inuicem distent (כלל ופרט); tum R. Iuda sanctus per argumenta à genere & specie inferri posse negat. Schammaeani autem id fieri debere, dummodo in eadem pentateuchi sectione [בחר עניינא] compareant, affirmant.

Argumenta ab inclusione & exceptione.

Genus & species longius a se distantia.

x) Ibid. p. 162.

y) Ibid. p. 162. 163.

mant. Quodsi tamen ex diuersis pentateuchi sectionibus [בתרי ענייני] arcessenda sint; & ipsi negant. Ratio est, quod *diuersae pentateuchi sectiones eo ordine, quo scriptae, non sint locatae; eadem vero ordinem chronologicum seruet.* [ראין מוקדם ומאוחר בתורה אבל בחר עניינא מאי] [רמוקדם מוקדם ומאי רמאוחר מאוחר]

Dubius
generum
& specie-
rum ordo.

§. 587. Cum de generibus non plenis [§. 578.] & de generibus & speciebus in eadem pentateuchi sectione aliquo interuallo à se inuicem distantibus [§. 586.] dissentiant *doctores*; non quoque fieri non potest, quin *de modo argumentandi nonnunquam dissentiant*; his genus, illis species priori loco positae esse existimantibus. 2)

Species ar-
gumento-
rum a ge-
nere &
specie.

§. 588. Argumentationum à genere & specie quatuor sunt modi. 1. *Argumentum a genere & specie* [כלל ופרט]. 2. *Argumentum à specie & genere* [פרט וכלל]. 3. *Argumentum a genere & specie & genere* (כלל ופרט וכלל). 4. *Argumentum a specie & genere & specie* [פרט וכלל ופרט].

Species ar-
gumento-
rum ab in-
clusionione &
exceptione

§. 589. Argumentationum autem ab inclusionione & exceptione non nisi tres sunt modi. 1. *Argumentum ab inclusionione & exceptione* [ריבוי ומיעוט]. 2. *Argumentum ab exce-*

2) Halichoth olam, p. 161. Sepher Crithuth, Part. 1, cap. 5, §. 4. fol. 10, 2, cap. 7, §. 4. 5. fol. 11, 2. 12, 1. §. 8. fol. 12, 2. Babhaka- ma, fol. 84, 2. 85, 1. a) Sbhachim, fol. 4, 2.

que propriis legibus viuendi. Quam con- A. M.
ditionem ille accipit. *Rex* tamen, violato
sacramento, *murum*, quo templum septum
erat, solo aequat. Quo tacto, Antiochiam 3842
rex & *Lysias* reuertuntur. Secum autem
Menelaum pontificem, omnium malorum
auctorem abducunt; quem, postquam 10.
annis pontificatui praefuerat, occidunt.
Huic *Alcimum* siue *Iacimum*, virum ad pon-
tificum cognationem non pertinentem, in
pontificatu succedere iubet rex. Quem
vero Iudaei non agnouerunt. m)

§. 893. *Onias IV*, *Oniae III*, filius, vi-
dens, se à pontificatu excludi, in *Aegyptum*
abit. Vbi à *Ptolemaeo* & *Cleopatra* regi-
na petere decreuerat, vt in *Heliopolitana*
regione templum Hierosolymitano simile
exstruere sibi liceret. n)

§. 894. Anno 151. *Seleucidarum*, ad
nouum regem *Demetrium Soterem*, *Alci-*
mus pontifex abiens, Iudam cum suis ac-
cusat. Rex *Bacchidem* cum exercitu mit-
tit; qui sub amicitiae specie Iudam irre-
tire studet. Hic vero insidias animaduer-
tens, fidem illi non adhibet. Illi, qui ex
Iudae

m) 1. Macc. VI. 17-63. n) *Ioseph. Ant. Iud. lib.*
2. Macc. XIII, 1-26. XII. cap. 15.
Ioseph. Ant. Iud. lib.
XII. cap. 14. 15.

Iudae hominibus Alcimi fidei se commiserant, male pereunt. o)

3843

§. 895. Alcimus, quem ad regem reuersus Bacchides Iudaeae praefectum reliquerat, Iudam de nouo criminatur. Cuius querelis commotus rex, *Nicanorem* mittit. Qui, ad antecessoris exemplum, insidiosè cum Iuda agit. Hic vero, artibus animaduersis, ad suos fuga se recipit. Proelio ad *Capharsalamam* inferior discedens Nicanor, in Hierosolymitanam arcem compellitur. Ibi in deum blasphemus est, & *Rhazin* senatorem cogit, ut sibi ipse mortem conscisceret. Dein castra ad *Bethchoron* vicum ponit; cui sua ad *Adaso* vicum Iudas opponit. In proelio funditur *Nicanor*, & ipse cadit. Huius amputatum caput & manum Iudas Hierosolymam deportat, ibique suspendit. Victoriae huius, quae die 13. Adar reportata est, memoria quotannis festiuitate fuit renouata. Post eam Iudaeorum gens aliquantisper requieuit. p)

§. 896. Iudas *Romanorum amicitiam* petit; & senatusconsultum impetrat. q)

§. 897.

o) 1. Macc. VII, 1-24.
2. Macc. XIV, 1-11.
Ioseph. Ant. Iud. lib.
XII. cap. 16.

p) 1. Macc. VII, 25-50.
2. Macc. XIV, 11-46.

XV, 1-37. *Ioseph. Ant.*
Iud. lib. XII. cap. 17.

q) 1. Macc. VIII, 1-31.
Ioseph. Ant. Iud. lib.
XII. cap. 17.

§. 897. *Bacchides & Alcimus* per Deme- A. M.
trium regem contra Iudam missi, anno
152. Seleucidarum, mense primo, Hiero-
solyman veniunt. Prope *Beream* castra
faciunt: quibus sua castra Iudas ad *Laisam*
opponit. Dilabuntur autem Iudae mili-
tes, non nisi 800. apud eum manentibus.
Hic vero honestam mortem turpi fugae
praeferens, cum his quoque hostes aggre-
ditur. Sed per multitudinem eorum op-
pressus, magna inter hostes strage edita,
tandem cadit. Hunc Jonathan & Simon
fratres in patrio prope Modim oppidum
monumento sepeliunt, & vniuersa multi-
tudo luget. r)

§. 898. Narrat Iosephus, s) *Alcimum*
post sacerdotii quadriennium milere periis-
se; eoque defuncto, populum communi-
bus suffragiis *Iudae pontificatum* tradidisse.
Sed de Iudae pontificatu Maccabaeorum
liber nihil habet. Dilcimusque ex illo,
Alcimum Iudae superstitem fuisse.

IONA.

- r) 1. Macc. IX, 1-22. s) Ant. Iud. lib. XII, cap.
Ioseph. Ant. Iud. lib. 17.
XII. cap. 18. 19.

A. M.

IONATHAN.

Dux & Pontifex 17. ann. t)

3843

§. 899. Post Iudae obitum, *Bacchides*, cui Iudaei, qui à pietate desciceuerant, se iungunt, quam maximis *Iudaeos* calamitatibus *adfligit*. Hunc *Jonathan dux* opponitur. Illum vero *Bacchides* dolo tollere studet. Quare *Jonathan* cum suis ad *lacum Asphar* confugit. Contra quos *Bacchides* castra ultra Iordanem ponit. Cognito hostium aduentu, *Jonathan Ioannem Gaddin* fratrem ad *Nabataeos Arabas* mittit; ut apud hos impedimenta deponeret. *Ioannem* autem *Amaraei* vel *Iambri filii* *Medabenses* in itinere interficiunt, & impedimenta diripiunt. *Bachidi*, arma sibi sabbatho inferenti, fortiter resistit *Jonathan*. Tandem autem, magna inter hostes edita strage, multitudini cedere coactus, Iordani cum suis se committens, natando in oppositam ripam euadit. u)

§. 900. *Bacchides Hierosolymorum castellum* fortius munit necnon *Bethzuram*, *Gazam*, *Hierichuntem*, *Emmauntem*, *Bethoram*, *Bethellam*, *Thamnatham*, *Pharathonem*, *Tochoam*, & *Gazara*, oppida; ut his impositi praesidarii excursionibus Iudaeorum res infestare possent. Sumtosque

t) Conf. §. 897. & 942.

Ioseph. Ant. Iud. lib.

u) 1. Macc. IX, 23-49.

XIII. cap. 1.

que à Iudaeis *obsides in Hierosolymorum ca-* A. M.
stello detineri iubet. w]

§. 901. *Jonathan à Iambri filiis vindi-*
ctam sumit; eos in nuptiali celebritate
cum suis trucidans. x)

§. 902. *Alcimus, anno 153. Seleucidarum,* 3844
interiorem templi murum destrui iubens,
apoplexia subito perit. y)

§. 903. Redierat ad regem *Bacchides.*
Quare per biennium Iudaeorum res paca-
tiores fuerunt. Per apostatas autem Iu- 3846
daeos reuocatus, *Jonathanem & fratres in*
Bethalaga vel Bethbesen vico obsidet. Qui,
eruptione facta, Bacchidis in castra irruunt,
eiusque machinas incendunt. Quare de
felici rerum suarum successu desperans Bac-
chides, in improbos, qui se arcessiuerant,
indignationem suam effundit; à Ionatha-
ne autem pacem & amicitiam offerente
conditionem accipit. Quin captiuos &
praedam eidem reddit, se nunquam reuer-
sorum promittens. z)

§. 904. Hanc securitatem nactus *Iona-*
than, in Machmae oppido ius dicit, & in
Iudae-

w) 1. Macc. lX, 50-52. y) 1. Macc. lX, 54-56.
Iosepb. Ant. Iud. lib.

XIII. cap. 1.

z] 1. Macc. lX. 57-72.

x) 1. Macc. lX, 37-42.

Iosepb. Ant. Iud. lib.

Iosepb. Ant. Iud. lib.

XIII. cap. 1. 2.

XIII. cap. 1.

A. M. Iudaeos cultus auiti desertores seuerè animaduertit. a)

3851 §. 905. Anno 160. Seleucidarum, *Alexander Balas Demetrium Soterem* regno exuere parat. Hinc *Jonathanem* in suas partes tracturus *Demetrius*, per litteras illi significat, quod *obsides Iudaei in Hierosolymorum castello* detenti reddi illi debeant; simulque rogat, vt, ad suppetias sibi ferendas, *exercitum cogat*. Hoc litterarum regiarum argumento cognito, *regii* per Iudaeae oppida *praesidiarii Antiochiam abeunt*, exceptis solis illis, qui Hierosolymorum castellum & Bethzuram tenebant; quoniam potior horum pars Iudaei apostatae erant. Per hos tamen obsides, ad regis mandatum, *Jonathani* redduntur. b)

3852 §. 906. Sed *Alexander Balas* quoque *Jonathanis* amicitiam ambiens, illi *pontificiam dignitatem* confert. Quo facto, *Jonathan*, anno 160 Seleucidarum, stolam pontificalem induit, hancque in scenopegiae festo dignitatem capit. Magnum quoque exercitum contrahit. Secundas ad eum *Demetrius* litteras dat; quibus libertate maximisque iuribus Iudaeos donat. Sed
fidem

a] 1. Macc. IX, 73. *Joseph. Ant. Iud. lib. XIII. cap. 2.*

b] 1. Macc. X, 1-14. *Joseph. Ant. Iud. lib. XIII. cap. 3. 4.*

fidem apud eos non inuenit ; & ipse non A. M. ita diu post perit. c) .

§. 907. Circa hoc tempus *Onias* à *Pto- laemaec* rege & *Cleopatra* regina impetrat, vt templum apud *Leontopolim Heliopolitanae praesecturae* summo numini exstrueretur. d)

§. 908. Eodem rege, *Alexandriae* inter *Iudaeos* & *Sicimitas* de *Hierosolymitani* & *Garizitani* templorum praerogatiua orta lites sunt ; *Sicimitis* succumbentibus. e)

§. 909. *Aristobulus* *Iudaeus*, *peripateticus philosophus*, in *Aegypto* floret. Qui *Commentarios in Moſen* ad *Philometorem* regem scripsit. f)

§. 910. *Demetrio* in pugna caeso, *Alexander*, anno 162. *Seleucidarum*, *Ptolemaide* nuptias cum *Cleopatra* *Ptolemaei* regis filia facit. Ad quas inuitatus *Jonathan*, in maximis ab utroque rege habetur honoribus ; primusque ei in regis amicis locus datur. Quare timidi subducunt se aduersarii, qui *Jonathanem* accusatum venerant. g)

3854

§. 911.

c] 1. Macc. X, 15-50. *Ioseph. Ant. Iud. lib. XIII. cap. 5.*

d] *Ioseph. Ant. Iud. lib. XIII. cap. 6. Mnachoth, fol. 109, 2.*

e) *Ibid. apud Iosephum.*

f) *Clem. Alexandrin. Strom. lib. 1. Euseb. Praeparat. euangel. lib.*

8. cap. 3. lib. 13. cap. 7.

g] 1. Macc. X, 51-66. *Ioseph. Ant. Iud. lib. 13. cap. 7.*

A. M.
3856

§. 911. *Demetrii Nicanoris*, regno in-
hiantis, *dux Apollonius Dauus*, anno 165
Seleucidarum, *Jonathanem* ad pugnam
prouocat. In qua per hunc ad internecio-
nem funditur. *Jonathan Ioppen & Ascalonem*
vrbes in deditionem accipit. *Azoto* au-
tem vrbe vi expugnata, *Dagonis templum*
in cineres redigit. h)

3859

§. 912. *Alexandrum Balam Demetrius*
Nicator regno & vita exuerat. Tum *Iona-*
than, anno 167. Seleucidarum, *Hierosoly-*
mitanum castellum oppugnat. Qua re offen-
sus *Demetrius*, *Jonathanem Ptolemaidem*
arcessit. Vocatus ad regem abit; non ta-
men soluta obsidione. A quo bene acce-
ptus, impetrat, vt in pontificatu confirma-
retur, & ut praeter *Iudaeam Samariae, Iop-*
pes & Galilaeae toparchie sibi attribueren-
tur. Denique annum *Iudaeorum tribu-*
tum 300 auri talentis à rege redimit *Iona-*
than. i)

3860

§. 913. Alienatis à *Demetrio* militibus,
Diodotus cognomine *Tryphon Antiocho*
Alexandri filio *Syriae* coronam imponit.
Jonathan vero spe tradendi sibi *Hierosoly-*
mitani castelli per *Demetrium* lactatus, tria
delectorum militum millia illi suppetias
mit-

h] 1. Macc. X, 67-89. i] 1. Macc. XI, 1-37.

Ioseph. Ant. Iud. lib.

Ioseph. Ant. Iud. lib.

XIII. cap. 8.

XIII. cap. 8.

mittit ; qui *Antiochenos*, seditionem in re- A. M.
gem mouentes , ad *obedientiam redigunt*.
Quo periculo liberatus Demetrius, pro-
missis non stetit. k]

§. 914. Tum vero *Jonathan*, amicus ab
Antiocho per litteras appellatus , vicinas
vrbes , & in his *Ascalonem* , à Demetrii par-
tibus abstrahit. *Gazaeos* autem vi coactos
Antiocho conciliat. *Simon* frater, cui Iu-
daee concredita cura fuerat , *Bethzuram*
in deditionem accipit ; inque ea suum
collocat praesidium. *Jonathan* autem , à
suis desertus , prope *Chazorem Galilaeae*
per Demetrii exercitum propemodum in-
teremptus fuisset. Mox tamen celeberrimam ab illis victoriam reportat. l]

§. 915. *Jonathan* Hierosolymam reuer-
sus, cum *Romanis & Lacedaemoniis amici-
tiam* renouat. m]

§. 916. Hic primam *trium* Iudaeorum
sectarum, *Phariseorum*, *Sadducaeorum*, &
Essenorum, Iosephus facit mentionem. n)

§. 917. Demetrii duces maiorem con-
tra *Jonathanem* exercitum colligunt. Cui
cum

k] 1. Macc. XI, 38-54. m] 1. Macc. XII, 1-23.
Iosepb. Ant. Iud. lib. Iosepb. Ant. Iud. lib.
XIII. cap. 9. XIII. cap. 9.

l] 1. Macc. XI, 54-74. n] Ant. Iud. lib. XIII.
Iosepb. Ant. Iud. lib. cap. 9.
XIII. cap. 9.

A. M.

cum ille in *Amathensi* agro occurreret; noctuturpi fuga salutem quaerunt. Quos insequi *Jonathan* nequit; quoniam *Elen-therum* fluulum iam traiecerant. o)

§. 918. Quare in *Arabiam* mouens *Jonathan*, *Nabataeos* vel *Zabdeos* vastat; magnamque ab illis praedam agit. p)

§. 919. Interea temporis *Simon* castella per Iudaeam munit, & in occupata *Ioppe*, quam *Demetrio* se dedere velle intellexerat, Iudaeorum praesidia ponit. q)

§. 920. *Hierosolymam* reuersi, vrbis & templi muros fortius muniunt, & castellum, quo praesidarii ad com meatum penuriam adducerentur, muro cingunt. Plures quoque per Iudaeam arces suscitant. r)

3861

§. 921. Anno 169. Seleucidarum, *Iudaei Hierosolymitani* ad *Aegyptios* scribunt; quos hortantur, vt illi quoque *Encaeniorum* festum secum celebrent. s)

§. 922. Cum *Demetrius* per *Parthos* captus esset; *Tryphon* *Antiocho* pupillo suo regnum adimere meditabatur. Timens autem *Jonathanis* in regem fidem, *Ptolemaidem* eum trahit; pollicitus, se ipsi hanc

vr-

o) 1. Macc. XII, 24-30.

Iosepb. Ant. Iud. lib.

XIII. cap: 9.

p) 1. Macc. XII, 31. 32.

Iosepb. lib. XIII. cap. 9.

q) 1. Macc. XII, 33. 34.

Iosepb. Ant. Iud. lib.

XIII cap. 9.

r) 1. Macc. XII, 35-38.

Iosepb. Ant. Iud. lib.

XIII. cap. 9.

s) 2. Macc. I, 7. 9.

urbem & finitima castella traditurum. Quo A. M. cum peruenissent; eum, militibus eius caesis, captiuum facit, viuum non dimittendum. t)

S I M O N.

Dux & pontifex, 8. ann. u)

§. 923. *Simon* Ionathani fratri in principatu succedit. Qui *Tryphoni*, cum magno exercitu in Iudaeam impetum facienti, apud *Adida* siue *Adduntem* oppidum occurrit. Huic pro fratre dimittendo centum argenti talenta duosque fratris filios obsides mittit; licet fratrem à barbaro non dimissum iri intelligeret. Castris illius sua castra Simon semper opponit. Quare in Coelesyriam redire coactus, *Jonathanem* illiusque filios in Galaditica interficit. Quorum ossa a *Bascama* oppido Simon in *Modim* patriam deportari curat: Vbi magnificentissimum *Asmonaeorum* familiae ex candido marmore monumentum exstruit; quod ad sua tempora durare Iosephus testatur. w)

§. 924. *Annus 170.* Seleucidarum est primus *Simonis* pontificis & ducis. In quo *Maccabaeorum* aera epocham habet; quoniam

t) 1. Macc. XII, 39-54.

Ioseph. lib. XIII. cap. 10.

u) Conf. §. 924. & 929.

w) 1. Macc. XIII, 1-30.

Ioseph. Ant. Iud. lib.

XIII. cap. 11.

A. M. niam magnis sub huius principatu Iudaeorum res accessionibus auctae sunt. x)

§. 925. Populi suffragio Ionathani successor datus, primo principatus anno suis *tributorum*, quae Macedonibus adhuc pendere debuerant, *immunitatem* procurauit. Occupauit *Gazam*, *Ioppen* & *Iamniam*.
3862 Expugnauit, anno 171. Seleucidarum, die 23. mensis secundi Iiar, *Hierosolymorum castellum*; & montem, in quo positum fuerat, non intermisso per triennium labore, solo aequauit. y)

3864 §. 926. *Antiocho Sideti*, qui Simoni *monetam cudendi* facultatem fecerat, Tryphonem in Dora Phoenices castello, anno

3865 174. Seleucidarum, obsidenti suppetias mittit. Ex quo castello elapsus Tryphon Apameae trucidatur. Qua re ita sibi regem deuincit Simon, ut inter intimos illius amicos reciperetur. z)

§. 927. Ab ingrato autem Antiocho *Cendebaeus* cum exercitu in Iudaeam mittitur. Cui senis Simonis filii occurrentes repetitis proeliis superiores semper euadunt. a]

§. 928.

x] 1. Macc. XIII, 41. 42. z] 1. Macc. XV, 1-14.
Ioseph. Ant. Iud. lib. XIII. cap. 11. *Ioseph. Ant. Iud. lib. XIII. cap. 12.*

y] 1. Macc. XIII, 31-40. XIV, 1-49. *Ioseph. Ant. Iud. lib. XIII. cap. 11.* a] 1. Macc. XV, 25-41. XVI, 1-10. *Ioseph. Ant. Iud. lib. XIII. cap. 13.*

§. 928. Hoc igitur fugato, reliquum A. M. vitae *in pace & tranquillitate* exegit; omnia bene administravit; & *amicitiam cum Romanis* renouavit. b)

§. 929. Cum octo annis rebus praefuisset; per *Ptolemaei* generi scelus, anno 177 Seleucidarum, in conuiuium periit. Qui duos illius quoque filios trucidauit. Tertius autem Ioannes, cui Hyrcani cognomen est, illius insidias effugit. c) 3869

IOHANNES HYRCANVS I.

Dux & pontifex, 31. ann. d)

§. 930. Vt Ptolemaei insidias effugeret *Ioannes, Hierosolymam* abiit. Ingressurum autem urbem Ptolemaeum multitudo arce- ret. e) 3869

§. 931. *Ioannes* (יוחנן), cognomine *Hyrcanus* (הורקנוס), qui & *Iannaeus* (ינאי) à Iudaeis dicitur, f) paterno ducatu & pontificatu potitur. Patris fratrumque caedem ulturus, Ptolemaeum in arce *Dagon*, prope Hierosolymam sita, obsidet. Pietate

b) 1. Macc. XIV, 16-26.	d) <i>Ioseph. Ant. Iud. lib.</i>
XV, 15-24. <i>Ioseph.</i>	XIII. cap. 18.
<i>Ant. Iud. lib. XIII.</i>	e) <i>Ioseph. Ant. Iud. lib.</i>
cap. 13.	XIII. cap. 14.
c) 1. Macc. XI, 24. <i>Ioseph.</i>	f) <i>Sepher. Iuchasin, fol.</i>
<i>Ant. Iud. lib. XIII.</i>	8, 1.
cap. 14.	

A. M. tate autem in matrem, quam parricida, ubi filium impetum in moenia facere videret, in moeniis constitutam flagris caedi iuberet, victus, improbum elabi patitur. g)

3870 §. 932. *Antiochus Sidetes*, anno regni sui quarto, Hyrcani principatus primo, Olympiade 162, *Hyrcanum* in *Hierosolymorum* vrbe obsidet. Hyrcanus imbellem turbam vrbe eiicit; quam tamen, cum abitum illis rex non permetteret, recipit. *Scenopegiae festo* incidente, septem dierum *inducias* à rege petit. Quas rex non solum concedit, verum etiam *viāimas* in urbem mittit. Qua regis pietate motus Hyrcanus de pace cum illo agit: Quam his legibus impetrat, ut *Ioppes* ceterarumque extra Iudaeam urbium *vectigalia* regi cederet, obsidesque & 500 talenta eidem daret. h)

3873 §. 933. Ex *Dauidis monumento* Hyrcanus 3000 talenta promittit. Quibus ditatus, *extraneum militem* alit: regemque in *Parthicam expeditionem* cum suis militibus comitatur. i)

3874 §. 934. Antiocho per Parthos caeso, Hyrcanus *Syriae regum iugum excutit*. Quo facto, *Medabam* & *Samegam* vrbes
3875 occupat. *Sicimam* quoque oppidum capit,

g) Ioseph. Ant. Iud. lib. h) Ibid. cap. 16.

XIII. cap. 15.

i) Ibid.

pit, & *Garizitanum templum*, ducentesimo, A. M. ex quo suscitatum fuerat, anno, *delet.* k)

§. 635. *Idumaeam, Adora & Marissa* urbibus captis, subiugat; *Idumaeosque*, ut circumciderentur *Mosaicumque cultum adoptarent*, cogit. l)

§. 936. *Amicitiam cum Romanis* renouat. 3877
Qui *Ioppen*, ceteraque per Antiochum Iudaeis erepta reddi debere decernunt. m)

§. 937. Hyrcanus *Samaritam* urbem, 3894
Antiocho Cyziceno opem frustra ferente, 3895
occupat & solo aequat. Hyrcano per oraculum diuinum innotisse, quod filii sui Antiochum profligauerint, narratur. n)

§. 938. Ioannes Hyrcanus strenuus *Phariseorum sectae* affecla fuit. Iussus autem in conuiuio per *Eleazarem* (אלעזר בן פועירא) pharisaicum pontificatu se abdicare, illoque huius postulati rationem allegante quod Hyrcani mater in Antiochi Epiphanis bellis captiua aliquando fuerit; vehementer illi irascitur. Quare *Ionathane* Sadducaeo calcar ipsi addente, ceterisque phariseis non nisi fustuarii poenam in Eleazarem decernentibus, ad *Sadducaeorum castra* transit Hyrcanus. o)

§. 939.

k] Ibid. cap. 17.

l] Ibid.

m] Ibid.

n] *Ioseph. Ant. Iud. lib. XIII. cap. 18.*

o] Ibid. *Kidduschin*, fol. 66, 1.

A. M. §. 939. Postquam 31. annis Hyrcanus
 3898 imperio & pontificatui praefuerat, diem
 suum obit. Per Iosephum in prophetis
 numeratur. *Quinque filios* superstites reli-
 quit: Ex quibus Aristobulus patri succe-
 dit. p)

ARISTOBVLVS I.

Rex & pontifex 1. ann. q)

3898 §. 940. *Aristobulus I*, cognominatus
Pbilellen, cum patri successisset, ab reditu
 ex Babylonico exilio *primus regium diadema*
 sumit. Tres fratres in carcerem coniicit;
 matrem quoque, regni aemulam, carceri
 inclusam fame perire sinit. *Antigonum*
 autem fratrem, in regni societatem assu-
 mit. r)

§. 941. *Ituraeos* deuictos circumcisio-
 nem cultumque Mosaicum adoptare co-
 git. s)

3899 §. 942. Tandem *Antigonum* quo-
 que fratrem, magna cum gloria ex
 bello reducem, inque scenopegiae festo
 splendidissima veste ornatum in templum
 adscendentem, improborum hominum
 ipsiusque reginae, qui contra regis volun-
 tatem Antigono dici iusserant, ut vocatus
 ad

p) *Ioseph. Ant. Iud. lib. XIII. cap. 19.*
 XIII. cap. 13. r) *Ibid.*
 q) *Ioseph. Ant. Iud. lib. s) Ibid.*

ad regem armatus veniret, artibus circumuentus, occidi curat. Quem isto die perituum *Iudas* quidam vaticinatus fuerat. Breui post *Aristobulus*, facinus suum detestatus, animam efflat desperabundus. t)

ALEXANDER I. IANNAEVS.

Rex & pontifex, 27. ann. u)

§. 243. *Alexander I. Iannaeus* (יאנאי), patri à natiuitate sua exosus, in Galilaea educatus, & nunquam in patris conspectum admissus fuit. *Simeonis Schetachidae* sororem in matrimonio habuisse dicitur. w) *Aristobulo* fratre rege, in vinculis fuit detentus. Ab huius obitu autem *Salome* vel *Alexandra* regina defuncti mariti fratres ex carcere protrahit, & *Alexandrum* regem constituit. Qui regno potitus, fratrem alterum sibi insidiantem interimit; alterum in honore habet. x]

3899

§. 944. *Ptolemaidem* urbem obsidione cingit. *Ptolemaeo Lathuro* autem contra se veniente, & exercitum, quem ex *Cypro* adduxe-

t) *Ioseph. Ant. Iud. lib. XIII. cap. 19.* fol. 8, 1. *Brachoth,* fol. 48, 1.

u) *Ioseph. Ant. Iud. lib. XIII. cap. 23.*

x) *Ioseph. Ant. Iud. lib.*

w) *Sepher Iuchasin,* XIII. cap. 20.

in templo per turbam petitur. Quam ve- A. M.
ro ignominiam ille vindicans, circiter
6000 suorum ciuium caedit. c) In *erudi-*
tos (עֲרֻדִּים), quos odio haberet, eum prae-
ceteris saeuisse, Iudaei tradunt; solo *Si-*
meone Schetachide trucidatorum numero
exempto. *Iosuam* autem *filium Perachiae*
fuga in Aegyptum salutem quaesuisse:
Cuius in patriam reditum Simeon Scheta-
chides deinceps à rege impetrauerit. d)

§. 948. In haec tempora *optimum no-*
strum seruatorem Iudaei referunt: qui
Iosuae filii Perachiae discipulus fuerit, quo-
cum in Aegyptum descenderit. e)

§. 949. Victis Arabibus, tributa *Moabi-*
tis & Galaditis imperat Alexander Iannaeus,
& *Amathuntem* urbem delet. f)

§. 950. Congressus cum *Obeda* Arabum
rege, ad *Gadara* Galaditidis vicum male
accipitur; ita vt fuga salutem quaerens
ipse vix saluus Hierosolymam euaderet.
Propter quam acceptam cladem suis exo-
sus, *intestino bello* vexatus, intra sexennium
plures quam 50000. suorum interemit. Hi
tandem *Demetrii Eucæri* auxilium contra
illum implorant. Quo veniente, in *proelio*
ad

c) Ibid. Conf. Succah, e) Sepher. Iuchasin, fol.
fol 48, 2. 9, 2.

d) Sepher. Iuchasin, f) *Ioseph. Ant. Iud. lib.*
fol. 8, 1. XIII. cap. 21.

A. M. *ad Sicima* oppidum multo vtrunque sanguine fuso, Alexander tandem in montes fugere cogitur. Nouo autem per illum exercitu collecto, Demetrius in Syriam reuerti consultum ducit. Post cuius abitum Alexander, suis cum ciuibus manu saepius conferta, superior semper abit. Horum potentissimos, in *Bethoma* oppidum tandem compulso, Hierosolymam captiuos deducit. Vbi 800. eorum in crucem agit; inque patrum crucifixorum conspectu, vxores eorum & liberos trucidari iubet. Ceteri, desperatis rebus suis, in exilium abeunt, ante Alexandri obitum in patriam non reuersuri, securam deinceps regni administrationem illi relinquentes. g)

3920 §. 951. Expugnat Alexander *Dion* op-
 3921 pidum & *Essam* siue *Gerasam*; sed & *Gau-*
 3922 *lanam* & *Seleuciam*; denique *Antiochi val-*
lem & *Gamala* castellum. Tertio huius
 expeditionis anno exercitum domum redu-
 cit; magnaue cum alacritate, ob res
 bene gestas, à Iudaeis excipitur. h)

§. 952. Tum igitur in *Iudaeorum pote-*
state fuerunt, *Stratonis turris*, *Apollonia*,
Ioppe, *Iamnia*, *Azotus*, *Gaza*, *Anthedon*,
Raphia, *Rhinocorura*. *Adora*, *Marissa*, *Sam-*
maria, montes *Carmel* & *Itabyrium*, *Scy-*
thopo-

g) *Ioseph. Ant. Iud. lib. XIII. cap. 22.* h) *Ibid. cap. 23.*

thopolis, Gadara, Gaulanitis, Seleucia, Gabala, Essebon, Medaba, Lempa, Oronae, Telithon, Zara, Aulon Cilicius, Pella. Haec autem, quod Iudaicos ritus recipere recusaret, deleta fuit. i) A. M.

§. 953. *Alexander* integro triennio febris quartana, quam temulentia sibi contraxerat, laborat. *Ragaba* tamen castellum obsidione cingens, ipse in castris est. Cum autem morti vicinum esse regina videret; sua filiorumque fata deplorare coepit. Suadet *Alexander*, ut mortem suam milites celet, donec castellum sit expugnatum. Dein Hierosolimam abeat, Pharisaeisque summam rerum suumque defuncti cadauer tradat. Id si fecerit, non solum honestissimam sibi sepulturam procuraturam esse, verum etiam regnum sibi suisque filiis conseruaturam. k)

ALEXANDRA.

Regina 9. ann. l)

§. 954. Defuncti mariti monitis morem gerens *Alexandra* vel *Salina*, capto castello, Hierosolimam reuertitur; & *Pharisaeis* regnum maritique cadauer tradit. Tum illi ex infensissimis hostibus *Alexandri* virtu-

i) *Ioseph. Ant. Iud. lib. XIII. cap. 23.* k) *Ibid.*

l) *Ibid. cap. 24.*

A. M. virtutum praecones facti, *sumptuosissimas de-
functo regi exequias* agunt. *Alexandra* per
illos *regnum* obtinet; & *Hyrchanus II.* filius
natu maior *pontifex maximus* creatur. Ex
Pharisaeorum autem sententia omnia ge-
runtur; & quas Hyrcanus I. abrogauerat
pharisaicas constitutiones, illae pristino
restituuntur valori, m)

§. 955. Pharisei, reginae indulgen-
tia abusi, illos, qui suarum partium *exules*
fuerant, *reuocant*. Contra ea *defuncti re-
gis amicos*, quorum fauore fretus, *seuerio-
rem* se rebellibus praebuerat, *ad supplicia*
3933 *trahunt*. Donec hi, *Aristobulo II.* duce, ad
regiam confluentes, reginae exprobrarent,
quod tali modo suis se amicis priuare non
erubesceret. Tum his *castellorum custodiam*
tradidit regina. n)

§. 956. Cum tandem in lethalem mor-
bum regina incidisset; *Aristobulus II.* filius
clam se surripuens, *castella*, quorum custo-
dia patris sui amicis concredita fuerat, fa-
cili negotio *sui iuris facit*. Illius autem
coniux & liberi captiui Hierosolymis deti-
nentur. Tum Hyrcanus cum senatoribus
ad reginam confluentes rogant, ut filii natu
minoris moliminibus obicem obiiciat. Illa
vero negans ad moribundam haec amplius
pertinere, de inueniendis consiliis ipsos-
met

m] *Ioseph. Ant. Iud. lib. XIII. cap. 24.* n] *Ibid.*

met cogitare iubet ; & non multo post vi- A. M.
tam cum morte commutat. o)]

HYRCANVS II.

Rex & pontifex 29. ann. p]

&

ARISTOVLVS II.

Rex & pontifex 3 $\frac{1}{2}$ ann. q)

§. 957. *Hyrchanus*, vir ignauus, Olym- 3935
piadis 177 anno 3, regiam dignitatem cum
pontificali coniunxit. Sed *Aristobulus fra-*
ter, vir magni consilii & rebus gerendis
natus, illi statim *bellum* intulit. Victus in
proelio ad *Hierichuntem* *Hyrchanus*, fuga sa- 3938
lutem quaerit. Mox de pacis conditioni-
bus actum est; dataque & accepta fide con-
uentum fuit, vt *regnum & pontificatum*
Aristobulo cedens Hyrchanus priuatus viue-
ret. r)

§. 958. *Antipatri* Idumaei, qui & *An-*
tipas, artibus, non solum multorum pro-
cerum animi ab *Aristobulo* alienantur; ve-
rum etiam ipse tandem *Hyrchanus* inductus 3939
vt fugam capesseret, *Petram* ad *Aretam*
Arabum regem abit. Cui ab illo vrbes
Me-

o)] *Ioseph. Ant. Iud. lib. XIII. cap. 24.* q)] *Ioseph. Ant. Iud. lib. XIV. cap. 11.*

p)] *Conf. 957. & 982.* r)] *Ihid. cap. 1.*

A. M. *Medaba, Naballo, Liuias, Tharabasa, Agella, Athone, Zoara, Oronae, Marissa, Lydda, Lusa, Oryba*, ab Alexandro patre Arabibus ereptae, promittuntur reddendae si se in regnum restituat. s)

§. 959. *Aretas* Aristobulum proelio vincit. Quo facto, Iudaeorum plerique in Hyrcani partes abeunt; & *Aristobulus* in templo obsidetur. Vir quidam pius *Onias*, cum male precari obsessis nollet, per obsidentes lapidibus obruitur. Cum *azymorum festum* incideret, accepta pecunia, de qua conuentum erat, victimas obsessis non solum non mittunt obsidentes; verum etiam *porcum caueae*, quam obsessi demiserant, loco animalis mundi includunt. Quae ipsorum impietas per *procellam*, qua magna frugum copia per regionem perderetur, punitur. t)

§. 960. *Aristobulus* per *Scaurum*, quem Pompeius in Syriam miserat, obsidione liberatur, *Aretasque* domum abire iubetur. Tum cum *Areta* & *Hyrcano* apud *Papyronem* confligens *Aristobulus*, superior euadit. Quo in proelio *Anipatri* frater *Caephalio* perit. u)

3940 §. 961. Ipso *Pompeio* Damascum veniente, *Hyrcanus* & *Aristobulus* de regno apud

s) *Ioseph. Ant. Iud. lib. XIV. cap. 2.*

XIV. cap. 3. *Sotah*, fol. 49, 2.

u) *Ioseph. Ant. Iud. lib.*

t) *Ioseph. Ant. Iud. lib.*

XIV. cap. 4.

apud eum disceptant ; Iudaeorum autem A. M. turba regibus se parere velle negat. Pompeio in Hyrcani partes inclinare viso, Aristobulus subito discedens in Iudaeam reuertitur. w) Qua re offensus Pompeius, in Iudaeam mouet. Aristobulus in Alexandrium castellum abierat. Quo perueniente Pompeio, iussus ad eum egreditur, suaeque manu praefectis suis scribere cogitur, ut castella, quae tuerentur, Pompeio traderent. Ipse vero indignabundus, de bello parando cogitans, Hierosolymam abit. x)

394r

§. 962. Pompeium se sequentem Aristobulus intra urbem recipit, eique pecuniam, si pacate agere velit, offert. Quam illi, qui ab Aristobuli partibus starent, soluere nolentes templum occupant. y) Tum vero templum obsidione cinctum, sabbathis aggere facto & turribus admotis, Pompeius, tertio à coepta obsidione mense, Olympiadis 179. anno primo, capit. In captiuis Absolomus, Aristobuli patruus idemque socer, fuit. Templum ipsumque adytum ingressus Pompeius, omnibus illius diuitiis intactis relictis, pias ab omni sacrilegio manus abstinet. Quin repurgari templum, & sacra

w) Ioseph. Ant. lud. lib. XLV. cap. 5. x) Ibid. cap. 6.

y) Ibid. cap. 7.

A. M. sacra rite fieri iubet. *Urbis vero moenia deiicit.* z]

IV. IVDAEI SVB ROMANIS.

3941 §. 963. Tum vero *Romanorum iugo subiecti*, libertatem *Iudaei* amiserunt. Quippe tributarios eos fecit Pompeius; vrbesque, quas in Coelesyria sui iuris fecerant, iis ademitt, *intra veteres limites inclusis. Gadara* urbem, in liberti sui *Demetrii Gadareni* gratiam, restauravit. *Hipponem, Scythopolin, Pellam, Dion, Samariam, Marissam, Azorum, Iamnam, Arethusam*, suis restituit ciuibus. *Gazam, Ioppen, Dora, & Stratonis turrim*, liberas esse iussas prouinciae contribuit. Tandem Romam reuersurus, *Scauro* Coelesyriam tuendam tradit; & *Aristobulum* duosque illius filios totidemque filias, postquam tribus annis cum dimidio regno & pontificatui praefuerat, secum victos adducit. a)

§. 964. Antipatro internuncio, *Aretas* Nabataeorum rex argento bellum à *Scauro* redimit. b)

3947 §. 965. *Alexander II*, *Aristobuli* filius, turbas mouet; *Hyrcanio, Machaerunte & Alexandrio* castellis munitis. Proelio autem superatus, *Gabinio*, qui Roma Syriae procurator venerat, ea tradere cogitur; quae hic

z] *Ioseph. Ant. lud. lib. XIV. cap. 8. 10.* a] *Ibid. cap. 8. 11.*
b] *Ibid. cap. 9.*

hic diruit. Alexandri autem matrem be- A. M.
nignissime habet. c)

§. 966. Gabinii iussu, *Samaria, Azotus, Scythopolis, Anthedon, Raphia, Dora, Marissa, & Gaza* vrbes, quae desertae iacuerant, restaurantur. d]

§. 967. *Gabinus* quoque in quinque prouincias Palaestinam distribuit, totidem iuridicis conuentibus, *Hierosolymis, Gadaris, Amathunte, Hierichunte, & Sepphori*, constitutis. e]

§. 968. *Aristobulus* cum *Antigono* filio 3948
Roma profugus, nouas in Iudaea turbas mouet. Sed per *Gabinium* breui in vincula retractus, *Romam* secundo mittitur. f)

§. 969. *Antipater* *Gabinium*, in Aegy- 3949
ptum, ad *Ptolemaeum* regem reducendum, expeditionem suscipientem, frumento, armis & pecunia adiunat; Iudaeosque *Pelusi* custodes in societatem pertrahit. Interea temporis *Alexander II*, *Aristobuli* filius, exercitu 30000 Iudaeorum contracto, res nouas molitus fuerat. Per *Gabinium* autem reducem prope *Itabyrium* montem proelio vincitur. Dein *Gabinus*,
pro-

c] *Ioseph* Ant. Iud. lib. XIV. cap. 10.

d] *Ibid.*

e] *Ibid.*

f] *Ibid.* cap. 11.

- A. M. profligatis quoque Nabataeis, Romam reuersurus, *Crasso* prouinciam tradit. g)
- 3950 §. 970. *Crassus sacrilegus* ex Hierosolymitano templo ultra 8000 talentorum rapit; non contentus *trabe aurea*, quam ipsi *Eleazar* sacri thesauri custos, ad redimenda cetera, dederat. h)
- 3952 §. 971. *Crassus*, à clade in Parthia accepta, in Syriam refugit. Ingressusque Palaestinam, *Tarichaeis* captis, propemodum 30000 captiuorum abducit; & Antipatro hortante, *Pitholaum*, Aristobulo fauentem, occidit. i)
- 3955 §. 972. Pompeio Roma fugato, *Caesar Aristobulum* duabus cum legionibus in Syriam mittere parat. Hic vero per Pompeianos *veneno est sublatus*: Cuius tandem cadauer, *Antonius* in Iudaeam deportari curauit. *Alexander* filius, Pompeii iussu, per Scipionem Antiochiae *securi percutitur*. Reliquam Aristobuli familiam *Ptolemaeus Mennaeus*, Chalcidis dynasta, ad se recipit. *Alexandra* filia huius filio *Philippioni*, illoque occiso, *ipsi patri nubit*. k)
- 3957 §. 973. *Caesari* in Aegyptio bello *suppetias Antipater* fert. Quare *Antigonam II*, Aristobuli II. filium, de ipsius & Hyrcani II. iniuriis conquerentem, facile vincit; efficit-

g) *Ioseph. Ant. Iud. lib. i) Ibid.*

XIV. cap. 11.

h) *Ibid. cap. 12.*

k) *Ibid. cap. 13.*

efficitque, ut *Hyrcano II.* in pontificatu confirmato, ipse *Iudaeae* procurator declararetur. l) A. M.

§. 974. Permittente Caesare, *Hierosolymorum moenia*, quae per Pompeium deiecta adhuc iacuerant, restaurat *Antipater*. m)

§. 975. *Athenienses* decreto publico *Hyrcanum II.* honorant. n)

§. 976. *Antipater* filiis, *Phasaëlo Hierosolymorum* & viciniae, *Herodi* autem vix 15 an 25 annos nato, *Galilaeae*, curam tradit. Hic *Ezekiam*, piratarum ducem, cum latrocinii sociis occidendo, magnam sibi totius *Syriae* gratiam conciliauit. *Iudaeorum* autem *proceres*, *Antipatri* potentiam aegre ferentes, *Hyrcanum II.* in *Herodem* concitare sunt ausi, crimini ei dantes, quod *Ezekiam* comprehensum, indicta causa & inscio rege, trucidauerit. Quare 3958 eum tandem, ad dicendam causam, euocare coactus fuit *Hyrcanus*. Comparuit *Herodes*; sed, per patrem praemonitus, cum praesidio, modico quidem, satis tamen ad iniuriam repellendam magno. Tum, nemine eum vel accusare vel sententiam contra eum ferre audente, *Sameas* vel *Schammaeus* intempestiuam iudicum formidi-

l) *Ioseph. Ant. Iud.* lib. XIV. cap. 14. 15. m) *Ibid.* cap. 16.
n) *Ibid.*

A. M. midinem publice accusat, & Hyrcano ignauiam exprobrat, qua supplicio hominem subducatur, per quem ipse breui post sit puniendus. Cum iudices Herodem damnaturos intelligeret Hyrcanus; rem in crastinum differri iubet; Herodemque, ut fuga sibi consulat, admonet. Quod cum fecisset; breui cum exercitu, ad oppugnandam Hierosolymam, reuertitur. A quo tamen consilio, patrē & fratre dehortantibus, desistit. o)

4961 §. 977. Post Caesaris caedem, *Cassius* in Syriam veniens, plus 700 talentis argenti Iudaeae imperat. Herodes ex Galilaea, quantum imperatum erat, promptus affert. Cum autem ceterae prouinciae tardiores in soluendo essent; earum ciues, & in specie *Guphae*, *Emmauntis*, *Lyddae* & *Thamnae* oppidorum, *baftae* subiiciuntur. p]

§. 978. *Malichum*, virum callidum & turbulentum, Hyrcani II. rebus studiosissimum, sibi vero infensissimum, per Romanos occidendum, bis *seruat Antipater*, per ingratum breui post e medio tollendus veneno. Idem *Herodem* filium, cum exercitu *Hierosolymam* venientem, excludere frustra conatur. Per hunc vero astu e medio tollitur. q)

§. 979.

o) *Ioseph. Ant. Iud. lib.* p) *Ibid. cap. 18.*

XIV. cap. 17.

q) *Ibid. cap. 18. 19. 20.*

§. 979. *Herodes Antigonum II*, impetum A. M. in Galilaeam facientem, proelio vincit. Propter quam victoriam Hierosolymis per Hyrcanum & populum coronis honoratur. r)

§. 980. *Antonio*, Cassii victori, *Herodes* in Bithyniam obuiam profectus, tantam apud illum gratiam init, vt Iudaeos, qui Herodem & Phasaëlum accusatum venerant, ne quidem in colloquium admittere vellet. *Hyrcani II. legati* autem, Ephesi eum conuenientes, Antonii mandatum impetrant, vt per Cassium captiui facti Iudaei in libertatem vindicarentur, ademptique illis per Tyrios agri restituerentur. s)

§. 981. Daphnen ad Antonium accedentes 100. *Iudaeorum procures*, *Herodem* & fratrem accusant. Hyrcano II. autem illis bene administratae reipublicae testimonium perhibente, *Iudaeorum tetrarchae* per Antonium constituuntur. Qui in accusatores eorum seuerius animaduersurus fuisset, nisi ipsius Herodis deprecatione seruati fuissent. t]

ANTI.

r) Ibid. cap. 21.

t) Ibid. cap. 23.

s) Ibid. cap. 22.

M. A.

ANTIGONVS II.

Rex & pontifex 4. ann. u]

3964

§. 982. *Antigonus II. per Parthos in Iudaeam restituitur. Phasaelus autem & Hyrcanus II. captiui fiunt. Ille, capite ad saxum alliso, perit; huic vero auriculas Antigonus amputat. Herodes nocturna fuga Hierosolymis abiens, Iudaeos viam occupantes profligat; mulieresque, quas secum trahebat, in Massadae castello relinquit. Ipse vero in Arabiam abiturus, per Malchum regem regni sui finibus excedere iussus, Aegyptum petit, & illinc Romam proficiscitur. Quo in itinere, in illa sua inopia, ultra vires tamen Rhodum urbem bello adflictam subleuat. w]*

§. 983. Romae *Herodes* sponsae suae *Mariamnes* fratri regnum petiturus erat. *Antonii* autem & *Caesaris* beneficio, per senatusconsultum, Olympiade 184. an 185. regno ipse ornatur. Quem novum regem, dimisso senatu *Antonius* & *Caesar* medium habentes exeunt, consulesque & magistratus deducunt. Ab *Antonio* primo hoc regni sui die conuiuio excipitur: & intra septem dies ex Italia dimittitur. x)

§. 984.

u) Conf. §. 982. 983. w) Ibid. c. p. 24. 25.
987. x) Ibid. cap. 26.

§. 984. Toto absentiae Herodis tem- A. M.
pore, familia eius in *Masada ab Antigono*
oppugnatur. Quorum siti laborantium ci-
sternas demissus imber repleuit. His *Ven-* 3965
tidius Romanorum dux se opem laturum
simulat. Postquam autem pecuniam ab
Antigono extorserat, abit; *Silone* cum
modico praesidio in Iudaea relicto. y]

§. 985. *Herodi*, Ptolemaidem venienti,
tota *Galilaea se dedit*. Suis autem in *Ma-*
sada castello auxilio profectus, *Ioppen* prius
expugnat, ne quod hostile castellum a ter-
go relinqueret. Receptis suis ex Masadae
castello, & *Ressa* castello capto, *Hierosoly-*
mam obsidet, & per caduceatorem ad dedi-
tionem hortatur, se in ipsos quoque aduer-
sarios mitissimum futurum spondens. *Si-*
lonis autem, qui per Antigonum corruptus
erat, perfidia obsidionem tum quidem
soluere cogitur. z]

§. 986. Herodes in Galilaeam abiens,
Sepphori vrbe, inque ea magna rerum co-
pia, potitur. Per Pheroram fratrem *Ale-*
xandrium castellum restaurat. Ipse vero
latrones venatur, inque cauernis accessu dif-
ficillimis obtruncat. *Machaeras*, Herodi
per Ventidium auxilio missus, non minus
quam Silo per Antigonum se corrumpi
pati-

y) *Ioseph. Ant. Iud. lib. XIV. cap. 26.*
z) *Ibid. cap. 27.*

A. M. patitur. Quare *Herodes ad Antonium*, qui *Samosatam* ad Euphratem oppugnabat, properat; Iosepho fratre apud Machaeram relicto. *Iosephus*, fratre absente, in demetendis Hierichuntinorum agris occupatus, *trucidatur*. Rex vero ab Antonio humanissime exceptus, impetrat, ut *Sosius* cum exercitu in Palaestinam abire iuberetur. Reuersus *Herodes*, primo quidem *Galilaeam* de nouo pacat. *Pappum* prope Isaniam vincit; cuius occisi caput, Iosephi fratris manibus parentaturus, praecidium Pherorae fratri mittit. Dein, anno tertio ex quo rex Romae salutatus fuerat, ad *Hierosolymorum moenia* accedit. Durante autem obsidione nuptias cum *Mariamne*, Hyrcani II. ex *Alexandra* filia & *Aristobuli* II. ex *Alexandro* II. filio nepti, celebrat. a)

3967 §. 987. Postquam *Sosius* cum exercitu in Palaestinam venerat, cum *Herode Hierosolymorum urbem* serio oppugnat. Quam cum templo, Olympiadis 185. anno tertio, expugnant. Magnam operam dedit *Herodes*, ut à deuictorum abstineretur laniena; ne conductitii milites in templum & adytum irrumperent; & ne urbem Romani milites depraedarentur. Quare *Sosium* instantissime rogauit, ne permetteret, ut solitudinis rex à Romanis factus videretur. Ne tamen
cur

a) Ioseph. Ant. Iud. lib. XIV. cap. 27.

cur conquererentur haberent Romani; de A. M. suo tantum militibus numeravit, quanto ut urbis direptionem redimi paterentur poenitere eos non posset. *Antigonum* autem *Sosius* *vinctum ad Antonium* traxit: per quem ut è medio tolleretur, Herodes multa pecunia impetrauit. b)

§. 988. Tristis hic *Chasmonaeorum imperii finis fuit*: quem intestinis bellis & discordia, qua res maximae dilabuntur, accelerarunt.

HERODES M.

Rex 34. ann. c)

§. 989. Captis Hierosolymis, *Herodes* 3967 admodum *seuerus* in aduersae factionis homines fuit, & 45. *proceres* vel *tribunalis magni iudices* Antigono fauentes *trucidauit*. Quam maximo autem in honore *Pollionem* siue *Hillelem* & *Sameam* siue *Schammaeum* habuit; quod hi obfessis, ut regem reciperent, auctores fuerant. In trucidandis *Babae filii* fuerunt. Quos *Costobarus*, qui ex primatibus Idumaeis erat, elabi passus est; eosque, non obstante quod per edicta rex proditori praemium polliceretur, in agris suis aluit. d)

Re-

b) *Ioseph. Ant. Iud. lib. XLV. cap. 28.* d) *Ioseph. Ant. Iud. lib. XV. cap. 11.*

c) Vid. §. 1047.

A. M. *Regiam supellectilem sibi vindicavit Herodes, magnoque argenti & auri pondere ditiores emunxit; ut haberet, quod Antonio & amicis dono daret. Antonius Antigonom ad triumphum servare decreuerat. Quoniam autem, illo viuo, Herodem securum esse non posse intelligebat, Antiochiae eum securi percussit. e)*

3968 §. 990. *Hyrchanus II. in exilio suo à Parthorum rege bene habetur. Cumque vinculis soluto Babylone habitare liceret, non solum à Babyloniis Iudaeis verum etiam ab iis qui ex Palaestina illuc venirent, ut regi & pontifici honor habetur. Is, audiens Herodem ad regnum peruenisse, in Palaestinam, omnibus dissuadentibus, redit; licet propter mutilatum corpus pontificatu fungi non posset. Quem callidus Herodes summis honoribus prosequitur. f)*

3969 §. 991. *Rex Ananelum quendam, ignobilem sacerdotem ex Babylonia accitum, pontificatui praeficit. Qua re Alexandram socrum & Mariamnen vxorem quam maxime offendit. g)* Harum igitur in gratiam, *amoto Ananelo Aristobulum III. affinem succedere iubet. Cum autem socrus cum filio fugam in Aegyptum ad Cleopatram reginam tentasset, & retracti essent; rex quoque*

e) Ioseph. Ant. Iud. lib. XV. cap. 1,

f) Ibid.

g) Ibid. cap. 2,

que nimio multitudinis iuueni in scenope-
giae festo sacris fungenti liberius accla-
mantis studio offensus esset: rex affinem *na-*
rantem, quasi per lulum iusto diutius sub a-
quam depressum, *suffocari curat*; *magnificen-*
tissimo tamen *funere*, luctum acerbum simu-
lans, *exportat*. *Socrum* autem *instar captivae*
obseruari iubet. Defuncto Aristobulo, *Ana-*
nelus ad pontificatum redit. Vnde exacerbata
in regem socrus & coniugis odia. h)

A. M.
3970

§. 992. *Alexandra* igitur, quod antea
iam fecerat, *Cleopatram* reginam *contra He-*
rodem sollicitare non desinit. Haec *Anto-*
nium contra eum incitat, efficitque, ut rex
per Antonium *Laodiceam* venire iuberetur,
propter affinis caedem capitis causam dicturus.
Cum non posset non parere, *Iosepho* pa-
truo id negotii dat, ut *Mariamnem uxorem*,
si quid sibi fortasse accidisset, subito quo-
que *trucidaret*. Id quod ille apud mulie-
res imprudentius effutiens, & liberius cum
illis conuersatus, non solum *Salomae uxori*
Herodis sorori *bilem & zelotypiam mouet*,
verum etiam ipsi regi reduci consuetudinis
cum regina iusto arctioris *suspicionem fa-*
cit; quam *Mariamne*, datum *Iosepho*
mandatum regi exprobrans, auget. Qua-
re *Iosephus*, ne quidem in regis conspectum
admissus, *interimitur*; & *Salome*, marito
occiso,

h) *Ioseph. Ant. Iud. lib. XV. cap. 3.*

Ll 3

A: M. occiso, *Costobaro* [§. 989.] *nubit*. Parum quoque abfuit, quin ipsa regina occideretur. i]

§. 993. *Cleopatra* regina indefinentibus precibus *Iudaeae* & *Arabiae* partem ab Antonio impetrat. *Costobarus Idumaeae*, cui tum praeerat, ipse *inhians*, *Cleopatrae* auctor fuit, ut hanc ab Antonio regionem peteret; ad quam illi tradendam se paratissimum sit habitura. Cum vero ab Antonio illam impetrare *Cleopatra* nequiret, & rex rem rescivisset; *Costobarus vitae periculum adiit*, occidendus, nisi *Cypri* & *Salomes* intercessionibus servatus fuisset. Suspectus tamen regi ab hoc tempore semper fuit. k] *Cleopatram* in *Palaestinam* venientem *Herodes* occidere volebat. Per amicos autem deterritus, versus *Aegyptum* eam deducit; &, quod debebat, tributum illi impigre solvit. *Arabiae* autem rex hac in re segniores se praebet. l]

3972 §. 994. *Herodes* Antonio contra *Caesarem* mouenti suppetias offert. Per illum autem *Arabas*, qui *Cleopatrae* tributum soluere recusarent, *debellare iubetur*. Hos ille prope *Diospolim* vincit. Nouo quoque in proelio prope *Canam* *Coelesyriae* penes *Iudaeos* victoria fuit. *Athenio* autem, Cleo-

i) *Ioseph.* Ant. Iud. lib. XV. cap. 4. k) *Ibid.* cap. 11. l) *Ibid.* cap. 5.

Cleopatrae in illa regione duce, victis iam Arabibus suppetias ferente; *Iudaei* victores, renouata pugna, totum propemodum exercitum amittunt. Ex illo tempore Herodes, totum exercitum proelio committere non amplius ausus, latrociniiis & excursionibus Arabas vexat. m]

A. M.

3973

§. 995. Anno 7. regni Herodis, conflato iam inter Antonium & Caesarem bello Actiaco, magno *Iudaea terrae motu fuit concussa*; quo multa hominum & pecudum millia aedium ruinis sunt oppressa; saluo interim exercitu. Qua re animis elati Arabes, legatos à *Iudaeis* ad pacem petendam missos interficiunt, magnaue alacritate contra hostilem exercitum properant. *Herodes* autem eloquentia sua animum suis addit. Sacris igitur de more peractis, hostes *Herodes* alacriter aggressus, iterum iterumque proelio vicit: ita ut, domita eorum ferocia, in *Herodis* se dedere clientelam cogerentur. n)

§. 996. Victo apud Actium per Caesarem Antonio, *Hyrchanus II*, instigante Alexandra filia, fugam ad *Malchum* Arabum regem, excipere se volentem, parat. Qua re prodita, *Herodis* iussu interficitur. Cumque Hero-

3974

m) *Ioseph.* Ant. Iud. lib. XV. cap. 6. n) *Ibid.* cap. 7. 8.

A. M. Herodes ad Caesarem iter suscipere vellet; *Pherorae* fratri regni curam commendat, *Cypro* matre & *Salome* sorore in *Masadae* castellum abire iussis. *Alexandram* autem locrum & *Mariamnen* coniugem *Iosepho* quaestori & *Sohemo* *Ituraeo* in *Alexandrii* castello custodiendas tradit; dato mandato, vt, fama de sua morte perlata, ambae trucidarentur; regnum autem liberis suis & *Pherorae* fratri conseruaretur. o)

§. 997. His ita constitutis, *Rhodium* ad *Caesarem* abit. Apud eum, commemorata sua in *Antonium* fide, eandem *Caesari*, si recipiatur, pollicetur. Hoc modo in *illius* amicitiam se insinuat; vt, quod ipse posuerat, regium illi, honore & potestate aucta, diadema restitueret. Reddit illi *Caesar* eam *Palaeestinae* regionem, quam *Cleopatra* occupauerat. Regno etiam eius *Gadara*, *Hippon*, *Samariam*, *Gazam*, *Anthedonem*, *Ioppen*, & *Stratonis* turrim, contribuit; cum eum in *Aegypto* conuenisset *Herodes*. *Caesarem* in *Palaestinam* venientem omni regia magnificentia accipit, summaque in exercitum eius hospitalitate vtitur. p]

§. 998. Dum rex abesset, *Mariamne* multis artibus ex *Sohemo* expiscata erat myste-

o) *Ioseph.* Ant. Iud. lib. p) *Ibid.* cap. 10.11. XV. cap. 9.

mysterium, quod *rex*, si quid ipsi acciderit, *A. M.*
se quoque *cum matre trucidari iusserit*.
Quare in regem reuersum, iustum suum
dolorem non dissimulans, *morosior est*.
Matri quoque illius & sorori ignobilem
natiuitatem exprobrare pergit. Tandem 3976
regi suos amplexus petenti *sui copiam face-*
re non vult, patris sui necem illi ac fratris
exprobrans. Tum *Salome* regis *pincernam*
subornat, qui ad regem ingressus illi nun-
ciaret, se per *Mariamnen* reginam sollici-
tatum esse, vt *amatorium* regi misceret.
In quam rem inquirens rex, *mysterium de*
caedendis reginis per Sohemum illis pro-
ditum esse audit. Id ad accendendam
illius zetotypiam sufficiebat. Quare coram
tribunali *accusata Mariamne*, cum regem
ita velle intelligerent iudices, *supplicii da-*
mnatur. Quod sine mora ab illa sumtum
est, *Salomes* consiliis. Illa vero excelsa
animo ad supplicium abit; nihil quoque
Alexandrae matris, morosos mores sibi per si-
mulationem exprobrantis, iniuriis mota.
Illius autem mortem omnium minime ae-
quo animo *rex* tulit, maximo *caesae fla-*
grans desiderio. q)

§. 999. Quae cum gesta essent, superue-
niente *peste* magna & multitudinis & pur-
pura-

q] Iosepb. Ant. Iud. lib. XV. cap. 11.

L 1 5

A. M. puratorum pars perit. Aucta igitur regis aegritudine, *solitudines quaerit, & in morbum incidit.* Quo apud Samariam decumbente, medicisque de illius salute desperantibus, *Alexandra Hierosolymorum arces suam in potestatem redigere conatur;* quo suis ex Mariamne filia nepotibus successiorem in regno tutam faceret. Castellorum autem custodes illi ea tradere recusant; & rem regi denunciant. Qui *Alexandram* sine mora *interfici iubet.* r)

3978 §. 1000. *Salome furia Costobaro* marito repudii libellum mittit. Regique prodit, quod *Babae filios*, qui ipsius beneficio salui euaserint, (§. 989.) in suis praediis alat. Id quod non solum his, verum etiam ipsi *Costobaro* pluribusque regis amicis, *interitum accelerauit.* s)

3979 §. 1001. Rex peregrinis studiis delectatus, *theatrum Hierosolymis* suscitatur, in quo athletarum certamina quinto quoque anno in Caesaris honorem instituerentur; & extra urbem *amphitheatrum.* Quibus rebus, maxime vero *tropaeis* in theatro positae, vehementissime offendeantur Iudaei, donec detracto ornatu *nudos tropaeorum stipites* ostenderet. Coniurant tamen in eum *decem viri;* qui, sicis sub vestibis absconditis, theatrum ingrediebantur, regem occi-

r) Ioseph. Ant. Iud. lib. XV. cap. 11. s) Ibid.

occisuri. Sed *prodit*, maximis cruciatibus *trucidantur*. Proditorem occisum canibus obiciunt Iudaeorum aliqui. Cuius facinoris auctores, multo negotio detectos, cum familiis rex ad supplicium trahit. t)

A. M.

§. 1002. Quo facilius Iudaei ad seditionem proni in officio retinerentur; non contentus *rex* duabus Hierosolymorum arcibus, altera regia, altera prope templum *Antonia* per se cognominata, *munit Samariam*, cui *Sebastes* nomen dat; *Stratonis turrim*, quam *Caesaream* appellat; *Gabalam* quoque Galilaeae, & *Esthmonitim* Peraeae. In *Samaria* autem, cui multos extraneos incolas dederat, *magnificentissimum fanum* exstruit. u)

§. 1003. Anno 13. regni Herodis, magna *annonae caritate* Palaestina totusque oriens vexatur. Tum Herodes, suppellectili suae aureae & argenteae non parcens, tantum *frumenti ex Aegypto subuehi curat*, ut non solum ciuibus suis verum etiam vicinis largiter dispensare posset. Qua re Iudaeorum animos sibi mirum in modum conciliat. w]

§. 1004. *Mariamnem*, *Simonis Boëthi* Alexandrini, sacerdotis, filiam ducens, eum
Iesu

3981

t) *Ioseph. Ant. Iud. lib.* u) *Ibid.*

XV. cap. 11.

w) *Ibid. cap. 12.*

A. M. *Iesu Phabetis* filio amoto in pontificatu substituit. x)

§. 1005. Castellum magnificum *Herodion*, eo in loco, ubi quondam, Antigoni armis Hierosolymis pulsus, Iudaeos profligauerat, (§. 982.) exstruit y)

3982 §. 1006. *Sebaste* vrbe ornata, *Turrim Stratonis* condere incipit, intra 12 annos ex candido marmore magnificentissime perficiendam. Urbique *portum* commodissimum, magnae classi recipiendae aptum, addit. *Caesareaeque* nomen vrbi imponit. z)

§. 1007. Herodes *Alexandrum & Aristobulum*, suos ex Mariamne filios, Romam mittit. Qui humanissime à Caesare excipiuntur; facta patri potestate, ut, quem filiorum vellet, regni succellorem designaret. a)

§. 1008. *Trachonitis, Batanaea & Auranitis*, propter *Zenodori* latrocinia, per Caesarem Herodis ditioni contribuuntur. b)

3983 §. 1009. Herodes *Agrippam*, per Caesarem in Asiam missum, apud *Mitylenen* salutatur. Qui *Gadarenos*, Herodem accusaturos, ne auditos quidem ad eum vinctos ablegat. c)

§. 1010.

x) *Ioseph. Ant. Iud. lib. XV. cap. 12.* a) Ibid.

Y) Ibid.

b) Ibid.

z) Ibid. cap. 13.

c) Ibid.

§. 1010. Anno 17. regni Herodis, *Caesar in Syriam* venit. Is Herodem per *Gadarenos accusatum* absoluit. Cumque *Zenodorus* foedo morbo periisset, Caesar huius terras, in quibus *Uatha & Paneas* erant, Herodi donat. Hic vero magnificentissimum ex candido marmore *templum* in Caesaris honorem *prope Panium* exstruit. d)

§. 1011. *Pherorae* fratri Herodes *tetrarchiam*, 100 talentorum redditibus suo de regno decisis, impetrat. e]

§. 1012. Herodes *unam tributi tertiam* regni sui *ciuibus remittit*. Multitudinemque *iureiurando*, quod à fide & officio recessuri non sint, obstringit. Quod iuramentum cum *Pollio & Sameas* iurare nolent; tantorum virorum reuerentiae id dedit, ut non grauius in eos, uti in ceteros id facere recusantes, animaduerneret. *Es-saeis* quoque hanc necessitatem remittit; in gratiam *Menachemi*, qui sibi puero regnum, & regi facto imperium 30 annos excessurum, praedixerat. f)

3985

§. 1013. Anno 18. an 15. regni, Herodes magnificentius exstruendi *Hierosolymorum templi* consilium capit. Cuius ipsi auctorem fuisse *Babham filium Butae* narrant

d] *Ioseph. Ant. Iud. lib. XV. cap. 13.* e] *Ibid.*
f) *Ibid.*

A. M.
3987

rant Talmudici. g) Ipsius structurae, materia per biennium comparata, initium facit. Quam superbam structuram intra nouem annos cum dimidio absoluit. Qua finita, templi instaurationem magna festiuitate concelebrat. h)

§. 1014. Rex legem fert, quod *parietum perfossores extraneis in mancipia* vendere licere debeat. Qua re Iudaeos vehementer offendit. i)

3988

§. 1015. *Romam* profectus rex, *Caesarem* salutatur; & *Alexandrum Aristobulumque* filios secum in *Palaestinam* deducit.

3989

Horum vindictam timentes *Salome* iique, quorum scelere *Mariamne* perierat, rumorem in vulgus spargunt, quod *patri* propter maternam caedem *parum* faueant. Qui ad regem perlatus effecit, ut eas, quae sequutae sunt, timeret quidem turbas. Paterno tamen victus affectu, in honore eos habuit; *uxoresque* dedit, *Alexandro Glaphyram* *Archelai* *Cappadocum* regis filiam, *Aristobulo* autem *Berenicem* *Salomes* fororis filiam. k)

3990

§. 1016 *Marcum Agrippam*, ex Italia in Asiam reducem, *Herodes* apud *Sebasten*, *Caesariae*, inque arcibus *Alexandrio*, *Herodio*

g) Babha bathra, fol. 4, 1.

XV. cap 14.

i) Ibid. lib. XVI. cap. 1.

h) Ioseph. Ant. Iud. lib.

k) Ibid. lib. XVI. cap. 1.2.

dio & Hyrcanio regio apparatu excipit. A. M. Agrippas autem *Hierosolymam* veniens, deo hecatombe immolata, epulum multitudini praebet. l)

§. 1017. Sequenti vere *rex, Agrippam* salutaturus, *in Asiam* proficiscitur. Quo in itinere, magnam pecuniae summam impendit, qua *Chii* vrbis *portus* restauraretur. Venit ad Agrippam apud *Sinopen* Ponticam. Ponti rebus compositis, cum Agrippa, terrestri itinere, *Ephesum* abit, inque alias Asiae ciuitates; vbi multa magnanimitatis suae & liberalitatis vestigia *Herodes* relinquit. Cum in *Ioniam* ventum esset; *Iudaei* ibi habitantes *querelas* ad *Agrippam* perferunt, quod suis legibus se viuere non sinant indigenae; quibus *Herodes* ex amicis *Nicolaum Damascenum* dat, qui ipsorum causae patrocinaretur. Cuius oratione audita, *Agrippas iura* per Romanos ipsis concessa *rata esse debere iubet*. *Herodes* autem *Hierosolymam* reuersus, conuocatae in concionem multitudini, quid in Iudaeorum per *Asiam* gratiam ipse fecerit, exponit; vnamque *tributorum quartam* suis remittit. m)

§. 1018. *Odia* inter *Pheroram Salomenque & Mariamnes filios* de die in diem crescunt. Qui cum liberius nonnunquam loquuri

l) *Ioseph. Ant. Iud. lib. XVI. cap. 2.* m) *Ibid. cap. 3. 4. 5.*

A. M. loquuti fuissent, apud reducem regem per *Pheroram* & *Salomen* accusantur. Rex filiorum fastum suppressurus, *Antipatrum* filium, cui antea non nisi festis diebus urbem ingredi licuerat, ut successorem in curiam accersit; & illius quoque matrem *Doridem*, quam propter *Mariamnen* repudiauerat, in regiam admittit. Hoc autem consilio res vel magis turbauit; *Mariamnes* filiis id ut summam iniuriam interpretantibus: Antipatro autem fratres constanter calumniante. Rex ad salutandum *Agrippam*, ex Asia decessurum, abiens, solo *Antipatro* comite, proficiscitur. Quem *Agrippae* cum muneribus tradit, *Romam* deducendum. n]

3992

§. 1019. Rex per *Antipatri* litteras motus, ut odium contra *Mariamnes* filios conciperet, in Italiam cum illis abit, eosque coram *Caesare* accusat. Alexandro autem causam egregie dicente, rex in gratiam cum illis redit. o)

3993

§. 1020. Ab absente Herode *Trachonitae* deficiunt. Per illius autem duces ad officium redire coguntur. p)

§. 1021. Cum Herodes ad *Eleusam* vel *Sebasten Ciliciae* appulisset; humanissime ab *Archelao* Cappadocum rege excipitur. Hiero-

n) Ibid. cap. 6. De Bell. Iud. lib. I. cap. 17.

o) *Ioseph. Ant. Iud. lib. XVI. cap. 7. 8.*

p) Ibid. cap. 8.

Hierosolymam delatus, in concione pronun- A. M.
ciat, *filios post se regnare debere*, pri-
mum *Antipatrum*, deinde ex Mariamne
natos *Alexandrum & Aristobulum*. q)

§. 1022. *Caesarea* vrbs duodecimo an- 3994
no post perficitur, quam aedificari coepta
erat; anno 28. regis Herodis, Olympiade
192. Quae maxima cum celebritate dedi-
catur; & in Caesaris honorem certamina
singulis quinquenniis repetenda instituun-
tur. r)

§. 1023. Condit porro Herodes *Anti-
patrida* urbem in campo *Capharsaba*, in
honorem patris sui ita dictam. *Cypron*
castellum supra Hierichuntem, matris no-
mine insignitum. *Phasaëlum turrim*, for-
tissimum Hierosolymitanorum moenio-
rum propugnaculum, & *Phasaëlum oppi-
dum* circa Hierichuntinam vallem, in fra-
tris memoriam. s)

§. 1024. *Anthedona* quoque, quam bella
subuerterant, renouatam *Agrippium* vel
Agrippiada vocat. t)

§. 1025. Quoniam *Iudaei per Asiam &
Cyrenenses* variis modis ab indigenis affli-
gebantur; de iniuriis apud *Caesarem* per
lega-

q) *Ioseph. Ant. Iud. lib.* s) *Ibid.*

XVI. cap. 8.

t) *Ioseph. de Bell. Iud.*

r) *Ibid. cap. 9,*

lib. I. cap. 16,

A. M. legatos conqueruntur. Qui ad prouincias rescripsit, placere, vt *Iudaeis idem quod ceteris ciuibus ius* seruetur. u]

§. 1026. Herodes *Dauidis monumentum* ingressus, mundi pretiosi & aureorum monumentorum vim magnam aufert; depositam autem pecuniam non inuenit. Duos in eo satellites amisisse dicitur. In illius aditu è candido marmore monumentum condit. w)

§. 1027. Maxima *diffidia in regia familia* regnare incipiunt. Astutus *Antigonus* fratres per alios criminatus, ipse eorum patrocinium callida simulatione suscipit. Quibus artibus ita sibi patrem propitium facit, vt cum eo illiusque matre omnia communicarentur consilia; vtque eorum nutu omnia gererentur. Quare offensi *Mariamnes filii*, aduersariis suis iucautius nonnunquam minantur. Accedebat *Glaphyrae* in *Salomen* odium. Salome autem per filiam, *Aristobuli* coniugem, iuuenum minas expiscata, regi omnia renunciat. Qui tum quidem obiurgasse filios contentus, illorum responsione placatus quieuit. *Pheroras* insano ancillae amoris implicitus, oblatas sibi à rege filiae nuptias fastidit. Idem *Pheroras* *Alexandro* nunciat, se ex *Salome* audiuisse, quod *Glaphyram* rex deperiat,

u] *Ioseph. Ant. Iud. lib. XVI. cap. 10.* w] *Ibid. cap. 11.*

periat. Quod cum hic zelotypus conco- A. M.
 quere nequiret; patri Pherorae indicium
 aperit. Rex indignatus, sibi innocenti
 tantum crimen imputari, *Pheroram* fratrem
 seuerissime increpat. Hic vero indicii
 culpam in *Salomen* reiicit. Quae quidem
 impudentissimis mendaciis culpam amo-
 liri edocta, male tamen propter hoc fa-
 cinus audire incipit. Deteriusque à fratre
 quam antea habita, *Syllaeo Arabi* nubere
 vult. Quia autem ille circumcidi recusa-
 bat, re infecta domum discedere cogitur.
 Interim *Salome* insimulata, quod cum Ara-
 be consueuerit, curiae fit fabula. *Phero-*
ras autem, regis filiam, cuius nuptias ipse
 spreuerat, filio suo despondendo, prioris
 offensae veniam impetrat. x)

§. 1028. *Tres Herodis eunuchi*, qui
 propter formae praestantiam ipsi in deli-
 ciis fuerant, apud regem deferuntur, quod
 per *Alexandrum* filium se corrumpi sint
 passi. Qui non perferendis cruciatibus,
 quibus per saeuitiae ministros in *Antipatri*
 gratiam excruciantur, tandem victi, di-
 cunt, *Alexandrum* id agere, vt patrem re-
 gno exuat. Quo indicio territus rex, in
 innocentes multos atrocissime saeuic.
Antipatri autem artibus eo res deducitur,
 vt

x] *Ioseph. Ant. Iud. lib. XVI cap. 11.*

A. M. vt tandem inueniretur, qui diceret, *Alexandrum* contra regem conspirasse, eumque veneno e medio tollere decreuisse. Id quod ille non inficiatus, confessione sua *Pheroram*, *Salomen*, amicorumque regis fidissimos secum in suspicionem trahit. y)

3996 Qua in rerum perturbatione, *Archelaus Cappadocum* rex Hierosolymam veniens, simulat, se coniugium filiae cum *Alexandro* dirimere, nec ipsi filiae, siquidem sceleris conscia deprehendatur, parcere velle. Qua simulatione mitiorem fecit regem. Tamque prudenter omnia instituit *Archelaus*, vt *Pheroras*, se harum turbarum auctorem esse, supplex coram rege confiteri cogeretur; quem tamen *Archelaus*, genero criminationum absoluto, in fratris gratiam reduxit. Quo facto, *Archelaus* quidem laetus in *Cappadociam* est reuersus; *Herodes* autem *Romam* abiit. z)

3997 §. 1029. Dum *Herodes* abesset, *Trachonitae* ad pristina reuertuntur latrocinia. Quibus per regios duces domitis, 40. latronum duces in *Arabiam* fugientes per *Syllaeum* recipiuntur. Quos redux rex sibi tradi postulat, simulque 60. talenta, quae *Obodae* Arabum regi per *Syllaeum* commodauerat, sibi reddi vrget. Aucto-
ritate-

y) *Ioseph. Ant. Iud. lib. XVI. cap. 11.* z) *Ibid. cap. 12.*

ritateque *Saturnini* & *Volumnii* Syriae A. M. praesidium, inter eos conuenit, ut intra 30. dierum spatium debitum reddatur, & perfugae ex utroque regno restituantur. a) Promissis stare nolens *Syllaeus*, Romam proficiscitur. Tum, *Saturnino* & *Volumnio* consentientibus, *Herodes* cum exercitu in *Arabiam* mouet, *Raepthamque* castellum, in quo latrones se continebant, expugnat, *Nacebique* Arabum ducis, contra se uenientis, exercitum in fugam compellit; ipso *Nacebo* in proelio cadente. Nihil praeterea damni Arabibus inferens, suum in regnum reuertitur *Herodes*. Tria denique *Idumaeorum* millia, qui latrocinia coërcerent, in *Trachonitidem* deducit. b) *Syllaeus* autem Romae *Caesarem* attractus adiens, impudentissimis *Herodem* mendaciis calumniatur, quod totum Arabiae regnum non lacessitus euerterit, *Nacebumque* suum cognatum occiderit. Quibus cauillationibus efficit, ut *Caesar* iratus seuerissimas ad *Herodem* minas perscriberet, nec se purgantibus excusationem deinceps audire vellet. Qua quidem re elati *Arabes* cristas erigunt; *Herodes* autem timidus iniurias eorum

3998

a) *Ioseph. Ant. Iud. lib. XVI. cap. 13.* b) *Ibid. cap. 14.*

bus ad *Antipatrum*, illoque rogante, ad *Herodem* regem defert. Quibus auditis, suscipio illius & in filios odium mirum in modum incrementa sumit. Paulo post casu fit, ut *duo Herodis satellites*, *Iucundus* & *Tyrannus*, propter quandam offensam regia pulsi, inter *Alexandri equites* reciperentur. His regis suspicio tormenta admouet; illique cruciatibus sustinendis impares tandem dicunt, per *Alexandrum* sollicitatos se esse, ut in venatione regem interficerent. Accusatur quoque *Alexandrii* castelli praefectus, quod principes, perpetrato parricidio, recipere voluerit. Cuius filius, patre id pernegante, huius argumenti litteras profert, *Alexandri* manum referentes: quas vero hic supposititias per *Diophantum* scribam, suum characterem imitantem, scriptas esse contendit. Tum *rex iuuenes carceri includit*. *Salome* autem tantopere regis contra iuuenes iracundiam exacerbat, ut quisque seorsim *in vincula dati* scripto prodere iuberentur, quid contra patrem sint moliti. Illi se nihil contra patrem machinatos, *fugam ad Archelaum* Cappadocum regem & *inde Romam* meditados fuisse confitentur. Cuius consilii se quoque consciam fuisse, *Glaphyra* interrogata non negat. Tum *Herodes Olympo* & *Volumnia* accusationem ad Caesarem scriptam tradit; quam ei, si per *Nicolaum* placatum inue-

A. M. nirent, traderent. Eosdem in itinere ad *Eleusam* Ciliciae appellentes *Archelao* exprobrare iubet, quod iuuenum fugam promouere voluerit. Hic vero regis filiorumque quieti & securitati id se dare voluisse respondet, ut eos exciperet: Romam autem se eos mittere voluisse negat. Cum *Romam* venientes *Caesarem* Herodiam reconciliatum inuenirent; huius illi litteras tradunt. Rescribit illi *Caesar*, se illius dolere vicem, qui tales filios genuerit. Liberamque in eos animaduertendi ipsi potestatem facit. Suadet tamen, si nihil deliquerint praeter id, quod fugam meditati sint, ut leniori castigatione contentus sit; utque *concilio Beryti* conuocato, ad quod *Archelaum* quoque regem adhibeat, de causa cognoscatur. e) Conuocato igitur *Berytum concilio*, ad quod tamen *Archelaum* non vocat, oratione tanto rege minime digna filios accusat. Qui per plerosque, *Volumnia* accedentes, capitis damnantur. Nihil profuit ipsis, quod *Saturninus* cum filiis diuersam dixerat sententiam. Nihil *Nicolai*, quid Romae hac de re sentiretur, relatio. Nihil communis fere omnium commiseratio. Nihil *Tironis* militis, qui verissima narret, admonitio: quae ipsi pluribusque praeterea primum vinculorum, & paulo post,

e) *Ioseph. Ant. Iud. lib. XVI. cap. 16.*

post, *Tryphonis tonsoris* culpa, supplicii causa *A. M.*
fuit. Sed in *Sebastes* vrbe, patris iussu,
laqueo vitam finiunt, in *Alexandrii* castello
sepeliendi. f)

§. 1031. *Salomen* ad *Alexae* coniugium;
Julia adiuuante, compellit *Herodes*. g)

§. 1032. *Glaphyra* ad patrem remitti-
tur, dote illi ex fisco regio reddita. *Bere-*
nice autem, *Aristobuli* vidua, *Antipatro* nu-
ptum datur. h)

§. 1033. Liberos reliquerant, *Alexan-*
der Tigranem & *Alexandrum* filios; *Aristo-*
bulus autem *Herodem*, *Agrippam I.* & *Ari-*
stobulum filios, *Herodiademque* & *Mariannen*
filias. Illos rex magna diligentia educat, ami-
cis eos commendat, filiasque desponsat. i)

§. 1034. *Zamarus*, Iudaeus Babylonius,
per *Herodem* inuitatus, vt latrones *Tracho-*
nitae per eum domarentur, *Bathyræ* in
Batanæa condit. Rex vero illi omnium
tributorum & vectigalium immunitatem
concedit. k]

§. 1035. *Antipater* & *Pheroras* arctam
colunt amicitiam. Quam cum *Salomæ*,
& dein ipsi quoque regi, suspectam esse
vide-

f) *Ioseph. Ant. Iud. lib.* i] *Ibid. Ibid.*

XVI. cap. 17.

g) *Ibid. lib. XVII. cap. 1.* k] *Ioseph. Ant. Iud. lib.*

h) *Ibid. De Bell. Iud.* XVII. cap. 2.
lib. I. cap. 18.

A. M. viderent; dissimulant. *Salome* autem intelligens, ficta eorum, quae alter in alterum iacerent, conuicia esse, regi id significat; addens, in regis id perniciem spectare. Interficiuntur non pauci *Pharisaei*, qui *Pherorae* illiusque uxori studerent. *Pheroras* autem uxorem repudiare, rege id postulante, reculat. l)

§. 1036. Amici Romae degentes, instigante *Antipatro*, regi scribunt, ut quam primum eum ad *Caesarem* mitteret. Mittit igitur illum rex cum pretiosissimis muneribus & testamento, in quo *Antipatrum*, & si hic vita decederet, *Herodem* ex *Mariamne* *Simonis Boëthi* filia susceptum, successores scripserat. m)

§. 1037. *Pheroras* ad coniugis amorem obstinatus, in suam tetrarchiam abire iubetur. Id quod libenter facit, iurans, se rege viuo non rediturum. Quare etiam, ad regem aegrotantem intuitatus, venire recusat. Hic vero, cum ipse decumberet, non vocatus venit, & defuncti corpus *Hierosolymam* transfert sepeliendum. n)

§. 1038. *Liberti Pherorae* nunciant regi, quod *Pheroras* veneno, uxoris suae scelere, perierit. In quod inquirens rex, in suum quo-

l) *Ioseph. Ant. Iud. lib. XVII cap. 3. De Bell. lib. I. cap. 18.*

m) *Ibid. cap. 4. Ibid.*

n) *Ioseph. Ant. Iud. lib. XVII cap. 5. De Bell. lib. I. cap. 19.*

quoque caput *venenum* apud *Pherorae* viduam alleruari audit; idque *Doridis* vxoris & *Antipatri* filii scelere esse comparatum. Quare *Doridem* regia eiicit. Accusatam quoque *Mariamnem* Simonis filiam, quod horum conscia arcanorum sit, eiicit; *Herodemque* filium eius è testamento delet; patri autem eius à pontificatu amoto *Matthiam Theophili* filium surrogat. o)

§. 1039. Roma reduces *Archelaus* & *Philippus* filii per amicorum Romae degentium litteras, *Antipatri* instinctu, accusantur, quod patris facinus, quo filios *Alexandrum* & *Aristobulum* sustulerit, saepius damnauerint. Quos tamen in suis ipse *Antipater* callide excusabat. *Barbyllus* autem, *Antipatri* libertus, nouum ab eo in regem venenum affert. p)

§. 1040. Interea temporis humani generis salutis restaurator, dominus noster *Iesus Christus*, *Bethlehemi* natus videatur; *P. Sulpicio Quirinio Ciliciae*, *Sentio Saturnino* autem *Syriae proconsulatum* obtinentibus. q) Hoc tempore natum videri dicimus; quia de natiuitatis anno nihil cum certitudine dici potest.

§. 1041. *Antipater*, propter commune sui odium, nihil eorum, quae in suam perniciem

o) Ioseph. Ant. Iud. lib. XVII. cap. 6. De Bell. lib. I. cap. 19. p) Ibid. Ibid. cap. 20. q) Luc. II, 1. 2.

A. M. niciem in Iudaea agerentur, rescivit. Per patrem *Roma vocatus*, licet in itinere dubius nonnunquam haereret, *venit* tamen. Accedens autem ad patrem, per illum, perpetratum fratricidium & cogitatum parricidium sibi exprobrantem, *à complexu repellitur*. Sequenti die coram *Quintilio Varo*, qui Saturnino successor in Syriam venerat, & amicis accusatur. Qui multa de sua innocentia suoque patris amore praefricta fronte praefatus, nihil tamen ad *Nicolai Damasceni* accusationem respondere valuit. Quare rex eum vinctum in carcerem coniecit; perque litteras Caesari de eo significavit, missis simul *Acmes*, *Iuliae ancillae*, litteris, quibus *Salomen* sororem suspectam regi facere voluerat. r)

§. 1042. Interea rex morbo correptus, *successionem Antipae* filiorum minimo testamenti tabulis relinquit; quod *Antipatri* calumniis ab *Archelao* & *Philippo* alienatus fuerat. s)

§. 1043. *Iudas Sariphaei filius* & *Matthias Margalothi*, celeberrimi inter Iudaeos doctores, auctores discipulis sunt, ut *aquilam auream* maiori templi portae per regem impositam detrahant. Id quod ipsis
sup-

r] *Ioseph. Ant. Iud. lib. XVII. cap. 6. 7. De Bell. lib. I. cap. 20.* s] *Ioseph. Ant. Iud. lib. XVII. cap. 8.*

supplicii causa fuit. Eademque de causa **A. M.**
Matthias pontificatu exuitur; eoque Ioazarus
per regem ornatur. t]

§. 1044. *Hierichunte rex Callirrhoën* abit,
 vt *calidis illius aquis* se foueat. Omni au-
 tem salutis spe exclusus, *Hierichuntem* re-
 dit. Quo *Iudaeorum nobiliores* vocat; quos 4001
 per *Salomen & Alexam*, se defuncto, *hippo-*
dromo inclusos trucidari iubet; ne *luctu* sua
 mors careat, u)

§. 1045. Superueniunt *Roma* litterae,
 quibus rex certior redditur, ab *Acme* per
 iratum *Caesarem* sumtum esse supplicium;
 eundemque permittere, vt vel *exilio vel*
supplicio in *Antipatrum* filium rex ani-
 maduertat. Qui cum, allato de regis
 morte, quam sibi ipse consciuerit, nuncio,
 carceris custodes, vt se dimitterent, ten-
 tasset; patris iussu *obtruncatur. w)*

§. 1046. Mutata de *successione* voluntate,
 regnum *Archelao* largitur; *Antipam Gali-*
laeae ac Peraeae tetrarcham constituit; *Phi-*
lippo Trachoniticam, Gauloniticam, Batanae-
am & Paneada, *tetrarchiae* nomine, dat,
Salomae sorori *Iamnam, Azotum, & Pha-*
saélida, magnamque signati argenti sum-
 mam, tribuit. Ingens quoque argenti
 pon-

t] *Ioseph. Ant. Iud. lib.*
XVII. cap. 8. De Bell.
lib. I. cap. 21.

u] *Ibid. Ibid.*
 w] *Ioseph. Ant. Iud. lib.*
XVII. cap. 9.

A. M. pondus multaque pretiosa *Caesari & Iuliae* legat. x)

§. 1047. His ita ordinatis, vita fungitur *Herodes* rex; qui in extraneos humanissimus & liberalissimus, in suos iusto durior fuerat. y) Obiit die quinto post occisum *Antipatrum* filium; anno 34. post exutnm regno *Antigonum*; anno 37. ex quo *Romae* rex salutatus fuerat. *Salome & Alexas* in hippodromo clausos domum saluos dimittunt; ita regem iussisse, dicentes. *Defuncti* autem regis corpus magna pompa in *Herodii castellum* deportatur. z)

§. 1048. Numerosissima *Herodis* regis familia fuit. Patre *Antipatro* usus est; Cypro matre. Fratres, *Phasaëlum, Iosephum, Pheroram*, habuit; *Salomen* sororem. Decem illius numerantur xores: 1. *DORIS*; ex qua *Antipater* natus est. 2. *MARIAMNE*, *Chasmonaea*; ex qua nati sunt, *Alexander, Aristobulus & anonymus* filii, duaeque filiae, *Salampso, & Cypros* 3. *MARIAMNE*, *Simonis Boëthi* filia; ex qua *Herodes* filius natus est. 4. *MALTHACE*, *Samaritis*; *Archelai & Antipae* mater. 5. *CLEOPATRA*, *Hierosolymitis*; quae *Herodem & Philippum* peperit. 6. *PALLAS*; quae

x) *Ioseph. Ant. Iud. lib. XVII. cap. 10. De Bell. lib. I. cap. 21.*

y) *Ioseph. Ant. Iud. lib. XVI. cap. 9.*

z) *Ioseph. Ant. Iud. lib. XVII. cap. 10. De Bell. lib. I. cap. 21.*

quae *Phasaëlum* edidit. 7. PHAEDRA; quae *Roxanen* filiam habuit. 8. ELPIS; ex qua *Salomen* filiam suscepit. 9. ANONYMA, fratris filia, & 10. ANONYMA, consobrina, steriles. a)

ARCHELAUS

Ethnarcha 10. ann.

§. 1049. Praelectis exercitui regis litteris & testamento, *rex salutatur Archelaus*. 4001
Qui, lepidui luctu finito, epulisque ferilibus populo exhibitis, Hierosolymam abit, inque aureo solio confidens gratulationes laetus accipit. *Regis tamen nomine abstinet*, Caesaris confirmationem expectans. Multitudini, se patre mitiorem futurum, promittit; Eique, varia postulanti, nihil negat; civium sibi animos conciliaturus. b)

§. 1050. Nonnulli autem novarum rerum cupidi, Herodis amicos, qui *Iudae & Matthiae* sociorumque supplicii causa fuerint, ad poenam deposcunt; dignioremque *Ioazaro* pontificem surrogari debere clamant. Et respondente *Archelao*, quod sibi,

a) *Ioseph. Ant. Iud. lib. XIV. cap. 12. 21. XV, 12. 13. XVI, 1. 2. XVII, 1. 11. XVIII, 7. De Bell. lib. I. c. 10. 17. 18.*

b) *Ioseph. Ant. Iud. lib. XVII cap. 10. De Bell. lib. I. cap. 21. lib. II. cap. 1.*

A. M. sibi, ante factam per Caesarem in regno confirmationem, de hisce decernere non liceat, *tumultuari* pergunt. Quin, *azymorum festo* superueniente, *in templo* conglobati *seditionis speciem* faciunt. In quos *Archelaus* primum *tribunum cum cohorte*, & his repulsis, *totum exercitum* immittit; per quem circiter 3000. occisis, disiecti in montes confugere coguntur. c]

§. 1051. *Archelaus Romam* abit, regnum à Caesare petiturus. Simul *Salome* cum familia illuc pergit, simulans se *Archelao* fauere: Reuera autem hunc accusatura, *Antipae* partibus studebat mulier. Quare *Antipas*, spe regnum sibi parandi, eodem tempore *Romam* nauigat. *Antipater*, *Salomes* filius, coram Caesare *Archelaum*, multis ipsi criminibus obiectis, & in his quod Caesaris auctoritate nondum confirmatus regiam sibi potestatem ipse sumserit, accusat. *Archelaus* autem per *Nicolaum* strenue defenditur. Tum Caesar *Archelaum* regno dignum pronunciat; & se nihil nisi quod Herodis in testamento scriptum sit facturum spondet. d)

§. 1052. Dum *Archelaus abesset*, magni in *Iudaea* orti sunt tumultus. Quos cum *Varus composuisset*, *Sabinum* cum vna legione

q] *Ioseph. Ant. Iud lib. lib. II. cap. 2.*

XVII. cap. 11. De Bell. d] *Ibid. Ibid. cap. 3. 4.*

A. M.

§. 1054. *Varus* autem, periculo ex *Sabini* litteris cognito, in *Iudaeam* properat. Capit *Sepphorin*; armatos occurrere ausos trucidat; venditisque sub hasta incolis, urbem incendio absumit. Plura quoque oppida, quorum ciues seditionis & latrociniorum reos se fecerant, delet. Ad *Hierosolimam* cum accederet; *Iudaei*, qui *Sabinum* obsederant, fuga dilabuntur. *Hierosolymitani* illi se purgant, quod *Romanos* ipsi non oppugnauerint. *Sabinus* autem in *Vari* conspectum venire non ausus, ad mare proficiscitur g)

§. 1055. *Iudaeorum* legati *Romam* venientes, de immani *Herodis*, quam perpeffi fuerint, saevitia conqueruntur; *Archelaum*que similis tyrannidis specimina iam edidisse contendunt. Rogant igitur, ut reipublicae forma mutata, sibi *Syriae* prouinciae contributis sine regibus suis moribus viuere liceat. *Nicolaus* autem contra hos *Archelai* causam strenue agit. h]

§. 1056. Caesar *Archelaum Iudaeae, Idumaeae & Samariae*, non regem, sed ethnararcham; *Herodem Antipam* autem *Peraeae & Galilaeae* tetrarcham; *Philippum* denique *Batanaeae, Trachonitidis, Auranitidis*, partisque *Zenodori domus* tetrarcham, esse iubet.

g] *Ioseph. Ant. Iud. lib. lib. II. cap. 7.*

XVII. cap. 12. De Bell. h] Ibid. Ibid. cap. 8.

bet. *Gazam, Gadara & Hippon*, graeca A. M.
nici instituti vrbes, *Syriae contribuit. Salomae* autem, praeter legatas à fratre vrbes,
(§. 1046.) magnam pecuniae summam, &
Ascalone palatium, largitur. i)

§. 1057. *Iuuenis* quidam Iudaeus, Si-
done educatus, se *Alexandrum* Mariamnes
filium esse, formae similitudine fretus, *men-*
titur. Is vero, cum ceteros omnes po-
tuisset, Caesarem fallere non potuit. Quare
per eum, crimen confessus, remigum ordi-
ni adscribitur. k]

§. 1058. *Archelaus* vero ethnarcha, ex 4002
aequo & bono ciuibus praeesse iussus, in *Iu-*
daeam reuersus, Ioazaro Boëthi filio fra-
trem illius *Eleazarum* in pontificatu suf-
ficit. l)

§. 1059. *Regiam* apud *Hierichuntem* re-
staurat & *Archelaida* oppidum à se denomi-
natum condit. m)

§. 1060. *Mariamne* vxore repudiata, *Gla-*
phyram ducit; à *Iubae Mauritaniae* regis o-
bitu secundo viduam. Cui per somnum
visus primus maritus *Alexander*, secundas
& quam maxime tertias has incestuosas nu-
ptias

i) *Ioseph. Ant. Iud. lib. XVll cap. 13. De Bell.*
lib. II. cap. 9.

l) *Ioseph. Ant. Iud. lib. XVll. cap. 15,*

k) *Ibid. cap. 14. Ibid. cap. 10.*

m) *Ibid.*

A. C. ptias exprobrasse, mortemque illi annuncialle, dicitur. n)

§. 1061. *Archelaus* per Iudaeorum Samaritarumque procures, tyrannidem suam non ferentes, apud Caesarem *saenitiae accusatur*. Cum igitur, *decimo* principatus sui anno, *Romam* venire iussus, purgare se nequiret; *Viennam Galliae* in exilium ablegatur. *Iudaea* autem, *Idumaea* & *Samaritis Syriae* contribuuntur. Narrat Iosephus, per insomnium, cuius interpretationem *Simon Essaeus* dederit, tristitia haec *Archelao* fata fuisse praenunciata. o)

§. 1062. *Quirinius*, iussu Caesaris, in *Syriam* venit, ut ius diceret, omniumque facultates censeret. Qui *census* in annum 37. post victum à Caesare in *Actiaca* pugna *Antonium* incidit. Qui cum in *Iudaeam*, *Syriae* prouinciae attributam, venisset; *Iudas Gaulanites*, ex *Gamala* oppido ortus, an *Galilaens*, adiuncto sibi pharisaeo *Sadduco*, ad defectionem populum sollicitat, censum manifestum seruitutis indicium esse dictitans. Cuius assecrae, libertatis studiosissimi, nullum praeter deum dominum vel principem agnoscere voluerunt. p)

§. 1063.

n) Ioseph. Ant. Iud. lib. XVII. cap. 15. De Bell. lib. II. cap. 11.

o) Ibid. Ibid.

p) Ioseph. Ant. Iud. lib. XVIII. cap. 1. 2. 3. De Bell. lib. II. cap. 12.

§. 1063. Quirinius Ioazaro *Ananum* *Se-* A. C.
rhi filium in pontificatu substituit. q)

§. 1064. *Herodes Antipas Sepphorin*
moeniis cinctam totius Galilaeae metro-
polin facit. Communito *Betharamphatae*
oppido *Iuliadis* nomen imponit. r)

§. 1065. *Philippus* tetrarcha *Paneadis*,
aedificiis instructae, *Caesareae* nomen in-
dit. *Bethsaidam* quoque auget, incolis
pluribus illuc deductis, eamque à *Iulia*
cognominat. s)

§. 1066. COPONIVS primus *Iudaeae*
per Quirinium *procurator* datur. t)

§. 1067. Cum Coponius *Iudaeae* prae- 7
esset, in Azymorum festo *Samaritae* clam
noctu *ossa humana per templum* illiusque
porticus disseminant. Qua re effectum
fuit, ut posthac diligentius templi custo-
dias agerent sacerdotes. u)

§. 1068. Coponius M. AMBIVIVM 9
successorem accipit. Cuius tempore
Herodis M. soror Salome diem suum
obit. w]

§. 1069.

q) *Ioseph. Ant. Iud. lib. XVIII. cap. 3.* t) *Ioseph. Ant. Iud. lib.*
XVIII. cap. 3.

r) *Ibid. De Bell. lib. II. cap. 13.* u) *Ibid.*

s) *Ibid. Ibid.* w) *Ibid.*

A C.
12

§. 1069. ANNIVS RVFVS Ambiuio succedit. Quo procuratore, *Caesar* fatis fungitur. x]

14

§. 1070. VALERIVS GRATVS, per Tiberium imperatorem, Annio Rufo successor datur. Et is quidem Iudaeae 11 annis praefuit. y)

18

§. 1071. Quatuor improbi Iudaei Romae *Fuluiae*, Saturnini vxori, Iudaicam fidem amplexae, persuadent, vt purpuram & aurum ad Hierosolymitanum templum mittat. Acceptum autem hoc spoliū suos in vñus conuertunt improbi. Quam ob causam *Iudaei* per Tiberium *Roma pelluntur*. Ex quibus 4000. milites delecti, in *Sardiniam* mittuntur. z]

22

§. 1072. Valerius Gratus *Ismaëlem* Fabi filium Anano in pontificatu succedere iubet. Et huic paulo post deiecto *Eleazarum*, Anani pontificis filium. Finito anno.

23

Simoni Camithi filio pontificatum tribuit. Cui, vertente anno, deiecto *Iosephum* cognominatum *Caiphā* substituit. a]

24

25

§. 1073. PONTIVS PILATVS Valerio Grato successor mittitur. Qui 10. annis Iudaeae praest. b]

25

§. 1074.

x] *Ioseph. Ant. Iud. lib.* z] *Ibid. cap. 5.*

XVIII. cap. 3.

a] *Ibid. cap. 3.*

y] *Ibid.*

b] *Ibid. cap. 3. 5.*

§. 1074. *Herodes Antipas* tetrarcha urbem ad Genesarithicum lacum, haud procul Emmaunte oppido aquas calidas habente, à se conditam, à Tiberio imperatore, in cuius amicitiam receptus erat, *Tiberiadem* appellat. c)

§. 1075. *Pilatus*, Romano milite *Caesarea Hierosolymam* abducto, signa cum *Caesaris* effigie in urbem clam noctu primus infert. Quas imagines ut alio transferat, *Iudaei* magno agmine *Caesaream* petentes rogant. Qui, procuratore se id facturum negante, cum humi procidentes colla amputaturis militibus praeberent; *Pilatus* hanc admiratus constantiam imagines *Caesaream* deportari iubet. d)

§. 1076. *Ex aerario sacro aquaeductum* struere aggreditur *Pilatus*. Quam ob rem ortam seditionem, multis occisis, sedat. e]

§. 1077. *Herodes Antipas* tetrarcha uxorem, *Aretae* Arabum regis filiam, quacum multos iam annos vixerat, repudiat. Ducitque incestuoso matrimonio *Herodiada*, *Mariamnes Chasmonaeae* ex *Aristobulo* filio neptim; quam impudicam adulteram ex *Herodis fratris*, ex *Mariamne* *Simeonis*

c) *Ioseph. Ant. Iud. lib. XVIII. cap. 3. De Bell. lib. II. cap. 13.* d) *Ibid. cap. 4. Ibid. cap. 14.* e) *Ibid. Ibid.*

- A. C. meonis Boëthi filia nati, superstitis ample-
xibus vi aufert. f]
- 30 §. 1078. *Iohannem baptistam*, quem *Ma-*
31 *chaerunte* in vincula dederat, *Herodiade*
adultera instigante, trucidari iubet Hero-
des. g)
- 32 §. 1079. *Optimum* vero nostrum *serua-*
torem, Iudaeis id postulantibus, *crucifigi*
iubet Pilatus. De quo eiusmodi *testimo-*
nium Iosephus perhibet, ut, si genuinum
sit, Christianus fuisse non possit non
credi. h)
- 33 §. 1080. *Philippus tetrarcha*, vir mode-
stus pacisque & quietis amantissimus, an-
no 20. Tiberii, postquam *Trachonitidi*,
Gaulanitidi & *Batanaeae* annis 37. prae-
fuerat, *Iuliade* diem suum obit. Ditio au-
tem eius *Syriae* prouinciae per Tiberium
attribuitur. i]
- 35 §. 1081. *Impostor* quidam *Samaritis* pol-
licetur, se in *Garizitano* monte *sacra vasa*,
per Moſen ibi recondita, effossurum.
Creduli, sumtis armis, *Tirathabam* vicum
insident. Hos vero *Pilatus*, immissis mi-
litibus, partim caedit partim in fugam
coniicit; & praecipuos capite mulctat. k]

§. 1082.

f] *Ioseph. Ant. iud. lib.*

XVIII. cap. 7.

g] *Ibid.*h] *Ibid. cap. 4.*i] *Ibid. cap. 6.*k] *Ibid. cap. 5.*

§. 1082. Tyrannidis & saevitiae accusatus *Pilatus*, per *Vitellium* Syriae praesidem in *Italiam*, ad dicendam causam, abire iubetur. Et MARCELLVS illi successor datur. l) A. C. 36

§. 1083. *Vitellius* ipse circa paschatis festum *Hierosolymam* veniens, remittit ciuibus totum venalium fructuum vectigal; sacerdotibusque pontificis stolam & ornatum, quem *Herodes*, *Archelaus* & *Romani* quoque procuratores in arce *Antonia* depositam custodiuerant, in ipso templo asseruandum tradit. m)

§. 1084. *Iosepho* *Caiphae* *Vitellius* *Jonatham* *Anani* pontificis filium in pontificatu substituit. n)

§. 1085. *Herodes Antipas* *Vitellium*, quod de *Parthis* rebus citius quam hic ad *Tiberium* perscripserat, vehementer offendit. o]

§. 1086. Orta inter *Herodem* & *Aretam* de *Gamalitici* agri finibus contentione, *Herodis* exercitus ad internecionem funditur. Quod cum *Herodes* per litteras *Tiberio* significasset; *Vitellius* *Aretam* bello persequi, eumque vel viuum vel occisi amputatum caput ad caesarem mittere iubetur.

l) *Ioseph. Ant. Iud. lib.* n) *Ibid.*

XVIII. cap. 5. o) *Ibid.*

m) *Ibid. cap. 6.*

A. C. betur. Ad quam suscipiendam expeditionem iam profectus cum exercitu, *Hierosolymis* de Tiberii morte per litteras certior redditur. Quare *exercitum in hiberna* remittit. p]

§. 1087. Ad *Petram* urbem cum exercitu abiturus *Vitellius*, per *Iudaeam* eum ducere decreuerat. Rogatus autem per *Iudaeos*, ne id faceret, propter imagines in Romanorum signis conspicuas; iis hac in re gratificatus *exercitum* quidem per *campum magnum* iter prosequi iusserat: ipse *Hierosolymam* abierat, deo sacra factururus. Vbi cum litteras Tiberii mortem nunciantes accepisset; populum sacramento in *Caii* fidem adigit. q)

A G R I P P A S I.

Rex 7. ann. r]

§. 1088. *Agrippas I*, *Mariamnes Chasmo-
neae* ex *Aristobulo* filio nepos, paulo ante *Herodis* aui obitum *Romae* degens, in *Drusii* *Tiberii* imperatoris filii, familiaritatem venerat. Natura liberalis & magnanimus, post *Berenices* matris obitum genio indulserat, victusque splendore & immodica liberalitate tantum pecuniae profuderat, ut
pro-

p) *Ioseph. Ant. Iud. lib.* q) *Ibid.*

XVIII. cap. 7.

r) *Vid. §.*

A. C.

propter inopiam *Romae* diutius vivere nequiret. Cumque imperatoris filius *Drusus* mortuus esset; *Agrippas* cum ceteris *Drusi* amicis in imperatoris conspectum venire prohibitus fuerat. Quare in *Iudaeam* reuersus, in *Idumaeae* castellum *Malatha* abiens, miseram vitam finire optauerat. *Cypros* autem vxor mariti amantissima, ab *Herodiade*, *Agrippae* sorore, impetrauerat, vt per *Herodem Antipam Tiberiade* habitare iussu certa pecunia assignaretur istiusque vrbs magistratus daretur. Cum vero *Herodis*, istam sibi inopiam aliquando exprobrantis, contumeliam ferre nequiuisset; ad *Flaccum*, Syriae tum praesidem, se contulerat; à quo humanissime, fuerat exceptus. Hunc vero *Aristobulus* frater infensum fratri reddiderat; vt ad extremam egestatem relapsus *Ptolemaida* abire cogeretur. Ibi accepta, *Marsyae* liberti opera, à foeneratoribus, pecunia, iter in *Italiam* ingressus fuerat. *Alexandriae* ab *Alexandro alabarcha* magnam pecuniae summam, *Cypro* vxore fidem suam interponente, acceperat. *Capreis* à *Tiberio* humanissime fuerat exceptus. Postridie autem, acceptis *Herennii* litteris, quibus accusaretur, quod Caesaris fisco debitum ad constitutum tempus non persoluerit; *Tiberius* eum non prius in conspectum suum, quam soluta pecunia, venire iusserat. Hanc ille ab

§. 1089. Hunc iam *Agrippam*, mortuo Tiberio, *Caius Caligula* non solum ex carceris squalore protrahit; verum etiam, imposito capiti eius diademate, *tetrarchiae*, quae *Philippi fuerat*, adiecta *Lysaniae tetrarchia*, eum *regem* appellat. Altero igitur *Caii* principatus anno, laetus in regnum suum *abit Agrippas*. t) Cui, *Alexandriam Aegypti* delato, *Alexandrini* pessime illudunt. u)

37

§. 1090. *Herodias* soror hanc *Agrippae* fratris felicitatem iniquiori animo ferens, *Herodem* maritum exstimulat, ut ipse regiam quoque dignitatem peteret. Quem hunc in finem cum *Herodiade in Italiam* profectum *Agrippas*, per litteras & *Fortunatum* libertum, imperatori suspectum facit, quod cum *Parthis* contra Romanos foedus clam inierit. *Herodem* igitur *Caius Lugdunum Galliae* in exilium mittit. Quo eum *Herodias*, illi aduersae fortunae non minus, quam secundae fuerat, socia futura, sua sponte comitatur. *Galilaeam* autem atque *Peraeam*, quas *Herodes* possederat, *Agrippae* regno adiicit *Caius*; *Herodisque* etiam pecunia eum donat. w]

38

39

§. 1091.

t) *Ioseph. Ant. Iud. lib. XVIII. cap. 8. De Bell. lib. II. cap. 16.*

u) *Pbil. in Flaec.*

w) *Ioseph. Ant. Iud. lib. XVIII cap. 9. De Bell. lib. II. cap. 16.*

- A. C. §. 1091. Diffidiis inter *Alexandrinus Iudaeos & Graecos* ortis, ternos utrique ad
 39 *Caium legatos* ablegant. *Apion*, Graecorum legationis princeps, vitio Iudaeis dat, quod soli mortalium debitis Caium honoribus non prosequantur, templa illi, altaria statuasque dedicare, perque Caesaris nomen iurare detrectantes. Iudaeorum legationis princeps *Philo* fuit, Alexandri alabarchae frater. Sed Iudaeorum legati ab imperatore, ab iniuriis sibi vix temperante, repelluntur. x)
- 38 §. 1092. *Caius Petronium* Vitellio in *Syriae* psouincia successorem dat. Huic, pro suo in Iudaeos deum se agnoscere nolentes odio, imperat, ut, cum exercitu *Iudaeam* ingressus, *suam in templo Hierosolymitano statuam* ponat. Is igitur cum duabus Romanis legionibus apud *Ptolemaidem* hibernat, primo vere impetum in Iudaeam facturus. Illuc multa Iudaeorum millia ad eum confluunt, obtestantes, ne quid contra leges patrias tentetur; quas violari ipsi superstitibus tolerare nequeant. Cum deinceps *Tiberiadem* Petronius diuertisset; illuc quoque ad eum accedunt, priora sua repetentes postulata, & agriculturam intermittentes. *Aristobulo*, Agrippae regis fratre, pluribusque Iudaeorum primatibus hortantibus,
 39 *Petro-*

x) *Ioseph. Ant. Iud. lib. XVIII. cap. 10.*

Petronius tandem ea de re ad *Caium* scribendi consilium capit. Quare indicto ad *Tiberiadem* conuentu, Iudaeis hoc suum consilium exponit, & vt agros interim colant hortatur. Vix orationem finierat *Petronius*, cum praeter omnium opinionem effusus largissimis imbribus terra rigaretur. *Petronius* autem ea de re accurate ad *Caium* scribit, multis rationibus dehortatus, ne in proposito, quod non nisi ancipiti bello efficere posset, perseveraret. *Agrippas* rex *Romae* tum erat. Hic à *Caio*, lautissimo conuiuio à se excepto, impetrat, vt *Petronio* ante scriberet, quam huius ad ipsum epistola perueniret, si statua dedicata nondum esset, non esse dedicandam; quia ipse in *Agrippae* gratiam Iudaeis id remittere velit. Dein vero, *Petronii* epistola accepta, certissimum ipsi denunciat supplicium. Haec autem minis plena *Caii* epistola serius ad *Petronium* est delata, quam de illius morte fama ad eum peruenit. y]

A. C.

§. 1093. Non pacatiores circa haec tempora *Iudaeorum in Babylonia* res fuerunt. Quippe *Asinaeus* & *Anilaeus* fratres, Iudaei *Babylonii*, lanificio operam dantes, cum per officinae magistrum verberibus castigati

18

y] *Ioseph* Ant. Iud. lib. XVIII. cap. 11. De Bell. lib. 11. cap. 9.

- A. C. gati essent, *latrocinium exercere* inceperant. Qui cum Babyloniae satrapam, contra se sabbatho mouentem, repulissent; per Artabanum, Parthorum regem, in amicitiam fuerant recepti; qui eorum virtute satrapias, quae ad defectionem proclives viderentur, in officio retineri posse sperabat. Per illum igitur iussi, res suas strenue egerant. Extraneae autem feminae amoribus captus Anilaeus, illi permiserat, ut idola coleret. Haec Asinaeum, iubentem ut ad suos feminam remitteret frater, veneno è medio sustulerat. Anilaeus autem in Mithridatis, regii generi, prouinciam impetum fecerat non laceffit. Eumque id vindicaturum proelio vicerat. Deinde vero per illum victus trucidatus fuerat. Hoc caeso, Babylonii apud se habitantes Iudaeos male habitos Seleuciam, quam Graeci & Syri incolerent, emigrare coegerant. Ibi per quinque annos quietas sedes habuerant. Praeualuerant hac in vrbe Graeci. Iam vero Iudaeorum & Syrorum consensu, hi superiores esse coeperant. Graeci igitur Syros in suas partes trahunt, & anno sexto supra 5000 Iudaeorum vnitis viribus occidunt. Ex hac laniena superstites Iudaei Ctesiphontem abeunt. Multi quoque per Babyloniam habitantes Iudaei in vrbes Neerdam & Nisibin, quarum ad Euphratem

tem positarum munitionibus confiderent, A. C. se conferunt. z)

§. 1094. *Agrippas* rex caesi per suos *Caio* imperatoris, dignitatis suae auctoris, corpus in lectulo collocat. Dein ad *Claudium* festinans, auctor illi est, ne oblatum per milites principatum dimittat; senatus illi trepidationem indicans. a) *Claudius* autem *Agrippam* in regno per *Caium* accepto confirmat. Eidemque *Iudaeam* & *Samaritam*, necnon quae *Lysaniae* antea fuerant, *Abilam* finitinaeque eius in *Libano* ditionem, adiicit b)

§. 1095. *Claudius Alexandrinis* iniungit, ne *Iudaeis* apud se habitantibus molesti esse pergant. *Agrippae* quoque regis & *Herodis* fratris rogatu, per reliquum orbem *Romanum* epistolas mittit, ut *Iudaeis* iura sua *sarta testa* maneant. c)

§. 1096. *Agrippa* rex in regnum suum reuersus, votiua *Hierosolymis* sacrificia persoluit. Et *catenam auream* sibi à *Caio* dono datam in *gaxophylacio* sacro suspendit. d) 41

§. 1097.

- z) *Ioseph. Ant. Iud. lib. XV III. cap. 12.* c) *Ioseph. Ant. Iud. lib. XIX. cap. 4.*
 a) *ibid. lib. XIX. cap. 3.* d) *ibid. cap. 5.*
 b) *ibid. cap. 4. De Bell. lib. II. cap. 18.*

A. C. §. 1097. Theophilo Anani filio Agrippa *Simonem* cognomine *Cantharam*, Boëthi filium, in pontificatu succedere iubet. e)

§. 1098. Rex *Hierosolymitanis* tributum, quod de singulis aedibus pendere consueverant, remittit. f)

§. 1099. Cum temerarii nonnulli iuvenes *Doritae* Caesari statuam in Iudaeorum synagoga posuissent; indigne id fert *Agrippas*. Et *Petronius* illos, in quos animaduertat, deposcit. g)

42 §. 1100. Rex *Ionarbae* Anani filio reddere vult pontificatum. Hoc autem dignitatem illam accipere nolente, ea fratrem *Matthiam* ab illo commendatum ornat. h)

§. 1101. *Silam* amicum, quem omnium laborum aerumnarumque indiuiduum habuerat comitem, toti militiae praeficit. Hunc vero, cum immodestius se gessisset, in custodiam dat. Et cum ne carceris quidem squalore corrigi potuisset, ut dimissuro se regi submitteret, in vinculis eum relinquit; regis post obitum per *Herodem* fratrem obtruncandum. i)

§. 1102.

e) *Ioseph. Ant. Iud lib.* g) *Ibid. cap. 5. 6.*

XLX. cap. 5,

h) *Ibid. cap. 6.*

f) *Ibid.*

i) *Ibid. cap. 5. 7.*

§. 1102. *Novae Hierosolymorum civitatis A. C.*
muros munit, maiorem illis & latitudinem
& altitudinem addendo. Qua de re cum
Marsus Syriae praeses ad *Claudium* perscri-
psisset; imperator hortatur, ut de muni-
enda vrbe desistat. Cui rex paret. k)

§. 1103. *Berytum* urbem magnis sum- 43
ptibus, exstructis ibi theatro, amphithea-
tro, balneis & porticibus, ornat. l]

§. 1104. *Tiberiade* complures reges
summa cum hospitalitate excipit *Agrippa*.
Quam regum concordiam cum suspectam
haberat superueniens *Marsus*; reges illos
sine mora illinc discedere iubet. Quae
maximae inter *Agrippam* & *Marsum* simu-
tatis causa fuit. m)

§. 1105. *Elionaeum Cithaei filiam* Mat-
thiae in Pontificatu successorem dat. n)

§. 1106. Cum septem annos regnasset,
tres vero in totam Iudaeam; *Caesareae*
ludos pro Caesaris salute celebrat. Veste
tota ex argento mirabili opera contexta
induto in theatrum procedenti *dei nomen*
adulatores tribuunt. Quam adulationem
cum non castigasset; paulo post bubonem
funi

k] *Ioseph. Ant. Iud. lib. XIX. cap. 7. De Bell.*
lib. II. cap. 19. l] *Ioseph. Ant. Iud. lib. XIX. cap. 7.*
m) *ibid.* n) *ibid.*

A. C. funi supra caput suum extento insidentem conspicit. Qua re territus quidem, vehementissimis mox ventris torminibus corripitur, die quinto post, cum annos 54 viuendo compleuisset, ad plures abiturus. o)

§. 1107. Superstites sibi liberos relinquit *Agrippam II.* filium annos 17. natum, & *Berenicen* Herodi patruo nuptam, virginesque *Mariamnen* & *Drusillam* filias. p]

§. 1108. *Agrippa* mitissimo & in exteros & in suos ingenio fuit, cultusque Iudaici obseruantissimus; quare Hierosolymis quoque habitare amauit. Cum *Simon* quidam legis peritus clamasset, eum impurum esse & à templi aditu arcendum; non solum impunem, sed nec sine muneribus, hominem dimisit. q) Quibus de causis Iudaeis carissimus fuit. Flere solito, cum in solenni pentateuchi praelectione, in anni sabbathici scenopegiae festo per regem peragenda, ad verba, *extraneo ne sceptrum tradatis*, peruenisset, acclamatum per multitudinem fuit: *Haec terrere te non debent, Agrippa! Frater enim noster tu es, frater noster tu es.* r) Cumque sub
vitae

o) *Ioseph. Ant. Iud. lib. XI. cap. 7. De Bell. lib. II. cap. 19.*

p) *Ibid. Ibid.*

q) *Ioseph. Ant. Iud. lib. XIX. cap. 7.*

r) *Sotah, fol. 41, 1.*

vitae finem ex intestinis laborare incepisset; ciliciis induti multitudo humi procubuerunt, ut longiorem tam sibi caro regi à deo vitam impetrarent supplices. s]

A. C.

§. 1109. *Caesareae* autem & *Seastes* ciues necnon milites vita functo illiusque filiabus pessime insultarunt & illuserunt. t]

§. 1110. Dissuadentibus amicis, ne filium admodum iuuenem, Romae tum degentem, patri tanto in regno, cui administrando per aetatem par non esset, successorem daret; CVSPIVM FADV M Iudaeae procuratorem mittit Claudius, iussum vindicare illatam defuncto Agrippae illiusque liberis per *Caesareae* & *Seastes* ciues iniuriam. In *Syria* autem Marso *Longinus* successor datur. u)

43

§. 1111. *Iudaei* trans *Iordanem* habitantes de *Miae* oppidi finibus cum *Philadelphensibus* contendentes horum multos occidunt. Id vero indigne ferens *Cuspius Fadus*, seditionis auctores *Annibam* supplicio afficit, *Amaranum* vero & *Eleazarem* in exilium ablegat. *Tholomacum* quoque latro-

44

s) *Ioseph. Ant. Iud. lib. XIX. cap. 7.* u) *Ibid. lib. XIX. cap. 7.*
lib. XX. cap. 1.

t) *Ibid.*

A. C. latronem, qui plurima Idumæis & Arabibus damna intulerat, capitis damnat. w)

§. 1112. *Stolam pontificulem* in *Antoniae* castellum deponi, & in Romanorum potestate esse, *Fadus* & *Longinus*, imperatoris iussu, postulant. *Agrippae* autem *iunioris* intercessione, Iudaeorum legati ea de causa Romam missi impetrant, ut in sua custodia relinqueretur. x)

§. 1113. *Herodes* Chalcidis dynasta, *Agrippae* defuncti frater, *potestatem in templum* & aerarium sacrum eligendique pontifices maximos ab imperatore impetrat. *Cantharae* igitur *Iosephum Camei* siue *Camydis* filium in potificatu succedere iubet. y]

§. 1114. *Monobazus*, *Adiabenor*um rex ex *Helena* sorore eademque coniuge *Izatem* filium sulceperat. Cum *Izates* patri in regno successisset; vna cum matre, *Anania* quodam Iudaeo eos erudiente, Iudaicam fidem amplectitur. Ne tamen ciuibus exosus esset, volentem circumcidi vetat *Ananias*. Id vero deinceps factum est, *Eleazari* Iudaei consilio. *Helena* mater *Hierosolymam* abiens, in annonae caritate Iudaeos subleuat; *Izate* quoque filio eundem in finem multum pecuniae *Hieroso-*

w] *Ioseph. Ant. Iud. lib.* x] *Ibid.*

XX. cap. 1.

y] *Ibid.*

rosolymam mittente. Izates *Artabanum* A. C. Parthorum regem, regno per suos pulsum, in regnum restituit. Per huius filium *Var-
danem*, ut Romanis bellum illaturo opem ferret, persuaderi non potest. Diuina autem prouidentia fit, ut Parthus, Izatem, propter latam hanc ab ipso repulsam, bello persequuturus, regno per suos exueretur ipse. Qua fratris felicitate visa, *Monobazus* quoque frater de Indaeorum cultu allumendo cogitat. Id vero aegre ferentes *Adiabenorum* procures, Izatem regem primo *Abiae* Arabum regi, & dein *Vologeso* Parthorum regi, prodere voluerunt. *Diuinæ* autem prouidentiae confusus Izates, utroque periculo feliciter est defunctus. Tandem annos 54. natus, cum 24. annos regnasset, fatis functus *Izates*, *Monobazo* fratri regnum relinquit. Izatem non diu superuixit *Helena* mater. Vtriusque ossa in *Palæstinam* mittit *Monabazus*, in monumento, tertio ab Hierosolymis stadio per Helenam exstructo condenda. 2] De *Helena* regina Talmudici narrant, quod aureum candelabrum (נברשת) templo dedicauerit; aureamque tabulam [מבלא], cui sectio Mosaica de uxore adulterii suspecta inscripta

2] *Ioseph. Ant. Iud. lib. XX. cap. 2.*

A. C. scripta esset, in eo suspendi curauerit. a) Quod illa fecerit, id tuto imitari licere; quoniam non consultis *doctoribus* [חכמים] nihil fecerit. b) Annis 21. vel saltem 14. eam *Nasiracem* fuisse. c) *Monobazus* (מונבז) filius omnia *vasa*, quibus expiationis die vterentur, aureis *ansis* (ידוח) instruxisse dicitur. Multus quoque in dandis *eleemosynis* fuit. Cum igitur per amicos ipsi exprobraretur, quod per proauos bene parta male dilapidaret; respondit, proauos suos *huius seculi* (למטה) *thesauros*, qui ipsorum non essent, coaceruasse; se autem *futuri seculi* [למעלה] sibi reponere *thesauros*, aeternum duraturos. d)

§. 1115. *Theudas* praestigiator magnae hominum multitudini persuadet, se verbo effecturum, ut Iordanis undae subsistentes transitum ipsis praebeant. Immissi autem per Fadum equites, ceteris disiectis, multos capiunt; inque his ipsius *Theudae* amputatum caput Hierosolymam deportant. e)

45 §. 1116. TIBERIVS ALEXANDER, Alexandri alabarchae Alexandrini filius, *Iudae-*

a) Ioma, fol. 37, 1.

b) Succah, fol. 2, 1.

c) Nasir, fol. 19, 2.

d) *Fabha bathra*, fol.

11, 1.
e) *Ioseph. Ant. Iud. lib. XX. cap. 2.*

Judaeus apostata, Cusprio Fado successor A. C. datur. f)

§. 1117. Cum hic Iudaeae praecesser, Palaestina magna *annonae inopia* premebatur. Et haec illa est, in qua *Helena* regina magnis sumptibus frumentum ex Aegypto subuehi curauit. g)

§. 1118. Tiberius Alexander *Jacobum & Simonem, Iudae Galilaei* (§. 1062.) filios, latrones, in crucem agit. h) 46

§. 1119. *Herodes*, Chalcidis rex, *Ananiam Nebedaei filium* Iosepho Camydae filio deiecto in pontificatu sufficit. i)

§. 1120. VENTIDIUS CVMANVS nouus Iudaeae procurator datur. k) 47

§. 1121. *Herodes*, Chalcidis rex, *vita excedit*. l) Cui *Agrippam II.* succedere iubet Claudius. m)

§. 1122. Quarto paschatis festi die, ex cohorte in templi porticu ad coërcendam multitudinem stante *miles* aliquis multitudini *nudata genitalia an nates* ostendit. Qua de causa *seditio* oritur; in qua ex templo fugientium multi praecipitantur pedibusque conculcantur. Fugientium aliqui

f) *Ioseph. Ant. Iud. lib. XX. cap. 2.* k) *Ibid.*

g) *Ibid. cap. 3.* l) *Ibid.*

h) *Ibid.* m) *Ioseph. De Bell. lib II.*

i) *Ibid.* cap. 11.

A. G. aliqui in via publica prope *Bethoron Stephanum* Caesaris seruum latrocinio aggrediuntur. Ad id vindicandum missorum militum aliquis inuentum *pentateuchum* in omnium conspectu *lacerat*. Quem propterea *Cumanus* Caesareae securi ferit. n)

§ 1123. *Samaritae*. *Nain* alias *Geman* oppidum incolentes, Galilaeorum Hierosolyma ad festum proficiscentium aliquem in itinere trucidant. Quam rem *Cumanus* ad se perlatam negligit. Id quod indigne ferentes Iudaei, in auxilium adscito *Eleazaro* latrone, qui per multos iam annos Samaritanorum vicos vastauerat, suorum caedem vindicant. Quibus cognitis, *Cumanus* contra Iudaeos profectus, multos eorum caedit, pluresque viuos capit. Ceteri *procerum Hierosolymitanorum*, rogantium ne per vnus paucorumue Galilaeorum vindictam excidii periculo vniuersam patriam exponant, precibus sedati quiescunt. *Samaritarum proceres* Iudaeos apud *Numidium Quadratum*, Syriae praesidem, accusant. Qui, causa cognita, reos deprehensos in crucem agit; & ipse in Iudaeos quam Samaritas seuerior. *Ananiam* autem pontificem & *Ananum* filium *vinctos Romam* mittit, coram Caesaris tribunali

n) *Ioseph. Ant. Iud. lib. XX. cap. 3. 4. De Bell. lib. II. cap. 20.*

bunali causam dicturos; & cum his *Cumanum* procuratorem, per Iudaeos accusatum quod per Samaritas commissum homicidium vlcisci noluerit, *Celerem* tribunum, *Samaritarumque legatos in Italiam* abire iubet. *Agryppae iunioris*, Romae tum degentis, prouidentia factum est, vt legitime causam cognosceret *Claudius*. Qui cum comperisset, *Samaritas* tumultus auctores fuisse; eorum *legatos supplicio* tradit; *Cumanum* exilio mulctat; *Celerem* autem tribunum Hierosolymam remittit, inspectante toto populo *per vias raptandum.* o)

§. 1124. CLADIVS FELIX Iudaeae procurator datnr. p) 52

§. 1125. Claudius imperator *Agrippam iuniorem*, loco Chalcidis regni, *Philippi tetrachia & Batanaea*, adiuncta his *Trachonitide* cum *Abila*, quae *Lysiae tetrarchia* fuerat, donat. q]

§. 1126. *Agrippas* circumciso Emesenum regi *Azizo* sororem suam *Drusillam* elocat: *Mariamnem* autem *Archelao* Chelciae filio. r)

§. 1127. *Drusilla* paulo post, per *Felicem* procuratorem sollicitata, priori marito 53

o) *Ioseph. Ant. Iud. lib.* q) *Ibid. Ibid.*

XX. cap. 5. De Bell.

lib. II. cap. 21.

p) *Ibid. Ibid.*

r) *Ioseph. Ant. Iud. lib.*
XX. cap. 5.

A. C. rito & patrio cultu relicto, *Felici nubit.*
Ex quo matrimonio *Agrippas* filius natus
fuit. s]

§. 1128. *Bernice* soror vidua *Polemoni*
Ciliciae regi nubit. Quem vero cum vxor
deseruisset, ipse quoque Iudaicae fidei de-
sertor est factus. t)

§. 1129. *Mariamne* quoque Archelaum
deserens, secundas cum *Demetrio* Iudaeo,
Alexandriae alabarcha, nupias init. u)

§. 1130. *Iudaeos*, impulsore *Chresto*, as-
sidue tumultuantes, *Claudius* Roma expel-
lit. w]

54 §. 1131. Primo Neronis imperatoris an-
no, Emesorum regi Azizo fati functo fra-
ter in principatu succedit. *Aristobulus*,
Herodis Chalcidis regis filius, *Armeniae*
dominium à Nerone accipit. Idem *Agrip-
pae Galilaeae partem* dat, *Tiberiade* & *Ta-
richaeis* illi parere iussis; necnon *Iuliada*
trans Iordanem & 14. vicina oppida. x]

§. 1132. Iudaea *latronum* receptaculis,
magicis *praestigatoribus* imperitaeque tur-
bae *feductoribus* referta est. Horum mul-
tos Felix quotidie comprehensos supplicio
afficit. In his *Eleazarum* *Dinaei filium*, la-
tro-

s] *Ioseph. Ant. Iud. lib. XX. cap. 5.* w] *Sueton. in Claud. cap. 25.*

t] *Ibid.*

u] *Ibid.*

x] *Ioseph. de Bell. Iud. lib. XX. cap. 5. De Bell. lib. II. cap. 21.*

tronum ducem, qui per 20. annos regio- A. C.
nem istam deprædatus fuerat, dolo captum
Romam vinctum transmittit. y)

§. 1133. *Jonathae pontifici*, quod salutari-
bus de melius administranda republica ad-
monitionibus sibi grauis esset, *Felix* in ipso
templo *ficarios* immittit. A quo tempore
nec ipsum templum a sicariorum caedibus
immunitatem præstitit. z)

§. 1134. *Aegyptius* quidam *vatem* se ven-
ditans, magnam turbam in *oliueti montem*
deducit; pollicitus suo iussu ruitura moe-
nia aditum sibi in urbem patefactura. Qui-
bus immissi per *Felicem* milites, 400 occi-
dunt, 200 viuos capiunt; ipso seductore
Aegyptio pedum celeritate salutem inue-
niente. a)

§. 1135. *Latrones* Iudaeos ad *excutien-*
dum Romanorum iugum sollicitant; eorum-
que, qui persuaderi nollent, vicos diri-
piunt. b)

§. 1136. *Iudaei Caesareae* habitantes *Sy-*
ros incolas deterioris conditionis esse de-
bere contendunt, nec eodem quo ipsos
ciuitatis iure gaudere. Quam contume-
liam cum *Syri* non ferent; ad lapides ven-
tum est, multis vtrimque sauciatis & cae-
sis

y] *Ioseph. Ant. Iud. lib.* z] *Ibid. Ibid. cap. 23.*

XX. cap. 6. De Bell. a] *Ibid. Ibid.*

lib. II. cap. 22. b] *Ibid. Ibid.*

A. C. sis. *Felix* rogat Iudaeos, vt desisterent. Cumque non parerent; armatos illis immittit milites. Qui multos caedunt, plures captiuos faciunt, nonnullas quoque diuitiis refertas Iudaeorum domos spoliant. Honoratiorum tamen Iudaeorum rogatu, procurator receptui canit. c)

60 §. 1137. Agrippa rex *Ismaëli Phabaci* filio pontificatum confert. d)

§. 1138. Sacerdotum potentiores seruos suos in areas immittunt, qui decimas sacerdotibus debitas auferrent. Quo factum fuit, vt pauperiorum sacerdotum aliqui fame perirent. Quam violentiam mutuaque certamina, quasi magistratu vrbs vacaret, nemo compescit. e)

61 §. 1139. Postquam Felici PORCIVS FESTVS succellor datus fuerat; Iudaeorum *Caesaream* incolentium proceres *Felicem* Romae accusant. Hunc vero *Nero Pallantis* fratris precibus donat, quo minus iniuriarum, quibus Iudaeos affecerat, poenas daret. Quin per *Beryllum Syri Caesarienses* impetrant, vt *Neronis* litteris ciuitatis ius Iudaeis abrogaretur. Quae prima sequentium calamitatum causa fuit. f]

§. 1140.

c) *Ioseph. Ant. Iud. lib.* d) *Ibid.*

XX. cap. 6. De Bell. e) *Ibid.*

lib. II. cap. 21.

f) *Ibid. cap. 7.*

§. 1140. Festus Iudaeam per *latrones* vel *A. C.*
ficarios totam afflictam inuenit. Erat in
 his *impostor*, qui homines *in solitudinem* se-
 qui se iussos ab omnibus malis se liberatu-
 rum spononderat. Is vero cum vniuersa 62
 sua turba per immisos milites fuit oppres-
 sus. g)

§. 1141. *Agrippas* rex insignis amplitu-
 dinis *palatium Hierosolymis* exstruit. Ex
 quo cum prospectus in interius templum
 pateret; Hierosolymitani procures supra
exhedram, quae in interioris templi occi-
 dentali muro esset, *altum parietem* excitant,
 prospectum ex regio palatio necnon
 occidua templi porticu in interius tem-
 plum arcentem. Hunc diruere per *Fe-*
stam iussi, legatos & in his *Ismaëlem*
 pontificem *Chelctamque* sacri aerarii custo-
 dem, ad *Netonem* ablegant. Qui, *Poppeae*
 intercessione, vt paries maneret, impe-
 trant. *Ismaëlem* autem *Poppea* Romae
 manere iubet. Tum *Iosepho* cognomine
Cabi pontificatum defert Agrippas. h] 62

§. 1142. Mortuo in prouincia Festo,
 ALBINVS in Iudaeam successor mittitur. i)

§. 1143. Rex *Ananum Anani filium*,
Sadducaeam, pontificatu ornat. Hic,
 cum *Albinus* in itinere adhuc esset, conuo-
 cato,

g] *Ioseph. Ant. Iud. lib.* . h) *Ibid.*

XX. cap. 7.

i) *Ibid. cap. 8.*

A. C. cato concilio, *Iacobum Iesu Christi fratrem* nonnullosque alios capitis damnatos lapidibus obrui iubet. Id quod viris bonis vehementer displicet; Albinusque se vindicaturum scribit. Agrippas quoque ea de causa ablatum ab eo post tertium mensem pontificatum *Iesu Damnaei filio* confert. Permagna tamen *Ananiae* apud vulgum auctoritas manet. k)

§. 1144. *Albinus* pessime *Iudaeos* affligit. Venalem habet iustitiam; singulorum bona diripit; tributorumque additamentis gentem grauat. Supplicii reos, accepta pecunia, dimittit; quam qui non dedissent, eos solos quasi nocentissimos in vinculis detinet. Largitionibus scelerum impunitatem redimere quemque scelestissimum patitur. l)

§. 1145. *Sicarii Eleazari ducis* scribam, *Ananiae pontificis filium*, viuum capiunt. Eumque, receptis decem suorum, qui captiui facti fuerant, dimittunt. Quo artificio quoniam saepius utebantur; *latronum numerus* in immensum crescit. m)

§. 1146. Agrippas auctam à se *Caesaream Philippi* appellat *Neroniada*. *Berytum* quoque magnifice ornat. Hac autem re magnam

k) *Ioseph. Ant. Iud. lib. XX. cap. 8.* m) *Ioseph. Ant. Iud. lib. XX. cap. 8.*

l) *Ioseph. De Bell. lib. II. cap. 24.*

magnam sibi Iudaeorum inuidiam parat. n) A. C.

§. 1147. Quatuor ante bellum Iudaicum annis, *Iesus* quidam *Anani filius*, homo plebeius & rusticus, ad scenopegiae festum veniens, *urbi male augurari* incipit. Neque clamare, dirissimis plagis affectus, desistit; per septem annos proximum Hierosolymorum excidium deplorans. o)

63

§. 1148. Rege iubente, *Iesus Gamalielis filius* Iesu Damnei filio in pontificatu succedit. Quoniam autem hic aegre cedebat; quam maxima inter illos orta dissidia sunt, quae multis dein turbis occasionem dederunt. p)

§. 1149. *Albinus* audiens, *Gessium Florum* sibi successurum, victorum eos, qui manifeste capitis rei erant, caedi iubet; ceteros pecunia mulctatos dimittit. Quare *latronibus repleta Iudaea* est. q)

§. 1150. *Leuitis* sacros hymnos in templo canentibus *Agrippas stolam lineam*, quam per instituta patria solis sacerdotibus gestare liceret, sumere permittit. r)

64

§. 1151.

n) *Ioseph. Ant. Iud. lib.* p) *Ioseph. Ant. Iud. lib.*

XX. cap. 8.

XX. cap. 8.

o) *Ioseph. de Bell. lib.* q) *Ibid.*

VII. cap. 31.

r) *Ibid.*

P p

A. C. §. 1151. Cum templi structura absoluta esset; Agrippam populus rogat, ut orientalem eius porticum magnificentius instauraret, ne 18000. opificum in otio esse cogerentur. His autem precibus ille non annuit. s]

§. 1152. Abrogatum Iesu Gamalielis filio pontificatum *Matthiae Theophili* filio concedit rex. Quo hanc dignitatem tenente, Iudaicum bellum initium habuit. t)

§. 1153. GESSIVS FLORVS, in Iudeam veniens, potestate adeo violenter abutitur, ut *Albinum quasi beneficium* Iudaei desiderarent. Cum enim Albinus clam malus fuisset; hic publicis Iudaicam gentem iniuriis lacerare non dubitavit. Cuius tanta iniustitia erat, ut, accepta praedarum parte, latronibus insolentiam suam impunibus exercere permitteret. Quare Iudaeorum multi; patriis relictis laribus, ad externos confugiunt; ubiuis terrarum secutius quam in patria ita conquassata viui-
rati. u)

65 §. 1154. Instante azymorum solennitate, *Cestius Gallus*, Syriae proconsul, Hierosolymam venit. Hunc 3000000 Iudaeorum circumstantes, ut *Florum eiiciat*, rogant. Et

s] Ioseph. Ant. Iud. lib. t) Ibid.

XX. cap. 8.

u] Ibid. cap. 9.

Et ille quidem, se ipsis Florum pacatiorem A. C.
facturum, promittit. *Florus* autem eum
Caesaream deductum impudentissimis cir-
cumuenit mendaciis. Eoque ex tempore,
quo ipse impunis abiret, id *vnice agit*, ut,
auctis quotidie calamitatibus, *Iudaeos sedi-
tione rebus suis consulere cogeret.* w)

§. 1155. Circa idem tempus, anno 12,
regni Neronis, & 17 Agrippae, *Caesarien-
ses cum Neronis litteris*, quibus Caesareae
ciuitatis ius Iudaeis ademptum esset,
(§. 1139.) in Palaestinam reuertuntur. x)

§. 1156. *Caesarienses* viam ad Iudaeorum
synagogam obstruere eamque *profanare* co-
nantur, Floro id minime prohibente; li-
cet octo à Iudaeis *talenta* dono accepisset.
Quin 17. *talenta ex aerario sacro* auferre
conatur. Ob quam causam per seditiosos
conuicia in eum iaciuntur. Id quod ille
vindicturus, cum exercitu *Hierosolyman*
abit; forum rerum venalium spoliare iu-
bet; Iudaeos 630. occidit; inque his
equestri ordinis viros pro tribunali *flagellis*
caedere & in crucem agere non veretur.
Quin *Bernicen*, Agrippae regis sororem,
tam male habet, ut & ipsa de vita per eum
periclitaretur. Iudaeos *duabus cohortibus*,
quae

w) *Ioseph. De Bell. lib. II.* x) *Ibid. cap. 25.*
cap. 24.

A. C. quae Caesarea venirent, obuiam ire, easque salutare iubet. Harum autem centurionibus, ut ne quid salutatum venientibus responderetur, utque in petulantius acclamantes impetum facerent, iniunxerat. Magna igitur *Iudaeorum* quidem *caedes* est facta. *Templum* autem *occupaturus* procurator *excluditur*. Quare ille cum exercitu Caesaream redit, non nisi vnica Hierosolymis cohorte relicta. y)

§. 1157. Perlatis & Flori & procerum Iudaeorum ad *Cestium* querelis; hic *Politianum* tribunum in Iudaeam mittit. Qui cum *Agrippa* rege, ex Aegypto reduce, apud *Iamnam* sibi obuius facto, *Hierosolymam* abit. Vbi omnia pacata inueniens, collaudata Iudaeorum in Romanos fide, ad *Cestium* redit. *Agrippas* autem rex, cum hic abiisset, orationem ad multitudinem habet, qua eos edocet, rebelles non contra *procuratorem* Romanum, sed contra *imperatorem* nihil tale meritum, pugnare. Praeterea non iam de eo quaestionem esse, num *Romanorum* *seruitus* sit *subeunda*; sed de eo, num *iugum* Pompeii temporibus per proavos dudum susceptum iam *excusare* velle consultum sit. Qua de re ne somnient, tot multo celebriorum gentium Romanis parentium exemplis, multisque praec-

y) *Ioseph.* De Bell. lib. 11.
cap. 25. 26. 27.

A. C. seditiosi *Agrippae* regis, *Berenices* & *Ananiae* pontificis palatia necnon archium flammis tradunt; regiosque in regia milites obsident. a]

§. 1159. Interea temporis *Manahemus*, Iudae Galilaei (§. 1062.) filius, regno inhians, copias coëgerat, *Hierosolymamque* obsessum venerat. Tum vero *Agrippae* regis milites discessum paciscuntur. *Romani* autem, quibus discessus negatus fuerat, in *Hippicum*, *Phasaëlum* & *Mariamnem* turres confugiunt. Occidunt *Eleazari* factionis seditiosi *Ananiam* pontificem & *Ezechiam* fratrem, necnon *Manahemum* tyrannum, cum templum ad facienda lacra ingredi ausus esset. *Romanis* abitum tandem penitentibus fidem dant, quod saluos abire sint passuri; ea autem impie violata, ad unum omnes, postquam arma posuerant, trucidant. Et id quidem *Sabbathi die* est factum. b)

§. 1160. Eodem die *Caesarienses* Syrii an Graeci omnes apud se habitantes *Iudaeos*, ad 20000, occidunt; *Floro* suppetias eorum saevitiae ferente. Quo suorum clade efferati *Iudaei*, vastant, exurunt & depredantur Syrorum oppida & vrbes, *Philadelphiam*, *Gebonitin*, *Gerasam*, *Pellam*, *Scythopolin*, *Gadaram*, *Hippon*, *Gaulanitidem*

a] *Ioseph. De Bell. lib. 11.* b] *Ibid. cap. 32. cap. 30. 31.*

dem *Cedafam* Tyrriorum, *Ptolemaidem*, *Gabam*, *Sebasten*, *Ascalonem*, *Anthedona*, & *Gazam*. Sic quidem per totam regionem Iudaei in Syros & Graecos, & hi vicissim in illos, armis & igne saeviunt. *Scythopolitae* autem apud se habitantes *Iudaeos*, secum arma contra oppugnantes istam urbem *Iudaeos* ferentes, per insidias caedunt. In his *Scythopoleos* *Iudaeis* *Simon Saulis filius* latro, cum nullum sibi suisque effugium patere videret, sua prius manu parentibus cum vxore & filiis iugulatis, in sua ipsius viscera gladium, quam longus erat, adigit. Similiter *Ascalonitae*, *Ptolemaidenses*, *Tyrri*, *Hippeni*, *Gadarenses*, qui apud se erant, *Iudaeos* trucidant. Soli *Antiocheni*, *Sidonii*, *Apamienses* & *Geraseni* suis parcunt. c)

§. 1161. In *Agrippae* quoque regno, *Vari*, quem ad Cestum profectus rex illius administrationi praefecerat, culpa, *turbae* oriuntur. d)

§. 1162. Seditiosi *Cyprum* castellum prope *Hierichuntem* capiunt & demoluntur. *Machaeruntem* autem, abiturum Romanorum praesidiariis concedentes, suo praesidio muniunt. e)

§. 1163.

c) *Ioseph. De Bell. lib. II.* d) *Ibid. cap. 35.*

cap. 33. 34. 35.

e) *Ibid. cap. 36.*

P p 4

A. C,

§. 1163. *Alexandriae Aegypti per Graecos laceffiti Iudaei, arma sumunt. Quaecum, per Tiberium Alexandrum moniti, deponere nollent; hic Romanorum legiones illis immitt. Per quos 50000 Iudaeorum trucidantur. f)*

66

§. 1164. *Cestius, quocum Agrippa rex quoque militabat, cum exercitu Palaestinam ingressus, Sabulonem Galilaeae urbem, ciuibus nudatam, diripit & cremat. Ioppen quoque capit; vbi 8400 Iudaeorum iugulantur. Misso in Galilaeam Caesennio Gallo Sepphoris pluresque Galilaeae urbes sua sponte se dedunt. Quare is, Galilaeae rebus breui pacatis, suis cum militibus ad Cestium abit. Cestius Lyddam incolis, qui Hierosolymam ad scenopegiae festum confluerant, vacuam exurit. Hierosolymam cum exercitu tendens, prope Gabenum 50 stadiis Hierosolymis castra ponit. Ibi cladem ab Hierosolymitanis patitur. Simon Giorae filius Romanis quoque molestus est, multasque eorum sarcinas rapit. Tum Agrippas rex legatos ad Iudaeos mittit, hortaturos, ut bello desistentes veniam ante actorum sperarent. Hos cum seditiosi occidere pararent; indigne id fert reliqua turba. Qua inter eos animaduersa discordia, Cestius castra ad urbem mouet, eam-*

f] Ioseph. De Bell. lib. II.
cap. 36.

eamque ingressus, *seditiosos in templo obfi-* A. C.
det. Quod quidem expugnare potuisset;
 si *Anano Ionathae* filio, portas sibi apertu-
 ro, fidere, vel ipsos obsessos timore per-
 culsos tempestiue oppugnare voluisset.
 Hac autem opportunitate neglecta, *turpi*
fuga discedens, magnam exercitus partem
 amittit. Sed *Iudaeorum* nobiliores pruden-
 tioresque, futura sagaci coniectura praeui-
 dentes, *Hierosolymis* abeunt. Horum ali-
 quos in *Achaiam* ad *Caesarem* mittit *Ce-*
stius, qui haec nunciaturi omnem turba-
 rum culpam in *Florum* deuoluerent. g)

§. 1165. *Damasceni* 10000 *Iudaeorum*
 urbem suam incolentium, quos inermes
 nihilque tale suspicatos inuadebant, vna
 hora iugulant. h)

§. 1166. *Iudaei*, *Cestii* victores, & in
 vrbe & per prouinciam belli duces consti-
 tuunt. *Iosepho*, *Matthiae* filio, sacerdoti,
Galilaea & *Gamala* obuenit. Is in *Gali-*
laea, *Iotapatam*, *Bersabeen*, *Salamin*, *Perec-*
cho, *Iapham*, *Sigo*, *Itabyrium* montem, *Ta-*
richeas, *Tiberiada*, speluncas circa *Genesari-*
thicum lacum, *Achabarorum* petram, *Seph*,
Iamnith, *Mero*. *Sepphorin* & *Gischalam*, in
Gaulanitide autem *Seleuciam*, *Soganen* & *Ga-*
mala

g) *Ioseph. De Bell. lib. II.* h) *Ibid. cap. 41.*

cap. 37-40.

P p 5

A. C. *mala munit. Exercitum 100000 militum excedentem cogit, armat, ducibusque dicto audientem esse docet.* i) *Iosephus* autem tanta cum industria res administrans, *Ioannis Leniae filii* latronis artibus oppressus fuisset, nisi parata per hunc pericula prudenti consilio euitasset. k)

§. 1167. *Hierosolymitani urbem muniunt, & de armis fabricandis solliciti sunt. Simon* autem *Giorae filius* in *Acrabatena* ad rapinas conuertitur. Quare per milites ab *Anano* pontifice missos in *Masadae* castellum compellitur. l)

§. 1168. *Vespasianus*, *Neronis* iussu, in *Syriam* ad bellum Iudaicum abit; *Tito* filio *Alexandriam* misso, ut quintam decimamque legiones adduceret. m)

§. 1169. *Iudaei* in *Asoalonem* impetum facturi per *Antonium* *Romani* praesidii ducem bis ita repelluntur, ut in primo proelio eorum 10000, in altero autem 8000, desiderarentur. n)

§. 1170. Cum *Vespasianus* *Antiochiam*, ubi aduentum eius *Agrippas* rex praestolabatur, peruenisset; mox *Ptolemaidem* cum exercitu mouet. *Iosephus*, cuius consilio munita fuerat, *Sepphorin* urbem vel cape-
re

i) *Ioseph.* De Bell. lib. II. l) *Ibid.* cap. 44.

cap. 42.

m) *Ibid.* lib. III. cap. 1.

k) *Ibid.* cap. 43.

n) *Ibid.* cap. 2.

re vel in suas partes trahere frustra tenta- A. C;
tauerat. *Sepphoris* enim *Vespasiano* se de-
dit; qui illi poscenti contra *Iudaeorum*
incurSIONES praesidium mittit. Et hi qui-
dem *Iosephum* reliquamque *Galilaeam*
perpetuo vexant. o)

§. 1171. *Titus* expectatione citius cum
legionibus ex *Aegypto Ptolemaidem* venit.
Ibi igitur 60000 exercitum *Vespasianus*
iam habet. p] *Placidum* in *Galilaeam* mit-
tit; qui magnam imbellium turbam peri-
mit. *Iotapatam* autem expugnaturus re-
pellitur. q)

§. 1172. Postquam ipse *Vespasianus Ga-*
lilaeam cum exercitu ingressus erat, *Iose-*
phi milites fuga ex castris dilabuntur. Qua-
re *Iosephus*, bello quam longissime abelle
volens, cum paucis illis, qui apud ipsum
manserant, *Tiberiadem* abit. *Vespasianus*
autem *Gadarensium* urbem primo impetu
capit; quam cum vicinis oppidis incendio
delet. r) *Iosephus*, qui suo aduentu non
exiguum *Tiberiensibus* timorem inculle-
rat, litteris *Hierosolymam* missis, quis rerum
in *Galilaea* status sit, perscribit. s)

§. 1173.

o) *Ioseph. De Bell. lib. III.* q] *Ibid. cap. 7.*

cap. 3. 4.

r] *Ibid. cap. 8. 9.*

p] *Ibid. cap. 5.*

s] *Ibid. cap. 10.*

A. C. §. 1173. *Vespasianus* contra *Iotapatam* mouet. Illuc Tiberiade commigrat *Iosephus*, ut urbem defendat. Quo duce, urbis propugnatores per satis diuturnum tempus multa mala & inferunt Romanis, & ab his accipiunt. t] Hac obsidione durante, per *Traianum* & *Titum* missos vicina urbs *Iapha* expugnatur. u) *Samaritarumque* 11000, qui *Garizitanum* montem conscenderant, per *Cerealem* trucidantur. w) Tandem 47 die, ex quo obsideri coepta erat, occupatur *Iotapata*. Cuius omnes ciues & propugnatores, solis feminis & infantibus exceptis, *Romani* interficiunt. Urbem autem illiusque castella solo aequant. Iudaeorum 40000 hac in obsidione & expugnatione perierunt. x]

§. 1174. *Iosephum* inuestigantes *Romani*, in puteo delitescentem, prodente femina, tandem inueniunt. Egredi iussus, parere primum dubitat. Quod cum facere tandem decreuisset, parum abfuit, quin per suos ibidem delitescentes peremptus fuisset. Per *Vespasianum* in vincula datur. Quoniam autem imperatoria ipsi dignitas per *Iosephum* praenunciata fuerat; ad *Neronem* eum non ablegat. y]

§. 1175,

t] *Ioseph.* De Bell. lib. III.
cap. 11 - 20.

u] *Ibid.* cap. 21.

w] *Ibid.* cap. 22.

x] *Ibid.* cap. 23.

y] *Ibid.* cap. 24 - 27.

§. 1175. *Vespasianus Caesaream* abiens, A. C₁
per ciues sui studiosissimos summa cum
beneuolentia excipitur. In cuius vicini-
am copias suas hiematum deducit. 2]

§. 1176. *Ioppes*, per *Cestium* deletae,
munimenta diuersorum hominum colluui-
es resuscitauerat; qui *piraticam* exercebant.
Hanc iterum evertit *Vespasianus*; & in ar-
ce milites relinquit, qui impedirent, ne
piratae illuc denuo confluerent. a)

§. 1177. *Iosephus* pro caeso *Hierosolymis*
lugetur. Quem autem cum superesse & à
Vespasiano non male haberi audirent,
proditorem esse clamant. b)

§. 1178. *Vespasianus Caesaream Philippi*,
ad inuisendum in regno suo *Agrippam*, &
ad pacandum illud, cum exercitu abit.
In cuius gratiam, *Tiberiadi* vrbi sua spon-
te se dedit *parcit*: Quae ne citius ad
ineundum foedus veniret, *Iesus Tobiae fi-*
lius, latronum dux, impediuerat. Is, se
apud *Tiberienses* diutius tutum iam non
esse videns, *Taricheas* abierat. c)

§. 1179. *Tarichaeae*, *Titi* virtute, expe-
ctatione citius capiuntur. Vbi multa Iu-
daeorum millia caeduntur, & 30400 ven-
dun-

2) *Ioseph.* De Bell. lib. III. b) *Ibid.* cap. 30.

cap. 28.

c) *Ibid.* cap. 31. 32.

a) *Ibid.* cap. 29.

A. C. duntur. Iesus vero latro fuga cum suis elabatur. d)

§. 1180. Ad obsidendam *Gamalam* Vespasianus pergit. In quam prima facta irruptione, aliquid patitur. Dum illius in obsidione haeret, *Placidum* mittit; qui *Itabyrium montem* in deditionem accipit, pertinacioribus illius propugnatoribus *Hierosolymam* fugientibus. Mox quoque *Gamala* Vespasianus potitur; cuius ciues omnes trucidat, *urbemque excindit*. e)

§. 1181. Sola *Gischala* in Galilaea subiuganda supererat. Ad quam expugnandam, dum ipse Caesaream cum maiore exercitus parte abiret, *Titum* mittit Vespasianus. Hic, ut deditionem sua sponte faciant, hortatur. *Ioannes Leuiae filius*, contra quem, cum latronibus suis urbem tenentem, ne hiscere quidem liceret ciuibus, vnus noctis paciscitur inducias. Illa ipsa autem nocte cum latronibus suis *Hierosolymam* abit. Tum ciues Titum sequenti die laeti recipiunt; cui ut liberatori suo, qui à custodia ciuitatem vindicauerit, acclamant. Et Titus quidem mitissimus in eos est. Sic totam *Galilaeam* multo sudore subegerant Romani. f)

§. 1182.

d] *Ioseph. De Bell. lib. III*
cap. 32-36.

e] *Ioseph. De Bell. lib. IV.*
cap. 1-7.

f] *Ibid. cap. 8. 9.*

Zelotae ferris templo sacratis portarum ve- A. C.
ctes secant, Idumaeosque in urbem intro-
mittunt. Hi ad templum festinantes, ze-
lotas obsidione liberant, exteriorisque
templi custodum 8500 ista noctu truci-
dant. Altero die urbem diripiunt, *Ana-*
numque & Iesum pontifices caedunt, &
cum his 12000 nobiliorum; quos quidem
cognati ne lugere quidem vel sepelire sunt
ausi, *Zachariam Baruchi filium*, virum il-
lustrem, conuocato 70 hominum plebeio-
rum concilio, accusant zelotae, quod ad
Vespasianum prodicionis causa miserit. Ille
imputatum sibi crimen breuiter diluit, &
in zelotarum scelera acerrime dicere inci-
pit. Tum vero subornati illi iudices, se
mortem citius obire quam contra tantum
virum sententiam ferre velle, vnanimiter
clamant. Absolutum per iudices Zachariam
zelotae in medio templo interficiunt, caesi-
que corpus per muros in subiectam tem-
plo vallem praecipitant; per se ipsos au-
tem paulo ante constitutos iudices iam
pessime habitos templo expellunt. h)

§. 1184. His visis, *Idumaeos* quidem lati
tam nefariis nebulonibus auxilii piget pu-
detque. Quare, dimissis 2000 ciuium,
quos

h) *Ioseph. De Bell. lib. IV. cap. 15 - 19.*

A. C. quos in custodia habebant, urbem relinquentes domum abeunt. i)

§. 1185. Zelotae autem in Hierosolymitanos saeuire pergunt, optimum & nobilissimum quemque caedendo. In his occisi sunt *Gorion* & *Niger Peraeus*; qui Romanos, pestem & famem vindices contra improbos inuocat. Neque facile quisquam praeter ignobiles infimaeque sortis homines tyrannorum crudelitatem euadit. k)

§. 1186. Vespasianus per suos monitus, ut Hierosolymam seditionibus dissidentem bello adgrediatur, se id facturum negat, donec suis ipsorum manibus confecti faciliorem Romanis victoriam faciant. Neque male. Zelotis enim in sua viscera saeuire pergentibus, Hierosolymitanorum non pauci ad Vespasianum fugam dilabuntur. Sed his satis difficilem fugam faciunt obfessi per Zelotarum praesidiarios exitus. Si qui tamen pecuniam darent, saluos dimittunt; ceteros autem in fuga deprehensos occidunt. Tantaque eorum improbitas erat, ut caesis sepulturam inuiderent. Si quis enim alterum sepeliisset, sepultura extemplo indigebat ipse. l)

§. 1187.

i) *Ioseph. De Bell. lib. IV.* k) *Ibid.*

cap. 20.

l) *Ibid. cap. 21. 22.*

§. 1187. *Ioannes* tyrannidem affectans, A. C.
nequissimos quosque assecclas habet. Vnde
reliquorum Zelotarum luor. m)

§. 1188. *Sicarii*, qui *Massadem* castel-
lum occupauerant, (§. 1188.) in azymo-
rum festo *Engaddi* municipium *inuadunt*,
multos trucidant, magnamque praedam
agunt. n)

§. 1189. *Gadarorum* metropolin *Vespa-*
sianus in deditionem accipit. Seditiosos
autem, qui illinc aufugerant, assequutus
Placidus ad Iordanem fundit. Idem *Abi-*
lam, *Iuliadem* & *Besemoth* capit, omniaque
Machaeruntem vsque deuincit. o)

§. 1190. *Vespasianus* destructa nonnul-
larum vrbiū moenia restaurat, illisque
praesidia imponit, circumiacentibus oppi-
dis & vicis incensis & deletis. Nimirum
praesidiariis suis munit *Antipatrida*, *Tha-*
mnam, *Lyddam*, *Iamnam*, *Ammaunta*; in-
que *Idumaea*, *Betarin* & *Caphartoban*, in
quibus 10000 Idumaeorum peremerat.
Illinc, per *Iamnam* & *Samaritidem*,
Coream & *Hierichuntem* abit. Hanc
incolis vacuam inuenit. Ciues enim,
audito Romanorum aduentu, in montana
versus Hierosolyma confugerant. p] Ve-
spasia-

m] *Ioseph.* De Bell. lib. o] *Ibid.* cap. 25.

IV. cap. 23.

p] *Ibid.* cap. 26.

n] *Ibid.* cap. 24.

A. C. spasianus, quo vndiquaque Hierosolymitanos includeret, prope *Hierichuntem* & *Adidam* castella munit, in quibus Romanum militem ponit. q)

§. 1191. L. Annius *Gerasam* missus, hanc urbem primo impetu capit & delet. r]

§. 1192. Caesaream reuersus Vespasianus, cum expeditionem contra Hierosolymam moliretur, de *Neronis obitu* certior redditur. A Iudaico igitur bello cessat, & *Titum* filium ad Galbam, quem imperare cognouerat, mittit. Quo & *Agrippas* rex abit. Accepto autem de Galbae caede nuncio, Titus quidem ad patrem reuertitur; Agrippa autem suum Romam susceptum iter profequitur. s]

§. 1193. *Simon Giorae* filius, (§. 1167.) Gerasenus patria, maiorem de die in diem latronum exercitum cogit. Quibus totam *Idumaeam depraedatur*. Huius insidias veriti *zelotae*, & praeuenire cupientes, vrbe egressi cum illo configunt, sed proelio inferiores in urbem repelluntur. Simon, *Idumaeam* sui iuris facturus, 20000. militum exercitu rem aggreditur. Cui cum se *Idumaei principes* maiori cum exercitu opposuissent; ancipiti cum illis proelio pugnat. Cum

q] *Ioseph.* De Bell. lib. r] *Ibid.*

IV. cap. 28.

s] *Ibid.* cap. 29.

Cum dein maiores copias contraxisset; castris ad *Thecoam* positis, ut *Herodium* sibi castellum per custodes dedatur petit: sed frustra. Mox tamen, *Iacobi* proditione, tota *Idumaea* sine sanguine potitur. *Chebronem* capit; in qua opulentissimam praedam inuenit. Dein totam *Idumaeam* perueniens, omnia post tergum vastata relinquit. *Zelotae*, aperto bello eum aggredi non ausi, insidias per vias collocant; qui *Simonis uxorem* multosque illius *amicos* captiuos factos *Hierosolymam* abducunt. Tum vero ira accensus *Simon*, ad *Hierosolymorum moenia* exercitum mouet, in vrbe egredientes crudelissime saeuit, &, nisi vxor sibi reddatur, se moenia perrupturum iniuriamque sibi illatam crudelissime vindicaturum minatur. Quibus illius minis metu perculsi *zelotae*, mulierem ipsi remittunt. t)

A. C.

§. 1194. *Vespasianus* *Caesarea* profectus, toparchias *Gupbniticam* & *Acrabatenam* subigit. Dein *Bethalem* & *Ephrem* municipia. *Cerealis* autem *superiorem* vastat *Idumaeam*, & *Caphetramin* castellum incendit. *Capharabin* quoque & *Chebronem* capit. Omnia igitur, praeter *Herodium*, *Massadam* & *Machaerunta* castella, quae latronum
in

t) *Ioseph. De Bell. lib. IV cap. 30-32.*

A. C. in manibus erant, in Romanorum iam potestate fuerunt. u)

§. 1125. Extra Hierosolymorum moenia *Simon* grassatur; intus *Zelotae* & *Ioannis latrones*. Qui rapinarum insatiabiles, omnes locupletiorum domos perscrutantur. Virorum feminarumque caedes pro ludo habentur. Praeda satiati ad vagam cum mulieribus libidinem se conuertunt. Quin habitu muliebri sumto, alter altero turpissime abutuntur. *Ioannis* tandem factum non tolerantes *Zelotae*, *Simonem* intra urbem intromitti curant; per quem *Ioannes* in templo obsidetur. w]

68 §. 1126. Redierat Caesaream *Vespasianus*. Ibi iam imperator per exercitum appellatur. Coguntque strictis gladiis reluctantem milites, ut hanc acciperet dignitatem. Quo facto, ille in Aegyptum ad *Tiberium Alexandrum* scribit, ut legiones, quae ibi essent, & populum sacramento sibi obstringeret. Id quod ille, nemine reluctantem, impigre facit. Cum omnes *Vespasianorum* laeti agnouissent imperatorem; hic, *Iosephi* vaticiniis memor, vinculis praecisis, liberum eum dimittit. Dein *Antiochiam* abit *Vespasianus*, & illinc *Alexandriam*. Romanam autem nauigare parans, *Titum* filium, deletis Hierosolymis, bellum
Iudaei-

u) *Ioseph. De Bell. lib. IV.* w) *Ibid. cap. 34. cap. 33.*

Judaicum conficere iubet. Hic igitur ex Aegypto redux, Caesaream venit. x) A. C.

§. 1197. Dum in Aegypto cum patre haereret Titus, in tres factiones seditiosi Hierosolymitani abierant. Interius templum *Eleazarus Simonis* filius, qui primus *Zelotarum dux* fuerat, [§. 1158.] Ioannis superbiam non ferens, cum Zelotis tenebat. Exterius templum cum maiori latronum, qui sibi parerent, manu *Ioannes* (§. 1181.) occupauerat. Superiorem urbem potioreque inferioris quoque partem, *Simon Giorae filius*, quem intra urbem populus receperat, (1195.) sui iuris fecerat. Eleazarus & Simon Ioannem oppugnabant; & hic vicissim utrosque. Sacra facturos intromittebant quidem: horum vero multi ante hostias caesi cadebant. Ut adeo templum, domesticorum funerum sepulchrum factum, templum esse desineret. Omne propemodum frumentum, quod complures per annos obsessis sufficere potuisset, Ioannis & Simonis culpa concrematur. In tam deplorando rerum suarum statu, ciues pro Romanis vota faciunt; externumque bellum, quo à domesticis malis liberarentur, expetunt. y)

§. 1198.

x] *Ioseph.* De Bell. lib. IV. y] *Ibid.* lib. V. c. 1-5.
cap. 35-42.

A. C. §. 1198. *Titus* vero Caesarea contra *Hierosolymam* mouens, per *Samaritidem* cum exercitu venit *Gupnam*; illic progressus, *Acanthon aulona* & *Gabath Saulem*. Hinc urbem exploratum cum 600 equitibus profectus, in maximum vitae periculum adducitur. 2)

§. 1199. *Titus* in boreali urbis plaga prope *Scopon* castra ponit: decima autem, quae *Hierichuntina* via venerat, legio urbi ad orientem, in *oliuarum monte*. Tum vero, conspectis Romanorum castris, *seditioni* inter se *concordiam* faciunt, saltem ad breue tempus, inque decimam legionem praeter omnium opinionem furibundi eruptionem faciunt. Quibus suppetias ferens *Tibus*, aegre *Iudaeos* in urbem tandem repellit. a)

§. 1200. Cum in azymorum festo *Eleazarus* populum sacra facturum in templum admitteret; subornati nonnulli latronum, qui à *Ioannis* parribus starent, sicis instructi sub vestibus, simul in interius templum irrumpunt, magnaque non tam *Zelotarum* quam ceterorum innocentium strage edita, illud occupant. Quo facto, totum iam templum tenebat *Ioannes*; cui non

2) *Ioseph. De Bell. lib. V.* a) *ibid. cap. 8-10. cap. 6. 7.*

non magis sui latrones quam Zelotae parerent. b] A. C.

§. 1201. Titus à *Scopo* oppido propius ad *Hierosolymorum moenia* admouet castra; & succisis arboribus, dirutisque hortorum septis, repletis vallibus, depressisque montibus eminentioribusque petris, totum à *Scopo* ad *Hierosolymorum moenia* tractum in planitiem redigit. c]

§. 1202. Per *Iosephum* obseffos hortatur Titus, vt deditionem faciant: sed frustra. Postridie autem *Iudaei*, *Romanis insidias* struentes, se urbem dedere velle simulant. Nimirum nonnulli eorum, quasi per ceteros eiekti, extra moenia progressi latibula quaerunt; magna autem multitudo per moenia disposita Romanos, vt veniant, urbemque per se ipsis tradendam in deditionem accipiant, hortatur. *Dolum olfaciens Titus*, milites suo loco manere iubet. Cum tamen nonnulli, arreptis armis, ad portas accurrerent; per *Iudaeos* à fronte & tergo se aggressos male accipiuntur, inque castra reduces per Titum seuerissime castigantur. d]

§. 1203.

b) *Ioseph. De Bell. lib. V. cap. 11.* c) *Ibid. cap. 12.*

d) *Ibid.*

Qq 5

§. 1207. Contra *intimum murum* & *An-* A. C.
toniam aggeres exstruunt Romani. Hos
vero per cuniculos Iudaei subuertunt. i)
Tum Titus *partem urbis* nondum expugna-
tam *muro* totam *cingi*, & extra illum ca-
stella erigi iubet. Quod magnum opus to-
tum intra triduum perficitur. k) Exitu
igitur obsessis praeccluso, fame miserandum
in modum permulti pereunt; seditiosis
nihil magis calamitati cedentibus. Titus
autem praecipitata per muros cadauera vi-
dens, ingemiscit, deumque testatur, se ho-
rum malorum causam non esse. Miser-
tusque populi reliquiarum, ut has saltem
quantocyus liberaret, aggeres de nouo in-
choari iubet. l)

§. 1208. Perfidus Simon *Matthiam*
Boethi filium, pontificem, cum tribus fi-
liis, necnon *Ananiam Mesbali* filium, pon-
tificem, cumque his nobiliorum quinde-
cim, impie trucidari iubet. *Iosephi* autem
parentes in vinculis tenentur. Ipse *Iosephus*
muros circumiens, *saxi ictu* propemodum
occisus, capitisque vulnere attonitus ca-
dens, per obsessos in urbem abreptus fuis-
set; nisi Titus, qui eum protegerent, mi-
lites subito misisset. m)

§. 1209

i) *Ioseph. De Bell. lib. V.* l) *Ibid. cap. 32.*

cap. 28-30.

m) *Ibid. cap. 33-35.*

k) *Ibid. cap. 31.*

A. C. §. 1209. Obsessorum multi ad Romanos profugiunt. Quorum ii, qui diuturna inedia macerati oblatos cibos avidius ingurgitarent, repentina morte misere pereunt. Alii per *Syros & Arabas*, ex eorum visceribus aurum promere cupientes, dummodo clam Romanis fieri posset, trucidantur. n)

§. 1210. *Ioannes* sacrilegio templum spoliat. Quicquid enim liberet, sibi licere existimabant improbi hi homines, Sodomitis multo deteriores. Qui nihil movebantur, videntes, quod misella plebs animatorum sceletorum instar obambulantes cloacas rimari bouumque sterces pro cibo colligere cogerentur. Durante obsidione, mortuorum egenorum 60000 cadauera portis eiecta dicuntur. o)

§. 1211. Multo labore Romani *Antoniam* occupant; & *Simon* cum suis in templum confugit. Cum Simone autem in templum quoque penetraturi Romani repelluntur. *Julianus*que tenturio multis vulneribus in templo conficitur. p)

§. 1212. Cum quotidiana sacra in templo fieri iam desissent; *Iosephus* denuo ad deditionem hortatur seditiosos. Cui licet acerbis dictis responderet *Ioannes*; nobilio-

n) *Ioseph.* De Bell. lib. V. o) Ibid. cap. 37.

cap. 36.

p) Ibid. lib. VI. cap. 1-7.

biliorum tamen non pauci ad Titum profugiunt. Qui Ioannis pertinaciam detestatus, se id summo studio agere, ut templum, quod seditiosorum culpa violetur, genti conferuet, deum hominesque testatur. q]

A. C.

§. 1213. Ambiguo mox Marte apud templum pugnatur. Romanorumque ii, qui simulata Iudaeorum fuga in occidentalem templi porticum se pellici passi fuerunt, porticu per Iudaeos accensa, male pereunt. r)

§. 1214. Tanta autem urbem *fames* premebat, ut, si qua apud quem vel minima alicuius cibi reperirentur vestigia, intestini vel ab amicissimis inferendi belli causa fierent. Sordidissima quaeque auidi deuorare non dubitabant. Comedebant cingulorum, calceorum, scutisque detracta coria. Ne quid denique malorum deesset; *Maria* quaedam, *Eleazari filia*, ex oppido *Bathecher* trans Iordanem, lactentem suum filium mactat, & quem ediderat ipsa absumit. s)

§. 1215. Aggressi templum Romani, multos suorum amittunt. Cum igitur neque arietibus muros deiicere, neque scalarum beneficio eos superare possent;

ex-

q) *Ioseph. De Bell. lib. V.* r) *Ibid cap. 11-19,*
cap. 8-10. s) *Ibid. cap. 20, 21.*

A. C. *exteriori templo non diutius parcendum ratus, portis tandem ignem admoueri iubet Titus, ut aditum sibi pararent. Conuocato autem concilio, templum tamen conseruari debere decernit. Sic tandem d. 10. Augusti templum fuit expugnatum, verum etiam concrematum; militibus, Tito repugnante, ignem illi subiicientibus. In obuios crudelissime saeuiunt Romani milites. Per quos magna miserorum turba perit, qui in templum ascenderant, iussu subornati per seditiosos pseudoprophetae; qui isto die nescio quae diuini auxilii signa apparitura pollicitus fuerat. Romani autem, repositis in templo ad orientalem portam signis, celebratoque ibi sacrificio, Titum imperatorem salutant: maximisque ex rapina diuitiis onerantur. t)*

§. 1216. Non pauca tristissimum hoc templi vrbisque excidium praecessisse omnia, narrant Iudaei. *Cometam* supra urbem per integrum annum fuisse visum. In belli principio, cum azymorum festum celebraretur, hora nocturna nona *clarissimum lumen*, quasi dies esset, in altaris regione per dimidiam horam effulxisse. Eodem in festo *vaccam*, pro victima mactandam, medio in templo *agnum peperisse*. *Orientalem* autem interioris templi *portam*, fir-

mis-

t) *Ioseph. De Bell. lib. VI. cap. 22. 30. 32.*

missimis munitam vectibus, nemine ap- A. C.
 riente, circa sextam noctis horam, *sua*
sponte patentem praebuisse aditum. Ante
 solis occasum, tranantes *per aërem currus*
militumque exercitus fuisse conspectos.
Iesu Anani filii (§. 1147.) clamores acce-
 dunt. u) Haec quidem apud Iosephum
 leguntur. Ista vero Talmudici narrant.
 Quadraginta ante excisum templum an-
 nis *sortem boedi* die expiationis *in holocau-*
stum offerendi pontificis dextra non fuisse
 prehensam. *Pannum rubrum* hoedo in
 desertum abigendo appensum *album* non
 esse factum. *Lucernam* templi *occidenta-*
lem per totam noctem non amplius arsisse.
 Templi *portas sua sponte* saepius *patuisse*;
 donec *Rabban Iochanan filius Saccai* excla-
 maret: O! templum, templum, cur quae-
 tam tibi ipsi tristia omnia edis! Ego probe
 novi, te destructum iri. *Zacharias enim Id-*
donis filius de te vaticinatus iam est hunc in
modum: Aperi, o Libanon, portas tuas, ut
incendio cedri tuae consumantur. w]

§. 1217. Pauci *sacerdotes* in aliquem
 templi *parietem* conscenderant. Puer, qui
 apud hos esset, descendens *aquam à Roma-*
nis poscit. Quam cum bibisset, eaque la-
 genam, quam attulerat, implevisset; su-
 bitanea mox fuga ad suos reuertitur, Ro-
 ma.

u) Ioseph. De Bell. lib. VI. w) Ioma, fol. 39, 2.
 cap. 31.

A. C: manis militibus illius astutiam & perfidiam detestantibus. Hi autem sacerdotes cum die quinto, fame cogente, descendissent, veniamque à Tito peterent; non dat, sed eos ad supplicium rapi iubet: causatus, aequum esse, ut *cum templo*, quod per ipsos interierit, *sacerdotes* quoque *pereant*. x)

§. 1218. Ex templo in urbem confugerant seditiosi. *Ioannes* igitur & *Simon Titi* colloquium petunt. Hic, qui non minori eloquentia quam fortitudine polleret, atrocissima per ipsos commissa crimina graphice pingit; tandem tamen se corpora tradentibus vitam indulgere velle pollicetur. At illi, se iureiurando prohiberi, quo minus fidem ab illo accipere possint, causantur: si vero saluos dimittere velit, cum coniugibus se & liberis, relicta vrbe, in desertum abituros esse promittunt. Hac pertinacia offensus Titus, fortiter eos pro salute pugnare iubet; se autem vlli, si vel transfuga venerit, parcere velle negat. Et iam quidem *urbem diripere* & *flammas* illi *immittere* permittit militibus: *Izatae* tamen regis *filios* & *fratres* nobiliorumque non paucos, ut fidem sibi daret supplicantes, pro sua humanitate recipit. y)

§. 1219.

x) *Ioseph*, De Bell. lib. VI. y) *Ibid.* cap. 34-36. cap. 33.

§. 1219. *Seditiosi regiam, quo multi fa-* A. C.
cultates suas deposuerant, adorti capiunt,
diripiunt, multosque ciuium trucidant.
Duorum quoque Romanorum militum,
quos viuos ceperant, alter caeditur & per
plateas raptatur; alter autem fuga ad Ro-
manos elapsus per Titum, ablatiis armis,
agmine pellitur. *Romani inferiorem urbem*
captam incendunt. *Seditiosi autem superio-*
rem occupantes, in cloacis & cauernis salu-
tem se inuenturos sperabant; in quibus
non inueniendi, post Romanorum disces-
sum & ipsi sint abituri. *Iosepho,* deditio-
nem suadenti, pessime illudunt. Eosque,
qui ad Romanos transfugere vellent, tru-
cidant. z)

§. 1220. *Idumaeorum duces* clam con-
gregati, *consilium de deditione* capiunt,
Titusque vitam illis pollicetur. *Simon*
autem, re comperta, discessum parantes
partim in vincula coniicit, partim occidit.
Idumaeorum quoque multitudinem dili-
gentius custodiri curat. Ex quibus tamen
multi ad Romanos abeunt. Ex sacerdo-
tibus *Iesus Tebuti filius,* fide salutis acce-
pta, ex templi pariete duo candelabra iis
quae in templo posita fuerant similia, men-
sas, crateras & pateras, omnia ex solido
auro

z] *Ioseph.* De Bell. lib. VI. cap. 37 - 39.

A. C. auro confecta, necnon vela, pontificum indumenta, cum gemmis, & vasa multa sacrificiis comparata, promit, Titoque tradit. *Phineas*, sacrae pecuniae custos, comprehensus, multas quoque templi opes & sacra ornamenta prodens, veniam impetrat. a]

70

§. 1221. Iactis aggeribus, *Romani* tandem *urbem superiorem oppugnare* incipiunt. Tum vero seditiosi, panico terrore perculsi, relictis muris, in cloacas & latibula se demittunt. Quare Romanis *facilior*, quam quidem sperauerant, *expugnatio* est facta. Miratur Titus, quod diuina quadam providentia à tribus inexpugnabilibus turribus, *Phasaëlo*, *Hippico* & *Mariamne*, fuerint exclusi. Et has quidem, reliquam urbem deleturus, stare debere, in victoriae suae memoriam, decernit. b)

§. 1222. Ex cloacis tandem protracti, *Simon* triumpho servatur; *Ioannes* autem perpetuis vinculis. c]

§. 1223. *Capta est urbs* secundo principatus Vespasiani anno, Septembris mensis octavo die. Cuius in obsidione 1100000 periere: 97000 autem in bello per Romanos captivi sunt facti. d) Ante Titi ab-
tum,

a) *Ioseph. De Bell. lib. VI.* c) *Ibid. cap. 46.*

cap. 40. 41.

d) *Ibid. cap. 45. 47.*

b) *Ibid. cap. 42-44.*

tum, tota *vrbs cum templo* ita *complanatur*, A. C.
 vt aliquando habitatam fuisse vix crederent deinceps accedentes. *Phasaëlus, Hippicus, & Mariamne* turres, vrbisque *murus occidentalis*, illaesa relinquuntur. His peractis, Titus exercitus alacritatem laudat; eosque, quorum prae ceteris insignia facinora fuerant, debitis praemiis ornat. e)

§. 1224. *Titus Hierosolymis Caesaream* maritimam, & illinc *Caesaream Philippi*, abit. Vnde *Caesaream* maritimam reuerso *Simon Giorae filius* mittitur; qui interea temporis ex cloaca, in qua latuerat, egressus, in Romanorum inciderat manus: suoque ascensu effecerat, vt ab indignantibus Romanis multa reliquorum seditiosorum turba in cloacis deprehenderetur. *Titus* in vtraque *Caesarea & Beryti*, quo deinceps abit, omnis generis *spectacula* celebrat; in quibus multi captiui Iudaei perierunt; bestiis obiectis aliis, aliis autem hostium more inter se depugnare coactis. Quippe nulla suppliciorum genera excogitari posse videbantur, quae ipsorum pertinaciae atrocitate non vincerentur. f]

§. 1225.

e) *Ioseph. De Bell. lib. VII.* f) *Ibid. cap. 5-8.*
 cap. 1-4.

A. C. §. 1225. *Iudaei Antiocheni* dirissima patiuntur, *Antiochi* sui ipsorum principis, sed apostatae, culpa; qui eos in suspicionem adduxerat, quod urbi ignem immitere decreuerint. g) *Titus Antiochiam* veniens, per *Antiochenos* rogatus, ut *Iudaeos* urbe eiiciat, non esse, patria eorum deleta, quo eiiciantur, respondet. Sed nec annuit petentibus, ut tabulae, quibus *Iudaeorum* iura incisa essent, auferantur. h)

§. 1226. *Simonem & Ioannem* praeterque hos 70. *Iudaeorum* captiuos *Titus Romam* transportari iubet. Vbi de victa *Iudaea* *Vespasianus & Titus* filius triumphant. Quo in triumpho reperta apud *Hierosolymam* spolia, mensa aurea & candelabrum aureum *Iudaeorumque legis volumen* triumphantibus praeferuntur. *Simon* autem *Giorae* filius inter captiuos in pompa traductus, per forum trahitur gestans laqueum; quo deinceps occiditur. i)

71 §. 1227. *LVCILIVS BASSVS* legatus in *Iudaeam* mittitur. Qui *Herodion & Machaeruntem* castella in deditionem accipit. k) Et *Iudam Iairi* filium, qui *Iarden* saltum occupauerat, cum suis occidit. l)

§. 1228.

g) *Ioseph. De Bell. lib. i]* *Ibid. cap. 15-19.*

VII. cap. 9.

k) *Ibid. cap. 20-25.*

h) *Ibid. cap. 13. 14.*

l) *Ibid. cap. 26.*

§. 1228. Caesaris iussu, *omnis Iudaeorum terra venditur*. Et non nisi 800 Romani milites in *Ammauntis* oppido relinquuntur. m) A. C.

§. 1229. FLAVIUS SILVA Basso in Iudaea mortuo succedit. *Massadae* castellum cum latronibus adhuc tenebat *Eleazarus*, à *Iuda Galilaeo* latrone genus ducens. Hoc muro circumdans Flavius Silva, obsidionem adgreditur. Quam cum diutius sustineri non posse *Eleazarus* videret; suos hortatur, ut, praemissis liberis & vxoribus, sibi ipsi manus inferant. Id quod aegre quidem in principio nonnullis, tandem tamen omnibus, persuadet. Ita igitur 960 *suis ipsorum gladiis pereunt*; non nisi duabus feminis & quinque pueris, qui lanienae tempore latibula quaesierant, superstites. Flavius Silva autem in castello praesidium de suis relinquit. n) 72

§. 1230. *Sicariorum* non pauci in *Aegyptum* abierant, persuasuri Iudaeis, ut, libertatem contra Romanos defendentes, *neminem praeter solum deum agnoscerent dominum*. Iudaeorum autem ibi procures multitudini auctores sunt, ne horum criminis

m] *Ioseph. De Bell. lib.* n] *Ibid. cap. 30-36.*

VII. cap. 27.

A. C. minis & poenarum participes fiant. Comprehensos igitur, ne malum serperet, sicarios magistratibus tradunt. Horum autem tam stupenda *pertinacia* erat, quae nullis, ne quidem in pueris, cruciatibus vinci posset, ut *dominum* appellarent *Caesarem*. De hoc quidem motu *Lupus*, qui *Alexandriae* res tum administraret, ad *Caesarem* refert. Hic igitur, ne confluendi & res novas moliendi occasio Iudaeis relinqueretur, *templum* Iudaeorum Aegyptiacum in *Heliopolitana* ditione apud *Onium* oppidum destrui iubet. *Lupus*, acceptis imperatoris litteris, cum ad templum accessisset, nonnullis *ablatis donariis*, illud claudit. Qui vero huic in potestate successerat *Paulinus*, nihil prorsus in illo *donariorum* relinquit; religionis causa templum adituros non admittit; sed clausis foribus ita *inaccessum* facit, ut ne vestigium quidem diuini cultus in eo resideret. Annis 333 steterat, ex quo conditum fuerat. o)

§. 1231. Sed & in *Cyrenen* sicarii penetrauerant. Quorum dux *Jonathas* quidam, arte textor, Iudaeorum non paucos in solitudines deducit. Eorum autem nobiliores hanc seditionem *Catullo*, *Pentapolitanae Libyae* rectori, nunciant. Qui, missis mili-

o) Ioseph. De Bell. lib. VII. cap. 37.

militibus, inermes facile comprehendit. A. C.
 Tandem quoque *Jonathan* captus, Iudaeorum locupletissimos quosque impie insimulat mendax, quod illi huius sibi criminis fuerint auctores. Quas criminationes libenter audiens & adiuuans *Catullus*, Iudaeorum 3000 quidem, & in his sibi inuisum *Alexandrum* cum *Bernice* uxore, trucidat; eorum autem diuitias Caesaris redditibus adiungit. Porro pro suo in Iudaeos odio, per *Jonathanis* mendacia *Iudaeorum* quoque *Alexandriae* & *Romae* degentium non paucos, inque his *Iosephum*, quod res novas moliantur, suspectos facit. Cum vero *Catullus* cum *Ionathane* Romam venisset; re verius cognita, accusati quidem criminis per *Vespasianum* absoluuntur; *Jonathan* autem, prius verberatus, rogo viuus imponitur. Sed nec diuinam *Catullus* effugit vindictam; qui *multiplici morbo correptus*, nefandam sub dirissimis corporis cruciatibus animam exhalat. p)

§. 1232. Ex his, quae dicta sunt, intelligitur, *quantae Iudaeis* & ante urbis templique excidium & post illud, fidem prope modum excedentes, non solum in *Palaeestina* verum etiam alibi locorum, *obuenerint calamitates*. Quis vero non videt, *improbita*,

p] *Ioseph. De Bell. lib. VII. cap. 38. 39.*

A. C. *bitatem* eorum, qui illarum causa fuerunt, ipsis *calamitatibus* multo fuisse *maiores*; & ab his longe grauiora, quam à Romanis, passos esse miseros? Starent sane per Titum in hunc diem Hierosolyma & templum; nisi per suae gentis homines, eosque truculentissimos tyrannos, subuersa fuissent. Horum pertinaciam, gentisque ab auita pietate apostasiam, *non tam Titus, quam ipsum summum numen*, Iudaicae reipublicae excidio & maximo gentis huius per vniuersum orbem contemptu, tam seuerè vindicauit.

CAP. II.

D E

REBUS FIDEI ET MORVM.

§. 1233.

Iudaeorum
seruitus.

In Palaestinam reditu, *patriam & sacris publicis operandi facultatem* recuperarunt Iudaei; *non libertatem*, quam iam ante Babylonicum exilium aliquamdiu non habuerant. Eos enim hoc temporis interuallo exteris semper paruissè vidimus. Et sub *Persis* quidem non habuisse videantur, cur conquererentur. Iniquiores *Graeci* fuerunt, nec tamen omnes. Mitissimos experturi fuissent *Romanos*; dummodo

modo vnius alteriusque procuratoris iniquitatem & auaritiam ad breue tempus ferre, & imperatorum iustitiam potius quam arma experiri voluissent.

§. 1234. Sed *immoderata* quadam *libertatis cupiditate* haec gens laborabat. Quae Immoderata libertatis cupiditas. nullos principes, nisi qui sibi parerent, tolerare vellet. *Ipsis suis regibus homagium praestare recusabant* Pharisei & Esseni. (*§. 1012.*) *Asseclarum* autem *Iudae Galilaei* vsque eo progressa audacia est, vt *imperatori* quoque Romano *domini nomen* tribui vetarent; (*§. 1062.*) dirissimosque tolerare cruciatus mallent, quam cum ita vel semel appellare. (*§. 1044.*) Quae quidem pestis vniuersam propemodum gentem postremis temporibus peruasit: sed & praecipua excidii illius causa fuit. Ex his, quo in ceteros *magistratus* animo fuerint, intellectu facillimum est.

§. 1235. Hac sua immodestia *omnium* Existimatio Iudaeorum apud extraneos. *in se odia* non potuerunt non conuertere Iudaei. Quod tamen de primis sub Persis & Macedonibus temporibus dictum esse nolim. Tum enim magis adhuc morati fuisse videantur plerique. Neque minus à multis *propter cultus diuersitatem* in eos iacta conuicia sunt. Qui vero eorum *prudentiores* essent, hi, non obstante cultus dissimi-

litudine, *apud externos quoque magnis in honoribus* habiti fuerunt. In Persarum regis purpuratis primum locum tenuit *Mordochaeus*. [§. 800.] Ad regnum peruenit *Esthera*. Admodum cari Aegyptiorum regibus *Iosephus* illiusque filius *Hyrcanus* fuerunt. (§. 829.) Ne quid de *Ionathanis* pontificis, *Herodis* & vtriusque *Agrippae* apud externos gratia dicamus. *Per uniuersum Iudaei* tum iam *orbem dispersi* fuerunt: & extraneorum regum Romanorumque beneficio non solum *eodem quo gentes* inter quas habitarent, sed & *Romanae ciuitatis iure* sunt gaudi; quin *equestri ordinis viri* inter eos fuerunt. (§. 1156.) q)

Tributa. §. 1236. *Modica tributa* illis, quibus parerent, soluere tenebantur. Haec gentis nomine pontifices primis temporibus soluere de suo consueuerant. Quod facere cum *Onias II.* pontifex, pro auaritia sua, neglexisset; *plus licitantibus exactoribus tributa* illa fuerunt *addicta*. Quorum primi *Iosephus* Tobiae filius huiusque filius *Hyrcanus* apud Iudaeos fuerunt. (§. 839.)

Publicani. §. 1237. Hi & quos habebant exigendarum pecuniarum ministros, *publicanorum* (מוכסין) nomine veniebant. Ineffabiles sibi diuitias *Iosephus* ille corrasit. (§. 841.) Plus enim exigebant, quam quae regibus per

q) Abhoda Sarah, fol. 8, 2.

per ipsos solui deberent. Latrocinia quoque exercuit *Hyrchanus*. (§. 851.) Vnde factum est, vt nullum hominum genus tam Iudaeis exosum esset quam publicanorum. Quippe hos *hominum iniustissimos & irreligiosissimos*, eo pessimis furibus & latronibus deteriores quo impunius rapinas suas exercerent, esse aiebant. Quoniamque omnes eorum diuitiae nil nisi rapina esse putabantur; vel *pecuniam cum illis commutare*, vel *eleemosynas ab illis sumere*, vetant Talmudici. r)

§. 1238. Quatenam primis temporibus *Reipublicae* apud Iudaeos *forma* fuerit, pro *Reipublicae forma* certo dici nequit. De *Serubabele & Nehemia* ducibus in sacris relatum legimus; non de pluribus. Quod *Iosephus* scribit, s) *penes optimates rempublicam* fuisse, & *summam rerum penes pontifices*; id de eo interpretamur, quod *per optimates pro tribunali* ius fuerit dictum, *pontifices* autem *rempublicam administrauerint*. Pontifices sane *Chasmpraei* principatum simul obtinuerunt. Per quorum discordiam ad *Idumaeos reges* regnum transiit. Tandem *Romana prouincia* facta Iudaea est.

§. 1239. Principes quidem & reges *Chasmonaei*, excusso Graecorum iugo, *nulum extranei agnouerunt imperium*. Victi *Reges* au-

r) Babha kama, fol. 113, s) Vid. §. 780.

autem per Romanos, suam illis acceptam habere debuerunt dignitatem. A quibus *Herodes* quoque ceterique ex illius sanguine vel reges vel ethnarchae regnum principatumque acceperunt. *Chasmonaeorum principum* nonnulli in suos satis mites, ceteri autem prouocati fuerunt *seueriores*. *Tyrannus* quidem suo iure dici potest *Herodes*; sed *iustus* futurus fuisset, si & per suos & per ciues licuisset. Neque enim *seueriores* esse poterant Idumaei reges, quam quidem per Romanos liceret. Gentis amantissimi *uterque Agrippas* fuerunt.

Foedera
cum extra-
neis.

§. 1240. Multoties per prophetas moniti fuerant Israelitae, ne quid cum infidelibus improbisque *extraneis commercii* haberent, vel *foedera cum illis* pangerent. Ea-que de causa *Sicimitae*, ad structuram templi suam operam offerentes, repulsam à reducibus Iudaeis tulerant. (§. 787.) *Tobiam* quoque *Ammonitam* templo eiecerat *Nehemias* (§. 816.) Sed quam *Oniae III.* pontifici amicitiam obtulerant *Lagidamoni*, (§. 844.) eam non solum acceperunt, verum etiam cum *Romanis* quaesuerunt *Iudas, Jonathan & Hyrcanas*, Chasmonaei. [§. 996. 915. 936.] Atheniensiumque honores *Hyrcanus II.* admisit. (§. 975.) Romanos fidem non diu seruasse conquereuntur Talmudici. t] Sed suos potius proauos accusare debebant.

§. 1241

t) Abhodah Sarah, fol. 8, 2.

§. 1241. Inferiora & superiora proavis Synedria. suis *tribunalia* fuisse, tradunt Talmudici. *Infimum trium iudicum* 1 quod non nisi de pecuniariis causis cognosceret. *Superius 23 iudicum*; ad quod ab illo prouocari posset; & coram quo capitales quoque causae ventilentur. *Supremum 71. iudicum*; ad quod ab illo & isto, ab hoc autem ad nullum praeterea, prouocari posset. Hi soli de *tota tribu*, de *urbe quae idololatria peccauerat*, de *pseudopropheta* & de *pontifice maximo* cognoscere potuerunt. Nihil quidquam in templo mutari, neque Hierosolymorum limites promoueri, nisi his decernentibus, potuerunt. Hi denique inferiorum tribunalium iudices crearunt. u) Singulorum horum tribunalium *iudices viri eruditissimi* esse debebant; *plebeium* [הריופי] enim adhibere nefas fuit. w) Quod de *neomenia* & *anni intercalatione* per iudices decerni debuerit, suo loco docuimus. x)

§. 1242. *Supremum tribunal* duos venera- Synedrium
biles *praefides* habebat; quorum primus *magnum*.
Nasi [נשיא], id est, *princeps*; alter vero *Abh*
beth din [אב בית דין], id est, *senatorum pri-*
mus, appellatus fuit. A nonnullis tertius,
Chacham [חכם], id est, *sapiens*, additur.
Huius tribunalis tanta auctoritas fuit, ut
rex

u) Sanhedrin, fol. 2, 1. x) Sect. V. cap. VIII.

w) Sanhedrin, fol. 17, 1.

rex Alexander Iannaeus coram illo aliquando stare debuerit; & cum consideret, stare iussus fuerit. Deinceps vero decretum fuit, quod regem ad tribunal vocare licere non debeat. y] Stetit sane coram hoc tribunali *Herodes*, antequam regia potiretur dignitate. Et, quibus comitantibus venerat, armati non terrebant *Schammaeum*, quo minus & ipse sententiam diceret, & collegas id facere non ausos acerbe reprehenderet. [§. 976.] In templi conclavi *Gasith* [גזית] huius tribunalis sedes fuit. Narrant autem Talmudici, *quadraginta ante deletum templum annis* id, propter latronum multitudinem, de causis capitalibus [ריני נפשות] cognoscere desisse, & aliorum emigrasse. z] Huic tribunali illisuri, breui ante urbis excidium 70. plebeiorum hominum confessum conuocarunt *Zelotae*. (§. 1183.)

Gabinii iuridici conventus.

§. 1243. *Quinque iuridicos conventus Palaestinae Gabinius dedit.* [§. 967.]

Tribunalia Iudaeorum in Babylonia & Aegypto.

§. 1244. Sed & extra Palaestinam Iudaei sua, quibus in terris magnus eorum numerus exularet, habuerunt *tribunalia*. In *Babylonia aechmalotarcha* (ראש גליות) cum suo confessu fuit. Et hi quidem *synedrion*, quod in Palaestina post deletum templum

y] Sanhedrin, fol. 19. z] Schabbath, fol. 15, 1.

1. 2.

Abhodah Sarah, fol. 8, 2.

plum superstes esset, se praestantiores esse crediderunt. a) De *Alexandriae Aegypti synedrio* [סנהדרין גדולה] Talmud nos similiter certiores facit. b) Sed & Iosephus huius mentionem facit; illiusque praesidem *etbnarcham* appellatum fuisse, nos edocet. c)

§. 1245. A reipublicae ad ecclesiae Idololatriam contemplandam faciem accedimus. Omnis ^{tria.} iam ex Iudaeis *idololatria exulabat*. Quam tantopere auerlabantur, ut Iudaei, qui in *Alexandri M.* exercitu militabant, se cogi non paterentur, ut idololatri- ci templi rudera exportarent. (§. 830.) Quid *Antiochi Epiphanis* temporibus gens sustinuerit, quae idolis sacra facere recusaret, vidimus. Non enim, quod improbus quidam *Iason* (§. 852.) & *Menelaus* [§. 854.] & qui ab eorum partibus starent, fecerant, genti imputari debet. Ne *latrones* quidem Iudaei, qui *cum Anilaeco* essent, feminam, quae idola coleret, tolerare voluerunt. (§. 1093.) Vnde tot hisce seculis *de sedulo vitanda idololatria* & vel minima illius specie *constitutiones* sunt natae. Mireris adulatores, qui *Agrippam* regem inter diuos referre voluerunt; (§. 1106.) siquidem Iudaei

a) Sanhedr. fol. 5, 1. 2.

XIV. cap. 12. lib. XIX.

b) Succah, fol. 51, 2.

cap. 4.

c) Ioseph. Ant. Iud. lib.

daei fuerunt. Potior enim *Caesareae* ciuium pars *Graeci* erant & *Syri*.

Imagines. §. 1246. *Nullas* prorsus in Iudaea *imagines* tolerarunt. Quam saeva quaelo cum insontibus *Herodis tropaeis* bella gesserunt! (§. 1001.) Quam dira sustinuerunt supplicia, qui *auream* illius *aquilam* de templo deiecerunt! [§. 1043.] *Pilatus* signa sua *militaria* Hierosolymis *Caesaream* deportare debuit. (§. 1075.) *Vitellius* rogatus, per Iudaeam exercitum propter haec signa non ducit. (§. 1087.) Quantos quaelo motus *Caii* *statuae*, quas Iudaei in *synagogis* suis & templo ponere recusarent, fecerunt! (1091. 1092.) In *Doritis*, qui in Iudaeorum apud se synagoga Caesaris imaginem collocauerant, Agrippas rex & ipse Petronius animaduenterunt. (§. 1099.)

Auguria & praestigiae.

§. 1247. Ridebant *auguria* Iudaei. Auem, ad cuius volatum iter, procedendo, subsistendo, retrogrediendo, ceteri dirigebant, *Mosellamus* sagitta ferit. (§. 834.) *Germani* quoque *vaticinium* ex noctua contempsit *Agrippa* rex. (§. 1088.) Licet territum fuisse, cum eam *Caesareae* iterum conspiceret, scribat Iosephus. (§. 1106.) Equidem *praestigiatores*, *praestigiatrices* & *veneficas* inter Iudaeos non defuisse, Talmudici consentiunt. Nimirum

rum 80 veneficas *Simeon Schetachides* vno die supplicio affecisse dicitur. d) Sed non totius gentis singulorum crimina sunt. Ne ab his sibi hominibus imponeretur, *summi tribunalis iudices artem magicam calere* debuisse, tradunt Talmudici. e)

§. 1248. *Circumcisio* praecipuum Iudai-*Circum-* cae fidei symbolum & intergerinus intercisio. Iudaeos gentilesque paries erat. Iudaismum igitur funditus subvertere cupiens *Antiochus Epiphanes*, supplicii sub poena *puerorum circumcisionem interdixit*. Quod mandatum qui contemnere deprehenderentur, in eos quidem crudelissime saeuiebatur. (§. 859. 862.) Inuenti autem sunt *homines irreligiosi*, qui regi gentilibusque placere studentes, *praeputium sibi adducerent*. [משכו ערלתם]. (§. 854.) Quod ne deinceps fieret, noua lege cautum fuisse videatur. Ad hanc enim aetatem omnimodam illam *glandis denudationem* (פריעה), quam ut necessarium circumcisionis momentum hodiernum Iudaei religiose obseruant, referri debere, nos quidem suspicamur.

§. 1249. *Templa* curiosius à nobis inspi- *Templa.* cienda haec aetas habuit complura: *Hierosolymitanum, Garizitanum, & Heliopolitanum.*

d) Sanhedrin, fol. 45, 2. e) Sanhedrin, fol. 17, 1.

num. Fana quoque idololatrica aliquamdiu per Palaestinam passim fuerunt.

Templum Hierosolymitanum. §. 1250. *Hierosolymitanum templum secundo statim à reditu suo in Palaestinam anno ex Babylonia reduces restaurare inceperunt; ita vero, in ista sua rerum tenuitate, ut Salomoneo magnificentia multum cederet. (§. 786.) Quam structuram perficere cum per Samaritas non licuisset; Dario Hystaspide rege, ad eam reuertuntur. (§. 787. 788.) Et sexto tandem huius regis anno tantum opus ad finem perducunt. [§. 791.] Hoc diripit & deplorandum in modum deuastat Antiochus Epiphanes. [§. 858.] Anno sequenti Apollonius, regis iussu, Iouis Olympii idolum in illo reponit; cui templum dedicat, & porcinas in illo victimas immolat. (§. 859.) Postquam per triennium pessime profanatum & deuastatum iacuerat; per Iudam Maccabaicum repurgatur. (§. 875.) Murorum, quibus septum erat, partem Antiochus Eupator deiicit. (§. 892.) Expugnat illud Pompeius; sed & in repurgato sacra fieri iubet. (§. 962.) Ipso Salomoneo magnificentius exstruit Herodes. (§. 1013.) Ornare pergunt Iudaei, pluraque in illius ambitu palatia suscitare; qui omnem illius structuram breui ante Iudaicum bellum absoluunt. (§. 1151.) Delent tandem Romani; omnibus Titi ad id conseruan-*

seruandum moliminibus excidium impedire non sultinentibus. (§. 1215.)

§. 1251. *Garizitanum templum* Samari-
tarum fuit; non Iudaeorum. Quin *in idola-* Templum
Garizita-
num.
latrias à Iudaeis *numeratum fuit*. Qui
idola, per Iacobum patriarcham in terram
defossa, ibi reperta & in hoc templo culta
fuisse contendunt. Quare *cultum* deo ibi
praestitum vt *idololatricum* sunt detestati. f)
In *Manassis* generi gratiam, *Sanaballetus*
Cuthaeus, *Alexandro M.* permittente, hoc
templum condidit. (§. 823.) Ab *Antio-*
cho Epiphane facili negotio impetrarunt
versipelles, vt *Ioui Xenio* templum suum
dedicaretur. (§. 860.) Postquam vero
ducentos annos steterat, per *Iohannem Hyr-*
canum fuit deletum, (§. 934.) dein nun-
quam resuscitandum.

§. 1252. *Heliopolitanum* in Aegypto Templum
Heliopoli-
tanum.
templum Onias IV, Oniae III. filius, cum
recuperandae auitae in Palaestina digni-
tatis spem omnem euanuisse videret, *susci-*
tauit. [§. 893. 907.] Vespasiani iussu, per
Lupum primo clausum, dein vero per
Paulinum, postquam 333. *annis steterat*,
prorsus inaccessum est factum. [§. 1230.]
Post Hierosolymitanum adhuc stetit.
Equi-

f) Chulin, fol. 6, 1. ad h. l.

Conf. Tosephoth,

Equidem non magno in pretio hoc templum, stante Hierosolymitano, apud Iudaeos fuisse videatur. Post huius autem ruinas in illo *victimas recte oblatas fuisse*, Talmudici contendunt. g]

Fana idololatrica.

§. 1253. *Fana idololatrica*, eaque magnificentissima, in Palaestina quidem, non tamen in Iudaeorum sed gentilium vrbi-
bus, vt *Samariae*, [§. 1002.] vt *Caesareae*,
[§. 1006.] vt prope *Panium*, [§. 1010.] *Herodes M.* exsulcitauit. Quod cum impedire non possent, tolerare Iudaei debuerunt.

Reuerentia templo Hierosolymitano habita.

§. 1254. Tam reuerenter Hierosolymitanum templum Iudaei habuerunt, vt summa cum modestia & non nisi discalceati illud ingrederentur. *Gentiles* autem omnes ex *interiori illius septo* excludebant. Iudaeis igitur gratum facturis *Antiochus magnus*, omnes extraneos haec septa ingredi vetat. [§. 845.] *Herodes*, cum Hierosolymam expugnasset, summo studio a templi introitu milites arcet. [§. 987.] Insolens erat, quod *Agrippae iunioris* palatio parietem opponerent Iudaei, prospectum in interius templum regi inuidentes. [§. 1141.]

Templi profanatio.

§. 1255. Licet extraneorum bene multi Hierosolymitanum templum satis reuerenter

g] Megillah, fol. 10, 1.

ter haberent; in illud tamen vel curiosi-
tatis vel sacrilegii causa alii *irruerunt*, alii
irrumperere sunt ausi, alii alio modo id *pro-
fanarunt*: id quod nonnulli non impune
tulerunt. Intrauit in templum *Bagoses*
Persa. [§. 821.] In adytum penetrare
Ptolomaeus Philopator frustra est conatus.
[§. 840.] *Heliodorus* templum spoliaturus,
debitas poenas luit. [§. 849.] *Pompeius*
adytum quidem, sed summa cum reueren-
tia, ingreditur. [§. 962.] Maiorem ipso-
rum Iudaeorum templum dehonestantium
impietas meretur censuram. Frequentes
in sacro hoc loco *caedes* ipsi commiserunt.
Sub Persarum iam dominio *Iesum* fratrem
Iohannes pontifex in ipso templo *occidit*.
(§. 821.) Nulla vero tempora & templo
& Iudaicae genti aequae tristitia vnquam
fuerunt atque illa, quibus *calamitosum nefas*
in sacro loco stare viderunt; id est, quibus
Zelotae ceterique *seditiosi* in spurcissimam
latronum speluncam religiosissimum hoc
palatium conuerterunt.

§. 1256. *Quinque res numerant Tal-* Praeroga-
mudici, quibus prior templo (מקדש הראשון) *tiquae tem-*
secundum hoc (מקדש השני) *inferius fuerit.* pli Salo-
Quae sunt: 1. *Arca sacra*, (ארון) cum monci,
opercula (כפרת) & *Cherubinis* (כרובים).
2. *Ignis coelitus accensus* (אש). 3. *Prae-*
sentiae divinae conspicuum symbolum
S s 3 (שכינה).

tilium querelae sunt natae, quod, tantam pecuniae sacrae summam Hierosolymam quotannis mittendo, terras suas pecunia denudarent Iudaei. In quam, ubi possent, inuolantes, direptam illuc peruenire non siverunt. l) *Didrachma sacrum ex Babylonia* Hierosolymam perferendum *Neerdae & Nisibi* asseruabatur. m) Intellectu ex his facillimum est, quod modum non potuerint non excedere sacri aerarii thesauri.

§. 1259. Augebant eos liberalissima cum Iudaeorum tum extraneorum *donaria*. *Auream* in templo *vitem* fuisse, quae quotidiana multorum liberalitate cresceret, & quam 300. sacerdotibus non pauciores loco mouere potuerint, narrant Talmudici. n) In multis *Protemaei Philadelphi* muneribus *mensa aurea* laudatur, pretii maximi quidem, sed maioris artis. [§. 835.] *Catenam auream Agrippas* rex templo donauit. [§. 1096.] De *Helenae & Monobazi* donis supra (§. 1114.) diximus.

§. 1260. *Pontificum* maximorum *successionem* hanc, à reditu ex Babylonico exilio usque ad templi per Titum excidium, dat *Iosephus*.

1. *Iosua*

l) *Ioseph. Ant. Iud. lib. XVI. cap. 4.*
m) *Ibid. lib. XVIII.*

cap. 12.

n) *Middoth, fol 36, 1.*
Tamid, fol. 29, 1.

1. *Iosua* f. *Iesus* filius *Iozadaci*, [*ישוע* vel *ירושע*] o)
2. *Ioacimus* filius [*יהויקים* vel *יוקים*]. p)
3. *Eliasimus* (*אלישיב*) filius. (§. 816.) q)
4. *Iudas* (*יודע*) filius. r)
5. *Ioannes* (*יונתן*) filius. [§. 821.] s)
6. *Iaddus* (*ירוע*) filius. [§. 823.] t)
7. *Onias I.* filius. (§. 831.)
8. *Simon I. iustus* (*שמעון הצדיק*) filius.
9. *Eleasar, Oniae I.* filius, *Simonis iusti* frater. (§. 835.)
10. *Manasses, Iaddi* filius.
11. *Onias II, Simonis iusti* filius. (§. 838. 839.)
12. *Simon II.* filius. (§. 840.)
13. *Onias III.* [§. 844.]
14. *Iason* vel *Iesus, Oniae III.* frater. (§. 852.)
15. *Menelaus.* (§. 854.)
16. *Alcimus.* (§. 891.)
17. *Iudas Maccabaeus.* (§. 898.)
18. *Jonathan,* frater. [§. 906.]
19. *Simon,* frater. (§. 923.)
20. *Iohannes Hyrcanus I.* [§. 930.]
21. *Aristobulus I,* filius (§. 940.)
22. *Alexander I. Iannaeus,* frater. (§. 943.)
23. *Hyrcanus II,* filius. [§. 954.]

24

o) Neh. XII, 10. 11.

p) Ibid.

q) Ibid.

r) Ibid.

s) Ibid.

t) Ibid.

24. *Aristobulus II*, frater. [§. 957.]
25. *Hyrchanus II*. iterum.
26. *Antigonus II*, *Aristobuli II*. filius.
(§. 982.)
27. *Ananelus*. (§. 991.)
28. *Aristobulus III*. (§. 991.)
29. *Ananelus* iterum. (§. 991.)
30. *Iesus Phabethis* filius. (§. 1004.)
31. *Simon Boëthi* filius. [§. 1004.]
32. *Matthias Theophili* filius. [§. 1038.]
33. *Ioazarus Boëthi* filius. [§. 1043.]
34. *Eleasar*, frater. (§. 1058.)
35. *Iesus Sethi* filius.
36. *Ioazarus* iterum.
37. *Ananus Sethi* filius. (§. 1063.)
38. *Ismaël Phabi* filius. (§. 1072.)
39. *Eleasar Anani* filius. (§. 1072.)
40. *Simon Camithi* filius. (§. 1072.)
41. *Iosephus Caiphas* [§. 1072.]
42. *Ionathas Anani* filius. (§. 1084.)
43. *Theophilus Anani* filius. (§. 1097.)
44. *Simon Canthara*. (§. 1097.)
45. *Matthias Anani* filius. (§. 1097.)
46. *Elionaeus Cithaei* filius. (§. 1105.)
47. *Simon Canthara* iterum.
48. *Iosephus Camei* f. *Camydís* filius.
(§. 1113.)
49. *Ananias Nebedaei* filius. [§. 1119.]
50. *Jonathan*. (§. 1133.)
51. *Ismaël Phabaei* filius. (§. 1137.)
52. *Iosephus Cabi* filius. (§. 1141.)

53. *Ananus Anani filius, Sadducaeus.*
[§. 1143.]

54. *Iesus Damnaei filius.* [§. 1143.]

55. *Iesus Gamalielis filius.* (§. 1148.)

56. *Matthias Theophili filius.* (. 1152.)

57. *Phannias Samuelis filius.* [§. 1182.]

Pontifica-
tus colla-
tio.

§. 1261. Largiamur, ante *Babylonicum* exilium *pontificatus dignitatem haereditariam* fuisse, ut à patre ad filium transiret; nisi legitimum aliquod impedimentum obstarret, per quod illa carere filius cogeretur. Nunc enim apud *Eleasaris* nunc apud *Isbamaris* posteros hanc dignitatem fuisse vidimus. Largiamur, non facile aliquem nisi per mortem ea exutum fuisse. Nonnunquam sane id factum esse, ex eo apparet, quod viuo *Abiathari* *Zadocum* succedere *Salomo* iussit. Quo ipso quoque exemplo edocemur, quod de pontificatu disponendi licentiam iam tum sibi sumserint reges. Saepius autem in singulis hisce post *Babylonicum* exilium peccatum fuit. *Primis quidem seculis legitima successione* alter alterum est sequutus. Dein vero *venalis haec dignitas* facta est; & ab *Herodis M. temporibus* vix quisquam eam ad vitae finem obtinuit. Contulerunt autem eam, quicumque cum auctoritate id facere poterant. Per *Bagosen* Persam eam ad se à *Iohanne* fratre transferre *Iesus* iam est ausus: sed irrito conatu. (§. 821.) A *Syrorum* regibus *Iason*, (§. 852.)
Men-

Menelaus, (§. 854.) & *Alcimus* (§. 892.) emerunt. Primis *Chasmonaeis* principibus haec dignitas *communi populi suffragio* est data. Quam à populo acceptam *Syrorum regum consensu* tenuerunt; donec, horum excusso iugo, *suae ipsorum potentiae* eam acceptam haberent. Postquam autem *Romanis* parere coacti sunt *Iudaei*; quoscunque voluerunt, *Romani* horumque *procuratores* & *Idumaei reges* pontifices fecerunt. Legitur in Talmude, u] *Martham Baithosi filiam* magnam argenti summam *Iannaeco* regi obtulisse, vt *Iesum Gamalielis filium* (יהושע בן גמליא) pontificem crearet. Hic *Iannaecus* autem *Agrippas iunior* est. w) Durante bello Iudaico, *Zelotae* id sibi sumserunt, vt & ipsi pontificem facerent: talem vero, qualis ab illis expectari poterat, isto fastigio indignissimum.

§. 1262. Per quemnam *stola pontificalis* Stola pontificalis. custodiri deberet, multum saepe disputatum fuit. Quin haec *sacerdotum cura* usque ad *Herodem M.* fuerit, nullum dubium est. *Chasmonaei principes* in turri *Bari* prope templum, *Antonia* per *Herodem* deinceps cognominata, in qua ipsi resederant, suum apud se ornatum deposuerant. Quem ibi manere *Herodes* quoque & *Archelaus*

u) Ioma, fol. 18, 1.

Ioma, fol. 18, 1.

w) Vid. Tosephoth, ad

chelaus voluerunt, postquam ad ipsos regnum peruenerat; neque aliorum deportari primi *Romanorum procuratores* sunt passi. *Vitellius* autem, Syriae praeses, *Iudaeis pontificalem stolam reddit*, in templo per sacerdotes asseruandam. (§. 1083.) Quam cum deinceps in Antonia sub Romanorum iterum custodia esse debere *Fadus & Longinus* iussissent; ut *Iudaeis* relinqueretur, *Agrippae iunioris* intercessione effectum fuit. (§. 1112.)

Sacerdotum ephemeriae.

§. 1263. Non nisi *quatuor ephemeriarum sacerdotes* ex *Babylonia* in *Palaestina* reuersos esse, quos tamen in 24. ephemerias iterum diuiserint, suo loco (§. 783.) iam vidimus. Narratur, in Talmude, x) *Mariam Bilgae filiam*, tempore *Mattathiae* *Iochanis filii*, *equiti Graeco nupsisse*, templumque cum calceis ingressam blasphemias in altare voces emisisse. Hinc factum esse, ut propter hanc ex ephemeria sua natam, tota *Bilgae ephemeria* deinceps contumeliosius haberetur.

Sacerdotum mores.

§. 1264. *Iosuae filii Iosadaci*, *Iaddi & Simonis iusti* pontificum laudes ita in vulgus notae sunt, ut nostra commendatione non indigeant. Sacerdotum eos, qui *natiuitatis vitio laborarent*, *Nehemias* sacerdotalibus functionibus fungi vetat. (§. 820.)
Idem

x) Succah, fol. 56, 1. 2.

Idem *Eliaſchibbi* pontificis ex Ioiada filio nepotem propter *Sanaballati filiae nuptias* expellit. [§. 819.] Id quod *Manaffi* quoque, *Iaddi* pontificis fratri, vſu venit, vt propter *Nicaſo* Cuthaeam feminam ſacerdotii honoribus priuaretur. (§. 823.) Quodſi quis tamen has duas vnam eandemque hiſtoriam eſſe contendat; nos quidem conſentientes non habebit, ſed nec valde repugnantes. Propter extraneam hanc vxorem, *Manaffes Iudaici cultus deſertor* eſt factus; pluresque cum eo ſacerdotes ad Cuthaeos deſciuerunt. (§. 823.) Deſteſtabilior *Iaſonis*, *Menelai* & *Alcimi* pontificum impietas fuit; qui gentis ſuae proditores, id ſummo ſtudio egerunt, vt gentilium mores apud Iudaeos introducerent. Pontificum *Chafmonaeorum primi* fuerunt viri religioſi gentisque ſuae amantiffimi; ceteri bellorum quam religionis ſtudioſiores; *Hyrchanus II.* non malus quidem, ſed homo imbellis nulliusque conſilii, qui ſua ignavia genti multum nocuit. Ex ipſo Talmude intelligitur, fuiſſe in ipſis pontificibus nonnullos, qui ne legere quidem didicerint. y] Si talia ſacerdotii fuerunt capita; quid de gregariis ſacerdotibus dicemus? Sacerdotum vero cum tanta fuerit partim impietas partim imperitia; non eſt, cur valde mire-

miremur, quod vulgus quoque virtutis studium negligere inceperit, persuasi, se deo placere posse, dummodo templo sua darent & sacerdotibus: suos enim *reditus* hi *accuratissime exigere* edocti erant, & *extorquere*.

Leuitae.

§. 1265. Quia segnes Israëlitae post reditum ex Babylonia fuerant in soluendis *decimis*, quae Leuitis per legem Mosaicam competeabant; *Nehemias operam* dedit, ut illis promte solui deberent. [§. 817.] Per *Agrippam iuniorem* *Leuitis cantoribus stola lineae*, qualem sacerdotes gestabant, concessa fuit. (§. 1150.)

Decimae.

§. 1266. Tradunt Talmudici, 2] *Esræ & Nehemiae decreto*, *sacerdotes decimarum* [מעשר], quas Mosaica lex solis Leuitis addixerat, *participes* esse factos. Nobis quidem, ex locis Efr. VIII, 15. & Neh. X, 39. id euinci posse, non videtur. Attamen decimas sacerdotes, cuiuscunque demum decreto id sit factum, participarunt. *Sacerdotum* enim *potentiores* vi armataque manu pauperioribus eas in illis breui ante urbis excidium turbis impie *praeripuerunt*. (§. 1138.)

Potestas in templum, aerarium sacrum & pontificatum.

§. 1267. *Potestas in templum aerarium-que sacrum à reditu ex Babylonico exilio*

VS-

2) Ktubhoth, fol. 26, 1.

1. 2.

Iebhamoth, fol. 86,

vsque ad Herodis M. regnum *penes summos pontifices* fuisse videatur. *Herodes* autem non solum pontifices creandi licentiam, verum etiam *supremam templi & sacri aerarii curatelam* sumsit. Hanc *Romani*, licet pontifices pro lubitu crearent, *sibi nunquam vindicarunt*. Sed cum Iudaea vt Romana prouincia per procuratores administraretur, templi & aerarii sacri curam *Herodi Chalcidis dynastae*, (§. 1113.) & post huius fata *Agrippae iuniori* (§. 1137.) dederunt.

§. 1268. *In sacris publicis faciendis Iudaei* Cultus
hisce temporibus nunquam non *seduli fue-* publicus.
runt. Cum templum nondum staret, sacra
tamen *in restaurato altari* facere iam ince-
perunt. [§. 785.] *Obseffus* per Antiochum
Siderem *Iohannes Hyrcanus* victimas à rege
petiit & impetrauit. (§. 912.) *Victimas*
autem *poscenti Aristobulo II.* porcum mise-
runt, qui eum obsidebant improbi Iudaei.
(§. 959.) Eas mactare *in Titi quoque ob-*
sidione seditiosi non desierunt, quamdiu ha-
berent. Sub *Antiochi autem Epiphanis ty-*
rannide per triennium cultus publicus cessare
debuit; quia tyrannus eum celebrari non
permittebat, templumque idololatria pro-
fanauerat. (§. 859.)

§. 1269. *In scenopegiae festo magna* Libatio
cum solennitate hisce seculis *aqua libata* aquae.
fuit. Quo de libamine cum in pentateu-
cho

cho nihil praecipitur ; *Sadducae* hunc ritum tanquam recens pharisaicum inuentum reiecerunt. (§. 947.)

Sabbathum & festa.

§. 1270. *Sabbathum ad superstitionem usque reuerenter habuerunt* horum temporum Iudaei. Ne profanaretur, *Nehemias* cauit. (§. 818.) Quoniam Iudaei *sabbatho arma contra ferre nolabant laceffiti* ; hac eorum religione aut superstitione contra ipsos saepius abusi sunt extranei. *Ptolemaeus Lagi* Hierosolymam sabbatho expugnat. (§. 832.) Sabbatho Hierosolymitanorum lanienam facit *Apollonius*. (§. 859.) Mille Iudaei, vim vi sabbatho repellere nolentes, per *Antiochi Epiphanis* saeuitiae ministros trucidantur. (§. 867.) *Mattathias* autem videps, si usque eo sabbathi religionem extendere pergant, fore, ut breui tota gens excindatur, hortatur suos, ne contra aggressores sabbatho quoque arma prehendere dubitent. (§. 868.) Ab hoc igitur tempore illatam sibi sabbatho iniuriam repellere inceperunt Iudaei. Ne tamen irreligiosius hanc sibi licentiam sumere viderentur ; contra hostes quidem vitam sabbatho defenderunt : quas vero contra obsessam urbem moles struerent oppugnatores, illas sabbatho disiicere, vel milites iis faciendis intentos telis arcere non sunt ausi. Quod cum videret *Pompeius*, sabbathis aggeres iaciens contra templum & tur.

turres admouens oppugnatores non habuit; dummodo suos cohiberet, ne primi essent aggressores. (§. 962.) Narrant Talmudici, Graecorum imperii tempore hominem *Iudaeum*, qui *sabbatho iumento velus fuerit*, ex senatus decreto *lapidibus obrutum* esse; licet id Mosaica lege non sit interdictum. a) Cetera quoque *festa & ieiunia*, ea qua par erat religione, celebrarunt. Num ieiunia propter illatas genti per Babylonios calamitates instituta obseruare, vrbe & templo iam restitutis, adhuc debeant, *Zacharias vates consulitur*. [§. 790.] Solenne per *Nehemiam* ieiunium indicitur, in quo Mosaicae legi se morem gerere velle multitudo promittit. (§. 811.) De ceteris festis addere quid opus non est. Dummodo id silentio non praetereamus, quod *novas* quasdam *festiuitates* Iudaicae genti haec temporis periodus dedit.

§. 1271. In memoriam intentatarum *Bacchanaliorum* genti per *Hamanem* calamitatum, *Ieiunium* *Estherae* [תענית אסתר] in hunc diem religiose obseruatur. In memoriam autem caesorum per Iudaeos aduersariorum, qui gentem suam isto tempore delere decreuerant, *Bacchanaliorum festiuitas* (פורים), *Estherae & Mardochai* hortatu, instituta fuit. (§. 799.)

§. 1272.

a) Sanhedrin, fol 46, 1.

Encaeniorum festum. §. 1272. Per *Iudam Maccabaeum* facta templi repurgatio *Encaeniorum festum* (חנוכה) Iudaeis dedit. [§. 875] Ad cuius festiuitatis communionem Palaestini Iudaei *Aegyptios* inuitarunt. (§. 921.)

Annus sabbathicus & Iubilaeus. §. 1273. *Anni Sabbathici* in huius periodi hiltoriis vestigia passim deprehendimus. *Anni septimi tributum*, quod isto anno sementim non facerent, *Alexander M.* Iudaeis remittit. (§. 824.) Quod tamen *Samaritae* frustra ab illo petierunt. (§. 825.) *Bethzuram* & *Hierosolymitanum templum* *Antiochus Eupator* & *Lysias* anno sabbathico oppugnarunt. (§. 892.) Plura huius anni vestigia sedulus antiquitatum Iudaicarum scrutator post Babylonicum exilium inueniet. *Annum* autem *Iubilaem* hisce temporibus *obseruatum fuisse*, Talmudici *negant.* b)

Cultus Iudaici reuerentia apud ceteros. §. 1274. *Superstitionis* non solum verum etiam *impuri cultus Iudaei* quidem per *scriptores exteros*, qui cultum eorum nunquam viderunt, *accusantur.* Attamen eius magnificentia admirabilisque splendor & ordo extraneorum non paucis, qui eum praesentes oculis subiecerunt, *non exiguam admirationem suique reuerentiam* inspirauit. *Alexander M.* pontificali Iaddi ornatu ita percellebatur, vt *deo supplex* fieret. Idemque

b] Vid. Sect. V. Cap XIV. §. 139.

que in Hierosolymitano templo sacra fecit. [§. 824.] Victimam ibidem Ptolemaeus Euergetes obtulit. (§. 837.) Seleucus Philopator sumtus Hierosolymitani templi victimis impendendos de suis suppeditari iubet. (§. 849.) Tanta Antiochi Sidetis pietas fuit, ut Iohanni Hyrcano, quem obsidebat, petenti victimas magna cum pompa mitteret. (§. 932.) Pompeius templum, quod expugnauerat, repurgari & sacra in eo pro more fieri iussit. [§. 962.] Marcus Agrippa hecatombem in Hierosolymitano templo obtulit, Iudaeorumque multitudini conuiuia sacra instruxit. (§. 1016.) Imperatores Romani pro Romano populo victimas Hierosolymis immolarunt. Quas vero Zelotae, pro infano suo Romanorum odio, diutius admittere recusarunt. [§. 1158.]

§. 1275. Insignis prorsus Helenae regi- Profelyti.
 nae & filiorum religio concelebratur; qui non solum ad Iudaeorum sacra accesserunt, verum etiam infinitis Iudaicam gentem beneficiis cumularunt. (§. 1114.) Largiamur, hos sincero religionis studio ad Iudaeorum castra transisse. Non vero eodem multorum, qui hisce seculis profelyti sunt facti, ratio fuit. Nam in cogendis vel etiam persuadendis extraneis, ut suum cultum admitterent, Iudaei nimii fuerunt. Coegerunt gentes, quas sui iuris facerent, Chasmonaei principes, ut circumcidi deberent.

T t 2

Vt

Vt *Iohannes Hyrcanus Idumaeos*; (§. 935.)
 vt *Aristobulus I. Ituraeos*. [§. 941.] *Alexan-*
der Iannaes Fellam urbem, quod Iudaicum
 cultum incolae adoptare recusarent, *de-*
leuit. [§. 952.] Qui *reges circumcisi* sunt,
 vt *uxores Iudaicas ducere possent*, vt *Azizus*
Emesenorum rex, (§. 1126.) vt *Polemon*
Ciliciae rex; (§. 1128.) hos *profelytorum*
nomen vix ac ne vix quidem mereri, ipsi Iu-
 daei confitentur. Suo iure *Christianis* no-
 men hoc competit.

Proseu-
 chae.

§. 1276. *Proseuchas* vel *synagogas* post
 Babylonicum exilium Iudaei per totam
 Palaestinam, tam suis quam extraneorum
 in urbibus & oppidis, permultas habue-
 runt. Non solum autem in Palaestina, ve-
 rum etiam omnibus in terris, in quibus
 exulabant. In his *preces* publice funde-
 bantur, & ex *pentateucho* ceterisque sacri
 codicis libris *praelegebatur*. Imperita quo-
 que *turba in illis edocebatur* ea, quae ad cul-
 tum, fidem & bonos mores pertinebant.
Flori procuratoris tempore, magnae *Cae-*
sareae turbae sunt ortae, quod *Graeci*
 & *Syri* Iudaeorum *synogogam profanare*,
 viamque ad eam obstruere, auli fuerant.
 (§. 1156.) *Alexandriae* Aegypti tam *super-*
bam Iudaei *synagogam* habuerunt, vt, qui
 eam non viderit, magnificum palatium
 non vidisse dicatur. c) Sed frequentissima
 quo-

c] Succah, fol. 51, 2.

quoque syagrogarum in Palaestina & extra eam in *noui foederis codice* mentio est facta.

§. 1277. *Preces Hierosolymorum inco-* *Preces.*
lae in ipso templo fundere amabant. d) Sed
 & in hac vrbe non minus quam alibi huic
 vsui *proseachae* inserviebant. Ad quas ter
 quotidie hunc in finem confluebant.
Publice enim *preces fundere* conducibilis
 putabatur. e) Id tamen si fieri deberet,
decem adultis viribus non pauciores in syna-
 gogis praesentes esse debebant. f) Non
 vero synagogis omnino alligatae erant pre-
 ces. Sed *privatim*, ubicumque quis vellet,
 recitare illas poterat. *Vitanda* tantum-
 modo erant *loca sordibus inquinata* & im-
 munda. g) Erant, qui *in plateis* precum
 suarum formulas recitarent. h) Erant ve-
 ro etiam, qui preces *domi sine omni rumore*
 fundere suaderent. i) Multae *precum for-*
mulae, quibus Iudaeorum doctores vsi
 sunt, in tractatu Talmudico *Brachoth* le-
 guntur. Non dubitamus, quin earum,
 quas hodiernum Iudaei recitare consue-
 runt,

d) Brachoth, fol 8, 1:

23, 1. seqq. Rosch

e) Ibid.

hasschanah, fol. 34.

f) Brachoth, fol. 47, 2.

2.

Megillah, fol. 23, 2.

h) Taanith, fol. 15, 1.

g) Brachoth, fol. 22, 2.

i) Brachoth, fol. 8, 1.

runt, pleraeque huic aetati originem debeant. *Octodecim* illas *precatiunculas* (שמנה עשרה), quas ter singulis diebus Iudaei hodiernum recitant, per *viros synagogae magnae* praescriptas esse contendunt. k) *Samuel Exiguus* vero *orationem contra haereticos* (ברכת המינים) composuisse dicitur. l)

Fractio §. 1278. *Praelectionem pentateuchi* solen-
pentateu- nem per *prophetas* iam ante urbis per Ne-
chi & bucadnezarem excidium institutam fuisse,
scriptorum Talmudici tradunt. m) Quod num vere
propheti- dicatur an minus, nostrum non est defini-
corum. re. Post reditum ex Babylonico exilio
 primis statim temporibus id factum esse,
 extra dubitationem est positum. Per
Efram iam Mosaica lex solenniter fuit
 praelecta. (§. 810.) Narrant Iudaei, cum
 per *Antiochum Epiphanem* pentateuchi le-
 ctione sub poena supplicii prohiberentur
 proavi sui, eos loco sectionum Mosaica-
 rum *pericopas propheticas* (הפטרות) legere
 incepisse. Hinc factum esse, ut deinceps,
 excusso tyranni iugo, *pentateuchi sectioni*
pericopa prophetica singulis sabbathis subiun-
 geretur. n)

§. 1279.

k] Megillah, fol. 17, 2.
18, 1.l] Brachoth, fol. 28, 2.
29, 1.

m] Babha kama, fol. 51, 1.

n] Lebusch, cit. Beer
hetibh ad Schulchan
aruch, Orach chaim
cap. 284.

§. 1279. *Volumina*, in quibus *pentateu-* Pentateu-
chus conscriptus esset, quam maximis in ^{chi volu-}
honoribus Iudaei habuerunt. Quod ^{mina.}
Ptolemaeo Philadelpho pentateuchi volumen
misit *Eleasar* pontifex, elegantissimum
fuisse, inque eo commissuras tam artifi-
ciose latuisse, ut membranae visu discerni
nequiverint, scribit Iosephus. o) Impius
Antiochus Epiphanes omnia pentateuchi vo-
lumina eliminaturus, concremari ius-
sit, eosque, apud quos inuenirentur, tru-
cidari. [§. 859.] Militem Romanum,
qui inuentum pentateuchi volumen lace-
rauerat, *Cumanus* securi percussit.
(§. 1122.)

§. 1280. A cultu publico ad *mores* tran- Iudaeo-
simus. Commendarunt sane *virtutis stu-* ^{um pic-}
dium quam maxime qui post Babylonicum ^{tas.}
exilium fuerunt *prophetae & viri diuini*.
Fueruntque inter Iudaeos nunquam non
viri probitate conspicui. *Iaddi* pontificis pie-
tatem deus oraculo dignatus est. [§. 824.]
Oniae III. precibus Heliodorus sacrilegus
punitus sed & in vita conseruatus est.
(§. 849.) *Iudaeorum* fides, qua ceteras gentes
antecellerent, magnam illis apud externos
peperit gloriam, effecitque, ut, ex prae-
sentissimis eluctantes periculis, non spera-
ta

o) Ant. Iud. lib. XII. cap. 2.

saepe fruerentur felicitate. Tantum abfuit, ut per *Iaddum* pontificem *Alexandro M.* contra *Darium* suppetias imperanti data repulsa regem offenderet, ut tantam fidem suspiciens rex nihil eorum, quae petierunt, *Iudaeis* negaret; (§. 824.) utque eorum coloniam conditae a se *Alexandriae* ciues esse, eodemque quo ceteros ciuitatis iure gaudere vellet. (§. 827.) Eadem de causa *Ptolemaeus Lagi* eos *Aegypti* & *Cyrenaicae* castrorum praesidia tenere voluit. (§. 832.) *Jonathan* dux & pontifex non alia de causa per *Tryphonem* occisus fuit, quam quod illius in regem fidem timeret perfidus. (§. 922.) Satis admirari non possumus eorum constantiam, qui sub Graecorum tyrannide crudelissimos tolerare cruciatus & supplicia subire maluerunt, quam à patria fide deficere. p) Non contemnendum erat periculum cui *Mattathias cum filiis* se exponerent, cum *Syrorum* tyrannidem magna cum confidentia oppugnare adgrederentur. Exercitus nomen non merebatur exigua & incompota *Iudae Maccabaei* manus, qua tot millia exercitatissimorum regionum militum saepissime magna cum alacritate aggressus fudit & in fugam compulit. *Insaniisse viros* crederes, & non fortiter sed re-

p) Vid. §. 840. 862. 863. 864.

temere & imprudenter egisse. At vero *fides* arma illis subministrauit & hostes prostreuit. Non illi, sed ipse *deus* pugnavit & victorias reportavit.

§. 1281. O! quam felices fortunatique futuri fuissent Iudaei, si tantorum virorum similes fuissent omnes. Sed *peffima* haec aetas inter illos *carcinomata* produxit. Nulla scelerum species est, cuius se reos non fecerint Iudaei. Pessimi inter eos fuerunt *apostatae* & *patriae proditores*. Cru- delissimi *latrones*, *homicidae* & *parricidae*. Qui omnia miscerent & rempublicam tan- dem euerterent *seditiosi*. Impii *summae maiestatis* & *magistratuum contemtores*. Qui in sua ipsorum viscera saevire, & *sua sibi manu mortem consiscere* mallent, quam ad frugem redire, & sceleribus valedicere. Qui efficerent, vt, quam extranei quon- dam quam maxime suspexerant, iam ea- dem *Iudaica* quae *Punica fides* crederetur.

Iudaeo-
rum im-
pietas.

§. 1282. Sincera, quae animum emen- dat, pietas non nisi apud perpauca inueniebatur. Hac vero de re dein- ceptus dicemus. Iam de iis, quos *impios* quoque in deum *videri non puduit*. Quam quaeso detestanda eorum impietas erat, qui *victimas petentibus ciuibus*, pro quibus pecuniam accepissent, *porcum* in templum mitterent! (§. 959.) Thesauris sacris Sy- rorum rex inhiaturus non fuisset, nisi per

Officio-
rum in
deum ne-
glectus

Simonem Beniaminitam fuissent proditi. (§. 849.) *Menelaum* pontificem sacris templi vasis & aerario impias manus immittere non pudet. [§. 855.] Donaria per *Fulniam* templo destinata impii sacrilegi in suos usus conuertunt. (§. 1071.) Templi thesauros *Ioannes seditiosorum dux* diripit. [§. 1210.] Cum hoc ipsi *Iudaei* facerent; vix erit cur *Crassi*, (§. 970.) *Pilati*, [§. 1076.] & *Flori* [§. 1156.] audaciam miremur. Contra *Pompeii abstinentia* [§. 962.] laudibus satis extolli non potest. Sequuntur in ipso templo perpetratae caedes; ut per *Iohannem pontificem*, (§. 821.) ut per *Zelotas*, [§. 1183.] Primi templo ignem immiserunt *Zelotae*, (§. 1213.) quod imitari *Titus* diu dubitavit; ipsoque quam maxime inuito interiori templo flammæ sunt immissæ. (§. 1215.) Denique non paucos hæc ætas apostatas vidit; qui patrium cultum penitus abnegarent. In his numerari possunt, qui ad *Samaritas* defecerunt, *Manasses* ceterique sacerdotes. (§. 823.) Ad quos plures quoque abierunt, qui criminum rei, poenas per *Iudaeos* sibi infligendas effugere volebant. [§. 826.] Sed ad gentilismum quoque non pauci defecerunt. Nonnulli quidem coacti & inuiti; qui cruciatus sustinere non auderent, & vitam conseruare mallent quam autam religionem. (§. 861.) Alii autem cultus *Mosaici* pertæsi, & ut gentilium aucuparen-

parentur gratiam, honoresque petere possent. Vt Iudaeorum Aegyptiorum multi, *Prolemaeo Philopatore* rege. (§. 840.) Vt impii *Menelai affeculae*. (§. 854.) Vt *Miriam Bilgac filia*. (§. 800.) Vt *Tiberius Alexander*, Iudaeae procurator. [§. 1116.] Vt *Antiochus*, Antiochenorum Iudaeorum princeps idemque proditor. (§. 1225.) De impiis pontificibus, *Iasone, Menelao & Alcimo*, quorum ea praecipua cura erat, vt, abrogatis suis, ad extraneorum mores assuefacerent Iudaeos, iam diximus. [§. 1264.] Horrenda dictu res erat, quod *Iudaeorum pontifex pecunias* mitteret, quas in *Herculis victimas* impendi vellet. [§. 852.] *Iason* primus fuit, per quem *gentilium gymnasia* haberet Hierosolyma. [§. 852.] *Gentilium* quoque *moribus* delectatus *Herodes rex*, Hierosolymis & Palaestinae *theatra & amphitheatra* dedit. [§. 1001.] Nullius tanta in summum numen, quam *Zelotarum*, irreuerentia fuit.

§. 1283. *Latrocinia* cum diuino cultu *Latrocinia* stare posse, multa Iudaeorum millia somniabant. Multi enim *latrones religiosi* tamen non solum videri verum etiam esse volebant. Hinc *latronibus*, si vlla alia regio, plena *Iudaea* fuit. Hos summo studio *Herodes M.* inuestigauit & ad supplicia tra-

traxit. q) Huius igitur mors latronibus vitam reddidisse visa est; qui per totam Palaestinam grassarentur, quorumque antesignani singuli regnum rapere cuperent. (§. 1053.) In Babylonia *Anisaeus* & *Anilaus* Iudaei latrocinia exercuerunt. (§. 1092.) *Cuspius Fadus Tholomaeum* latronem capit & ad supplicium rapit. (§. 1111.) *Tiberius Alexander* autem *Iacobum* & *Simonem* Iudae Galilaei filios. (§. 1118.) Neque minus *Felix* in eos seuerus fuit, (§. 1132.) & *Festus*. (§. 1140.) *Sicariis* tamen in *Ionathanem* pontificem ipse *Felix* abusus est. (§. 1133.) Latronum patroni *Albinus* (§. 1144.) & *Florus* (§. 1153.) fuerunt. Hinc factum est, ut in immensum eorum insolentia cresceret: Qui non raro Iudaeos ad excutendum Romanum iugum pellexerunt. (§. 1135.) *Urbes* & *castella*, ut *Gischalam*, (§. 1181.) *Massadam*, (§. 1188.) pluraque alia, (§. 1193.) quin ipsam *Hierosolimam*, sui iuris fecerunt. Latrones enim fuerunt, qui tempore obsidionis per Titum *Hierosolimam* tenerent, suaque pertinacia subuerterent. Sed quid de ceteris multa dicimus, cum ipsos sacerdotes ex raptu vivere non puduerit? (§. 1138.)

Imposto-
res.

§. 1284. Fuerunt in his latronibus pessimi impostores; qui libertatis & nescio
qua

q) Vid. §. 976. 986. 1029. 1034.

qua vana spe miscellam turbam lactarent & pestundarent. In his *Judas Galilaeus* primas teneat. [§. 1062.] Porro ille, qui *Samaritis* vasa sacra per *Mosen* abscondita ostendere volebat. [§. 1081.] *Theudas* praestigiator. (§. 1115.) *Aegyptius*, Hierosolymorum muros verbo subuersurus. [§. 1134.] Alii multi. [§. 1132.]

§. 1285. Si vlla gens, ad *seditiones* pro- Seditioes.
cliues Iudaei vltimis reipublicae suae temporibus fuerunt. Meliores enim priores erant; qui *Persarum & Graecorum iugum*, quamdiu ferri posset, *patientissime tulerunt*. *Alexandrum Iannaeum* seditiosi coëgerunt, ut non posset non seuerior esse. (§. 947.950.) Non minima *crudelitatis* quoque *Herodis* causa fuit, quod seditiosum Iudaeorum ingenium probe cognitum haberet. Viuere sane per cum *Judas Sariphaei* filius & *Matthias Margalotbi* filius cum asseclis potuissent; nisi *aquilam auream* de templi porta per tumultum deturbassent. (§. 1043.) Quos vindicatura insana turba, *Archelai* quoque regni primordia fecit sanguinolenta. (§. 1050.) *Romanis* turbas mouent sub *Cumano* procuratore. [§. 1122.1123.] Cum vero per militem Romanum & Samaritas lacerati id fecerint; solus modus agendi censuram mereri videatur. *Postrema* autem *seditio*; quae gentis & reipublicae perniciem post se traxit, licet inexcusabilis *Flori*

austeritas prima illius causa fuerit, nullo tamen modo excusari potest. Cur enim *Agrippam* salutaria monentem non audiuerunt? [§. 1157. 1164.] Cur *populi Romani victimas accipere recusarunt*? [§. 1158.] Cur *Titum & Iosephum*, vrbi & genti incolumitatem ipsisque seditiosis veniam iterum iterumque pollicentes, neglexerunt? r) Cur *templum*, quod conseruare Titus volebat, ipsi *perdiderunt*? (§. 1212. 1215.) Ne tamen cum nocentibus accusemus innocentes; fatendum est, haec *non per gentem illiusque proceres*, sed per execrandos latrones, qui in ipsam moderatiorem gentem crudelissime saeuirent, esse gesta. Et haec tamen monstra *iurisiurandi religio* impediabat, quo minus oblatam per Titum *fidem accipere* possent. (§. 1218.) *Modestius* sane, antequam penes hos nebulones summa rerum esset, *Pilatum* rogauit numerosissima Iudaeorum turba, vt Romanorum signa militaria vrbe exire iuberet; (§. 1075.) *Vitellium*, ne ea Iudaeae inferret; (§. 1087.) *Petronium*, ne Caii statuam in Hierosolymitano templo dedicaret; [§. 1092.] *Cestium Gallum*, vt se à Flori tyrannide liberaret. (§. 1154.)

Homicidia.

§. 1286. Non poterat non, illo rerum statu, innocentium sanguis fluere. Sed

r] Vid. §. 1202. 1206. 1212:

Sed de iis tamen *parricidiis*, quae ut atrociora barbari quoque detestari solent, paucis exponere liceat. *Iesum fratrem* in ipso templo *Iohannes pontifex* trucidat. (§. 821.) *Oniam III. pontificem Menelai III. pontificis* perfidia necat. (§. 855.) *Simonem socerum & affines Ptolemaeus* impie caedit. (§. 929.) *Matrem & duos fratres Aristobulus I. pontifex.* (§. 940. 942.) *Fratrem unum,* (§. 943.) multaue suorum millia, & in his praecipuos gentis doctores & iudices, (§. 947.) *Alexander Iannaeus. Vxorem dilectissimam* (§. 998.) & duos filios innocentes (§. 1030.) *Herodes M. rex. Iohannem baptistam Herodes Antipas.* (§. 1078.) *Humani generis servatorem perditissimorum hominum colluies.* (§. 1079.) *Iacobum Christi fratrem Ananus Anani filius pontifex.* (§. 1143.) *Zelotae seditiosi*que reliqui non solum Hierosolymitanae turbae ingentem numerum, sed & nobiliores quoscunque. s) Et haec quidem patrabantur in gente, in qua vel *latronem pro tribunali non damnatum caedere nefas* esset. (§. 976.)

§. 1287. Inhumanius nihil est, quam *Autochei-violentas sibi ipsi manus inferre.* Fecit tamen id *Rhazis* senator, vir cetera probus.

s] Vid. §. 1182. 1183. 1185. 1186. 1208.

bus. (§. 895.) De improbis desperabundis id minus miremur. Cultri ictu dolorum sibi finem facere voluit *Herodes rex*. (§. 1045.) Suo ipsorum ferro perierunt, *Simon Saulis filius latro*; (§. 1160.) *Eleazarus* & cum illo in *Massadae* castello 960. latrones. (§. 1229.) In viris bonis, qui sibi mortem ipsi consciscant, ne in hostium manus incidant, id laudare videntur librorum *Maccabaeorum* scriptores & *Iosephus*. Hic tamen istam fortitudinem ipse imitari minime voluit, cum in puteo lateret, ad Romanos egredi iussus. Scribit quoque, illorum, qui ita per se ipsos perierint, hanc esse poenam apud Iudaeos, ut usque ad vesperam sepultura carere debeant. t)

Sepultura
& luctus.

§. 1288. Honesti defunctorum sepultura & septiduanus luctus in primis à Iudaeis officiis ponuntur. *Judas Maccabaens*, cum in acie cecidisset, in patrio monumento sepelitur, perque totam multitudinem acerbè lugetur. (§. 897.) Similiter *Simon Ionsthanis fratris & filiorum* caesorum corpora pompa funebri honorat. Idemque magnificentissimum *Asmonaeae genti monumentum* suscitatur, (§. 923.) Lectu quoque dignum est, quomodo pompam, qua *Herodis* defuncti cadauer in *Herodii* castellum deportatum sit, describat

t) *Ioseph. De Bell. lib. III. cap. 25.*

bat Iosephus. u) *Concentu musico* defun-
ctorum funera honorabantur. Et parum
officiosus habebatur maritus, qui, vel in
summa rerum inopia, defunctae *uxori*
duas tibias non daret. w) *Suntuosissimae*
quoque epulae serales instruebantur: id
quod Iudaeorum multis paupertatis cau-
sam fuisse, Iosephus monet. x) Impii au-
tem *zelotae* vsque eo omnem exuerant
humanitatem, ut per se *caesos sepeliri non*
permitterent; ut morituris praedicarent,
ipso sepultura carere debere; ut *vel mi-*
nimum luctus indicium morte punirent.
Quare contenti esse debebant cognati &
amici, si, ad significandam voluntatem
suam, vel *paululum terrae caesorum cadauer-*
ibus iniicere possent. (§. 1183.)

§. 1289. Homicidis non multo melio- ^{Foenera-}
res improbi *foeneratores* sunt. Hos ^{tore.} *Ne-*
hemias seuerissime reprehendit. (§. 806.)
Sequioribus autem temporibus *usuraria*
prauitas apud Iudaeos Mosaico interdicto
praeualuisse videatur. *Agrippas* sane rex
in chirographo maiorem, quam per Mar-
syam acceperat, summam se foeneratori-
bus debere profiteri coactus fuit. (§. 1088.)
§. 1290.

u) Antiqu. Iud lib. XVII. cap. 10. x) Ioseph. De Bell. lib.
II, cap. 1.
w) Ktubhoth, fol. 46, 2,

Eleemo-
syuae.

§. 1290. Quam magnifice Iudaei de erogandis *eleemosynis* loquantur & praecipiant, suo loco dicetur. Quod patriae patre dignum esset, fecit *Herodes*, cum in annonae caritate, quo egenis subueniretur, suppellectili suae aureae & argenteae non parceret. (§. 1003.) De *Monobazi* & *Helenae* reginae liberalitate diximus. (§. 1114. 1117.)

Matrimo-
nia.

§. 1291. *Matrimonia cum extraneis* per omnia huius periodi secula inita fuisseprehendimus. *Esthera* regina, regii thalami consors facta, (§. 789. 794.) ab *Hamanis* iniuriis gentem suam vindicauit. Quas *Estherae* nuptias cum scriptor sacer non damnet, nos non magis damnabimus. *Efrae* (§. 802.) & *Nehemiae* (§. 814.) iussu, uxores *Moabiticae*, *Ammoniticae*, ceteraeque extraneae cum susceptis ex illis liberis expelli debuerunt. Arctioribus limitibus *sacerdotum matrimonia* per ipsam Mosaicam legem circumscripta erant; quibus non omnes illas feminas, quas ceteris *Israëlitis*, ducere liceret. Eaque de causa *sacerdotes* illos, qui ex iusto matrimonio progenerati non essent, *Nehemias* sacerdotali dignitate priuat. (§. 820.) Num igitur solis sacerdotibus nuptiae cum *Cuthaeis feminis* interdictae primis istis temporibus fuerint, eaque causa sit, cur *Eliaschibbi* pontificis nepotem *Nehemias*, (§. 819.) & *Manaf-*

Manassen fratrem Iaddus (§. 823.) in exilium eiecerint; an ceteri quoque Israëlitae Cuthaeorum matrimoniis tum iam abstinere debuerint, pro certo dici nequit. Per Chasmonaeos sane interdictum fuisse, ne quis cum Samaritana (כוחית) rem haberet vel eam duceret, ex Talmude discimus. y) Idumaei reges & principes multum sibi in re vxoria licentiae sumserunt. Non facile tamen sanguinis sui feminas incircumcisis elocarunt. Quas vero ipsi extraneas ducerent, hae proselytae fieri debuerunt. Ancillam ducendo Pheroras, & contra statuta gentis peccauit, & domus regiae dignitati parum consuluit. (§. 1027.) Quia circumcidi nolebat, Salomes nuptias frustra petiit Syllaes. (§. 1027.) Extraneis regibus, sed circumcisis, Agrippae I. filiae nubunt; Drusilla Azizo, (§. 1126.) & Bernice Polemoni. (§. 1128.)

§. 1292. *Diuortia* hisce seculis apud *Diuortia*. Iudaeos *frequentissima* fuerunt. Quae ne temere leuique de causa fierent; *Simeon Schetachides* iussisse dicitur, ne quis sine *tabulis matrimonialibus* (כתובה) vxorem duceret; vtque scriptae in illis summae *hypothecam* sponsae omnes suas opes daret quili-

y] Sanhedrin, fol. 82, 1.

quilibet. 2) Disputatum dein hac de re inter *Hillelianos* & *Schammaeanos* fuit. Quippe statuerunt *Hilleliani*, *quavis vel leuissima de causa*; *Schammaeani* autem, non nisi propter impudicitiam & adulterium, uxorem repudiare licere marito. a) Nequaquam autem uxori integrum fuit, maritum vel deferere vel repudiare. Sed hac quoque in re Idumaei regii sanguinis feminae sibi multum indulserunt. *Costobarum* maritum *Salome* repudiat. (§. 1000.) Maritos deferunt, *Herodias Herodem*; (§. 1077.) & *Agrippae I. regis filiae*, *Drusilla Azizum*; (§. 1127.) *Bernice* soror *Polemonem*; (§. 1128.) & *Mariamne* soror *Archelaum*. §. 1129.)

Incestus &
adulterium.

§. 1293. Incestis quoque nuptiis & adulteriis regiae hae personae peccare non sunt veritae. *Archelao* ethnarchae, primi mariti *Alexandri* fratri germano, *Glaphyra* nubit. [§. 1060.] *Herodias Herodem* maritum *superstitem* cum germano illius fratre *Herode Antipa* commutat. [§. 1077.] Sic quoque prioribus maritis *superstitibus* desertis, ad secunda vota pergunt. *Agrippae I. regis filiae*, *Mariamne* cum *Demetrio* Alexandriae alabarcha, (§. 1129.) *Drusilla* autem cum *Felice* procuratore; cuius

2] Schabbath, fol. 14, a) Gittin, fol. 90, r.
2. Ktubhoth, fol. 82, 2.

cuius in gratiam, patriam quoque fidem abnegat. [§. 1127.]

§. 1294. Non paucas Iudaica ecclesia Se&ae hisce seculis *se&as* vidit: nimirum *Samaritarum, Pharisaeorum, Sadducaeorum, Essenorum, & Christianorum*. De quibus quidem suo loco pluribus disputabitur. In praesenti obseruetur, *Samaritas* à Iudaeis *nunquam pro suis* agnitos fuisse. Dispar *Christianorum* ratio fuit eorum, qui ex Iudaeorum gremio Christo nomen dederunt. Hi enim, quamdiu templum staret, *Iudaicos ritus publicumque Iudaeorum in templo cultum non neglexerunt*; b] & ad illum quoque per Iudaeos *admissi fuerunt*, c] Quo praecise tempore in *Pharisaeorum, Sadducaeorum & Essenorum se&as* scissi fuerint Iudaei, pro certo dici nequit. Videatur autem *Ionathanis Chasmonaei pontificis tempore* id factum esse; quia in illius historia *primam harum lectarum mentionem* facit *Iosephus*. [§. 916.] Si enim maturius hoc Iudaeorum dissidium factum fuisset, tam accuratus scriptor silentio id praeteriturus non videretur. Accedit, quod ad haec tempora, quae de *Saduko & Baiboso* Antigoni Sochaei discipulis Iudaei nar-

b] A&t. XXI, 20-25. c] A&t. XXI, 6.

narrant, d) commodè referri possunt. *Herodiani* e) lecta non fuerunt; sed Iudaeorum illi, qui ab *Herodis* regis & filiorum partibus starent; cuicunque demum trium illarum sectarum addicti essent.

Samaritani.

§. 1295. *Samaritanos* siue *Cuthaeos* ante *Babylonicum* Iudaeorum exilium originem iam habuisse; supra [§. 764.] vidimus. Hos cultus & *Hierosolymitani* templi communionem petentes non admittunt reduces Iudaei. Qua re illi offensi, quantum quidem possunt, templi structuram impediunt. (§. 787.) Quo tandem suscitato, cum tributum, quod Iudaeis ad templi structuram pendere iussi fuerant, diutius dare recusarent, nouo regio mandato id deinceps facere iubentur. (§. 793.) Qui Iudaeorum sacerdotes *Cuthaeas* feminas duxerant, sacerdotalibus priuilegiis per *Nebe-miam* [§. 819.] & *Iaddum* pontificem [§. 823.] priuantur. *Sanaballetes* autem, Samaritanis *Garizitanum* templum, *Alexandri M.* ad quem defecerat, permissu, exstruit; in quo *Manassen* generum pontificatui praeficit. [§. 823.] Licet Samaritani maiorem sibi quam Iudaeis *Alexandri M.* gratiam pollicerentur, quod sua sponte, quas Iudaei negassent, regi suppetias miserant; impe-

d) Abhioth. R. Nathanis.
cap. 5. fol. 3, 1.
Maimon. ad *pirke Ab-*

hoth cap. 1. fol. 30, 3.
e) Matth. XXII, 16.
Marc. III, 6. XII, 13

[illegible]

impetrare tamen ab illo *nequiuerunt*, *ut*
 nouum suum *templum inuiseret*, *utque an-*
ni septimi tributum sibi quoque *remitteret*.
 [§. 825.] Qui contra *leges patrias pec-*
cauerant Iudaei, *ad Samaritanos desciscunt*,
 & *recipiuntur*. [§. 826.] Alexander M.
Samaritanorum coloniae agros in Aegypto dat,
 illorumque *fidei Thebaidem commendat*.
 [§. 828.] *Samaria per Alexandrum M.*
capta Macedonibus inhabitanda datur; *Sam-*
aritudis autem regio Iudaeis adiicitur: quod
Andromachum Syriae *praefectum occide-*
rant Samaritae. [§. 829.] Per *Ptolemaeum*
Lagi Samaritarum coloniae in Aegyptum &
Cyrenen deducuntur. Inter hos vero &
Iudaeos ibi locorum habitantes perpetua
bella fuerunt. [§. 832.] Onia II. *ponti-*
fice, *Samaritani Iudaeorum per Palaesti-*
nam agros vastant, eorumque *multos captiuos*
faciunt. [§. 838.] Cum *Antiochus Epipha-*
nes in *Iudaeos saeuiret*; *tempori insetuien-*
dum esse censes Samaritani, *regem ro-*
gant, *ut Garizitanum templum Ioui Xenio*
dedicaret. Quod ille facit. [§. 860.] *Ptole-*
maeo Philometore rege, *Iudaei & Samari-*
tani Alexandrini de templorum suorum
praerogatiua ad sanguinem usque decertant.
 [§. 908.] *Iohannes Hyrcanus Garizitanum*
templum demolitur, [§. 934.] &
Samariae urbem expugnatam exscindit. [§.
 937.] *Herodes M. Samariam urbem restau-*

*statorum esu Iudaeos interdixerunt. R. Meir illorum vinum pro libamine idololatræ (נסך) habendum esse decrevit. Per Germanicos tandem doctores in extraneis (גמריים), quorum cultus nihil prorsus cum Iudaico commercii habeat, sunt numerati. g] In vexationibus, quibus Iudaeos exagitarunt, hæc quoque fuisse dicitur, quod, faces intempestive accendendo, eos neomeniarum dies per millos nuncios publicare coegerint; id quod antea per accensas faces factum fuerit. h] Tam igitur insanabile Iudæorum in Samaritas odium fuit, ut, si quem *Cuthæum* (כוחי) vel *Samaritam* dicerent, omnia se vitia dixisse existimarent. Vnde factum est, ut *Sadducæis* quoque ceterisque hæreticis *Cuthæorum* (כוחי) nomen ab illis non raro tributum legatur.*

§. 1296. *Pharisæi traditionum inter Iudæos patræni erant, & externi cultus ritus sine modo ad superstitionem usque camulabant. Hinc magnam apud multitudinem pietatis opinionem habuerunt. Primi Chasmonæi principes ab illorum partibus non minus steterunt; donec Ioannes Hyrcanus per Eliazarem Pairs filium offenderetur.* Pharisæi.
[§. 938.]

g) Chulin, fol. 5, a. 6, h) Rosch hasschanah, fol. 22, a.

ex ipsorum mente cultus publicus, & quae ad illum pertinent, administrari debuerunt. Quippe tanta ipsorum auctoritas fuit, ut ipsum pontificem maximum iuramento obstringerent, quod diei expiationis sacra ad suum, non Sadducaeorum, praescriptum sit facturum. i) Ad ipsorum quo doctrinae tenorem ius dicebatur. *Regibus & procuratoribus Romanis* non parum molesti saepe fuerunt, qui inter eos essent immodestiores. De testanda sane *Iudae Galilaei* & asseclarum temeritas fuit. (§. 1062.) *Hillelis & Schammaei* circa paucas quaestiones dissensus effecit, ut in pluribus nodos inuenirent asseclae, utque in partes euntes *Hilleliani* (בית הלל) & *Schammaeani* (בית שמאי) infensissimo in se inuicem animo degladiarentur. k)

§. 1297. Ex iis, quae de Pharisaeis diximus, intelligitur, *Sadducaeos* non nisi postremis *Ioannis Hyrcani* annis, *Aristobuli* & *Alexandri Iannaei* temporibus praenaluisse. Sed neque tum, propter Pharisaeorum apud vulgum auctoritatem, cultus publicus pro ipsorum voto peragi potuit. Quin, cum precum in templo recitandarum clausula antea fuisset: ברוך יי אלהי ישראל ער עולם, Con-

i) Ioma, fol. 18, 2.

k) Schabbath, fol. 14, 2. Maimon. Praet. ad Seraim fol. 88, 1. Sanhedrin, fol. 88, 2.

Concelebratus sit dominus deus Israëuitarum in secula; pro refutandis Sadducaeorum erroribus, verba hunc in modum immutarunt: ברוך יהוה אלהי ישראל מן העולם ועד העולם, Concelebratus sit dominus deus Israëuitarum in secula seculorum. 1) Hoc autem non obstante, magna procerum & ditiorum pars Sadducaeorum castra sunt sequuti. Pontificatum quoque Sadducaei nonnunquam habuerunt.

Esseni.

§. 1298. De *Essenis* non est, quod hoc loco dicamus. Horum enim non nisi pauci fuerunt; qui ruri degerent, & ad rempublicam non accederent.

Doctrina.

§. 1299. Puriores doctrinam Chaggaous, Zacharias & Malachias prophetae, ceterique viri Θεόπνευστοι, quamdiu viuerent, summo studio inculcarunt. Doctorum autem, qui post hos fuerunt, permulti, postposito virtutum studio, in explicandis ritibus, in decidendis variis casibus inque rumulandis statutis nimii fuerunt. Causas deprehendimus complures, quae hoc virorum quoque bonorum studium potuerunt accendere, accensumque inflammare. 1. Samaritarum seductionibus, improbisque Graecorum, ad defectionem Iudaeos sollicitantium, moliminibus obex fuit ponendus. Seductoribus enim & seductis leges

1] Brachoth, fol. 54, 1.

ges saepe sunt opponendae; quibus, nisi mali mores eas extorquerent, facile carere possemus. Tanta vero *Graecorum malitia* fuit, ut *totum Iudaismum* illiusque *externum quoque cultum subuersum irent*. Contra fuit eundem. Non igitur potuit publici cultus securitati facile prospici, nisi *noua* conderentur *statuta*, quibus hominum ad apostasiam procliuium malitiae occurreretur. Et haecenus quidem bene. 2. Iam vero *novas toti genti leges praescribere*, periculi plenissima res est. Nunquam enim homines desunt, quibus id vel displiceat vel nimium placeat. Non potest non displicere illis, qui *vitam amant liberiores*, cui arctiores limites poni aegre ferant; vel quibus, quia parere non didicerunt, & alienae invident gloriae, *non placent per alios facta*, quae quidem ipsi, si penes eos auctoritas fuisset, non aliter facturi fuissent. *Duplex superstitionum species* accedit. Vna, coeci *antiquitatis admiratores*; quibus, quae in patribus & proavis non viderunt, haereseos statim & impietatis sunt suspecta; quare cane peius & angue illa fugiunt. Altera eorum, qui *coecam praesentibus suis doctoribus obedientiam praestant*; & *pro necessariis cultus* recipientes *momentis*, quas illi errantium vel improborum coërcitiones ordinauerant, religio- to quodam odio omnes, quorum liberius inge-

fecisse, à se iam non perrumpendam. Et haec illa *statuta* sunt, quae à *doctoribus profecta* [מרבנן] esse *ipsum Talmud* confitetur. Quod vero reliqua *Phariseorum doctrina*, quam *Talmud* conseruauit, in iis, quae *Mosaicae legis* [מראורייתא], non scriptae quoque, esse contendunt, vel minimam *hisce temporibus alterationem* sit *passa*, id est, quod fortissime *negant*. Quin *ipsam suam philosophiam*, qua variis ratiocinandi modis ex pentateucho ea, quae disertis in illo verbis non sunt scripta, eruunt, se non aliunde hausisse, sed *ab ipso Mose accepisse*, contendunt. Hanc igitur qui non calleat, is tale de Iudaeorum rebus, quale de coloribus coecus, iudicium feret. Ancipiti expositus discrimini est; ut vel imponi sibi à Iudaeis patiatur, vel pro pharisaicis reiiciat, quae Mosaica sunt. In vtrumque scopulum multi impegerunt.

§. 1300. De *doctrinae momentis* rectius *Doctrinae* exponetur, vbi de *Sectis* dicetur: De *capita*. *Sadducaeis* tantummodo in antecellum notetur, quod, *animam immortalem negantes*, omne religionis, pietatis & virtutis subuerterint fundamentum.

§. 1301. Istius iam *doctrinae*, quam viua *Propagatio doctrinae* voce *propagata* Mose acceptam ferunt, sequentem per hanc temporis periodum *ore acceptae*. Etunt *catenam* (שלשלת הקבלה). A *Barucho* acceptam *Efra* & *viri Synagogae magnae* propa-

propagarunt ad *Simeonem iustum*; hic ad *Antigonum Sochaem*; hic ad *Iosen filium Ioësar* ex *Zereda* & *Iosephum filium Iochananis Hierosolymitanum*; hi ad *Iosuam filium Perachiae* & *Nittacum Arbelitam*; hi ad *Iudam filium Tabbaci* & *Simonem filium Schetachi*; hi ad *Schemaiam* & *Abhtalionem*; hi ad *Hillelem*, & *Schammaeum*; hi ad *Rabban Simonem I. filium Hillelis* & *Rabban Iechananem filium Saccai*. Horum quilibet suos, ad quos accepta transferret, discipulos habuisse dicitur: id quod vnus in duas catenas peperit diuortium. Quippe per *Rabban Simeonem I.* propagata doctrina est ad *Rabban Gamaliel I. seniore*, filium; per hunc ad *Rabban Gamaliel II. Iabhnensem*, filium; per hunc ad *Rabban Simeonem III.* filium; per hunc ad *R. Iudam sanctum* filium; qui doctrinam viua voce propagatam in opere suo *Mischnico* scriptam reliquit. A *Rabban Iochanan* filio *Saccai* autem doctrinam accepit *R. Eliesar magnus* cum commilitonibus; ab hoc *R. Akiba*; ab hoc *R. Ismaël* & *R. Meir*; ab his discipuli, *R. Iudae sancti coetani*. m) Paucos catenae huius annulos, sequenti denum periodo illi adnexos, diuellere noluimus.

1302.

m) Maimon. Praefat. ad Iad. chafakah.

§. 1302. Nouas hisce seculis *constitu-
tiones* (חקנות) & *scita* (גזירות) dedille
tradunt *Efram* & *viros synagogae magnae*; n)
Iosen filium Ioēsaris & *Iosephum filium Io-
chananis*; o) *Iochananem pontificem*, Matta-
thiae patrem; p) *Chasmonaeos*; q) *Simeo-
nem Schetachidem*; r) *Admonem* & *Cha-
nunem filium Absolomi*, qui tempore Sche-
maiae & Abhtalionis *magistri morum*
(רייני גזירות) Hierosolymis fuerunt; s)
Hillelem & *Schammaeum* eorumque asse-
clas; t) pluresque alios.

§. 1303. *Decem constitutiones* (חקנות) *Constitu-
tiones Es-
rae.*
Efrae tribuuntur. 1. Quod *sabbathis pome-
ridie ex pentateucho* per tres lectores solen-
niter *praelegi* debeat (שקורין במנחה בשבת)
2. Quod *diebus Lunae & Iouis ex pentateu-
cho* per totidem lectores *praelegi* debebat
(שקורין בשני ובחמשי). 3. Quod *diebus
Lunae & Iouis ius dici* debeat (שדיין בשני
(ובחמשי). 4. Quod *die Iouis lintheamina* per
lotrices mundari debeant. (שמכבסין בחמשי)
(בשבת). 5. Quod *pridie sabbathi allium*
cd-

n] Babhakama, fol. 81, 1. r] Ktubhoth, fol. 82,

o] Schabbath, fol. 14, 2. 15, 1. 2. Schabbath, fol. 14,

p] Sotah, fol. 47, 1. 2. 48, 1. 2. s] Ktubhoth, fol. 105,

q] Abhodah Sarah, fol. 36, 2. t] Schabbath, fol. 13

X x

comedi debeat (שאוכלין שום בערב שבת).
 6. *Quod matutinis horis pinsi debeat.*
 (שתהא אשה משכמת ואופדת). 7. *Quod feminae praecinctoria gestare debeant.*
 (שתהא אשה חוגרת בסינר). 8. *Quod feminae post fluxum menstruum balneum ingressurae capillos pectere debeant* [שתהא
 (אשה חושפת וטובלת)]. 9. *Quod mercatoribus per oppida circumire licere debeat*
 (שהיו רובלין מהזרין בעיירות). 10. *Quod pollutionem nocturnam passi ante balneum ingredi debeant, quam preces fundere vel sacra tractare audeant,* (שבילדה לבעל,
 u) (קריין)

Nominum
 diuinorum
 sanctitas.

§. 1304. *Post Simeonis iusti tempora, sacerdotes multitudini in templo benedicentes nomen tetragrammaton* (יהוה) *pronunciare desierunt.* w) *De clausula precum propter Sadducaeos immutata supra* (§. 1297.) *dimimus. Salute alios impertientibus nominis diuini pronuntiatio indulta fuit.* (לשאול).
 x) (בשלום חבירו בשם)

Constitu-
 tiones Io-
 sac filii
 Ioësaræ.

§. 1305. *Ioses filius Ioësaræ & Ioses filius Iochananis decreuerunt, quod terrae extraneorum immundae haberi debeant* (סו ארץ).
 (על ארץ העמים). Et quod *vasa vitrea* [כלי זכוכית] *immunditiem contrahere possint.* y)

§. 1306.

u) Babbakama, fol. 81, 1. x) Brachoth, fol. 54, 1.
 w) Ioma, fol. 39, 2. y) Schabboth, fol. 14, 2.

§. 1306. *Iochanan pontifex* multas con-
stitutiones condidisse perhibetur. Inque
iis, quod *ex omnibus frugibus à plebeis*
(עַם הָאָרֶץ) *emtis primitiae* (תרומה) & *de-*
cimae [מעשר] per emtores dari debeant. z)
Victimas mactandas *ictu capiti inflicto* atto-
nitas in terram *praecipites dari prohibuit*. a)
Diebus quoque *festorum intermediis* *profe-*
stis [בהול מועד] *opus*, quod *sine strepitu*
fieri nequeat, facere vetuit. b)

§. 1307. *Chasmonaei* [בית רינו של] *decreuerunt*, quod cum *extranea*
sine testibus quidem *rem habere* licere de-
beat [על ביאת הגויה בפילו בצנעא]. c)
Quod iidem *matrimonia* quoque *cum Cu-*
thaeis interdixerint supra (§. 1291.) iam
vidimus. Tempore belli inter Hyrcanum
& Aristobulum *execratio* in eos, qui *porcos*
alant, & *liberos suos in philosophia graeca-*
nica [חכמה יוונית] institui curent, est pro-
nunciata. d) Quod *anathema* in philo-
sophiae extraneae studiosos *tempore belli*
Romani *per Titum* gesti repetitum esse di-
citur. e)

§. 1308.

z) Sotah, fol. 48, 1.

a) Ibid.

b) Ibid.

c) Abhodah Sarah, fol.
35, 2.

d) Babbakama, fol. 82, 2;

e) Sotha, fol. 49, 1.

X x 2

Constitu-
tiones Si-
meonis
Schetachi-
dae.

Constitu-
tiones Hil-
lel &
Schamma-
mae.

Constitu-
tiones in
bello Iud.
factae.

Rituum
abrogatio.

§. 1308. Quid de *tabulis matrimoniali-
bus* (כתובה) *Simon Schetachides* praecepe-
rit, supra (§. 1292.) vidimus. f)

§. 1309. *Hillel & Schammaeus* eorum-
que *asseclae* multas ante se factis superad-
diderunt constitutiones. In his *Hillelis*
decretum de *chirographo iudiciali auctori-
tate conscripto* [פרובול], cuius virtus an-
ni septimi interuentu non eneruetur, emi-
net. g) *Idem* 18. decreta de *immunditie
& munditie* (טומאה וטהרה) fecerunt.
E. g. *panem, vinum & oleum ab extraneis*
emi non debere. *Puerum Israelitam* cum
puero extraneo in eodem lecto dormire non
debere. h) *Solum* quoque *Iudaeum cum*
sola extranea esse [יחור רגויה] prohibue-
runt. i)

§. 1310. Tempore belli *Vespasiani* inter-
dictum fuit, ne *sponsus coronam* [עטרה]
gestaret. Quae tempore belli *Titi sponsae*
quoque demta fuit. k)

§. 1311. Contra ea nonnullos à maiori-
bus acceptos *ritus*, inque his *Mosaicos*, *ab-
rogandi* licentiam sibi sumserunt istorum
temporum doctores. Nec male quidem.
Quod sacerdotes decimas participarent,
[§. 1266.]

f) Schabbath, fol. 14, 2. i) Schabbath, fol. 17, 2.
g) Schbiith, fol. 46, 1. Abhodah Sarah, fol.
h) Schabbath, fol. 13, 2, 36, 2.
fol. 17, 2. k) Sotah, 49, 1.

(§. 1266.) *Iochanan pontifex preces de decimis rite persolutis* (הוריות המעשר) 1) *recitari vetuit.* m) Ex illius quoque decreto, Leuitis verba, עורה למה תישן יהוה, *Euigila, cur quaeso dormis, o deus.* n) in templo canere non amplius licuit (מעוררין). o) De Hillelis *Prusbol* (פרוסבול) modo (§. 1309.) diximus. Cum frequentiora esse inciperent latrocinia, *vitulae decollatio* (עגלה ערופה) cessauit. p) *R. Iuda filius Bethirae* auctor fuit, vt *ex semine immundis*, antequam baptizati fuissent, *aditus ad legis studium* pateret. Cuius auctoritas apud ceteros quoque contra constitutionem virorum synagogae magnae (§. 1303.) praeualuit. q)

§. 1312. Quam vero sibi ipsis induls- Legifera
runt *potestatem* Iudaeorum doctores *feren-* potestas.
di & abrogandi leges, easque *nouis statutis*
circumscribendi, eam *in regibus non tulerunt.*
Quippe admodum indigne ferebant, quod
legem salutarem contra *parietum perfossores*
ferre *Herodes M. rex* auderet. (§. 1014.)

§. 1313. Non habuit Iudaica gens, cur
se his seculis *à deo neglectam* esse conque- Prouiden-
rere- tia diuina.

1) Deut. XXVI, 12-15. o) Sotah, fol. 47, 1. 48, 1.

m) Sotah, fol. 47, 1. 2. p) Sotah, fol. 47, 1. 2.

48, 1.

q) Brachoth, fol. 22, 1.

n) Ps. XLIV, 24.

reretur; cum euentissima *providentiae diuinæ* plane singularis iterum iterumque viderit *vestigia*. Quem Iudaicæ genti interitum intentauerat *Haman*, eum per *Estheram* ipse inuenit. Offensus per Iudæos *Alexander Macedo*, mitissimus tamen præter omnium expectationem in eos fuit. (§. 824.) *Obterendi in hippodromo Alexandrino* Iudæi diuina providentia salui euadunt. (§. 843.) Quam seuerè quæso *Heliodorus sacrilegus* castigatus fuit! (§. 849.) Deo, non ipsis, sunt tribuenda, quæ *Chasmonæi* fecerunt. *Alcimi temeritas*, non hominum, sed diuina vindicta, fuit punita. (§. 902.) Huc *omina* pertinent; quæ timorem peccatoribus, ut ad frugem redirent, incutere debuerunt; siquidem vera sunt, quæ de illis narrantur. 1) In quibus eorum, quæ urbis & templi per Titum excidium præcessisse dicuntur, (§. 1216.) nonnulla nostram merentur attentionem.

Messias, &
illius reic-
tio.

§. 1314. Nullum autem diuinorum beneficiorum, quæ vnquam Iudaica gens à suis primordiis experta est, æquiparandum est illi, quod sub Romano, Idumæo & pharisaico iugo gementibus illum, qui per prophetas dudum promissus fuerat, & quem ipsi anxie expectabant, misit Iudæicæ

1) §. 857. 1060. 1061. 1098. 1106. 1216.

cae gentis & vniuersi humani generis. seruatorem; quem hebraico vocabulo *Messiam* (משיח), id est, *unctum*, nos quoque appellare consueuimus. O! vtinam illum recepissent, per eum felicissima futura, iam autem deploranda gens! Nulli sane dubitamus, quia in hunc diem magnificentissimum suum templum, urbem orientis reginam, & florentissimam habitura esset rempublicam. Ne quid iam dicam de multo maioris felicitatis, qua nos per illum beamur, communione. Sed *offusae* miserorum oculis densissimae *nebulae* clarissimam *lucem non transmisere*. Persuaderi sibi passi fuerant, *regia cum pompa* & magnifico apparatu eum esse venturum, & tyrannorum more *totum sibi Iudaeisque terrarum orbem subiecturum*. Qui quidem error ipsis *Christi discipulis* ante *eximi nequiu*t, quam lucidioribus eorum mentes cognitionis diuinae radiis coelitus collustrarentur. Non igitur non potuit *Christi humilitas* Iudaeos offendere, qui forma ipsis penitus ignota se daret conspiciendum. Eo minus autem, improborum gentis *doctorum culpa*, agnitus est, quo magis *virtutis studium*, quod apud illos res inter mortua pene esset, omnibus recentius inuentorum statutorum ambagibus neglectis, *unice vrgeret*. Timebant denique *re-*
ditibus suis sacerdotes, si illa doctrina reci-

peretur. Nihil reliquum fecit benignissimum numen, ut hanc gentis, quam ceteris omnibus longe adhuc praetulerat, & ignorantiam vinceret & pertinaciam. Misit *Iohannem baptistam*, qui aduentum eius nunciaret, & ad illius receptionem homines praepararet. Hunc vero impudica adultera *Herodias* perdidit. [§. 1078.] Ipse *Christus* inuincibilibus argumentis demonstratum dedit, eum se esse, qui erat. Ad suam autem perniciem properans gens, paucorum doctorum & sacerdotum instigatione decepta, optimum seruatorem, à quo infinita iam acceperat beneficia, multoque maiora sperare poterat, per Pilatum in crucem egit. [§. 1079.] Meliorem in viam eos reuocare *Christi discipuli* summo studio allaborarunt. Fata autem ab illis non meliora, quam quae magistri sui fuerant, sunt experti plerique. *Iacobum*, domini nostri fratrem, *Ananus Anani filius*, *Sadducaeus* pontifex, lapidibus obrui iussit; cum, Feste mortuo, *Albinus* in prouinciam nondum venisset. (§. 1143.) Tacemus de iis, quos intactos relinquit *Iosephus*; de rebus per eos gestis illorumque fati alia, si deo ita visum fuerit, occasione exposituri.

Vindicta
diuina.

§. 1315. Praedixerat optimus seruator, iratum numen tantam impietatem truculentissimis omnis generis suppliciis esse
vin-

vindicaturum. s) Qua de re non minus *diuini Christi legati* in plerisque suis *epistolis* sunt vaticinati. Id quod vere praedictum fuisse, tristis euentus plus satis comprobauit. Propter turbulentum suum ingenium & atrociam nonnullorum de suis flagitia, ex locis, in quibus exules essent, *exulare* debuerunt Iudaei. *Bis Roma* sunt *pulsi*. (§. 1071. 1130.) Quos Iudaei habuerunt, *procuratores* plerique ita eos *exagitarunt*, quasi ad id per Romanos missi fuissent, vt hanc sui imperii prouinciam latronum instar deuastarent. De *latronibus* & *impostoribus*, qui miseros male afflixerunt, diximus. (§. 1283. 1284.) Exposuimus (§. 1285.) de *seditionibus*; quibus mederi rebus suis cupientes, eas magis vulnerarunt. Instar nociuarum bestiarum per Palaestinam & extra eam, *per extraneos* crudelissimis *lanienis* sunt confecti; vt per *Caesareenses*, (§. 1160.) vt per *Scythopolitanos*, [§. 1160.] vt *Alexandriae Aegypti*, [§. 1163.] vt per *Damascenos*, [§. 1165.] vt per alios. Nulla vero pestilentior pestis fuit illa *Zelotarum tyrannide*. Vt per dirissimos cruciatus enecto flebile tandem beneficium supplicium est; ita malorum multo maiorum finem tandem attulit *gentis*,

s) Matth. XXIV.

X x 5

tis, urbis, reipublicae per Romanos excidium.

Ecclesiae
conserua-
tio in
Christia-
nismo.

§. 1316. Minime tamen cum Iudaica re-
publica suam deus perdidit *ecclesiam*: cuius
multo ampliores limites fecit, *Christiani-*
simo per omnes ceteras gentes diffuso.
Huic ubique terrarum *nouas* ante *sedes*
diuina prouidentia quaesuit, quam anti-
quas in Palaestina sedes, infinitis atrocissi-
morum scelerum monstris abominabiles
factas, vindice suo igne perpurgaret.
Personas deus *mutauit*; non *ecclesiam*.
Iam enim ad omnes gentes ea transiit glo-
ria, ut, qui velint, *dei filii* aequali iure sint
appellandi. Iudaeorum quidem, qui
Christo nomen dederant, post apostolorum
obitum plerique, non antiquam quidem,
attamen illi non valde dissimilem faciem,
induisse videantur. Attamen *eadem Chri-*
stiana, quae quondam Iudaica, *ecclesia* est;
sed *reformata*, cuiusque potior pars *profelyti*
ex gentilibus sint. *Idem deus* colitur. *Ea-*
dem fides, quam Moses & prophetae suos
edocuerunt, inculcatur. *Eaedem* commen-
dantur *virtutes*. Quae quidem sola reli-
gionis genuina momenta sunt. Cetera ad-
esse possunt & abesse. Sed & plerique
externi cultus ritus festique dies iidem sunt;
dummodo circumcilionem & ea excipias,
quae non magis hodiernus habet Iudaif-
mus.

mus. De eo autem alibi rectius exponetur.

CAP. III.

DE

RE LITTERARIA ET ARTIS.

§. 1317.

Nouam Babylonicum exilium Iudaeis Lingua.
 linguam dedit. Suam enim ebraicam vulgus in isto exilio dedidicerat; quae apud ceteros mortua, non nisi eruditorum lingua mansit; apud hos fatalem procul dubio diem non minus visura, nisi propter sacra Mosis & prophetarum scripta conseruanda fuisset. Chaldaica igitur lingua loquentes iam audimus Ebraeos. Purius ea loquuti sunt Iudaei Babylonii; ceu ex laciniis Danielis & Esrae Chaldaicis necnon Talmude Babylónico videre est. In impuriorem Syro-Chaldaicam apud Iudaeos in Palaestinam reduces degenerauit; Qualem Talmud Hierosolymitanum habet. ^{t)} Postquam Graeci Orientis domini sunt facti; Chaldaicam quidem linguam Iudaei Palaestini & Babylonii retinuerunt. Simul tamen Graecam addilcere inceperunt. Par
 ratio

t) Bahha kama, fol. 6, 2.

ratio *Latinae* fuit ; postquam *Romanis oriens obedire* fuit coactus. Quare *paraphrases* monumentorum sacrorum *chaldaicae* & *utrumque Talmud* vocabulis *graecis* & *latinis* plena sunt. Qui autem inter *graecos* & *latinos* exularent *Iudaei*, *hi graecam* & *latinam linguas pro vernaculis* adoptarunt. Quare non solum monumenta sacra in *graecam dialectum* transfundere potuerunt ; verum etiam fuerunt , qui suos ipsorum libros , ut *Philo* & *Iosephus* , *graece* conscriberent.

Eruditio.

§. 1318. *Philosophiam* quoque *extraneam* *Iudaei* hisce seculis adsciuerunt. Multa à *Chaldaeis* adoptarunt. Quippe confitentur ipsi , angelorum & mensium nomina esse spolia , quae in *Palaestinam* proavi sui ex *Babylonia* secum adportauerint. tt) Cum *Aegyptus* nunquam non referta *Iudaeis* fuerit ; sine dubio *Aegyptiis* quoque multa accepta habuerunt. Sed neque *Graecos* neglexerunt. Inter *Graecos* hisce seculis celeberrimi floruerunt *Philosophi*. *Cambysis* temporibus , *Pythagoras* vixit. Qui per *Cambysis* milites in *Aegypto* captus & *Babylonem* deductus dicitur ; ubi cum magis sit versatus & *Chaldaeis*. u) Vero quoque non dissimile videatur id , quod non-

tt) Vid. Sect. V. cap. III. u) *Iamblich.* in *Pythag.* §. 34.

nonnulli suspiciantur, ex eo, quod complura Iudaeorum dogmata in suam philosophiam traduxerit, colligi posse, quod cum Babylonii Iudaeis diligenter contulerit. w) Ipsum famosissimum illud αὐτὸς ἔφα Pythagoraeorum id non parum confirmare videatur: cum Iudaei summum numen, *Hu* (הוה), id est, *Ipsum*, non raro appellare consueverint. Tam insulsus enim philosophus Pythagoras minime fuit, qui discipulos sua in verba iurare assuefaceret. De quibus quidem relatum legitur, quod haec verba multum in ore habuerint. Quod vero Pythagoram magistrum suum per αὐτὸν illum intellexerint, id confidentius quidem vulgo dici quam verius probari persuasum habemus. Discimus autem docendo, & docemus discendo. Qui adeo à Iudaeis bona multa acceperit, his quoque de suis reddidisse videatur Pythagoras. Sub Persarum quoque in Orientem imperio *Socrates* cicutam bibere fuit coactus. Huiusque discipulus *Plato*, *Artaxerxae Ocho* regnante, diem suum obiit. Qui, quae de deo & mundo tradidit, ex scriptis furrupuisse creditur Mosaicis. Quare de illo *Clemens Alexandrinus*: x) Τί γάρ ἐστι πλάτων ἢ Μωσῆς ἀττικίζων; *Quid enim aliud Plato est, quam Moses Attica lingua*

w) *Ioseph.* contra Apion. x) In primo *Stromatum*,
lib. I.

gua loquens? Tanta sane Platonicae & recentioris Iudaicae philosophiae concordia fuit, ut non male sit dictum: "Ἡ πλάτων φιλωνίζει, ἢ φίλων πλατωνίζει. *Sua vel Plato à Philone*, (id est, Iudaeis,) *vel Philo à Platone* accepit. Platonis discipulus *Aristoteles* circa *Alexandri M.* tempora floruit. Quem magnam sapientiae suae partem ex Salomonis libris hausisse, gloriantur Iudaei. y) *Ptolemaeo Lagi* rege, *Epicurus* Mitylenis & *Lampsaci* suas habuit scholas. z) Sed hos nominasse sufficiat, & addidisse, quod praecipuae veterum philosophorum sectae huic temporis periodo suas debeant natales. In excolendis autem scientiis horum temporum *Iudaei* extraneis non fuerunt negligentiores. Quin ab his adoptarunt, quae ipsis ad palatum fuerunt. *Aristobulus Iudaeus*, *Ionathane* pontifice, *philosophiae peripateticae* in Aegypto operam dedit. [§. 909.] Studiorum & educationis gratia, *Herodes M.* filios suos *Romam* misit. [§. 1007.] Et quid tandem his repetito *decretō*, quod *graecanicam philosophiam excolere* deinceps *licere non debeat*, §. 1307.] opus fuisset, si nullam in illa Iudaei operam posuissent?

§. 1319. Tres hisce seculis Iudaei *doctores*.
Doctores. *rum* classes habuerunt. Quippe fuerunt
 1. *Pro-*

y) Vid. *Buxtorf.* ad *Cosri*, pag. 30. seqq.

z) *Diog. Laërt.* in *Epicuro*.

1. *Prophetæ* [נביאים]; 2. *Viri Synagogæ magnæ* (אנשי כנסת הגדולה); 3. *Doctores Mischnici* [חנאים].

§. 1320. *Prophetæ* horum seculorum *Prophetæ*. sunt: *Chaggæus*, *Zacharias* & *Malachias*. Post quorum discessum *prophetiæ donum cessasse* dicunt [נסחלקה הנבואה מישראל] His *ceteri viri diuini*, quorum sacro in codice scripta supersunt, vt *Esra* & *Nehemias*, iungi possunt. *Estheram* quoque reginam in *prophetissis* numerant Iudæi. a]

§. 1321. Hos exceperunt *Viri synagogæ magnæ*. Quorum 120. fuisse Iudæi tradunt; eorumque caput *Efram*, ultimum autem *Simeonem iustum* faciunt. Numerant in illis nonnullos periodi præcedentis & illos, quos modo nominauimus, prophetas virosque diuinos. Omnium me legisse nomina non memini. Dabo autem illa, quæ apud Iudæos inueniuntur. b]

Daniel. דניאל

Chanánias. חנניה

Misael. מיסאל

Asarias. עזריה

Chaggæus. חגי

Zacharias. זכריה

Malachias. מלאכי

Seru-

a] Megillah, fol. 14, 1.

b] Efr. II, 2. Neh. VII, 7. Maimon. Praefat. ad Iad. casakab. Sepher Inchatin, fol. 6, 2.

Serubabel. זרובבל

Iosua pontifex. יהושע בן יהוצרק

Mardocheus. מרדכי בלשן

Efra. עזרא

Nehemias. נחמיה בן חכליה

Seraia. שריה

Realia. רעליה

Mispar. מספר

Biguacus. בגוי

Rachum. רחום

Baana. בענה

Simeon iustus. שמעון הצדיק

Doctores
Mischnici §. 1322. *Doctores Mischnici* (חנאים) sequuntur. In quibus Iudaei *Simeoni iusto*, qui virorum Synagogae magnae ultimus fuisse dicitur, *primum locum* dare solent. *Aetates* (דרות) eorum alii *duodecim*, alii *quatuordecim*, constituere solent. c) Id quod nos imitaturi, 14. eorum faciemus aetates. Tot enim primae inter illos magnitudinis stellae fuerunt; vel *academiae Rectores & Prorectores*, ad quorum aetates ceteri commode referri possunt. Fuerunt in his 14. aetatibus quinques celebres *duumviri* (זוגות); quorum primus summi tribu-

c) Vid. *Halichoth Olam*, & *Sepher Crithuth*.

tribunalis semper *Praefes* (נשיא), alter autem *Iudicum primus* vel *pro praefide* (אב בית דין) fuit. Nouem aetatum viri; qui ante deletum templum fuerunt, hic sequuntur. Ceteros in sequentem reseruabimus periodum. Non pauci tamen eorum, quorum nomina hic damus, post vrbis excidium superstites quoque fuerunt. Contra ea nonnulli illorum, quos sequenti periodo assignamus, viderant templum.

§. 1323. *Seculum ante Christum natum* Seculi 3.
ante Christi-
stum na-
tum.
tertium duas doctorum *Milchnicorum aeta-*
tes habuit.

Aetas I.

ANTIGONVS SOCHAEVS.

Eleasar Charsumi filius, pontifex.
Gebhiha Pefisae filius, vel *Gebbia Kosemi*
filius. *Zadokus*. *Baithus*.

Aetas II.

IOSES IOESARIS FILIVS, ZE-
REDAE CIVIS.

IOSEPHVS IOCHANANIS FIL.
HIEROSOLYMITANVS.

Iochanan Mattathiae, pontifex.

§. 1324. *Seculum quoque ante Christum* Seculi 2.
ante C, N.
natum secundum duas doctorum *Mischnico-*
rum aetates habuit.

Aetas III.

IOSVA FIL. PERACHIAE.

NITTHAEVS ARBELITA.

Mattahias Iochanauis.

Y 7

Ac-

Aetas IV.

SIMEON SCHETACHIDES.
IVDAS FIL. TABBAEI.

*Onias auriga. Elionaeus fil. Hakkaphi,
pontifex. Tudus Romanus, medicus.*

Seculi 1. §. 1325. Denique proximum ante C. N.
ante C. N. seculum duas doctorum Mischnicorum aeta-
tes habuit.

Aetas V.

SCHEMAIA. ABHTALION.

*Iudas fil. Dorothei. Akabbia Mahalalelis.
Elieser Chanochi. Admon. Chanan Abb-
solomi. R. Meischah. Iudas fil. Bethirae.
Iosua Bethirae. Simeon Bethirae.*

Aetas VI.

HILLEL. SCHAMMAEVS.

*Menachem. Iochanan ex patre & ma-
tre profelytis natus. Babha Butae. Dosi-
theus, Iithmae ciuis. Abba Chilcias, O-
niae aurigae ex filio nepos. Chanin lati-
tans, Oniae aurigae ex filia nepos. Cha-
namaélus Aegyptius.*

Seculi 1. §. 1326. Seculum a Christo nato primum,
à C. N. vsque ad vrbis excidium, tres doctorum
Mischnicorum aetates habuit.

Aetas VII.

RABBAN SIMEON I. FIL. HIL-
LELIS.

*Jonathan Vfielides, paraphrasta Chaldaeus.
Rabban Iochanan, fil. Saccaei. Zadok, pa-
ter,*

ter. R. Eliesaris. *Abha Ioses* fil. *Chananis*. *Abha Saul*, oppidi *Betanoth* ciuis.

Aetas VIII.

RABBAN GAMALIEL I. SENIOR.

Ioëser, praefectus templi. *Nachum* librarius. *Samuel* exiguus. *Onkelos* profelytus, paraphraustes Chaldaeus. *Simeon* gossyparius. *Simeon*, ciuis *Mizpae*. *Ismaël Phabi* filius. *Nechonia*, *Kanae* filius. *Iochanan Choronita*. *Chanania*s, *Hiskiae* filius, *Garonis* nepos. *Iosephus Gorionides*. *Nicodemus Gorionides*. *Calba Sabhua*. *Ben zizath hachath*.

Aetas IX.

RABBAN SIMEON II. FIL. GAMALIELIS SENIORIS.

Dusa, *Harchinasi* fil. *Chanina*, *Dusae* fil. *Nachum*, *Medus*. Filius *Batichi*. *Eliser*, fil. *Zadoki*. *Ismaël*, fil. *Elisaei*, pontifex. *Chanania*s, pontifex secundarius. *Zacharias*, fil. *Kebhutalis*. *Menachem*, filius *Signaei*. *Iochanan* vel *Nechonias*, fil. *Gudgadæ*. *Simeon*, frater *Asariae*. *Ioses*, *Oniae* fil. *Matthias*, *Sàmuelis* fil. *Eliesar*, *Chananiae* filius, *Hiskiae* nepos, *Garonis* pronepos. *Iesus*, *Gamalae* filius. *Abha Iose Chalikuphri* ex *Tibhin*. *Leuitas* ex *Iamnia*. *Eliesar* fil. *Charsumi*. *Eleasar* fil. *Damae*. *Eleasar* fil. *Chananiae* filii *Hiskiae* filii *Garonis*. *Ariston*. *Autinofi* filius.

§. 1327. Praeter hos autem doctores

Eruditi
ceteri.

Y y 2

Misch-

Mischnicos, permulti inter Iudaeos hisce seculis fuerunt viri eruditi. *Interpretum*, qui versionem Alexandrinam graecam concinnasse dicuntur, nomina in Aristeae historia recensentur. *Iesus* Hierosolymitanus; huiusque nepos *Iesus Siracides*. d) *Iason Cyrenaeus*. e) *Aristobulus* peripateticus. (§. 909.) *Philo*. *Iosephus Matthiae* filius, historiarum scriptor. Sed his non immorabimur. Nihil quoque de *Christianorum* doctoribus hic dicemus.

Libri sacri. §. 1328. *Sacro codici* haec aetas *Chaggaei*, *Zachariae* & *Malachiae* vaticinia, necnon *Estherae*, *Esrae* & *Nehemiae* libros dedit. Fortasse etiam nonnullos *Psalms*, & *Chronicorum* libros. De *Iobo* dubitari possit. Et hos libros per Viros Synagogae magnae in canonem receptos esse tradunt Talmudici. f) De *sacris novi foederis monumentis* hic non loquimur: Quae singula primo statim a Christo nato seculo lucem viderunt.

Versiones. §. 1329. *Versiones* sacrorum monumentorum *Alexandrinam* & fortasse plures graecas huius aevi Iudaei condiderunt. *Jonathan* autem & *Onkelos*, primo a Christo nato seculo, suas *Chaldaicas* concinnarunt.

Masora. §. 1330. Criticam quoque sacram siue *Masoram* per doctores *Mischnicos* sua habuisse initia, suo loco docuimus. g) Num ve-

ro,
d) Vid. Sect. I. cap. XLVII. §. 409.

e) Ibid. §. 418.

f) Babbathra, fol. 15,

g) Sect. I. cap. XXXVI.

ro, quod multi faciunt, *Viris Synagogae* *magnae* laboris huius primitiae tribuendae iam sint, id est, de quo nos quidem valde dubitamus. Nil sane nisi vaga coniectura est, quae omnibus fide dignis testimoniis destituitur.

§. 1331. *Apocryphi libri* hac quoque ae- Apocry-
phi libri.
tate sunt conscripti: licet plerorumque
scriptores ignorentur.

§. 1332. *Libros* multos, iam *deperditos*, Libri alii.
horum seculorum Iudaeos & habuisse &
conscripsisse, non est cur dubitemus. Sed
de his dicere nihil attinet. *Philonis & Iose-
phi opera* supersunt: quibus si destituere-
mur, parum de rebus inter primum & se-
cundum Hierosolymorum excidium esse-
mus scituri. Hebraicum quoque *Iosephi
Gorionidis opus* Iudaei huc referunt: quod
vero recentius esse, multi sunt suspicati.
Doctoribus denique Mischnicis, Chanani-
ae Hiskiae filio, Garonis nepotis liber
Megillath taanith (מגילת תענית), h) & Ne-
choniae Kanae filio liber cabbalisticus *Hab-
bahir* (הבהיר) i) tribuuntur.

§. 1333. *Academias* (ישיבות) hisce secu- Acade-
miae &
scholae.
lis Iudaei sine vlla dubitatione iam habue-
runt; in quibus doctores Mischnici disci-
pulos suos erudirent. In his *Hierosolymi-
tana*

h] Schabbath, fol. 13, i] Sepher Iuchasin, fol.
2, 46, 2.

tana eminuit; quae summi tribunalis iudices in doctoribus suis haberet. Nonnullorum tantus fuit applausus, ut vel maxima auditoria studiosorum non caperent multitudinem. Hinc magnus ille *Hillel*, admotis ad fenestras scalis, *Abhtalionem* audiuit. k) Cum tribunali magno academia quoque Hierosolymis emigravit. Sed & in *Babylonia* academias iam habuisse videantur. *Iesus Gamalielis filius* (יהושע בן גמליא) pro erudiendis pueris scholas per prouinciarum metropoles & oppida primus instaurauit. l)

Methodus
docendi &
discendi,

§. 1334. Amplissimum doctrinae campum fecerunt *traditiones*. Ad has adeo intentum animum habebant auditores, ut audiores aures non haberent, quam si ad praeceptores suos doctor prouocaret. Id quod ipsi *Hilleli* vlu venit; quem somnolentius audiebant, nisi proferret, quae se a *Schemaia* & *Abhtalione* accepisse diceret. Usque ad *Hillelem* sexcenta doctrinae capita fuerunt (היו קורין תיר סדרי משנה). *Hillel* autem ea ad sex summa capita reduxit (סידר שש סדרים). n) Usque ad *Rabban Gamalielis senioris* tempora doctores quidem sedentes res suas proposuerunt, auditores autem stantes auscultarunt (היו לומדין החורה בעמידה). Dein vero auditores quoque confederunt. o)

§. 1335.

k) Ioma, fol. 35, 2.

n) Sepher Iuchasin, fol. 11, 1. 2.

l) Babha bathra, fol. 21, 1.

o) Sotah, fol. 49. 1. 2. Megillah, fol. 21, 1.

§. 1335. *Duas* celebriores haec perio- Aerac.
das Iudaeis *aeras* dedit. Primam *Selenci-*
darum vel *Contractuum* (מנין שפרות); se-
cundam *Maccabaeorum* vel *Chasmonaeorum*
 (מנין חשמונאים). De quibus suo loco
 diximus. p)

§. 1336. *Ius monetam cudendi* Simoni *Monetae*
Chasmonaeo Antiochus Sidetes concessit. *cusae.*
 (§. 926.) Num vero genuini sint, qui
 hodie circumferuntur *nummi Samari-*
tani, id nos quidem definire non aude-
 mus.

§. 1337. De magna hac aetate *archite-* Archite-
cturae peritia *Asmonaeorum monumentum* ctura.
 per Simonem conditum, [§. 923.] *Herodis*
templum, multaeque praeterea magnifi-
 centissimae structurae & *aquaeductus* testan-
 tur.

§. 1338. *Thermae* celebratissimae fue- *Thermae.*
 runt inter *Tiberiadem* [טבריא] & *Ammaun-*
tem vrbes. Non ignobiliore *Callirhoe*
 [חמת] habuit. *Gadarorum* [גדר] quoque
 fospitales aquae laudantur. Pluribus for-
 tasse in locis fuerunt. Quenam *Asia*
 (אסיה vel אסיה) sit, cuius aquae per Tal-
 mudicos laudantur, in dubio relinquimus.
 q) Quod harum aquarum virtus tum sa-
 tis cognita iam fuerit, ex Herodis M. hi-
 storia

p] Sect. V. §. 103. 104. q] Schabbath, fol. 109, 1.

floria discimus. (§. 1044.) *Hierosolymis* aquas hospitaes fuisse, Talmudici negant. r)

PERIODOS VIII.
AB HIEROSOLYMORVM EXCI-
DIO AD NOSTRA TEM-
PORA.

CAP. I.

DE
REBUS CIVILIBUS.

§. 1339.

A. G. *R*emplicam per Titum, vel suam potius ipsorum pertinaciam, amiserant *Iudaei*. Sedes tamen illis in patria concessae fuerunt tranquillae, quamdiu quiescere & Romanorum iugo colla subdere potuerunt. Exilium tamen inter gentiles ubique terrarum multi praetulerunt.

§. 1340. *Traiano* imperatore, *Iudaei*, *Cyrenen* incolentes *Andrea* quodam duce, inque *Cypro Artemione* duce, rebellantes, multa hominum centena millia miserandum in modum trucidarunt. Ex quo factum est, ut in *Cyprum* venire *Iudaeo* non liceret. s)

§. 1341. *Hadrianus* in loco, ubi quondam *Hierosolyma* steterat, *Aeliam Capitolinam* condit; quo coloniam deducit. Inque loco

r) *Pfachim*, fol. 8, 2. s) *Dio Cass.* lib. 68. p. 756. ed. Hanou. 1606.

loco, vbi dei templum steterat, *Ioui fanum* A. C. suscitatur. Vnde pertinacissima *Iudaeorum rebellio*. Contra quos Hadrianus *Iulium Seuerum* mittit. Quinquaginta Iudaeorum arces munitissimae vicique 980. nobilissimi funditus sunt euerſi. Iudaeorumque hoc in bello 80000. perierunt; qui tamen non inulti ceciderunt. t) Eorum hoc in bello antesignanus fuit *pſeudo-Meſſias*; qui ex Bileami vaticinio, u) nomen sibi *Bar Cochbae* (בר כוכבא), id est, *filii stellae*, sumſit; felicique rerum suarum primis temporibus successu doctissimum *R. Akibam* induxit, ut sceptrum illi praeferens exclamaret: הִינוּ מְשִׁיחָא, *Hic rex Meſſias est!* w) *Bettarum* (בֵּיתָר) regiam sibi sedem fecerat; regiamque dignitatem annis duobus cum dimidio tenuit. x) Quoniam autem Bettari expugnatio Akibae quoque plurimumque celebrium doctorum Iudaicorum supplicium post se traxit: stellam se erraticam sequutos esse ignemue fatuum sero intellexerunt, hodieque inter ipsos Iudaeos *Ben Kosibhae* (בֶּן כּוֹסִיבָא), id est, *mendacis*, nomine venit.

§. 1342. Indulgentissimum Iudaei experti sunt *Antoninum* imperatorem. De cuius eximio in *R. Iudam sanctum* fauore permul-

ta

t) Ibid. lib. 69. p. 793. w) Medraſch Echa rab-

794.

bari, fol. 61, 2. 3.

u) Num. XXIV, 17.

x) Sanhedrin, fol. 97, 2.

A. C. ta in ipsorum libris leguntur. y] Num vero is *Antoninus pius* fuerit, an alius, definire non audemus.

§. 1343. Seculo quarto *Constantinus M.* Christianam Palaestinae induit faciem. Is enim locum sepulturae domini, à gentilibus lasciuiae Veneris fano conspurcatum, emundari, insignique exornari templo iubet, addita vrbe, cui nouae Hierosolymae datum nomen. *Helena* quoque Augusta basilicas circa antrum natiuitatis ascensionisque domini locum constituit.

§. 1344. *Iulianus* autem apostata templum Hierosolymitanum per Iudaeos restaurare aggreditur. Qui tamen irritus fuit conatus.

§. 1345. Ad seculi sexti vsque finem, Iudaei Palaestinam frequentes incoluisse, inque ea illorum academia floruisse videatur. Septimo autem seculo, *Heraclius* imperator, Cosrois victor, Iudaeos Christiana sacra suscipere cogit, reluctantesque vndique eiicit, intra tria milliaria ad Hierosolymam appropinquare vetans. Quorum nonnulli ad *Mahumedem* accedentes, hunc suum Messiam esse in principio sunt suspicati.

§. 1346. Eodem imperatore, *Saraceni* Palaestinam sibi subiiciunt, & Hierosolymam occupant.

§. 1347.

y] E. g. *Abhodahsarah*, fol. 10, l. 2. *Sanhedrin*, fol. 91, l. 2.

§. 1347. Seculo vndecimo, Iudaeorum A. C.
quoque in *Babylonia scholae* abolitae sunt; 1037.
sapien-
tibus eorum in Hiſpaniam aliasque
Europae partes profugientibus. z]

§. 1348. Inclinate vndecimo hoc secu-
lo, Christiani ex occidente Palaestinam à
Saracenis recuperare moliuntur. Et *Godof-
fridus Bullioneus* primus Hierosolymorum
rex coronatur. *Hierosolymitanum* autem
hoc regnum diu non stetit; vrbe 89 annis
post per *Saladinum* occupanda, quam
barbaris per Christianos fuerat erepta.

§. 1349. Ab his vero temporibus, *sub*
Saracenorum iugo perpetuum Palaestina fe-
rarum & latronum receptaculum fuit.

§. 1350. Iudaei autem & in ipsa patria,
vbi tamen non nisi perpauci eorum hodie
degunt, & per totum reliquum orbem
exules, contemptorum per Iesum Messiam
sibi oblatorum beneficiorum poenas dant,
ex vno terrarum orbis angulo in alterum
eiiciendi. *Lusitaniam, Hispaniam & Galli-*
am in hunc diem vitare coguntur.

CAP. II.

DE

REBUS FIDEI ET MORVM.

§. 1351.

Templorum Hierosolymitani & Aegyptii Cultus pu-
cineres & desolatio cultui quoque in blicus.
illis

z] Sepher Iuchasin, fol. 89, 2.

illis publico finem attulerunt. Solo igitur in synagogis cultu contenti esse debent, templi tertii instaurationem anxie expectantes. Cessarunt quoque cum templo omnia ea, quae non nisi illo stante observari debuisse contendunt. Quamdiu Palaestinam incolerent, cetera praecepta, ad quae terram illam obligare statuunt, sunt exsecuti. Hodie autem non nisi illorum praeceptorum, quae extra Palaestinam quoque ubique terrarum vim suam retinent, sunt observantes.

Sectae.

§. 1352. Iudaeorum sectae, de quibus in praecedentibus diximus, cum templo, vel non ita diu post illius fata, expirasse videantur. Si solos excipias *Cuthaeos*, qui in hunc diem in oriente supersunt: non magis autem quam ante destructum templum, à Iudaeis agnoscuntur. Nouam autem haec temporum periodus Iudaeis sectam dedit, *Karaeorum*, [קראים] quae viua voce propagatam doctrinam respuit. Quare *Rabbanitae* [רבנים] ut pessimos haereticos [מניין] eos detestantur.

Credendum & agendum norma.

§. 1353. Quid praeter codicem sacrum Karaei sequantur, difficilius dictum est. Suas enim omnino habent quoque traditiones. Rabbanitarum autem credenda & agenda opus Talmudicum nobis exhibet.

Constitutiones.

§. 1354. Nouae per Rabbanitas hac quoque temporum periodo *Constitutiones* [הקנות]

[חקנות] sunt conditae. Celebrantur *Constitutiones Iamniae* [חקנות יבנה] per R. Iochananem ben Saceai; *a*] *Vschae* [חקנות אושה], tempore Simeonis filii Rabban Gamalielis; *b*] & quae per R. *Iudam sanctum illiusque collegas* [חקנות של ר' יהודה הקדוש וביתו] *c*] sunt factae. Recentioribus temporibus *Rabban Gerschon hassaken meor haggolah* nonnullas adiecit. Inque his eam, qua sub anathemate Iudaeos occidentem incolentes *polygamia* interdixit: Quae *anathematis Rabbeni Gerschon* [חרם רבנו גרשון] nomine venire solet. Sunt denique *quatuor Poloniae prouinciarum constitutiones* [חקנות ארבע הארצות]; quae à Iudaeis per totam Europam obseruantur.

§. 1355. Diuersae, tum in Synagogarum Consuetudines. cultu tum reliquis vitae institutis, inualuerunt Iudaeorum *consuetudines* [מנהגים]. Quarum celebriores sunt *Consuetudines Palaestinae* [פולין], *Poloniae* [מנהג ארץ ישראל], *Germaniae* [אשכנז], *Bohemiae* [פיהם], *Moraviae* [האיטליאנים], *Italorum* [מעהררין], *Lusitanorum* [הספרדים]. Sed nec accurate omnes eiusdem regni vel prouinciae Iudaei conspirant. Alia *Wormatiae*, alia *Francofurti*, alia alibi obserues. In terris nostris
Lune-

a) Rosch haschanah, fol. 31, 1. 2. Ktubhoth, fol. 50, 1. 78, 2.
29, 2. seqq.
b) Rosch haschanah, fol. c) Abhodah Sarah, fol. 37, 1.

Luneburgensibus, alios horum, alios illorum receperunt ritus; nec singulis in locis eosdem. Soli *Osterodae* oppidum incolentes Iudaei Polonorum consuetudines adoptarunt.

CAP. III.

DE

RE LITTERARIA ET ARTIS.

§. 1356.

Doctores. Protulit haec aetas ingentem doctorum Iudaicorum exercitum. Quorum primi *Doctores Mischnici* [תנאים] adhuc fuerunt. His succellerunt *Gemarici* [גמראים], *Opinatores* [סבוראים], *Excellentes* [גאונים], & postremi qui simpliciter *Doctores* (רבנים) salutantur.

Doctores Mischnici Sec. I. Christiani. §. 1357. Seculo Christiano primo, ab urbis excidio, aetatis decimae doctores Mischnici floruerunt.

Aetas X.

Eliesar fil. Iacobi. Filius Buchri.
RABBAN GAMALIEL II. IABH-
NENSIS.

Tabhi. Papias. Eliesar Hammodai.
Chanina fil. Antigoni. Iuda fil. Abbae vel
Babbae. Zacharias fil. Kazabhi. Iosua fil.
Chananiae. Eliesar Magnus, filius Hyrcani.
Iuda fil. Gadischi. Iosua fil. Hyrcani. Ni-
mus. Iose Haccohen chafid. Simeon fil.
Na-

Nathanaëlis. *Eleasar fil. Arach.* Iochanan fil. Nuri. Iose fil. Brokae. Iochanan fil. Brokae. Iosua fil. Brokae.

ELIESAR FIL. ASARIAE SACERDOS.

Nechonias fil. Elnathanis. Iakim ciuis Chadid. *Chuzpith interpre.* (Abha) Chalaphta pater R. Ioses. Iuda sacerdos. Iose fil. Chalukae. Iose fil. Kilmae. *Tarphon.* Simeon ben Hallegen. Hiskias pater Ikkeschi. (Abha) Saul. Simeon Haamsuni. Nehemias Haamsuni. Nehemias ciuis Beth Dli. *Nachum vir gam su.* Papus. Lulinus.

§. 1358. *Seculum à Christo nato secundum* Sect. II.
quatuor reliquos Mischnicorum doctorum Christiani.
aetates habuit. Sunt vero in *postrema classe*,
qui in *doctoribus Gemaricis* numerari solent.

Aetas XI.

R. AKIBA. *Elai.* Eliesar fil. Pratae. Iosua Haggarsi. (Simeon) fil. Somae. Iuda fil. Nechoniae. Iosias. Matia ben Cheresch. Iose ben Dormaskith. Hyrcanus fil. Eliesaris filii Hyrcani. Eliesar (fil. Iudae) ciuis Bartothae. Eleasar fil. Pilae. Simeon Schesori. Chanan Aegyptius. Chanina [vel Chananiah] fil. Chaccinai. Simeon Themanita. Iochanan fil. Iesu. *Papus fil. Iudae.* Iannaëus. *Ismaël collega R. Akibae.* Elisa fil. Abhuiae. *Iose Galilaëus.* Eliesar fil. Damae. *Chanina fil. Teradionis.* Chananiah fil. Akabhiac. Iuda fil.

fil. Thēmae. Iosua fil. Matiae. Iochanan fil. Matiae. Eliesar fil. Matiae. Ionathan (fil. Iosephi.) *Iischbabb scribe*. Simaë. (Simeon) fil. Nanasi. Chananiah ciuis Ono. Monobazus. (*Simeon*) fil. Asai. Iose ben Hachoteph Ephrati. Chanan fil. Pitomi. Abhtolinis (vel Abhscholim.) Elapsapiens Iamnenfis.

Aetas XII.

RABBAN SIMEON III. FIL
GAMALIELIS.

Iuda fil. Nekosae. R. MEIR. Iochanan fil. Dahabhai. Nathan Babylonius. Iuda fil. Elai [*pius*] [חסיד]. Iochanan barribbi Elai. Chanina fil. Ioses Galilaei. Eliesar fil. Dolai. *Eleasar fil. Schammua*. Iuda fil. Schammua. Iochanan Hassandlar. Eliesar fil. Ioses Galilaei. Menachem fil. Ioses, [vel Vardimus.] Symmachus fil. Ioses. *Ruben Haistrubli*. Iacob ciuis Chiteteiae. Iose fil. Chalaphtae Zipporensis. Abha Eleasar ben Dolai. Eliesar Chasma. Iose ben Meschullam. Iochanan ben Meschullam. Iosua ben Kappusai. Iuda ben Kappusai. Eliesar ben Iehuda isch Abhlom. Chanina fil. Rabban Gamalielis Iabhnensis. Iacob ben Kdoschai vel Korschai. *Simeon ben Iochai*. Iuda fil. Korchae. Iosua fil. Korchae. Iose bar Iuda isch Kphar habbabhli, vel Iose Katnutha,
vel

vel Ioseph habbabbli, vel Ili habbabbli,
vel Isi ben Gamliel, vel Ili ben gur arieh,
vel Ase ben gur arieh, vel Isi ben Iehuda,
vel Ili Mahalaleel, vel Ioseph isch Huzal,
vel Ioseph Katnutha, vel Ale hearuch, vel
Iose hearuch.

Mnachem Iudpaah, vel dmin Iudepheth.
Nehemias. Chanina fil. Akaschiae. Si-
meon fil. Akaschiae. Abhtolis fil. Rube-
nis. Eliesar Hakkaphar. *Pinchas fil. Iairi.*
Iuda ben gerim, Iuda bar Giiure. Iuda
ben Agra. Jonathan ben Almiii. Dosi-
theus fil. Iannaeci. Simeon ben Iose ben
Lkunia. Jonathan ben Iose ben Lkunia.
Aiiio. *Beruria filia Chananiae.*

Aetas Xlll.

R. IVDA SANCTVS.

Chalaphta isch Kphar Chananiah. Si-
meon fil. Mnasiae. Simeon fil. Chalaph-
tae. Pdaiah. Jaddua Babylonius. *Elie-
sar ben Simeon ben Iochai*, vel *Hakkalir*, vel
Carai. Simeon ben Isi ben Lkunia. (Jose)
bar Juda (bar Elai). Juda fil. Mnasiae.
Ismael ben R. Jochanan ben Broka. Is-
maël ben R. Jose ben Chalaphta. *Ismaël
fil. R. Ioses Galilaei*. Simeon fil. Elealaris.
Simeon fil. Iudae (isch Kphar Iccum vel
Acco.) Jose bar Eliesar barribbi Simeon.
Isaac barribbi Bisna. Ismaël fil. Nehemiae.
Josua ben Sirus. Joseph Chopphni. Si-
meon

meon Ephrati. Jonathan ben Abhtolmos.
Iosua fil. Leui.

Aetas XLV.

RABBAN GAMALIEL III. MAGNVS.

Simeon ben Rabbi, vel *barribbi*. (Simeon) fil. Kapparae. Acha bar Chnilai. Achai barribbi Joschiah. Jonathan ben Achmai. Jonathan ben Eleasar. Chanan ben Sabh-di. Juda ben Simon. Birim. Jose ben Samra sacerdos. Leui bar Buri. Marinos. Merion. Mona. Chunia. *Abhdan*, vel *Abha Iudan*. Chama bar Bisna. Prata fil. Eleasaris. Ilpi. Elaschah. Ben Bunis. Batnith breh Deabha Schaul ben Batnith. Dumnus, vel Rumnus, vel Romanus. Chalaphta ben Schaul. Chama pater R. Chaninae. Chana Kartignaa. Juda haggeler. *Jonathan ben Amram*. Jonathan ben Schaul. Jose ben Schaul. (Abha) Jose ben Simaë. Jannai ben Ismaël. Isaac bar Jacob bar Giiure. Isaac Rubbah. Issaschar dikpharMandi. Kappara (vel Cappara) rabbo schel Oschua. Plemo.

Doctores §. 1359. *Doctores Gemaricorum* (אמוראים) Gemarici. *septem*, ad Judaeorum imitationem, faciemus *aetates* (גמרות). Habet autem *prima aetas* satis multos, & *secunda* etiam nonnullos, qui in *Milchnicis doctoribus* numerari solent.

§. 1360.

§. 1360. *Primae aetatis* Gemarici doctores seculo secundo inclinante claruerunt. Seculi II
inclinantis

R. CHIIA (□□□) HAGGADOL,
vel BARRIBBI.

R. OSCHAIA (□□□) RABBA, vel
BARRIBBI.

Ebho, pater Rabhi. Schila. Channah.
Marta. Abha bar Abha, sacerdos. Hil-
lel ben Rabban Gamliel. Ianai. Bar Hi-
hi. Jonathan. (□□□) Ephes.

R. CHANINA (□□□) BARCHAMA.

Abha. Samlai. Iuda ben Chiia.
Chiskiah ben R. Chiia. Iuda ben Pdaiah.
Iuda Mallue. Leui ben Prata. Eleasar
ben Prata. Mnachem isch kphar Schea-
rim. Schabbtai ben R. Marinos. Ma-
thun. Pdath. (Drosai) pater R. Appo-
triki. Tanchum dmin Paruar. *Bnaah*.
Zadok. Abha cohen Bardla, vel Bend-
leh. Theuni. Leui (□□□) bar Sifi.
Jizchak bar Abhdimi. Biniamin bar Chiia.
Biniamin bar Leui. (Abha) Eleasar ben
Gomel. Abha Jose ben Dofai. Appo-
triki ben R. Drosai. Abhin bar Prata.
Saccai talmid R. Simeon. Zacharias gener
Josuae ben Leui. Chama sacerdos pater
Berechiae. Tabhi skeno schel Tabhi.
Iuda ben Sbhina. Iuda ben Neriiah.
Jose ben Nehorai. Jannai ben Simeon
barribbi. Nachmeni pater R. Samuelis.
Naphcha pater R. Isaaci.

Z z z

§. 1361.

Seculi III. §. 1361. *Secundae aetatis* Gemarici do-
incuntis. *Doctores* seculo tertio incunte claruerunt.

RABH, vel ABHA (ARICHA,) vel
RABBENV SCHEBEBABHEL. R.
SAMVEL (COHEN BREH DEA-
BHA, vel SCHBHVR MALCA, vel
SCHAKVD. R. IOCHANAN (סנה)
BEN ELIESAR vel BAR NAPH-
CHA, vel MLACHSCHACH.

Eliakim pater R. Jochananis. RESCH
LAKISCH, vel R. SIMEON BEN LAKISCH.
ELEASAR (סנה) BEN PDATH.

Jochanan ben Eliakim. Chilkiiah pater
R. Mane. Abha pater R. Jirmiah
bar Abha. Acha (סנה). Ide pater
rabh Jacob bar Ide. *Ada bar Aba-
bhab.* Simeon chafida. Abha bar Acha.
Chanina Kartignaah. Acha bar Chama.
Alexandri. Simeon ben Jakim, vel Elia-
kim. Eleasar ben Jannai. Chabhibha.
Rabh Ame. Rabh Ase. Rabh Cahana.
Mar Vkbha. Gnebha. Abha breh drabh
Biniamin bar Chiia. Jizchak bar Ame.
Rabh Sabhda. Chama bar Chanina.
Chiia bar Joseph. Rabh Sabhdi (bifman
Rabh.) Rabbah (vel R. Abha) bar bar
Channah. Leui ben Chitha. *Jose bar-
ribbi Chanina.* Chiia bar Gamra. Rabh
Amram. Jizchak (סנה) Naphcha. Judan.
Jebha Sabha. Rabhina (hakkadmon.)
Josua ben Marta. Isaac ben Marta. Abh-
dimi

dimi bar Hamdorai. Jepheth pater R. Biniamin. Joseph bar Hamdorai. Sbhidh pater rabh Simeonis bar Sbhid. Ihi. *Karna*. Abhith dchila. Guria (pater rabh Chamae.) Abhin dmin Nefchikia. AfariasdikpharChanan. Abhin Zipporaah. Jizchak ben Eliesar. Ada (sabha) bar Abhuiah dmin Kifri. Acha Bardla. Abhlet. Achli, vel Jechiel. Isi (vel Ase) bar Hini, vel Ame bar Chani. Eleasar ben Antignos. Schila. Abha haccohen (bar Cahana.) Jose haccohen. *Eleasar seira*. Abha bar Simna. Eliaschibh. Jizchak ben Eliaschibh. Abha bar Eliaschibh. Abha. R. Ame bar Dikuli, vel Rame bar Dickuli, vel Rame bar Tamri. Schila bar Abhina. Ame (vel Rame) bar Judan. Biniamin bar Jepheth. Bleuti. Rabh Papa (sabha.) Chiia Mechagra. Rabh Chilkiiah. R. Chilkiiah. Chanina Schalka. Chana bar Jebha. Guria pater R. Iacobi. Rabh Chasa. Tabhi bar breh dmar Tabhi. Iochani (bismar Schmuel.) Ioseph bar Abha. Ioseph bar R. Iosuae ben Leui. Mnaschia Miduil. Iacob Sapra. Miniommi bar Chilkiiah. Luda. Mare bar Mar. Mnaschiah bar Mnachem. Mare Tabhi. Pinchas frater rabh Samuelis. Rabbah bar Schilath. *Samuel bar Schilath*. Rabbah bar Schila. Chananel. Brona. Rabhin Sabha, vel R. Abhin. Giddul bar Mnasche. Rabh Huna (vel Chana) Bag-

dathaah. Huna bar Chiia. Huna bar
 Iuda. Sebulon ben Dan. Seire talmid
 Rabh. Chiia bar Mathna. Chalaphtha
 dmin Radpa. Chiia bar Nathan. Cha-
 rina Tritaah. Channena bar Schilath.
 Acha bar Chanina. Chanina bar Ide.
 Chnilai bar Ide. Iacob bar Ide.
 Channena Sabha. Pafe.
 Abha haccohen (bar Papa.) Chana Scheu-
 na. Chanan Pthoraah. Chanan Mig-
 guphtha. Chanan bar Iizchak. Chanan
 bar Ame. Joschiah Dedareh. Juda bar
 Abha. Juda Klostra. Juda bar Simeon.
 Juda bar Chanina. Abha bar Chanina.
Juda bar Nachmeni. Samuel bar Nachme-
 ni. Iizchak bar Nachmeni. Jacob bar
 Nachmeni. Iacob bar Abha. Iizchak
 Kaskaah. Iizchak bar Adam. Iizchak
 Magdlaah. Jizchak sumka. Jizchak
 isch kphar Itusch. Chiia aricha Middiphthe.
 Ismael bar Nachman. Josua Assaah. Jocha-
 nan isch bikar Chortin. Jochanan ben Ar-
 sa. Jacob bar Ada. Jacob bar Giiura. Binia-
 min bar Giddul. Jizchak bar Joseph. Di-
 mi bar Joseph. Seira bar Chama. Par-
 nech. Mane bar Chilkiiah. Chama bar
 Ada (schlich Ziiun.) Chiia bar Sarnoki.
 Simeon ben Jehozadak. Jochanan bar A-
 bhin. Cahana bar Chinnena. Cruspedai
 breh drabh Schabbthai. Menimin Sakle-
 kaah. Leuatai. Malai (pater R. Eliesaris)
Gori-

Gorion ben Aftion. Mnachem frater R.
 Gorionis. Mar ben Hamduri. Nehorai
 (discipulus Samuelis.) Afchian bar Nar-
 bach. Nachman bar Guria. Simeon bar
 Sbhid. Nichumi bar Ada. Nitthai. Su-
 ga, vel Puga. Schorah. Simaë pater Leui.
 Rabbah bar Achitah. Rabbah ben Ham-
 duri. Rabbah bar Chiia Ktoſpaah. Rab-
 bah bar Jirmiah. Rabbah bar Jizchak.
 Rabbah bar Scheunah. Schalmiiah. Sa-
 muel ſabha. Simeon bar Chiia Chufaah.
 Schephatai. Abha dmin Kiſri. Abha
 dmin Chiphah. Ahilai. Abhimi Niv-
 taah (vel Sanuetaah.) Abhitul Sapra.
 Tabhla. Jizchak naphcha, vel ben Tabh-
 la, vel Chakula, vel Elaa. Abhdimi (vel
 Dimi) dmin Chipha. Abhuh bar Ihi.
 Mnimin bar Ihi. Abha bar Tabhla. A-
 bha bar Biſna. Acha [כחב]. Simeon bar
 Abha. Mnaſia. Bazla. Berechias facer-
 dos bar Chama. Chiia bar Chanina (bar
 Chama.) Juda ben R. Joſua ben Martha.
 Leui bar Lachma. Samlai (Millud.) Ab-
 ha bar Abhimi. Mare bar Illur (vel bar
 Rachel.) Joſchiih Deuſcha. Juda bar
 Schila. Jochanan ben Eleaſar. Ezechi-
 el pater R. Juda. Aſche hakkadmon. Sa-
 muel bar Nadabh. Samuel bar Ide. Si-
 meon ben Paſe. [Abha] Eleaſar ben Go-
 mel. Abha pater Rabh Ame. Abhdimi
 pater R. Iſaaci. Abhin pater Rabh Bibhi.

Ebho fil. Rabhi. Ide bar Gerschom. Ilaa ben Simeon. Ilae ben Eliesar (vel ben Elischa.) *Ilpa*, vel *Chilpa*. Ambachis. Huna bar Thurtha. Hillel pater rabh Seirae. *Juda Nefiah*. Vastini. Saccai. Chabhibha bar Surmki. Katina pater R. Danielis. Chanina bar Thurta. Juda fil. sororis R. Chaninae. Josua bar Nachman. Jose ben Eliakim. Jose Glilaah. Jacob pater rabh Achae. *Jacob pater R. Nachmanis*. Isaac ben Pase. Isaac Paskaah. Lili bar Meania. Mar ben Hamduri. Marinus bar Oschaia. Nachman bar Oschaia. Bar Paddah. Bar Peiuli. Kasra. Samuel bar Martha. Tanchum bar Chnilai. Samuel bar Nachum. Samuel bar Abhdimi.

Sec. III.
inclinante.

§. 1362. *Tertiae aetatis* Gemarici doctores seculo tertio inclinante claruerunt.

R. AME. R. ASE, vel IESA. RABH HVNA (רנח) BABH LAAH. Giddel. Jirmiah bar Abha. Acha bar Abha. Asche bar Abha. Chiia bar Abha. R. Ame [vel Rame] bar Abha. Josua bar Abha. Chanan bar Abha. RABH CHISDA [HACCOHEN.] Rabh Mona. RABH NACHMAN (רנח) BAR IACOB. Acha sar habbirah. Pinchas breh drabh Chiia isch kphar Acco. Isi pater (an frater) R. Serac. RABH JVDA (רנח) BAR EZECHIEL. *Ena*. Mathna pater Rab-

Rabbae. RABH SCHESCHETH. Sabh-
 da pater rabh Abhae. Abha bar Sabhda.
 Juda bar Sabhda: *Sera*, vel *Seira*, vel *Ka-
 tina charich schaka*. Abhin bar Cahana. *A-
 bhin* bar Chiia. Abhin bar Chanina. *Ab-
 bin nagra*. *Acha chafida*, vel *bar Jacob*.
 Chiia bar *Asche* Isi [vel *Ase*, vel *Asche*,
 vel *Jose*] bar Nathan. Chiia bar Rabh.
 Chama bar Guria. Samuel ben Guria.
 Chaninah bar Pape. Juda ben Sabhdi.
 Simon ben Sabhdi. Jizchak [□□□] bar
 Acha, vel ben Pinchas. Jirmiah bar Acha.
 Mathnah (chabher R. Jehudah) ben
 Schmuel. *Vhla* (*sabha*, vel *rabbah*.) *Anan*.
Seira. Abhin bar Chisda. Hamnuna
 chabher schel rabh Huna. Achdebui bar
 Abhin. Achdebui bar Ame, vel *Vhla me-
 schaggesch*. Ebho bar Nigri. (Juda) ben
 Pase. Ebho (□□□.) Ephraim sapra. His-
 kias ben Buleuti. Joseph breh drabh
 Mnaschia Midvil. Rame bar Schmuel
 haccohen. Leui bar Schmuel haccohen.
 Papa bar Schmuel haccohen. Rabbah
 (vel *Abha*) bar Schmuel haccohen. Chiia
 bar Abhin. Ide bar Abhin (vel bar *Abha*.)
 Schimi bar Chiia. Huna bar Ame. His-
 kias bar Parnach. Eleasar ben Malai.
 Mathathia bar Juda. Nathan bar Oschaia.
 Nathan bar Miniomi. Rabha (an Rabbah)
 bar Brona. Schimi bar Abha. Schamin
 bar Abha haccohen. Simeon ben Sirus.

Tanchum bar Judan. *Abba dmin Acco.*
 Abha bar Sutra. Abha bar Jirmiah. Ab-
 ha bar rabh Huna. Abha Mehagronia.
 Abhimi bar Pape. Chiia bar Ame. Bi-
 bhi bar Abhin. Abaie bar Abhin (vel bar
 Rabhin.) Ada bar Acha. Berechiah bar
 Simon bar R. Josua ben Leui. Chiskiah.
 Ebho. Eleasar bar Jizchak. Jonah. Chi-
 iah Tirnaah. Chaninah ben Agil. Tu-
 bhiaini. Ismael bar Abha. Simeon ben
 Jefina. Abhin bar Huna. Abhina Me-
 chamra dinhar Pakud. (vel dinhar Pania.)
 Abhin bar rabh Nachman. Abha bar
 Abhina. Ada Mischuchaah. Ada Daila.
 Acha aricha (vel bar Papa.) Acha bar
 Avera. Acha bar Nathan. Mar Sutra
 breh drabh Mare Acha sabha. Acha
 [vel Chiia] bar Joseph. Abhin [vel Abha]
 bar rabh Ada. Acha bar Vhla. Acha bar
 rabh Ivia. Acha bar rabh Ivia [vel Avva.]
 Ache. Rabbah bar Mathnah. Ivia [vel
 Abhuiah sabha. Ithi. Ame bar Abhin.
 Ame Wradinaah. Ame bar Nathan. A-
 sche Mehuzal. Abhin bar Abhin. Bale.
 Bar Levaë. Berechiah. Chelbo. Jona
 pater R. Mane. Galla. *Iose bar Abhin.*
Iose bar Sbhida. Giddul bar Miniomi.
 Chilkiah bar Tubhi. Giddul dmin Ne-
 risch. Dawa dmin Chadibh. Dimi bar
 Jizchak. Daniel bar rabh Katina. Cha-
 nan bar rabh Katina. Schmucl bar rabh
 Kati-

Katina. Huna bar rabh Katina. Bar Hedia.
 Huna bar Chaluhh. Hamnuna Sute. Sutra bar
 Tubhia. Srika. Chiia Prudaah. Chama pater R.
 Josephi bar Chama. Chiia bar Nehemiah. Cha-
 laphta kruia. Chama bar Vkbha. Abha bar
 Sabhdi Mremar. Chiia bar Ivia. Iustini.
Chanina. Ofchaia (vel Hofchaia.) Rabbah bar
 Mchalia. Mane breh drabbi Ionah. Jizchak
 Krizpa. Pinchas hechabher. Chama bar brateh
 dChafa. Abha Chanan. Chanau bar Molada.
 Iuda frater rabh Sala chafida. *Sala chafida.*
 Iuda bar Chabbihha. Iuda bar Nathan. Iuda
 frater rabh Cahanae. Cahana chbhero schel rabh
 Ioseph. Iuda bar Vhla. Josua bar Ide bar A-
 bhin nagra. Ioseph bar Rabbah bar bar Chan-
 nah. Samuel bar Rabbah bar bar Channah.
 Ioseph bar Nehonia. Ioseph dmin Judkarta.
 Ioseph bar Chama. Jannai Kappudkaah. Isaac
 bar rabh Juda. Isaac bar Abhdimi. Isaac ben
 Chalubh. Isaac bar Chipha. Isaac bar Schmu-
 el bar Martha. Isaac bar Aschian. Isaac bar Rdipha.
 Jirmiah bar Tachlipa. Jirmiah Biraah. Ismael
 isch kphar Jamma. Rabh Cohen frater rabh
 Chiiae bar Abha. Leui bar R. Samuel bar Nach-
 meni. Leui bar Simon. Meischah bar breh drabbi
 Josua ben Leui. Malluch Arabhaah.
 Mnaschia bar Jacob. Mar bar Ismael. Mar bar
 rabh Ada bar Ahabhah. Sama bar Asche. Nhilai.
Rabbana Nehemias. Rabbana Vkhha. Nichumi aus
 Rabhae bar Miniomi. Miniomi. Nathan bar Tubhi.
 Ilae pater Rabbah bar Ilae. Rabbah bar Ilae. Vhla
 bar Ilae. Rabh Pape. Zittaë. Rabhin bar rabh Ada.
 Rabbah bar rabh Ada. Rabbah bar Schimi.
 Rabbah bar Tachlipa. Rabbah bar Nathan.
 Rabbah bar Chakula. Rabbah bar Isbi. Rabba-
 nai frater R. Chiiae bar Abha. Bisna pater
 rabh Mare. Tachlipa bar Abhdimi (vel Abhimi.)
 Isaac bar Bisna. Simeon bar Bisna. Saul bisman
 R. Sera. Samuel bar Abha Mehagronia. Samuel
 bar Iose. Samuel bar Iebha. Tanchum breh
 drabh Chiia bar Abha. Abha bar Childa. Abha
 bar

bar Cham. Abha Mare frater R. Iose. *Jonathan.*
Abbiashar. Acha bar Achusa. Acha frater Abhae.
 Idith. Anram breh drabh Schimon bar Abha.
 Ifi breh drabh Iizchak bar rabh Iuda. Ame bar
 Tibhiomi (vel bar Tubhi.) *Mar Januka.* *Mar*
Kaschischa. Chana bar Bisna. Mare bar Bisna.
 Bitha bar Bisna. Birna. Gaddah schameh drabh
 Schescheth. Dimi bar Chama bar Chafia.
 Chagga bar Chana (vel talmid rabh Huna, vel bis
 man rabh Nachman.) Huna bar Chnilai. Huna
 Vardan. Huna bar Chinnena. Sutra breh drabh
 Sera. Chana bar Chnilai, vel Chanan bar Tubhi.
 Tule. Jacob Habhdaiia. Isaac pater rabh Nach-
 manis. Isaac bar Schila. Isaac bar Ame. Mare bar
 Issak. *Amemar*) *sabha dinhardea.*) Mar bar Chiia.
 Nathan bar Abhin. Avva. Rabhin bar Chnana.
 Rabhina sute. Schisbi bar Iemar. Schescheth
 Mikkartisa. Ika pater rabh Achae. Dimi bar
 Abhin. Huna bar Mathna. *Chanina bar Papa.*
Rame bar Papa. *Nachman bar Papa.* *Achai*
bar Papa. *Abha (Mare) bar Papa.* *Raphram bar*
Papa. *Rachisb bar Papa.* *Surchabh bar Papa.*
Ada bar Papa. *Daru bar Papa.* Abhimi bar Nasi.
 Iizchak talmid rabh Papa. R. Achai, vel Rabbenu
 Achai. Ika bar Abhin. Chiia breh drabh Iizchak.
 Eleasar ben Zadok. Iose dmin Iukrath. Ila, vel
 Hila, vel Elaë. Nachum frater R. Ilae. Abha
 bno schel rabh Chiia bar Abha. Abha bar Iuda.
 Abha bar Jacob. Abha bar Iizchak. Abhin
 halleui. Abhin frater R. Abhin halleui. Ada bar
 Abhimi. Ada Harpanaah. Ide Sarfia. Ipi. Ame
 Tannuraah. Asche bar Abhin. *Aschian.* Burki.
 Bibhi bar Dla (vel bar Golah) Bisna bar Sabhda.
 Bitta ben R. Cahana. Gamliel bar Elaia. Duftha
 dmin Bira. Huna bar Chionena. Huna bar
 Bisna. Huna breh drabh Iirmiah bar Abha.
 Hillel ben Pase. Seira bar Hillel. Tanchuma
 bar Abha. Chaggai Middarema. Chiia Brona.
 Chiia pater rabh Iosephi. Chiia bar Mira. Cha-
 na bar Katina. Chanina bar Chusnaah. Chanina
 bar Schalmiia. Iochanan ben achoto schel R. Iose
se

se barribbi Chanina. Iose bar Miniomi. Iufna. Iizchak *sebbereck* lerabbi Nachman. Cahana bar Miniomi. Mare hakhadmon. Malkiia. Malkiio. Mamel pater rabh Abhae. Tanchum bar Ame. Mane Ozur. Mar Mimmschki. Nachman bar rabh Sabhda. Nachman bar Schmucl bar Nachman. Nichumi bar Chiia bar Abha hacohen. Nachmeni pater Rabbae. Nikomachi. Simon frater R. Iudae ben Sabhdi. Iochanan bar Moladah. Vhla, vel Ila, vel Ilaa, ve Iiula. Avira. Akibha ben Sabhdi. Vhla bar Saccai. Pdath ben R. Eleasar. Plupia bar Pruta. Rabbah bar Abilai. Rabha bar Ihi. Rabbah bar Ithi. Rabbah bar bar Chana. Rame bar Ezeziel. Schitbi. Schischah bar ide bar Abhin. Samuel bar Chiia. Schischna har Schmucl bar Abhdimi. Tachlipa pater rabh Hunae. Rabbah ben rabh Chnana sabha. Cahana bar Malkiio.

§. 1363. *Quartae aetatis* Gemarici docto- Sec. IV.
res seculo quarto ineunte claruerunt. incuntis.

R. ABHVHV. RABBAH (□□□) BAR NACHMENI (HACCOHEN.) RABH IOSEPH (SAGGI NAHOR,) BAR CHIIA; dictus SINAI. Rabbah bar rabh Huna (*suta.*) Abhuh drabh Papa. ABAIE (□□□) HACCOHEN, vel NACHMENI COHEN. Moses bar Azur pater rabh Hunae (hacohen Rabbah bar Abbuh. RABHA (□□□) BAR IOSEPH BAR CHAMA. RABH NACHMAN BAR IIZCHAK R. Abha (□□□) bar Mamel Scharschom. Rabb Iirmiab (□□□) baal haibbaioth. Schmucl breh drabbi Abhuhu. Jacob bar Sabhdi. Asfa. Achdebui bar rabh Abhdimi. Achdebui bar Mathna. Huna bar Abhin hacohen. Hoschaiah bar Seira. Chama bar Abha. Chama breh dRabbah bar Abhuhu. Chanina Miflora diphrath. Chanina bar Abhdimi. Chana bar Ada. Chisda bar Ioseph. Chisda bar Asche. Iuda ben Schallum. Ioseph breh drabh Sala chasida. Ioseph bar chabhusch maiia. Iose bar Chanan. Jacob bar Tachlipa. Iiz-

Iizchah bar Seire. Iirmiah Miggubhtha pater
 R. Mnaschiah. Mnatchiah. Ismael bar Tan-
 chum. Cahana bar Nehemias. Leui bar Bu-
 ta. Mar breh drabh Sama bar rabh Asche.
 Niiuli. Vhla bar Chnana. Rabhin, vel R. A-
 bhin. Acha bar Asia. Ruben, vel Rabhin bar
 rabh Nachman. Rabbah bar rabh Cahana.
 Rabha bar Ihi Tachlipa bar Maarabha.
 Abha [vel Ada] Nerschaah. *Ada bar*
Ababbab. Ame bar Ada Meharpnaah. A-
 habhah breh drabh Sera. Rabh Ivia.
 Nachman bar rabh Acha bar Jacob. Acha
 bar rabh Huna. Acha bar Ada. Acha Glisaah.
Isba, vel Chipha. Abhimi. Rame bar Chama.
 Vkbha bar Chama. Amemar breh drabh Januka.
Bibbi (בבבי) uscbpisa drabb Ada. Biniamin
 Raia. *Huna baccoben ben Moscheb bar azar.* Hu-
 na bar Miniomi. Huna bar Secherah. Huna
 Zipporaah. Jose Madaah. Huna bar Ika. Sutra
 bar Schmuel. Chiia breh dRabbah bar Nachmeni.
 Chama bar Busi. Chananiah. Chanina bisman
 Rabha. Chanan chaita. Marc bar rabh Chisda.
 Abhimi bno schel rabh Chisda. Pinchas bar rabh
 Chisda. Nachman bar rabh Chisda. Tachlipa
 bar rabh Chisda. Samuel bar rabh Chisda.
 Chanan bar rabh Chisda. Tubhi bar
 Nchemiah. Tubhi bar Mathna. Tubhi bar
 Kitnah. Jonah bar Tachlipa. Joseph breh dRab-
 bah. Jemar bar Chaschui. Jizchak breh dRab-
 bah bar Chana. Jizchak bar Abhin. *Cabana.*
Sapra. Leui bar Huna bar Chiia. Mnaschia
 bar Juda. Nachman breh drabh Joseph. Nchonia
 breh drabh Joseph. Nathan bar Berechiah. *Ilesch.*
Amram chasida. Anan bar Tachlipa. Rabbah bar
 rabh Vhla. Papa bar Acha bar Ada. Rabbah bar rabh
 Nachman bar Jacob. Rabbah breh drabh Ide bar
 Abhin. Rabbah bar Schirah. Rabh abhuh drabh
 Mscharschia. Rame bar Mare. Samuel bar Bis-
 na. Tachlipa bar rabh Huna. Abha bar Mi-
 niome (vel bar Martha.) Abhuhu breh drabh Gne-
 bha. Abba Soraah. *Abba umna.* Chanina bar
 Abhin

Abhin. Samuel bar Ahinai. Ada bar Mathna.
 Nehemias bar Baruch. Ada Mare. Acha
 breh drabh Ika. Acha bar Miniome.
 Acha sala. Achabreh drabh Nachman. Acha
 bar Pinchas. Ika breh drabh Ame. Eliakim tal-
 mid Schel Rabha. Alexandri. Chabhu bisman
 Abaie. Guria bar Chama. Giddul bar Mna-
 schia. Nehemias bar Joseph. Dimi bar Levae.
 Huna Middiskartha. Rabh Sbhida. Chiskiah
 bisman Abaie, vel talmid R. Jirmiah. Chia bar
 Huna. Chia Mehormin. Chanina kamch
 dRabha. Chanina bar Miniome. Jotchiah.
 Vbhdiah. Juda bar Huna. Mar Juda. Jo-
 chanan bar Rabhina. Juchana. Joseph zir-
 naah. Jacob breh drabh Acha bar Jacob.
 Jacob bar Abha. Jacob breh dbath Schmuel.
 Jizchak bar Joseph. Cahana chamuhi drabh
 Mscharfchia. Mare bar Pinchas bar rabh Chi-
 da. *Iffur giura*. Mnimin bar Chia. Minio-
 mi bar Nichumi. Mnaschia bar Gada. Mnaschia
 bar Tachlipa. Mremar bar Chanina. Mar breh
 drabh Joseph. (Mar) Kaschischa breh dRabha.
 Mar bar rabh Asche hakkadmon. *Schimi bar A-*
sebe. Chanan mibbe Zluchith. Mscharfchia
 bar Rabha. Nachman bar Sechariah. Nachman
 bar Miniome. Nachum ben Sechariah. Nathan
 bar Ame. Vhla bar Ismaël. Vhla bar Asche.
 Akabbia. Papa bar Chanan mibbe Zluchith.
 Papa bar Schmuel. Rabbah bar Levae. Rabbah
 bar Chanan bar Abha. Rabbah bar Schealtha.
 Rabbah breh dRabbah bar rabh Huna. Rabbah
 bar Mare. Rabha bar Scharfchom. Rabbah bar
 Hamnuna. Rabbah bar Lema. Richumi.
 Schimi min Nehardea. Chnsna bar Schalmia.
 Jemar bar Schalmiah. Abha breh drabh Sapra.
 Abha breh drabh Pape. Josua discanin. Bibhi
 breh drabh Ame. Dimi bar Chinnena. Rabhin
 bar Chinnena. Dimi frater rabh Saprae. Huna
 bar Tachlipa. Jannai bar Ame haccohen.
 Mscharfchia Mitthunfiah. Ika bar Abaie. Ta-
 bhuth. Tibhiomi. Mar Juda. Abha bar Surmki.
 Abha

Abha Mare. Abhimi breh drabbi Abhuhu. Ada
 Miffora. Acha frater rabh Jose Mibbraktheh.
 Acha bar Jizchak. Eleasar Mehagronia. Eleasar
 ben Mnachem. Huna Midhamra. HILLEL HAN-
 NASI. Seira breh drabbi Abhuhu. Ismaël rabbo
 schel R. Chiia. Chiia bar Kona. Chanina
 bar Joseph. Chanina bar Levaë. Josua pater R.
 Hunae. *Habu midrabbanan bar iomi*. Jacob bar
 Chida. Jacob bar breh drabh Jacob bar Ide.
 Cahana bar Mthathah. Mare breh drabh Huna.
 Nehemias breh drabh Huna bar Chnilai. *Nathan
 asia*. Nathan Dzuziztha. Sama breh
 dRabbah. Rabh Richumi. Rabbah bar Mamel.
 Rhabbah. Rabbina bar Schila. Rabh Schbha.
 Schalmon. Schmuël bar Tachlipa bar Abhimi.
 Simeon ben Sera. Scheuriah. Tachlipa bar Gassa.

Sect. IV. §. 1364. *Quintae aetatis* Gemarici do-
 inclinante. Etiores seculo quarto inclinante claruerunt.

RABH PAPA. RABH CHAMA (MIN NE-
 HARDEA.) RABH DIMI (MIN NEHARDEA.)
 RABH SBHID. HUNA BREH DRABH IEHO-
 SCHUA. Schimi bar Abha. Rabbah bar
 Schimi. Chilpa bar breh drabbi Abhuhu.
 Acha breh drabh Joseph. Dimi breh drabh Nche-
 miah breh drabh Joseph. Juda bar Channena.
 Mare pater Mar Sutrae. Mordchai. Mfcharischia
 bar Rabh. Nachman bar Rabha. Nanai breh
 drabh Joseph bar Rabha. Mare bar Issur giura.
 Amemar ben bitto Merame bar Chama. Bibhi bar
 Abaie. Ada breh dRabha. Schmaiah bismam
 Rabbina. Joseph bar Schmaiah. Gurion. Di-
 mi bar Schaschna. Huna bar Manoch. Huna
 bar Nachman, vel bar rabh Nachman, vel Mar
 bar Nachman. Samuel bar Acha. Huna bar
 Pape. Mar Sutra futa. Chiia bar Justhma. Cha-
 ma bar Joseph. Chanina bar Ika. Juda bar
 Mremar. Jebha pater rabh saprae. Nachman bar
 vschpisthi. Nathan pater rabh Hunae. Rabbah
 bar

bar Schmucl. Rabbia bar kifi. Rabbah fute.
 Rabbah Mippaschronia. Rabh (Abha) fute
 dbhe rabh Papa. Schimi feira Schimi bar Joseph.
 Schimi bar Abaie. Acha Middiphthe. Acha bar
 Tachlipa. Acha bar Abaie. Ika breh drabh Cha-
 nina Mippaschronia. Chabhibha bar Joseph bar
 Rabbah. Chiia bar Papa. Rabha breh drabh Ivia
 fabha. Rabbah bar rabh Papa. Schmucl bar Ide.
 Chiia Miwestinia. Abhimi Mehagronia. Jacob
 bar Abha talmid Abaie. Pinchas breh drabh
 Mare bar Issur giura. *Pape bascheni rabbo schel*
rabh Asche. Rabh Middiphthe. Schmucl bar
 rabh Schbha. tSapra bar Scheurah frater Rabhae.

§. 1365. *Sextae aetatis* Gemarici docto- *Seculo V.*
 res seculo quinto incipiente claruerunt. *incunte.*

MAR SUTRA. ACHA BREH DRABHA.
 Rabh Cahana. RABHINA. RABH ASCHE.
 RABH IEMAR. RABH HUNA ROSCH HAG-
 GOLAH. RABH DIMI BAR ABHA. Sbhida.
 Amemar. Mar bar Acha breh dRabbah. Rabha
 ben rabh Mare ben Issur giura. Jemar kamieh
 de Amemar. Sapra breh drabh Jebha. Sama
 breh drabh Jebha. Huna bar Nathan. Ada bar
 Chabhu. Ada Kartignah. *Ada bar Miniome,*
vel Daiina dmin Nebardea. Rabh Aharon.
 Acha breh drabh Ivia. Acha bar Bibhi. Achai.
 Achai. Acha Mipperfika. Acha bar Jebha.
 Acha Tabha. Acha bar Mare bar Issur giura.
 Mar Sutra bar Mar Issur giura. Acha breh
 drabh Asche. Acha Mehuzal. Bar Ebho.
 Ika breh drabh Cbanina. Ithi Mar bar Ame-
 mar. Ascha Meuria (vel Meufrania.) Babhhu.
 Budia. Gbhihah mibbe Cthil. Gbhihah Mear-
 gisia. Rabh Gmara. Dimi breh drabh Huna
 Midmaharin. (vel breh drabh Cahana.) Huna
 (vel Rabha) Mibbarnisch. Huna bar Chiion (vel
 bar Chelion.) Huna mar (bar Mremar.) HUNA
 BREH DMAR SUTRA. Huna Mipperfika. Hil-

A a a

lel

lel chbhero schel rabh Asche. Sute. Mar Sutra
 bar Abdimi. Mar Sutra breh drabh Huna.
 Mar Sutra bar Rischba. Seire Middahabha.
 Chabhibha breh dRabhina. Chabhibba Missora.
 Chabhibha Mechuznaah. Chanina bar Bibhi.
 Chanin. Chanan min Nehardea. Juda Han-
 duah. Samuel bar Juda Handuah. Jannai ben
 Joseph ben Rabha. Jacob bar Naphthali. Jacob
 minhar Pakud. Jizchak bar Mtscharischiah.
 Jirmiah Middiphthe. Mremar haachron. Mar
 breh dRabhina. Mar breh dmar Sutra. Me-
 rion bar Abhin. Mtscharichia bar Chaklai.
 Mtscharischia bar Chanin. Nachman Sparta.
 Nathan bar mar Sutra. Vkbha Mimmeschon-
 Papa bar Abha. Rabbah Mipperlika. Rabh
 bar Schbha. Rabhina sute. Schila Misschalnia.
 Schabhchath breh drabh Chanina (vel Rabhi-
 na.) Schamen Missichra. Simaë bar Chil-
 kaë. Ase (vel Jose) minhar Bil. Gamda.
 Chinnena breh dRabha Mippaschronia. Rabhin.
 Dinrasch.

Sec. V. §. 1366. *Septimae aetatis* Gemarici do-
 inclinante. Etiores seculo quinto inclinante claruerunt.

RABH TIBHIOMI BAR RABH ASCHE, vel
 MAR BAR RABH ASCHE. Acha bar Hotschaia.
 Chama bar Tubhia. Bar Kippuph. Rabbah
 Mikkubhie. Rabbah bar Merion. RABBAH
 THUSPAAH.

Recentio- §. 1367. Recentiorum Iudaicorum do-
 res do- etorum, qui coeli stellas numero aequa-
 ctiores. runt nomina dare in praesenti nolumus.
 Viri celeberrimi in iis fuerunt. Celeber-
 rimi Wolfii Bibliotheca Hebraica de illis
 consuli potest.

Libri. §. 1368. Mischnam & vtrumque Tal-
 mud ceterosque symbolicos libros haec aet-
 tas

tas Iudaeis dedit. Quorum sedulam lectionem optimum in noui foederis monumenta commentarium esse, viri eruditi & cordati dudum obseruarunt. Ad acquirendam ceterorum cognitionem, ad cel. Wolfii Bibliothecam Hebraicam beneuolos lectores ablegamus.

§. 1369. Vix vlla eruditionis pars est, Diligentia
in exco-
lendis stu-
diis &
scientiis; quam hisce seculis Iudaei non excoluerint. Auidi enim arripuerunt; quae ab aliis tradita acceperunt. Num etiam sint, quae ab illis acceperint nostri, iudicari rectius posset, si plenior, quod optandum esset, rerum Iudaicarum historiae litterariae cognitionem haberemus: Quae vero sine periti Iudaei opera, magnisque praeterea impendendis sumptibus, qualis esse debebat, sperari non potest. *Sacri codicis exegetin* illis sane acceptam habere debemus. De *Chaldaicis* sacri codicis *versionibus* d) de *Masora*, e) & *Calculo astronomico* f) satis antiquo suis locis diximus. *Medicinae Talmudicae* breuem sciagraphiam hisce diebus vir experientissimus *Beniamin Wolff Gintzburger* disputatione sua inaugurali apud nos dedit. Quod argumentum, vt prolixius iusto tractatu prosequatur, optamus.

d) Sect. I. cap. 39. 40.
41. 42.

e) Sect. I. §. 36.

f) Sect. V. cap. 9. 15.

SECTIO VII.

DE

SECTIS
EBRAEORVM

SECTIO VII.

Prooemium.

1. Sectae Ebraeorum in genere.
2. Samaritani.
3. Sadducaei.
4. Pharisei.
5. Essaei.
6. Rabbanitae.
7. Karaei.

DE SECTIS EBRAEORVM. PROOEMIUM.

§. 1.

Sectam dicimus id eiusdem cultus religionisque hominum diuortium, quo, de credendis & agendis illisque *articulis*, qui *fidei fundamentum sunt*, (עיקרים) diuersa statuentes, commune fraternitatis vinculum soluunt, errorumque non tolerandorum se inuicem publice accusant. *Secta* a Iudaeis *Kath* (כת), a) Iosepho ἀίρεσις b) & φιλοσοφία, c) in N. T. quoque ὁδός, cc) salutatur.

Sectarum
definitio
& nomi-
na.

§. 2. Qui sectarum nomen suo iure in Ebraeorum gente merentur, sunt, *Samaritani*, *Sadducae*, *Pharisei*, *Essaei*, *Rabbanitae*, *Karaei*. De quibus singulis dicendum nobis est: cum sine praeuia hac cognitione multa intelligi nequeant. De *Christianis* nihil dicemus.

Sectae E-
braeorum.

§. 3. Contra ea in sectis per errorem a nonnullis numerati sunt *Nasirasi*, *Rechabitae*, *Chasidae*, *Hellenistae*, *Herodiani*, *Iudas Galilaeus* cum assaeclis, Ναυῖται. Ne quid dicam de Iudaeorum sectis per Epiphanium ceterosque primorum seculorum Christianos doctores praeterea commemoratis. Hi enim rerum Iudaicarum tam periti non fuerunt, vt eorum nos morari debeat auctoritas.

Sectae per
errorem
sic dictae

§. 4.

a) Sepher Juchasin, fol. 105, 1. Maimon ad Pirke Abhoth, cap. 1. fol. 30, 3. b) Ant. Jud. lib. XVIII. cap. 5. c) Ant. Jud. lib. XVIII. cap. 1.

cc) Act. IX, 2.

A a 2 4

Nasiraei. §. 4. Quinam Moſis d) *Nasiraei* (נזירים) fuerint, ſuo loco videbimus. Diuerſo ſenſu hoc nomen *Effaeis* tribuit Abraham Sachuth. e) Nec male: cum *ſeparatos* ſignificet. Minime vero ſtatuit, eosdem eſſe *Effaeos* quos *Nasiraeos*, vel ex his ortos. Quod ſi ſtutueret, audien- dus tamen nobis non eſſet; qui ſua de *Effaeis* non aliunde quam vel ex Joſepho vel ex Chri- ſtianorum ſcriptis hauſit.

**Rechabi-
tae.** §. 5. De *Rechabitis* (רכבים), quinam fuerint, an ex *Kenaea* gente, ex qua Moſes uxorem habuerat, necne, ſatis cognitum non habemus. Id tantummodo ſcimus, quod, Jonadabi proavi iuſſu, *vini uſu abſtinuerint, & in tentoriis habitauerint.* f) Id quod ſectam nondum facit. Quod *Suidas*, g) *Effaeos* Jo- nadabi Rechabi filii πρὸς γόνας eſſe dicit, ἀπὸ γό- νας dicere debebat, temerarium eſt.

Chafidai. §. 6. Plus negotii fecerunt eruditis, Ἀσ- ριδαιοί, *Aſidai*, *Haſidai*, *Chafidai*; quo- modocunque enim latine ſcribere malis, penes te poſitum eſto. Ebraicum vocabulum eſt, חסידים, *chſidim*; non nomen ſectae proprium, ſed appellatiuum, quod *pios & religioſos* ſignificet: Quo in ſignificatu in ipſo codice ſacro h) legi- tur. Eodemque ſenſu a recentioribus Judaeis ſcriptoribus omnibus eſt uſurpatum. Quod tamen cum aliqua homonymia factum eſſe, ceu in plerisque vocabulis fit, minime nega- mus. Vti enim de pietate & religione diuerſa ſentiunt homines; ita quilibet eum, quem *pium*, vel *religioſum* eſſe crederet, חסיד, *cha- ſid*, dixit. Judaeos recentiores *opera*, quae vulgo vocant *supererogationis*, requirere, ut quis חסיד *cha-*

d) Num. VI.

e) Sepher Juchafin, fol. 105, 1.

f) Jer. XXXV.

g) In ἐσσηται.

h) E. g. Pl. XVIII, 26.

chafid, dici possit, suo loco i) monuimus. Quare Talmudici: לא עם הארץ חסיד, *Nemo plebeius pius est.* k) Fuerunt in his, qui singulis anni diebus, solo die יו. Tisri excepto, *sacrificium pro delicto piorum* (אשם חסירים) offerrent. l) In *pious* autem *gentilibus*, quibus hoc quoque nomen tribuere solent, id tantummodo requirunt, vt sinceri sint, virtutum studiosi, scelerisque puri, & pentateuchum a deo profectum esse credant: Deque his dicunt: חסירי אומות העולם יש להם חלק לעולם הבא, *Pii gentiles aeternae felicitatis participes sunt.* m) Cum igitur חסירים, *Chasidim*, *pios* significant; sectae nomen nunquam fuit. Sed a primis statim Ebraeorum gentis incunabulis, in ea חסירים, *pii*, & his oppositi רשעים, *improbi*, fuerunt. *Librorum Maccabaeorum* auctores *pios* illorum temporum *Iudaeos* improbis & apostatis opposcentes, illos, retento Ebraico vocabulo, Ασιδαιος, *Asidaeos*, appellarunt. n) Tum vero sectae nondum fuerunt; licet earum semina iam fuisse non negemus. Pii autem fuerunt & improbi. Post ortas sectas, idem vocabuli significatus mansit; & nunc huius nunc illius sectae, quacum pietas flare posse videretur, homines חסירים, *Asidaei*, per recentiores sunt salutati. Quare nunc *Pharisei*, o) nunc *Essaei* p) isto nomine ornantur. De *Sadducaeis* non inuenias. Errant

igi.

i) Sect. IV §. 5.

k) Pirke Abhoth, cap. 2. fol. 28, 2.

l) Crithuth, fol. 25, 1.

m) Sanhedrin, fol. 105, 1. *Maimon. hilch Mischin*, cap. 8. hal. 11.n) 1. Macc. II, 42. VII. 12. 13. 2. Macc. XIV, 6. Conf. *Ioseph. Gorion.*

lib. 3. cap. 7. p. 194.

cap. 8. p. 198. cap. 9.

p. 201. cap. 10. p. 202.

cap. 21. p. 237. 239.

cap. 22. p. 241.

o) *Ioseph Gorion.* lib. 4. cap. 6. p. 275.p) *Ioseph. Gorion.* lib. 5. cap. 24. p. 451.

igitur, qui vel Phariseis vel Essaeis nomen hoc proprium esse existimant. Non magis dici potest, quod a חסידים, *Asidaeis*, *Pharisei* sint orti; & a קראים, *Karaeis*, *Sadducei*. Appellant hodie Rabbanitae suae sectae homines, qui id mereri videantur, חסידים, *pios*; & Karzei, suos.

Helleni-
stae.

§. 7. De *Hellenistis*, q) qui non Judaeis, sed Ebraeis, opponuntur, ita statuimus, quod *Judaei* fuerint *graeca lingua loquentes*, qui vel ipsi loca incolerent, ubi graeca lingua vernacula esset, vel a parentibus graecas regiones vel vrbes incolentibus essent prognati. Nul- lum hic vel generis vel sectae discrimen agnos- scimus. Nihil enim nos mouere possit, ut solos *profelytos* potius, quam *Judaeos* genere *graecissantes*, hoc nomine intelligi statuamus. Et quemadmodum in Palaestina Iudaeorum alii Phariseorum, alii Sadducaeorum, alii Essaeo- rum, placita adoptabant; ita Hellenistas idem fecisse, Philonis therapeutae & Essaei Aegy- ptii nos edoceant. Quod vero Ebraicam lin- guam omnino non calluerint, nec affirmari nec negari posse existimamus. Neque magis cognitum habemus, vtrum ebraeum an grae- cum pentateuchum in synagogis suis solenniter praelegerint. Vernacula illis ebraea lingua non fuit.

Herodiani.

§. 8. Non quoque secta fuerunt *Herodiani*. r) Sic dicti videantur illi Iudaeorum, qui ab Herodis & familiae illius partibus starent. Ut de *Menachemo*, qui Hillelis antea collega fue- rat, legimus, quod cum 80. an 160. proceri- bus in Herodis aulam abierit. s)

§. 9.

q) Aët. VI, 1. IX, 29. XI, 20.

r) Matth. XXII, 16.

Marc. III, 6. XII, 13.

s) Chagigah, fol. 16, 1.

2. Sepher Juchasin, fol.

11, 1. 46, 1.

§. 9. *Iudam Galilaenum* vel *Gaulonitam* Iudas Ga-
quartae Iudaeorum sectae auctorem facit Iose- hilacus.
phus. t) Hic & a sectae neminem hominum, nec
ipsum Romanum imperatorem, voluerunt agno-
scere vel appellare dominum. Ceteris pertina-
ciores, non diuersae sectae, homines dicas.
Idem enim ceteri omnes senserunt: licet tan-
tum pertinaciae, vt tam audacter profiteren-
tur, non haberent. Philosophiae igitur voca-
bulum latiori in significato ibi accipit Iosephus.
Cetera enim cum Phariseis eos consensisse di-
serte scribit. Toto coelo aberrat *Abraham*
Sachuth, scribens, hunc Iudam *Essaeorum* sectae
auctorem fuisse. u)

§. 10. De νομικοῖς w) autem quid fiet? Νομικοί.
Non male reddere videtur Syrus, נִימוֹסִים יִרְדַּע
vel נִרְדַּע, id est, eruditus. Si placet, νομικοὶ
iidem sint qui γραμματεῖς. Sin quid discrimi-
minis inter eos esse statuere malis; γραμμα-
τεῖς eruditorum genus sint: Quorum species
altera, νομοδιδάσκαλοι, doctores; altera, νομικοὶ
Audiosi. Coniecturam autem nos scribere,
memento, lector.

§. 11. Inimiciori, quam moderatos viros de Bellum de
cebat, animo de Iudaeorum sectis decertarunt Iudaeo-
Nicolaus Serarius Iesuita Moguntinus, x) *Io. rum sectis.*
Drusius, y) & *Iosebus Scaliger*. z) Turpius
quidem errasse Serarium existimamus. Atta-
men neque Drusio & Scaligero in omnibus sub-
scribere potuimus.

CAP.

t) Ios. Ant. Iud. lib. XVIII, c. 1.	x) In <i>Tribuerosio</i> & <i>Minerali</i> .
u) <i>Sepher Iuchasin</i> , fol. 105, 1.	y) De <i>Hasidaeis</i> , & de <i>Tribus sectis Iudaeorum</i> .
w) Matth. XXII, 35. Luc. VII, 30. X, 25. XI, 45. 46. 52. XIV, 3.	z) In <i>Eleucbo Tribuerosii</i> Nicolai Serarii.

CAP. I.

D E

SECTIS EBRAEORVM IN GENERE

§. 12.

Sectarum
origo.

Sectae apud Ebraeos fuerunt *ante Babylonicum exilium*; post illud, *ante destructum per Titum templum*; & *post illius deuastationem*, in hodiernum diem. In sectis numerari non debet *idololatrarum* ante Babylonicum exilium vanitas; cui *apostasiae* nomen verius competat. De earum, quas sectas recte dici paulo ante (§. 2.) monuimus, origine exponere iam debemus.

Samaritanorum.

§. 13. *Samaritanorum* sectae, quae antiquissima apud Ebraeos fuit, originem dedit Assyriacum decem tribuum exilium, novorumque in eorum terras colonorum deportatio. a) Hos Iudaei nunquam agnouerunt; sed implacabile nunquam non inter utrosque odium fuit. b) In hodiernum diem eorum in oriente reliquiae sunt.

Sadducaeorum,
Pharisaeorum, & Es-
saeorum.

§. 14. Quando *tres Iudaeorum sectae* post Babylonicum exilium ortae sint, pro certo dici nequit. *Semina* earum *ab Esrae temporibus* in gente Iudaica latuerint. Qui enim legum Mosaicarum negligentiores essent, c) hi ad errores, quos Sadducaei deinceps disseminarent, satis proclives fuisse videantur. Incrementa hisce seminibus dederit *graecanicae* apud Iudaeos *philosophiae studium*. Accesserunt regum Syrorum Iudaeos ad apostasiam sollicitandi *molimina*. Noxiam denique Sadducaismi cicutam impia *Zodaki & Baithosi* siue *Boëthi doctrina*

a) Vid. Sect. VI. §. 700. c) Ibid. §. 801. 806.
764. 808. &c.

b) Ibid. §. 1295.

strina produxit. d) Qui quidem breui ante principum Chasmonaeorum tempora vixisse videantur; vel etiam ad Iudae Maccabaei & Ionathanis aetatem protraxerint vitam. Iosephus sane in *Ionathanis* historia, loco satis alieno, e) primam trium Iudaicarum sectarum facit mentionem. Quare huc sane maiori cum verisimilitudinis specie, quam in aliam aetatem, earum origo refertur: siue tum improbi illi adhuc viuerent; siue tum demum plures eorum doctrina inuenerit sectatores, ut aperto schismate dissidere inciperent; siue sanam Zadoki & Baithosi doctrinam eorum demum corruperint discipuli. Non poterant enim non Zadoki & Baithosi vel discipulorum erroribus se opponere viri cordati. Et inter hos quidem de credendis satis conuenisse videatur. De agendis autem & ipsi in partes iuerint; *Pharisaeorum* auctoribus in cultus externi ritibus, decoro & hypocrisi, quae vulgi quidem oculos percelleret, nihil autem cum honesto commune haberet, omnem religionem ponentibus; *Essaeorum* autem antesignanis sincerius virtutis studium vrgentibus. Quod tamen cum tempore multorum inter hos pietas in aliam hypocriteos speciem degenerauerit, non magis negamus, quam quod Pharisaeorum sectae viri non pauci vere pii nomen dederint. Quid enim sinceræ pietati perniciosius est, quam si certae sectae certoque viuendi instituto eam alligatam esse somniare incipiant homines? Sic *primos Sadducaeorum oppugnatores inter se statim dissidere* incepisse credimus; quia Iosephus trium istarum sectarum originem ad vnum tempus referre videtur. Quod enim dein demum ex Pharisaeis orti Essaei sint, id Iosepho, cuius fi-

des

d) Abboth R. Nathan. e) Ant. Iud. lib. XIII.
cap. 5. fol. 3, 1. cap. 5.

des' omnibus coniecturis merito praefertur, aperte repugnat. Quando hoc *trium sectarum* inter Iudaeos *diffidium* delient, dici nequit. *Desiit* sane, quantum nos quidem sciamus.

Rabbani-
tarum &
Karao-
rum.

§. 15. Successit autem, *post deletam Iudaeorum per Romanos rempublicam* aliud diuortium. Iudaeos enim hodie habemus *Rabbinitas* (רבנים), qui praeter *legem scriptam* (תורה שבכתב) *doctrinam* quoque *per doctores traditam* (תורה שבעל פה) admittunt; & *Karaios* (קראים), qui *sola scripturam sacram* (קרא), reiectis traditionibus, credendorum & agendorum normam faciunt. Non ignoramus, esse, qui hasce sectas antiquiores esse contendant. Quid vero nos moveat, ut post destructum demum templum illos, qui hodie sunt, Karaios ortos esse credamus. ex sequentibus apparebit.

CAP. II.

D E

SAMARITANIS.

§. 16.

Samarita-
norum
nomina.

Samaritani vel *Samaritae* (שומרונים) gens fuit Samaritidem incolens, iidemque secta. Qui ab antiquis suis sedibus *Cuthaei* (כותים) quoque appellantur. *Sicimitae*, a loco ubi fanum suum habuerunt. Num & quando inter eos *Dositheanorum*, *Sebuaeorum* (שבועים) & *Gorthenorum* sectae fuerint, f) harumque vnde nomina sint profecta, non inquiremus: cum admodum lubricis haec fundamentis niti credamus.

Origo.

§. 17. *Ex Ebraeis & gentilibus* gens haec & secta fuit conflata. Cum enim *decem Israë-
litarum* tribus ex Palaestina per Assyrios aliorum deductae essent, non nisi *ima plebe in ter-
ra*

f] *Epiphan. haeres. 11. &c. cit. Lipsfoot, Tom. II. p. 585,*

ra relicta ; noui illis ex Syria coloni *Afferbad-*
donis regis iussu, successerunt. g) Hi cum
 per Iudaeos ex Babylonico exilio reduces in so-
 cietatem non reciperentur ; Iudaeis propter cri-
 mina transfugis atyla praebuerunt. Ex his e-
 nim ad illos frequenter abierunt, qui domi
 propter commissa scelera securi non essent. h)
 Quare etiam, prout vtile sibi futurum cense-
 bant, *nunc Ebraeos, nunc extraneos, Sido-*
niorum maxime *coloniam*, se esse profiteban-
 tur. i) Hodierni, *ex Iacobo se genus ducere,*
& ab Ephraimitis quidem *& Manassitis* descen-
 dere, gloriantur. k) Sunt enim hunc in diem
 in oriente Samaritae ; qui suas in Palaestina,
 sedes *Sichemi, Gazae & Hierosolymis*, in Sy-
 ria *Damasci*, & in Aegypto *Cairi* habent. l)
 Horum *epistolae ad fratres suos in Anglia*, quos
 ibi esse Robertus Huntingtonus iis persuaserat,
 ad *Iosephum Scaligerum & Iobum Ludolfum*
 notae sunt. m)

§. 18. *Lingua Samaritarum dialectus Syro- Lingua.*
Chaldaica est. De *characterum*, quibus hodie
 vtuntur, *antiquitate* multum disputatum fuit.
 n) Scribit *Beniamin Tudelensis*, o) eos litte-
 ris

g) 2. Reg. XVII, 24. 30.
 Efr. IV, 2. 10.

h) *Ioseph. Ant. Iud. lib.*
 XI cap. 8.

i) Ibid.

k) *R. Beniam. Tudelensis*
Itinerar. p. 39. ed.
Lugd. Bat. 1633. E-
pist. ad fratres in An-
glia, p. 29. Ep. ad
Job. Ludolf. p. 3.

l) *Epist. ad fratres in*
Anglia, p. 29. Chri-
stoph. Cellar. Colle-

etan. Hist. Samarit. p.
 15 - 18.

m) *Epistolae duae ad*
Scalig. leguntur in Ec-
cles. Oriental. Antiqui-
tat. p. 118-132. ed.
Lips. & Francof. 1683.
Epistolas duas ad Job.
Ludolf. & fratres in
Anglia edidit Chri-
stoph. Cellar. Cizac,
 1688.

n) Vid. *Señt. I. §. 20. 235.*

o) *Itinerar. p. 39. 40.*

ris עֲרֵבָה carere, quarum loco נֶאֱמָר utantur. De figurarum defectu verum hoc non esse, eorum alphabetum & libri docent. Num igitur ille mentiri, an aliter verba sua intelligi voluerit, beneuolus lector ipse iud cet.

Idololatria.

§. 19. *Idololatrae primis temporibus fuerunt.* Syri enim in Samaritidem delati sua coluerunt idola. *Per feras autem rapaces infestatis*, cuius rei ratio credebatur cultus diuersus, *sacerdotem Israëlitam misit Asarhaddon*, qui t. braeorum cultum eos edoceret. Quomodo *veri dei cultores facti*, sua tamen idola simul colere non denerunt. p) Hinc R. Ismaël, Cuthaeos esse *profelytos per leones conuersos* (גִּירֵי אֲרִיּוֹת הָאֵם), per contemptum dixit: Quos vero R. Akiba *veros profelytos* (גִּירֵי אֲמָת) agnouit. q) Duos sacerdotes per Assyriorum regem missos, *Dasithaeum Iannaei filium* (דָּסִיתָאֵי בֶרֶךְ יֵאֵנִי) & *Sabiam* (רַ' סַבִּיָּה) nominant Iudaei. r) In impuro isto cultu quamdiu perseverauerint Samaritae, pro certo dici nequit. Haec tamen causarum non postrema fuisse videatur, cur a reducibus ex Babylonia Iudaeis in consortium non fuerint admissi. s) Si non citius, *per Manassen* saltem, Jaddi pontificis fratrem, ceterosque apostatas sacerdotes *idololatria apud eos eliminata* videatur. Quod enim *Antiochum Epiphanem* rogarunt, vt *Ioui Xenio templum suum dedicaretur*, t) id tempori inservientes fecerunt. Per Iudaeos quidem accusantur, quod in idololatria perpetuo perstiterint; quod *columba* (רִמּוֹת יוֹנָה), quam colerent, in *monte Garisim* fuerit inuenta; & quod *idola per Iaco-*

p] 2. Reg. XVII, 24 -

41

q] Kidduschin, fol. 75, 2.

r] Tanchum, fol. 17, 4.

cit, *Lightfoot*, Tom. II.

q. 584. 585. Sspher. Juchasin, fol. 39, 1.

s] Sect. VI. §. 707.

t] Ibid. §. 860.

cobum patriarcham prope Sichemum *abscondita* coluerint u) Haec vero ex odio dicta videantur. Sane *unum in deum credunt bodiorni*; & ne minimum quidem idololatrici cultus apud eos superest vestigium. w)

§. 20. *Implacabile inter Iudaeos & Samaritas* Iudaei nunquam non fuit *odium*. Id quod de die in diem de iis diem fuit auctum. x) Per *Efram, Serubabe-* iudicia, *lem & Iosua* sollemnissime *excommunicati* dicuntur; interdictumque esse, ne quis quid commercii cum illis haberet, illorumque cibis vesceretur. y) Disputatum fuisse, vtrum *profelyti* habendi sint, modo (§. 19) vidimus. Quoniam vt *gentiles* (גוים) habebantur; nec semisclum, nec columbas puerperarum, nec cetera, quae a solis ecclesiae Judaicae membris dari debebant, ab illis offerentibus accipiebant. z) Laudant ipsi Talmudici *Samaritanos*, quod, quae receperint praecepta, ea ipsis Iudaeis accuratius obseruent (מרקין). Quare, quibus ipsi vescantur, Iudaeum quoque *azymis* in paschatis festo vesci posse, pronunciant. a) *Carnibus animalium per illos maclatorum* (שחיטה) interdixit *Rabban Gamliel*, incertum vtrum Jabhnenfis an R. Judae sancti filius. b) *Vino* eorum, tanquam *libamine idololatrico* (נסך), abstinere iussit *R. Meir*. c]

u) Chulin, fol. 6, 1. Conf. Tosephoth ad h. l. y) Pirke R. Eliesar, cap. 38.]

w) Vid. Epistolas Samaritanorum in occidentem missas. z) Schekalim, cap. I. mischn. 5 fol. 2, 1. 3, 1.

x) Sect. VI. §. 1295. a) Chulin, fol. 4, 1. Conf. Tosephoth, ad h. l. b) Chulin, fol. 5, 2. Conf. Tosephoth & Raschi ad h. l.

c] In *gentilibus* (נכרים) denique per *doctores Gemaricos* sunt numerati. d] Dicitur, *Cuthaeos Caesarienses* interrogasse R. Abhuhu, cur *sua opera non utantur* [מוספיקין] *Judaei praesentes*, quod tamen ipsorum fecerint proavi. e] At vero dubitari possit, *utrum de Samaritanis, an Christianis*, haec sint accipienda. Hodie implacabilius quam unquam inter *Judaeos & Samaritanos* odium est. f]

Solum
pentateu-
chum re-
cipiunt.

§. 21. De *pentateucho Samaritano* illiusque *versione* suo loco g] diximus. *Agnoscent Samaritani solum pentateuchum*, nullumque fidei articulum admittunt, qui ex illo deduci nequeat. *Ceteros sacri codicis libros reiciunt*. h] Equidem ad Ezech. xxii, 24. i] & Ps. ix, 13. k] Samaritanos provocasse legimus. *Evinci tamen ex eo nequit, quod libros hosce in canonicis numerauerint. Libri Iosuae*, qui apud se sit, mentionem faciunt *Sichemitae moderni*. l] *Nulla apud eos Iudaicarum traditionum auctoritas est*. m] Hinc per *Eliesarem filium Simeonis* illis exprobratur, quod, *hermeneuticas Judaeorum regulas reicientes, rationem reddere nequeant*, cur Deut. XI, 30. per

c] Chulin, fol. 6, 1.

d] Chulin, fol. 5, 2. 6, 1.

e] Hieros. Abhodah, Sarah, fol. 44, 4. cit. Lightf. Tom. II. p. 614. Conf. Bab. Abhodah Sarah, fol. 28, 1.

f] Epist. ad fratres in Angl. p. 30. Ep. ad Job. Ludolf. p. 7-8.

g] Sect. I. §. 233-236.

h] Beni. Tudel. Itinerar. p. 38. Ep. ad fratres

in Anglia, p. 29. Ep.

ad Job. Ludolf. p. 2.

i] Elleh haddebharin rabbah, fol. 192, 2. 3. cit. Lightf. Tom. II. p. 617.

k] Hieros. Jebhamoth, fol. 3, 1. cit. Lightf. Tom. II. p. 617.

l] Ep. ad fratres in Angl. p. 30. Ep. ad Scalig. p. 126. Ep. ad Job. Ludolf. p. 2.

m] Ep. ad Scalig. p. 122.

per אלוני מורה *Sichemum* intelligant; licet recte id fiat. n.]

§. 22. Cum Mosaicam legem a se accuratius, **Circum-**
quam a Judaeis, obleruari gloriantur; puero-
rum *circumcisionem* nunquam ultra octauum a
natiuitate diem differunt. o] Statuunt Tal-
mudici, *licere Iudaeo, circumcidere Cuthaeum;*
ast Cuthaeum non circumcidere debere Israeli-
tam, quoniam ipse in nomen montis Garilim
sit circumcissus. p]

§. 23. *Pontificem* habent & *sacerdotes*; quos **Sacerdotes**
ex tribu Leui, recta linea *ab Abarone & Pin-*
chaso, descendere iactant. Et hi *matrimonia*
cum ceteris Cuthaeis non contrahunt. q] Abie-
runt sane ad eos Manasses pluresque sacerdotes
apostatae. r]

§. 24. *Templum* illis in *Garisim* monte Sa- **Templum**
naballetes extruxit. s] Quod per *Iohannem* & *sacrificia*
Hyrcannum est destructum. t] Non tamen
propterea eorum *in monte Garisim cultus* desit.
Hunc *montem benedictum* appellant, quod di-
luuii aquis non fuerit immerfus. Contra ea
Hierosolymitanum templum non veriti sunt ap-
pellare *domum maledictam.* u] In hunc diem
in isto monte altare habent, in quo eorum sa-
cerdotes sacra faciunt; quod *ex lapidibus per*
Israë.

n] Sotah, fol. 33, 2.
Sanhedrin, fol. 90, 2.

o] Epist. ad fratres in
Angl. p. 29. Ep. ad
Scalig. p. 121. 122.

p] Abhodah sarah, fol.
27, 1.

q] *Beniamin Tudel.* Iti-
nerar. p. 38. Epist. ad
fratres in Anglia, p.

29. Ep. ad Scalig. p.
123.

r] Sect. VI. p. 823.

s] Sect. VI. §. 823.

t] Ibid. §. 934.

u] Breschith rabba, sect.
32. & 81. cit. Lightf.

Tom. II. p. 615. Jal-
kut Schimoni, Part. I.
fol. 14, 4. Tosephoth
ad Sbhachim, fol. 113, 1.

Israëlitas Iordanem transgressos erectis conditum esse tradunt. w]

Sabbathum.

§. 25. *Sabbathum sanctissime colunt. Omnibus abstinent laboribus. Candelas & ignem non accendunt. Loco, in quo sunt, non egrediuntur, nisi ad faciendas in synagoga preces. Ad hanc confluentes, ex pentateucho praelegunt, & preces fundunt. Cum vxoribus ista nocte non concumbunt. x)* Num *Dositheani* vel *Dostheni* quondam inter eos fuerint, qui totum sabbathum in eo corporis situ, in quo illud inciperent, celebrauerint, y] parum ad nos.

Festa.

§. 26. Eadem, quae Iudaei, festa celebrant; nimirum *nouilunia*, *festum tubarum* siue noui anni, *diem expiationis*, *festum tabernaculorum*, *pascha*, *pentecosten*. Nocte paschatis agnnum paschalem *Si bemi* hunc in diem comedunt. A paschate ad pentecosten 50. dies ita numerant, ut posttridie sabbathi paschati proximi numerandi initium faciant. z] Suspiciatur Scaliger, Epiphanii *Sebuaeos* (שבועאי), id est, ἑβδομαδίτας, esse dictos, quod ἑβδομαδίτας ἑβδομαδων celebrarent; & septies pentecosten in anno inaurarent. a] *Annos sabbathicos & Iubilaea* d- 1. mensis septimi incipiunt. b]

Mundities

§. 27. *Mundities* lege Mosaica praescriptae obseruantissimi sunt. c] Ab *immunditie* ex mor-

w] *Beniam. Tudel.* Itinerar. p. 39. Ep. ad fratres in Angl. p. 27-

29

x] Epist. ad fratres in Anglia, p. 27. Ep. ad Scalig. p. 118. 119.

y] Orig. περὶ ἀρχαῶν, lib. 4. cap. 2. cit. *Drus.* de tribus sectis, p. 94.

z] Epist. ad fratres in

Anglia, p. 27. 28.

Ep. ad Scalig. p. 119-121.

a] *Elench. Trihaeres.* Nic. Serar. p. 229.

b] Epist. ad fratres in Anglia, p. 28.

c] Epist. ad fratres in Anglia, p. 28. 29. Ep. ad Scalig. p. 121. 122.

mortuo [פוממת מת] sollicite sibi cauent; & ad synagogam confluentes, depositis quotidianis vestibus, corpora aqua abluunt, aliasque vestes induunt. d] *Samaritanorum terram mundam, fontes mundos, mansiones mundas, & semitas mundas*, pronunciant Talmudici. e)

§. 28. *Judaeorum sacerdotes, qui Samaritanas uxores duxerant, Nehemias & Iaddus eiecerunt.* f] *Matrimonia cum Cuthaeis prohibuerunt Chasmonaei.* g] *Leges de desponsatione & diuortiis recte exploratas habere Cuthaeos*, negant Talmudici. [כותים אין בקיאים בתורת קירושין וגירושין. h] *Non sunt polygami Sichemitae moderni. Nemo ducit fratris sororisue filiam; neque haec patruo aut auunculo nubit.* i]

Matrimonia.

§. 29. *De sepulchris Iosephi, Eleasaris, Ithamaris, Pinchasi, Iosuae, Calebi, septuaginta senatorum, Eldadi & Medadi, quae apud se sint, gloriantur.* k]

Sepulchra patrum.

§. 30. *Messiam* sane, non minus quam Judaei, *expectarunt* quondam Samaritani. l] Illum vero num ex Judaeis an ex sua gente proditum existimauerint, dici non potest. m)

Messias.

§. 31. *Cuthaeorum* (כותים) nomen non solum Samaritanis, sed *Sadducaeis* quoque, imo *extraneis* [נכרים], tribuunt Judaei. n) Vnde

Cuthaeorum nominis homonymia fit,

d] *Beniam. Tudel. Itinerar. p. 40.*

e] *Hieros. Abhodah Sarah, fol. 44, 4. cit. Lightf. Tom. II. p. 214.*

f] *Secl. VI. §. 819. 823.*

g] *Sanhedrin, fol. 82, 1.*

h] *Kidduschin, fol. 76,*

i.

i] *Epist. ad fratres in Anglia, p. 29. Ep. ad Scalig. p. 122.*

k] *Beniam. Tudel. Itinerar. p. 39. Ep. ad fratres in Anglia, p. 30. Ep. ad Scalig. p. 127. Ep. ad Job. Ludolf. p. 5.*

l] *Joh. IV, 25.*

m] *Vid. Lightf. Tom. II. p. 720.*

n] *E. g. Brachoth, fol. 51, 2. seqq. Vid. Rashi ad h. l.*

B b b 3

fit, vt & a Christianis, & a Judaeis ipsis, o) Samaritani & Sadducaei non raro confundantur. Caue igitur, Samaritanos semper intelligas, vbi de Cuthaeis loquantur.

CAP. III.

DE

SADDUCAEIS.

§. 32.

Saddu-
caeorum
nomina.

Iudaeorum secta Sadducaei [צרוקים] fuerunt. Qui non a Zedek [צדק], iustitia, quod in iudiciis seueriores ceteris essent, p] sed a Zedoco [צדוק] viro, nomen sunt adepti. Ab huius collega Baithoso [ביתוס] vel Boëtho nomine Baithosaeorum [ביתוסים] sunt insigniti. Num R. Gedaliae q] credamus, discrimen inter Sadducaeos & Baithosaeos, illosque his deteriores fuisse? Epicuraei [אפיקורסים] appellantur, quod ad Epicuraeorum philosophiam propius accederent. Non tamen hoc nomine per Judaeos semper intelliguntur Sadducaei. r] Caraim [קראים] denique non raro salutantur; s] quoniam traditiones reiiciebant. Minime tamen cum Karaeis hodiernis sunt confundendi; nec hi illis originem debere sunt cen-

o) E. g. Sepher Juchasin, fol. 7, 2.

p) Vid. ea de re disputantem Drusum, de Tribus sectis Jud. lib. 3. cap. 2. p. 119. 120.

q) Schalscheleth hakabbalah, p. 104. cit. Aug. Pfeiff. de Trihaeres. Jud. p. 196.

r) Rosch haschanah, fol. 17, 1. Sanhedrin, fol.

90, 1. Maimon. ad h.l. It. Jad chasakah, hilch Schechitah, cap. 4. hal. 16. pag. 211, 2.

s) Maimon. ad Pirke Abhoth, cap. 1. fol. 30, 3.

centendi. Magnum quoque inter Samaritanos & Sadducaeos discrimen fuit; non obstante quod his *Cutbaeorum* (כותים) nomen Judaeorum erga illos odium saepius tribuerit.

§. 33. Innocentissimum & vere pium fuit Auctores. *Antigoni Sochaei* effatum: אל תהיו כעבדים המשמשין את הרב על מנת לקבל פרס אלא הו כעבדים המשמשין את הרב שלא על מנת לקבל פרס ויהי מורא שמים עליכם. *Ne esote, ut serui, qui hero mercedis gratia seruiunt. Sed esote, ut serui, qui non mercedis gratia seruiunt. Et quicquid faciatis, summi numinis reuerentia facitote.* t) Ex his male intellectis discipuli illius *Zadokus & Baithos*, vel horum demum discipuli, de *vita aeterna* (עולם הבא) dubitare inceperunt; quem dein pluresque errores inter discipulos suos disseminarunt. u) Habuerunt enim Sadducaei suos quoque *eruditos & doctores* (סופרי צדוקין), qui Phariseos aperta fronte oppugnare non dubitarent. Id quod impune facere poterant; cum ex illis quoque essent *supremi synedrii assessores*, w) *sacerdotes*, summique *pontifices*. x)

§. 34. Falso illis imputauit *Hieronimus*, quod *Totum solum pentateuchum recipientes, ceteros codicis sacri libros respuerint.* Altum de eo apud *Talmudicos* ceterosque *Judaeos* silentium est. *Contrariumque* ex eo apparet, quod *Rabban Gamaliel mortuorum resuscitationem Sadducaeis ex pentateucho, prophetis & hagiographis probauit.* agnoscunt

t) *Pirke Abhoth*, cap. fol. 30, 3. mon. ad *Pirke abhoth*, cap. 1. fol. 30, 3. 4.

u) *Abhoth R. Nathan*, w) *Act. XXIII, 6.*

cap. 5. fol. 3, 1. *Mai* x) *Joseph. Ant. Jud. lib. XX, c. 9.*

Traditiones reiciunt.

Dissensus de cultu publico.

bauit. y] Id quod frustra facturum fuisset; ipsi quoque probationum ex ceteris sacri codicis libris petitarum refutatione super sedere potuissent: si praeter pentateuchum nullos fidei normam esse statuissent. Sadducaeus quidam in disputatione quoque cum Rabbi ad Amos. IV, 13. provocat. z) Quin disertis verbis testatur Iosephus, a) eos τὰ γράμματα amplecti.

§. 35. Pharisaeorum autem reiciebant traditiones. Docet enim Iosephus, b) eos τὰς παραδόσεις τῶν πατέρων respuere. Idem de illis Talmudici ceterique Judaei testantur. c)

§. 36. In templo Hierosolymitano sacra faciebant. Judaeorum enim secta erant. Non vero de omnibus cultus publici partibus cum Pharisaeis consentiebant. 1. Manipulum paschalem (עומר) non die 16. Nisan, sed prostridie sabbathi diem 15. Nisan proxime sequentis, offerri debere contendebant. d) 2. Pontificem maximum die expiationis adytum ingredientem suffimentum ante prunis iniicere, debere, quam in adytum veniret, statuebant. e) 3. Libationem aquae (ניסוך המים) in tabernaculorum festo, quam traditionem Moysi ex Sinai (הלכה למשה מסיני) esse Talmudici contendunt, contemnebant. f) 4. Si septimus scenopegiae festi dies in Sabbathum incideret; excussionem salicum (חיבוט ערבה) tolerari debere negabant. g) Sunt haec praecipua dissensus momenta. Erant praeterea leuiores. E. g. Vaccam rufam per

y) Sanhedrin, fol. 90, 2.

z) Cholin, fol. 87, 1.

a) Ant. Jud. lib. XIII. cap. 10.

b) Ant. Jud. lib. XIII. cap. 10. lib. XVIII. cap. 1.

c) Maimon. ad Pirke A-

bhoth, cap. 1. fol. 30,

3. 4.

d) Mnachoth, fol. 65, 1. 2.

e) Joma, fol. 19, 2.

f) Succah, fol. 48, 2. Conf. Rashi ad h. l.

g) Succah, fol. 43, 1.

facerdotem, qui a contracta immunditie lotus quidem esset, solem autem occidentem nondum vidisset, (טבול יום) comburi debere negarunt. h) Quoniam vero Pharisei vulgi fauore praeualebant; ex horum mente sacra peragebantur. Et hi expiationis die pontificem maximum adiurabant, quod ex sua mente sacra esset facturus. i)

§. 37. Quibus a Phariseis se distinxerunt, De fidei ad tria capita referri possunt de rebus fidei dogmatibus. 1. *Fatum* (מור) negarunt & *probus. uidentiam diuinam*. Deum neque scelera punire, neque vniuersi huius curam gerere, statuerunt: Sed *omnia in hominum esse potestate*. Hos ipsos omnis suae fortunae, si bene egerint, esse fabros; sin male, infortunii. k) 2. *Animae immortalitatem & resurrectionem ex mortuis* (חיות המתים) negarunt. l) Quam in rem isto Jobi VII, 9. abutebantur, dicentes: *Deficit nubes & abit: Sic descendens in sepulchrum non redit*. m) Atque ita non solum probitatis post hanc vitam remunerationem, n) verum etiam impiorum post hanc vitam infernales cruciatus, tollunt. o) 3. Denique *angelorum & spirituum existentiam* negarunt. p)

§. 38. Traditionum contemptus effecit De causis quoque, ut neque de *causis forensibus* forensibus cum Phariseis semper consentirent. E. gr.

1. Sta-

h) Parah, cap. 3. fol. 107, lib. XVIII. c. 1. De Bell. lib. II. c. 8.

i) Joma, fol. 18, 2. Joseph. Ant. Jud. lib. XVIII. c. 1. m) Tanchum, fol. 3. 1. cit. Lightf. Tom. II. p. 355.

k) Joseph. Ant. Jud. lib. XIII. c. 5. De Bell. lib. II. cap. 8. n) Abhoth R. Nathan, cap. 5. fol. 3, 1.

l) Sanhedrin, fol. 90, 2. o) Joseph. de Bell. lib. II. c. 8. p) Act. XXIII, 8.

91, 1. Joseph. Ant. Jud.

B b b 5

1. Statuunt Talmudici, *testes mendacii convictos* (עדים זוממים) supplicii reos fieri per sententiam in eum, contra quem dixerant, pronunciatam. Sadducaei autem eos supplicii absoluebant, nisi is, contra quem dixerant, ad supplicium raptus iam fuisset. q) 2. Si quis non nisi *filiam & neptim ex filio relinquat* decedens; Talmudici soli nepti ex filio totam haereditatem attribuunt. Sadducaei autem neptim & filiam defuncti bona ex aequo partiri iusserunt. r) 3. In irrogandis *poenis* Sadducaeos Phariseis seueriores fuisse, scribit Iosephus. s)

Morum
feritas.

§. 39. Idem *crudelitatis* eos accusat, & quod feris fuerint moribus. t) Vnde factum sit, vt populo essent inuisi. Cuius rei plures potuerunt esse causae; inque his non postrema, Phariseorum pietatis & sanctitatis opinio.

Hodie
nulli sunt
Sadducaei.

§. 40. *Desiit hodie Sadducaeismus* inter Iudaeos: nullique inter eos reperiuntur, qui Sadducaeos se profiteantur. Karaeos enim eorum progeniem non esse, mox videbimus. Quando autem illa secta desierit, dici non potest.

CAP. IV.

DE

PHARISAEIS.

§. 41.

Phariseo-
rum no-
men.

Phariseorum nomen à verbo *prusch* [פרש], *separare*, descendit; non à *persch* [פירש] *explicare, exponere*. Iudaeis *pruschim* [פרושים], ἀφωρισμένοι, *separati, segregati*.

Origo.

§. 42. De nominis origine nihil disputamus: quod *ante sectae ortum* apud Iudaeos *usitatum* iam fuisse nulli dubitamus. Quemlibet enim

q] Maccoth, fol. 5, 2.

r] Babha bathra, fol. 115, 2. 116, 1.

s] Antiqu. Iud. lib. XX. c. 9.

t] De Bell. lib. II. c. 8.

sanctum, *pium* & *purum* significare potest. *Monachum* quoque & *eremitam* significare possit. Tales autem non fuerunt Pharisei. Fallissimum est, quod *Nasiraeis* [נזירים] originem debeant Pharisei: Licet vocabulorum idem sit significatus; adeoque Phariseos nonnunquam נזירים appellari minime negemus. Nasiraeorum enim & Phariseorum diuersissima fuerunt instituta. Potiorem pharisaicae doctrinae partem amplexos iam esse eos, qui tempore persecutionum & apostasiae sub Graecorum iugo auiti cultus essent tenaciores, & in Maccabaeorum libris *Asidaei* salutantur, non negamus. *Orta* autem deinceps *contra Sadducaeos* *disputatione*, *sectam* demum *ortam* esse existimamus; eique Phariseorum nomen, vt proprium, esse contributum. Quo & à Sadducaeis & ab Esaeis distinguerentur.

§. 43. Sed *nec eodem in significato* de huius **Vocabuli** **homonymia.** sectae hominibus *Phariseorum* *vocabulum* semper accipitur. *Pharisei* dicuntur omnes, qui placitis & dogmatibus pharisaicis subscribant, siue eruditi essent siue rudes. Pharisei, sectae huius *doctores* [חכמים] & *eruditi* [חלמירי]. Pharisei denique, sectae huius *homines* qui superstitioniori quadam vitae ratione *singularis pietatis gloriam* apud imperitam plebem *aucupabantur*. Hi sunt illi, de quibus recte dicitur: *פרוש הוא שפירש עצמו מכל טומאה ומן מאכל טמא ועם הארץ אינו טומאה ומן מאכל טמא ועם הארץ אינו* *Phariseus dicitur, qui sibi cauet ab omni immunditie & cibo immundo;* *Plebs autem circa cibos non est scrupulosa.*

§. 44. *Infinitas praeter codicem sacrum* **Traditionum patroni.** *Pharisei habebant traditiones* (תורה שככתב) (תורה שבעל פה). Et his non minus quam *Mosaicis in pentateucho praeceptis pareri voleban.*

u) Aruch, in פרשים.

lebant. w) Quorum *systema opus Talmudicum* est.

Cultus pu-
blicus &
ceremo-
niae.

§. 45. *Rigorosiſſimi* erant in praeceptis *cul-
tum publicum & ceremonias* spectantibus. Quae
multis statutis circumſcribentes, *ſepem ſe legi*
(סיג לתורה) *facere* iactitabant. Vel de ſolo
ſabbatho, quibusque id violetur rebus, lege;
meditationi tuae ſubiicias; easque modum pro-
pmodum numerumque excedere inuenies. Ut
cetera taceam; *medicinam aegris*, niſi praesen-
tiſſimum vitae periculum id flagitaret, dari ve-
tabant. x) Iam ante ortam Pharīſaeorum ſe-
ctam, *arma armis opponere* laeſſiti religioni ſibi
ducebant. A qua tamen ſeueritate, quam gen-
ti perniciem acceleraturam praeuiderent, deinceps
quodammodo deſtiterunt. y) Nouas per-
multas de *decimis* condiderunt leges. z) De
viſtimis cultuque in templo & ſynagogis publico
hic dicendi locus non eſt. Quibusnam de rebus
huc ſpectantibus inter eos & Sadducaeos con-
trouerſum fuerit, & quod ad Pharīſaeorum
praſcriptum omnia adminiſtrari debuerint, a)
ſupra [§. 36] iam monuimus.

Fidei do-
gmata.

§. 46. Haec Sadducaeis oppoſuerunt [fidei
dogmata. 1. Res humanas omnes *providentiam*
diuinam regere & *fatum* [מזל] moderari con-
tendebant. Ita tamen, ut homini liberum
arbitrium (רשות בחירה vel רשות) non adimerent. b)
2. *Animam immortalem* poſt fata ſuperſeſſe do-
cuerunt. c) Quam *ex corpore uno in alterum*
com-

w) *Ioseph. Ant. Iud. lib.*
XIII. cap. 10. lib. XVII.

c. 1.

x) *E. g. Schabbath, fol.*
28, 2. 29. 1. ſeqq.

y) *Sect. VI. §. 1270.*

z) *Vid. Bemaï, Trumoth,*
Maaſeroth.

a) *Ioseph. Ant. Iud. lib.*
XVIII. cap. 1.

b) *Ioseph. Ant. Iud. lib.*
XIII. c. 5. lib. XVIII.
c. 1. *De Bell. lib. I L*
c. 8.

c) *Ioseph. Ant. Iud. lib.*
XVIII. c. 1.

commigrare statuebant. Quamque Graeci *μετεμψύχων*, hanc illi *gilgul nshamoth* (גלגול נשמות) appellant. d] Defunctorum quoque *corpora in vitam reuocatum* iri contenderunt [תחיית המתים]. e] Qua tamen de re non eodem semper modo loquuntur. Nunc enim *solos iustos*, nunc & *iustos & improbos*, nunc *iustos & improberum nonnullos in vitam reuersuros* dicunt. f] 3. Angelorum & spirituum *existentiam* propugnant. g] Quorum alios *bonos* [מלאכי השרת], alios *malos* [שרים] esse statuunt. Magnamque eorum catalogum ex *Babylonia* deportarunt. h] Non tamen semper proprie, quae de angelis dicunt, sunt accipienda.

§. 47. *Bona opera* (מעשים טובים) vehementer commendabant: Quoniam qui in discendis & obseruandis praeceptis diligentiam adhibeat, iustus coram deo reputetur. i] Multum vero inter bona ipsorum opera & honestum sincerumque virtutis studium intererat. Multi erant in *precando*. Precesque per plateas fundere soliti. k] magnam sibi apud vulgum pietatis opinionem conciliabant. *Phylacteriis* [תפלין] suis & *vestium peniculamentis* [ציצית] superbiebant. De quibus diligentius, quam de officiis praecipiebant. *Tenuiter vivebant*, nihil deliciis, tribuentes. l] Frequentibus se macerabant *ieiuniis*. Erantque inter eos, qui *binis* per

d] Ioseph. de Bell. lib. II. c. 3.

e] Ioseph. Ant. Iud. lib. XVIII. c. 1.

f] Rosch haschanah, fol. 16, 2. 17, 1. Taanith, fol. 7, 1. Ktubhoth, fol. 111, 2.

g] Act. XXIII, 8.

h] Hieros. Rosch haschanah, cit. Een Iacob, Part. I. fol. 235, 1.

i] Rosch haschanah, fol. 16, 2. 17, 1.

k] Rosch haschanah, fol. 34, 2.

l] Ioseph. Ant. Iud. lib. XVIII. cap. 1.

per hebdomadem diebus ieiunia sibi indicerent. m) Num loris se ipsi verberauerint, valde dubitamus. *Profelytos* faciendo, se deo valde placere confidebant. n) In illis vero circumcidendis, quam melioribus faciendis, erant negotiosiores. Ad *Stoicos* eos proxime accessisse, scribit *Iosephus*. o)

Mundities. §. 48. *Externae munditiei* ad superstitionem usque erant studiosissimi, cum plebeiorum contemptu. Ne quid immundi vel contrectarent vel comederent, summa opera cauebant. Qui religiosiores haberi volebant, tanto fastu contemnebant plebeios [עם הארץ], ut ad mensam cum illis accumbere recusarent, nec ab illis se tangi paterentur. Quare dicitur: מירי עם מדרם הארץ, *Vestes plebeiorum instar calcei hominis fluxu immundo laborantis fuerunt pharisaeis*. p) Hinc ex platea vel foro domum reduces lauabantur. Non quoque nisi loti cibum capiebant. De mundandis & lauandis suppellectili & vasis infinita praeceperunt. q)

Vita. §. 49. Laudat *Iosephus* r) phariseos, quod humaniores (רחמנים) fuerint Sadducaeis. Eximiae sane pietatis opinionem apud vulgum habuerunt. s) Nec omnino inter eos defuerunt, qui vere piorum nomen tueri possent. *Vitia* tamen eorum, *hypocrisin*, *avaritiam*, *ambitionem*, *fastum*, *insolentiam*, *turbulentum ingenium*, non minus, quam noui foederis tabulae, perstringit idem *Iosephus*. t)

§. 50.

m) Schulchan aruch, Orach chaim, hilch. Taanith, cap. 580.

n) Sanhedrin, fol. 99, 2.

o) In Vita, pag. 2. Haverc.

p) Chagigah, fol. 18, 2.

q) Chagigah, fol. 18, 2. ad finem.

r) Ant. Iud. l. XIII cap. 10.

s) Ant. Iud. lib. XVIII. cap. 1.

t) Vid. Sect. VI. §. 1296.

§. 50. Non magis dissimulant *Talmudici*, u] Septem
 pessimos inter phariseos fuisse *hypocritas*; quos phariseo-
infucatorum [צבועים] nomine insigniunt. Ho- rum spe-
 rum *septem* faciunt *classes*. 1. *Phariseus Sicbe-*
mita [פרוש שכמי]. 2. *Phariseus repens*
 (פרוש נקפי). 3. *Phariseus sanguinem eliciens*
 (פרוש קוואי). 4. *Phariseus mortarii* (פרוש
 מרובה). 5. *Phariseus*, qui semper in ore ha-
 bet: *Quid est officium meum? Et exequar*
i lud (פרוש מה חובתי ואעשנה). 6. *Phariseus*
ex amore (פרוש מאהבה). 7. *Phariseus ex ti-*
more (פרוש מיראה). De harum classium non-
 nullis iphi recentiores *Talmudici* doctores du-
 bitarunt. Quare nos, coniecturis lectori graues
 non futuri, explicatione supersedemus. Caue
 autem, existimes, tot phariseorum fuisse se-
 ctas. *Mores* eorum pinguntur. Subiungunt:
Iannæus rex dixit coniugi suae: Ne timeas pha-
riseos, neque eos qui pharisei non sunt; sed in-
fucatos, qui pharisei videri volunt. Quorum
opera sunt ut opera Simri, mercedem autem Pin-
chasi appetunt.

§. 51. *Hillelis & Schammaei dissensus* effecit, *Hilleliani*
 ut *schisma* inter phariseorum doctores orire- & Scham-
 tur. Ipsi quidem Hillel & Schammaeus non *macani*.
 nisi tribus de rebus diuersa sensisse dicuntur. w)
 Ut vero fieri solet, copiosiore *rixandi* mate-
 riam vtriusque inuenerunt *affeculae*. Quorum
 inter se odium effecit, ut non solum *Hillelia-*
norum (בית הלל) & *Schammaeanorum* (בית
שמאי) nomina lumerent; verum etiam gladio
 nodos illos Gordios dissoluere aliquando aggre-
 derentur. x) Quae inter Hillelianos & Scham-
 maeanos dissidia in non postremis gentis suae
 calamitatibus ponunt Iudaei; religiosioresque,
 indi-

u] Sotah, fol. 22, 2.

2.

w] Schabbath, fol. 14. x] Schabbath, fol. 17, 1.

indicto sibi in d. 9. *Adar ieiunio*, lugent. y] In plerisque cum Hillelianis faciunt. z) De *Iuda Galilaeo* diximus. (§. 9.)

CAP. V.

D E

ESSAEIS.

§. 52.

Nihil difficilius dictu est, quam vnde *Essaeorum* nomen sit. Dicuntur *εσσαῖοι* vel *Ἐσσηνοί*. Quod nomen retinentes Iudaei, אַשְׁמֹנִי habent, a) Num vero *Chaldaica*, *Syriaca*, an *Graeca*, huius nominis etymologia est? Sunt, qui deducant à *Iesse*, Davidis patre, vel *Iesu*. b) Alii ab אִסְיָא, *medicus*, ab אִסְיָא, *sanando*. c) Alii à אִסְיָא vel אִסְיָא, *sanctus*. d) Alii אִשְׁמֹנִי, *silentes* vel *latentes*. e) Alii ab אִשְׁמֹנִי vel אִשְׁמֹנִי, (praecepta) *exequentes*. f) Alii à graeco, *ἁγιοί*, *sancti*. g) Aliud eorum nomen est, *ἰατροὶ*, *cultores*, vel *medici*. h) Non corporis morborum, sed animi vitiorum religiosos medicos significari, ex Philone colligi posse videatur. i) Sed à medicinae

y] Schulchan aruch, Orach chaiim, hilch. Taanith, cap. 580.

z] Iebhamoth, fol. 9, 1. Frubhin, fol. 6, 2. 13, 2.

a] Sepher Iuchafin, fol. 105, 1.

b] Epiphanius, Cit. Ios. Scalig. in Elencho, p. 291 340.

c] Ios. Scalig. in Elencho, cap. 26.

d] Ibid.

e] Ibid.

f] Lightfoot, Tom. II. p. 541.

g] Philo, Tract. Qued omnis probus liber sit, p. 876. ed. Francof. 1691. Ios. Scalig. in Elencho, cap. 18.

h] Philo de Vita contemplativa, p. 889.

i] Philo, pag. 876. 889. 890. Drus. de Hasidacis, p. 26. Ios. Scalig. Elench. p. 337.

cinae peritia ita omnino dici potuerunt. k) Essaei quoque nobis quidem esse videntur, qui *Vastikin* [וַסְתִּיקִין], id est, *iusti, pii, prohi*, in in Talmude l) salutantur. Num plures eorum sectae, m) & Ὀσσοῖ, Σαμψαῖοι, Ἡλξαῖοι, Ἐλκεσαῖοι, fuerint Essaei, n) illis excutiendum relinquinus. Nos ea tantummodo, quae *Iosephus* & *Philo* de Essaeis habent, exponemus.

Origo.

§. 53. Male quaeritur *Essaeorum origo*, nunc à *Nasiraeis*; o) nunc à *Rechabitis*; p) nunc à *Samaritanis*; q) nunc à *Phariseis*; r) & *Iuda Galilaeo*. s) Male quoque cum *Baithosaeis*, *Karaeis*, & *Christianis* confunduntur. t) Recte Abraham Sachuth Essaeos נְזִירִים appellat: u) Erant enim, *separati*. De Mosis autem *Nasiraeis* ille non somniauit. *Rechabitae* & *Essaei* magnarum urbium celebritates fugerunt utrique. Num vero propterea hi illis originem debent? Institutorum utrorumque magna sane disparitas fuit. Cum *Samaritanis* nihil *Essaeis*, qui *Iudaei* essent, communio- nis fuit. A *Phariseis* dilerte eos distinguit *Iosephus*; w) diuersissimaque utrorumque erant insti-

k) *Ioseph.* De Bell. lib. II. c. 8.

l) *Brachoth*, fol. 9, 2. 26, 1. *Rosch haschanah*, fol. 32, 2.

m) *Io. Drus.* de Tribus sectis *Iud.* p. 198.

n) *of Scalig.* *Elench.* *Trihaeres.* *Nic. Serar.* cap. 27. 28.

o) *Io. Drus.* de Tribus sectis *Iud.* p. 174, *Scalig.* *Elench.* c. 23.

p) *Ibid.* p. 175. *Ibid.* c. 23.

q) *Epiphan.* haeres. 10. cit. *Scalig.* in *Elench* cap. 17.

r) *Drus.* de Tribus sectis *Iud.* p. 166. 167. *Fuller.* *Miscellan.* lib. 2. c. 3. cit. *Aug. Pfeiff.* in *Trihaeres.* p. 203. 204.

s) *Sepher Iuchasin*, fol. 105, 1.

t) *Vid. Aug. Pfeiff.* *Trihaeres* p. 204. 205.

u) *Sepher Iuchasin*, fol. 105, 1.

w) *Ant. Iud.* lib. XIII. c. 5. lib. XVIII, c. 8. De Bell. lib. II. c. 8.

instituta; licet de fidei articulis non multum dissentirent. Nihil quoque rationis subest, cur eos Phariseis recentiores faciamus, & ab his ortos statuamus. *Juda Galilaeo*, cui quartam Iudaeorum sectam originem debere dicit, x) antiquiores facit Iosephus. y) Cui maiorem hac in re fidem habemus, quam Abrahamo Sachutho. Quod vero Essaei, vel aliqui saltem eorum, Iudae Galilaei sententiam de non tolerando Romanorum dominio adoptauerint, non strenue negamus. De *Baithosaeis* fides antiquioribus, z) potius est habenda, quam recentiorum coniecturis. *Karaeis* accenseri nequeunt Essaei; quoniam hos aequae traditionum tenaces, atque Phariseos, fuisse, mox docebitur. *Christianis* multo antiquiores facit Iosephus: Qui longe maiorem, quam Epiphanius & Eusebius, hac de re fidem meretur. Auctore igitur Iosepho, a) *Essenorum sectae ortum ad Ionathanis ducis & pontificis aetatem referimus*: quae à Sadducaeis, propter enormes errores, sed & à Phariseis, propter aliquem dissensum diuersamque vitae rationem, se separauerit.

Numerus
& sedes.

§. 54. Fuerunt *Essaeorum in Palaestina* supra 4000. numero. b) Horum alii per varia oppida, c) alii vero in desertis locis, d) habitauerunt: Sedes eorum in Iudaea, non procul *Asphaltite lacu & Engadda* oppido, fuerunt. e)

Studia.

§. 55. Maxime illis post deum *Mosis* legislatoris veneratio fuit. De quo irreuerenter loqui, capitale erat. Inque eum ut iniurii essent, ne tormentis quidem ab illis impetrari potuit. f)

Cete.

x) Ant. Iud. lib. XVIII. c. 1.

y) Ibid. lib. XIII. c. 5.

z) Abhoth, R. Nathan, c. 5. fol. 3. 1.

a) Ant. Iud. lib. XIII. c. 5.

b) Ioseph. Ant. Iud. lib. XVIII. c. 1.

c) De Bell. lib. II. c. 8.

d) Ioseph. in Vita, p. 2. ed. Havere.

e) Plin. lib. V. cap. 17.

f) Ioseph. de Bell. lib. II. c. 8.

Ceteros quoque sacri codicis libros sedula manu volutarunt, prophetarumque apophthegmata sibi familiaria reddiderunt. g] Quin *traditionum auctoritatem* apud eos valuisse, ex eo colligimus, quod Iosephus h] scribit, eos senibus & pluribus obedire pulchrum duxisse. *Dogmatibus* tamen, quae acceperant, eos *noua non superaddidisse*, idem monet. i) *Veterum libros diligenter legerunt*; eos maxime, ex quibus, quae animo & corpori expedirent, discere possent. k]

§. 56. *Sacra eos extra templum Hierosolymitanum fecisse*, ex Iosephi verbis l] **Cultus publicus.** colligitur. Quid? si statuamus, eos *praeferentes in templo non fuisse*, quando victimae suae illuc missae immolarentur, quoniam sanctioribus suis ceremoniis eas mactare per phariseos non liceret; vel templo per hos *exclusos*, contentos fuisse, ut in *sacrum aerarium donaria mitterent*? Sane cum vtraque hac sententia stare posse videatur, quod *victimae eos immolasse Philo m]* negat. Ipsi enim *phariseis multo scrupulosiores* erant in rebus ad publicum cultum spectantibus: Qui non solum ignem accendere, vel vas de loco in locum mouere, sabbatho non auderent, sed ne alium quidem exonerare. n)

§. 57. De *controuersis* inter Iudaeos *fidei dogmatibus* ita statuerunt. 1. *libero hominum arbitrio vix quicquam* tribuentes, omne huius vniuersi regimen à *sola prouidentia diuina & fato* pendere credebant. o] 2. *Animas immortales* esse contendebant; quas suae pro benefactis retri- **Dogmata fidei.** butio-

g) Ibid.

h) Ibid.

i) Ibid.

k) Ibid.

l] Ant. Iud. lib. XVIII. c. 1.

m] Tract. Quod omnis

probus liber sit, p 876.

n] Ioseph. de Bell. lib. II. cap. 8.

o) Ant. Iud. lib. XIII, c. 5. lib. XVIII. cap. 1.

butiones, & pro malefactis poenae manerent. Quod vero *corpora in vitam* quoque sint *reuocanda* credidisse non videantur: quoniam *animas corporibus tanquam custodiae inclusas*, ubi liberentur, laetari dicebant. p] 3. *Angelorum nomina* suos edocebant. q] Ceteros autem sectae suae mysteria celabant; ut quid eorum publicarent, ne intentata quidem morte compellendi. r]

Vitae ratio.

§. 58. *Diuitiarum contemptores*, omnia, instar fratrum, *communia* habebant. s] Quare nulla inter eos *commercia* fuerunt. t] Rerum suarum communium habebant *procuratores & quaestores* viros probos, ex sacerdotibus; qui ex agrorum redditibus & frugum prouentu cibos sibi parari curarent. u] Sine horum praecepto nihil faciebant; neque sine eorum venia cognatis ex communi thesauro quicquam dabant. w] Eisdem iustae indignationis moderatores habebant. x] Hi vero non arroganter, superbe & auare se gerere, sed ordinis sui leges sanctissime obseruare debebant. y] *Artes*, quas singuli didicerant, *exercebant*. z] Quam maxime autem *agriculturae dediti* erant. a] *Morborum quoque remedia*, stirpium herbarumque medicarum & lapidum virtutes diligenter explorabant. b] *Seruis non utebantur*; quia iniustum censebant: c] *Victus & amictus simplex* erat. Cibis deliciarioribus non vesebantur. Amictus non ad magnificentiam

p] Ant. Iud. lib. XVIII. c. 1.

De Bell. lib. II. c. 8.

q] De Bell. lib. II. c. 8.

r] Ibid.

s] Ant. Iud. lib. XVIII. c.

1. De Bell. lib. II. c. 8.

lib. V. c. 17.

t] De Bell. lib. II. c. 8.

u] Ant. Iud. lib. XVIII. c.

1. De Bell. lib. II. c. 8.

w] De Bell. lib. II. c. 8.

x] Ibid.

y] Ibid.

z] Ibid.

a] Ant. Iud. lib. XVIII.

c. 1.

b] De Bell. lib. II. c. 8.

c] Ant. Iud. lib. XVIII.

c. 1.

tiam, ad munditiem tamen, comparatus erat: *Vn&ione* penitus *abstinebant*. Munda candidaque veste semper utebantur. Non vero *vestitum* & *calceos*, nisi prioribus detritis, *mutabant*. d] Vnde mirum non erat, quod *vitam* plerique *ad multos annos producerent*. e] *Iter sine viatico* ingrediebantur; *armis* tamen *instructi*. f] Ante solis ortum de re nulla profana confabulabantur. Sed *ante solis ortum preces fundere* incipientes, solis ortum *praestolabantur*. g] Finitis matutinis hisce precibus, *negotiis suis usque ad quintam diei horam* vocabant. Tum vero cibum sumturi congregabantur &, *linteis velaminibus praecincti*, *aqua frigida abluabantur*. Quo facto *prandebant*; precibus ante & post prandium recitatis. Linteas, finito prandio, vestes veluti sacras deponebant. h] Dein *ad labores suos reuertebantur*. Vesperis autem *iisdem ritibus coenabant*. i] Quia vxores ipsi non ducebant; *alienos filios* adhuc molles *sulci-*piebant, *pro cognatis educabant*, eosque suis moribus instituebant. k] Qui vero adulti *recipi cupiebant nouitii*, eos non nisi *post integrum annum in conuictum*, & dein, *moribus per biennium exploratis*, *in consortium* demum assumebant. l] Pro temporis duratione, quo se in illa disciplina exercuerant, in *quatuor* distinguebantur *classes*. Nec *seniores* a iunioribus se tangi patiebantur. Quod vero si factum esset, *lauabantur*. m] *In delinquentes* admodum erant *seueri*, eosque suo ex coetu excludebant. Et hi quidem plerique misera morte periisse dicuntur. n]

§. 59.

d] De Bell. lib. II. c. 8.

e] Ibid.

f] Ibid.

g] Ibid.

h] Ibid.

i] Ibid.

k] Ibid.

l] Ibid.

m] Ibid.

n] Ibid.

C c c 3

Matrimo-
nium.

§. 59. *Essenorum nonnulli, nuptias fastidientes*, per totam vitam in *coelibatu* vixerunt; quod, propter *feminarum intemperantiam*, quarum nulla vni viro fidem seruet, *matrimonium vitae tranquillitati parum commodum esse* censebant. o) *Ceteri matrimonia quidem inibant: Per triennium autem ante explorabant feminas*, quam eas ducerent. Neque cum praegnantibus concumbebant. p)

Virtutes.

§. 60. *Multae Essaeorum virtutes* depraedictur: qui probatissimis moribus fuisse dicuntur: q) *Summa eorum summi numinis religio* erat; quod sanctissime colebant. r) Quare deo tam cari fuisse dicuntur, ut non raro inter eos *vates* essent; quorum vaticinia eventu plerumque comprobarentur. s) *Amoris proximi studiosissimi* erant. *Mutuo inter se amore* coniunctissimi, ceterorum nulli nocebant. t) *Summa hospitalitas* erat. Aliunde aduentantibus sectae suae hominibus large, quibus opus erat, subministrabant. Inque singulis ciuitatibus *hospitum curatores* erant constituti. u) Ab *iracundia* solliciti sibi cauebant. w) *Admiranda in omnes iustitia* erat. x) *Iidemque in iudiciis diligentissimi* erant. *Iudicum non pauciores* erant quam *centum*. Quod qui decreuissent, id immobile erat. y) *Veracitatis studiosissimi*, mendacia tolerare nequibant. *Non iurabant*; mendacique damnatum arbitrabantur, cui sine deo non crederetur. z) *Voluptates* ut summum malum fugiebant.

o) Ant. Iud. lib. XVIII c.

t) Ibid.

1. De Bell. lib. II. c. 8.

u) Ibid.

Plin. lib. V. c. 17.

w) Ibid.

p) De Bell. lib. II. c. 8

x) Ant. Iud. lib. XVIII,

q) Ant. Iud. lib. XVIII,

c. 1.

c. 1.

y) De Bell. lib. II. c. 8.

r) De Bell. lib. II. c. 8.

z) Ibid.

s) Ibid.

giebant. *Continentiamque* virtutum maximam esse ducebant. a) *Sobrietatis* studiosissimi erant. Quoniamque cibi potusque modus saturitate definebatur; nullus apud eos clamor nullusque tumultus audiebatur. b) De *diuitiarum contemptu* diximus. c) *Magnanimitate* eminuerunt admirabili. Nullis cruciatibus vincebantur, nec ipsa morte. Qui mortem pulchre obeundam immortalitate meliorem esse iudicarent. In bello cum Romanis nullis permoueri potuerunt cruciatibus, ut vel iniurii quidpiam in legislatorem dicerent, vel cibos, quos non solerent, ederent. Tortoribus illuserunt, & se enecari constantissimi cum hilaritate sunt passi. d)

§. 61. Aliquid tamen *superstitiosi* illorum virtutibus fuit admixtum. Huc referimus frequentes illos *baptismos*, quibus ordini eorum nomen daturi, e) & qui cibum sumere vellent, f) lavabantur. *Aluum exoneraturi*, scrobem in locis secretissimis effodiebant, cui se modeste superimponerent, dein vero terram effossam reducerent, & lauarentur. Superstitiosiores hac in re *sabbathi die* erant. g) In *exspuendo* decori tam observantes erant, ut nec erga praesentes nec ad dextrum latus exspuerent. h)

§. 62. Num vero *idololatriae* absolvere poterimus *Essaeos*? Id nos posse, sane confidimus. Superstitione non caruisse, *angelorum* nomina, de quibus Iosephus, i) dummodo de angelis sermo sit, arguere, largimur. Attamen ex his evinci nequit, quod *divine illos honore* fuerint prosequuti. De *sole* autem quid fiet? Audiamus

Iose-

a) De Bell. lib. II. c. 8.

b) Ibid.

c) Ibid.

d) Ibid.

e) Ibid.

f) Ibid.

g) Ibid.

h) Ibid.

i) Ibid.

Iosephum; ut per illum ipsum criminis absoluan-
tur, qui eos accusare creditur. Ita vero Iose-
phus: *κ]* Πρὸς γε μὴν τὸ θεῖον ἰδίως εὐσεβεῖς.
Πρὶν γὰρ ἀνασχεῖν τὸν ἥλιον, οὐδὲν φθέγγονται
τῶν βεβηλῶν. Πατρίους δὲ τίνες εἰς αὐτὸν εὐχά-
σονται ἰκετεύοντες ἀνατεῖλαι. *Obserua*, 1. *re-*
ligiosos eos dici *in summum numen*; non *in so-*
lem. 2. *Quod ut probetur*; subiunguntur, me-
diante particula *γὰρ*, ea, quae de *precibus ante*
solis ortum dicuntur. Quae si ad solem directae
fuisent; pessime probaret Iosephus, quod pro-
bare volebat. 3. Verba igitur, *εἰς αὐτὸν*, non
ad solem, sed *ad deum*, sunt referenda. Possunt
sane respicere τὸ θεῖον. Quod si dubites; ad τὸν
θεόν, quem in mente habuerit, referantur. Vel
rectius, *εὐχαὶ εἰς αὐτὸν*, *preces in solem*, signi-
ficent, quarum argumentum esset concelebra-
tio dei, quod solem ceteraque coelestia corpora
creauerit. *Huius enim naturae matutinae Iu-*
daeorum preces sunt. 4. Concordant, quae *de*
therapeutis Philo scribit. l) 5. Idem quoque id
est, quod de *וַתִּיקִין*, *vattikin* in *Talmude* m)
narratur. Quare ita Iosephi verba reddimus:
In summum numen singulariter religiosi sunt.
Ante enim quam sol oriatur, nihil profani loquun-
tur. Sed patrias quasdam in eum preces recitant.
Quasi supplicantes, ut oriatur.

CAP. VI.

DE

RABBANITIS.

§. 63.

Rabbani-
tae.

Iudaei, qui *hodie* sunt, in *Rabbanitas* (רַבָּנִיִּים)
& *Karaeos* (קָרָאִיִּים) diuiduntur. Sunt vero
Rabbanitae illi, qui, praeter codicem sacrum,
Talmud

k) De Bell. lib. II. cap. 8. m) Brachoth, fol. 9, 2.

l) De Vita contemplatiua, 26, 1.

p. 893.

Talmud ceterosque, de quibus diximus, n) symbolicos libros *faei* & *morum normam* agnoscunt. Vnde nomen sunt nacti; quod *Rabbanim* (רבנים), id est, *doctorum*, placita amplectuntur. Talesque omnes sunt; qui nostris in terris exulant.

§. 64. Non multum erraueris, si *Phariseo-* Origo.
rum eos *progeniem* dixeris. Horum enim doctrinam adoptarunt. Fortasse etiam *nonnullis* in capitibus *Essenorum*. Sadducaeorum enim dogmata & placita detestantur.

CAP. VII.

D E

K A R A E I S.

§. 65.

Karaei (קראים) à scriptura sacra nomen habent. Karaeorum nomen.
Bono sensu *baale mikra* (בעלי מקרא) Talmudicis Iudaeis dicuntur ii, qui *codici sacro* legendo & *explicando operam navant* o). Vocabulum autem *Kraim* (קראים) non nisi in vitio ab illis poni meminerim: Vt nimirum eos significet, qui, *reiectis traditionibus, solum codicem sacrum credendorum & agendorum normam* faciant. Quos suos non agnoscunt, sed in *extraneis* (חיצונים), qui *separatistae* nostris barbare dicuntur, numerant; saltem his eos ad latus ponunt p). Nomen hoc & *Sadducaeis*, q) & *Christianis* r) ab illis tribuitur. Hoc loco ad *Iudaeorum sectam* restringimus, quae ab utrisque diversissima est.

§. 66. *Codici sacro diuinam tribuunt auctoritatem. Non soli pentateucho; sed scriptis quoque sacer.* Codex
pro-

n) Sect. II.

q) Maimon. ad Pirke A-

o) Babha mezia, fol. 33, 2.

bhuth, cap. 1. fol. 30, 1. 2.

p) Mischna, Megillah,

r) Sepher Iuchasin, fol. 8, 1.

fol. 24, 2.

Ccc 5

propheticis & hagiographis. In quae non minus quam in pentateuchum doctores eorum commentantur s) Nihil inter codicem sacrum, qui apud Rabbanitas & Karaeos est, discriminis est. t) Pentateuchum autem punctis vocalibus & accentibus per ipsum Moysen instructum esse, statuunt. u)

Traditiones.

§. 67. *Talmud* inque eo obuias traditiones repudiant. Quippe dicunt, *Simeonem Schetachidem*, caede doctorum per Iannaëum regem ipsi ad id faciendum opportunitatem præbente, doctrinam nouam ex cerebro suo confinxisse, quam Moysi in monte Sinai traditam esse discipulis suis persuaferit. Hanc ab illo acceptam *Abthalionem & Hillelem ad Rabbanitas propagasse. Contradixisse* autem Schetachidae *R. Iudam ben Tabbai*: cuius purior doctrina à *Schemaia & Schammaeo* fuerit adoptata. Quibus propterea *Karaeorum* (קראים), barbare scripturariorum nomen impositum fuerit. w) Reiciunt igitur *Karaei* 1. Traditiones Moysi ex Sinai non scriptas. 2. Scripturaeque sacrae per traditionem [קבלה] acceptam explicationem. 3. Damnantque Rabbanitarum audaciam, qui ad doctrinam Mosaicam addendi & ab ea decerpendi (להוסיק ולגרוע בעניני תורה) sibi sumant licentiam; & credi sibi velint, si vel dextram sinistram esse, & sinistram dextram dixerint. x) Obiiciunt *Karaeis Rabbanitae*, quod, qui traditiones tantopere impugnent, ipsi tamen suas quoque habeant traditiones; easque incertas, multasque successu temporis mutationes passas. y) Id quod *Karaei* minime negant. *Omni-*

s) Vid. R. Mardocheus Karaeus, in Io Christoph. Wolf. Notit. Karaeorum, p. 142-143.

t) Ibid. Ibid. p. 156.

u) Ibid. p. 150.

w) Ibid. p. 13-18. 87-89. 97. 98.

x) Ibid. p. 64-69.

y) Cosri, pag. 205. seqq. Abarhanel, ad Exod. XII. fol. 121, 1.

Omnia autem suarum traditionum in codice sacro vestigia ostendi posse contendunt. z] A *R. Iuda Tabbaei filio* eos doctrinam suam derivare modo diximus. *Catenamque doctorum*, per quos sua doctrina propagata sit, (שלשה הקבלה) non minus nectunt quam Rabbanitae. a] Quod vero ab antiquiorum sententiis in nonnullis defecerint, vitio sibi dari debere negant: quod laudabile sit, animaduersis erroribus, doctrinam repurgari. b]

§. 68. *Rari Karaeorum libri* nostras in manus peruenerunt. Quorum perpauca in occidente, plures in oriente, & illos quidem *arabico idiomate* per antiquiores, scriptos esse, ipsi testantur. c] Quare non est, cur miremur, quod Christianis de Karaeis diu parum innotuerit.

§. 69. Fidei dogmata diuersissima sunt à Saducaeorum erroribus. 1. *Prudentiam* diuinumque rerum humanarum regimen agnoscunt. Libero hominum arbitrio quid tribuant, dicere nequimus. 2. *Resuscitationem ex mortuis* futureque seculi retributionem & poenas strenue propugnant. d] 3. *Angelos* dari omnino credunt. Priscorum autem sententiam, quod oculis conspici possint, reiecerunt recentiores. e)

§. 70. Cum Talmudicas traditiones & pen- Cultus pu-
tateuchi secundum eas explicationem Karaei re- blicus.
iiciant, (§. 67.) non possunt non de variis cultus
publici capitibus à Rabbanitis dissentire. E. g.
1. *Pentecosten die dominica* semper celebrandam
esse statuunt. f] 2. Propter iustum festorum
tempus, valde exprobrant recentioribus Rabba-
nitis, quod, *Innae speculationem* (רמיה) negli-
gentes,

z) *R. Mardoch.* p. 69. 70.

a] *Ibid.* p. 41. 54. 97. 98.
110. 119.

b] *Ibid.* p. 25. 30.

c] *Ibid.* p. 55. 56.

d] *Ibid.* p. 37. 38.

e] *Ibid.* p. 27. 29.

f] *Ibid.* p. 23.

gentes, ad *calculum astronomicum* (חשבון) menses & annos ordinare inceperint. g) 3. R. Ananis discipuli victimarum ex auibz *unguesectionem* (מליקת עוף) reiecerunt. h)

Gradus
prohibiti.

§. 71. In extendendis gradibus consanguinitatis & affinitatis prohibitis in *pentateucho* non ob-
uiis [שניות] antiquiores Karæi nimii fuerunt. Cum vero incommoda ex hac doctrina orta viderent recentiores; eos ad pauciores reduxe-
runt. i)

Odium
inter Rab-
banitas &
Karæos.

§. 72. Ex iis, quae dicta sunt, facile appareat, quantum inter *Rabbanitas* & *Karæos* non possit non intercedere odium. Quod post R. Ananis filii Davidis tempora vsque eo excreuit, vt cum *Karæis* comedere & matrimonia inire nefas pronunciauerint *Rabbanitae*, k) Hi enim illos vt ex incestu prognatos (ממורים) reputant. Quin, num admitti debeant, si *profelyti* recipi cupiant, disputatur.

Origo.

§. 73. Nihil profecto *Karæis* cum *Sadducaeis* & *Barthosaeis* commercii est. Quos ipsi Karæi vt *Epicuræos* detestantur. l) Quibuscum, incertum ex odio an ex errore, *Maimonides* eos confundit. m) Recte ab his R. *Iuda Leuita* distinguit. n) Facile quoque credimus negantibus, quod *Sadducaeis* originem debeant; o) cum haec in eos, qui ab omnibus *Sadducaeorum* erroribus alieni sunt, ne quidem cadat suspicio. Num templo secundo stante *Karæi* iam fuerint, quaeritur. Ad *Simeonis Schetachidae* aetatem ortum suum referre *Karæos*, vidimus. Id quod ipsos quoque *Rabbanitas* facere, p) observant. Quippe

g) Ibid. p. 90. 91.

h) Ibid. pag. 25.

i) Ibid. p. 25. 26.

k) Ibid. p. 52. 53.

l) Ibid. p. 22.

m) Ad *Pirke Abhoth*,
cap. 1. fol. 30, 1. 2.

n) *Cofri*, p. 241.

o) *R. Mardoche*. p. 18. 24.
29. 30.

p) *Cofri*, p. 240. 241
Sepher Iuchasin, fol. 8, 1.

Quippe eos se esse contendunt, qui excogitatas à Simeone Schetachide nouas traditiones reiecerint, & in antiqua doctrinae puritate perstiterint. q) *Sadducaeos proauos suos appellatos fuisse.* non vero à Zadoko haereliarcha, sed *iustos* (צִדִּיקִים vel צְרוּקִים), largiuntur. Et hos quidem pios illos Sadducaeos, à quorum partibus principes *Chasmonaei, Hyrcanus, Alexander Iannaëus*, ceteri, steterint, fuisse tradunt. Impios enim illos Sadducaeos & Baithosæeos, quorum de erroribus supra diximus, per Judaeos eiectiones ad Samaritanos abiisse. r) *Nugae autem hae sunt.* Sadducaeos enim istis erroribus imbutos inter ipsos Judaeos fuisse, per Iosephum & noui foederis scriptores edocemur. Num igitur templo secundo stante Karæos fuisse negabimus? Sane *ante Christum natum eos fuisse, fide historica doceri nequit.* Quod enim R. Juda ben Tabhai, Schemaia & schammaeus traditiones agnouerint, ex Talmude discimus. Cui maiorem fidem, quam recentioribus Karæis, mērito adhibemus. Si solos Sadducaeos excipias, ante Christum omnes traditionibus subscripsisse admodum verosimile fit. *Karæorum autem proauos esse illos Christianos, qui ex Iudaeis ad Christum conuersi per pseudapostolos seduci se paterentur, vt ad Iudaismum relaberentur, vel post apostolorum exitum Iudaeis adhaerere mallent quam Christianis non circumcisis, nos quidem suspicamur.* Qui cum & Iudaei esse vellent & Christiani, nec Iudaei erant; nec Christiani. Ita vt statuamus, haec nos mouent 1. *Obstinatio legum Iudaicarum, quam in illis fuisse, ipsi apostoli non dissimulant.* s) 2. *Odium eorum in conuersos non circumcisos, eorum-*

q) R. Mardoch. p. 89. r) Ibid. p. 31-41.

90.

s) Act. XXI. 20. 21.

eorumque contemptus. t] 3. *Christiani circum-*
cisi ut secta primis temporibus a *Judaeis tolera-*
bantur, inque eorum templo sacra faciebant. u)
 Quod quamdiu sit factum, definiri nequit. 4.
Dogmata fidei & placita Karaeorum, quae
 quidem nobis innotuerunt, cum *Christianismo*
stare possunt. 5. Iam quidem Christum non
 magis quam ceteri Judaei agnoscunt. Do-
 ctrinam autem eorum frequentes mutationes
 passam esse, didicimus. 6. *Ante Christum nul-*
la Karaeorum vestigia deprehendimus. Qui ta-
 men ante scriptam *Mischnam* iam fuerunt, w]
 7. Accedit, quod *circa idem tempus*, quo *Chri-*
stianos ortos suspicantur, *Karaeorum originem*
ponunt Judaei. x) Circa A. Jud. 4400. claruit
 inter Karaeos *Anan filius Davidis*. Hunc ut
 hominem pessimum detestantur *Rabbanitae*;
 qui, quod principatum non obtinuerit, apostata
 sit factus. y) Dicunt autem Karaei, odii hu-
 ius causam esse, quod doctrinam suam latius
 propagauerit. z) Hunc autem *primum eorum*
haeresiarcham non fuisse, modo docuimus.

Sedes.

§. 74. Ab iis, qui *per orientem peregrinati*
 sunt. *multis in locis Karaei* sunt inuenti. a)
 Pauci in *Poloniam, Lithuaniam, Samogitiam, &*
Russiam ex oriente descenderunt. Inque his
 vix vlli eruditi. b) Hodie in *Curlandia &*
Russia alba nonnulli adhuc inueniantur.

SE-

] Vid. Ep. Pauli ad Galatas.

u) Aët. XXI, 23-26.

w) Megillah fol. 24. 2.

x) Sepher Juchasin, fol. 8, r. 9, 2.

y) Sepher Juchasin, fol.

97, 2.

z) R. Mardoch. p. 47-52.

114.

a) R. Beniam. Tudel. Itinerar. p. 28. 52. 57.

b) R. Mardoch. p. 2 - 6. 57-62.

SECTIO VIII.

DE

ERVDITIONE
EBRAEORVM

D E
ERVDITIONE EBRAEORVM,
P R O O E M I V M.

§. 1.

Eruditio-
nis Ebr.
præstan-
tia.

Quae celebritatis antiquitate ceteras antecel-
lit, eruditionis laude postponenda non est
gens Ebraea. Acceptam sane illis habere
debemus *diuinam* illam *sapientiam*, quam *huic*
quondam genti propriam nonnulli graecorum
philosophi ab illis hausisse videantur; pleno au-
tem *ad nos* alueo *diuini Christi legati deriuarunt*.

Antiquitas
& propa-
gatio.

§. 2. Hanc venerandos *ebraeae gentis proauos*
cognitam iam habuisse certum est. In illa ex-
colenda totique genti suae propinanda indefesso
studio laborauit *Moses*. Post quem in gente
hac *viri diuini & coraati* nunquam defuerunt,
qui salutarem hancce doctrinam propagare &
augere studerent. A quibus qui auide discerent,
semper quoque fuerunt. *Segniores* tamen *ante*
Babylonicum exilium se *vulgnm* praebuisse, insana
eorum idololatriae libido arguere videatur. *Ma-*
ius eruditionis apud Iudaeos *post Babylonicum*
exilium pretium fuit. Et hunc in diem vel igna-
rissimum Iudaeum grauius offendere nequeas,
quam *illitteratum* (עם הארץ) eum appellando.

Hist. litt.
Ebr. utili-
tas.

§. 3. Eorum, quae ad Ebraeorum eruditio-
nem pertinent, cognitione permulta vtriusque
foederis loca, si recte intelligi debeant, indi-
gent. Quae igitur de eorum tam doctoribus
quam doctrina nobis innotuerunt, promemus.

CAP. I.

D E
VIRIS ERVDITIS EBRAEORVM
ET DOCTORIBVS.

§. 4.

Illitterati.

Homines litterarum non omnino quidem
rudes, illis tamen admodum leuiter tincti,
am

am haarez (עם הארץ), id est, *terrae filii* vel *vulgus* a Judaeis appellantur. *Bohr* autem vel *buhr* (בור) audiunt, qui *indocti* vel *imperita plebs* nobis. a)

§. 5. His *viri docti* vel *litterati* (חכמים) op. ^{Litterati.} ponuntur. Vir autem eruditus nunc *sapientis* & *sophi* (חכם), b] nunc *scribae* [סופר], c] nunc *senis* [זקן], d] non annis, sed ingenii & iudicii acie, nominibus ornatur. *Discipuli sapientum* [תלמידי חכמים] e] vel *philosophi* dici quoque solent; necnon filii academiarum [בני הישיבה].

§. 6. Distinguunt autem diuerso respectu inter eruditos Judaei. 1. *Doctrina excellens* [מופלג בחכמה] orbis eruditi lumen ab illis salutatur. Cui *mediocriter doctus* [שאינו מופלג בחכמה] opponitur. Et horum multi dantur gradus. 2. Viro *multae lectionis* (קורא הרבה) praefertur is, qui *iudicii acumine polleat*. Et vir quidem multa historica cognitione praeditus *Sinai* (סיני) appellatur; sed *Eradicator montium* (עוקר הרים), qui iudicii acumine praepolleat. f.) 3. Denique inter illos distinguunt, quibus *a studiis nulla fit intermissio* (שתורתם אומנותם) & illos, quibus *mercaturae simul ad ditescendum operam dantibus* (שמחעסקים במשא ומתן כרי) (להתעשר) interdum ad studia datur reditus.

§. 7. Quo antiquiores *Ebraeorum doctores* ^{Doctorum diuersae aetates.} fuerunt, eo maiorem fere sunt nacti auctoritatem. Ita vero sibi successerunt: 1. *Patriarchae* (זקנים). 2. *Prophetae* (נביאים). 3. *Viri synagogae magnae* (אנשי כנסת הגדולה). 4. *Doctores Mishnici* (חנאים). 5. *Gemari* אמוראים

a Sotah, fol. 32, 1.

b Brachoth, fol. 63, 2. lln.

g. 10.

c Sanhedrin, fol. 88, 2.

d Kidduschin, fol. 32, 2.

e Brachoth, fol. 64, 1.

f Brachoth, fol. 64, 1.

D d d

(אמוראים). 6. *Opinatores* (סבוראים). 7. *Excellentes* (גאונים). 8. *Doctores* (רבנים); hi sunt hodierni. Omnium maximus fuit *Moses*; Cui si vel propheta contradixisset; propheta non esset censendus. g. Prophetis quoque & illis, qui ex viris Synagogae magnae *ἱεροπρευστοι* fuerunt, infallibilem tribuunt auctoritatem, eorumque alterum alteri contradixisse negant. Contra ea Mischnicis Mischnici, & Gemaricis Gemarici contradixerunt. Par recentiorum ratio est.

Tituli doctorum.

§. 8. Honorum *titulos* antiquior aetas & ipsa quoque prima Mischnicorum ignoravit. Magnus enim *Hillel* & *Schammai* non aliter atque prophetae *nudis* suis *nominibus* appellantur. Circa Christi autem aetatem iis superbire inceperunt. Hi fuerunt: 1. *Rabban* [רבן], id est, *Doctor noster*; cuius tanta fuit excellentia, ut non nisi septem ex Hillelis familia, unico lochanane Zachaei filio excepto, viris fuerit tributus. 2. *Rabbi* [רבי], id est, *Doctor meus*. 3. *Rabb* (רב), id est, *Doctor*. Titulus quoque *Domini* (מר) & *Patris* [אב] h) illis dabatur. Comparantur, honoris causa, egregii doctores cum *fonte aquae salientis* [מעיין המתגבר], i) *militibus scutatis* [בעלי חרסין], k) & *cornu gerentibus* [בעלי קרנים]. Pro variis animi dotibus, dictus fuit alius *myrothecium* [קופה של בשמים] alius *pyxis aromataria* [קופת הרוכלים], alius *thesaurus clausus* [אוצר בלום], alius *aceruus nucum* [גל של אגוזין] m)

CAP.

g Schabbath, fol. 104, 1.
Sanhedrin, fol. 90, 1.
h Sanhedrin, fol. 68, 1.
i Pirke Abhoth, cap. 2, fol. 28, 3.

k Brachoth, fol. 27, 2.
m Gittin, fol. 67, 1. Abhoth
R. Nathan, cap. 18, fol. 5, 4.

CAP. II.
DE
PROPHETIA ET PROPHETIS.

§. 9.

Qui nobis *propheta*, is Ebraeis antiquioribus temporibus *roëb* [רֹאֵה] n vel *choseb* [חִזְיָה], o vel *xopheb* (צִיפֹר), p sublimiori quam ceteri cognitione pollens, dein vero etiam *nabbi* (נָבִיא), *doctor*, *orator*, *interpres*, fuit dictus. Quoniamque diuinæ voluntatis interpretes erant; nomina quoque *viri diuini* [אִישׁ אֱלֹהִים] q & *angeli vel diuini legati* (מַלְאָךְ) r illis non raro in sacris tribuuntur.

Prophetarum nomina

§. 10. Fuerunt autem *prophetae* antiquiorum temporum *doctores*, siue diuinitus afflati essent siue non essent, siue oraculis diuinis bearentur siue non bearentur, siue praenunciandi futura pollerent facultate siue non pollerent, siue miracula precibus suis a deo impetrare possent siue non possent. Sic recte per *doctores vel oratores* interpretatur prophetas Isaacides. s] Doctrinaeque eorum veritatis demonstrationem miraculis indigere Maimonides negat. t)

Prophetarum definitio.

§. 11. Quoniam gentis doctorum alii probi erant, alii improbi; inter *prophetas veros* (נְבִיאֵי אֱמֶת) & *pseudoprophetas* [נְבִיאֵי שֶׁקֶר] non male distinguunt Iudaei. u] Non omnes *gentilium prophetae* [נְבִיאֵי הָאֻמּוֹת] in falsis numerantur. Neque vero omnes *Israëlitarum prophetae* (נְבִיאֵי יִשְׂרָאֵל) veri fuerunt.

Prophetae falsi & veri.

§. 12. *Pseudoprophetarum* duas classes faciunt.
1. Qui *ad idololatriam seducunt* [שְׁנֵתִנְבְּאוּ כֶּשֶׁם ע'ז]
2. Qui *solius summi numinis cultum urgent* [שְׁנֵתִנְבְּאוּ בְּשֵׁם יְיָ]. w]

Pseudoprophetae.

§. 13.

n 1 Sam. IX, 9.

o 2 Chron. XXXIII, 18.

p Schabbath, fol. 104, 1. lin.

4. 8. Megillah, fol. 2, 2.

Conf. Rafebi ad h. l.

q E. g. Deut. XXXIII, 1.

2 Reg. IV, 9.

r Num. XX, 16. Jud. II, 1.

Hagg. I, 13. 2 Chron.

XXXVI, 15. 16. Mai-

mon. Moreh Nebhochim,

Part. I. c. 15. Part. II.

c. 42.

f Ad Exod. VII, 1.

t Jad chafakah, hilch. Jesode torah, cap. 8. fol. 10, 2.

u Maimon. Praef. ad Seraim, fol. 86, 4.

w Ibid. fol. 86, 4. 87, 1.

Ad idolola-
trium sedu-
centes.

§. 13. Subdistinguunt *prophetas ad idololatriam seducentes*, 1. in eos, qui *idoli se prophetas esse* confitentur; quales *prophetæ Baalis* (נביאי הכעל) fuerunt. 2. Et in eos, qui *veri Dei prophetas se mentientes*, ad idololatriam tamen, diuinum mandatum praetendentes, seducunt. x)

Verum cul-
tum virgen-
tes.

§. 14. In illis, qui ad verum summi numinis cultum inuitent, pseudoprophetas quoque esse vidimus. Et horum quoque duae sunt species. 1. Qui *vel unicum praeceptum* (מצוה) legibus Mosaicis scriptis [פסוק] vel viua voce propagatis [פירוש הקובץ] addat, vel ab illis *decerpas*: licet illius doctrina cum pentateuchi sensu litterali [פיש הכה ב] non pugnet. 2. Qui hac quidem in re non peccet; *prophetam tamen se vendit* tando. & res ad leges nihil pertinentes vel iniungendo vel prohibendo, *propheta non esse deprehendatur*. y)

Poena eo-
rum.

§. 15. Omnes hos atque singulos pseudoprophetas *strangulatione* (חנק) e medio tolli iubent. z)

Veri pro-
phetæ.

§. 16. Verorum prophetarum, praeter doctrinae san-
ctitatem, criteria [קיום ערות רוח א] sunt: 1. Si illis sit praeditus *praerogatiuis* [יתרונות], quae in prophetis requiruntur. a) Si in illo sint *sapientia* (חכמה), *sinceritas* (אמת), *abstinentia* (עניות), *prudentia* (ניצנות המדות), *virtutes & morum probitas* (שכל), & *diuinitas* (רוח אלהים). Si sit vir *litteratus* (חכם), *fortis* (גביר), *dies* (עשיר), *bonae staturae* (בעל בעל), nullisque corporis vitiis deformis. 2. Si, quae praenunciauerit *fausta* [הבשרים בבשורות טובות] *eveniant omnia*, ne vnica quidem re excepta. *Dispar infauslorum ratio est*. *Fausta enim, quae per prophetas, vt prophetas eos esse homines intelligant, deus polliceatur, licet sub conditione factum id sit, non renocari* (כל דבר שיעצא מפי הקבה לשיבה אפילו) [על תנאי אינו חוזר בו], statuunt Iudaei. Contra ea mali, quod minatus sit, deum poenitere, si homo resipiscat. b)

§. 17.

x Ibid. fol. 86, 4.

y Ibid. fol. 87, 1.

z Ibid. Sanhedrin, fol. 89, 1. 2.

a Maimon. Moreh nebhochim, Part. II. cap. 40.

b Ibid. c. 38. Praef. ad Seraim, fol. 87, 1. 2.

§. 17. *Propbetæ vero, quem talem esse satis exploratum habeant, in omnibus, iis quoque quæ legi Mo- saicæ aduersentur, dicto audientem esse iubent. Quod qui non faciat, illum mortis coelitus infligendæ se reum facere contendunt. Tali enim propbetæ in legis Mosaicæ rebus, quod nulli ceterorum mortalium, licere statuunt* (לעשות בתורה דבר שלא יוכל כל) *. Bær uoluit לעשותו occasione* (לפי שער), *minime tamen in perpetuum* [חזק], *quodlibet præceptum vel iniunctiuum vel prohibitium, dummodo solum de fugienda idololatria præceptum excipias* [חזק מע"ו], *transgredi iubere potest. Estque Talmudicorum regula:* כל אם יאמר [לד הנביא עבד על דברי תורה שנוע ל חזק מע"ו]. *Quodcunque Mosaicum præceptum propbeta se transgredi iusserit morem ipsi gerito, sola idololatria excepta.* ^c Disparem vero legum explicationis & quaestionum dubiarum decisionis rationem esse, suo loco docuimus, ^d

Obsequium illis præstandum.

§. 18. *Veri nominis prophetia* [אמתת הנבואה] *Maimonidi* ^e *est afflatus diuinus* [שפע שופע מאת השכל], *quo per intelligentiam agentem* [הפועל] *facultas rationalis* [הכח הרבני] *& imaginatrix* [כח הנבואה] *afficitur. Id quod vel per insomnia diuina* [חלום] *vel visiones propheticas* [מראה] *fit; quibus res ita repræsentantur, ac si sensibus externis perciperentur.*

Prophetiæ definitio.

§. 19. *Visio prophetica* [מחזה vel מראה הנבואה] *vel* [יר יהוה] *eidem est terror quidam panicus propbetam inter vigilandum occupans, cuius virtute, sensibus omnibus à functionibus suis quiescentibus, afflatus diuinus facultatem rationalem afficit, & ab hac ad facultatem imaginatiuam propagatur.* ^f *Obserua:* 1. *Si angelus cum propbeta loquutus esse dicatur; in insomnia diuino vel visione prophetica id factum esse contendit.* ^g 2. *Par ratio est multis in locis, ubi quid cum prophetis vel per illos gestum esse narretur.* ^h

Visio prophetica.

^c Sanhedrin, fol. 90, 1. *Maimon.* Praef. ad Seraim, fol. 87, 2.

^d Sect. II. §. 18.

^e Moreh nebhochim, Part. II. cap. 36.

^f Ibid. cap. 41.

^g Ibid. cap. 42.

^h E. g. Gen. XV.

Quid ad
prophetam
requiratur.

§. 20. Si quis igitur propheta esse velit, ut tribus perfectionibus gaudeat necesse est. 1. Sit in illo *facultatis imaginatricis* inde a prima natiuitatis hora *perfectio*. 2. Sit *perfectio facultatis rationalis*, indefesso studio acquisita. 3. Sit *perfectio morum & cogitationum*. Quarum ex perfectionum gradibus prophetiae gradus pendent. i]

Prophetiae
gradus.

§. 21. Vti enim eruditionis gradus sunt; ita *undecim* quoque *prophetiae gradus* [כדרגות] numerat Maimonides. k] Quorum quidem *primus & secundus* tantummodo sint *gradus ad prophetiam*, inque illis constituti nondum prophetae. I. Si quis *diuinitus* incitetur non ad loquendum vel docendum, sed ad *nobile, insigne & heroicum* aliquod *facinus* in ecclesiae vel piorum commoda *perpetrandum*. Quod donum *spiritus domini* [רוח יהוה] appellatur. l] II. Si quis *facultate* polleat, quae eum impellat ad *eloquendum inter vigilandum* inque ordinario sensuum vigore, *psalmos & hymnos, resue salutare* vel *diuinas vel ciuiles*. Quod donum *Spiritus sancti* (רוח הקדוש) nomine venit. Quo David, Salomo, Daniel, ceterique haglographorum scriptores, necnon Bileam, dum bonus esset, dixisse & scripsisse creduntur. III. Tertius, qui *primus* verae prophetiae gradus esse dicitur, eorum est, qui in *insomnio parabolas* vel *symbola* viderunt. Hi de se dicunt: *Factumque est verbum domini ad me*. m] IV. Qui in *insomnio verba* ad se *directa* clare & *distincte audierunt*; sed *secum loquentem* non viderunt. n] V. Quibuscum in *insomnio vir loqui visus fuit*. o] VI. Quibuscum in *insomnio angelus loqui visus fuit*. p] VII. Quibuscum in *insomnio ipse deus loqui visus fuit*. q] VIII. Cui in *visione prophetica visio oblata fuit*; vel qui in ea *parabolas aut symbola vidit*. r] IX. Qui in *visione verba audiuit*. s] X. Qui in *visione virum secum loqui vi-*

i Moreh Nebhochim, Part. II.
cap. 36.

k Ibid. cap. 45.

l E. g. Jud. XV, 14.

m E. g. Zach. IV, 8.

n E. g. 1 Sam. III, 10.

o E. g. Ezech. XL, 3. 4.

p E. g. Gen. XXXI, 1.

q E. g. Es. VI, 8.

r E. g. Gen. XV.

s E. g. Gen. XV, 4.

vidit. t] *XL. Qui in visione angelum secum loquentem vidit.* u] Vlli vero, praeter Mosen, acsi ipse deus secum in visione prophetica loqueretur, visum fuisse, negant.

§. 22. Statuunt, 1. Prophetas *prophetiae dono non* Prophetiae semper per totam suam vitam praeditos fuisse. 2. impedimen- *Per dolorem, luctum, iram* pluresque affectus, illos eo ta. *privatos fuisse.* w 3. Ab omnibus, solo Mose excepto, aliquamdiu *ante obitum prophetiae donum ablatum* fuisse. x 4. Eundem prophetam *nunc superiori nunc inferiori prophetiae gradu praeditum dixisse & scripsisse.* y

§. 23. Multum *inter Mosen ceterosque, qui vel ante vel post eum fuerunt, prophetas intersuisse* statuunt. Discrimen inter Mosen ceterosque prophetas. Qui *ante eum* fuerint, prophetas *per speculativas demonstrationes conuicisse* homines, *unum solum esse deum*, cui omnia originem debeant, cuique soli sit seruiendum. Nullique horum *deum deserto mandato id negotii dedisse, ut voluntatem suam homines edoceret.* z Mose recentiores legum per ipsum *latarum interpretes* fuisse.

§. 24. Haec vero *Mosi tribuunt praerogativas* Mosis praerogativae. 1. Solus Moses *vigilans & stans* [ער ועומד] *oracula accepit.* Ceteri omnes per *insomnia visionesue* propheticas. 2. Solus Moses *per ipsum deum* perspicua oracula accepit. Ceteri omnes per *angelos & symbola.* Huc illud pertinet: כל הנביאים נסתלקו באיספקלריא שאינר, מאינר, משה רבינו נסתלק באיספקלריא המאיר, *Omnes ceteri prophetae speculum non lucidum inspexerunt. Solus Moses lucidissimum speculum inspexit.* a] 3. Moses, *ut ceteri, terrore panico non fuit percussus.* 4. *Mosis prophetia interualla, ut ceterorum, non habuit.* Quare etiam, *ex quo propheta factus est, cum vxore rem nunquam habuit.* b] *Mosi proximum*

t E. g. Gen. XVIII.

u E. g. Gen. XXII, 11 seqq.

w Moreh nebhochim, Part. II. cap. 36.

x Ibid. cap. 45. Cosri, Part. I. §. 41. p. 21.

y Moreh Nebhochim, Part. II. cap. 45.

z Ibid. cap. 39.

a Jebhamoth, fol. 49, 2.

b Jad chafakah, hilch. Jesode hatorah, cap. 7. hal. 6. fol. 10, 1. 2.

num faciunt Esaiam. Hos solos enim oracula sua intellexisse, ceteros non item, contendunt. c] Quanto tamen interuallo Esaiam post se reliquerit Moses, non dissimulant. d

Officia prophetarum, & fata.

§. 25. Erat prophetarum, *erudire* populum, *morisque eorum formare*. Id quod dicendo & scribendo quavis occasione fecerunt. Ex quo factum est, ut summa eos reuerentia prosequerentur pii; eosque in rebus dubiis consulerent. Oracula a prophetis petentes *Peum consulere* [ררוש את יהוה] dicebantur. e Improbi autem, illis obtemperare recusantes, *fanaticos* (משוגעים) eos appellabant. f] Saeuiebatur quoque in eos: multique ad supplicium sunt rapti. Suos habuerunt *discipulos* (בני הנביאים); quos, decedentes, genti monitores relinquerent.

Vitae ratio.

§. 26. *Vitam* omnes vivebant *sanctissimam*. Traduntque Judaei, ab omni voluptatum genere eos quam alienissimos fuisse. Num vero omnes tam *duram*, quam *Elias*, *vitam* vixerint, illiusque in victu & amictu imitati fuerint tenuitatem, definiri non posse credimus.

Numerus, & patria.

§. 27. *Prophetas* 48. & 7. *prophetissas* numerant Talmudici. g) *Prophetarum patres*, qui in sacris commemorantur, non minus *prophetas* fuisse contendunt. h) Sunt, qui statuunt, quorum prophetarum *patria non addatur*, hos *Hierosolymitanos* fuisse. i) *Sola Palaestina prophetarum ferax* fuisse dicitur. k) In qua tamen post *Chaggatum*, *Zachariam* & *Malachiam*, *prophetiae donum cessauerit*. l)

CAP. III.

DE

DOCTRINA.

§. 28.

Doctrina prophetarum.

Qualis patriarcharum, Moysi, ceterorumque prophetarum doctrina fuerit, per sacrum codicem edoce.

c Jalkut Schimoni, Part. II. fol. 118, 2.

d Jebhamoth, fol. 49, 2.

e E. g. Gen. XXV, 22. 1 Sam. IX, 9.

f 2 Reg. IX, 11.

g Megillah, fol. 14, 1. Conf. Rasebi ad h. l.

h Megillah, fol. 15, 1.

i Ibid.

k Cofri, Part. II. §. 14. p. 83 seqq.

l Sotah, fol. 48, 2.

edocemur. Ad summi numinis cultum, officia in quosuis, morumque probitatem, suos erudiebant. Horum cum doctrina suam amicissime conspirare, Christus & diuini illius legati demonstratum dederunt. Talem eam iam fuisse, qualis sua nunc sit, ut viua voce accepta ulterius propagarent, deque variarum quaestionum decisionibus laborarent, Iudaei contendunt. Num genuinos suos discipulos in scientiis quoque erudierint prophetae, in dubio relinquimus.

§. 29. Recentiores Iudaei eruditionem suam in Recentiorum, *sacram* siue *studium legis* [לימוד vel תלמוד תורה] & *profanam* (לימוד שאר החכמות) [תורה] distinguunt.

§. 30. *Doctrinae sacrae* partes sunt: *lex scripta* *Doctrina sacra*, [תורה] & *viua voce propagata* [תורה שבכתב] & *historica cognitio* [משנה], & *philosophica* [גמרא]. His *secundi ordinis doctrinae* capita accedunt: *Statuta doctorum* (תקנות מררבת); & *recentiora eorum placita* [חדושי סופרים]; *Esica* [מבלה] & *abstrusa pneumatologia* [מסירה] siue *morum & decori scientia* [מוסר]; *Critica sacra* (מסירה). Quibus hodie, postquam vernacula illis esse defuit, *linguae Ebraeae Grammatica* [ריקרוק] iungi possit.

§. 31. *Sacrae huius suae doctrinae tria potiora ca-* Cuius enco-
pita encomiis satis ornare nequeunt. *Sapientiae* [חכמה] mia.
& *Legis* (תורה) nomine venit. Ob dignitatem suam, comparatur cum igne [אש], m) *luce* [אור], *lucerna* [נר], *aurore* (עמור השחר), n) *aqua* [מים], *uberibus* [רובש], p) *vino* [ויין], *lacte* [חלב], *aromatibus* [סם חייב], r) *balsamo viuae* [חלב], q) *cibo vel pane* [חבלין], s) *margarita* [מרגלית], u) *veste* [שמלה], *lapidibus pretiosis* [אבן טובה], w) *desideratissimo abscon-*

m Brachoth, fol. 22, 1. Kid-
duschin, fol. 30, 2.

n Sotah, fol. 21, 1.

o Ibid. Abhodah Sarah, fol. 5, 2.

p Taanith, fol. 7, 1. Chagi-
gah, fol. 13, 1.

q Erubhin, fol. 54, 2.

r Taanith, fol. 7, 1.

s Kidduschin, fol. 30, 2.

t Maccoth, fol. 10, 1.

u Chagigah, fol. 14, 1.

w Abhodah Sarah, fol. 8, 2.

nonnulla in ipsis sacris litteris l] deprehenduntur vestigia. Doctores erant *prophetae* (נביאים), horumque discipuli *filii prophetarum* (בני נביאים) appellantur. De utrisque verbum *nibba* [נבא] vel *hitbnabbe* [התנבא] legitur; m) quod sacra docere & discere, perorare, disputare, cantica sacra canere, significat. Plura non addimus; quia ne cum verisimilitudinis quidem specie dici possunt.

§. 34. Non magis dici potest, num *ludos puerorum* (לודי פערור) veteres Aebraei iam habuerint. Per rum.

Iosua filium Gamlae eos institutos fuisse, relatum legimus. n) Suntque hunc in diem apud Judaeos. Puer *Judaeus*, quam primum *fari* incipiat, nonnulla sacri codicis effata recitare docetur. o) ubi tertium aetatis annum implevit; litterarum ebraearum figuras [אותיות התורה] sibi familiares reddit. Annos quinque natus *ludimagistro* traditur; quo duce, primo codicem sacrum legere discit. Anno decimo ad *Mischnam*, & decimo quinto ad *Gemaram* accedit. p)

§. 35. Statuerunt prisci, ut quolibet in oppido *ludimagister* (מקרי דרדקי vel מלמר חינוקות) constitueretur. q) Hic vero esto *vir pius* (בעל יראה) r) *uxoratus*, s) *bonae methodi*, acuendi iudicii & res accurate explicandi quam multae lectionis studiosior, t) *sobrius*, & per integrum diem noctisque aliquam partem in docendo occupatus, qui ferias pueris non temere concedat. u) *Disciplinae* negligens ne sit; sed nec in puniendo crudelis. w) Si maior puerorum numerus sit, quam quibus praesse possit, *collega* ipsi detur. Et si melior haberi possit, ab officio remo-

Ludima-
gister.

drin, fol. 107, 2. Maccoth, fol. 23, 2. Jebhamoth, fol. 76, 2. 77, 1.

l E. g. 1 Sam. XIX, 20. 2 Reg. IV, 30. VI, 1.

m E. g. Jer. XIV, 14. 15. 1 Sam. XIX, 20. 21. 23. 24.

n Babha bathra, fol. 21, 1.

o Succah, fol. 42, 1.

p Pirke abboth, cap. 5. fol. 7, 3. Ktubhoth, fol. 50, 1.

q Babha bathra, fol. 21, 1. Schabbath, fol. 119, 2.

r Chagigah, fol. 15, 2.

s Kidduschin, fol. 82, 1.

t Babha bathra, fol. 21, 1. 2.

u Schabbath, fol. 119, 2.

w Babha bathra, fol. 21, 1.

x Ibid.

remoueat^{ur} deterior. x] *Femina ne esto ludimagi-
stra* y]

Academiae.

§. 36. In eorum gratiam, qui vltiores in studiis progressus facere cupiunt, suae quoque Judaeis *academiae* sunt. Academiae nomen *confessus* [שיבה] vel [מתיבה] & figuratum *vineae* [כרם] tribuitur. z' In *Palaeestina* academia *Hierosolymis*, *Iabhnæ*, *Vschæ*, *Schepharami*, *Bethschebarimi*, *Sepphori* & *Tiberiade* fuit; a) in *Babylonia*, *Sorae*, *Nebardeae*, *Pumbedisbae*, pluribusque in locis. b]

Auditoria.

§. 37. *Auditoriis* se quidem alligari in oriente non patiebantur; qui sub dio quoque docere sole-
rent. c] Attamen sua quoque habuerunt auditoria: Quae *aedes disquisitionum* [בתי מדרשוה], vel *domus doctrinae* [בית אולכנה], vel *aedes doctorum* [בית כלל], vel *auditorium publicum* [בית רבנן], sin priuata vnius alicuius doctoris sint, *domus con-
gregationis* [בית הווער], vel *domus doctoris* [בית רב] salutantur. Haec non solum docendo, verum etiam eidem vsui, cui *synagogae*, inserviunt; maioris-
que quam hae, sanctitatis esse creduntur. Ipsum *templum* secundum eiusmodi auditoria academica ha-
buit. d] Priuata in *superiori aedium contignatione* [עליונה] esse solebant. e] Hodie prope *synagogam* vel vnum vel etiam plura esse solent.

Professores.

§. 38. *Professores*, qui vt *professores* publico sti-
pendio alerentur *Judaei* non habuerunt. Erat ve-
ro professor vir quilibet eruditus, ad docendum a-
ptus, dummodo esset promotus. Isque, cum do-
ceret, *caput confessus* (ראש השיבה), vel *cogens
coetum* (בעל השיבה), vel *doctor legens* (רב) appel-
labatur. In his quondam *summi tribunalis praeses*
(נשיא), *Vice-praeses* (אב בית דין), & *assessores*
(סידרין), eminuerunt. *Professor primarius* nomi-
ne quoque *capitis confessus* (ראש השיבה) veniebat.

In

y Kidduschin, fol. 82, 1.

z Ktubhoth, fol. 49, 1. Jebhamoth, fol. 42, 2.

a Rosch haschanah, fol. 31, 1, 2.

b Sepher Juchasin, fol. 79, 1. Pfachim, fol. 104, 2. Bezah, fol. 16, 2.

c Moëd katan, fol. 16, 1, 2.

d Jad chafakah, hilch. Sanhedrin, cap. 3. hal. 1. fol. 241, 1. Conf. Keseph mischneh ad h. I.

e Schabbath, fol. 13, 2.

In doctoribus *pietas* t) *prudencia*, ut reuerentiam auditoribus inculcare possent, g) & non superficialia doctrina esse debebat.

§. 39. *Studioſi appellantur discipuli* (חלמירי), Studioſi. vel *discipuli ſadientum* (חכמירי), vel doctorum etiam *filii* (בני). h) Cui quis doctori vel omnem suam eruditionem vel potiore illius partem debeat, is *praecipuus illius doctor* (רב נובהק) vel (רב גמור), hicque vicissim *genuinus illius discipulus* (חלמיר גמור), dicitur: Cui an *discipulus collega* (חלמיר חבר) opponendus sit, dubitatur. Si quem *improbum* esse constet, ne *admittatur discipulus*, donec mores mutauerit. i) Discipulus inter docendum ne dormitet; k) ne garriat; l) si quid non intellexerit, ut id sibi denuo exponatur, iterum iterumque rogare eum ne pudeat. m) Comparantur *discipuli diligentes*, *dociles* & *pii* cum *myrobecio* (ברזל), *fouea* (ס), (צלוחית של פלויטון) *calce repleta* (בור סיר), *spongia* (ספוג) & *cribro* (נפה), *Ignari autem & improbi cum infundibulo* (משמר) & *sacco colatorio* (משפך).

§. 40. Ante Gamalielis tempora *solus doctor* in Docendi methodus. digniori auditorii loco *sedebat*; quem circumstantes discipuli auscultabant. Dein vero hi quoque conſederunt. s) *Doctor*, si vellet, *ad discipulos sermonem suum dirigebat*; sin mallet, *per interpretem* (מחרגם) cum illis agebat. t) Non solum vero discipulorum corona erat cinctus; sed ex vulgo quoque, ipsisque *collegis*, quibus volupe esset, aderant. Hisque auditoribus *silentium impositum non erat*; sed *dubitabant inter-*

f Moëd katan, fol. 17, 1.

g Ktubhoth, fol. 103, 2.

h Sanhedrin, fol. 19, 2.

i Brachoth, fol. 28, 1. Taanith, fol. 7, 1. Chulin, fol. 133, 1. Megillah, fol. 28, 1.

k Sanhedrin, fol. 71, 1. Succah, fol. 28, 1.

l Succah, fol. 28, 1. Brachoth, fol. 53, 1.

m Pirke abhoth, cap. 2, fol. 2, 2.

n Abhodah Sarah, fol. 35, 2.

o Taanith, fol. 7, 1.

p Pirke abhoth, cap. 2, fol. 28, 3.

q Pirke abhoth, cap. 5, fol. 32, 2. Abhoth R. Nathan, cap. 40, fol. 9, 3.

r Ibid. Ibid.

s Megillah, fol. 21, 1.

t Brachoth, fol. 45, 1. Bezah, fol. 4, 1. Conf. R. Sebi ad h. l.

interrogabant, dictorum probationes requirebant, has vacillare monebant, contrariam tuebantur sententiam, faciebant quicquid acerrimorum esset disputatorum. Vnde fiebat, ut ad silentium doctor nonnunquam redigeretur. u) Discipulorum tamen interrogandi licentia iustis circumscripta tuit limitibus. w) Doctor vero, si plura interrogarentur, ad quaestionem digniorem; si per plures digniori doctiorique, priori loco respondere debebat. x) Ut discipulis captiosas quaestiones proponeret doctor, nefas non erat. y)

Didactrum.

§. 41. *Didactrum* (שכר) exigere nefas est. Quicumque enim docendi facultate polleat, legem & scriptam & viua voce traditam gratis [בחנם] docere tenetur. Has vero regula haec patitur exceptiones. Ludimagistro tenellorum puerorum (נערים שכר שימור) 1. inspectionis praemium [הפנייה] sumere licet. Ab adultioribus vero etiam exigere licet 2. accentuationis praemium (שכר פיסוק); rei familiaris dispendii compensationem (הטעמים); 4. Qui vero recentiora doctorum placita & statuta [חידושי סופרים וחקני מרבנן] exponat, illi veri nominis *didactrum* exigere licet. z) Soluunt autem haec, quorum est, operam dare, ut erudiendi erudiantur.

CAP. V.

DE

PROMOTIONE.

§. 42.

Promotio.

Promotio Iudaeis [*smichab*] (סמיכה), id est, *manuum impositio*, a) dicitur; *promotor*, *somech* (סומך); *promotus* vero *samuch* (סמוך) vel *n smach* (נסמך). Quae quidem nomina antiquo manuum impositionis ritui b) originem debere videntur. Is vero in defuetudinem, solo nomine manente, recentioribus tem-

u E. g. P'sachim, fol. 28, 1.

w Schabbath, fol. 3, 2.

x Mischnah Horioth, fol. 13,

1.

y Babha meziah, fol. 97, 1.

z Nedarim, fol. 36, 2, 37, 1.

a Sanhedr. fol. 13, 2.

b Num. XXVII, 23.

temporibus venisse videatur. c) *Promotionem* Judaei supra dignitatem regiam & pontificalem extollunt d)

§. 43. Quin prophetarum iam aetate certis ritibus inaugurati fuerint doctores, nulli dubitamus. Num vero huc trahamus, quod Elias Elisam prophetam ungere iubetur? e) An, quod pallium suum illi iniecit? f)

Inauguratio prophetarum.

§. 44. Post Babylonicum exilium, duplex Iudaeorum promotio fuit. Altera tribunalium, qua in indices promouebantur; altera academiarum, qua in doctores.

§. 45. *Promotione in iudicem* [סמיכת וקנים] promotus titulo Rabbi ornatus, facultate de multis arbitrariis decernendi [החלטות למיין דמיין קנסות] donabatur g) Neminem, nisi qui ipse promotus esset, alium promovere potuisse, idque duorum in testium praesentia fieri debuisse, contendunt. Totius tamen coetus auctoritate, licet nullus in illo promotus iudex sit, iudicem creari posse, per quem alii dein rite promoueantur, addunt. h) Extra Palaestinam promoueri nemo potuit: sed in illa & promotor & promouendus praesentes esse debuerunt. i) Nulli igitur inter Iudaeos hodie promoti iudices sunt. Quos citius desideraturi fuissent, nisi Iudas filius Babbae Romanorum sub supplicii poena interdictum contempsisset. k)

Promotio in iudicem.

§. 46. *Promotione academica* viris cognitione philosophica instructis doctorum iura conferebantur. 1. Ut de licitis & illicitis respondere [להורות] liceret. 2. Ne, si in pecuniaria causa [דמיין כסונות] per errorem sinistre pronunciaissent, damnum laesae parti refundere tenerentur. 3. Ut de primogenitis pecorum, quae vitio laborarent, cognoscere [להתיר בכורות] possent. Et si qua praeterea essent. Penes promotorem autem positum erat, num omnia doctorum iura candidato concedere, an nonnulla eorum excipere vellet. l)

Promotio academica.

§. 47. Quilibet doctor, qui promotus ipse esset, in doctores promovere alios poterat. Discipulus tamen in loco

Promotor.

c Sanhedr. fol. 13, 2.

d Joma, fol. 72, 2. Horiioth, fol. 13, 1.

e 1 Reg. XIX, 16.

f 1 Reg. XIX, 19.

g Sanhedrin, fol. 13, 2.

h Maimon. ad Sanhedr. cap.

1, 3, fol. 11, 1, 2.

i Sanhedr. fol. 14, 1.

k Ibid. fol. 13, 2, 14, 1.

l Sanhedrin, fol. 5, 1, 2.

loco, ubi praeceptor suus praesens eiset, neminem promovere debebat. m)

Promoti extra Palaestinam.

§. 48. Promotio haec academica ubicunque terrarum fieri potest. Hinc doctores Babylonici candidatos suos aeque promouebant, atque Palaestini suos. Palaestini promotos suos titulo *Rabbi* [רבי], *Babylonii* suos titulo *Rabb* (רב) ornabant. Et hi quidem suos in Palaestina promotis praetulerunt. n) Sunt in hunc diem promoti inter Iudaeos doctores; qui *morens* [מורינן], id est, *doctor noster* salutantur. *Chabber* (חבר, id est, *socius*, in promotis propriè numerari non debet. Hoc enim nomine illitterati quoque ornantur, dummodo promiserint, se religiosiorem vitam vivere omniaque statuta diligenter observare velle. Sed & hi in societatem per tres socios (חברים) recipi debent. o)

CAP. VI. DE OFFICIIS DOCENTIVM.

§. 49.

Doctor doceat.

Cuiuslibet eruditi officium est, ut discipulos sibi eligat & admittat, quos ad eruditionem sacram instruat. (מִי שֶׁעַל כָּל חָכָם מִיִּשְׂרָאֵל לִלְמַד (לְתַלְמִידִים) Id quod gratis fieri debere, vidimus. (§. 41.) Sedulus & fidelis in docendo sit. Studioforum profectus exploret. Quibus quaestiones ad res, de quibus in praesenti agitur, nihil pertinentes (בְּעִנִּין) & captiosas (אֲחֵר שְׂאֵי עֹכְקִין בּוֹ) proponere nihil impedit. Faciat quoque nonnunquam iusolita, quae in admirationem discipulos rapiant. s) Iracundum (קָסָרִין) esse doctorem minime decet. t) Sed mitis (עֲנִי) sit, ut Hillel, & facilis ad repetendum iterum iterumque, quae proposita abstrusiora nondum sint intellecta. u) Cum genuino discipulo in asylum exulatum abire iubetur praeceptor; & cum hoc vicissim ille. w)

§. 50.

m Tosephoth ad Sandedrin, fol. 5, 1.

n Sanhedrin, fol. 5, 1.

o Bchoroth, fol. 30, 2.

p Ketubhoth, fol. 50, 1.

q Babha mezia, fol. 97, 1.

r Brachoth, fol. 33, 2.

s Ibid.

t Pirke abhoth, cap. 2, fol. 2, 4.

u Erubhin, fol. 55, 2.

w Maccoth, fol. 10, 1.

§. 50. Prima doctoris virtus non infucata esse debet pietas. Doctor enim, qui probus non sit, si vel tam eximia illius eruditio sit, ut omnes eo carere nequeant, non tamen est frequentandus, donec ad frugem redierit. x]

§. 51. Si praeceptor pati nolit, ut *discipulus sibi seruias*, perinde esse dicunt, ac si a probitate & summi numinis reuerentia eum retrahat. y] *Externum tamen obseruantiae cultum*, vel ex parte vel omnem, *discipulis remittere potest*. z] *Gloriae aestus ne illum absorbeat*; nec, ut sibi assurgatur. vltro citroque commiato a] *Honore quoque prosequatur discipulos*, a quibus se non contemni cupit. Quippe ita praeci- piunt: *Discipulorum honor aequè tibi, atque tui ipsius, auræ cordique esto*. b]

§. 52. De licito & illicito *responsa det*. Quicumque enim eruditus ad danda responsa rite sit promotus, eaque, ceteris paribus, non det petentibus, is multi- tudini legem subducit & offendiculum ponit. Inque hunc dictum est id: *Et per occultantes oculos omnes interimis*. c]

CAP. VII.

DE

OFFICIIS DISCENTIVM.

§. 53.

Omnes Iudicae gentis mares legis studio operam dare tenentur. Quam in legis lectione & meditatio- nepositam industriam *ingi legis susceptionem* (הבלת עול תורה) appellant. d] Quod tamen de solo codice sacro non Mischna & Gemara, tam seuerè iniungitur. e] Discito vero & has, qui possit; nisi mercede doctri- nae eupidis destinata excidere velit. f]

§. 54. Hoc vero de legis studio *praeceptum ad femi- nas non pertinet*. Quae non nisi credenda & statuta [רינוס], quae ab ipsis obseruari debent, edoceri iu- bentur. Quin propter ingenii muliebris vanitatem, praeci-

x Moëd katan, fol. 17, 1.

y Ktubhoth, fol. 96, 1.

z Kidduschin, fol. 32, 1, 2.

a Ibid' fol. 32, 2, 33, 1.

b Pirke abhoth, cap. 4. fol. 5, 3.

c Prou. VII, 26. Abhodah Sarah, fol. 19, 2.

d Pirke abhoth, cap. 3. fol. 29, 2.

e Kidduschin, fol. 30, 1.

f Babha mezia, fol. 33, 1.

K e c

praecipiant Talmudici, cum, qui filiam suam doceat legem, idem agere, ac si nugas eam doceret. g] Par servorum Cananaeorum vel mancipiorum ratio est.

Officium e-
rudendi
filiis.

§. 55. Res praeepti est, ut pater filium & avus nepotem erudiant, vel erudiri curent. h] Quod facere si neglexerint; per magistratum cogantur. i] Mater, nisi sponte faciat, cogi nequit k] Parentibus autem orbatibus praeceptorem sibi ipse quaerat. Quod si erudiendi plures sint; filius nepoti, & hic ceteris, est praesferendus. Pater quoque institutione ipse indigens filium praecedat; nisi indiciosior & docilior (וריו וממולח) filius sit. l]

Diligentia
in discendo.

§. 56. Litteris operam daturus, discat eas à puero, ante initum matrimonium. m] Discatque dum vivat. n] Voluptatibus deditus ne sit; sed se ipsum veluti enecet, corpus suum quotidie affligat, & e somno subtrahat. o] Res praeepti est, ut noctu quoque legis studio operaretur. Quin praesferre noctem suadent. p] Esto homo parcior in ceteris laboribus, quo rectius legi vacare possit. q] Quin cum nullum praeeptum sit, quod cum legis studio aequari possit; solum autem legis studium ceteris omnibus aequilibre sit: r] per praeeptum, quod exsequi per alium possit, à legis studio se auocari studiosius ne patiatur. s] Unam vitae suae tertiam sacri codicis, alteram Mischnae, tertiam Gemarae lectioni impendat. t] Quo facilius memoriae lecta inhaereant, clara voce pronuncientur. u]

Debitus eru-
ditionis finis
intendatur.

§. 57. Nomine suo [לשמה] eruditioni operam dare dicitur, qui id eo consilio facit, ut doctior & melior euadat; nomine non suo [של א לשמה], qui alio fine. Ne det studiis operam homo, ut vir doctus audiat, ut Rabbi cognominetur, ut magistratus potere & in concilio academico sedere possit. w] Si quis enim eruditus praeeptorum exequendorum negligens sit & summi numinis reuerentia destitutus; is si vel quotidie sum-

ma

g Sotah, fol. 20, 1.

h Kidduschin, fol. 29, 1. 2.

i Ktubhoth, fol. 90, 1. 2.

k Kidduschin, fol. 29, 2.

l Ibid.

m Ibid.

n Mischnah Chagigah, fol. 9, 1.

o Schabbath, fol. 83, 2.

p Schabbath, fol. 83, 2.

q Chagigah, fol. 12, 2. Erubhin, fol. 65, 1.

r Pirke abhoth, cap. 4. fol. 5, 2.

s Peah, cap. 1. fol. 1, 1.

t Megillah, fol. 83, 2.

u Kidduschin, fol. 30, 1.

v Erubhin, fol. 54, 1.

w Nedarim, fol. 62, 1.

ma cum assiduitate legis studio incumbat, & id pro opificio excolat; cum ima tamen plebe est comparandus. x) Attamen in legis studio bonisque operibus homo semper esto occupatus; licet eo consilio, ut do&rior meliorque euadat, id non faciat. Si enim in principio eo consilio non fiat; tandem tamen fiet. y]

§. 58. Quam maxime vero quaestum eruditione facere vetant, dicendo: Ne quis abutatur litteris ad coronam, qua superbiat; neque ad securim, ex qua victum quaerat. z)] Item: Praefer operas magistratibus. Si quis enim eruditus cum doctrina operas (מלאכה) non coniunxeris; illam cum tempore prae egestate deferre cogetur, peccare discet, & postremo latronem agere non formidabit. a)] In Ebraeorum eruditis sane & doctoribus agricolae, pastores, mercenarii, opifices, nunquam defuerunt.

§. 59. Non maius officium est, legis studio operam dare, quam id apud alios promouere. Id quod multis modis fieri potest. Faciunt igitur id rudes, & negotiis aliis impediti, ut legis in studio multi esse nequeant. His, si litteris operam dantibus sumtus supeditauerint, imputabitur, ac si legi operam dederint ipsi. b)] Quale inter Sebulonitas & Issascharitas pactum fuisse, ex Deut. XXXIII, 18. concludunt.

§. 60. A reuerentia parentibus, vi legis Mosaicae, debita per argumentum a minori ad maius inferunt, maiorem viris eruditis & praeceptoribus deberi. c)] Quia debita&e ipsi summo numini reuerentiae eam ad latus ponunt. d)] Dicuntque, discipulum bonoris praeceptoris exhibendi negligentior& efficere, ut summum numen ab Israelitis recedat; e)] hancque Hierosolymorum excidii causam fuisse, quod eruditi contumeliose habiti fuerint. f)] Cuius delicti qui Talmudicorum doctorum tempore se reum fecisset is auri libra multabatur, g)] vel anathemate puniebatur. h)]

§. 61.

x Joma, fol. 72, 2.

y Sotah, fol. 22, 2.

z Nedarim, fol. 62, 1. Conf. Pirke abhoth, cap. 4, 5. fol. 4, 4.

a Pirke abhoth, cap. 1, 10. fol. 1, 3. cap. 2, 2. fol. 2, 3.

b Valikra rabbah, sect. 25. Brachoth, fol. 34, 2.

c Babha mezia, fol. 33, 2.

d Pirke abhoth, cap. 4. fol. 5, 3. Babha kama, fol. 41, 2.

e Brachoth, fol. 27, 2.

f Schabbath, fol. 119, 2.

g Rabbenu Ascher ad Babha kama, fol. 15, 4.

h Chulin, fol. 28, 1.

E e e x

Eruditi opificia calleant

Imperiti ceterorum studia subleuent.

Reuerentia praeceptoribus debita

In rebus ad
doctrinam
pertinen-
tibus.

§. 61. Ad honorem praeceptorum debitum haec requi-
runtur. 1. Ne discipulus ab illo dissentiat, ne
illi contradicat, ne illi se opponat, ne fini-
stre de eo cogitet. i) 2. A quonam aliquam doctri-
nae partem (שמעתא) acceperit, ne diffimulet. k)
3. Non promotus, & non accepta a praeceptore suo
facultate [שלא ברשות רבו], imo per illum ipsum
quidem promotus ultra tres parasangas ab illo
non remotus de licito & illicito respondere [ולהורות]
ne audeat. l) 4. Si contra praeceptum aliquod
magistrum peccatum videat; monere illum potest.
Modestissime vero id fieri debet. m)

In externo
observantiae
cultu,

§. 62. Accedat externus observantiae cultus. 1. Quascun-
que operas hero servus Cananaeus, praeceptorum praestet di-
scipulus. n) 2. Sine bonoris praefamine cum ne nominet. o)
3. Si salutare eum audeat, in terram inclinat summa
cum veneratione id faciat. p) 4. Iter, nisi venia a prae-
ceptore impetrata, ne suscipiat. q) 5. Praesente magistro,
iniussus ne sedeat. r) 6. Balneum cum praeceptore ne ingre-
diatur. s) 7. Illo praesente, honorem sibi exhiberi ne pa-
tiatur. t) 8. Assurgat illi accedenti. u)

Assurgendi
honor.

§. 63. Assurgebatur apud Judaeos viro seni & erudito. w)
Id quod non vno, nec eodem omnibus, nec ab omnibus,
modo fiebat. Aliter supremi synedrii praefidi [נשיא],
aliter vice-praefidi [אב בית דין], aliter ceteris assessoribus
[סנהדרין] virisque eruditis, aliter praeceptorum cui quis po-
torem doctrinae suae partem acceptam haberet, aliter cete-
ris assurgebatur. x)

Luctus.

§. 64. Fatigatum praeceptorem non secus atque patrem lugeat
discipulus. Vestes suas laceret. Discalceatus incedat. Carnem ne co-
medat, & vinum ne bibat. Mentionem illius faciens, dicat:
O! quam vellem, ut mihi mors pro illo obrunda fuisset! y)

Epilogus.

§. 65. Faxit benignissimum numen, ne unquam in eccle-
sia sua & hac nostra Georgia Augusta pii doctores & audito-
res desiderentur: Qui & docendo & discendo hunc sibi propo-
situm habeant finem, ut sanctissimum dei nomen concele-
bretur in secula seculorum.

i Sanhedrin, fol. 110, 1.

kama, fol. 73, 2.

k Maccoth, fol. 5, 2. Hie-
fosol. Brachoth, cap. 2.
cit. En Jacob, Part. I.
fol. 58, 1.

q Moëd katan, fol. 9, 1.

r Kidduschin, fol. 33, 1. a.

s Psachim, fol. 51, 1.

t Babha kama, fol. 119, 1.

l Erubhin, fol. 63, 1. San-
hedrin, fol. 5, 2.

u Kidduschin, fol. 33, 1.

w Kidduschin, fol. 32, 2. 33-1. a.

m Kidduschin, fol. 32, 1.

x Kidduschin, fol. 33, 2.

n Ketubhoth, fol. 36, 1.

Horioth fol. 13, 2.

o Brachoth, fol. 27, 2.

y Moëd katan, fol. 26, 1.

p Brachoth, fol. 27, 2. Babha

Kidduschin, fol. 31, 2.

סוף דבר הכל נשמע את האלהים ירא
ואת מצותיו שמור כי זה כל האדם;

